

ελψε ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΤΟΜΕΑΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ - ΤΜΗΜΑ Φ.Π.Ψ. - ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

10^ο

Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας

“Η Ψυχολογία απέναντι στις προ(σ)κλήσεις του σήμερα”

με διεθνή συμμετοχή www.10synedrioelpse.gr

ΒΙΒΛΙΟ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ

1-4

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ
2005

Όσοι θέλουν να λάβουν μέρος στο συνέδριο, να παραγγείλουν το βιβλίο
Προσέλα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, 45110 Τριτάκι

Συνεργαζόμενα τμήματα και τομείς του Παν/μίου Ιωαννίνων:

Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών

Τομέας Κοινωνικής Ιατρικής & Ψυχικής Υγείας - Ψυχιατρική Κλινική Ιατρικής

Σχολής

Τ.Ε.Ι. ΗΠΕΙΡΟΥ

Τμήμα Λογοθεραπείας

Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας

10^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας
«Η Ψυχολογία απέναντι στις προ(σ)κλήσεις του σήμερα»

1 – 4 Δεκεμβρίου 2005

**Κεντρικό Κτίριο Τμήματος Φ.Π.Ψ. & Σχολής Επιστημών Αγωγής
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων**

Συνοπτικό Πρόγραμμα & Βιβλίο Περιλήψεων

ελψε

Ελληνική Ψυχολογική Εταιρεία

Τομέας Ψυχολογίας Τμήματος Φ.Π.Ψ., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Συνεργαζόμενα Τμήματα & Τομείς του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων:

Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών

Τομέας Κοινωνικής Ιατρικής & Ψυχικής Υγείας- Ψυχιατρική Κλινική Ιατρικής Σχολής

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ:

Τμήμα Λογοθεραπείας

Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Προλογικό Σημείωμα	7
Επιστημονικό πρόγραμμα	11-19
Κεντρικές Ομιλίες	
Σύμφωνα με τη σειρά που εμφανίζονται στο πρόγραμμα	21-27
Ελεύθερες Ανακοινώσεις	
Σύμφωνα με τη σειρά που εμφανίζονται στο πρόγραμμα	29-235
Εισηγήσεις Προσκεκλημένων Ομιλητών.	177
Συμπόσια	
Σύμφωνα με τη σειρά που εμφανίζονται στο πρόγραμμα	237-391
Αναρτημένες Ανακοινώσεις	
Σύμφωνα με τη σειρά που εμφανίζονται στο πρόγραμμα	393-479

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Στη σημερινή κοινωνία της πληροφορίας και της γνώσης του 21ου αιώνα έχουν σημειωθεί ραγδαίες εξελίξεις ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τις δυνατότητες επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων, την προώθηση της παγκοσμιοποίησης και την εισδοχή της νέας τεχνολογίας στο χώρο εργασίας και στην ποιότητα της καθημερινής ζωής. Οι μετακινήσεις πληθυσμών ως αποτέλεσμα διαφόρων καταστάσεων όπως εμπόλεμων συρράξεων, φυσικών καταστροφών και κυρίως οικονομικών υφέσεων που προωθούν ρεύματα οικονομικών μεταναστών από χώρα σε χώρα τής έχουν προσδώσει έναν πολυγλωσσικό και πολυπολιτισμικό χαρακτήρα και έχουν επιφέρει αλλαγές σε επίπεδο οικογένειας, σχολείου, εργασίας και καθημερινής πρακτικής. Συναφή θέματα, όπως τα ζητήματα ταυτότητας, η κρίση και ο αναπροσδιορισμός του θεσμού της οικογένειας και των διαφυλικών σχέσεων, οι αλλαγές στη σύνθεση και αναλογία του μαθητικού πληθυσμού, η αναγκαιότητα ενσωμάτωσης της κουλτούρας των μετακινούμενων στην κοινωνία υποδοχής και στα προγράμματα των σχολείων, η έμφαση στη διαφορετικότητα ατόμων και ομάδων, οι κοινωνικές ανισότητες που προκαλεί η υπέρμετρη ανάπτυξη και η ενδυνάμωση του κεφαλαίου, η έκρηξη της πληροφορίας και οι εναλλακτικοί τρόποι πρόσβασης στη γνώση, η προώθηση μιας ευέλικτης, γρήγορης και αποτελεσματικής επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων, η δύναμη και η επιρροή των σύγχρονων ΜΜΕ και της εικονικής πραγματικότητας και άλλα παρόμοια ζητήματα, δημιουργούν ένα πλέγμα πολλαπλών προ(σ)κλήσεων του σήμερα και το πλαίσιο στο οποίο αναδεικνύεται ένα έντονο κοινωνικό και πολιτικό αίτημα για σχεδιασμό μιας δυναμικής παρέμβασης των ψυχολόγων σε σημαντικά γεγονότα και κρίσεις. Για να διασφαλισθεί μια αποτελεσματική παρέμβαση απαιτείται η ψυχολογία ως κοινωνική επιστήμη να επαναπροσδιορίσει το ρόλο της μπροστά στη σύγχρονη πραγματικότητα και να προωθήσει την αποστεγανοποίηση των συναφών θεωριών έτσι ώστε να προκύψουν νέες προοπτικές συνεργασίας, συνύπαρξης και διαχείρισης των παραδοσιακών αντιθέσεων στο εσωτερικό της και στη σχέση της με άλλες επιστήμες.

Το 10ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας που διοργανώνει η ΕΛ.Ψ.Ε. σε συνεργασία με τον Τομέα Ψυχολογίας του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας και άλλων Τμημάτων και τομέων του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και ΤΕΙ Ηπείρου με μια ευρεία κλίμακα εισηγήσεων, συμποσίων και εργαστηρίων οικείου περιεχομένου έχει ως στόχο να αναδείξει και να διευρύνει όλους αυτούς τους προβληματισμούς

και ταυτόχρονα να αναπτύξει ένα γόνιμο διάλογο πολλαπλών αναφορών για το ρόλο της ψυχολογίας στη βάση των νέων ερευνητικών δεδομένων και θεωρητικών προσεγγίσεων.

Το Συνέδριο, το οποίο συμπίπτει με τη συμπλήρωση 41 χρόνων από την ίδρυση του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, ανταποκρινόμενο στις προ(σ)κλήσεις των καιρών, είμαστε βέβαιοι ότι με την προσφερόμενη θεματολογία αλλά και εκείνη που θα προκύψει από συζητήσεις των συνεδρων θα δώσει τις απαντήσεις που αντιστοιχούν στους οικείους προβληματισμούς.

Ο Πρόεδρος του Συνεδρίου

Δημήτρης Στασινός

Καθηγητής Ψυχολογίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Η Πρόεδρος της Οργανωτικής Επιτροπής

Βασιλική Παπαδιώτη

Επικ. Καθηγήτρια Ψυχολογίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

ΟΡΓΑΝΩΣΗ

Ελληνική Ψυχολογική Εταιρεία

Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα Φ.Π.Ψ., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Συνεργαζόμενα Τμήματα & Τομείς του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων:

Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών

Τομέας Κοινωνικής Ιατρικής & Ψυχικής Υγείας, Ψυχιατρική Κλινική Ιατρικής Σχολής

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ: Τμήμα Λογοθεραπείας, Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας

Ξένοι Προσκεκλημένοι Ομιλητές:

Bernard Chouvier, *Professeur, Universite Lumiere Lyon 2, Directeur du Centre de Recherches en Psychopathologie et Psychologie Clinique (C.R.P.P.C.)*

Michael W. Eysenck, *Professor, Head of the Department of Psychology, Royal Holloway University of London*

ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ

Πρόεδρος Συνεδρίου:

Οργανωτική Επιτροπή:

Πρόεδρος:

Γραμματείς:

Ταμίας:

Μέλη:

Καθ. Δ. Στασινός

Β. Παπαδιώτη

Ε. Καραγιαννοπούλου

Α. Παλαιολόγου

Ε. Ζιώρη

Δ. Δαμίγος

Ε. Λαμπρίδης

Σ. Μάντζιου

Π. Μισσηλίδη

Η. Μπεζεβέγκης

Γ. Παπαντωνίου

Α. Παπαστυλιανού

Κ. Πετρογιάννης

Ν. Πολεμικός

Μ. Σακελλαρίου

Επίτιμοι Πρόεδροι της ΕΛΨΕ & Τιμώμενοι Καθηγητές που πρώτοι δίδαξαν Ψυχολογία στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων:

Δ. Γεώργας

Ι. Παρασκευόπουλος

Χ. Φράγκος

Λ. Χουσιάδας

Επιστημονική Επιτροπή:

Πρόεδρος:

Καθ. Κ. Ναυρίδης

Μέλη:

Ε. Αγάθωνος

Ι. Κουγιουμουτζάκης

Ι. Παναγόπουλος

Δ. Αλεξόπουλος

Β. Κούτρας

Π. Πανταζής

Σ. Βοσνιάδου

Ε. Καραδήμας

Σ. Παντελιάδου

Ν. Γιαννίτσας

Α. Κωσταρίδου–Ευκλείδη

Θ. Παπαδάκης

Γ. Γαλάνης

Β. Λαμπροπούλου

Θ. Παπαθεοδώρου

Α. Δημητρίου

Μ. Μαλικιώση-Λοΐζου

Σ. Παπαστάμου

Γ. Δήμου

Αικ. Μαριδάκη-Κασσωτάκη

Ν. Παρίτσης

Θ. Δραγώνα

Β. Μαυρέας

Γ. Παυλίδης

Μ. Ζαφειροπούλου

Ε. Μόττη – Στεφανίδη

Κ. Πόρποδας

Ι. Ζέρβας

Λ. Μπεζέ

Α.- Β. Ρήγα

Α. Ζώνιου-Σιδέρη

Α. Μπρούζος

Λ. Σέργη-Καραγιάννη

Μ. Καίλα

Δ. Νατσόπουλος

Δ. Σιδηροπούλου-Δημακάκου

Α. Καλαντζή-Αζίζι

Ι. Νέστορος

Σ. Σούλης

Α. Καραπέτσας

Μ. Ντάβου

Α. Σταλίκας

Γ. Κιοσέογλου

Χ. Ξανθουδάκης

Λ. Σταύρου

Α. Κοκκέβη

Α. Ξενικού

Α. Τζεν

Ε. Κολιάδης

Α. Ξηρομερίτη

Μ. Τζουριάδου

Χ. Χατζηχρήστου

Ν. Χρηστάκης

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Τετάρτη, 30 Νοεμβρίου 2005

Προσυνεδριακές Εργαστηριακές Εκδηλώσεις:

14.00 - 16.00

Ομάδα Α:

(Εργ. 1) Πρόγραμμα Παρέμβασης σε Ομάδες Γονέων Παιδιών ΔΕΠ/Υ
Σοφία Γεωργουτσάκου

(Εργ. 2) Κλινική Ερευνητική Διαδικασία και Θεραπευτική Σχέση
Δημήτρης Δαμίγος

Δ. Δαμίγος, Μ. Γκούβα, Α. Καλτσούδα, Δ. Καρέτσου

(Εργ. 3) Διαχείριση Προβλημάτων Συμπεριφοράς σε Παιδιά με Αυτισμό
Ιωάννα Τσιούρη

(Εργ. 4) Εκπαίδευση στην Ενσυναίσθηση
Γεώργιος Τσίτσας

16.30 - 18.30

Ομάδα Β:

(Εργ. 1) Δεξιότητες Ψυχολογικής Τηλεσυμβουλευτικής Φοιτητών
Γεώργιος Ευσταθίου

Γ. Ευσταθίου, Κ. Ευθυμίου, Α. Καλαντζή-Αζίζι

(Εργ. 2) Συστημική Αξιολόγηση:
Συγκατασκευάζοντας μια Εικόνα Εαυτού με Νόημα
Τσαμπίκα Μπαφίτη

(Εργ. 3) Μεθοδολογία Συγγραφής Ερευνητικών Άρθρων για
Δημοσίευση στην Κλινική Ψυχολογία
Αναστάσιος Σταλίκας

(Εργ. 4) Η Νευροψυχολογική Αξιολόγηση των Εκτελεστικών
Λειτουργιών
Λίζα Βάρβογλη

19.00 - 21.00

Ομάδα Γ:

(Εργ. 1) Το Απαρτιωτικό Ψυχολογικό Θεραπευτικό Πρόγραμμα (I.P.T.):
Ευαισθητοποίηση σε ένα Γνωσιακό-Συμπεριφοριστικό Ομαδικό
Πρόγραμμα για τη Σχιζοφρένεια

Κωνσταντίνος Ευθυμίου

Κ. Ευθυμίου, Σ. Ρακιτζή

(Εργ. 2) Ο άνδρας, η Γυναίκα και η Σχέση τους: Μία Διαχρονική Ποιοτική
Έρευνα

Χάρης Κατάκη

(Εργ. 3) Ακτινεργές Συνεδρίες Ψυχικής Ευρωστίας στην Κλινική Πράξη
Άντζυ-Μ. Παλαιολόγου

Πέμπτη, 1 Δεκεμβρίου 2005

08.30 - 09.30 Εγγραφές

09.30 - 10.30 Προεδρείο: Η. Μπεζεβέγκης, Β. Μαυρέας

Κεντρική ομιλία:

Ο μετασχηματισμός της οικογένειας: Μια διαπολιτισμική μελέτη σε 27 χώρες (ΑΜΦ. Β)

Δ. Γεώργας

10.30 - 12.00 Παράλληλες συνεδρίες:

Ελεύθερες Ανακοινώσεις

Ενότητες: Εκπαιδευτική Ψυχολογία: Στρες και Τεχνικές Αντιμετώπισης (ΑΜΦ. Α)
Διομαδικές Σχέσεις (ΑΜΦ. Β)

Ψυχοπαθολογία Παιδιών και Εφήβων (ΑΜΦ. Γ)

Θέματα Σχολικής Ψυχολογίας από τη Σκοπιά Εκπαιδευτικών και Ψυχολόγων (ΑΜΦ. Δ)

Γνωστικοί και Κοινωνικοί Παράγοντες που Συνδέονται με την Επίλυση Μαθηματικών Προβλημάτων (ΑΙΘ. 1)

Θέματα Αναπτυξιακής Ψυχολογίας (ΑΙΘ. 2)

Μεθοδολογικά Εργαλεία (ΑΙΘ. 3)

Συμπόσια

Ενότητες: Κατάχρηση Ουσιών: Από την Αιτιολογία της Χρήσης στην Αποτελεσματικότητα της Θεραπείας (ΑΙΘ. 4)

Η Κοινωνική Κατασκευή στην Κλινική Θεωρία και Πράξη (ΑΙΘ. 5)

Ψυχομετρικά Εργαλεία Πρώιμης Ανίχνευσης και Παρέμβασης για Παιδιά 4-8 Ετών με Δυσκολίες Μάθησης (ΑΙΘ. 7)

12.00 - 12.30 Διάλειμμα καφέ

12.30 - 13.30 Προεδρείο: Μπ. Ντάβου, Α. Σταλίκας

Κεντρική ομιλία:

Η έννοια της προσπάθειας στην Ψυχολογία

Α. Ευκλείδη

13.30 - 15.00 Μεσημβρινή διακοπή

15.00 - 16.30 Παράλληλες συνεδρίες:

Ελεύθερες Ανακοινώσεις

Ενότητες: Σύγχρονες Διδακτικές Προσεγγίσεις (ΑΜΦ. Α)

Πολιτισμικές Ετερότητες και Κοινωνικο-Ψυχολογικές Διαδικασίες (ΑΜΦ. Β)

Θέματα Ψυχοπαθολογίας (ΑΜΦ. Γ)

Θέματα Σχολικής Ψυχολογίας (Ι) (ΑΜΦ. Δ)

Μεταγνώση κατά το Σχηματισμό και την Κατανόηση Εννοιών (ΑΙΘ. 1)

Συναισθηματικές Δεξιότητες των Παιδιών (Α/Θ. 2)

Ζητήματα Μεθοδολογίας στην Ψυχολογική Έρευνα (Α/Θ. 3)

Συμπόσια

Ενότητες:

Ψυχογλωσσολογικές και Ψυχοακουστικές Προσεγγίσεις στις Αναπτυξιακές Γλωσσικές Διαταραχές (Α/Θ. 4)

Σύγχρονες Προσεγγίσεις στην Περιβαλλοντική Ψυχολογία (Α/Θ. 5)

Κοινωνικό Στίγμα και Σχιζοφρένεια: Προκλήσεις και Απαντήσεις (Α/Θ. 6)

Παροχή Εναλλακτικών Σχολικών Ψυχολογικών Υπηρεσιών «Μοντέλα Συμβουλευτικής, Εκπαίδευσης και Εφαρμογής Παρεμβατικών Προγραμμάτων» (Α/Θ. 7)

18.30 - 20.00

Τελετή Έναρξης

(ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΗΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ)

Χαιρετισμοί

Εκδήλωση προς τιμήν των πρώτων Καθηγητών Ψυχολογίας κκ. Ι. Παρασκευόπουλου, Χρ. Φράγκου, Λ. Χουσιάδα

Απονομή Τιμητικής Πλακέτας - Αντιφωνήσεις

Εναρκτήρια Ομιλία

Προεδρείο: Μ. Φατούρου

Δημιουργική σκέψη: Το «Αποπαίδι» της εκπαίδευσης

Ι. Ν. Παρασκευόπουλος

21.00

Όρθια Δεξίωση Υποδοχής Συνέδρων

Παράσκευή, 2 Δεκεμβρίου 2005

08.00 - 09.00

Εγγραφές

09.00 - 10.30

Παράλληλες συνεδρίες:

Ελεύθερες Ανακοινώσεις

Ενότητες:

Προσεγγίσεις στις Διαδικασίες Μάθησης (ΑΜΦ. Α)

Ανθρώπινες Σχέσεις (ΑΜΦ. Β)

Ψυχοπαθολογία και Θεραπευτικές Πρακτικές (ΑΜΦ. Γ)

Φόβοι και Επιθετικότητα στο Σχολείο (ΑΜΦ. Δ)

Επιδράσεις Παραγόντων Κινήτρων στην Επίδοση (ΑΙΘ. 1)

Θέματα Εφηβείας (ΑΙΘ. 2)

Συναισθήματα και Αθλητική Επίδοση (ΑΙΘ. 3)

Συμπόσια

Ενότητες:

Ψυχική Ανθεκτικότητα, Μετανάστευση και Εφηβεία (ΑΙΘ. 4)

Η Μέτρηση των Θετικών Συναισθημάτων και Χαρακτηριστικών στην Ερευνητική Διαδικασία (ΑΙΘ. 5)

Σύγχρονα Ζητήματα στην Νευροψυχολογική Έρευνα (ΑΙΘ. 6)

Συμβολοποιητικές και Ψυχοποιητικές (Mentalization Processes)

Διαδικασίες σε Εναλλακτικές Ψυχοπαιδαγωγικές και Ψυχοθεραπευτικές Παρεμβάσεις με Παιδιά και Εφήβους (ΑΙΘ. 7)

Σχολές Γονέων της Γενικής Γραμματείας Εκπαίδευσης Ενηλίκων του ΥΠΕΠΘ: Εξέλιξη και Προοπτικές (ΑΙΘ.8)

Αναρτημένες Ανακοινώσεις (ΑΜΦ. Β & ΑΜΦ. Γ)

10.30 - 11.00

Διάλειμμα καφέ

11.00 - 12.30

Παράλληλες συνεδρίες:

Ελεύθερες Ανακοινώσεις

Ενότητες:

Μέθοδοι Διάγνωσης και Αξιολόγησης (ΑΜΦ. Α)

Ζητήματα και Τάσεις στην Έρευνα της Κοινωνικής Ψυχολογίας (ΑΜΦ. Β)

Όψεις Παρέμβασης στην Ψυχοθεραπευτική Διαδικασία (ΑΜΦ. Γ)

Η Οικογένεια στη Σύγχρονη Κοινωνία (ΑΜΦ. Δ)

Γνωστικές Προϋποθέσεις της Ανάγνωσης (ΑΙΘ. 1)

Αντιλήψεις Παιδιών για το Δίκαιο, το Θάνατο, τη Φιλία και τη Φτώχεια (ΑΙΘ. 2)

Τάσεις στην Έρευνα της Αθλητικής Ψυχολογίας (ΑΙΘ. 3)

Θέματα Σχολικής Ψυχολογίας (ΙΙ) (ΑΙΘ. 8)

Συμπόσια

Ενότητες: Διαταραχή Ελλειματικής Προσοχής/Υπερκινητικότητα (ΔΕΠ/Υ): Ατομικοί, Οικογενειακοί και Σχολικοί Παράγοντες (Α/Θ. 4)
Τα Θετικά Συναισθήματα στην Ψυχοθεραπευτική Διαδικασία (Α/Θ. 5)
Κλινικό και Κοινωνικό Μοντέλο Προσέγγισης της Αναπηρίας: Θεωρητικοί, Μεθοδολογικοί και Ερευνητικοί Προβληματισμοί (Α/Θ. 6)
Ψυχολογική Συμβουλευτική Φοιτητών: Από την Έρευνα στην Παρέμβαση (Α/Θ. 7)

Αναρτημένες Ανακοινώσεις (ΑΜΦ. Β & ΑΜΦ. Γ)

12.30 - 13.30 Προεδρείο: Σ. Παπαστάμου, Δ. Γεώργας

Κεντρική ομιλία:

«Βιομηχανία του Πολιτισμού» και «Εγγραματοσύνη» στις κοινωνίες της εποχής μας (ΑΜΦ. Β)

Π. ΝΟΥΤΣΟΣ

13.30 - 15.00 Μεσημβρινή διακοπή

(14:15-15:00 Ομάδα Εργασίας του κ. Κ. Ναυρίδη με τίτλο: Η παρουσία, εξέλιξη και ανάπτυξη του περιοδικού ψυχολογίας της ΕΛ.Ψ.Ε.)

15.00 - 16.30 Παράλληλες συνεδρίες:

Ελεύθερες Ανακοινώσεις

Ενότητες: Αλληλεπίδραση Παραγόντων και Γνωστικές Διαδικασίες (ΑΜΦ. Α)
Κοινωνική Ψυχολογία και Ιδεολογία (ΑΜΦ. Β)
Φιλοσοφία, Ψυχοθεραπεία και Πολιτισμικές Πρακτικές (ΑΜΦ. Γ)
Ψυχοθεραπεία Ογκολογικών Ασθενών και Κοινωνική Στήριξη (ΑΜΦ. Δ)
Μαθησιακές Δυσκολίες στην Επεξεργασία Γραπτού Λόγου (Α/Θ. 1)
Παιχνίδι και Τεχνολογία: Ο ρόλος τους στη Μάθηση (Α/Θ. 2)
Στρες, Εξαρτήσεις και Παρεμβάσεις (Α/Θ. 5)

Συμπόσια

Ενότητες: Προγράμματα Ψυχολογικής Προετοιμασίας Αθλητών: Εφαρμογές και Συμπεράσματα (Α/Θ. 3)

Παιδικό Άσθμα, Παιδική Παχυσαρκία και Κάπνισμα κατά την Παιδική Ηλικία: Οι βιοψυχολογικές τους διαστάσεις (Α/Θ. 4)

Πρακτική Άσκηση των Προπτυχιακών Φοιτητών Ψυχολογίας: Η Σημερινή Πραγματικότητα, Προβληματισμοί και Προτάσεις (Α/Θ. 6)

Πολυπολιτισμικότητα: Διεπιστημονική Συνάντηση (Α/Θ. 7)

Ταυτότητες Φύλου, Εθνικές Ταυτότητες και Σχολική Βία: Διερευνώντας τη Βία και τη Θυματοποίηση στο Σχολικό Πλαίσιο (Α/Θ. 8)

Αναρτημένες Ανακοινώσεις (ΑΜΦ. Β)

16.30 - 17.00 Διάλειμμα καφέ

17.00 - 18.30 Παράλληλες συνεδρίες:

Ελεύθερες Ανακοινώσεις

Ενότητες: Τάσεις και Στάσεις στην Ψυχολογία: Από το Χθες στο Σήμερα (ΑΜΦ. Β)

Εφηβεία και Θεραπευτικές Παρεμβάσεις (ΑΜΦ. Γ)

Στρες και Επαγγελματική Εξουθένωση (ΑΜΦ. Δ)

Ορθογραφική Ικανότητα Παιδιών Δημοτικού Σχολείου (Α/Θ. 1)

Κατάθλιψη vs. Ψυχική Ευεξία στην Οικογένεια (Α/Θ. 2)

Θέματα Ειδικής Αγωγής (I) (Α/Θ. 3)

Liaison Επιστημόνων σε Κοινό Πλαίσιο (Α/Θ. 8)

Συμπόσια

Ενότητες: Συμπόσιο Κλάδου Συμβουλευτικής Ψυχολογίας:

Μετανάστευση, Ψυχική Υγεία και Παρέμβαση σε Παιδιά, Εφήβους και Ενήλικες (Α/Θ. 4)

Το Παιδί Απέναντι στις Προκλήσεις του Γνωστικού Συστήματος: Πλευρές της Μνήμης και της Γλωσσικής Κατανόησης (Α/Θ. 6)

Θεωρία του Νου και Ικανότητα Κατανόησης Συναισθημάτων: Σύγχρονα Δεδομένα και Προοπτικές (ΑΜΦ. Α)

Η Ανάπτυξη στο Παιδί και οι Εμπλεκόμενες Συνιστώσες: Εναλλακτικές Ερευνητικές Προσεγγίσεις σε Περιπτώσεις Παιδιών με Ποικίλα Προβλήματα (Α/Θ. 5)

Γονείς-Παιδιά-Σύζυγοι: Διερευνώντας τη Διαμόρφωση των Σχέσεων στα Πλαίσια της Οικογενειακής Ομάδας (Α/Θ. 7)

18.30 - 19.00 Διάλειμμα καφέ

19.00 - 20.00 Προεδρείο: Δ. Στασινός, Α. Μπάρδος

Κεντρική ομιλία: **Πάγια κατασταλτική κατίσχυση άγχους**

M. Eysenck (ΑΜΦ. Β)

Σάββατο, 3 Δεκεμβρίου 2005

08.00 - 09.00

Εγγραφές

09.00 - 10.30

Παράλληλες συνεδρίες:

Ελεύθερες Ανακοινώσεις

Ενότητες:

Διαπροσωπικές Σχέσεις και Πολιτισμικές Διαφορές (ΑΜΦ. Α)

Εφαρμοσμένη Συμβουλευτική (ΑΜΦ. Β)

Ψυχοθεραπευτικές Συντεταγμένες (ΑΜΦ. Γ)

Θέματα Ψυχικής - Σωματικής Υγείας (ΑΜΦ. Δ)

Θέματα Γνωστικής Ψυχολογίας (ΑΙΘ. 1)

Κοινωνικές και Συναισθηματικές Πλευρές του Εαυτού (ΑΙΘ. 2)

Θέματα Ειδικής Αγωγής (ΙΙ) (ΑΙΘ. 3)

Συμπόσια

Ενότητες:

Δομικοί και Λειτουργικοί Ρόλοι στην Οικογένεια (ΑΙΘ. 4)

Μελέτη Περιστατικών (Case Studies) στο Γνωστικό-Συμπεριφοριστικό Μοντέλο: Παρουσίαση και Ανάλυση Περιπτώσεων Ι (ΑΙΘ. 5)

Νευροψυχολογικές Τεχνικές Αξιολόγησης και Αποκατάστασης Παιδιών και Εφήβων (ΑΙΘ. 6)

Πεδία Ερευνητικής Δραστηριοποίησης των Ελλήνων Σχολικών Ψυχολόγων και οι Επιπτώσεις των Επιστημονικών αυτών Δεδομένων για την Κλινική και Εκπαιδευτική Πρακτική Ι (ΑΙΘ. 7)

Στρες και Υγεία (ΑΙΘ. 8)

Αναρτημένες Ανακοινώσεις (ΑΜΦ. Β)

10.30 - 11.00

Διάλειμμα Καφέ

11.00 - 12.30

Παράλληλες συνεδρίες:

Ελεύθερες Ανακοινώσεις

Ενότητες:

Στερεότυπα, Κοινωνικός Αποκλεισμός, Προσαρμογή (ΑΜΦ. Α)

Εισηγήσεις Προσκεκλημένων Ομιλητών (ΑΜΦ. Β)

Αντιληπτικές - Κινητικές Δεξιότητες (ΑΜΦ. Γ)

Στρες, Διαβήτης και Διαταραγμένη Διατροφική Συμπεριφορά (ΑΜΦ. Δ)

Οπτική Αντίληψη (ΑΙΘ. 1)

Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες (ΑΙΘ. 3)

Συμπόσια

Ενότητες:

Μελέτη Περιστατικών (Case Studies) στο Γνωστικό-Συμπεριφοριστικό Μοντέλο: Παρουσίαση και Ανάλυση Περιπτώσεων ΙΙ (ΑΙΘ. 5)

Πεδία Ερευνητικής Δραστηριοποίησης των Ελλήνων Σχολικών Ψυχολόγων και οι Επιπτώσεις των Επιστημονικών αυτών Δεδομένων για την Κλινική και Εκπαιδευτική Πρακτική ΙΙ (ΑΙΘ. 7)

Εφαρμογές Γνωστικής Συμπεριφοριστικής Ψυχοθεραπείας σε Παιδιά και Εφήβους (ΑΙΘ. 4)

Αναπαραστάσεις Ανδρών και Γυναικών για τη Σχέση τους με το Άλλο Φύλο: Εικόνες του Συναισθήματος και της Σεξουαλικότητας (ΑΙΘ. 8)

Κοινωνικές Αναπαραστάσεις και Οικογένεια σε Κρίση (ΑΙΘ. 2)

Ο Ρόλος των Θετικών Συναισθημάτων στην Ψυχική Υγεία (ΑΙΘ. 8)

Αναρτημένες Ανακοινώσεις (ΑΜΦ. Β)

12.30 - 13.30 Προεδρείο: Μ. Μαλικιώση-Λοΐζου, Ι. (J) Αδαμόπουλος

Κεντρική ομιλία:

Αριστοτελική «ευδαιμονία» και ποιότητα ζωής (ΑΜΦ. Β)

Λ. Χουσιάδας

13.30 - 16.30 Μεσημβρινή διακοπή & Γενική Συνέλευση ΕΛ.Ψ.Ε.
& Συνελεύσεις Κλάδων

16.30 - 18.00 Παράλληλες συνεδρίες:

Ελεύθερες Ανακοινώσεις

Ενότητες: Ηγεσία: Ταύτιση, Απόδοση, Επικοινωνία (ΑΜΦ. Α)

Ψυχολογική Στήριξη, Ψυχική Υγεία και ο Ρόλος της Θεραπευτικής Ομάδας (ΑΜΦ. Β)

Θέματα Νευροψυχολογίας (ΑΜΦ. Γ)

Ερευνητικές Προσεγγίσεις στη Μελέτη του Καρκίνου (ΑΜΦ. Δ)

Πόνος και Αυτοάνοσα Νοσήματα (ΑΙΘ. 1)

Προγράμματα Παρέμβασης για Άτομα με Ειδικές Ανάγκες (ΑΙΘ. 3)

Εκπαιδευτικοί και Σχολική Πραγματικότητα (ΑΙΘ. 5)

Λειτουργίες Στήριξης κατά τη Συμβουλευτική Παρέμβαση (ΑΙΘ. 8)

Συμπόσια

Ενότητες: Ταυτότητες: Κοινωνικές και Πολιτισμικές Ανάγκες Διαμόρφωσης και Ανακατασκευής (ΑΙΘ. 4)

Νευρογνωστικές Προσεγγίσεις στη Νοητική Καθυστέρηση (ΑΙΘ. 2)

Η Ανάπτυξη του Παιδιού και οι Παροχές Υπηρεσιών Προσχολικών Ιδρυμάτων (ΑΙΘ. 7)

Κλινικά Ψυχομετρικά Εργαλεία και Συστήματα Ταξινόμησης (ΑΙΘ. 6)

Αναρτημένες Ανακοινώσεις (ΑΜΦ. Β)

18.00 - 18.30 Διάλειμμα καφέ

18.30 - 19.30 Προεδρείο: Α. Καλαντζή-Αζίζι, Α. Ευκλείδη

Κεντρικές ομιλίες Κλάδου Κοινωνικής Ψυχολογίας της ΕΛ.Ψ.Ε.

Πολιτική vs Κοινωνική Ψυχολογία της τρομοκρατίας: Ιδεολογικό δίλημμα ή επιστημολογική επιλογή; (ΑΜΦ. Β)

Σ. Παπαστάμου

19.30 - 20.30 Κεντρική ομιλία:

Ομαδικότητες και διαμεσολάβηση στον σχολικό χώρο:

Ψυχοδυναμική προσέγγιση (ΑΜΦ. Β)

Κ. Ναυρίδης

Κυριακή, 4 Δεκεμβρίου 2005

- 09.30 - 10.30 Προεδρείο: Λ. Μπεζέ, Κ. Ναυρίδης
Κεντρική ομιλία:
Η διαμεσολαβητική λειτουργία του καλλιτεχνικού αντικειμένου στην ομαδική θεραπεία (ΑΜΦ. Β)
B. Chouvier
- 10.30 - 11.00 Διάλειμμα καφέ
- 11.00 - 12.30 Παράλληλες συνεδρίες:
Ελεύθερες Ανακοινώσεις
- Ενότητες:* Εφαρμογές της Οργανωτικής - Βιομηχανικής Ψυχολογίας (ΑΜΦ. Α)
Διαχείριση του Στρες, Αυτοεκτίμηση και Ποιότητα Ζωής (ΑΜΦ. Β)
Κοινωνική Υποστήριξη και Κοινωνική Προσαρμογή (ΑΜΦ. Δ)
Προσωπικότητα και Ασθενείς Οργανικής Παθολογίας (ΑΙΘ. 1)
Θέματα Ψυχογλωσσολογίας (ΑΙΘ. 3)
Σύγχρονα Ζητήματα Εγκληματολογίας (ΑΙΘ. 4)
- Συμπόσια**
- Ενότητες:* Η Σχέση του Τραυλισμού με τις Αγχώδεις Διαταραχές. Προβληματισμοί για την Ταξινόμηση και τη Θεραπευτική Αντιμετώπιση (ΑΙΘ. 2)
Εφαρμογές της Ψυχολογίας της Υγείας (ΑΙΘ. 5)
Συμπόσιο Κλάδου Συμβουλευτικής Ψυχολογίας:
Ψυχολογική Ανθεκτικότητα, Θετικά Συναισθήματα και Μετανάστευση (ΑΙΘ. 6) (Θα προβληθεί ταινία με θέμα την μετανάστευση)
Συμπόσιο κλάδου Κοινωνικής Ψυχολογίας. Δύο Προσεγγίσεις στη Στενή Διαπροσωπική Σχέση: Θεωρία της Ισοτιμίας και Απλοαικίες Θεωρίες (ΑΜΦ. Γ)
Ατομικοί - Ψυχολογικοί Παράγοντες στη Μάθηση με την Υποστήριξη των Νέων Τεχνολογιών (ΑΙΘ. 7)
- Αναρτημένες Ανακοινώσεις (ΑΜΦ. Β)**
- 12.30 - 13.30 Συμπεράσματα - Κλείσιμο

ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΟΜΙΛΙΕΣ

ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗ ΣΕΙΡΑ ΠΟΥ ΕΜΦΑΝΙΖΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Ο μετασχηματισμός της οικογένειας: Μια διαπολιτισμική μελέτη σε 27 χώρες

Δημήτριος Γεώργας

Ομότιμος καθηγητής, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Οι αλλαγές στη δομή και τη λειτουργία της σημερινής οικογένειας έχουν διαπιστωθεί από την κοινωνιολογία της οικογένειας, την πολιτισμική ανθρωπολογία, την ψυχολογία και άλλες επιστήμες. Παρουσιάζονται τα ευρήματα από ερευνητικό πρόγραμμα σε 27 χώρες. Το κύριο ερώτημα είναι «Ποιες είναι οι διαφορές και οι ομοιότητες της οικογένειας ανάμεσα στις οικονομικά αναπτυγμένες χώρες και τις υπόλοιπες χώρες;» Συναφές με το ερώτημα αυτό είναι και ο προβληματισμός κατά πόσο είναι αναπόφευκτος ο μετασχηματισμός της μορφής της οικογένειας σε οικογενειακούς τύπους του δυτικού πολιτισμού, δηλαδή, της απομονωμένης πυρηνικής οικογένειας και της μονογονεϊκής οικογένειας. Οι μεταβλητές χωρίζονται σε τέσσερα ιεραρχικά επίπεδα. Το α' επίπεδο μελέτης είναι τα οικολογικά και κοινωνικά στοιχεία των χωρών: το κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο, το θρήσκευμα, το ποσοστό του αγροτικού πληθυσμού, το εκπαιδευτικό σύστημα και η θερμοκρασία. Το β' επίπεδο είναι τα στοιχεία των οικογενειακών δικτύων: γεωγραφική εγγύτητα, επισκέψεις και τηλεφωνήματα με συγγενείς. Το γ' επίπεδο είναι οι εκφραστικοί και εκτελεστικοί οικογενειακοί ρόλοι των γονέων, των παππούδων, των θείων και των παιδιών. Το δ' επίπεδο είναι οι ψυχολογικές μεταβλητές: συναισθηματικοί δεσμοί, προσωπικότητα, γενικές αξίες, εικόνα του εαυτού και οικογενειακές αξίες. Ο σχεδιασμός της έρευνας και η ανάλυση των ευρημάτων έγιναν με γνώμονα τις ψυχολογικές επιπτώσεις των οικολογικών και κοινωνικών μεταβολών, των αλλαγών στοιχείων των οικογενειακών δικτύων και των αλλαγών οικογενειακών ρόλων.

Η έννοια της προσπάθειας στην ψυχολογία

Αναστασία Ευκλείδη

Καθηγήτρια Ψυχολογίας

Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Περίληψη

Η έννοια της προσπάθειας χρησιμοποιείται ευρέως στην έρευνα των κινήτρων. Σημαίνει επένδυση ενέργειας σε δραστηριότητες που συντελούν στην επίτευξη των στόχων του ατόμου. Η προσπάθεια συνδέεται με τη διέγερση και με την επικέντρωση της προσοχής στο έργο που εκτελούμε. Μεταβάλλεται κατά μήκος δύο διαστάσεων: της διάρκειας και της έντασης. Η διάρκεια αφορά το συνολικό χρόνο που αφιερώνουμε σε μια δραστηριότητα αλλά και την επιμονή όταν ανακύπτουν εμπόδια στη δραστηριότητά μας. Η ένταση αφορά το μέγεθος της προσπάθειας ανά μονάδα χρόνου. Η έντονη προσπάθεια συνοδεύεται και από σωματικά συμπτώματα καταπόνησης. Η καταβολή προσπάθειας προϋποθέτει ικανότητα και είναι συνάρτηση της δυσκολίας του έργου και της 'πολιτικής' ως προς την κατανομή της προσπάθειας. Η πολιτική κατανομής διαμορφώνεται με βάση τα κίνητρα του ατόμου αλλά και μεταγνωστικές διεργασίες. Η ρύθμιση της προσπάθειας διαφοροποιείται ανάλογα με το αν η έμφαση είναι στην ένταση ή στη διάρκεια της προσπάθειας, αλλά και το αν η δραστηριότητα είναι προϊόν αυτο- ή ετεροπροσδιορισμού. Ο ρόλος των μεταγνωστικών και θυμικών παραγόντων στη ρύθμιση της προσπάθειας είναι, επίσης, σημαντικός.

Διεύθυνση επικοινωνίας: Αναστασία Ευκλείδη, Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 541 24 Θεσσαλονίκη. Τηλ.: 2310-997374. Fax: 2310-997384. E-mail: efklides@psy.auth.gr

Δημιουργική σκέψη: το «αποπαίδι» της εκπαίδευσης

I. N. Παρασκευόπουλος

Ομότιμος Καθηγητής Ψυχολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών

Κεντρικός πυρήνας της εισήγησης είναι η **δημιουργική σκέψη**, δηλαδή η ικανότητα του ανθρώπινου νου να αναζητεί και να βρίσκει πολλές πρωτότυπες –καινοτόμες εναλλακτικές ιδέες-λύσεις για την επίλυση των διαφόρων προβλημάτων, καθώς και διάφοροι **τρόποι καλλιέργειας** της ικανότητας αυτής στο σχολείο.

Περιγράφονται οι διάφορες **γνωστικές λειτουργίες** που, μαζί με τη δημιουργική σκέψη, συναποτελούν την ανθρώπινη νοητική συσκευή και τις οποίες το σχολείο καλείται να βοηθήσει τα παιδιά να τις αναπτύξουν, καθώς και την ιδιαίτερη σημασία της δημιουργικής σκέψης για το άτομο και το κοινωνικό σύνολο. Παρουσιάζονται διάφορες **ψυχομετρικές κλίμακες** που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση της δημιουργικής σκέψης. Περιγράφονται και αναλύονται τα κυριότερα **πορίσματα της έρευνας** για την ανθρώπινη δημιουργικότητα τόσο σε **ενήλικα άτομα** εγνωσμένης υψηλής δημιουργικής ικανότητας και παραγωγής όσο και σε **παιδιά και εφήβους** του γενικού πληθυσμού. Εξειδικεύονται οι **σκοποί** που πρέπει να επιδιώκει η καλλιέργεια της δημιουργικής σκέψης, καθώς και οι διάφορες **οργανωτικές προσεγγίσεις** που έχουν προταθεί για την εισαγωγή της δημιουργικής σκέψης στο σχολείο, όπως είναι η εφαρμογή **ειδικού εκπαιδευτικού προγράμματος** άσκησης της δημιουργικής σκέψης σε τακτή ώρα του διδακτικού προγράμματος, η **ένταξη της δημιουργικής σκέψης στην ύλη των διδασκόμενων μαθημάτων** και η διαμόρφωση μιας γενικότερης **δημιουργικής ατμόσφαιρας στην όλη σχολική ζωή**.

Τέλος, επισημαίνονται **οι λόγοι** που η δημιουργική σκέψη συμβαίνει να παραμένει «**το αποπαίδι**» της εκπαίδευσης, καθώς και **ο ρόλος του εκπαιδευτικού** για την άρση του παιδευτικού αυτού ελλείμματος.

«Βιομηχανία του Πολιτισμού» και «Εγγραματοσύνη» στις κοινωνίες της εποχής μας

Καθηγητής Παναγιώτης Νούτσος

1. Εισαγωγή.
2. Οι εννοιολογικοί αρμοί του θέματος.
3. Έντυπος λόγος – εικόνες.
4. Η ανατοποθέτηση της «εγγραμματοσύνης».
5. «Πολιτισμικές Σπουδές» και τα τοιαύτα.
6. Σε ποια «πραγματικότητα» ζούμε;
7. Για μια «άλλη» κοινωνία;
8. Μαθητές μαθητών;
9. Συμπεράσματα.

“Πάγια κατασταλτική κατίσχυση άγχους”

M. EYSENCK

Τα τελευταία χρόνια, μεγάλο μέρος της έρευνας έχει επικεντρωθεί στη μελέτη της κατασταλτικής διαχείρισης του άγχους. Τα άτομα που υιοθετούν αυτή τη στρατηγική διαχείρισης βιώνουν, γενικά, χαμηλά επίπεδα άγχους, τα οποία, ωστόσο, αυξάνονται σημαντικά όταν αντιμετωπίζουν στρεσογόνες καταστάσεις. Τη θέση αυτή υποστηρίζουν σχετικές μετρήσεις σε φυσιολογικό και συμπεριφορικό επίπεδο.

Κατασταλτική διαχείριση του άγχους: τι περιλαμβάνει (σε τι αφορά);

Η στρατηγική της κατασταλτικής διαχείρισης του άγχους μπορεί να οριστεί ως συνδυασμός χαμηλού μόνιμου άγχους (ως χαρακτηριστικό της προσωπικότητας του ατόμου) και υψηλής χρήσης των μηχανισμών άμυνας. Τα άτομα που χρησιμοποιούν τη συγκεκριμένη στρατηγική παρουσιάζουν μια αξιοσημείωτη ασυμφωνία σε στρεσογόνες καταστάσεις μεταξύ χαμηλών επιπέδων άγχους και υψηλών επιπέδων φυσιολογικής δραστηριοποίησης και ενδείξεων άγχους στη συμπεριφορά. Τα κύρια ερευνητικά ευρήματα σχετικά με το θέμα μπορούν να εξηγηθούν από μια νέα θεωρία (τη θεωρία της εγρήγορσης – αποφυγής), η οποία αναπτύχθηκε σε συνεργασία με τους Dr. N. Derakshan και L. Myers. Σύμφωνα με τη θεωρία, τα άτομα διαθέτουν ένα αρχικό στάδιο εγρήγορσης, το οποίο πυροδοτεί τις φυσιολογικές και συμπεριφορικές αντιδράσεις. Τις αντιδράσεις αυτές διαδέχεται το στάδιο της αποφυγής, το οποίο αναστέλλει τη συνειδητοποίηση της βίωσης του άγχους. Η σημασία των ευρημάτων αυτών για την ψυχολογία της υγείας πρόκειται να συζητηθεί.

Αριστοτελική «ευδαιμονία» και ποιότητα ζωής

Λάμπρου Β. Χουσιάδα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η έννοια της «ποιότητας ζωής» είναι ασαφής, γενική, πολυδιάστατη κλπ., διότι αναφέρεται σε ευρύτατο φάσμα ανθρώπινων καταστάσεων και δραστηριοτήτων. Για τον περιορισμό της ασάφειας αναφέρονται στη βιβλιογραφία ορισμένα κριτήρια ποιότητας ζωής, τα οποία συνήθως ταξινομούνται ως «υποκειμενικά» και «αντικειμενικά». Μεταξύ των πρώτων περιλαμβάνονται η «ικανοποίηση από τη ζωή» (life satisfaction), η «υποκειμενική ευφορία» (subjective well being), η «ευτυχία» (happiness). Μεταξύ των δεύτερων, περιλαμβάνονται η υγεία, η οικονομική εξασφάλιση, η κοινωνική ενσωμάτωση, το επάγγελμα, οι συνθήκες ζωής κλπ.

Οι απόψεις του Αριστοτέλη περί «ευδαιμονίας», οι οποίες εκτίθενται στα Ηθικά Νικομάχεια, συμβάλλουν, πιστεύω, ουσιαστικά στη συζήτηση της πολύ επίκαιρης έννοιας της ποιότητας ζωής. Κατά τον φιλόσοφο, οι ανθρώπινες συμπεριφορές έχουν ως απώτερό τους στόχο την ευδαιμονία, «αγαθόν άριστον», «τέλειον», «αύταρκες». Αγαθά όπως η πολιτική δύναμη, η θεραπεία της επιστήμης (η «θεωρία»), η κτήση υλικών αγαθών, είναι «μέσα» που οδηγούν στην «ευδαιμονία». Δεν είναι τελικοί στόχοι. Με όρους σημερινούς, η «ευδαιμονία» είναι η ικανοποίηση από τη ζωή, η υποκειμενική ευφορία, η «ευτυχία», ψυχικές καταστάσεις, οι οποίες προκύπτουν από συνδυασμό νοητικών και συναισθηματικών διαδικασιών.

Τα αντικειμενικά κριτήρια, τα οποία αναφέρθηκαν παραπάνω, αποτελούν μέσα για την επίτευξη «ποιότητας ζωής». Δεν ταυτίζονται με αυτήν.

Οι απόψεις του Αριστοτέλη για τη σχέση αρετής και ευδαιμονίας παρουσιάζουν, ασφαλώς, επίκαιρο ενδιαφέρον. Ο ευδαίμων βίος είναι βίος ενάρτετος. Ενάρτετες είναι οι ανθρώπινες δραστηριότητες, οι οποίες επιφέρουν τον έπαινο, την κοινωνική επιδοκιμασία (έξεις της ψυχής επαινείται). Δεν ταυτίζεται η αρετή με την ευδαιμονία, όμως αποτελεί ουσιαστική προϋπόθεσή της. Με όρους σημερινούς, η έννοια της «ποιότητας ζωής» περιλαμβάνει και κοινωνική διάσταση.

Συμπερασματικά, αξιοποιώντας τις απόψεις του φιλοσόφου και σε συμφωνία με άλλους ερευνητές, θα λέγαμε ότι η διάκριση μεταξύ υποκειμενικών και αντικειμενικών κριτηρίων ποιότητας ζωής έχει μόνο θεωρητική αξία. Στην πραγματικότητα τα κριτήρια που προαναφέρθηκαν εντάσσονται σε ένα συνεχές στο οποίο κορυφαία σημασία έχει η υποκειμενική εμπειρία της ικανοποίησης ή ευφορίας. Στην επίτευξή της συμβάλλουν συνθήκες «αντικειμενικές».

Κεντρική ομιλία Κλάδου Κοινωνικής Ψυχολογίας της ΕΛ.Ψ.Ε.

Πολιτική vs Κοινωνική Ψυχολογία της τρομοκρατίας: Ιδεολογικό δίλημμα ή επιστημολογική επιλογή;

Στ. Παπαστάμου
Πάντειο Πανεπιστήμιο

Με έναυσμα τη μελέτη του φαινομένου της «τρομοκρατίας» και γενικότερα της άσκησης πολιτικής βίας, έτσι όπως αυτή προβάλλει μέσα από τη σύγχρονη ψυχολογική εργογραφία, εξετάζονται οι σχέσεις, τα κοινά σημεία και οι διαφορές ανάμεσα στην Πολιτική Ψυχολογία και την Κοινωνική Ψυχολογία. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στις ιδεολογικές και επιστημολογικές αιτιάσεις εκείνων που τάσσονται υπέρ της μιας ή της άλλης θεώρησης του κοινωνικού και πολιτικού γίνεσθαι. Με αναφορά σε συγκεκριμένα ευρήματα ερευνών πεδίου –πειραματικών και μη- προτείνονται οι θεωρητικές βάσεις μιας Κοινωνικής Ψυχολογίας της πολιτικής βίας, εγγεγραμμένης στο ευρύτερο θεωρητικό πλαίσιο των φαινομένων κοινωνικής επιρροής και του τρόπου λειτουργίας της κοινωνικής σκέψης, έτσι όπως αυτή γίνεται αντιληπτή σύμφωνα με τη θεωρία των κοινωνικών αναπαραστάσεων.

Ομαδικότητες και Διαμεσολάβηση στον Σχολικό Χώρο: Ψυχοδυναμική Προσέγγιση

Κλήμης Γ. Ναυρίδης

Περίληψη

Η ομάδα ομηλίκων, η ομάδα-τάξη και ο σύλλογος διδασκόντων αποτελούν τις τρεις θεμελιώδεις μορφές ομαδοποίησης στον σχολικό χώρο. Σύμφωνα με την ψυχαναλυτική θεωρία, οι ομάδες συγκροτούνται στη βάση τόσο αντικειμενικά πραγματικών όσο και φαντασιωτικών δεδομένων, μια δε από τις κατεξοχήν λειτουργίες των ομάδων είναι η *μεταβατικότητα* (Kaës). Αναφορικά με το σχολείο, είναι γνωστή η σημασία αυτής της λειτουργίας για την ομαλή ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των μαθητών, αλλά και για την προαγωγή της ψυχικής τους υγείας. Αντίστοιχα, είναι σημαντική και για τους εκπαιδευτικούς. Στην παρούσα ομιλία θα εξεταστούν οι προϋποθέσεις, το περιεχόμενο, αλλά και τα όρια τέλεσης από τις συγκεκριμένες ομάδες της *διαμεσολαβητικής* και της *μεταβατικής* τους λειτουργίας. Με άλλα λόγια, το πώς στην κάθε μια από αυτές μπορεί να 'μεταγγίζονται' συναισθήματα από τις πόλοιπες, ενώ παράλληλα η κάθε μια *διαμεσολαβεί*, αφ' ενός σε σχέση με τις εσωτερικές ομάδες των μελών της και αφ' ετέρου στις σχέσεις των συμμετεχόντων με άλλες ομάδες, όπως η οικογένεια, στις οποίες οι ίδιοι επίσης συμμετέχουν.

Η διαμεσολαβητική λειτουργία του καλλιτεχνικού αντικειμένου στην ομαδική θεραπεία»

B. Chouvier

Η κατασκευή αντικειμένων αισθητικής αξίας στις ομάδες των Κέντρων Θεραπείας και των ψυχιατρικών Νοσοκομείων προσφέρει πρωτότυπες θεραπευτικές δυνατότητες για τους ψυχωτικούς και τους μεταιχμιακούς ασθενείς.

Το αντικείμενο που κατασκευάζεται σ'ένα τέτοιο πλαίσιο πληροί ταυτόχρονα μια εκφραστική λειτουργία, μια σημαίνουσα λειτουργία και μια σχεσιακή λειτουργία.

- Η εκφραστική λειτουργία του αντικειμένου αντιπροσωπεύει για τον ασθενή μια κίνηση ενορμησιακής και συγκινησιακής εξωτερίκευσης. Συναίστα μια ανακουφιστική αποφόρτιση της διέγερσης. Αποτελεί έτσι ένα πολύ σημαντικό υπαρξιακό βίωμα που επιτρέπει στο υποκείμενο να αισθανθεί ολοκληρωμένο, δοκιμάζοντας μια αυθεντική ανθρωπινή εμπειρία.
- Η σημαίνουσα λειτουργία, είναι εκείνη που προσδίδει ένα ιδιαίτερο νόημα στο αντικείμενο που κατασκευάζει ο ασθενής. Το αντικείμενο συγκροτείται όπως δημιουργήθηκαν και τα τραυματικά γεγονότα που σημάδεψαν την προσωπική του ζωή.
- Η σχεσιακή λειτουργία, εμπλέκει τον ίδιο τον θεραπευτή. Το αντικείμενο, του απευθύνεται έμμεσα διαμέσου του μεταβιβαστικού βιώματος του ασθενή.

Η συγκεκριμένη ανακοίνωση θα αναδείξει τις τρεις αυτές λειτουργίες που χαρακτηρίζουν τη διαδικασία της συμβολοποίησης στις ομάδες αυτού του τύπου, στηριζόμενη σε παραδείγματα από εργαστήρια δημιουργικής γραφής, ομάδες πηλού και ομάδες ζωγραφικής.

ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗ ΣΕΙΡΑ ΠΟΥ ΕΜΦΑΝΙΖΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Συνεδρία: Εκπαιδευτική Ψυχολογία: Στρες και τεχνικές αντιμετώπισης

Η χρήση στρατηγικών αυτο-ρύθμισης κατά την κατανόηση κειμένου στους μαθητές/τριες με υψηλές και με χαμηλές ικανότητες στην κατανόηση κειμένου

*Β. Παρασκευά, Ε. Δερμιτζάκη, Γ. Ανδρέου, Μ. Μπαντή
Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος*

Η παρούσα έρευνα είχε ως βασικό στόχο να διερευνήσει τις πιθανές διαφορές μεταξύ φτωχών και ικανών αναγνωστών ως προς τις στρατηγικές αυτο-ρύθμισης που χρησιμοποιούν κατά την κατανόηση κειμένου. Μετά από την πρώτη φάση της έρευνας, δηλαδή την ομαδική εξέταση 127 μαθητών /τριών Γ' Δημοτικού με μια δοκιμασία κατανόησης κειμένου, επιλέχθηκαν τελικά 13 μαθητές/τριες με υψηλές ικανότητες κατανόησης κειμένου και 10 μαθητές/τριες με χαμηλές ικανότητες στην κατανόηση κειμένου. Πρώτα, τους δόθηκε ένα κείμενο προς κατανόηση με 11 ασκήσεις πρόβλεψης του κύριου θέματος, ερωτήσεων κατανόησης, εντοπισμού κεντρικής ιδέας κ.α. Οι προσπάθειες του κάθε μαθητή να λύσει τις ασκήσεις κατανόησης βιντεοσκοπήθηκαν. Βάσει της βιντεοσκόπησης, δυο ανεξάρτητοι κριτές αξιολόγησαν μέσω μιας δομημένης φόρμας παρατήρησης τη χρήση 11 στρατηγικών αυτο-ρύθμισης από τους μαθητές, όπως ο σχεδιασμός και η παρακολούθηση της πορείας λύσης, η συγκέντρωση προσοχής και η πρωτοβουλία. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως οι μαθητές με υψηλές ικανότητες στην κατανόηση κειμένου σημείωσαν σημαντικά υψηλότερες επιδόσεις στις ασκήσεις κατανόησης κειμένου και χρησιμοποίησαν περισσότερο τις εξεταζόμενες στρατηγικές αυτό-ρύθμισης σε σχέση με τους μαθητές με χαμηλές ικανότητες κατανόησης κειμένου. Οι μαθητές με χαμηλές ικανότητες στην κατανόηση κειμένου είχαν σοβαρά ελλείμματα στη χρήση δεξιοτήτων όπως σχεδιασμός της πορείας λύσης και επιλογή των ουσιωδών στοιχείων του προβλήματος. Τέλος, βρέθηκαν διαφορές μεταξύ ικανών και φτωχών αναγνωστών στις σχέσεις της επίδοσής τους με τη χρήση των εξεταζόμενων στρατηγικών αυτο-ρύθμισης κατά την κατανόηση κειμένου.

Η χρήση στρατηγικών αυτο-ρύθμισης κατά τη λύση προβλημάτων σε μαθητές/τριες με ελαφρά νοητική καθυστέρηση

*Μ. Μπαντή, Ε. Δερμιτζάκη, Π. Σταυρούση, Β. Παρασκευά, Ι. Νησιώτου, Π. Αγαπητού
Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος*

Οι στόχοι της παρούσας έρευνας ήταν: α) να διερευνηθεί σε ποιο βαθμό χρησιμοποιούνται συγκεκριμένες στρατηγικές αυτο-ρύθμισης της μάθησης από μαθητές με ελαφρά νοητική καθυστέρηση κατά τη λύση προβλημάτων και β) σε ποιο βαθμό η χρήση αυτών των στρατηγικών συνδέεται με την τελική γνωστική επίδοσή τους. Από ένα σύνολο 28 μαθητών με ελαφρά νοητική καθυστέρηση, επιλέχθηκαν τελικά 11 μαθητές/τριες (7 κορίτσια, 4 αγόρια) με κριτήρια τις επιδόσεις τους στα ψυχομετρικά εργαλεία Raven και Bender - Gestalt. Ο κάθε μαθητής/τρια εξετάστηκε ατομικά στους κύβους του WISC III και οι προσπάθειές του/της βιντεοσκοπήθηκαν. Δύο ανεξάρτητοι κριτές αξιολόγησαν τη χρήση δεκατριών διαφορετικών στρατηγικών αυτο-ρύθμισης κατά τη λύση προβλημάτων από τους μαθητές, όπως η συγκέντρωση προσοχής, η παρακολούθηση της πορείας λύσης, η αυτόνομη δράση και η επιμονή. Διαπιστώθηκαν σοβαρές αδυναμίες στη χρήση στρατηγικών, όπως η αξιολόγηση της λύσης και η αξιοποίηση προηγούμενων λαθών, από το δείγμα των παιδιών με νοητική καθυστέρηση, αλλά, επίσης, επαρκής χρήση στρατηγικών ρύθμισης των κινήτρων τους, όπως η πρωτοβουλία, η επιμονή, η αυτο-κινητοποίηση και η αυτόνομη δράση. Η γνωστική επίδοση συσχετιζόταν σημαντικά με τη χρήση στρατηγικών, όπως η αναγνώριση και η αξιοποίηση λαθών οι οποίες, όμως, χρησιμοποιήθηκαν λιγότερο από τους μαθητές. Τα αποτελέσματα θα συζητηθούν με έμφαση στον προσδιορισμό των δυνατοτήτων και των αδυναμιών του κάθε μαθητή ως προς τη χρήση στρατηγικών κατά τη λύση προβλημάτων και στις προσπάθειες ενδυνάμωσής τους.

Άγχος μαθητών σχετικά με πίεση, υποστήριξη και αδιαφορία από τους γονείς τους

P. Μέλλον¹, E. Κολιάδης², A. Μουταβελής³

¹Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Αθήνα

^{2,3} Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης,

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Η παρούσα έρευνα διερευνά τη σχέση μεταξύ τάσεων συμπεριφοράς των γονιών την ώρα της μελέτης στο σπίτι και των επιπέδων διαταραχών άγχους των παιδιών τους, με βάση τις αυτοαναφορές των τελευταίων. Η συμπεριφορά των γονέων αξιολογήθηκε με την κλίμακα Αυτοαναφορές Δυναμικών Αλληλεπιδράσεων Μαθητών-Γονέων (ΑΔΑΜ-Γ), η οποία έχει αποδειχτεί ότι μετρά με καλή παραγοντική δομή και ψυχομετρικές ιδιότητες τους εξής παράγοντες γονικής συμπεριφοράς προς τα παιδιά: Πίεση (αρνητική ενίσχυση / τιμωρία), Υποστήριξη (θετική ενίσχυση) και Αδιαφορία (έλλειψη συνεπειών). Το επίπεδο συνολικού άγχους και 6 διαταραχών του αξιολογήθηκε με το Hellenic Spence Children's Anxiety Scale (SCAS-GR), το οποίο βασίζεται στα διαγνωστικά κριτήρια του DSM-IV. Το δείγμα αποτέλεσαν 1520 μαθητές των Δ', Ε' και Στ' τάξεων, σε 75 σχολικά τμήματα της Αττικής. Εμφανίστηκε θετική συσχέτιση μεταξύ της συχνότητας χρήσης τιμωρίας και αρνητικής ενίσχυσης την ώρα της μελέτης στο σπίτι με το επίπεδο άγχους και διαταραχών των παιδιών. Παρόμοια, η συχνότητα αδιαφορίας των γονέων συσχετίστηκε θετικά με τις τιμές της κλίμακας του SCAS-GR. Τέλος ενώ δεν εμφανίστηκε συστηματική σχέση μεταξύ επιπέδων θετικής ενίσχυσης και άγχους στο σύνολο του δείγματος, στα παιδιά με χαμηλές τιμές υποστήριξης υπήρξε αρνητική συσχέτιση, δηλαδή τα επίπεδα τιμών άγχους ήταν χαμηλότερα όταν οι γονείς ενίσχυαν θετικά πιο συχνά.

Χιούμορ και ποιότητα ζωής στην καθημερινότητα, στο Σχολείο: Θεωρητικές αναζητήσεις και ερευνητικά δεδομένα

ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ: ΔΗΜ. ΣΤΑΣΙΝΟΣ

Η διεθνής βιβλιογραφία στο χώρο των Ανθρωπιστικών Επιστημών και των Επιστημών Υγείας παρουσιάζει τελευταία ιδιαίτερο ενδιαφέρον σε θέματα ποιότητας ζωής με τη συμβολή του χιούμορ, η χρήση του οποίου αφορά διάφορα επίπεδα κοινωνικής συναλλαγής στην καθημερινότητα και πολύ περισσότερο στο σχολείο. Το άγχος, η αβεβαιότητα και η ανασφάλεια καθώς και το έλλειμμα γόνιμης επικοινωνίας που παρατηρούνται σε ορισμένα κλίμακα σε ομάδες ανθρώπων στα διάφορα πεδία της καθημερινής ζωής σήμερα υπαγορεύουν την ανάγκη για μια ευέλικτη χρήση του χιούμορ ως μέσου προαγωγής της ψυχικής υγείας και της ποιότητας ζωής του ατόμου. Η έρευνα στο οικείο θέμα είναι ωστόσο περιορισμένη.

Η παρούσα εισήγηση αποβλέπει στην επισήμανση του εύρους του περιεχομένου και της χρήσης που έχει το χιούμορ ως εναλλακτικό μέσο επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων στην καθημερινότητα και στο σχολείο ειδικότερα στον 21ο αιώνα και στην επισήμανση της ανάγκης για περαιτέρω έρευνα.

Συνεδρία: Διομαδικές Σχέσεις

Ενδο-ομαδική εύνοια και εξω-ομαδική υποτίμηση: Μελέτη των στρατηγικών αυτοπροστασίας των ατόμων με χαμηλή συλλογική αυτοεκτίμηση

Ε. Λαμπρίδης

Τμήμα Φ.Π.Ψ. – Τομέας Ψυχολογίας – Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

Η έρευνα αυτή αφορά στη διερεύνηση των στρατηγικών που υιοθετούν άτομα, η συλλογική αυτοεκτίμηση των οποίων μειώνεται λόγω αποτυχίας σε συνθήκες διομαδικού ανταγωνισμού. Η ερευνητική πρόθεση επικεντρώνεται στην εξέταση του δεύτερου μέρους της Υπόθεσης της Αυτοεκτίμησης των Abrams & Hogg (1988) και αποπειράται να ελέγξει την υπόθεση ότι τα άτομα με χαμηλή συλλογική αυτοεκτίμηση τείνουν, σε περιπτώσεις αποτυχίας, να θεωρούν εαυτούς πιο όμοιους με τα μέλη ομάδων που επιτυγχάνουν, προσπαθώντας να προστατεύσουν την τρωθείσα πτυχή της κοινωνικής τους ταυτότητας που είναι στο προσκήνιο τη δεδομένη στιγμή. Στην έρευνα έλαβαν μέρος 67 φοιτητές και φοιτήτριες του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, οι οποίοι συγκρότησαν τυχαία επιλεγμένες ομάδες εργασίας. Οι συμμετέχοντες διαγωνίστηκαν στην παραγωγή ομαδικού έργου, έλαβαν ανατροφοδότηση για την επίδοσή τους, συμπλήρωσαν την κλίμακα της συλλογικής αυτοεκτίμησης των Luhtanen & Crocker (1992) και κατέθεσαν τις εκτιμήσεις τους σχετικά με την ομοιότητα τους με τα μέλη, τόσο της δικής τους, όσο και της αντίπαλης ομάδας. Τα αποτελέσματα επαληθεύουν την ερευνητική υπόθεση, αναδεικνύουν την υιοθέτηση συγκεκριμένης στρατηγικής για την προστασία της εικόνας του εαυτού και ερμηνεύονται σύμφωνα με τη θέση του R. Brown (1993) για τη διπλή ανάγκη των ατόμων για ενίσχυση της εικόνας του εαυτού και εσωτερική συνέπεια.

Πολιτική ταύτιση, διακρίσιμότητα της ομάδας και αντιλήψεις μιας προεκλογικής καμπάνιας: Το φαινόμενο του τρίτου προσώπου στις Ελληνικές βουλευτικές εκλογές του 2004

A. Γαρδικιώτης

Τμήμα Δημοσιογραφίας και Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Θεσσαλονίκη

Η παρούσα μελέτη εξετάζει τις επιδράσεις της πολιτικής ταύτισης και της διακρίσιμότητας (distinctiveness) της πολιτικής έσω- και έξω- ομάδας στην πρόσληψη της πειστικότητας της προεκλογικής καμπάνιας στις εθνικές εκλογές του 2004. Οι αντιλήψεις των συμμετεχόντων (n= 190) αφορούν στις επιδράσεις που πιστεύουν ότι έχουν τα MME στις εκλογικές αποφάσεις των ίδιων, της πολιτικής τους εσω-ομάδας, της πολιτικής τους εξω-ομάδας και γενικά του συνόλου των ψηφοφόρων (φαινόμενο του τρίτου προσώπου, the third-person effect. Davison, 1983). Τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν την υπόθεση του τρίτου προσώπου, οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι το σύνολο των ψηφοφόρων επηρεάζεται από τα MME σε μεγαλύτερο βαθμό από τους ίδιους. Επίσης επιβεβαιώνεται και η, προερχόμενη από τη θεωρία της αυτο-κατηγοριοποίησης (Turner, Hogg, Oakes, Reicher, & Wetherell, 1987), υπόθεση ότι, σύμφωνα με τις αντιλήψεις των συμμετεχόντων, τα μέλη της πολιτικής εσω-ομάδας επηρεάζονται σε μικρότερο βαθμό από τα μέλη της πολιτικής εξω-ομάδας (Duck, Hogg, & Terry, 1995). Επίσης, όταν στην ανάλυση λαμβάνεται υπόψη η διακρίσιμότητα (Brewer, 1991) της πολιτικής ομάδας (μεγάλα vs. μικρά πολιτικά κόμματα), κάτι που δεν έχει διερευνηθεί ως τώρα στη βιβλιογραφία, οι διαδικασίες της απο-προσωποποίησης και της ενδο-ομαδικής αφομοίωσης δεν παρατηρούνται στις μη διακριτές ομάδες (και άρα υπάρχει σημαντική διαφορά μεταξύ εαυτού και εσω-ομάδας) ενώ παρατηρούνται μόνο στις διακριτές πολιτικές ομάδες.

Κοινωνικό Κεφάλαιο, Αίσθημα του “ανήκειν” στην κοινότητα και Τοπική Ανάπτυξη

Χ. Βουγιούκα, Α. Ζήση

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη

Η παρούσα μελέτη εξετάζει θεωρητικά και μεθοδολογικά ζητήματα της έννοιας του αισθήματος του ‘ανήκειν’ στην κοινότητα και τη σύνδεσή του με την έννοια του τοπικού κοινωνικού κεφαλαίου. Η συγχρονική έρευνα διεξήχθη σε 260 κατοίκους της κοινότητας Αγίας Παρασκευής Λέσβου, χρησιμοποιώντας την κλίμακα Sense of Community των McMillan & Chavis (1986), περιλαμβάνοντας τις ακόλουθες διαστάσεις: α) ιδιότητα του μέλους, β) επιρροή, γ) ικανοποίηση αναγκών και δ) κοινοί συναισθηματικοί δεσμοί. Η συγκεκριμένη κλίμακα εφαρμόστηκε σε συνδυασμό με ποιοτικές ερωτήσεις καθώς και με συνεντεύξεις με πρόσωπα κλειδιά της κοινότητας. Εμπειρικά ευρήματα παρουσιάζονται σε σχέση με την ψυχομετρική συμπεριφορά της κλίμακας και την αίσθηση της κοινότητας.

Αντιλήψεις και στάσεις της κοινότητας απέναντι στη λειτουργία δομής για Άτομα με Αναπηρίες: Πριν και μετά τη λειτουργία

*Α. Ζήση, Σ. Παπαδοπούλου, Α. Καραπούλιος, Μ. Σαββίδου, Ε. Καραγεωργίου
Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη*

Στα πλαίσια της προνοιακής μεταρρύθμισης του Ιδρύματος Κοινωνικής Πρόνοιας Αγιάσου «Η ΘΕΟΜΗΤΩΡ», έχουν δημιουργηθεί και λειτουργούν δύο κοινοτικές στεγαστικές δομές οι οποίες φιλοξενούν πρώην περιθαλπομένους του Ιδρύματος. Η παρούσα μελέτη εξετάζει, εφαρμόζοντας ημι-πειραματικό σχέδιο, τις αντιλήψεις και στάσεις της κοινότητας απέναντι στη λειτουργία ξενώνα που φιλοξενεί άτομα με αναπηρίες. Η έρευνα διεξήχθη σε δύο χρόνους: πριν τη λειτουργία του ξενώνα σε δείγμα 135 κατοίκων και μετά από έξι μήνες. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε συνδυάζει ποσοτικές και ποιοτικές τεχνικές. Χρησιμοποιήθηκε η δομημένη συνέντευξη 'Αντιλήψεις, Γνώση, Προθέσεις της Κοινότητας για την Ψυχική Διαταραχή και τους Ψυχικά Πάσχοντες', τροποποιημένη εκδοχή της αντίστοιχης Βρετανικής των Wolff και συν. (1996). Τα ευρήματα του πρώτου χρόνου έδειξαν φτωχό γνωστικό κεφάλαιο σε θέματα ψυχικής υγείας αλλά θετικές στάσεις απέναντι στις πολιτικές του από-ιδρυματισμού. Έξι μήνες μετά, βρέθηκε πως σχεδόν οι μισοί γνώριζαν τη λειτουργία της δομής διατηρώντας με τους ενοίκους επιφανειακές αλληλεπιδράσεις.

Συνεδρία: Ψυχοπαθολογία Παιδιών και Εφήβων

Κλινική αξιολόγηση παιδιών με θετικό ανιχνευτικό έλεγχο για διαταραχή ελλειμματικής προσοχής με υπερκινητικότητα

Μ. Σκουνητή¹, Κ. Μπιτζαράκη², Α. Φιλαλήθης³, Ε. Γαλανάκης⁴

¹ 47ο Δημοτικό Σχολείο, Ηράκλειο

² Ψυχιατρική Κλινική, Βενιζέλειο Νοσοκομείο, Ηράκλειο

³ Τομέας Κοινωνικής Ιατρικής, Τμήμα Ιατρικής, Πανεπιστήμιο Κρήτης

⁴ Τομέας Μητέρας- Παιδιού, Τμήμα Ιατρικής, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η διαταραχή ελλειμματικής προσοχής με υπερκινητικότητα (ΔΕΠΥ) συγκαταλέγεται ανάμεσα στις πιο συχνές, πιο μελετημένες και πιο αμφισβητούμενες διαγνωστικά νευροσυμπεριφορικές διαταραχές της παιδικής ηλικίας. Διάφορες κλίμακες αξιολόγησης της συμπεριφοράς για γονείς και δασκάλους χρησιμοποιούνται ευρέως στην ανίχνευση της ΔΕΠΥ, ωστόσο η τελική διάγνωση θεμελιώνεται με την κλινική εξέταση του παιδιού και της οικογένειας του από ειδικό. Σκοπός της μελέτης ήταν η επιβεβαίωση της διάγνωσης της ΔΕΠΥ σε 42 παιδιά ηλικίας 8 ετών, που είχαν ανιχνευθεί ως θετικά για τη διαταραχή, σύμφωνα με τα ερωτηματολόγια που είχαν συμπληρώσει οι γονείς και οι δάσκαλοι τους σε προηγηθείσα ανιχνευτική μελέτη. Η κλινική εκτίμηση των παιδιών στηρίχθηκε στα σταθμισμένα ερωτηματολόγια του συστήματος Achenbach, στη συνέντευξη των γονιών και την παιδοψυχιατρική εξέταση των παιδιών. Η όλη διαγνωστική προσέγγιση ακολούθησε τις οδηγίες του Διαγνωστικού και Στατιστικού Εγχειριδίου Ψυχιατρικών Διαταραχών (DSM-IV). Και στα 42 παιδιά επιβεβαιώθηκαν τα συμπτώματα της ΔΕΠΥ, ωστόσο η διάγνωση της διαταραχής τεκμηριώθηκε σε 31. Στα υπόλοιπα 11 παιδιά, πίσω από τις κλινικές εκδηλώσεις τύπου ΔΕΠΥ διαγνώστηκαν άλλες πρωτογενείς διαταραχές, όπως αναπτυξιακές και νευρολογικής φύσεως διαταραχές, συναισθηματικά και μαθησιακά προβλήματα. Συμπερασματικά, η θετική αξιολόγηση των συμπτωμάτων της ΔΕΠΥ στις κλίμακες συμπεριφοράς από γονείς και δασκάλους είναι ενδεικτική της ύπαρξης της διαταραχής και προσφέρει πολύτιμες διαγνωστικές υπηρεσίες. Η κλινική εξέταση ωστόσο παραμένει αδιαμφισβήτητη η διαγνωστική μέθοδος εκλογής για τη ΔΕΠΥ.

Λέξεις Κλειδιά: Διαταραχή ελλειμματικής προσοχής-υπερκινητικότητα, κλινική αξιολόγηση, κλίμακες συμπεριφοράς.

Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων σε παιδιά με σύνδρομο Asperger

A. Γιάννακα,

*Ιδιώτης Ψυχολόγος, Υποψήφια Διδάκτορας Πανεπιστημίου Paris V,
René Descartes, Παρίσι, Γαλλία*

Τα παιδιά με σύνδρομο Asperger δεν έχουν συνείδηση των κανόνων κοινωνικής συμπεριφοράς, έχουν μια ιδιαίτερη δυσκολία να δημιουργήσουν φιλικές σχέσεις με τους συνομηλίκους τους και η συμπεριφορά τους χαρακτηρίζεται συχνά προβληματική λόγω των επαναλαμβανομένων κινήσεων, των εμμονών σε συγκεκριμένους τομείς ενδιαφερόντων και των έντονων συναισθηματικών αντιδράσεων.

Η παρούσα έρευνα είναι μια μακροχρόνια μελέτη βασισμένη σε μια ψυχο-παιδαγωγική παρέμβαση σε 6 παιδιά με σύνδρομο Asperger ηλικίας 7-13 χρόνων με στόχο την κατανόηση κοινωνικών καταστάσεων την βελτίωση της επικοινωνίας και της συνεργασίας και την ανάπτυξη φιλίας με άλλα παιδιά.

Η παρέμβαση γίνεται α) σε ατομικό επίπεδο, β) σε μια ομάδα «κοινωνικών δεξιοτήτων» (στην οποία συμμετέχουν 3 άλλα μη αυτιστικά παιδιά της ίδιας νοητικής και χρονολογικής ηλικίας, 6 ομάδες 18 παιδιά) και γ) στην αυλή του σχολείου στη διάρκεια του διαλείμματος. Οι δραστηριότητες του προγράμματος είναι ποικίλες όπως παιχνίδια ρόλων, στρατηγικές ακρόασης, συνεργασίας και έκφρασης συναισθημάτων, παραδοσιακά ομαδικά παιχνίδια και είναι βασισμένες στα προγράμματα «Tacade» skills for the primary school, του J. Baker «Social skills training for children and adolescents with Asperger Syndrome» και στα κοινωνικά σενάρια της Carol Gray. Η μέχρι στιγμής αξιολόγηση των κοινωνικών δεξιοτήτων των παιδιών βασισμένη στις κλίμακες παρατήρησης του T. Attwood, του J. Baker και της C. Gray δείχνει μια σημαντική βελτίωση στην επικοινωνία τους, στην συνεργασία τους με τα άλλα παιδιά, στον τρόπο έκφρασης συναισθημάτων τους και γενικότερα στην κοινωνική τους συμπεριφορά.

Ψυχομετρική αξιολόγηση των παραγόντων διαταραχών άγχους σύμφωνα με το DSM-IV σε παιδιά σχολικής ηλικίας

Ρ. Μέλλον¹, Α. Μουταβελής²

¹ Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Αθήνα

² Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στην Ελλάδα η διεξαγωγή παρατηρητικών και πειραματικών ερευνών σχετικά με την πρό-
έλευση των διαταραχών άγχους στα παιδιά, έχει περιοριστεί λόγω της απουσίας αξιόπι-
στων και έγκυρων μετρήσεων των συμπεριφορών που τις συνθέτουν. Στην παρούσα έρευ-
να παρουσιάζονται δεδομένα σχετικά με την παραγοντική δομή και τις ψυχομετρικές ιδιό-
τητες της ελληνικής έκδοσης της Spence Children's Anxiety Scale (SCAS), μια κλίμακα
αυτοαναφοράς που έχει βρεθεί να διακρίνει αξιόπιστα και έγκυρα, σύμφωνα με τα δια-
γνωστικά κριτήρια που προτείνει το DSM-IV, τα επίπεδα συμπεριφορών που αποτελούν
τις διαταραχές Πανικού-Αγοραφοβίας, Γενικευμένης Υπεραγχώδους Διαταραχής, Άγχους
Φυσικού Τραυματισμού (Ειδικής Φοβίας), Άγχους Αποχωρισμού, Κοινωνικής Φοβίας και
Ιδεοψυχαναγκαστικής Διαταραχής. Κατόπιν πιλοτικής έρευνας η Hellenic Spence
Children's Anxiety Scale (SCAS-GR) χορηγήθηκε σε 1520 μαθητές των Δ', Ε' και Στ' τάξε-
ων, σε 75 σχολικά τμήματα του λεκανοπεδίου Αττικής. Η παραγοντική ανάλυση εμφάνισε
6 παράγοντες οι οποίοι συνέθεσαν υποκλίμακες με ψυχομετρική αξιοπιστία και διακριτική
εγκυρότητα παρόμοια με τις αντίστοιχες υποκλίμακες ερευνών του εξωτερικού. Οι σχέσεις
των βαθμολογιών με το φύλο και την ηλικία ήταν παρόμοιες με αυτές που έχουν βρεθεί στο
εξωτερικό. Όμως, όπως έχει βρεθεί και με το Ελληνικό Ερωτηματολόγιο Φόβων για Παιδιά
οι μέσοι όροι αυτοαναφερόμενων στοιχείων διαταραχών άγχους ήταν σημαντικά υψηλότε-
ροι από ότι είχαν παρατηρηθεί στις περισσότερες χώρες του εξωτερικού.

Συνεδρία: Θέματα σχολικής ψυχολογίας από τη σκοπιά εκπαιδευτικών και ψυχολόγων

Στάσεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με τους χαρισματικούς μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες

*Παναγιώτα Κοτσιφάκου & Αικατερίνη Γκαρή
Τμήμα ΦΠΨ, Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα*

Η παρούσα έρευνα επιδιώκει να διερευνήσει τις στάσεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για τους χαρισματικούς μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες. Σύμφωνα με διεθνή ερευνητικά δεδομένα, η ύπαρξη χαρισματικών μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές δυσκολίες και ειδικότερα με μαθησιακές δυσκολίες αποτελεί ένα πολύπλοκο πρόβλημα και απαιτεί εκπαιδευτική φροντίδα. Για τους σκοπούς της έρευνας χρησιμοποιήθηκε ένα αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο, το οποίο πήρε την τελική του μορφή μετά από πιλοτική έρευνα που βασίστηκε σε συνεντεύξεις με ομάδες εκπαιδευτικών. Το ερωτηματολόγιο απαρτίζεται από 71 ερωτήματα, από τα οποία τα τέσσερα αφορούν σε δημογραφικά χαρακτηριστικά και τα υπόλοιπα χωρίζονται σε τέσσερις θεματικές ενότητες. Η πρώτη ενότητα αναφέρεται στα χαρακτηριστικά των χαρισματικών μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες, η δεύτερη διερευνά τα χαρακτηριστικά που μπορεί να έχει η εκπαίδευση των μαθητών αυτών, η τρίτη δίνει έμφαση στην παρέμβαση και στους φορείς που μπορούν να προσφέρουν βοήθεια (δάσκαλοι, οικογένεια) και η τέταρτη επικεντρώνεται στη δομή της εκπαίδευσης όπου μπορούν να ενταχθούν οι συγκεκριμένοι μαθητές. Το ερωτηματολόγιο χορηγήθηκε σε 70 εν ενεργεία εκπαιδευτικούς δημοσίων δημοτικών σχολείων, 47% άνδρες και 53% γυναίκες. Οι στάσεις των εκπαιδευτικών συσχετίζονται με το φύλο, την ηλικία και τα χρόνια προϋπηρεσίας τους. Τα ευρήματα συζητώνται σε σχέση με τη δυσκολία των εκπαιδευτικών να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες των μαθητών αυτών στη σχολική τάξη, καθώς και με τις προτεραιότητες που χρειάζεται να έχει η εκπαίδευσή τους.

Αντιλήψεις εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για τη σχολική ενσωμάτωση εφήβων με συναισθηματικές διαταραχές και προβλήματα συμπεριφοράς

Κ. Κάτσηνου¹, Δ. Στασινός²

¹ Υποψήφια Διδάκτωρ Τομέα Ψυχολογίας, Φ.Π.Ψ., Παν/μιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

² Καθηγητής Ψυχολογίας, Φ.Π.Ψ., Παν/μιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

Απώτερος στόχος της έρευνας είναι η διερεύνηση των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών της Β' θμιας Εκπαίδευσης σχετικά με τη δυνατότητα σχολικής ενσωμάτωσης – προσαρμογής των μαθητών με συναισθηματικές διαταραχές και προβλήματα συμπεριφοράς στο σχολείο. Επιπρόσθετα η έρευνα μελετά τις αιτιολογικές αποδόσεις των εκπαιδευτικών για τους παραπάνω μαθητές σε παράγοντες που αφορούν το ίδιο το παιδί και την οικογένειά του ή σε παράγοντες που αφορούν τους εκπαιδευτικούς και το σχολείο. Το δείγμα αποτελείται από 350 εκπαιδευτικούς Β' θμιας Εκπαίδευσης που εργάζονται στον ευρύτερη περιοχή του Νομού Ιωαννίνων. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν ερωτηματολόγιο που αποτελούνταν από πέντε διαφορετικές πεντάβαθμες κλίμακες αυτό-αναφοράς τύπου Likert: Κλίμακα των Ίσων Ευκαιριών (Katsenou, 2001), Κλίμακα των Αιτιών (Ρουλού, 2000), Κλίμακα Στρατηγικών Συνεργασίας (Ρουλού, 2000), Κλίμακα Υποθετικής Συνεργασίας (Ρουλού, 2000), Κλίμακα των Αποτελεσματικών Προσεγγίσεων (Ρουλού, 2000). Η στατιστική ανάλυση των δεδομένων έδειξε ότι τα υποκείμενα του δείγματος διάκινεται θετικά ως προς τη σχολική ενσωμάτωση των μαθητών με συναισθηματικές διαταραχές και προβλήματα συμπεριφοράς. Ειδικότερα βρέθηκε στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στους νεότερους εκπαιδευτικούς και στους μεγαλύτερους, όπου οι τελευταίοι είναι πιο θετικά διατεθειμένοι στην ενσωμάτωση. Όσο αφορά τις αιτιολογικές αποδόσεις, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι ανάμεσα στους παράγοντες (Οικογενειακό περιβάλλον, Παράγοντες που αφορούν το παιδί, Παράγοντες που αφορούν τον εκπαιδευτικό) ο Παράγοντας Εκπαιδευτικός είναι ο πιο σημαντικός στην πρόκληση συναισθηματικών διαταραχών και προβλημάτων συμπεριφοράς. Επίσης βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα στους άντρες και τις γυναίκες όσο αφορά τις αιτίες που προκαλούν συναισθηματικές διαταραχές και προβλήματα συμπεριφοράς. Οι γυναίκες δείχνουν πιο ευαισθητοποιημένες απέναντι στο συναφές θέμα.

Συναισθηματική νοημοσύνη και επαγγελματικό άγχος σε δασκάλους ειδικής αγωγής

Μ. Πλαταΐδου

Τμήμα Εκπαιδευτικής & Κοινωνικής Πολιτικής Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη

Στόχος της έρευνας ήταν να μελετήσει τις σχέσεις ανάμεσα στην αντιλαμβανόμενη συναισθηματική νοημοσύνη (ΣΝ) και σε δύο δείκτες επαγγελματικού άγχους, την επαγγελματική εξουθένωση και την επαγγελματική ικανοποίηση. Στην έρευνα έλαβαν μέρος 123 δάσκαλοι ειδικής αγωγής. Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να συμπληρώσουν: (α) το Emotional Intelligence Scale (Schutte et al., 1998), για την εκτίμηση της ΣΝ, (β) το Maslach Burnout Inventory, Form Ed (Maslach & Jackson, 1986), για την εκτίμηση της επαγγελματικής εξουθένωσης (συναισθηματική εξουθένωση, αποπροσωποποίηση και μειωμένο αίσθημα επίτευξης) και (γ) το Employee Satisfaction Inventory (Κουστέλιος & Κουστέλιου, 2001), για την εκτίμηση της επαγγελματικής ικανοποίησης σε έξι τομείς (συνθήκες εργασίας, μισθός, προαγωγές, η ίδια η δουλειά, σχέσεις με το διευθυντή και ο οργανισμός ως ολότητα). Η ανάλυση παραγόντων έδειξε ότι η δομή της κλίμακας ΣΝ μπορεί να περιγραφεί από 4 παράγοντες: (1) αισιοδοξία και θετική διάθεση, (β) αφομοίωση των συναισθημάτων στη σκέψη, (3) αντίληψη, εκτίμηση και έκφραση συναισθημάτων και (4) κατανόηση και έλεγχος συναισθημάτων. Η αντιλαμβανόμενη ΣΝ των εκπαιδευτικών βρέθηκε αρκετά ως πολύ υψηλή και στους 4 παράγοντες. Διαπιστώθηκε ότι οι παράγοντες ΣΝ σχετίζονται με την επαγγελματική εξουθένωση και την επαγγελματική ικανοποίηση, αλλά η ισχύς των σχέσεων ποικίλει ανάλογα με τις διαστάσεις που εξετάζονται. Το πρότυπο των σχέσεων αυτών και οι συνέπειές του θα συζητηθούν με αναφορά σε σχετικά ευρήματα.

Ο ρόλος του Ψυχολόγου στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας. Παρεμβάσεις και εφαρμογές

Άρτεμις Γιώτσα, Λέκτορας Κοινωνικής Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Συντονίστρια Συμβούλων Ψυχολόγων στα Σ.Δ.Ε.

Ελένη Βαχλιώτη, Κλινικός Ψυχολόγος (MSc.), Συντονίστρια Συμβούλων Ψυχολόγων στα Σ.Δ.Ε.

Τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (Σ.Δ.Ε.) είναι ένα καινοτόμο πρόγραμμα εκπαίδευσης ενηλίκων, το οποίο παρέχει τη δυνατότητα σε πολίτες πάνω από 18 ετών, απόφοιτους Δημοτικού, που έχουν διαρρεύσει από το εκπαιδευτικό σύστημα, να ολοκληρώσουν την υποχρεωτική εκπαίδευση και να ενταχθούν στις κοινωνικές και οικονομικές δομές. Το πρόγραμμα σπουδών στα Σ.Δ.Ε. διαφοροποιείται σημαντικά από το αντίστοιχο της τυπικής εκπαίδευσης ως προς τις αρχές, το περιεχόμενο, τη διδακτική μεθοδολογία και την αξιολόγηση των εκπαιδευομένων. Στην Ελλάδα λειτουργούν σήμερα 32 Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, τα οποία αυξάνονται σε αριθμό, και κάθε ένα από αυτά είναι στελεχωμένο, εκτός από το εκπαιδευτικό προσωπικό, με έναν ψυχολόγο και με έναν σύμβουλο σταδιοδρομίας. Ο Ψυχολόγος στα Σ.Δ.Ε. συνεργάζεται με τους εκπαιδευόμενους προκειμένου να τους βοηθήσει να ενταχθούν στο σχολικό περιβάλλον, με τους εκπαιδευτικούς για τη διευκόλυνση του εκπαιδευτικού τους έργου και την επικοινωνία τους με τους εκπαιδευόμενους, με τον Διευθυντή και τον περιφερειακό σύμβουλο εκπαίδευσης. Ο Ψυχολόγος επιχειρεί επίσης την σύνδεση του Σ.Δ.Ε. με την τοπική κοινωνία μέσα από τη διοργάνωση εκδηλώσεων. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται το έργο του Ψυχολόγου στα Σ.Δ.Ε., όπως έχει διαμορφωθεί από τις ανάγκες που αναδύονται στα κατά τόπους σχολεία, και επιχειρείται μια περιγραφική ανάλυση των βασικών αξόνων εργασίας στους παραπάνω τομείς (εκπαιδευόμενοι, εκπαιδευτικοί, Διευθυντής, τοπική κοινωνία). Συνοπτικά παρουσιάζονται το έργο 32 ψυχολόγων όπως διαμορφώθηκε την προηγούμενη χρονιά ανάλογα με τις ανάγκες που εμφανίστηκαν σε κάθε σχολείο. Γίνεται συγκριτική παρουσίαση στις κατά τόπους περιοχές και ομαδοποίηση των κυριότερων αξόνων παρέμβασης του ψυχολόγου.

Συνεδρία: Γνωστικοί και κοινωνικοί παράγοντες που συνδέονται με την επίλυση μαθηματικών προβλημάτων

Το γνωστικό σχήμα του μοιράσματος στη διαδικασία επίλυσης προβλημάτων διαίρεσης από τα παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας

Δ. Δεσλή, Π. Καλούλη, & Ε. Μιχαλοπούλου

*Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης στην Προσχολική Ηλικία,
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Αλεξανδρούπολη*

Η παρούσα εργασία εξετάζει τις πρώτες ιδέες των παιδιών σχετικά με την έννοια της διαίρεσης μέσα από δύο πειράματα που μελετούν: α) την επίδοσή τους στα δύο είδη διαίρεσης – μερισμού και μέτρησης, και β) τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται την εκτέλεση τέλειων και ατελών διαιρέσεων. Συγκεκριμένα, στο πρώτο πείραμα, από συνολικά 80 παιδιά νηπιαγωγείου και Β' Δημοτικού ζητήθηκε να επιλύσουν προβλήματα διαίρεσης μερισμού και μέτρησης τα οποία παρουσιάζονταν με υλικά και χωρίς υλικά. Για όλα τα παιδιά τα προβλήματα μερισμού ήταν ευκολότερα από τα προβλήματα μέτρησης (ποσοστά επιτυχίας 87% και 74%, αντίστοιχα) ακόμα και στις περιπτώσεις που τα υλικά δεν ήταν διαθέσιμα. Στο δεύτερο πείραμα διερευνώνται οι στρατηγικές που εφαρμόζουν νήπια (N=60) και παιδιά Α' Δημοτικού (N=60) όταν επιλύουν προβλήματα διαίρεσης μερισμού τα οποία αφορούν τέλειες και ατελείς διαιρέσεις. Από τα παιδιά ζητήθηκε να συγκρίνουν τη σχέση διαιρετέου και πηλίκου για να υπολογίσουν σε ποια ομάδα ανάμεσα σε δύο τα μέλη της θα έχουν μεγαλύτερο μερίδιο φαγητού. Τα περισσότερα παιδιά χρησιμοποίησαν τη στρατηγική της ένα-προς-ένα αντιστοιχίας στις τέλειες διαιρέσεις στις οποίες εμφάνισαν και σημαντικά καλύτερη επίδοση σε σχέση με τις ατελείς διαιρέσεις. Βρέθηκαν, επίσης, διαφοροποιήσεις στις στρατηγικές επίλυσης των παιδιών ως προς την ηλικία. Τα αποτελέσματα υποδεικνύουν πως τα μικρά παιδιά κατανοούν και εφαρμόζουν το σχήμα του μοιράσματος για να εκτελέσουν την πράξη της διαίρεσης, και προσφέρουν νέες προοπτικές για τη διδασκαλία της διαίρεσης στα πρώτα χρόνια του σχολείου.

Η επίδραση της ικανότητας για «ενοποίηση» των εννοιολογικών μονάδων του προβλήματος, στη λύση αριθμητικών προβλημάτων πρόσθεσης ή αφαίρεσης, από μαθητές της Γ' τάξης του Δημ. Σχολείου

Κ. Υφαντή, Κ. Πόρποδας

ΠΤΔΕ, Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Πατρών, Πάτρα

Σκοπός της συγκεκριμένης πειραματικής διαδικασίας ήταν να διερευνηθεί η ύπαρξη σημαντικών διαφορών μεταξύ μαθητών της Γ' τάξης, στην ικανότητα «ενοποίησης», των εννοιολογικών μονάδων αριθμητικών προβλημάτων πρόσθεσης ή αφαίρεσης. Η συγκεκριμένη ικανότητα υποστηρίζεται ότι συντελεί στη διαμόρφωση μιας νοητικής αναπαράστασης του προβλήματος, με βάση την οποία σχεδιάζεται η λύση του. Συγκροτήθηκαν δύο ομάδες που διέφεραν μόνο ως προς την ικανότητα λύσης λεκτικών αριθμητικών προβλημάτων μιας πράξης. Δόθηκαν δύο δοκιμασίες, που η καθεμία περιελάμβανε 20 λεκτικά αριθμητικά προβλήματα, τα οποία διέφεραν: α) ως προς την αντιληπτική δομή (προβλήματα αλλαγής, συνδυασμού, σύγκρισης και εξισορρόπησης της πληθικότητας δύο συνόλων), β) ως προς τον προσδιορισμό της άγνωστης ποσότητας («Όλο» ή «μέρος») και γ) ως προς τη γλωσσική συνέπεια (ύπαρξη ή όχι γλωσσικών υπαινιγμών για την πράξη). Στην πρώτη δοκιμασία, η ικανότητα «ενοποίησης» των δηλώσεων διερευνήθηκε μέσα από την ικανότητα για επιλογή των απαραίτητων πληροφοριών για τη λύση. Σε κάθε αριθμητικό πρόβλημα προστέθηκε μία πληροφορία, που δε σχετιζόταν με τη λύση και επομένως έπρεπε να εξαιρεθεί από τη νοητική αναπαράσταση του προβλήματος. Στη δεύτερη δοκιμασία, η ίδια ικανότητα διερευνήθηκε μέσα από την ικανότητα για διατύπωση της ερώτησης του προβλήματος. Τα αποτελέσματα των δύο δοκιμασιών θα μπορούσαν να θεωρηθούν ενδεικτικά της άποψης ότι η ικανότητα διαμόρφωσης μιας νοητικής αναπαράστασης του προβλήματος, όπως αυτή αντανακλάται μέσα από την ικανότητα του λύτη για «ενοποίηση» των εννοιολογικών μονάδων του προβλήματος αποτελεί έναν σημαντικό παράγοντα διαφοροποίησης της επίδοσης των δύο ομάδων στη λύση, λεκτικών αριθμητικών προβλημάτων πρόσθεσης ή αφαίρεσης.

Κοινωνικο-Γνωστικοί διαμορφωτικοί παράγοντες των συναισθημάτων των μαθητών κατά τη διδασκαλία των Μαθηματικών

Γ. Στεφάνου

Π.Τ.Ν., Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Φλώρινα

Η παρούσα έρευνα, εμπλέκοντας το κοινωνικο-γνωστικό μοντέλο των ακαδημαϊκών συναισθημάτων του Pekrun (2000), αποσκόπησε στη διερεύνηση των σχέσεων των συναισθημάτων που βιώνουν οι μαθητές στη διάρκεια της διδασκαλίας των Μαθηματικών με: (α) γνωστικούς (προσδοκίες επίδοσης, αυτοαντίληψη της ικανότητας, αντιληπτή δυσκολία και προσδιδόμενη αξία στα Μαθηματικά) παράγοντες, (β) αντιληπτούς παράγοντες (προσδιδόμενη αξία, προσδοκίες επίδοσης, στυλ διδασκαλίας, επανατροφοδότηση στην επίδοση) του εκπαιδευτικού και (γ) αντιληπτούς παράγοντες (αυτοαντίληψη της ικανότητας, αντιληπτή δυσκολία, προσδιδόμενη αξία, συναισθήματα κατά τη διδασκαλία) των συμμαθητών. Η κύρια ερευνητική υπόθεση ήταν ότι τα ακαδημαϊκά συναισθήματα θα συσχετιστούν με όλες τις κατηγορίες των παραγόντων, και ότι οι γνωστικοί παράγοντες θα παίξουν διαμεσολαβητικό ρόλο στη σχέση των συναισθημάτων των μαθητών με τους αντιληπτούς κοινωνικούς παράγοντες. Στην έρευνα συμμετείχαν 344 μαθητές και μαθήτριες λυκείου, οι οποίοι συμπλήρωσαν τις κλίμακες στη μέση του ακαδημαϊκού έτους. Προκαταρκτική ανάλυση φανέρωσε ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες βίωσαν αρνητικά συναισθήματα (ανία) κατά τη διδασκαλία των Μαθηματικών. Τα ευρήματα από αναλύσεις συσχέτισης και ιεραρχικής παλινδρόμησης επιβεβαίωσαν την κύρια ερευνητική υπόθεση. Μάλιστα, η αυτοαντίληψη της ικανότητας στα Μαθηματικά αποδείχτηκε ο αποφασιστικότερος διαμορφωτής των συναισθημάτων των μαθητών, ενώ οι συμμαθητές είχαν την ασθενέστερη συμβολή σε αυτά. Τα ευρήματα συζητούνται ως προς τις εφαρμογές τους στο σχολείο και στη μελλοντική έρευνα.

Οι επιδράσεις της επίδοσης των μαθητών στα Μαθηματικά στη διαμόρφωση του αυτοσυναισθήματος

*Δημήτρης Β. Γουδήρας, Αν. Καθηγητής Ψυχοπαιδαγωγικής,
Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
Τηλ. +302310- 891381, FAX: +302310- 891388, e-mail: dbg@uom.gr*

*Δρ Γεώργιος Δ. Καρατάσιος, Μαθηματικός
Διδάσκων (Ν. 407/80) στο ΑΤΕΙ Κοζάνης
Τηλ. +302310- 567500*

Πρόκειται για επαναληπτική εμπειρική έρευνα, η οποία έγινε σε τελειόφοιτους μαθητές του Λυκείου. Σε αυτήν εξετάζονται οι επιδράσεις της επίδοσης στα Μαθηματικά στο αυτοσυναισθήμα των μαθητών του Λυκείου. Το συνολικό δείγμα αποτελείται από 300 περίπου μαθητές της Γ' τάξης διαφόρων Λυκείων της Θεσσαλονίκης και όμορων κωμοπόλεων του νομού Θεσσαλονίκης. Οι μαθητές συμπλήρωσαν ερωτηματολόγιο στο οποίο συμπεριλαμβάνονται οι εξής κρίσιμοι παράγοντες: η γενική στάση των μαθητών απέναντι στα Μαθηματικά, τα στερεότυπα για τις εγγενείς δυσκολίες των Μαθηματικών και το περιεχόμενο του αντικειμένου, οι προσδοκίες των μαθητών για τις επιδόσεις τους στο Λύκειο και στις Γενικές Εξετάσεις για την είσοδο στα ΑΕΙ και ΑΤΕΙ, οι επιδόσεις των μαθητών στις εξετάσεις του Λυκείου και στις Γενικές Εξετάσεις, ο βαθμός εμπιστοσύνης των μαθητών στους εκπαιδευτικούς και στις μεθόδους διδασκαλίας και αξιολόγησης που χρησιμοποιούνται στο σχολείο και στις Γενικές Εξετάσεις. Υπόθεση της έρευνας είναι ότι οι χαμηλές επιδόσεις των μαθητών στο Λύκειο δεν οφείλονται καταρχήν στις εγγενείς δυσκολίες του αντικειμένου, αλλά είναι αποτέλεσμα των μεθόδων διδασκαλίας και αξιολόγησης που χρησιμοποιούνται στο Λύκειο και σε όλο το σύστημα επιλογής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Είναι γνωστό, εξάλλου, ότι ένας μεγάλος αριθμός μαθητών αποτυγχάνει στις πανελλαδικές εξετάσεις ή επιτυγχάνει πολύ πιο χαμηλές από τις προσδοκώμενες επιδόσεις. Το γεγονός αυτό ενεργεί ως αρνητικός παράγοντας στη διαμόρφωση του αυτοσυναισθήματος των μαθητών καθώς οι απογοητεύσεις και οι ματαιώσεις των ελπίδων (frustration) για μια θέση στα ΑΕΙ δεν συμβάλλουν στην απόκτηση αυτοεκτίμησης και αυτοπεποίθησης. Τα αποτελέσματα της έρευνας επαληθεύουν τη σύνθετη αυτή υπόθεση.

Συνεδρία: Θέματα αναπτυξιακής ψυχολογίας

Η Ψυχολογία των Διδύμων

Μαρία Μαρκοδημητράκη

Λέκτορας Αναπτυξιακής Ψυχολογίας

Γιάννης Κουγιουμουτζάκης

Καθηγητής Αναπτυξιακής Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Στόχος της παρουσίασης είναι μια διεπιστημονική θεώρηση της διδυμίας (μυθολογία, ανθρωπολογία, βιολογία) με κατάληξη την ψυχολογία και πιο ειδικά την αναπτυξιακή ψυχολογία των διδύμων. Θα συζητηθούν ερευνητικά δεδομένα στην οντογενετική κλίμακα – βρεφική, νηπιακή, παιδική, εφηβική, μέση, τρίτη ηλικία και θάνατος των διδύμων καθώς και η ψυχοπαθολογία της διδυμίας (σιαμαίοι, αυτόσιτοι-παράσιτοι δίδυμοι). Η παρουσίαση θα κλείσει με έναν προβληματισμό πάνω στην αξία των αναπτυξιακών μελετών της διδυμίας, οι οποίες υπονομεύουν την προκατάληψη “όπου δίδυμος και πρόβλημα.”

Μίμηση και συναισθήματα σε ένα ζεύγος ΔΖ διδύμων στη βρεφική ηλικία

Μαρία Μαρκοδημητράκη

Λέκτορας Αναπτυξιακής Ψυχολογίας

Γιάννης Κουγιουμουτζάκης

Καθηγητής Αναπτυξιακής Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Στην παρουσίαση θα ανακοινωθούν και θα συζητηθούν τα αποτελέσματα μιας διαχρονικής μελέτης (1-10 μήνας) που επικεντρώθηκε στην καταγραφή, μικρο-ανάλυση και στατιστική ανάλυση της μιμητικής συμπεριφοράς και των συναισθημάτων που παρουσιάστηκαν στις αλληλεπιδράσεις ενός ζεύγους διαφορετικού φύλου ΔΖ διδύμων α) μεταξύ τους, και β) κάθε δίδυμου βρέφους με τη μητέρα, τον πατέρα, τη μητρική γιαγιά, την πατρική γιαγιά, το μητρικό παππού και τον πατρικό παππού (N=8). Τα αποτελέσματα θα συζητηθούν με συγκριτικό τρόπο (μίμηση και συναισθήματα σε δίδυμα και μη δίδυμα βρέφη) και η ερμηνεία τους θα βασιστεί στη θεωρία της έμφυτης διυποκειμενικότητας.

Διαφορές ως προς την ηλικία των διαστάσεων της Προσωπικότητας για παιδιά ηλικίας 10 έως 19 ετών

Δ. Αλεξόπουλος,¹ F. Silva²

¹ Τμήμα ΠΤΔΕ-Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Πατρών, Πάτρα

² Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Complutense Μαδρίτης, Ισπανία

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση των διαφορών όσον αφορά την ηλικία των διαστάσεων της προσωπικότητας για παιδιά ηλικίας 10-19 ετών σε μία συγχρονική έρευνα. Χρησιμοποιήθηκε το «Ερωτηματολόγιο Διαστάσεων Διαπροσωπικού Προσανατολισμού για Νέους» (DOI-JA) με το οποίο εκτιμώνται οι διαστάσεις της Προσωπικότητας: Ενεργό Ενδιαφέρον για Άλλους, Σεβασμός/Κοινωνικός Αυτοέλεγχος, Επιθετικότητα/Αντικοινωνική Συμπεριφορά, Κοινωνική Συμμετοχή/Κοινωνική Απόσυρση, Ηγετική Συμπεριφορά, Κοινωνικό Άγχος/Συστολή και επιπροσθέτως μία κλίμακα Ψεύδους. Το δείγμα αποτελούνταν από 654 παιδιά (303 αγόρια, 351 κορίτσια) Ηλικίας 10 έως 19 ετών τα οποία προέρχονταν από τις ευρύτερες περιοχές των Αθηνών και των Πατρών. Οι διάφορες ηλικίες των παιδιών ομαδοποιήθηκαν σε τέσσερις, 10-12, 13-14, 15-16, 16 και άνω. Οι συντελεστές συσχέτισης του Pearson και η Ανάλυση της Διακύμανσης (ANOVA) χρησιμοποιήθηκαν για να βρεθούν οι σχέσεις και οι διαφορές ανάμεσα στις διάφορες ηλικιακές ομάδες. Στατιστικώς σημαντικές σχέσεις βρέθηκαν ανάμεσα στην ηλικία σε όλες τις άλλες διαστάσεις της προσωπικότητας εκτός από το Ενεργό Ενδιαφέρον για Άλλους. Η ηλικία βρέθηκε ότι είχε κύρια επίδραση σε όλες τις διαστάσεις εκτός από το Ενεργό Ενδιαφέρον για Άλλους και την Ηγετική Συμπεριφορά. Δεν βρέθηκαν στατιστικώς σημαντικές αλληλεπιδράσεις ανάμεσα στην ηλικία και το φύλο όσον αφορά τις διαστάσεις της προσωπικότητας.

Μυωπία και βαθμός δυσκολίας για τις επαγγελματικές προσδοκίες

*Διονύσης Σκιαδόπουλος, Δρ. Δρ. Δήμητρα Μακρή
ΤΕΙ-Α*

Η μυωπία αποτελεί μία σοβαρή διαθλαστική ανωμαλία, δηλαδή ανισορροπία των οπτικών στοιχείων του ματιού που παρουσιάζεται σε νεαρές ηλικίες και χρειάζεται διορθωτική παρέμβαση. Η πιο συνηθισμένη λύση είναι οι φακοί οράσεως. Η ηλικία που εμφανίζεται η μυωπία ταυτίζεται με την ηλικία που διαμορφώνονται οι επαγγελματικές προσδοκίες των νέων. Σύμφωνα με τη θεωρία της Gottfredson τα επαγγέλματα κατατάσσονται σε ένα νοητικό χάρτη που προσδιορίζεται από δύο άξονες το φύλο και το γόητρο του επαγγέλματος. Για την έρευνά μας αυτή επιλέξαμε 22 επαγγέλματα από τον παραπάνω νοητικό χάρτη και θελήσαμε μας να μελετήσουμε το πώς η μυωπία επηρεάζει τις επαγγελματικές προσδοκίες των νέων. Οι συμμετέχοντες ήταν 100 και η μελέτη έγινε με τη βοήθεια στατιστικών ελέγχων και γραφημάτων.

Συνεδρία: Μεθοδολογικά εργαλεία

Δοκιμασία αναγνώρισης συναισθημάτων του προσώπου σε ελληνικό (υγιών και χρόνιων σχιζοφρενών) πληθυσμό

Κ. Δημουλάς¹, Θ. Παπαδημητρίου², Ευ. Δημουλάς³, Ι. Καλύβας⁴

¹ Τμήμα Ιατρικών Εργαστηρίων, ΤΕΙ Λάρισας, Λάρισα

² 1ο Γυμνάσιο Λάρισας, Λάρισα

³ Αρχείο Μαθητικής Δημιουργίας, Λάρισα

⁴ Γραφείο Σχολικού Συμβούλου 5ης Περιφέρειας Δημοτικής Εκπαίδευσης Τρικάλων, Τρίκαλα

Η δοκιμασία αποτελείται από 65 διαφάνειες προσώπων με έκφραση ενός (από ολόκληρο το πρόσωπο ή μέρος του) ή περισσότερων (από διαφορετικά μέρη του προσώπου) από τα επτά θεμελιώδη συναισθήματα (ευτυχία, λύπη, φόβος, θυμός έκπληξη, αηδία και περιφρόνηση), με βάση τον άτλαντα του προσώπου που δημιουργήθηκε για τη μέτρηση των συναισθημάτων στο πρόσωπο (Facial Affect Scoring Technique, 1971) από τους Ekman, Friesen και Tomkins. Η προσαρμογή βασίστηκε σε ένα δείγμα 165 (61 αντρών, μέσης ηλικίας 39,67 και μόρφωσης 10,23, και 104 γυναικών, μέσης ηλικίας 37,32 και μόρφωσης 9,81, συνολικά μέσης ηλικίας 40,22 και μόρφωσης 8,69) υγιών ατόμων, ως ομάδας ελέγχου, και ομάδας 133 (81 αντρών μέσης ηλικίας 39,67 και μόρφωσης 10,23, και 52 γυναικών, μέσης ηλικίας 37,32 και μόρφωσης 9,81, συνολικά μέσης ηλικίας 38,19 και μόρφωσης 9,96) χρόνιων σχιζοφρενών. Οι διαφάνειες προβλήθηκαν σε δύο (για αναγνώριση ενός μόνου συναισθήματος και βαθμολόγησης όλων των συναισθημάτων) φάσεις. Με κριτήριο το 20% των ατόμων μέσα στην ίδια ομάδα που αποδέχτηκαν την ίδια συναισθηματική σημασιοδότηση ως το συγκεκριμένο συναίσθημα της κάθε διαφάνειας, στοιχειοθετήθηκε, για κάθε ομάδα, λεξικό συναισθηματικής σημασιοδότησης των διαφανειών. Η δυνατότητα αναγνώρισης συναισθηματικών εκφράσεων (συχνότητα και ένταση) του προσώπου αξιολογείται με βάση τη συμφωνία των σημασιοδοτικών κρίσεων των υποκειμένων με το αντίστοιχο λεξικό.

Τίτλος: 'Σχέση Θεραπευτή-Θεραπευόμενου: νέα ερευνητικά δεδομένα'

Μ. Κουτσοσίμου,¹ Α. Λιάκος,¹ Κ. Αδαμίδης,² Β. Μαυρέας¹

¹ Ψυχιατρική κλινική Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

² Τμήμα Μαθηματικών Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Η σχέση θεραπευτή-θεραπευόμενου αποτελεί έναν από τους καθοριστικούς παράγοντες για το βαθμό ικανοποίησης του ασθενή, τη συμμόρφωσή του στη φαρμακευτική αγωγή και κατ' επέκταση την πρόληψη των υποτροπών της νόσου. Παρ' ό,τι λοιπόν η σημασία της θεραπευτικής σχέσης έχει διερευνηθεί, η δημιουργία ενός ικανοποιητικού εργαλείου για τη μέτρησή της, που θα υπόκειται στους κανόνες της ψυχομετρίας, δεν έχει πραγματοποιηθεί. Σκοπός της εργασίας ήταν η δημιουργία ενός εργαλείου υπό μορφή ερωτηματολογίου, κατάλληλου για την εκτίμηση της σχέσης θεραπευτή-θεραπευόμενου. Από μία τράπεζα ερωτήσεων που αφορούσε στη θεραπευτική σχέση δημιουργήθηκαν δύο ερωτηματολόγια, με 122 και 137 ερωτήσεις για γιατρούς και ασθενείς, τα οποία χορηγήθηκαν σε δείγμα 72 γιατρών και 461 ασθενών. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στο ΠΓΝΙ, με τη συμμετοχή τεσσάρων κλινικών. Η εφαρμογή της Παραγοντικής Ανάλυσης οδήγησε στον εντοπισμό των παραγόντων, βάσει των οποίων διαμορφώνεται η θεραπευτική σχέση. Στην προσπάθεια εύρεσης του κοινού κώδικα επικοινωνίας μεταξύ των γιατρών και των ασθενών, επιλέχθηκαν 26 ερωτήσεις των δύο προηγούμενων ερωτηματολογίων, κοινές για γιατρούς και ασθενείς. Το κριτήριο του Kaizer (,959) και το γράφημα του 'αγκώνα' υπέδειξαν την επιλογή τεσσάρων παραγόντων. Αποφασίστηκε η τελική επιλογή δύο παραγόντων εκφραζόμενων σε 16 ερωτήσεις. Η αξιοπιστία της τελικής μορφής του ερωτηματολογίου ελέγχθηκε με το κριτήριο α του Cronbach, σε δείγμα 320 ερωτηματολογίων, ενώ η εγκυρότητα ελέγχθηκε μέσω των συσχετίσεων μεταξύ των ερωτήσεων της κλίμακας και της αναλογικής κλίμακας (1-10) και αποδείχθηκε ικανοποιητική. Η εφαρμογή του ερωτηματολογίου στην κλινική πρακτική είναι δυνατό να συμβάλλει στην ανίχνευση της ποιότητας της θεραπευτικής σχέσης και στην αξιολόγησή της.

Το ελληνόγλωσσο ονοματολόγιο συναισθημάτων – έρευνα σε φοιτητές ψυχολογίας

*Α. Τσαντήλα, Ν.Γ. Παπαδόπουλος
Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Κρήτη*

Στην ελληνόγλωσση ψυχολογική βιβλιογραφία απουσίαζε μέχρι πρότινος μια αντιπροσωπευτική και εμπειρικά ελεγμένη απαρίθμηση ειδών συναισθημάτων, αντίθετα με ό,τι συνέβαινε σε άλλες χώρες (Γερμανία, Καναδάς, Η.Π.Α.). Το κενό αυτό ήλθε να καλύψει η παρούσα ερευνητική προσπάθεια, καρπός της οποίας ήταν η συγκέντρωση και ταξινόμηση των ουσιαστικών της ελληνικής γλώσσας που κατά γενική ομολογία αντικατοπτρίζουν συναισθήματα, καθώς και η σύγκριση της συλλογής αυτής με αντίστοιχες ξενόγλωσσες. Οι έρευνές μας διεξήχθησαν κατά τα έτη 2001-2003. Έλαβαν μέρος συνολικά 244 φοιτητές ψυχολογίας, δείγμα που υπαγορεύθηκε από τη διαπολιτισμική διάσταση της εργασίας μας. Μέσα από δυο διαφορετικές εμπειρικές μεθόδους διερευνήθηκαν συνολικά 342 λεκτικά ερεθίσματα. Οι λέξεις με τους πιο ικανοποιητικούς στατιστικούς δείκτες (110 ουσιαστικά) ταξινομήθηκαν στη συνέχεια με τη μέθοδο της ανάλυσης συστάδων σε 17 ομάδες συναισθημάτων. Η ταξινόμηση αυτή συνιστά τον πληρέστερο σύγχρονο εμπειρικά ελεγμένο κατάλογο συναισθημάτων της ελληνικής γλώσσας και συνοψίζει την έκταση της έννοιας του συναισθήματος στον ελληνόφωνο χώρο με βάση τη μονολεκτική κωδικοποίηση των υπωνύμων της. Η σύγκριση των ελληνικών δεδομένων με τα αντίστοιχα του γερμανόφωνου και αγγλόφωνου χώρου έφερε στην επιφάνεια πολλές ομοιότητες αλλά και αξιοσημείωτες διαφορές. Πέρα από τη διαπολιτισμική της διάσταση, η παρούσα εργασία παρέχει έναν εννοιολογικό σκελετό για τη μελλοντική ελληνόφωνη έρευνα αναφορικά με τα συναισθήματα.

Assessing Emotional Competence with a Self-Reported Tool (FEK): The Factor Structure of this Tool

Volker Mehringer, Birgit Luger, Hans Gruber, Thomas Loew & Elena Stamouli

Volker.mehringer@paedagogik.uni-regensburg.de

Birgit.luger@paedagogik.uni-regensburg.de

*Thomas.loew@klinik.uni-regensburg.de**

Hans.gruber@paedagogik.uni-regensburg.de

Eleni.stamouli@paedagogik.uni-regensburg.de

Department of Education – University of Regensburg, Regensburg – Germany

() Clinic of Psychosomatic Medicine – University of Regensburg, Regensburg – Germany*

BACKGROUND: The emotional competence construct is based on the idea that people differ in the manner and extent to which they are able to experience and make use of the information available to them about their own and others' emotions. This idea is of considerable interest in the study of individual differences. The construct of emotional competence represents a comprehensive operationalization of individual differences in emotion-related aspects that can explain individual success within work settings. Following a review of contemporary approaches to the assessment of emotional competence, it would appear that empirical information on the assessment of emotional competence is sparse.

AIM: For this reason a questionnaire was developed and its psychometric properties were assessed. The present study sets out the theoretical foundations for the operationalisation of emotional competence, as well for the construction of a self-reported tool assessing emotional competence, and investigates the factor structure of this tool. It should be mentioned that in the German empirical context, there is no valid and reliable tool to assess emotional competence. Factor structure of the tool (FEK) is described.

METHOD: A self-reported emotional competence measurement was completed by a sample of 574 (N=574, Mean= 27 years, SD= 8.6, range 16-76 years) adolescent pupils, university students, and adult employees. This tool includes 176 items, and the answer format is a 5-step scale (1=does not apply, 5=precisely applies). Several of the items were formulated negatively to control for affirmative answering tendencies. Exploratory factor analysis of the emotional competence scale suggested a multidimensional structure with 13 factors. An additional confirmative factor analysis was carried out to verify and to specify the postulated 13-factor scale structure.

RESULTS: Factor analyses indicate 13-factors/subscales of emotional competence. FEK includes following factors: factor 1: Negative Expressivity & Emotional Inhibition (15 Items; Alpha = .874), factor 2: Rehearsal (9 Items; α = .848), factor 3: Clarity of Feelings (8 Items; Alpha = .865), factor 4: Expressive Confidence (11 Items; Alpha = .807), factor 5: Attention to Feelings (8 Items; Alpha = .763), factor 6: Fantasy (6 Items; Alpha = .823), factor 7: Empathic Concern (11 Items; Alpha = .773), factor 8: Positive Expressivity (6 Items; Alpha = .751), factor 9: Positive Expressivity (6 Items; Alpha = .792), factor 10: Aggression Control (8 Items; .716), factor 11: Benign Control & Masking (10 Items; Alpha = .729), factor 12: Mood Repair (6 Items; Alpha = .803), factor 13: Perspective Taking (5 Items; Alpha = .708). Factor analysis presents a multidimensional construct of emotional competence. Findings suggest a 13-factor solution of emotional competence that is found to be invariant across the sample groups. In agreement with the findings from the exploratory factor analyses, the results of the confirmatory factor analysis showed also that a 13-factor model provided a better fit to the data than a general-factor model of emotional

competence. The internal consistency of the scales were ranging from Alpha = .71 to Alpha = .88. A ceiling effect (overlapping) for some items is visible on the item- and scale levels. Indications of content validity result from the theoretical review of current assessing tools of emotional competence. The development of FEK is based on a synthesis of already reliable and valid tools. Therefore, findings evidence that FEK is well-suited for measuring emotional competence and is particularly adequate for application in self-evaluation research questions.

CONCLUSIONS AND FURTHER STUDIES: The to-date results suggest that the present FEK questionnaire does well in meeting established criteria for test evaluation, and may be applied both in laboratory and field settings. The psychometric characteristics of the tool according the current tests are satisfactory to good. Only a ceiling covering effect is visible. Furthermore, the results revealed that the dimensions of emotional competence are associated with a number of variables considered in the literature as its antecedents. Based on these findings and other logical and empirical criteria, it is suggested that an emotions-more, intelligence-less approach to the study of individual differences in emotionality is warranted. Further studies should be done to provide psychometric evidence that emotional competence can be isolated as a construct with a set of other factors within established personality structures (Eysenckian and Big-Five). Further research (considering external and construct validity) must also be conducted and planned to show that emotional competence can account for a criterion variance over and above the basic personality dimensions that partly determine it.

Keywords: Emotional Competence, assessment, scale construction, factor analysis, questionnaire

Συνεδρία: Σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις

Γονεϊκοί τύποι, συναισθηματικά χαρακτηριστικά, κοινωνικές δεξιότητες και σχολική επίδοση παιδιών και εφήβων

Γ. Τσίτσας, Αικ. Μαριδάκη - Κασσωτάκη, Αικ. Αντωνοπούλου

Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των σχέσεων ανάμεσα στις αντιλήψεις που διαμορφώνουν παιδιά και έφηβοι σχετικά με τους τρόπους ανατροφής των γονιών τους (γονεϊκή τυπολογία), τα κοινωνικο- συναισθηματικά χαρακτηριστικά των παιδιών και τη σχολική τους επίδοση. Ένας επιπλέον στόχος είναι η ανάδειξη αναπτυξιακών διαφορών και τάσεων και η διαμόρφωση ενός θεωρητικού μοντέλου ερμηνείας και ορισμού των παραπάνω σχέσεων. Σύμφωνα με πρόσφατες ερευνητικά δεδομένα οι σχέσεις που αναπτύσσονται ανάμεσα σε γονείς και παιδιά επηρεάζουν διάφορες πλευρές της ανάπτυξης των παιδιών όπως (α) την ανάπτυξη γλωσσικών δεξιοτήτων (Tamis-LeMonda et al., 1996), (β) την κοινωνική ανάπτυξη (Miller-Loncar et al., 2000) και (γ) τα διάφορα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του παιδιού (Rapee, 1997). Μέχρι σήμερα δεν έχουν μελετηθεί οι αντιλήψεις των παιδιών για τον τρόπο συμπεριφοράς των γονέων απέναντί τους ούτε η επίδραση των αντιλήψεων αυτών στην συναισθηματική, κοινωνική και σχολική ανάπτυξη των παιδιών. Η παρούσα έρευνα αποσκοπούσε στο να διερευνήσει το θέμα αυτό. Εξακόσιοι μαθητές δημοτικού και γυμνασίου 8 έως 15 ετών από 10 σχολεία της περιοχής της Αττικής πήραν μέρος στην έρευνα. Για το σκοπό της έρευνας προσαρμόστηκαν στην ελληνική πραγματικότητα ερωτηματολόγια που αξιολογούν κοινωνικές δεξιότητες, συναισθηματικά χαρακτηριστικά και γονεϊκούς τύπους. Τα αποτελέσματα ανέδειξαν ένα πλέγμα σχέσεων ανάμεσα στις υπό εξέταση μεταβλητές και τονίζουν εκπαιδευτικές παραμέτρους.

Η ηθική και πολιτική αγωγή στα πλαίσια της παιδαγωγικής «Freinet»

Μ. Παγώνη

Τμήμα Επιστημών της Αγωγής του Πανεπιστημίου Lille III της Γαλλίας, Γαλλία

Η παρούσα έρευνα εντάσσεται στα πλαίσια ενός γενικότερου προβληματισμού γύρω από τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στις ψυχολογικές θεωρίες της ηθικής ανάπτυξης (όπως αυτές του Jean Piaget και του Lawrence Kohlberg) και τις παιδαγωγικές πρακτικές ηθικής και πολιτικής αγωγής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Το ερώτημα που θέτουμε είναι το ακόλουθο: πώς μπορούμε να αναλύσουμε απο ψυχολογική άποψη τις επιδράσεις που η ενεργή παιδαγωγική «Freinet» μπορεί να έχει στην ηθική και πολιτική μάθηση των παιδιών ; Η έρευνα βασίζεται σε παρατηρήσεις της σχολικής ζωής και σε 24 συνεντεύξεις που έγιναν με παιδιά ηλικίας 9-11 ετών σε δύο σχολεία της πόλης Lille της Γαλλίας που εφαρμόζουν διαφορετικά παιδαγωγικά συστήματα: η εκπαιδευτική ομάδα του σχολείου Α εφαρμόζει την ενεργή παιδαγωγική «Freinet» και ανοίκει στον ομώνυμο σύλλογο ενώ η εκπαιδευτική ομάδα του σχολείου Β δεν ακολουθεί κάποια κοινή παιδαγωγική κατεύθυνση. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι τα παιδιά του σχολείου Α παρουσιάζουν στοιχεία αυτόνομης ηθικής κρίσης και υπεύθυνης στάσης απέναντι στον «νόμο» του σχολείου ενώ τα παιδιά του σχολείου Β παρουσιάζουν είτε στάση εγωκεντρικής συμπεριφοράς και ανομίας είτε στάση υποταγής. Παρατηρήσεις που έγιναν στα «συμβούλια παιδιών» και των δύο σχολείων δίνουν στοιχεία ερμηνείας αυτής της διαφοράς: δομή της παιδαγωγικής σχέσης, θέματα ψήφου και συζήτησης, σύστημα κρίσης, ποινών και αμοιβών των μαθητών.

Ψυχολογική διδακτική: διαμόρφωση στρατηγικής διδασκαλίας της διερεύνησης*

Γ. Σαλβαράς

Π.Τ.Δ.Ε.-Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Ο σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να περιγράψει τη λήψη αποφάσεων από τους μαθητές από τη διαμόρφωση της στρατηγικής διδασκαλίας της διερεύνησης. Τρία ερωτήματα κατήχυναν την έρευνα: 1) Αν έχει καλή δόμηση και λειτουργικότητα η διαμόρφωση της στρατηγικής διδασκαλίας της διερεύνησης, 2) Ποιες είναι οι μορφές κατεύθυνσης της λεκτικής επικοινωνίας, ποια είναι τα είδη λόγου και οι τύποι επιχειρημάτων, ποιες οι μορφές εμφάνισης των προϊόντων επίτευξης της διδασκαλίας, και ποια τα επιτεύγματα των μαθητών, 3) Πώς αντιλαμβάνονται οι μαθητές τη συμβολή των δομικών στοιχείων της στρατηγικής της διερεύνησης στην παρακίνησή τους. Τρία τμήματα μαθητών Δ'-Στ' τάξεων δημοτικού αποτέλεσαν την πειραματική ομάδα και διδάχτηκαν με τη στρατηγική της διερεύνησης τα μαθήματα της Γλώσσας της Ιστορίας, των Μαθηματικών, της Μελέτης Περιβάλλοντος και της Γεωγραφίας, ενώ τα άλλα τρία τμήματα των ίδιων τάξεων του ίδιου σχολείου αποτέλεσαν των ομάδα ελέγχου. Οι πηγές των δεδομένων ήταν οι κλείδες παρατήρησης, τα τεστ επίδοσης και τα ερωτηματολόγια αντίληψης των μαθητών. Τα αποτελέσματα επιβεβαίωσαν την καλή δόμηση και λειτουργικότητα της διαμόρφωσης της στρατηγικής διδασκαλίας της διερεύνησης, έδειξαν ότι οι μαθητές αντιλαμβάνονται τη συμβολή της στην παρακίνησή τους και ακόμη ότι οι δείκτες της επικοινωνιακής και της λειτουργικής διάστασης της διδασκαλίας και τα επιτεύγματα των μαθητών παρουσίασαν καλύτερη εικόνα στην πειραματική ομάδα των μαθητών.

*Η έρευνα χρηματοδοτήθηκε από την Επιτροπή Ερευνών του Ε.Κ.Π.Α.

«Η αυτοεκτίμηση, οι αρχές διδασκαλίας και τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευομένων ως παράγοντες ενίσχυσης της μαθησιακής επίδοσης ενηλίκων χαμηλού μορφωτικού επιπέδου στο Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας Μυτιλήνης»

Ε. Παπάνης¹, Μ. Ρουμελιώτου²

*¹Τμήμα Κοινωνιολογίας Πανεπιστημίου Αιγαίου, Μυτιλήνη
²Τμήμα Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου, Μυτιλήνη*

Η παρούσα έρευνα έχει ως σκοπό να διερευνήσει το ρόλο της αυτοεκτίμησης και του συνδυασμού της με δημογραφικές και εργασιακές μεταβλητές ως ενισχυτικού παράγοντα για την επίδοση στη διδασκαλία ενηλίκων με χαμηλό μορφωτικό και κοινωνικό επίπεδο. Στην έρευνα έλαβαν μέρος 80 εκπαιδευόμενοι του Σχολείου Δεύτερης Ευκαιρίας Μυτιλήνης, ηλικίας 18-50 ετών. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν εθελοντικά την Κλίμακα Αυτοεκτίμησης (Παπάνης, 2004) και έλαβαν μέρος σε ημιδομημένη συνέντευξη σχετικά με τις στάσεις τους απέναντι στο Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας και την εκπαίδευση γενικότερα. Οι απαντήσεις τους συσχετίστηκαν με πέντε τύπους αυτοεκτίμησης και την επίδοση των εκπαιδευομένων στα μαθήματα-γραμματισμούς. Βρέθηκε ότι η χαμηλή αυτοεκτίμηση παρουσιάζει αρνητική συσχέτιση με τη σχολική επίδοση. Τα οικογενειακά και κοινωνικά δίκτυα καθορίζουν τόσο την αυτοεκτίμηση όσο και την ποιότητα της φοίτησης. Το είδος επαγγελματικής απασχόλησης δρα καταλυτικά στην αυτοεικόνα, αλλά δεν επηρεάζει σε στατιστικώς σημαντικό βαθμό τη σχολική επίδοση.

Λέξεις-κλειδιά: εκπαίδευση ενηλίκων, αυτοεκτίμηση, Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας Μυτιλήνης.

Συνεδρία: Πολιτισμικές ετερότητες και κοινωνικο-ψυχολογικές διαδικασίες

Τσιγγάνικο πορτρέτο στον τύπο

Π. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Οι Τσιγγάνοι συνιστούν μια συγκροτημένη, παρά την εσωτερική διαφοροποίησή τους, κοινωνική ομάδα με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες. Αποτέλεσαν πρόσφατα το επίκεντρο συντονισμένων προσπαθειών για την καταπολέμηση του κοινωνικού τους αποκλεισμού και την ένταξή τους στην νεοελληνική κοινωνία που επιδιώκει την ενίσχυση της συνοχής της. Στα πλαίσια του έργου «Ένταξη Τσιγγανοπαίδων στο Σχολείο» (ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ του ΥΠΕΠΘ, 2002-2004), έχει συγκεντρωθεί ένα πλούσιο corpus πληροφοριών που αφορούν «στην παρουσία» των τσιγγάνων στον τύπο. Στην εισήγηση επιδιώκεται η ανάδειξη του πορτρέτου των τσιγγάνων στο έντυπο υλικό που έχει με επιμέλεια καταγραφεί κατά το χρονικό διάστημα Ιαν. 2003 – Ιουν. 2004. Ουσιαστικά πρόκειται για τη σκιαγράφηση των χαρακτηριστικών που αποδίδονται σε πρόσωπα και από την άποψη αυτή επιχειρείται η συγκρότηση της αναπαράστασης των τσιγγάνων στον τύπο. Μετά από μια σύντομη ανάλυση της έννοιας (concept) και των συστατικών στοιχείων της κοινωνικής αναπαράστασης, το έντυπο υλικό, που έχει συγκεντρωθεί, αξιοποιείται όχι μόνο για την τεκμηρίωση του/των πορτρέτου/των αλλά και για τον κριτικό έλεγχο κοινωνικών στερεοτύπων που παρεισφρέουν εκεί που διαμορφώνεται – πλάθεται η όποια (κοινωνική) αναπαράσταση.

Εκπαίδευση και πολιτισμική διαφορά στο λόγο μελών οικογενειών μεταναστών (παλιννοστούντων και αλλοδαπών)

Ε. Κωνσταντινίδου¹, Ι. Μπίμπου-Νάκου²

¹ Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Φλώρινα

² Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Θεσσαλονίκη

Η ποιοτική έρευνα αναγκών, μέρος της οποίας παρουσιάζουμε αντλεί τόσο από το πλαίσιο της εκπαιδευτικής έρευνας δράσης όσο και το πλαίσιο της σύνδεσης του σχολείου με την οικογένεια ως κατευθύνσεις για το σχεδιασμό εκπαιδευτικών παρεμβάσεων. Σύμφωνα με τις κατευθύνσεις αυτές, στόχο μας είναι η διερεύνηση των αναγκών των οικογενειών παλιννοστούντων και αλλοδαπών ως συμμετεχόντων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ταυτόχρονα, όμως, υιοθετούμε μια κριτική προσέγγιση του λόγου μελών οικογενειών παλιννοστούντων και αλλοδαπών με επικέντρωση στους τρόπους που η πολιτισμική διαφορά εμφανίζεται στο λόγο αυτό. Έχοντας τον προσανατολισμό αυτό, επιχειρούμε να συνδέσουμε τη σχετική επιχειρηματολογία τόσο με την απόδοση ευθυνών σχετικά με τη συμμετοχή των παιδιών των οικογενειών αυτών στην εκπαίδευση όσο και με ευρύτερα ιδεολογικά θέματα σχετικά με την εκπαίδευση και την πολιτισμική διαφορά που κινητοποιούνται στην επιχειρηματολογία. Η σύνδεση των δύο αυτών αναλυτικών διαστάσεων μας επιτρέπει να κατανοήσουμε το λόγο των ομιλητών/τριών αυτών ως προϊόν στρατηγικών διακυβέρνησης.

Ο προσανατολισμός των αξιών και το επίπεδο ηθικής ανάπτυξης των Ελλήνων μαθητών της μουσουλμανικής κοινότητας της Θράκης: Η περίπτωση ενός μειονοτικού σχολείου της Ξάνθης

Δ. Θεοδοσιάκης¹, Ν. Καμέας²

¹ Πρόγραμμα Ειδίκευσης στη Συμβουλευτική και τον Προσανατολισμό, Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης, Αθήνα

² Εκπαιδευτικός, Τμήμα Φ.Π. – Τομέας Φιλοσοφίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Θεσσαλονίκη

Σε πρόσφατη έρευνα που διενεργήθηκε σε ακριτική περιοχή της ελληνικής περιφέρειας, διερευνάται ο προσανατολισμός των αξιών, όσο και το επίπεδο της «ηθικής ανάπτυξης» ομάδας μουσουλμάνων μαθητών, σύμφωνα με τη θεωρία του L. Kohlberg. Η έρευνα στηρίζεται, κατά ένα μεγάλο μέρος, στη θεωρία της «καθολικότητας των αξιών», που διατύπωσαν οι Schwartz και Bilsky. Οι βασικές υποθέσεις επικεντρώνονται στο βαθμό επίδρασης που ασκούν οι δημογραφικές παράμετροι και η θρησκευτική ταυτότητα σε ορισμένη κατηγορία αξιών. Συγκεκριμένα, η κοινωνική αναγνώριση, η αφοσίωση στο θεσμό της οικογένειας, στα ήθη και τα έθιμα, ο σεβασμός και η υπακοή στην έσω-ομάδα, καθώς επίσης και οι διαπροσωπικές σχέσεις, η τάση για αλλαγή, ο αυτοπροσδιορισμός, το χιούμορ και η μόρφωση, συνιστούν τα κυριότερα ζητήματα που εξετάζονται σε συνάρτηση με την ιδιότυπη πολιτισμική ταυτότητα του δείγματος. Συμμετείχαν 146 μουσουλμάνοι μαθητές δίγλωσσου ελληνικού μειονοτικού Δημοτικού Σχολείου ενός χωριού του Νομού Ξάνθης. Ως μεθοδολογικό εργαλείο επιλέχθηκε το ερωτηματολόγιο κλειστού τύπου με την ταυτόχρονη παρουσία του ερευνητή στο χώρο διεξαγωγής της έρευνας. Οι ερωτήσεις συνοδεύτηκαν από εποπτικό υλικό και έγινε προσπάθεια να προσαρμοστούν στην ηλικιακή και γλωσσική ιδιαιτερότητα του δείγματος. Τα αποτελέσματα της στατιστικής επεξεργασίας αναδεικνύουν την ύπαρξη μιας δυναμικής σχέσης ανάμεσα στις αξίες και τις ανεξάρτητες μεταβλητές του δημογραφικού παράγοντα και της θρησκευτικότητας.

Διαπολιτισμικό Πνεύμα στο Νηπιαγωγείο

Θεμιστοκλής Γκόγκας, Άντζυ-Μ. Παλαιολόγου

Η σύγχρονη στροφή του ενδιαφέροντος από την άλλοτε αποκλειστικά παιγνιώδη ένταξη των παιδιών στο νηπιαγωγείο προς την κατεύθυνση που δίνει έμφαση στην πρώιμη ακαδημαϊκή τους επίδοση (Egertson 1987) έχει ήδη συντελεστεί, μα χρήζει ακόμη αρκετών σημαντικών εκλεπτύνσεων, οι οποίες αφορούν ιδίως στη διαπολιτισμικότητα. Προτείνεται ένα καινοτόμο μοντέλο προσέγγισης του προγράμματος σπουδών για νήπια με βάση το διαλεκτικό κονστρουκτιβισμό (Daigarno 2002) και με έναυσμα ακτινεργές εργασίες για την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση (Ertl & Kraan 1997, Resnick 1998). Το μοντέλο προωθεί την ενεργό εξοικείωση με κείριες διαστάσεις διαπολιτισμικότητας σε βιωματικό επίπεδο, τόσο για τα ίδια τα παιδιά, όσο και για τις/τους λειτουργούς, που αναλαμβάνουν την αγωγή τους. Συζητώνται επικοινωνιακές ορίζουσες και εφαρμογές του μοντέλου στο διαπολιτισμικό νηπιαγωγείο, επισημαίνονται ορισμένες δυσκολίες απήχυσής του ως όρους κλινικής ψυχολογίας στην προσωπικότητα των λειτουργών, ενώ υπογραμμίζονται και οι προοπτικές προαγωγής του και διαρκούς εμπλουτισμού του σε παραδειγματικά πλαίσια αναφοράς. Νηπιαγωγείο, Επικοινωνία, Ψυχική Ευρωστία, Διαλεκτικός Κονστρουκτιβισμός, Διαπολιτισμική Αγωγή, Μοντέλο

Συνεδρία: Θέματα ψυχοπαθολογίας

Το «σημαίνον» ενός εγκλήματος: Το ψυχογράφημα μιας περίπτωσης

Κ. Χατήρα

Τμήμα Ψυχολογίας, Σχολής Κοινωνικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο

Η βία των παιδιών και των εφήβων, η βία των ενηλίκων, με τη συχνά «αποτρόπαιη πολυμορφία» της, αποκαλύπτεται όλο και συχνότερα στην καθημερινή επικαιρότητα και προκαλεί όλους μας, και κυρίως τους ειδικούς επιστήμονες κάθε κλάδου να τη διερευνήσουν και να την προσεγγίσουν στις ρίζες της. Η παρούσα εργασία, στηρίζεται σε ένα πλούσιο κλινικό υλικό από τη διερεύνηση της προσωπικότητας ενός ατόμου, φαινομενικά υγιούς ψυχικά, το οποίο εκδήλωσε με παράδοξο τρόπο βίαιη και εγκληματική συμπεριφορά υποκινούμενο από το θύμα: τον παρακάλεσε να το σκοτώσει και το διέπραξε. Έγκλημα ή «δια εκπροσώπου» αυτοκτονία; Για ποιόν το έγκλημα (πραγματικό, συμβολικό) ή η αυτοκτονία; Του θύτη ή του θύματος ή και των δύο; Ποιο είναι το νόημα αυτής πράξης; Ποια τα βαθύτερα ψυχικά αίτια της πράξης θύτη (αλλά και θύματος); Μπορεί να θεωρηθεί παθολογική ή πρέπει να συνυπάρχει ένας αστερισμός ψυχικών δεδομένων και ποιος είναι αυτός ο αστερισμός; Ποια η σχέση ψύχωσης- διαστροφής- βίας; Σε αυτά τα ερωτήματα, δυνατόν να δίνεται η απάντηση μέσα από την ποιοτική ανάλυση των δεδομένων των προβολικών δοκιμασιών (Rorschach, T.A.T.), ερωτηματολόγιο MMPI, και την ανάλυση των ονείρων σε μια βραχεία ψυχοδυναμική θεραπεία. Η ανάλυση των δεδομένων επιδιώκει τη διερεύνηση των «οικονομικών» και «δυναμικών» ψυχικών δεδομένων του θύτη και γίνεται η προσπάθεια σύνθεσης μιας υπόθεσης ώστε να κατανοηθεί η υφή των ενορμήσεων, των ονείρων, των φαντασιώσεων, των συναισθημάτων, των αμυνών και των σκέψεών του. Χαρτογραφείται ο τρόπος που σχετίζεται με τον εαυτό του, με τους άλλους (θύμα) και με τους θεσμούς. Συνδέεται η βία με τις ναρκισιστικές του ελλείψεις και με την ανάδυση της διαφοροποίησης και της ετερότητας; Η πιο σημαντική συμβολή αυτού του ψυχογραφήματος είναι η προσπάθεια να αποδειχθεί ότι η βίαιη έκρηξη ελκύεται από τη στιγμή που τα εξωτερικά, αλλά και εσωτερικά, αντικείμενα αρχίζουν να διεκδικούν σταθερά την δική τους υπόσταση, τη δική τους διαφορετική ταυτότητα.

Λέξεις κλειδιά:

Περίπτωση, ψυχογράφημα, βία και έγκλημα, “σημαίνον”

Παράλληλη ατομική ψυχοθεραπεία μητέρας και κόρης. Μπορεί η διαχείριση ενός περιστατικού να συμβάλει στην αποκοπή των συμβιωτικών δεσμών στο πλαίσιο μιας οικογένειας;

*Ε. Παναγούλιας, Δ. Μαλιδέλης, Κ. Καπώνη, Ε. Φατσέα, Π. Παπαδόπουλος
Κέντρο Ψυχικής Υγείας Περιστερίου, Αθήνα*

Η κα Χ. προσήλθε στο ΚΨΥ Περιστερίου μετά από νοσηλεία της σε ψυχιατρικό τμήμα νοσοκομείου, όπου έλαβε την διάγνωση της ψυχωσικής συνδρομής. Μετά την ολοκλήρωση της φάσης της αξιολόγησης, όπως αυτή πραγματοποιήθηκε με τη χρήση κλινικής συνέντευξης και τεστ προσωπικότητας, αποφασίστηκε η ατομική ψυχοθεραπεία της ασθενούς. Η ασθενής συνοδευόταν πάντα στο κέντρο από τη μητέρα της με την οποία φαινόταν να υπάρχει μια αρκετά στενή σχέση, που συχνά μετέδιδε την αίσθηση δύο ανθρώπων χωρίς διακριτά όρια μεταξύ τους, μια συγχωνευτική σχέση που είχε ήδη φανεί από τις πρώτες συνεδρίες με την ασθενή. Η εξατομίκευση της ασθενούς παρά την ηλικία των 28 χρόνων της ήταν εμφανές ότι δεν είχε επιτευχθεί. Το συμπέρασμα αυτό γέννησε μια ανάγκη να εισαχθεί ένα μοντέλο παράλληλης ατομικής ψυχοθεραπείας μητέρας - κόρης από δύο ψυχολόγους του κέντρου, ένα εγχείρημα πρωτόγνωρο για το κέντρο, αλλά του οποίου η εφαρμογή φαινόταν ενδιαφέρουσα αλλά και αναγκαία παράλληλα. Η θεραπευτική προσέγγιση μητέρας και κόρης στηρίχτηκε στην ψυχοδυναμική θεραπεία και κατανόηση των δυσκολιών της ασθενούς και των δυναμικών της δυαδικής σχέσης. Οργανώθηκε μια παράλληλη θεραπευτική παρέμβαση που επιτεύχθηκε μέσα από μια στενή συνεργασία των δυο ειδικών, και με σκοπό την ψυχική απομάκρυνση μητέρας και κόρης και την κατάκτηση της εξατομίκευσης μέσω της μεταβίβασης σε δύο χωριστά πρόσωπα.

Νευροψυχολογικές δοκιμασίες που διαφοροποιούν την κατάθλιψη από την άνοια

Χ. Ματσουκατίδου¹, Ε. Τσάνταλη¹, Μ. Τσολάκη²

¹ Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης¹

² Γ' Νευρολογική, 'Γ. Παπανικολάου', Θεσσαλονίκη

Η κατάθλιψη συχνά παρουσιάζεται ως σύνδρομο ψευδοάνοιας δυσκολεύοντας τη διαφορική διάγνωση (Bulbena & Berrios, 1986) με την άνοια. Στόχος της συγκεκριμένης έρευνας ήταν να βρεθούν εργαλεία διαφορικής διάγνωσης ανάμεσα σε ασθενείς με άνοια [τύπου Alzheimer- ATA] και με κατάθλιψη αλλά και φυσιολογικούς ηλικιωμένους που παρουσίαζαν υποκειμενικά παράπονα μνήμης. Το δείγμα μας ήταν 54 συμμετέχοντες, 18 ασθενείς με ATA, 22 ασθενείς με κατάθλιψη και 15 φυσιολογικοί ηλικιωμένοι. Για τη διάγνωση των γνωστικών διαταραχών των ασθενών χρησιμοποιήθηκαν κλινικά, νευροψυχολογικά και νευροαπεικονιστικά κριτήρια. Ενώ για τη διάγνωση της κατάθλιψης η Γηριατρική κλίμακα για την κατάθλιψη (Geriatric Depression Scale-GDS). Η ανάλυση διακύμανσης μονής κατεύθυνσης έδειξε στατιστικά σημαντικές διαφορές για τους ασθενείς με άνοια στην επίδοσή τους σε όλες τις γνωστικές δοκιμασίες που χρησιμοποιήθηκαν, Alzheimer Quick Screening (AQS), κατονομασία της Βοστόνης (Boston Naming Test-BNT), συνειρμικά ζεύγη του Wechsler IV-R ($p=.001$), ενώ καμιά στατιστικά σημαντική διαφορά για τους καταθλιπτικούς ασθενείς (GDS=9/15) και τους φυσιολογικούς ηλικιωμένους ($p>0.50$). Η ανάλυση πολλαπλών παραγόντων έδειξε ότι οι δοκιμασίες που μπορούν να διαφοροποιήσουν τους ασθενείς με άνοια από τους ασθενείς με κατάθλιψη είναι το AQS3 ($p=.021$) και το BNT ($p=.019$). Επομένως, στην κατάθλιψη η γνωστική έκπτωση που συντελείται είναι διαφορετικής ποσότητας και ποιότητας από την άνοια και μπορεί να ανιχνευτεί η ποσότητα αυτής της έκπτωσης με τις παραπάνω δοκιμασίες.

Λέξεις Κλειδιά: κατάθλιψη, άνοια, διαφορική διάγνωση

«Κατασκευές» εξάρτησης στους λόγους γυναικών για τη χρήση ουσιών και συνέπειες

Μ. Παπαθανασίου, Υποψ. Διδασκτορίσα, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Γρ. Ποταμιάνος, Καθ. Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Μ. Χαρίτου-Φατούρου, Ομότιμη Καθ. Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η σύγχρονη ερευνητική δραστηριότητα αποσιωπά το λόγο των γυναικών και τις υποκειμενικές σημασίες που αποδίδουν στις εμπειρίες εξάρτησής τους από ουσίες (π.χ. Hincliff, 2001, Henderson, 1996). Είναι, κυρίως, προσανατολισμένη σε ένα πλαίσιο επιδημιολογικών ερευνών όπου στόχο έχουν κυρίως την αναζήτηση και εντοπισμό των παραγόντων χρήσης, και των διαφορών ανάμεσα στα δύο φύλα, αγνοώντας έτσι την πολυπλοκότητα των νοημάτων που οι γυναίκες προσδίδουν στη χρήση ουσιών. Η παρουσίαση βασίζεται στην ανάλυση λόγου 13 γυναικών-χρηστριών ουσιών. Ο ιατρικός και ψυχολογικός λόγος είναι μερικά από τα συστήματα λόγου που επικαλέσθηκαν οι γυναίκες στις αφηγήσεις τους, ενώ η συζήτηση επικεντρώνεται στις ευκαιρίες για δράση που ανοίγουν ή κλείνουν μέσα από τα συγκεκριμένα «συστήματα λόγου».

Λέξεις κλειδιά: ιατρικός λόγος, ψυχολογικός λόγος, γυναίκες και ναρκωτικά, ανάλυση λόγου

Συνεδρία: Θέματα σχολικής ψυχολογίας (I)

Η σχέση μεταξύ του στυλ σκέψης και της σχολικής επίδοσης του παιδιού

*Π. Σταυρινίδης και Θεοδώρα Αντωνίου
Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κύπρου, Λευκωσία*

Στόχος αυτής της έρευνας είναι η διερεύνηση της σχέσης μεταξύ της σχολικής επίδοσης του παιδιού και του στυλ σκέψης του. Στην έρευνα συμμετείχαν 209 παιδιά με μέση ηλικία 14.5 έτη. Τα παιδιά συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο αξιολόγησης του στυλ σκέψης το οποίο κατασκευάστηκε από τους Demetriou & Kazi (2002) καθώς βασίζεται στο θεωρητικό πλαίσιο που προτείνει ο Sternberg (1997) και το εργαλείο ανίχνευσης των πέντε παραγόντων της προσωπικότητας (NEO-FFI). Επίσης, λήφθηκαν οι βαθμολογίες των παιδιών στα γνωστικά αντικείμενα των μαθηματικών, των ελληνικών και της ιστορίας. Η διερευνητική ανάλυση παραγόντων δείχνει μια σύνθετη δομή σε δύο στυλ σκέψης: το πρώτο στυλ, ενσωματώνει τις ιδιότητες του Ιεραρχικού, του Δικαστικού, του Ριζοσπαστικού και του Ατομικού στυλ σκέψης (ΙΔΡΑ). Το δεύτερο στυλ σκέψης περιλαμβάνει το Συντηρητικό, το Ομαδικό και το Εκτελεστικό στυλ (ΣΟΕ). Η ανάλυση συσχετισμών δείχνει ισχυρή θετική συσχέτιση του ΙΔΡΑ στυλ σκέψης και με τα τρία γνωστικά αντικείμενα. Αντίθετα, το ΣΟΕ στυλ σκέψης συνδέεται ισχυρά αρνητικά με την επίδοση του παιδιού. Επίσης, η ανάλυση μερικής συσχέτισης δείχνει ότι η σχέση μεταξύ των στυλ σκέψης και της σχολικής επίδοσης παραμένει σημαντική και μετά την αφαίρεση της επίδρασης των παραγόντων της προσωπικότητας του παιδιού.

«Ενδοπροσωπική και διαπροσωπική προσαρμογή παιδιών σχολικής ηλικίας όπως την αντιλαμβάνονται οι μητέρες των παιδιών και οι δάσκαλοί τους»

Α. Γεωργαντή¹, Ν. Δ. Γιαννίτσας¹, Ν. Παπαδόπουλος¹

¹ Τμήμα Φ.Π.Ψ - Τομέας Ψυχολογίας – Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Σκοπός της έρευνας αυτής είναι να μελετήσει την ενδοπροσωπική και διαπροσωπική προσαρμογή παιδιών σχολικής ηλικίας. Συγκεκριμένα αποσκοπεί στο να διερευνήσει κατά πόσο οι μαθητές της Ε' και Στ' τάξης του δημοτικού έχουν ικανοποιητική ενδοπροσωπική και διαπροσωπική προσαρμογή, όπως την αντιλαμβάνονται οι μητέρες και οι εκπαιδευτικοί των μαθητών. Το δείγμα της έρευνας αποτελούν 87 παιδιά (N = 87), τα οποία φοιτούν σε δημόσια και ιδιωτικά σχολεία της ευρύτερης περιοχής των Αθηνών. Για την συλλογή των δεδομένων χορηγήθηκε στους εκπαιδευτικούς και στις μητέρες των παιδιών το Ερωτηματολόγιο Διαπροσωπικής και Ενδοπροσωπικής Προσαρμογής (Παρασκευόπουλος & Γιαννίτσας, 1999). Το ερωτηματολόγιο αυτό αποτελείται από 110 φράσεις, οι οποίες περιγράφουν μορφές προβληματικής συμπεριφοράς. Μερικά από τα κυριότερα ευρήματα της έρευνας αυτής είναι τα παρακάτω: α) Οι εκτιμήσεις των δύο αξιολογητών, σχετικά με τις δύο μορφές της προσαρμογής, διαφέρουν ανάλογα με την ιδιότητά τους και β) Τα αγόρια σε σύγκριση με τα κορίτσια τείνουν να εμφανίζουν περισσότερα προβλήματα διαπροσωπικής προσαρμογής.

Αντιλήψεις για τη μάθηση και στάσεις απέναντι στη ζωή μαθητών Λυκείου διαφορετικής σχολικής επίδοσης

Φ. Πολυχρόνη & Π. Πολίτη

Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Η παρούσα μελέτη διερεύνησε τις αντιλήψεις για τη γνώση και τη μάθηση και τη στάση απέναντι στη ζωή μαθητών Λυκείου και πως αυτές διαφοροποιούνται σε σχέση με την σχολική επίδοση. Το δείγμα αποτέλεσαν 470 μαθητές και των τριών τάξεων του Λυκείου από διάφορες περιοχές της Αττικής. Στους μαθητές χορηγήθηκαν: α) το ερωτηματολόγιο Επιστημολογικών Αντιλήψεων (Schommer, 1993) στο οποίο αξιολογούνται οι αντιλήψεις των μαθητών σχετικά με την ικανότητα μάθησης, τη δομή και τη σταθερότητα της γνώσης και β) το ερωτηματολόγιο της Στάσης απέναντι στη Ζωή – αισιοδοξία, απαισιοδοξία - (Chang και συν. 1997). Από την ανάλυση των ευρημάτων διαπιστώθηκε ότι οι μαθητές με υψηλότερη σχολική επίδοση αντιλαμβάνονται ότι η γνώση κατακτάται σταδιακά, με επιμονή και εξάσκηση και παρουσιάζουν υψηλότερο βαθμό αισιοδοξίας, ενώ το αντίστροφο συμβαίνει στους μαθητές με χαμηλή επίδοση. Επίσης, οι μαθητές της Α' Λυκείου σημειώνουν χαμηλότερους βαθμούς στην ταχύτητα μάθησης και τη σταθερότητα γνώσης σε σύγκριση με τους μαθητές της Γ' Λυκείου, επιβεβαιώνοντας τα διεθνή δεδομένα που υποστηρίζουν ότι οι αντιλήψεις αυτές μεταβάλλονται καθώς οι μαθητές μεγαλώνουν. Τα αποτελέσματα συζητούνται στα πλαίσια της αναγκαιότητας εφαρμογής προγραμμάτων συστηματικής διδασκαλίας μεταγνωστικών στρατηγικών με στόχο τη στήριξη όλων των μαθητών καθόλη τη διάρκεια της εκπαίδευσης, και ιδιαίτερα όσων αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη μάθηση.

Η δημιουργική σκέψη σε σχέση με το υποκειμενικό αίσθημα ευτυχίας και τον ενδοπροσωπικό – εξωπροσωπικό έλεγχο: έρευνα σε παιδιά σχολικής και εφηβικής ηλικίας

Ν. Παπαδόπουλος¹, Ν.Δ. Γιαννίτσας¹, Α. Γεωργαντή¹

¹Τμήμα Φ.Π.Ψ – Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να μελετήσει τη σχέση της δημιουργικής σκέψης με το υποκειμενικό αίσθημα ευτυχίας και τον ενδοπροσωπικό – εξωπροσωπικό έλεγχο. Το δείγμα της έρευνας αποτελείται από 100 παιδιά (N = 100) δημοτικού και γυμνασίου, τα οποία φοιτούν σε δημόσια σχολεία της ευρύτερης περιφέρειας των Αθηνών. Μερικά από τα ερωτήματα της έρευνας αυτής είναι τα παρακάτω: α) Διαφοροποιούνται και πώς οι επιδόσεις των μαθητών του δείγματος σε κάθε έναν από τους δείκτες της δημιουργικής σκέψης; β) Υπάρχει συνάφεια ανάμεσα στη δημιουργική σκέψη, το υποκειμενικό αίσθημα ευτυχίας και τον ενδοπροσωπικό – εξωπροσωπικό έλεγχο; γ) Διαφοροποιούνται οι επιδόσεις των μαθητών του δείγματος σε κάθε έναν από τους δείκτες της δημιουργικής σκέψης ανάλογα με το φύλο, την ηλικία, την τάξη φοίτησης, τον αριθμό αδελφών, τη σειρά γέννησης, το μορφωτικό και οικονομικό επίπεδο των γονέων; Τα ερευνητικά δεδομένα βρίσκονται στο στάδιο της στατιστικής επεξεργασίας και ανάλυσης.

Συνεδρία: Μεταγνώση κατά το σχηματισμό και την κατανόηση εννοιών

Υποκειμενικές μετρήσεις ασυνείδητης γνώσης

E. Ζιώρη¹ & Z. Dienes²

¹ Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα Φ.Π.Ψ., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

² Department of Psychology, School of Life Sciences, University of Sussex, Brighton, UK

Η παρούσα ανακοίνωση συγκρίνει διαφορετικές υποκειμενικές μετρήσεις ασυνείδητης γνώσης με σκοπό την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας και χρησιμότητας των υποκειμενικών μετρήσεων ως μεθόδων μέτρησης της ασυνείδητης γνώσης. Συγκεκριμένα, οι ελεύθερες λεκτικές αναφορές, οι οποίες αποτελούν μια από τις παραδοσιακές μετρήσεις συνειδητής επίγνωσης, συγκρίνονται με δύο πρόσφατα αναπτυγμένες μετρήσεις συνειδητής και ασυνείδητης γνώσης, το *κριτήριο της μηδενικής συνάφειας* και το *κριτήριο της εικασίας*. Οι δύο τελευταίες μετρήσεις, οι οποίες εισήχθησαν στο χώρο της άδηλης – ασυνείδητης – μάθησης από τον Dienes και τους συνεργάτες του (π.χ. Dienes, Altmann, Kwan & Good, 1995), στηρίζονται στις εκτιμήσεις του βαθμού βεβαιότητας που αισθάνονται τα υποκείμενα για την ορθότητα κάθε απάντησης που δίνουν σε ένα έργο άδηλης μάθησης. Παρά το γεγονός ότι αρκετοί ερευνητές θεωρούν τις ελεύθερες λεκτικές αναφορές ως ένα αναξιόπιστο εργαλείο για την αξιολόγηση της ασυνείδητης γνώσης, οι λεκτικές αναφορές έχουν χρησιμοποιηθεί από πολλές έρευνες και έχουν επικρατήσει στο χώρο της άδηλης μάθησης, αφού γενικά η γνώση θεωρείται ασυνείδητη όταν δεν μπορεί να εκφραστεί λεκτικά. Ωστόσο, η παρούσα έρευνα, η οποία χρησιμοποίησε ένα έργο μάθησης εννοιών, έδειξε ότι τα κριτήρια εικασίας και μηδενικής συνάφειας, γνωστά και ως *κριτήρια μεταγνώσης*, αποτελούν πιο ευαίσθητες μετρήσεις συνειδητής και ασυνείδητης γνώσης από τις λεκτικές αναφορές.

Η σημασία της ανάπτυξης μεταγνωσιακών δεξιοτήτων που σχετίζονται με την κατανόηση και παραγωγή επιχειρηματολογικών-ανασκευαστικών κειμένων για την κατανόηση επιστημονικών εννοιών

Ε. Παπαδημητρίου¹ και Σβετλάνα Γερακάκη²

¹ Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Αριστοτέλειο Παν/μιο Θεσ/νίκης, Θεσσαλονίκη

² Τμήμα Μεθοδολογίας, Ιστορίας και Θεωρίας της Επιστήμης, Παν/μιο Αθηνών, Αθήνα

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση των αλλαγών στις εννοιολογικές δομές των μαθητών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ως αποτέλεσμα της μάθησης, η οποία συντελείται μέσω της επεξεργασίας και παραγωγής επιχειρηματολογικών-ανασκευαστικών κειμένων δύο θέσεων (two sided refutatioanl texts). Στην έρευνα συμμετείχαν 20 μαθητές που φοιτούσαν στην ΣΤ' τάξη σε ένα ιδιωτικό σχολείο του Πειραιά. Η διδακτική παρέμβαση στην οποία συμμετείχαν περιελάμβανε δύο κύκλους τεσσάρων μαθημάτων ο καθένας, δύο ώρες την εβδομάδα για δύο μήνες. Ήταν σχεδιασμένη έτσι ώστε οι μαθητές, έχοντας ως αφετηρία ένα επιχειρηματολογικό-ανασκευαστικό κείμενο, να συμμετέχουν σε συζητήσεις μέσω των οποίων είχαν τη δυνατότητα να εκφράσουν και να συγκρίνουν τις προϋπάρχουσες γνώσεις τους για ένα συγκεκριμένο φαινόμενο και να επιχειρηματολογήσουν υπέρ αυτών. Στο τέλος κάθε ενότητας οι μαθητές συνέθεταν με τη βοήθεια καρτών κείμενο αντίστοιχου τύπου. Τα πρώτα αποτελέσματα δείχνουν ότι παρατηρείται ποιοτική αλλαγή στις εξηγήσεις των φαινομένων που δίνουν οι περισσότεροι από τους μαθητές που συμμετείχαν στην παρέμβαση. Η αλλαγή όμως αυτή δεν φτάνει στο ίδιο επίπεδο επιστημονικής κατανόησης για όλα τα παιδιά. Ακόμα η πλειονότητα των μαθητών αναφέρουν ότι κατά τη δραστηριότητα παραγωγής γραπτού λόγου έχουν τη δυνατότητα να συνειδητοποιήσουν την αλλαγή των προϋπαρχόντων σχημάτων και να αναγνωρίσουν την πορεία που τους οδήγησε στην νέα γνώση, γεγονός το οποίο αποτελεί ένδειξη απόκτησης μεταγνωσιακών δεξιοτήτων.

Η σχέση μεταξύ άδηλης και έκδηλης μάθησης

E. Ζιώρη¹ & Z. Dienes²

¹ Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα Φ.Π.Ψ., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

² Department of Psychology, School of Life Sciences, University of Sussex, Brighton, UK

Η διάκριση έκδηλης (συνειδητής)-άδηλης (ασυνειδητής) μάθησης κατέχει κεντρική θέση στο χώρο της γνωστικής ψυχολογίας. Ωστόσο, οι ερευνητές που ασχολούνται με το συγκεκριμένο θέμα δεν έχουν καταλήξει σε συμφωνία σχετικά με το αν υπάρχει πλήρης ανεξαρτησία ή αλληλεπίδραση ανάμεσα στα δύο είδη μάθησης, καθώς και ως προς το αν η αλληλεπίδραση αυτή είναι θετική ή αρνητική. Επίσης, οι ερευνητές διαφωνούν και ως προς την ανάπτυξη και εξέλιξη της έκδηλης και άδηλης γνώσης κατά τη διαδικασία της μάθησης. Κάποιοι, για παράδειγμα, υποστηρίζουν ότι η έκδηλη γνώση προηγείται και ότι μετατρέπεται σε άδηλη ως αποτέλεσμα εξάσκησης. Άλλοι πάλι θεωρούν ότι η άδηλη γνώση μπορεί να αναπτυχθεί σε ένα αρχικό στάδιο της μάθησης χωρίς να προϋπάρχει έκδηλη γνώση. Στην παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζονται οι παραπάνω διαφορετικές θέσεις, καθώς και τα ευρήματα δύο σχετικών ερευνών. Συγκεκριμένα, η πρώτη έρευνα έδειξε ότι η προϋπάρχουσα γνώση των ανθρώπων για καθημερινές κατηγορίες αντικειμένων και τις σχέσεις τους, η οποία θεωρείται, ως επί το πλείστον, ως έκδηλη γνώση, ευνοεί την απόκτηση άδηλης γνώσης εννοιών υποστηρίζοντας την άποψη ότι μπορεί να υπάρχει θετική αλληλεπίδραση μεταξύ έκδηλης και άδηλης γνώσης. Τα ευρήματα της δεύτερης έρευνας συμφωνούν με την άποψη ότι η άδηλη γνώση εμφανίζεται σε ένα αρχικό στάδιο της μάθησης και ότι η εμφάνιση έκδηλης γνώσης απαιτεί την ανάπτυξη αναπαραστάσεων υψηλής ποιότητας.

Συνεδρία: Συναισθηματικές δεξιότητες των παιδιών

Συναίσθημα στην παιδική τέχνη: Κατανοούν τα παιδιά προσχολικής ηλικίας τα συναισθήματα που εκφράζονται σε σχέδια άλλων παιδιών;

Φ. Μπονώτη¹, Π. Μισαηλίδη² και Θ. Μηλαράς¹

¹ Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος.

² Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

Η παρούσα έρευνα αποσκοπούσε να διερευνήσει την ικανότητα παιδιών προσχολικής ηλικίας να αναγνωρίζουν τα συναισθήματα που εκφράζονται σε σχέδια άλλων παιδιών. Στην έρευνα συμμετείχαν 80 παιδιά ηλικίας 3 έως 5 ετών. Δόθηκαν στα παιδιά σχέδια συνομηλικών τους παιδιών που το καθένα, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις μιας ομάδας ενηλίκων (n=75), εξέφραζε ένα από τα συναισθήματα: χαρά, λύπη, θυμό, και φόβο. Τα παιδιά είδαν επίσης 4 φωτογραφίες παιδιών, τα οποία εκδήλωναν στο πρόσωπό τους ένα από τα 4 παραπάνω συναισθήματα. Ζητήθηκε στη συνέχεια από τα παιδιά να πουν ποιο σχέδιο δημιούργησε το κάθε ένα από τα παιδιά που εικονίζονταν στις φωτογραφίες. Τα ευρήματα έδειξαν ότι από την ηλικία των 4 ετών η πλειονότητα των παιδιών συνέδεε με επιτυχία τα σχέδια με τις φωτογραφίες. Με άλλα λόγια, τα παιδιά κατανοούσαν ποιο συναίσθημα εξέφραζε το κάθε σχέδιο. Όσον αφορά την ευαισθησία των παιδιών απέναντι στο καθένα από τα συναισθήματα που εξέφραζαν τα σχέδια, βρέθηκε ότι η χαρά αναγνωρίστηκε με μεγαλύτερη επιτυχία από ό,τι τα υπόλοιπα συναισθήματα και ακολουθούσαν ο φόβος, ο θυμός και η λύπη.

Ανάπτυξη της εκφραστικής συναισθηματικής πλαστικότητας του προσώπου του παιδιού

Κ. Δημουλάς¹, Θ. Παπαδημητρίου², Ευ. Δημουλάς³, Ι. Καλύβας⁴

¹ Τμήμα Ιατρικών Εργαστηρίων, ΤΕΙ Λάρισας, Λάρισα

² 1ο Γυμνάσιο Λάρισας, Λάρισα

³ Αρχείο Μαθητικής Δημιουργίας, Λάρισα

⁴ Γραφείο Σχολικού Συμβούλου 5ης Περιφέρειας Δημοτικής Εκπαίδευσης, Τρικάλων, Τρίκαλα

Για να δείχτεί η «έξοδος» του συναισθήματος στο πρόσωπο σε «ροή» (βίωση και έκφραση), κατόπιν δοκιμαστικής και (ανά 12 άνδρες και γυναίκες) πειραματικής διαδικασίας και ελέγχου πιθανής προκατάληψης (32 άνδρες και 32 γυναίκες, ανά 16, από 8 για τη λύπη και την ευτυχία, περίξ των οποίων θα συνεγείρονταν όλα τα συναισθήματα), σε δείγμα 30 παιδιών (6, 9, 11 ετών, 5 αγόρια και 5 κορίτσια σε κάθε ομάδα) μαγνητοσκοπήθηκε η αυθόρμητη έκφραση της συγκίνησης, με την ακρόαση (αποδεδειγμένα ικανών να διεγείρουν συγκινησιακά) μουσικών κομματιών, και η από ένα σημείο και μετά, τεχνητή (αηδιαστική νοητική εικόνα) εμπλοκή της ανέλιξης της συγκίνησης, που προβλεπόταν να βγει στην έκφραση του προσώπου. Στο τέλος κάθε φάσης, το υποκείμενο κατέγραφε, από 1 έως 7, ό,τι αισθάνθηκε στη διάρκειά της. Τη βιντεοταινία είδαν, χωρίς ήχο, 4 (2 άνδρες και 2 γυναίκες) κριτές, που αποτύπωσαν τη συναισθηματική έκφραση των υποκειμένων σε κάθε φάση, στην ίδια βαθμολογική κλίμακα. Κατόπιν και επιβεβαίωσης σε δείγμα 114 παιδιών (ηλικίας όπως παραπάνω, ανά 19, αγόρια και κορίτσια στην ομάδα), με ένταξη σε εκείνο, έτσι που να σχηματίζονται ομάδες των 24 αγοριών και 24 κοριτσιών, για κάθε ηλικία, σε σύνολο 144 παιδιών, φάνηκε αύξηση της εκφραστικής πλαστικότητας κυρίως των παιδιών 9 ετών.

Κοινωνικές και Συναισθηματικές δεξιότητες των παιδιών και χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους

Η.Μπεζεβέγκης

Τμήμα ΦΠΨ- Τομέας Ψυχολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Λ. Αμπόνη- Τσούρα

Τμήμα ΦΠΨ- Τομέας Ψυχολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Η ανακοίνωση αυτή αναφέρεται σε έρευνα έγινε το 2002 σε δείγμα 197 παιδιών της ευρύτερης περιοχής Αττικής και Κυκλάδων. Διερευνά τη συσχέτιση των Κοινωνικών και Συναισθηματικών Δεξιοτήτων, ως παράγοντες της Συναισθηματικής και Κοινωνικής Επάρκειας, ανάλογα με τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας. Τα ψυχομετρικά εργαλεία που χρησιμοποιούνται είναι α) το ερωτηματολόγιο «Κοινωνικών και Συναισθηματικών δεξιοτήτων» ΚΟΙ.ΣΥ.ΔΕ.Π. (Αμπόνη-Τσούρα Λ., Μπεζεβέγκης Η., 2002) και β) το ερωτηματολόγιο «Διαστάσεις της προσωπικότητας παιδιών» ΕΔΙΠΡΟΠΕ (Μπεζεβέγκης Η., Παυλόπουλος Β., 1998). Τα δεδομένα προέρχονται από αυτοαναφορές των παιδιών και αξιολογήσεις των γονέων και των εκπαιδευτικών τους. Τα αποτελέσματα δείχνουν υψηλές συσχετίσεις ανάμεσα στους παράγοντες – δεξιότητες που ερευνά το ερωτηματολόγιο ΚΟΙΣΥΔΕΠ και στις διαστάσεις της προσωπικότητας των παιδιών. Επιχειρείται μια προσέγγιση του προφίλ του παιδιού που διαθέτει αυξημένες Κοινωνικές και Συναισθηματικές Δεξιότητες, δηλαδή υψηλή Κοινωνική και Συναισθηματική Επάρκεια, καθώς και η σχέση με τις δυο από τις πιο βασικές διαστάσεις της προσωπικότητας, δηλαδή τη «Συναισθηματική αντιδραστικότητα» και την «Εξωστρέφεια». Τα αποτελέσματα συγκρίνονται με ανάλογες διεθνείς έρευνες και δίνονται πιθανές ερμηνείες.

Συνεδρία: Ζητήματα μεθοδολογίας στην ψυχολογική έρευνα

Δια-πολιτισμική εγκυρότητα Κλίμακας Διατροφικών Στάσεων, EAT-26 (Garner & Garfinkel, 1982)

Α. Δούκα, Ε. Σκορδίλης, Ε. Λαζαράτου, Ε. Βάρσου
Εργαστήριο Προσαρμοσμένης Κινητικής Δραστηριότητας/Αναπτυξιακών και Κινητικών
Διαταραχών, ΤΕΦΑΑ Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα

Σκοπός της έρευνας ήταν να εξετάσει την εγκυρότητα της Κλίμακας Διατροφικών Στάσεων (EAT-26) σε ελληνικό πληθυσμό. Αφού πιστοποιήθηκε η εγκυρότητα μετάφρασης της Κλίμακας, στη συνέχεια χορηγήθηκε σε 25 αθλητές /τριες ενόργανης γυμναστικής, σε ελληνική και αγγλική μορφή. Η συμφωνία των απαντήσεων ήταν υψηλότερη από 85%. Κατόπιν εξετάστηκαν 90 κορίτσια και 77 αγόρια (N=167), ηλικίας 19-23 χρονών του ΤΕΦΑΑ Αθήνας. Πραγματοποιήθηκε παραγοντική ανάλυση και η λύση φάνηκε ότι ήταν περισσότερο ξεκάθαρη για τρεις παράγοντες. Εξαιρέθηκαν 13 προτάσεις γιατί είχαν είτε: α) ακατάλληλες φορτίσεις (<.40), είτε β) διπλές φορτίσεις ή γ) φορτίσεις σε ακατάλληλους για το περιεχόμενό τους παράγοντες. Η ανιχνευτική παραγοντική ανάλυση κατέληξε στην κλίμακα EAT-13 με τρεις παράγοντες: 1.Προκατοχή με το φαγητό: $\alpha=.7730$ 2.Ενασχόληση με Δίαιτα: $\alpha=.6918$ 3.Σημαντικοί Άλλοι: $\alpha=.6091$. Η επιβεβαιωτική παραγοντική ανάλυση ενδυνάμωσε την αρχική μας υπόθεση, με δείκτες όπως: $\chi^2=77.131$, Bentler-Bonett Nonnormal Fit Index =0,958, Comparative Fit Index =0,967 AGFI =0,908. Η εξέταση της χρονικής σταθερότητας της κλίμακας πραγματοποιήθηκε με επαναληπτική εξέταση σε 20 φοιτητές /τριες του ΤΕΦΑΑ Αθήνας με διαφορά μίας εβδομάδας και συντελεστή συσχέτισης με τιμές .85 .90 και .63. Το EAT-13 είναι ένα έγκυρο πια εργαλείο για την ανίχνευση της τάσης εκδήλωσης των Διατροφικών Διαταραχών.

Βιβλιογραφία

- Beaton, E.,D., Bombardier, C., Guillemin, F. & Ferraz, M., B. (2000). Guidelines for the process of Cross-Cultural Adaptation of Self-Report Measures. *Spine*, 25 num24, 3186-3191.
- Garner, M. D. & Garfinkel, P. (1982). Eating Attitudes Test (EAT-26) http://www.stuaff.niu.edu/csdc/EAT_26.HTM.
- Rosnow, L., R., & Rosenthal, R. (1999). *Beginning Behavioral Research. A Conceptual Primer* (3rd ed.). Prentice-Hall Inc., New Jersey.

Η μέθοδος της πολυδιάστατης γεωμετρικής βαθμονόμησης ομοιοτήτων: βελτιστοποίηση ερμηνευτικής αξίας και αξιοποίηση της μεθόδου στον έλεγχο εξωγενών παραγόντων

Κ. Μυλωνάς¹

¹ Τμήμα ΦΠΨ-Τομέας Ψυχολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η διερεύνηση της πιθανής ύπαρξης ομοιογενών συστημάτων πληροφοριών σε ψυχολογικά ερευνητικά δεδομένα είναι πάγια ερευνητική πρακτική και συνήθως αντιμετωπίζεται μέσω της εφαρμογής της πολυδιάστατης γεωμετρικής βαθμονόμησης ομοιοτήτων (*multidimensional scaling*). Η ερμηνεία των συντελεστών που προκύπτουν για επιλύσεις δύο διαστάσεων από τη στατιστική αυτή ανάλυση μπορεί να διευκολυνθεί μέσω τριγωνομετρικής μετατροπής των συντελεστών και απεικόνισής τους σε κυκλικό συνεχές. Μέσω ερευνητικών παραδειγμάτων παρουσιάζονται και αναλύονται τα βήματα της προσπάθειας αυτής για τη βελτιστοποίηση της ερμηνευτικής αξίας. Στο δεύτερο μέρος της παρουσίασης, αναλύεται διορθωτική στατιστική μέθοδος ως προς την πιθανή επίδραση εξωγενών παραγόντων που οφείλονται σε διαφορικές ομάδες σε συναφειακού τύπου έρευνες. Η μέθοδος βασίζεται στη διόρθωση της αποδιδόμενης διασποράς των τιμών μέσω υπολογισμού των δεικτών εκκεντρικότητας. Οι δείκτες αυτοί προκύπτουν από την πολυδιάστατη γεωμετρική βαθμονόμηση ομοιοτήτων για σταθμισμένα υποδείγματα Ευκλείδειου απόστασης ατομικών διαφορών (*weighted Individual Differences Euclidean Distance models*), όπου στην ανάλυση μετέχουν περισσότεροι από ένας πίνακες ανομοιοτήτων. Η παρουσίαση της μεθόδου γίνεται σε θεωρητικό-στατιστικό επίπεδο αλλά και μέσω ερευνητικών παραδειγμάτων.

Η συμβολή της πατρικής εμπλοκής στην εκπαιδευτική διαδικασία παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες

Σ. Γκισούρη¹, Β. Ασκητοπούλου²

¹ Κέντρο Διάγνωσης, Αξιολόγησης και Υποστήριξης Ν. Κοζάνης

² Κέντρο Πρόληψης Εξαρτησιογόνων Ουσιών Ανατ. Τομέα Ν. Θεσ/νίκης «ΕΛΠΙΔΑ»

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ανακοίνωση αφορά στην αξιοποίηση της ομαδικά εστιασμένης συνέντευξης (focus group interview) σαν μεθοδολογικό ποιοτικό εργαλείο για τη διερεύνηση της σημασίας της πατρικής εμπλοκής στην εκπαιδευτική πορεία παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες. Η διαδικασία στηρίζεται στη θεωρητική παραδοχή ότι η κατανόηση των αντιλήψεων και των συμπεριφορών που πρωταγωνιστούν στην πατρική εμπλοκή επηρεάζει την ψυχοεκπαιδευτική υποστήριξη των παιδιών. Στην ερευνητική διαδικασία συμμετέχουν πατέρες παιδιών που προσήλθαν στο Κέντρο Διάγνωσης, Αξιολόγησης και Υποστήριξης Ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες του Ν. Κοζάνης για διερεύνηση των μαθησιακών δυσκολιών τους. Στόχος είναι να ερευνηθούν τις μορφές πατρικής εμπλοκής και το πώς οι ίδιοι αντιλαμβάνονται το ρόλο τους ως προς την προσπάθεια αντιμετώπισης των δυσκολιών σχολικής μάθησης του παιδιού. Μελετάμε κυρίως το σύστημα εννοιών του πατέρα, το οποίο οργανώνεται γύρω από ένα λόγο εστιασμένο στα προβλήματα μάθησης του παιδιού, στη σχολική αποτυχία και στη διάχυση της ευθύνης. Επιπλέον, εξετάζεται ο βαθμός στον οποίον η συνεργασία με τους ειδικούς και η ανταλλαγή εμπειριών με άτομα που φέρουν παρόμοιες δυσκολίες στην ομάδα μπορεί να ανοίξει νέους δρόμους, προσκαλώντας τους πατέρες να συμβάλουν πιο δημιουργικά την πορεία εξέλιξης και αυτονόμησης των παιδιών τους.

Λέξεις κλειδιά:

Ομαδικά εστιασμένη συνέντευξη, πατρική εμπλοκή, πατρικός ρόλος, μαθησιακές δυσκολίες

Κλίμακα Εκτίμησης Συμπεριφοράς Παιδιών Προσχολικής Ηλικίας του Merrell: Η εφαρμογή της στην Ελλάδα

Β. Χίου¹, Α. Ζήση², Γ. Ξανθάκου³, Μ. Καίλα⁴

¹ Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ρόδος

² Τμήμα Κοινωνιολογίας Πανεπιστημίου Αιγαίου, Μυτιλήνη

³ Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ρόδος

⁴ Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ρόδος

Η έρευνα αξιολόγησης συμπεριφορών σε παιδιά προσχολικής ηλικίας στην Ελλάδα είναι περιορισμένη. Η «Κλίμακα Εκτίμησης Συμπεριφοράς Παιδιών Προσχολικής Ηλικίας» του Merrell (2002) σχεδιάστηκε για την εκτίμηση των κοινωνικών δεξιοτήτων και των προβλημάτων συμπεριφοράς σε παιδιά ηλικίας 3-6 ετών σε περιβάλλοντα σχολείου αλλά και οικογένειας. Οι ψυχομετρικές ιδιότητες της κλίμακας (εσωτερική αξιοπιστία, αξιοπιστία ελέγχου – επανελέγχου, αξιοπιστία μεταξύ εκτιμητών, δομική εγκυρότητα, εγκυρότητα περιεχομένου) είναι καλά εδραιωμένες. Η παρούσα μελέτη παρουσιάζει την εγκυρότητα και την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων της συγκεκριμένης κλίμακας σε ελληνικό δείγμα 162 παιδιών ηλικίας 4-6 ετών.

Συνεδρία: Προσεγγίσεις στις διαδικασίες μάθησης

Η επίδραση της προσωπικότητας στον τρόπο προσέγγισης της μάθησης σε προπτυχιακούς φοιτητές που φοιτούν σε διαφορετικές σχολές

Π. Χριστοδουλίδης

M.A. υποψήφιος διδάκτωρ Τμήμα Ψυχολογίας, Institute of Education, London

Η θεματική της μάθησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση έχει αποτελέσει τα τελευταία τρία χρόνια ένα σημαντικό πεδίο έρευνας με βασικούς θεμελιωτές και εκπροσώπους Σουηδούς και στη συνέχεια Βρετανούς ερευνητές. Ειδικότερα έχει διερευνηθεί η σχέση μεταξύ των προσεγγίσεων μελέτης των φοιτητών και σειράς μεταβλητών όπως η προσωπικότητα και η σχολή φοίτησης των φοιτητών. Η παρούσα έρευνα εξετάζει την επίδραση της προσωπικότητας στις προσεγγίσεις μελέτης που υιοθετούν 400 φοιτητές/τριες διαφορετικών ακαδημαϊκών κατευθύνσεων. Η διερεύνηση του προσανατολισμού στη μελέτη και των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας έγινε με τις κλίμακες των Entwistle & Ramsden (1983) Approaches to Studying Inventory (ASI), και Costa & McCrae (1992) NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI), αντίστοιχα. Η έρευνα αναδεικνύει συσχετίσεις ανάμεσα στις προσεγγίσεις μελέτης και τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας των φοιτητών καθώς και την επίδραση του διαφορετικού εκπαιδευτικού περιβάλλοντος στον τρόπο μελέτης τους. Τα αποτελέσματα ενισχύουν τα ευρήματα ερευνών που υποστηρίζουν ότι τα διαφορετικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα με τις δυναμικές που αναπτύσσουν επηρεάζουν τις προσεγγίσεις μάθησης καταδεικνύοντας με αυτόν τον τρόπο τη σημασία που έχει η ενημερότητα εκ μέρους τόσο των φοιτητών όσο και των διδασκόντων των διαφορετικών τρόπων με τον οποίο προσεγγίζουν τη μάθηση. Τα ευρήματα συζητούνται στο πλαίσιο της σύγχρονης διεθνούς βιβλιογραφίας.

Το ρίσκο και η καινοτόμος δραστηριότητα των φοιτητών

D. Nikova-Tsioutsiou

Head assistant professor, PhD in Psychology

Τμήμα Οικονομικής Κοινωνιολογίας και Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Εθνικής και Παγκόσμιας Οικονομίας, Σόφια

Η εργασία αναφέρεται στη θεωρητικο-εμπειρική έρευνα μιας εκ των προσωπικών παραμέτρων της καινοτόμου δραστηριότητας - του ρίσκου. Ο κύριος σκοπός της εργασίας είναι να παρουσιαστούν μερικές θεωρητικές απόψεις του ρίσκου καθώς και τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν κατά την εμπειρική διερεύνησή του ως προσωπική παράμετρο της καινοτόμου δραστηριότητας των φοιτητών.

Η εμπειρική έρευνα διενεργήθηκε μέσω ερωτηματολογίου και τεστ προσωπικότητας και συμπεριέλαβε 1230 τελειόφοιτους από τα τρία κύρια οικονομικά πανεπιστήμια της Βουλγαρίας. Διενεργήθηκε μαθηματική-στατιστική επεξεργασία των στοιχείων μέσω Correlation analysis, Indexing, Dispersion analysis, Factor analysis, Regression analysis.

Τα αποτελέσματα της έρευνας έχουν συγκεκριμένη πρακτική και επιστημονική αξία.

Δημιουργική σκέψη και κοινωνική μάθηση: Μία παιδαγωγική πρόκληση για την προσχολική εκπαίδευση

Μ. Σακελλαρίου

Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

Στην εισήγησή μας αυτή αναφερόμαστε σε ένα πλαίσιο για τη δημιουργική σκέψη, μέσα από το πολυδιάστατο πεδίο της κοινωνικοπαιδαγωγικής εργασίας του Νηπιαγωγείου. Γίνεται επίσης αναφορά στη φύση της δημιουργικότητας και τις παιδαγωγικές προκλήσεις που τίθενται από το μοντέλο της ενιαίας δημιουργικότητας για την προσχολική εκπαίδευση. Τέλος, σχολιάζεται ο ρόλος του παιδαγωγού στα σύγχρονα μαθησιακά περιβάλλοντα, προκειμένου να ανταποκριθεί κριτικά, δημιουργικά και υπεύθυνα στις μεταβαλλόμενες ανάγκες της κοινωνίας και να μετασχηματίσει τις σύγχρονες παιδαγωγικές αντιλήψεις σε διδακτικές προσεγγίσεις.

Συνεδρία: Ανθρώπινες σχέσεις

Συγκρούσεις στις στενές διαπροσωπικές σχέσεις. Πως διαχειρίζονται τη σύγκρουση τα δύο φύλα στη σύγχρονη εποχή

Μαρίνα Σινίκη, Αθηνά Χατζούλη

Τμήμα Επικοινωνίας και ΜΜΕ

Περίληψη

Στην εισήγηση αυτή παρουσιάζονται τα αποτελέσματα μιας ποιοτικής μελέτης που αφορά τις συγκρούσεις στις στενές διαπροσωπικές σχέσεις, και στον τρόπο που διαχειρίζονται τη σύγκρουση τα δύο φύλα στη σύγχρονη εποχή. Με βάση τις έρευνες των D. Canary, W. Cupach και S. Messman (1997) οι οποίοι υποστήριξαν ότι η δυνατότητα της σύγκρουσης ενυπάρχει σε κάθε διαπροσωπική σχέση, ότι η σύγκρουση εξελίσσεται και συχνά κορυφώνεται στα διάφορα μεταβατικά στάδια της ζωής ενός ζευγαριού και αφορά τους άμεσους στόχους των δύο συντρόφων, και ότι ο τρόπος διαχείρισης των συγκρούσεων σχετίζεται με την ποιότητα της σχέσης του ζευγαριού, αναλύθηκαν οι συνεντεύξεις οκτώ (8) ζευγαριών, ηλικίας 27 – 42 ετών, με διάρκεια σχέσης τουλάχιστον δύο χρόνια. Στα αποτελέσματα συζητούνται οι ομοιότητες και οι διαφορές που έχουν τα δύο φύλα ως προς: α) την έννοια της σύγκρουσης και πώς αυτή βιώνεται από τους άνδρες και τις γυναίκες, β) τα πραγματικά αίτια και τις αφορμές που προκαλούν τις συγκρούσεις, γ) τον τρόπο διαχείρισης των συγκρούσεων και πώς ανταποκρίνονται στη σύγκρουση τα δύο φύλα, δ) τα συναισθήματα που αναδύονται και εκδηλώνονται μέσα στη σύγκρουση και στο τέλος αυτής, και ε) τα αποτελέσματα και το κόστος που έχει η σύγκρουση στις στενές διαπροσωπικές σχέσεις.

«Η αυτοεκτίμηση παιδιών από χωρισμένους γονείς. Η επίδραση του διαζυγίου στην κοινωνική και συναισθηματική τους προσαρμογή»

Ε. Παπάνης¹ Μ. Ρουμελιώτου²

¹ Τμήμα Κοινωνιολογίας Πανεπιστημίου Αιγαίου, Μυτιλήνη

² Τμήμα Κοινωνιολογίας Πανεπιστημίου Αιγαίου, Μυτιλήνη

Σκοπός της έρευνας είναι να διερευνήσει την αυτοεκτίμηση των παιδιών από χωρισμένους γονείς και την επίδραση του διαζυγίου στην κοινωνική και συναισθηματική τους προσαρμογή. Εξετάζεται κατά πόσο η αυτοεκτίμηση των παιδιών αυτών διαφέρει από την αυτοεκτίμηση του γενικού πληθυσμού και εάν υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις ανάλογα με το φύλο, την ηλικία, τον τόπο διαμονής, την ηλικία που βίωσαν το χωρισμό, τη σειρά γέννησης, τη σχέση που διατηρούν με τους γονείς, τη σχέση των γονιών μετά το διαζύγιο και την ποιότητα της ερωτικής τους ζωής. Χρησιμοποιήθηκε ένας συνδυασμός ποσοτικών και ποιοτικών μεθόδων (ερωτηματολόγιο-συνέντευξη). Στην έρευνα συμμετείχαν 103 άτομα ηλικίας 15-50 ετών, τα οποία ήταν παιδιά χωρισμένων γονέων. Η κλίμακα που χρησιμοποιήθηκε ήταν η Κλίμακα Αυτοεκτίμησης (Παπάνης, 2004), που μετρά την εργασιακή, κοινωνική, ενδοπροσωπική, οικογενειακή αυτοεκτίμηση και την αυτοεκτίμηση εξωτερικής εμφάνισης. Βρέθηκε ότι το διαζύγιο μακροπρόθεσμα δεν μειώνει την αυτοεκτίμηση των παιδιών, αλλά σε πολλές περιπτώσεις τα ενισχύει συναισθηματικά και προσδίδει ευελιξία στην κοινωνική τους προσαρμογή. Τέλος, διαπιστώθηκε ότι η διατήρηση σχέσεων και με τους δύο γονείς μετά το διαζύγιο αναπαράγει το συγκρουσιακό πλαίσιο και επιδρά αρνητικά στην αυτοεκτίμηση. Το διαζύγιο διατηρεί την τραυματική του διάσταση σε αγροτικές και ημιαστικές περιοχές σε αντίθεση με τις αστικές, όπου η πυρηνική οικογένεια έχει χάσει την ισχύ της.

Λέξεις-κλειδιά: διαζύγιο, αυτοεκτίμηση.

Η ευελιξία ως προς τη γνώση και τη μάθηση ως παράγοντας μετάλλαξης της σχέσης σχολείου οικογένειας

Βασίλειος Μουλιανίτης

ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

Στην ύστερη νεωτερικότητα αμβλύνεται η επίδραση των «οργανικών» διανοούμενων στις μάζες και αμφισβητείται η κυριαρχία τους ως μοναδικών φορέων και παραγωγών γνώσης. Η γνώση «παράγεται» εντός του ίδιου του υποκειμένου με βάση τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα, ανάγκες, κλίσεις, κλπ. Έτσι μεταβάλλεται η φύση της γνώσης και η αντίληψη για τη γνώση. Η αντίληψη για τη γνώση διαμορφώνει μια αντίστοιχη αντίληψη για τη μάθηση. Το υποκείμενο δεν τίθεται πλέον ως άγραφο χαρτί ή ως κενό δοχείο απέναντι στην «αντικειμενική» γνώση. Αντίθετα οφείλει να επιλέγει απ' τη γκάμα που του δίνεται ως γνώση, μέσα στο πλαίσιο των αναγκών και ενδιαφερόντων του. Τα τελευταία δε δημιουργούνται σε κοινωνικό κενό ούτε αυθαίρετα, αλλά σχετίζονται πρωτίστως: α) με τα χαρακτηριστικά της τοπικής κοινωνίας απ' την οποία προέρχεται και β) τα ιδιαίτερα πολιτισμικά χαρακτηριστικά της οικογένειας του. Η μετάλλαξη της αντίληψης για τη γνώση και τη μάθηση αναδιατάσσει και επαναπροσδιορίζει το ρόλο και τις λειτουργίες του σχολείου και τη σχέση του με την οικογένεια. Η τελευταία διεισδύει στο σχολείο και παίζει ενεργό πρωταγωνιστικό ρόλο σε πεδία που πριν είχε υποβοηθητικό – συμβουλευτικό (π.χ. επιλογή περιεχομένων, διδακτικές – μαθησιακές διαδικασίες, οργάνωση και λειτουργία του σχολείου).

Επίπεδα αυτοεκτίμησης και αντιλήψεις για την κοινωνική αποδοχή εκ μέρους των συμμαθητών και εκ μέρους του δασκάλου αλλοδαπών μαθητών και μαθητών εθνοτικών μειονοτήτων

Ε. Αργυρακούλη, Α. Χαυδατούρη, Μ. Ζαφειροπούλου¹

¹ Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Βόλος

Η πολυπολιτισμικότητα, που χαρακτηρίζει τα τελευταία χρόνια την ελληνική πραγματικότητα, έχει αναμφίβολα επηρεάσει και την εκπαίδευση, καθώς παιδιά διαφορετικών εθνοτήτων έχουν ενταχθεί στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Η πολιτισμική διαφορετικότητα θεωρείται μία απόκλιση και η απόσταση του κοινωνικοπολιτισμικού πλαισίου των αλλοδαπών μαθητών από τον κυρίαρχο ελληνικό πολιτισμό συχνά οδηγεί στην περιθωριοποίησή τους. Ωστόσο, πώς αντιλαμβάνονται οι ίδιοι οι αλλοδαποί μαθητές τη θέση τους μέσα στην τάξη και ποια είναι η αυτο-εκτίμησή τους; Η παρούσα έρευνα μελετά την αυτο-εκτίμηση και τις αντιλήψεις για την κοινωνική αποδοχή εκ μέρους των συμμαθητών και εκ μέρους του δασκάλου αλλοδαπών μαθητών και μαθητών εθνοτικών μειονοτήτων. Έλαβαν μέρος 134 μαθητές τετάρτης, πέμπτης και έκτης τάξης δημοτικού, 51 αλβανόπουλα, 33 τσιγγανόπουλα και 50 ελληνόπουλα. Οι τελευταίοι αποτέλεσαν την ομάδα ελέγχου. Χορηγήθηκαν το Διαπολιτισμικό Ερωτηματολόγιο Αυτοεκτίμησης για παιδιά, και) το Ερωτηματολόγιο για τη Μέτρηση των Αντιλήψεων Αλλοδαπών Μαθητών ως προς την αποδοχή τους από τους συμμαθητές τους και από το δάσκαλο. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι υπάρχει διαφορά στην συνολική αυτοεκτίμηση και στις υποκλίμακες της ανάμεσα στις δύο πειραματικές και την ομάδα ελέγχου, με τα τσιγγανόπαιδα και τα αλβανόπαιδα να έχουν τη χαμηλότερη αυτοεκτίμηση. Ωστόσο, δεν παρατηρήθηκαν διαφορές στις αντιλήψεις των μαθητών των τριών ομάδων ως προς την αποδοχή τους από τους συμμαθητές τους και από το δάσκαλο.

Συνεδρία:

Ψυχοπαθολογία και θεραπευτικές πρακτικές

Υφίσταται ένα κοινό ψυχοπαθολογικό προφίλ ανάμεσα σε γυναίκες – θύματα ενδοοικογενειακής βίας;

Μ. Παπαδιώτη¹, Γ. Καπράλος², Δ. Μαλιδέλης², Τ. Γαϊτάνη³

¹Τμήμα συμβουλευτικής και ψυχολογικής στήριξης-Δίκτυο Γυναικών Ευρώπης- Αθήνα,

²Κ.Ψ.Υ. Περιστερίου,

³ Δίκτυο Γυναικών Ευρώπης.

Η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί ίσως το μεγαλύτερο μέσο παρεμπόδισης της ανθρώπινης ανάπτυξης, το οποίο αποδυναμώνει και παραλύει όχι μόνο τα θύματα της κακοποίησης και το οικογενειακό μικροσύστημα, αλλά και το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο. Τις τελευταίες δεκαετίες, διεξάγονται πολλές μελέτες και προγράμματα δράσης που σχετίζονται με τις πολιτικές ισότητας των δύο φύλων, την αντισεξιστική εκπαίδευση και την αποτελεσματική αντιμετώπιση της βίας. Ωστόσο, δεν έχει μελετηθεί η ψυχολογική και ειδικότερα η ψυχοπαθολογική διάσταση των κακοποιημένων γυναικών μέσω χρήσης εργαλείων ψυχολογικής αξιολόγησης.

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να σκιαγραφηθεί ένα κοινό ψυχοπαθολογικό προφίλ ανάμεσα σε γυναίκες που υφίστανται κάθε μορφής βία (σωματική, λεκτική, σεξουαλική, οικονομική) από τον σύζυγο ή σύντροφό τους και οι οποίες βρίσκονται υπό το καθεστώς συνεχούς απειλής και εκφοβισμού.

Μέθοδος: Για την διεξαγωγή αυτής της πιλοτικής έρευνας, επιλέγονται γυναίκες-θύματα κακοποίησης, με ηλικίες από 35 έως 55 ετών και με μορφωτικό επίπεδο 12-16 έτη, οι οποίες προσέρχονται για ψυχολογική στήριξη στο Δίκτυο Γυναικών Ευρώπης (μη-κυβερνητικός οργανισμός κατά της ενδοοικογενειακής βίας). Στα πλαίσια της συμβουλευτικής παρέμβασης και της ψυχολογικής στήριξης και αφού ληφθούν οι απαραίτητες πληροφορίες και το ιστορικό σχετικά με την χρονιότητα, την σοβαρότητα και την μορφή βίας, ζητείται από τις γυναίκες να συμπληρώσουν το Πολυδιάστατο Ερωτηματολόγιο Προσωπικότητας της Μιννεσότα (MMPI).

Βιβλιογραφία:

1. Keller L.E (1996) Invisible victims: Battered women in psychiatric and medical rooms. *Bulletin of the Menniger Clinic* 60(1), 1-21
2. Khan FI, Welch TL, Zillmer EA. MMPI-2 profiles of battered women in transition. *J Pers Assess.* 1993 Feb;60(1):100-11
3. Walker, L.E. (1984). *The battered woman syndrome*. New York: Springer.
4. Kemp, A., Fawling, E.I., and Green, B. (1991). Posttraumatic stress disorder in battered women: A shelter sample. *Journal of Traumatic Stress*, 4(1), 137-148

Μια νέα μέθοδος για την επεξεργασία τραυματικών εμπειριών: EMDR (Eye Movement Desensitization and Reprocessing)

Δ. Βεντουράτου

*Εταιρεία κοινωνικής ψυχιατρικής και ψυχικής υγείας,
Κέντρο Ημέρας για ψυχολογική υποστήριξη ασθενών με καρκίνο, Αθήνα*

Το EMDR (Eye Movement Desensitization and Reprocessing - ή Οφθαλμοκινητική απευαισθητοποίηση και επανεπεξεργασία) είναι η νεότερη (1989, F.Shapiro) και ίσως αποτελεσματικότερη θεραπευτική μέθοδος για την αντιμετώπιση του μετατραυματικού στρες, όπως αποδεικνύει μια πληθώρα ερευνών. Σε διεθνές επίπεδο αναγνωρίζεται τόσο από την APA (American Psychological Association) όσο και την ISTSS (International Society for Traumatic Stress Studies) ενώ ήδη 53.000 ψυχοθεραπευτές σε όλο τον κόσμο έχουν εκπαιδευθεί στην εφαρμογή της. Η επεξεργασία των τραυματικών εμπειριών ή των δυσλειτουργικών σκέψεων πραγματοποιείται ενώ ο θεραπευόμενος καλείται να επικεντρώσει στις εσωτερικές του εικόνες ή σκέψεις ή σωματικές αισθήσεις που σχετίζονται με το τραύμα ενώ παράλληλα επικεντρώνει την προσοχή του σε ένα διεστιακό και εναλλακτικό αισθητικό ερέθισμα. Η αποτελεσματικότητα του EMDR έγγειται στην αλληπάλληλη διαδοχή του «τότε» (της τραυματικής εμπειρίας) και του «τώρα» (της ασφάλειας στη θεραπευτική σχέση και του θεραπευτικού διαλόγου), του «μέσα» (της εσωτερικής διεργασίας) και του «έξω» (του διεστιακού ερεθίσματος). Στόχος του EMDR ως συνθετικής μεθόδου με στοιχεία ψυχοδυναμικά, γνωσιακά και συστημικά δεν είναι απλώς η απόσβεση των συμπτωμάτων αλλά η επεξεργασία της αρνητικής εμπειρίας σε επίπεδο ψυχολογικό, σωματικό και νευροφυσιολογικό. Εφαρμόζεται με επιτυχία σε θύματα φυσικών καταστροφών, ατυχημάτων, σωματικής κακοποίησης ή χρόνιων ασθενειών αλλά και σε άλλες περιπτώσεις σημαντικών απωλειών (π.χ. προσώπου ή εργασίας) ή φοβικών διαταραχών. Μετά από μια σύντομη εισήγηση στις βασικές αρχές της ψυχοτραυματολογίας και της τραυματοθεραπείας γενικότερα θα επικεντρώσουμε στην παρουσίαση της μεθόδου EMDR, στα αποτελέσματα ερευνών καθώς και στις θεωρίες που επιχειρούν να εξηγήσουν την αποτελεσματικότητά της.

Ψυχοπαθολογία και ψυχική ανθεκτικότητα

Σ. Σαλπιστής, Κλινικός Ψυχολόγος – Ψυχοθεραπευτής,

Διδάκτωρ Α.Π.Θ.

Παιδοψυχιατρικό Τμήμα, «Ιπποκράτειο» Γ.Π.Ν.Θ.

Οι εξηγήσεις για την εμφάνιση ψυχικών διαταραχών σε παιδιά δεν είναι πλέον απλές. Για το λόγο αυτό, η παρούσα εργασία ασχολείται με την περίπλοκη αλληλεπίδραση μεταξύ κληρονομικότητας και περιβάλλοντος, όπως παρουσιάζεται από τη σύγχρονη έρευνα γύρω από την εξέλιξη του παιδιού. Με τη βοήθεια ορισμένων βασικών όρων (ευαιωτότητα, παράγοντες κινδύνου, ψυχική ανθεκτικότητα, προστατευτικοί παράγοντες) περιγράφεται η εξέλιξη της ψυχοπαθολογίας και εξηγείται γιατί ορισμένα παιδιά δεν εμφανίζουν κάποια ψυχική διαταραχή παρόλο που μεγαλώνουν κάτω από πολύ αντίξοες συνθήκες. Η εξέλιξη του παιδιού καθορίζεται από την περίπλοκη αλληλεπίδραση ανάμεσα στους προαναφερθέντες παράγοντες. Συνεπώς, στις περισσότερες περιπτώσεις είναι σχεδόν αδύνατον να προβλέψουμε ποιο παιδί θα εμφανίσει κάποια ψυχική διαταραχή. Η γνώση των σημαντικότερων παραγόντων κινδύνου βοηθά και στην προσπάθεια πρόληψης μέσα από την έγκαιρη λήψη μέτρων πριν την εμφάνιση κάποιας ψυχικής διαταραχής.

Συνεδρία: Φόβοι και επιθετικότητα στο σχολείο

Τύποι Δεσμού, Φόβοι, και Στρες στο Σχολείο: Μηχανισμοί Αυτορύθμισης που Απορρέουν από το Είδος Δεσμών

Γ. Σιδερίδης¹

¹Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο

Ο σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η εξέταση της υπόθεσης ότι οι πρώιμοι δεσμοί που αναπτύσσονται με τους γονείς δημιουργούν προϋποθέσεις αυξημένου ή μειωμένου άγχους σε καταστάσεις αυξημένων απαιτήσεων. Διατυπώθηκε η υπόθεση ότι ο ανασφαλής δεσμός προβλέπει θετικά το στρες ενώ ο ασφαλής δεσμός αρνητικά. Δεν διατυπώθηκαν συγκεκριμένες υποθέσεις για το φύλο του γονέα. Εβδομήντα φοιτητές-τριες έδωσαν παρουσιάσεις στα πλαίσια των απαιτήσεων διαφόρων γνωστικών αντικειμένων, και το στρες τους αξιολογήθηκε με τη χρήση μιας συσκευής που μετρούσε τον καρδιακό παλμό. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ο ασφαλής δεσμός σχετιζόταν με σημαντικά μειωμένο στρες κατά την έναρξη της παρουσίας σε σύγκριση με τον ανασφαλής δεσμό. Επίσης, οι φοιτητές-τριες με ανασφαλής δεσμό είχαν σημαντικά υψηλότερα επίπεδα φόβου αποτυχίας πριν από την παρουσίαση σε σχέση με τους αντίστοιχους φοιτητές-τριες με ασφαλή δεσμό. Σημαντική παράμετρος που εξηγούσε το στρες των φοιτητών δεν ήταν μόνο το είδος του δεσμού αλλά το φύλο του γονέα με τον οποίο δημιουργήθηκε ο δεσμός. Συγκεκριμένα δεσμοί με τον πατέρα σχετιζόνταν με σημαντικά χαμηλότερα επίπεδα στρες σε σχέση με τους αντίστοιχους δεσμούς που προέκυψαν από τις μητέρες.

«Το φαινόμενο του εκφοβισμού και της θυματοποίησης σε μαθητές δημοτικών σχολείων και γυμνασίων στον ελλαδικό χώρο»

Α. Μπέλλου, Ζ. Παπαληγούρα, Γ. Κιοσέογλου

Φιλοσοφική Σχολή, Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν να ανιχνευθεί το φαινόμενο του εκφοβισμού και της θυματοποίησης σε μαθητές, Δημοτικών σχολείων και Γυμνασίων στην Ελλάδα, καθώς και να διερευνηθεί το προφίλ των μαθητών που εμπλέκονταν σε επεισόδια εκφοβισμού ως θύτες, ως θύματα ή ως θύτες-θύματα, σε σχέση με το φύλο, την ηλικία τους, την αυτοαντίληψη και αυτοεκτίμησή τους και τη θέση τους μέσα στην ομάδα των συνομηλίκων. Επίσης, στόχοι της έρευνας ήταν και η διερεύνηση του ρόλου της φιλίας στην προστασία των παιδιών από τη θυματοποίηση, καθώς και κατά πόσο η αντιδραστική επιθετικότητα και η επιθετικότητα που στοχεύει στην επιβολή και στην απόκτηση αμοιβών, συσχετίζονται με το φαινόμενο του εκφοβισμού και της θυματοποίησης. Το δείγμα αποτέλεσαν 382 μαθητές (195 αγόρια & 187 κορίτσια), Δ' Δημοτικού (N=102), Στ' Δημοτικού (N=117) και Γ' Γυμνασίου (N=163), από 8 Δημοτικά σχολεία & 9 Γυμνάσια, των περιοχών Άρτας και Ιωαννίνων, και 25 δάσκαλοι ή υπεύθυνοι φιλόλογοι καθηγητές της κάθε τάξης. Οι μαθητές συμπλήρωσαν το Ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς για τον Εκφοβισμό-Θυματοποίηση (Austin & Joseph, 1996), το οποίο ενσωματώθηκε στο Ερωτηματολόγιο για την αξιολόγηση της Αυτοαντίληψης και Αυτοεκτίμησης (ΠΑΤΕΜ II, Μακρή-Μπότσαρη, 2001), (SPPC, Harter, 1985), καθώς και ένα Κοινωνιομετρικό Εργαλείο (Coie, Dodge, & Coppotelli, 1982), για τη μέτρηση της αποδοχής από την ομάδα των συνομηλίκων και την καταγραφή του αριθμού των αμοιβαίων φιλικών τους σχέσεων. Οι εκπαιδευτικοί συμπλήρωσαν την Κλίμακα "The Teacher's Check List" (Dodge & Coie, 1987), στην οποία καταγράφονται οι εκτιμήσεις τους για το είδος της επιθετικότητας των μαθητών τους. Τα αποτελέσματα της έρευνας κατέδειξαν ότι τα ποσοστά των παιδιών που εμπλέκονταν σε επεισόδια εκφοβισμού ήταν χαμηλότερα από τα ποσοστά που έχουν βρεθεί σε έρευνες άλλων χωρών. Το 7.9% των παιδιών ταξινομήθηκαν ως θύτες, το 11.5% ως θύματα και το 6.3% ως θύτες-θύματα. Τα αγόρια ανήκαν κυρίως στην ομάδα των θυτών και των θυτών-θυμάτων, ενώ τα κορίτσια ανήκαν στην ομάδα των μη-εμπλεκόμενων παιδιών. Επίσης, τα μικρότερα σε ηλικία παιδιά (Δ' Δημοτικού) βρέθηκε ότι εκφόβιζαν πολύ λιγότερο τους συνομηλίκους τους σε σχέση με τα παιδιά των μεγαλύτερων τάξεων. Όσον αφορά στη σχέση του εκφοβισμού και της θυματοποίησης με την αυτοαντίληψη, βρέθηκε ότι οι μαθητές που έπαιρναν μέρος σε επεισόδια εκφοβισμού, ως θύτες, θύματα ή θύτες-θύματα, είχαν και τη χαμηλότερη αυτοεκτίμηση και αυτοαντίληψη σε όλους του τομείς, σε σχέση με τους μη-εμπλεκόμενους. Επιπλέον, βρέθηκε ότι η πιο επιθετική ομάδα, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των εκπαιδευτικών, ήταν η ομάδα των θυτών, η οποία υιοθετεί τόσο την αντιδραστική επιθετικότητα όσο και την επιθετικότητα που στοχεύει στην επιβολή και ακολουθεί η ομάδα των θυτών-θυμάτων. Τέλος, φάνηκε ότι, παρόλο που οι φιλικές σχέσεις μπορούν να προστατέψουν τα παιδιά από τη θυματοποίηση, ωστόσο, η αποδοχή από την ομάδα των συνομηλίκων αποτελεί σημαντικότερο παράγοντα προστασίας των παιδιών από το να γίνουν θύματα εκφοβιστών.

(Λέξεις κλειδιά: εκφοβισμός, αυτοαντίληψη, αντιδραστική επιθετικότητα-επιθετικότητα που στοχεύει στην επιβολή)

Μαθητές με εκφοβιστική επιθετική συμπεριφορά στο Δημοτικό Σχολείο: Πρόβλημα ή πρόκληση; (Μελέτη περιπτώσεων στην Κύπρο)

Χ. Καλογήρου

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου, Λευκωσία

Το φαινόμενο του εκφοβισμού στο σχολικό χώρο έχει βρεθεί επανειλημμένα στο κέντρο της προσοχής τόσο των εκπαιδευτικών φορέων όσο και των ΜΜΕ τα τελευταία χρόνια στην Κύπρο. Το γεγονός αυτό οφείλεται στην ύπαρξη του φαινομένου σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και στις συνέπειές του που επηρεάζουν όλους όσοι εμπλέκονται στο παιδευτικό έργο (γονείς, μαθητές, εκπαιδευτικούς κλπ.). Η πολυπλοκότητα και ο πολυπαραγοντικός χαρακτήρας του φαινομένου απαιτούν την επαρκή διερεύνησή του σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Η συγκεκριμένη ερευνητική προσπάθεια έγινε σε δημόσια δημοτικά σχολεία στη Λευκωσία και στόχο είχε τη διερεύνηση των παραγόντων που ενδεχομένως να συμβάλλουν στην ανάπτυξη εκφοβιστικής επιθετικής συμπεριφοράς στο δημοτικό σχολείο με τη μορφή μελέτης περιπτώσεων. Μελετήθηκαν εννέα περιπτώσεις εντεκάχρονων αγοριών με εκφοβιστική επιθετική συμπεριφορά σε τρία δημοτικά σχολεία στη Λευκωσία στα οποία το πρόβλημα του εκφοβισμού κατά την άποψη των εκπαιδευτικών ήταν μεγαλύτερο απ' ό,τι σε άλλα σχολεία της πόλεως Λευκωσίας. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας η εκφοβιστική επιθετική συμπεριφορά μπορεί να εμφανιστεί σε κάθε σχολείο ανεξάρτητα από την κοινωνική προέλευση των μαθητών και οι παράγοντες που ευνοούν την ανάπτυξή του ποικίλουν ανάλογα με την περίπτωση. Ωστόσο πρωταρχικό ρόλο σε όλες τις περιπτώσεις φαίνεται να παίζουν οι δυσμενείς οικογενειακές σχέσεις και η δυναμική της ομάδας των συνομηλίκων.

Συνεδρία: Επιδράσεις παραγόντων κινήτρων στην επίδοση

Η επίδραση του επιπέδου δυσκολίας έργων κατανόησης κειμένου και ανάγνωσης χάρτη στις σχέσεις του ελέγχου της δράσης με τη χρήση στρατηγικών μάθησης και με την επίδοση

Γ. Παπαντωνίου & Α. Ευκλείδη

*Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα & Τμήμα Ψυχολογίας,
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη*

Στόχος της έρευνας ήταν να διερευνηθεί εάν οι σχέσεις του ελέγχου της δράσης με τη χρήση στρατηγικών μάθησης και με την επίδοση, στα πεδία της κατανόησης κειμένου και της ανάγνωσης χάρτη, μεταβάλλονται ανάλογα με το επίπεδο δυσκολίας των έργων. Στην έρευνα συμμετείχαν 390 μαθητές και φοιτητές, και των δύο φύλων, ηλικίας 11, 13, 15, 17 και 22 ετών. Αρχικά οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν στην Κλίμακα Ελέγχου της Δράσης (Kuhl, 1994) η οποία αφορούσε τις τρεις διαστάσεις του προσανατολισμού προς τη δράση: την απεμπλοκή από προηγούμενη αποτυχία, την πρωτοβουλία κατά τη λήψη αποφάσεων και την επιμονή κατά την εκτέλεση δραστηριοτήτων. Κατόπιν, οι συμμετέχοντες εξετάστηκαν σε έργα που προέρχονταν, ανά τέσσερα, από τα γνωστικά πεδία της κατανόησης κειμένου και της ανάγνωσης χάρτη, και διέφεραν, ανά δύο, ως προς το βαθμό δυσκολίας τους (χαμηλός-υψηλός). Αμέσως μετά την επίλυση του κάθε έργου, τους ζητήθηκε να εκτιμήσουν το βαθμό στον οποίο εφάρμοσαν στρατηγικές μάθησης (επιφανείας, βάθους και τεχνικές) κατά την επίλυσή του. Η ανάλυση διαδρομών, η οποία εφαρμόστηκε με το στατιστικό πρόγραμμα EQS (Bentler, 1993) σε καθεμία από τις δύο συνθήκες που ορίστηκαν με βάση το επίπεδο δυσκολίας των έργων εντός του καθενός από τα δύο γνωστικά πεδία, έδειξε ότι το επίπεδο δυσκολίας φαίνεται να αλληλεπιδρά με τον προσανατολισμό προς τη δράση και, συγκεκριμένα, το υψηλό επίπεδο δυσκολίας με την πρωτοβουλία και το χαμηλό επίπεδο με την επιμονή.

Άγχος, γνωστική παρεμβολή και επίδοση: Παρουσίαση αποτελεσμάτων από δύο ερευνητικά προγράμματα

Ε. Βασιλάκη¹, Μ. Γιαχνάκης²

¹ Τμήμα Παιδαγωγικό Δημοτικής-Τομέας Παιδαγωγικής Ψυχολογίας και Μεθοδολογίας Έρευνας, Πανεπιστήμιο Κρήτης

² Τμήμα Ιατρικής-Τομέας Μητέρας-Παιδιού, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Το άγχος επιδρά στην επίδοση κατά τη διάρκεια επιτέλεσης ενός γνωστικού έργου, ειδικά των δύσκολων που απαιτούν τη χρήση γνωστικών πόρων. Στη συγκεκριμένη παρουσίαση διερευνούμε τη σχέση ανάμεσα στα διαφορετικά είδη άγχους και την επίδοση κατά τη διάρκεια επιτέλεσης ενός γνωστικού έργου. Παρουσιάζουμε δεδομένα που συλλέχθηκαν από μαθητές/τριες της Στ' τάξης του δημοτικού σχολείου και της Α' τάξης του Γυμνασίου, για να διερευνήσουμε την πιθανότητα να υπάρχει συνέχεια των διαφορετικών ειδών άγχους και γνωστικής παρεμβολής ανάμεσα στις δύο διαφορετικές βαθμίδες εκπαίδευσης. Τα εργαλεία που χρησιμοποιήσαμε είναι: α) Κλίμακα Γνωστικής Παρεμβολής, β) Κλίμακα Άγχους λόγω Καταστάσεων και Δομικού Άγχους, γ) Κλίμακα Άγχους Αξιολόγησης. Όλες οι κλίμακες έχουν σταθμιστεί στον Ελληνικό πληθυσμό. Ο αριθμός των μαθητών/τριων του δημοτικού σχολείου ήταν 305 και του γυμνασίου 278. Και οι δύο ομάδες μαθητών συμπλήρωσαν τα ίδια ερωτηματολόγια, σε συνδυασμό με την επιτέλεση ενός γνωστικού έργου, διαφορετικού για κάθε βαθμίδα. Η ανάλυση των δεδομένων έδειξε ότι συνέχεια των επιπέδων άγχους υπάρχει σε συγκεκριμένες μεταβλητές. Η ανάλυση παλινδρόμησης έδειξε ότι τα επίπεδα άγχους συμμετέχουν στη σχηματοποίηση της γνωστικής παρεμβολής. Η ανάλυση παραγόντων μας έδωσε μια εικόνα των κυρίων συνιστωσών της έρευνας μας. Τα δεδομένα μας ερμηνεύονται με βάση αποτελέσματα άλλων ερευνών από την διεθνή και ελληνική βιβλιογραφία.

Παραγωγικές και μη παραγωγικές αιτιακές αποδόσεις των παιδιών στο σχολείο

Μ. Αποστόλου

Τμήμα Φ.Π.Ψ. - Τομέας Παιδαγωγικής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

Οι αιτίες στις οποίες τα παιδιά αποδίδουν τα θετικά ή αρνητικά αποτελέσματα των προσπαθειών να μάθουν είναι δυνατόν να επηρεάσουν τον τρόπο που θα διαχειριστούν τις επιτυχίες και τις αποτυχίες τους, επειδή οι αιτιακές αποδόσεις μπορούν να τα επηρεάσουν στον τομέα των κινήτρων, και, ως αποτέλεσμα, σε επίπεδο συμπεριφοράς. Η σύγχρονη έρευνα δείχνει ότι οι αιτιακές αποδόσεις των παιδιών μπορούν να επιδράσουν στις προσδοκίες τους για μελλοντική επιτυχία ή αποτυχία, στον τρόπο που αντιμετωπίζουν καταστάσεις αποτυχίας, στην ένταση των μελλοντικών τους προσπαθειών και επίδειξη επιμονής, στο επίπεδο άγχους, στην αίσθηση της προσωπικής επάρκειας και στην αυτοεκτίμησή τους, στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές τους επιλογές, στα συναισθήματα που γεννά η επιτυχία ή η αποτυχία. Παράγοντες που πιθανότατα εμπλέκονται στη δημιουργία αιτιακών αποδόσεων είναι ο αριθμός των πετυχημένων ή μη προσπαθειών των παιδιών να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του σχολείου και ο τρόπος που οι εκπαιδευτικοί τις αντιμετωπίζουν, καθώς και οι αιτιακές αποδόσεις που άμεσα ή έμμεσα υποβάλλουν στα παιδιά, ο τρόπος βαθμολογικής αξιολόγησης της επίδοσης, οι προσδοκίες των εκπαιδευτικών για το τι μπορούν να πετύχουν ή όχι τα παιδιά. Είναι δυνατόν να εξαχθούν παιδαγωγικά συμπεράσματα από τη θεωρία των αιτιακών αποδόσεων.

Συνεδρία: Θέματα εφηβείας

Οι σχέσεις μεταξύ του γονεϊκού στυλ, της ψυχολογικής προσαρμογής των εφήβων και της χρήσης ουσιών από τους έφηβους

*Π. Σταυρινίδης και Βασιλεία-Αφροδίτη Ιωάννου
Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κύπρου, Λευκωσία*

Στην έρευνα αυτή συμμετείχαν 287 έφηβοι με μέση ηλικία 14.8 έτη. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν τρία ερωτηματολόγια: το ερωτηματολόγιο του γονεϊκού στυλ (Miller, Diiorio, & Dudley, 2002), το ερωτηματολόγιο Δυνατοτήτων και Δυσκολιών (SDQ-Hel) που έχει κατασκευαστεί από τον Goodman (2001) και εξετάζει την ψυχολογική προσαρμογή στους εφήβους και το ερωτηματολόγιο ανίχνευσης της κατάχρησης του αλκοόλ (Alcohol Use Disorders Identification Test). Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι έφηβοι αυταρχικών μητέρων παρουσιάζουν περισσότερα προβλήματα προσαρμογής στους παράγοντες των συναισθηματικών προβλημάτων και των προβλημάτων συμπεριφοράς. Ακόμη στους παράγοντες του αυτοελέγχου και του αλτρουισμού οι έφηβοι αυτοί παρουσιάζουν τις χαμηλότερες τιμές. Επίσης οι έφηβοι αυταρχικών μητέρων παρουσιάζουν σημαντικά υψηλότερη κατανάλωση αλκοόλ. Αντίθετα, οι έφηβοι διαλεκτικών μητέρων παρουσιάζουν σημαντικά καλύτερη προσαρμογή στους παράγοντες του αλτρουισμού και του αυτοελέγχου, σημαντικά λιγότερα συναισθηματικά προβλήματα και προβλήματα συμπεριφοράς καθώς και τη λιγότερη κατανάλωση αλκοόλ. Ως προς τη σχέση προσαρμογής και κατανάλωσης αλκοόλ τα αποτελέσματα δείχνουν σημαντικές θετικές συσχετίσεις της κατανάλωσης αλκοόλ με τα συναισθηματικά προβλήματα και τα προβλήματα συμπεριφοράς. Αντίθετα, ο αλτρουισμός και ο αυτοέλεγχος του εφήβου συνδέονται αρνητικά με την κατανάλωση αλκοόλ. Τα ευρήματα της έρευνας αυτής δείχνουν τη σημασία του οικογενειακού περιβάλλοντος στην ανάπτυξη προβλημάτων προσαρμογής και στη χρήση ουσιών κατά την εφηβεία.

Αντιλήψεις εφήβων και γονέων για τη γονεϊκή συμπεριφορά

Η. Μπεζεβέγκης, Γ. Γεωργουλέας & Β. Παυλόπουλος
Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Στην ερευνητική αυτή μελέτη εξετάζονται οι αντιλήψεις των εφήβων και των γονέων παιδιών εφηβικής ηλικίας για τη γονεϊκή συμπεριφορά, τα θέματα που προκαλούν συγκρούσεις ανάμεσα σε γονείς και εφήβους, την ποιότητα της επικοινωνίας μεταξύ τους και το συναισθηματικό κλίμα που επικρατεί στην οικογένεια. Σε τρεις διαφορετικές χρονικές περιόδους έφηβοι και γονείς (1993: 930 έφηβοι, 1998: 389 έφηβοι και 490 γονείς και 2001: 343 έφηβοι και 380 γονείς) συμπλήρωσαν ένα ερωτηματολόγιο, στο οποίο τους ζητήθηκε να αξιολογήσουν τη συμπεριφορά των γονέων απέναντι στους εφήβους. Η μεγάλη πλειονότητα τόσο των εφήβων, όσο και των γονέων χαρακτηρίζουν συνολικά τη γονεϊκή συμπεριφορά ως «δημοκρατική», ωστόσο η εικόνα αυτή αλλάζει, όταν αξιολογείται η συμπεριφορά των γονέων σε επιμέρους τομείς της καθημερινής ζωής. όπως το σχολείο, οι ώρες εξόδου και το λεξιλόγιο, θέματα, για τα οποία προκύπτουν συχνότερα συγκρούσεις στην οικογένεια. Παρουσιάζονται συγκριτικά στοιχεία των απαντήσεων γονέων και παιδιών των ίδιων οικογενειών, όπου παρατηρούνται αξιοσημείωτες διαφορές. Οι έφηβοι και οι γονείς θεωρούν ότι τελικά εξασφαλίζεται ικανοποιητικό επίπεδο επικοινωνίας και αξιολογούν θετικά το συναισθηματικό κλίμα της οικογένειας. Τέλος, παρουσιάζονται αποτελέσματα της παραγοντικής ανάλυσης των απαντήσεων εφήβων και γονέων, από την οποία προκύπτουν παράγοντες που επηρεάζουν τις αντιλήψεις εφήβων και γονέων για τη γονεϊκή συμπεριφορά.

Διαπολιτισμική μελέτη του στρες και των στρατηγικών αντιμετώπισης του σε δείγμα Ελλήνων και Γερμανών εφήβων

Ε. Τζελέπη-Γιαννάτου¹, I. Seiffge-Krenke²

¹ Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Τμήμα Αξιολόγησης, Αθήνα

² Psychological Institute, University of Mainz, Mainz, Germany

Αντικείμενο της έρευνας αυτής αποτέλεσε το στρες που βιώνουν οι έφηβοι σε τρεις τομείς (σχολείο, σχέσεις με τους γονείς και σχέσεις με τους συνομηλίκους) και οι στρατηγικές αντιμετώπισης του σε κάθε περίπτωση και στα δύο διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα.

Οι υποθέσεις της παρούσας μελέτης είναι ότι οι στρατηγικές αντιμετώπισης του στρες διαφοροποιούνται ανάλογα: α) με την περίσταση/ στρεσογόνο αίτια και β) με την εθνικότητα και το πολιτισμικό περιβάλλον/κουλτούρα της χώρας.

Το δείγμα αποτέλεσαν Έλληνες (N=184) και Γερμανοί (N=111) έφηβοι ηλικίας 13-14 χρόνων. Τα ερευνητικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν ήταν το Problem Questionnaire (Seiffge-Krenke, 1995) για την εκτίμηση του στρες που βιώνουν οι έφηβοι καθώς και το Coping Across Situations Questionnaire (Seiffge-Krenke, 1995) για τις στρατηγικές αντιμετώπισης του. Διερευνήθηκε επίσης η επίδραση στο στρες και στις στρατηγικές αντιμετώπισης του, των παραγόντων: φύλο των εφήβων και κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο των γονέων.

Τα ευρήματα αποτελούν αντικείμενο επεξεργασίας και πολλαπλών στατιστικών αναλύσεων οι οποίες βρίσκονται σε εξέλιξη. Τα αποτελέσματα θα παρουσιαστούν στο συνέδριο.

Συνεδρία: Συναισθήματα και αθλητική επίδοση

Ο ρόλος των σκέψεων και του αυτοδιαλόγου στην αθλητική απόδοση

Ι. Ζέρβας, Ν. Σταύρου, Μ. Ψυχουντάκη
Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού
Εργαστήριο Κινητικής Συμπεριφοράς και Αθλητικής Ψυχολογίας,
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η εργασία αυτή εξετάζει το ρόλο των σκέψεων και του αυτοδιαλόγου στην αθλητική απόδοση και περιγράφει την κατασκευή και εγκυροποίηση του Ερωτηματολογίου Αυτο-διαλόγου (ΕΑΔ). Συζητούνται φιλοσοφικές απόψεις, θεωρητικές διατυπώσεις και επιστημονικά ευρήματα. Οι αθλητές συχνά εκφράζουν τις σκέψεις τους με συγκεκριμένες λέξεις και φράσεις με σκοπό να επηρεάσουν θετικά την απόδοσή τους. Η μέθοδος λέγεται αυτοδιάλογος, μια νοητική διαδικασία με την οποία οι αθλητές μπορούν να ελέγξουν την προσοχή τους, να μάθουν και να βελτιώσουν τις κινητικές τους δεξιότητες, να δημιουργήσουν καλή ψυχική διάθεση κλπ. Για τη μέτρηση δυο λειτουργιών αυτοδιαλόγου (παρακινητική και γνωστική) δημιουργήθηκε το ΕΑΔ. Η κατασκευή έγινε σε τρεις φάσεις ($N = 735$). Τα αποτελέσματα παραγοντικών αναλύσεων (διερευνητικής και επιβεβαιωτικής) υποστηρίζουν τη δομική εγκυρότητα του ερωτηματολογίου. Οι παράγοντες έχουν αποδεκτή εσωτερική συνέπεια, οι συσχετίσεις με εξωτερικά κριτήρια είναι σημαντικές και οι τιμές επαναληπτικού ελέγχου είναι ικανοποιητικές. Η συγκλίνουσα και διακρίνουσα εγκυρότητα στηρίζονται με συσχετίσεις μεταξύ του ΕΑΔ και συναφών κατασκευών. Το ΕΑΔ φαίνεται να είναι ένα έγκυρο ψυχομετρικό όργανο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην έρευνα και στα προγράμματα ψυχολογικής προετοιμασίας των αθλητών.

Δομή και μεταβολές της συναισθηματικής κατάστασης των αθλητών την παραμονή, πριν και κατά τη διάρκεια του αγώνα

B. Κάκκος, N. Σταύρου

Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής & Αθλητισμού, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σκοπός της μελέτης είναι η παρουσίαση της δομής και των μεταβολών των παραγόντων της συναισθηματικής κατάστασης αθλητών σε τρεις συνεχόμενες χρονικές στιγμές, την προηγούμενη ημέρα του αγώνα, πριν τον αγώνα και κατά τη διάρκεια του αγώνα. Το Ερωτηματολόγιο Συναισθηματικής Κατάστασης που χρησιμοποιήθηκε (ΕΣΚ) (Kakkos & Zervas, 1997) αξιολογεί τέσσερις παράγοντες της συναισθηματικής κατάστασης, την ενεργοποίηση (vigor), την ένταση (tension), την ηρεμία (calmness) και την ανία (boredom) και περιλαμβάνει συνολικά 24 θέματα. 177 αθλητές και 121 αθλήτριες με μέση ηλικία 19,7 έτη και μέση αγωνιστική εμπειρία 6.6 έτη, διαφορετικών ατομικών αθλημάτων, συμπλήρωσαν το ΕΣΚ μία ημέρα και μία ώρα πριν από τον αγώνα καθώς και μετά τον αγώνα με αναφορά στο πως αισθάνονταν κατά τη διάρκεια του αγώνα. Οι παραγοντικές αναλύσεις των τριών μετρήσεων επιβεβαιώνουν τη δομή των τεσσάρων παραγόντων και την ύπαρξη δύο βασικών διαστάσεων της ενεργοποίησης-ανίας και της έντασης-ανίας. Τα αποτελέσματα έδειξαν αύξηση της ενεργητικότητας και της έντασης και μείωση της ηρεμίας από μέτρηση σε μέτρηση, ενώ η ανία είχε τις χαμηλότερες τιμές πριν τον αγώνα. Οι μεταβολές και των τεσσάρων παραγόντων ήταν στατιστικές σημαντικές. Επίσης, επιβεβαίωσαν τη σημαντική αρνητική σχέση της ενεργοποίησης με την ανία και της έντασης με την ηρεμία, όπως και τη θετική σχέση της έντασης με την ανία (αρνητική συναισθηματική κατάσταση). Σημαντικοί προβλεπτές των μεταβλητών κατάστασης είναι οι αντίστοιχες μεταβλητές προδιάθεσης και οι προηγούμενες μετρήσεις κατάστασης, όπως επίσης, κατά περίπτωση, η πιθανότητα επίτευξης του στόχου και η σημασία που απέδιδαν οι αθλητές στον αγώνα.

Βασικά σημεία ενός προγράμματος παρέμβασης για την ενίσχυση της εικόνας σώματος

E. Γεωργιάδης, Σύμβουλος Αθλητικής Ψυχολογίας, Loughborough University

Βασικό στοιχείο σε κάθε γνωστικό-συμπεριφορικό πρόγραμμα αντιμετώπισης της παχυσαρκίας είναι η ενασχόληση με την εικόνα σώματος. Η εικόνα σώματος σχετίζεται με την αντίληψη και τη στάση που έχει το κάθε άτομο για το σώμα και την εμφάνιση του. Η στάση αυτή είναι ένα προϊόν υποκειμενικής παρά αντικειμενικής γνωστικής επεξεργασίας. Έτσι, μέσα από την υιοθέτηση των σύγχρονων κοινωνικών προτύπων, άτομα υπέρβαρα ή παχύσαρκα κρίνουν τον εαυτό τους αρκετά συχνά πιο αυστηρά από το κοινωνικό σύνολο που τους περιβάλλει. Επιπρόσθετα, οι σχετικές με την εικόνα σώματος ανησυχίες αποτελούν βασικό εμπόδιο στην προσπάθεια διατήρησης του σωματικού βάρους μετά το τέλος ενός προγράμματος διατροφικής εκπαίδευσης. Η κατανόηση του ρόλου που έχει η εικόνα σώματος τόσο κατά τη διάρκεια όσο και μετά το πέρας της διατροφικής εκπαίδευσης, η αναγνώριση των ανησυχιών που σχετίζονται με την εικόνα σώματος και η ανάπτυξη πιο θετικής εικόνας σώματος είναι οι σημαντικότεροι στόχοι του προγράμματος που παρουσιάζεται. Τα μέρη από τα οποία αποτελείται ένα τέτοιο πρόγραμμα είναι, α) η εκτίμηση των ανησυχιών γύρω από την εικόνα σώματος και β) η εκπαίδευση σχετικά με προσωπικές σκέψεις, στάσεις και συμπεριφορές. Τελικός στόχος είναι η αποδοχή του σωματικού εαυτού και η αίσθηση ικανοποίησης μέσα από την ενίσχυση ποικίλων σωματικών δραστηριοτήτων και συμπεριφορών.

Συνεδρία: Μέθοδοι διάγνωσης και αξιολόγησης

Αξιοπιστία και εγκυρότητα του τεστ Goodenough-Harris για παιδιά ηλικίας 6 έως 11 ετών

Δ. Αλεξόπουλος,¹ Ε. Συγκολλίτου,² Μ. Σακελλάρη¹, Ε Αλεξοπούλου

¹ Τμήμα ΠΤΔΕ-Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Πατρών, Πάτρα

² Τμήμα Ψυχολογίας-Τομέας Εξελικτικής και Σχολικής Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Σκοπός της έρευνας αυτής ήταν να διερευνηθεί η αξιοπιστία και η εγκυρότητα του ανεξάρτητου από πολιτισμικό πλαίσιο τεστ Goodenough-Harris σε ένα δείγμα παιδιών ηλικίας 6-11 ετών στην Ελλάδα. Στο τεστ αυτό ζητείται από τον εξεταζόμενο να σχεδιάσει ένα άνδρα, μία γυναίκα και τον εαυτό του. Δίνεται έμφαση στην ακρίβεια της παρατήρησης και στην ανάπτυξη της σκέψης παρά στην καλλιτεχνική δεξιότητα του παιδιού. Δίδεται ένας βαθμός για τα διάφορα μέρη του σώματος, τις λεπτομέρειες στην ένδυση, στην αναλογία των μερών και στην προοπτική και άλλα παρόμοια χαρακτηριστικά του ατόμου που θα σχεδιάσει ο/η εξεταζόμενος/η. Τα δείγματα αποτελούνταν από 1316 παιδιά (656 αγόρια, 660 κορίτσια). Οι συντελεστές αξιοπιστίας alpha του Cronbach και των δύο ημίσεων ήταν για το σχέδιο του Άνδρα .93 και .88, της Γυναίκας .94 και .88, του Εαυτού .91 και .88, αντιστοίχως. Η μεταξύ βαθμολογητών αξιοπιστία με τον συντελεστή Kendal W ήταν για τα πιο πάνω σχέδια .72, .74, .73, αντιστοίχως. Οι συνάφειες ανάμεσα στα σχέδια (κλίμακες) του τεστ Goodenough-Harris κυμαίνονταν από .78 έως .83. Η εγκυρότητα εννοιολογικής κατασκευής του τεστ δίνεται από τις συνάφειες αυτού με άλλα τεστ. Έτσι, βρέθηκαν συνάφειες ανάμεσα στο τεστ αυτό με το WISC που κυμαίνονταν από .50 έως .54 και με το Raven από .39 έως .44.

Ερωτηματολόγιο Διερεύνησης Αισθητήριων Προτιμήσεων Μάθησης

Ε. Ζενάκου

Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η προσαρμογή και στάθμιση στην ελληνική πραγματικότητα του Ερωτηματολογίου Διερεύνησης Αισθητήριων Προτιμήσεων Μάθησης. Το ερωτηματολόγιο αυτό προέρχεται από την επεξεργασία προσαρμογή και στάθμιση σε ελληνικό πληθυσμό του Learning Preferences Test του Wingate (2000). Το παραπάνω εργαλείο χρησιμοποιείται για την αξιολόγηση των αισθητήριων προτιμήσεων μάθησης των μαθητών και για τον εντοπισμό των δυνατοτήτων και των αδυναμιών τους κατά την μαθησιακή – διδακτική διαδικασία. Περιλαμβάνει 27 κριτήρια τα οποία ομαδοποιούνται σε 9 ενότητες φράσεων οι οποίες με σειρά τους κατανέμονται σε αντίστοιχες υποκλίμακες. Οι δεξιότητες που αξιολογούν οι υποκλίμακες αναδεικνύουν τέσσερις βασικούς αισθητήριους τύπους μάθησης: τον κιναισθητικό, τον ακουστικό, τον οπτικό και τον απτικό. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 515 φοιτητές από διαφορετικά γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν κατά τον έλεγχο της αξιοπιστίας με τις μεθόδους της επαναληπτικής μέτρησης και της εσωτερικής συνέπειας κυμαίνονται σε υψηλά επίπεδα. Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο συμβάλλει στη διερεύνηση των ατομικών προτιμήσεων μάθησης και ως εκ του τούτου έχει σημαντική εκπαιδευτική αξία.

Η αξιολόγηση της αναγνωστικής επίδοσης και της συμπεριφοράς μαθητών του Δημοτικού σχολείου από τους δασκάλους τους

Σ. Χαριτοπούλου¹, Ε. Βλάχου², Αθ. Πρωτόπαπας³ & Α. Μουζάκη⁴

¹ Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο

*² Τμήμα Μεθοδολογίας, Ιστορίας και Θεωρίας της Επιστήμης,
Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα*

³ Ινστιτούτο Επεξεργασίας Λόγου, Αθήνα

⁴ Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο

Στόχος της παρούσας έρευνας είναι να διερευνηθούν α) τα κριτήρια που διαμορφώνουν τις εκτιμήσεις των δασκάλων για την επίδοση και τη συμπεριφορά των μαθητών, και β) η ακρίβεια εντοπισμού μαθητών με δυσκολίες στο γραπτό λόγο από τους ίδιους εκπαιδευτικούς. Στην έρευνα συμμετείχαν 587 μαθητές (Β-Δ τάξεων) και περισσότεροι από 70 εκπαιδευτικοί από 17 δημοτικά σχολεία (Κρήτη, Ζάκυνθος και Αττική). Οι μαθητές υποβλήθηκαν σε μία συστοιχία δοκιμασιών (αναγνωστικής ικανότητας, φωνολογικής αποκωδικοποίησης, κατανόησης, ταχείας κατονομασίας, ορθογραφίας, λεξιλογίου και μη λεκτικών δεξιοτήτων) και συμπλήρωσαν ερωτηματολόγια (ΚΙΓΑ, CDI, RCMAS) με σκοπό την εκτίμηση ατομικών κινήτρων για ανάγνωση και την ανίχνευση συμπτωμάτων ενδεικτικών ψυχοπαθολογίας (κατάθλιψη, άγχος). Από τους δασκάλους ζητήθηκε να αξιολογήσουν την επίδοση (προφορική-γραπτή έκφραση, αναγνωστική ευχέρεια-κατανόηση, ορθογραφία) καθώς και τη συμπεριφορά των μαθητών (προσαρμογή στο σχολείο, προβλήματα προσοχής, υπερκινητικότητα, άγχος, μαθησιακά προβλήματα, επιθετικότητα). Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι μαθητές με τις χαμηλότερες εκτιμήσεις επίδοσης από τους δασκάλους παρουσίασαν, στην πλειονότητά τους, συστηματικά χαμηλές επιδόσεις σε σταθμισμένες δοκιμασίες αναγνωστικών δεξιοτήτων. Συνεπώς οι δάσκαλοι μπορούν με σχετικά υψηλή ακρίβεια να ανιχνεύσουν δυσκολίες μαθητών στο γραπτό λόγο. Επιπλέον, οι εκτιμήσεις των δασκάλων για την επίδοση και τη συμπεριφορά των μαθητών φαίνεται να σχετίζονται περισσότερο με τις μετρούμενες επιδόσεις παρά με τις αυτοαναφορές των παιδιών.

Μαθησιακές δυσκολίες - δυσαριθμησία. Διαγνωστική αξιολόγηση και εφαρμογή προγράμματος παρέμβασης μέσα στη σχολική μονάδα

Ανδρέας Ζεργιώτης, Διδάκτωρ Σχολικής Ψυχολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών

Η παρούσα έρευνα αφορά στη θεωρητική τεκμηρίωση, στο σχεδιασμό και στην πειραματική εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου σχεδίου αξιολόγησης και ενός βραχύχρονου προγράμματος επανορθωτικής διδασκαλίας για μαθητές Γ' δημοτικού με μαθησιακές δυσκολίες στα μαθηματικά. Σκοπός του προγράμματος είναι η ουσιαστική βελτίωση της μαθησιακής ικανότητας και της επίδοσης των μαθητών αυτών, στα πλαίσια της σχολικής τους φοίτησης. Το πρόγραμμα κινήθηκε σε δυο κύριους γνωστικούς άξονες. Ο πρώτος άξονας είχε στόχο την πλήρη κατανόηση του μεγέθους και της τάξης των αριθμών μέσα στην πρώτη εικοσάδα και στην πρώτη εκατοντάδα από τους μαθητές, με βάση τις θεωρίες του Piaget και του Bruner. Ο δεύτερος άξονας του προγράμματος αποσκοπούσε στη συστηματική άσκηση της εργαζόμενης μνήμης και της μνήμης ακολουθιών, καθώς και την εκμάθηση συγκεκριμένων μεταγνωστικών και μεταμνημονικών τεχνικών στους μαθητές, αφού η έρευνα έχει δείξει ότι η συστηματική άσκηση και ενδυνάμωση της εργαζόμενης μνήμης είναι πολύ σημαντική για την ενίσχυση της μαθησιακής ικανότητας και ετοιμότητας των μαθητών και ιδιαίτερα εκείνων με μαθησιακές δυσκολίες στην αριθμητική. Ως μέσα συλλογής δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν: το ΑθηνάΤεστ διάγνωσης δυσκολιών μάθησης, η κλίμακες Μνήμη και Αριθμητική από το ελληνικό WISC-III, το RAVEN τεστ νοημοσύνης, καθώς και τρία αυτοσχέδια τεστ αριθμητικής επίδοσης. Το συνολικό δείγμα ήταν εκατόν είκοσι παιδιά (N=121), μαθητές της Γ' τάξης Δημοτικού. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι μαθητές που παρακολούθησαν το πρόγραμμα παρουσίασαν σημαντική βελτίωση στην επίδοσή τους, σε αντίθεση με τους συμμαθητές τους στην ομάδα ελέγχου, των οποίων η επίδοση έμεινε ουσιαστικά αμετάβλητη.

Συνεδρία: Ζητήματα και τάσεις στην έρευνα της κοινωνικής ψυχολογίας

Κοινωνικές αναπαραστάσεις των νέων για την ιδιότητα του πολίτη

Μ. Γκέκα

Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Φλώρινα

Η παρούσα έρευνα εγγράφεται στο χώρο μελέτης των κοινωνικών αναπαραστάσεων του πολίτη. Η αποσαφήνιση και η κατανόηση της έννοιας του πολίτη και του ρόλου του αποτελούν καθοριστικής σημασίας εγχείρημα για την εξήγηση της πολιτικής συμπεριφοράς των νέων. Για τη συλλογή του αναπαραστασιακού περιεχομένου του πολίτη πραγματοποιήθηκαν ημι-κατευθυνόμενες συνεντεύξεις με νέους (44 υποκείμενα) ηλικίας 17 έως 26 ετών. Η ανάλυση περιεχομένου του συλλεγομένου υλικού επιτρέπει την καταγραφή του κατηγοριακού συστήματος και των εννοιολογικών σχέσεων που χαρακτηρίζουν την έννοια του πολίτη. Με βάση αυτά τα αποτελέσματα πραγματοποιήθηκε μια δεύτερη έρευνα με σκοπό τη μελέτη της κοινωνιο-γνωστικής δομής της αναπαράστασης του πολίτη δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην έννοια της συμμετοχής. Για το σκοπό αυτό κατασκευάστηκε ερωτηματολόγιο το οποίο απαντήθηκε από 246 νέους, ηλικίας 17 έως 28 ετών, κάτοικοι Αθηνών και Θεσσαλονίκης. Στην ανάλυση των δεδομένων λάβαμε υπόψη τρεις μεταβλητές: α) πολιτική δραστηριότητα (ένταξη και συμμετοχή σε μια πολιτική οργάνωση), β) κοινωνική θέση (μαθητές λυκείου, φοιτητές, εργαζόμενοι), γ) φύλο. Τα αποτελέσματα των αναλύσεων (ανάλυση περιεχομένου, μέσοι όροι και ανάλυση διακύμανσης, ANOVA) μας επιτρέπουν να καταγράψουμε το πολυσημικό, θεσμικό και θεωρητικό χαρακτήρα της αναπαράστασης του πολίτη, τη σημασία της δράσης και της συμμετοχής, όπως και το αξιολογικό χαρακτήρα αυτής της συμμετοχής. Πιο συγκεκριμένα παρατηρείται μειωμένη συνάφεια μεταξύ της συμμετοχής του πολίτη και των πολιτικών/κομματικών δραστηριοτήτων, ενώ υψηλή συνάφεια εντοπίζεται μεταξύ της συμμετοχής του πολίτη και των δραστηριοτήτων κοινωνικού και επαγγελματικού χαρακτήρα. Οι δε τρεις μεταβλητές της έρευνας επηρεάζουν σημαντικά τα αποτελέσματα αναδεικνύοντας έτσι την ευκαμψία και τη δυναμικότητα της έννοιας του πολίτη και της συμμετοχής του.

Στοιχεία προσωπικότητας και φιλοθεάμον κοινό εκπομπών Ριάλιτυ (Reality Show)

*Μ.Βιτωράτου, Α.Ζήβα, Κ.Ματζάνα, Δ.Τζωρτζακάκη, Α.Παλαιολόγου
Τμήμα ΦΠΨ-Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα*

Παρουσιάζονται πρωτότυπα ερευνητικά δεδομένα που αφορούν σε τάσεις του ελληνικού κοινού απέναντι σε τηλεοπτικές εκπομπές τύπου ριάλιτυ (reality shows) σε συνάρτηση με στοιχεία ψυχικής ευρωστίας vs αλλοτρίωσης στην προσωπικότητα των θεατών. Διατυπώνεται ο ψυχολογικός ισχυρισμός ότι η σταθερότητα του υποκειμενικού κριτηρίου, και άρα η σημαντικότητα του κινήτρου της σχετικής τηλεθέασης διαμορφώνεται / αλλοιώνεται κατ' αναλογία προς το μέτρο ισορροπίας των δομικών συστατικών ελέγχου, ευθύνης και έλξης στην προσωπικότητα, καθώς επίσης και κατ' αντιστοιχία προς την ισχύ της συγκρότησης στη διασύνδεση των τριών. Συζητώνται οι περιορισμοί κάθε τυχόν παρέμβασης ενόψει, όχι της δήθεν δύναμης του μέσου, αλλά της νοηματικής γειννίασης ανάμεσα σε λοιπά, τηλεοπτικά τουλάχιστον, ενδιαφέροντα του δείγματος και επισημαίνονται προκλήσεις ενάντια στη συρρίκνωση των προοπτικών διαθεματικότητας των εκάστοτε δραστηριοτήτων ατόμων με σαθρή διάρθρωση προφίλ.

Το γέλιο και οι αξιακοί προσδιορισμοί της διάκρισης “φυσιολογικό”/“παθολογικό” από άνδρες και γυναίκες

*Ελένη Κασάπη#, Ελισάβετ Νεοφυτίδου#, Μαρία Μυρωνίδου-Τζουβελέκη#,
Παναγιώτα Παππά#, Σωκράτης Μπαλιτζής*, & Αναστασία Ευκλείδη#.
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

*#Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, *Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων*

Περίληψη

Το γέλιο (α) επηρεάζεται από βιολογικούς παράγοντες, (β) έχει ανατομική βάση, (γ) μορφολογικά εξαρτάται από τη γλώσσα του παραγωγού, (δ) εντάσσεται στο πλαίσιο επικοινωνίας με βάση τα συναισθηματικά, κοινωνικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων. Ως συστατικό της επικοινωνίας, έχει ολοκληρωμένο νόημα, πληροφορεί για τις διαθέσεις και στάσεις του παραγωγού του και επιδρά στις συναισθηματικές αντιδράσεις των παραληπτών του. Οι έρευνες για το γέλιο διεξάγονται στις περιοχές της μεταφρασολογίας (το γέλιο στη μετάφραση καρτούν) και της ψυχολογίας γιατί παρέχει πληροφορίες που παρουσιάζουν διαγνωστικό ενδιαφέρον και γιατί η ορθή πρόσληψή του καθιστά θετικότερη την επικοινωνία. Στην εργασία μας περιγράφουμε τον τρόπο με τον οποίο το γέλιο ερμηνεύεται από άτομα που έχουν ή όχι πανεπιστημιακή εκπαίδευση και δίνουμε έμφαση στις αξιακές ταξινομήσεις **φυσιολογικό/παθολογικό** που άνδρες και γυναίκες άνω των 25 ετών ενεργοποίησαν όταν τους ζητήθηκε να συμπληρώσουν, σύμφωνα με την προσωπική τους κρίση, ειδικά δομημένο ερωτηματολόγιο. Τα δεδομένα που θα παρουσιάσουμε αναλύθηκαν στατιστικά με στόχο να εκτιμηθεί ο βαθμός συνειδητοποίησης των **συμμετεχόντων στην έρευνα** αναφορικά με τα στερεότυπα τα οποία υιοθετούν οι ίδιοι οι ερωτηθέντες σχετικά με τύπους και λειτουργίες του γέλιου, που ενεργοποιούν ψυχικά “υγιείς” ή “ασθενείς” παραγωγοί παραγωγικών μηνυμάτων.

Η Δραματ (ουργ) ική μεταφορά στην ψυχοκοινωνιολογία του διαδικτύου

Δ. Σταύρου

Κέντρο Ψυχο-κοινωνιολογικής έρευνας της διακυβέρνησης των Δυνητικών Κοινοτήτων-Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Οι κοινωνικές επιστήμες, ήδη από τις αρχές του 20ου αιώνα, ανατρέχουν στη θεατρική μεταφορά για να εμπλουτίσουν τόσο εφαρμογές (π.χ. το Ψυχόδραμα και το Κοινωνιόδραμα του Moreno) όσο και θεωρίες (με κυριότερη την κλασική πια θεωρία του Goffman). Η σύγχρονη κοινωνική ψυχολογία επιλέγει, ενίοτε, την δραματουργική ορολογία για να περιγράψει ψυχοκοινωνιολογικά φαινόμενα (π.χ. των ρόλων), να τα ορίσει και να τα διερευνήσει.

Ανάμεσα στους βασικούς πυρήνες των κοινωνικών αναπαραστάσεων του διαδικτύου, έχει οργανωθεί και η δραματουργική. Τόσο στο θέατρο, όσο και στο διαδίκτυο υπάρχει δυναμικότητα, αλλά και η ίδια πρόθεση για εξομίωση, και, ενίοτε, υπέρβαση της πραγματικότητας.

Η έννοια του «Δράματος» στο Διαδίκτυο, μετατρέπει το ίδιο το μέσο σε μία θεατρική σκηνή, όπου ο, ως πρόσφατα, οριζόμενος «Χρήστης», μετατρέπεται σε «Δράστη» που «παίζει» «ρόλους» και «αλληλοδρά».

Θα εξετάσουμε κυρίως τη σημασία αυτής της μεταφοράς, καθώς, σε σχέση με την εξέλιξη της τεχνολογίας, δίνει νέες προοπτικές στη διεπιστημονική έρευνα του διαδικτύου, τόσο σε θεωρητικό επίπεδο, όσο και στις λειτουργικές πρακτικές εφαρμογές του.

Συνεδρία: Όψεις παρέμβασης στην ψυχοθεραπευτική διαδικασία

Πολυπαραγοντική προσέγγιση Νεαρού Ενηλίκου με Σοβαρή Ψυχοπαθολογία

*Α. Τζιότζιου, Κ. Βερβενιώτης, Ν. Καραποστόλη, Δ. Λίβας, Ι.Κ. Τσέγκος
Ανοιχτό Ψυχοθεραπευτικό Κέντρο, Θεραπευτικός Τομέας, Αθήνα*

Παρουσιάζεται η διαγνωστική διαδικασία και η θεραπευτική πορεία ενός νεαρού ενήλικου με ιδρυματικό ιστορικό, διαταραγμένο οικογενειακό περιβάλλον και εμπειρίες σοβαρών ψυχολογικών και σωματικών κακοποιήσεων. Παράλληλα παρουσίαζε και σοβαρές ψυχοπαθολογικές εκδηλώσεις (χρόνια ψυχωσική συμπτωματολογία), για την αντιμετώπιση των οποίων εντάχθηκε στην Ψυχοθεραπευτική Κοινότητα (ομαδικοαναλυτικό μοντέλο) του Α.Ψ.Κ., σε συνεργασία με το ίδρυμα στο οποίο διαβιούσε ο θεραπευόμενος. Η παρουσίαση της περίπτωσης εστιάζεται στη σύνθεση των στοιχείων από το ιστορικό του θεραπευόμενου, τα ευρήματα από την κλινική εκτίμηση και την Ψυχολογική Αξιολόγηση, την πορεία του θεραπευόμενου στην Ψυχοθεραπευτική Κοινότητα, τις επαναξιολογήσεις καθώς και τη συνεργασία μεταξύ θεραπευτικού οργανισμού (Α.Ψ.Κ.), ιδρύματος και οικογένειας. Μέσω της Ψυχολογικής επαναξιολόγησης διαπιστώθηκε σημαντική μείωση των συμπτωμάτων, υψηλότερη ικανότητα συγκέντρωσης καθώς και εξέλιξη στους τομείς της κοινωνικοποίησης, της προσαρμοστικότητας, των διαπροσωπικών σχέσεων και της επαφής με την πραγματικότητα.

Λέξεις κλειδιά: ιδρυματισμός, Ψυχοθεραπευτική Κοινότητα, Ψυχολογική Αξιολόγηση
Κλάδος: Κλινική Ψυχολογία και Ψυχοπαθολογία

Ο ρόλος της θεραπευτικής ομάδας ενός Οικοτροφείου χρόνιων ψυχωτικών ασθενών στην Αγωγή Κοινότητας.

Μια νέα προσέγγιση ψυχοεκπαίδευσης της Κοινότητας

Σ. Μπάκου, Χ. Πανέττας

*Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής –Κινητικής Αποκατάστασης και Μέριμνας Υγείας, Οικοτροφείο “ΗΩ”,
Ασπρόπυργος*

Υιοθετώντας τις νέες εξελίξεις που καταγράφονται βιβλιογραφικά, γίνεται προσπάθεια η Αγωγή Κοινότητας να μετουσιωθεί σε μια ευρύτερη προσπάθεια ψυχοεκπαίδευσης της Κοινότητας. Στόχος του οικοτροφείου δεν είναι μόνο η παροχή υπηρεσιών στους ενόικους που διαμένουν σε αυτό, αλλά και η εξέλιξη του σε ένα πυρήνα κοινωνικής δράσης και αλληλεγγύης για όλη την κοινότητα. Ενισχύεται η ευαισθητοποίηση της κοινότητας, καθώς και δίνεται έμφαση στη συνειδητοποίηση τυχόν προβληματισμών της, με τη δυνατότητα άμεσων προτάσεων και αποτελεσματικών παρεμβάσεων. Η θεραπευτική ομάδα του Οικοτροφείου δεν περιορίζει την δράση της μόνο στο στενό πλαίσιο της δομής, αλλά την επεκτείνει και προς την κοινότητα. Τόσο σε μικροεπίπεδο όσο και σε μακροεπίπεδο προσπαθεί να κινητοποιήσει και να ευαισθητοποιήσει την κοινότητα σε θέματα ψυχικής υγείας. Ωστόσο η προσπάθεια δεν παραμένει μόνο στον τομέα της ενημέρωσης, αλλά προχωρά και σε αυτό της δράσης. Ακούει τα αιτήματα της κοινότητας και σε συνεργασία με τοπικούς φορείς οργανώνει εθελοντικά προγράμματα παρέμβασης / δράσης για ευαίσθητες πληθυσμιακές ομάδες της κοινότητας. Η παρέμβαση βασίζεται στη διαφορετικότητα των ατόμων και των ομάδων, τόσο σε πολιτισμικό, όσο και σε κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο. Με αυτό τον τρόπο το Οικοτροφείο αποτελεί το κέντρο ενός ευρύτερου δικτύου υποστήριξης και αλληλεγγύης της τοπικής κοινότητας. Κατά συνέπεια, η σχέση οικοτροφείου και κοινότητας αλληλοτροφοδοτείται και συνεχώς ενδυναμώνεται.

Τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του ασθενή σαν παράγοντας πρόβλεψης της εμπλοκής στη θεραπεία

Β. Παττακού-Παρασύρη

Καθηγήτρια Εφαρμογών

Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας ΣΕΥΠ, ΤΕΙ ΚΡΗΤΗΣ

Στη παρούσα έρευνα ο σκοπός ήταν να προβλεφθούν ποιοι πιθανοί παράγοντες επιδρούν στη θεραπεία, πριν αυτή ξεκινήσει, και επηρεάζουν το βαθμό που ο ασθενής θα εμπλακεί στη συνέχεια στη ψυχοθεραπευτική διαδικασία. Δηλαδή θα μετέχει ενεργά κατά τη θεραπευτική συνεδρία, θα επεξεργάζεται συνειδητά, κατά τη διάρκεια της εβδομάδας, τα στοιχεία που προκύπτουν στη κάθε συνεδρία, θα δείχνει συνέπεια στα ραντεβού κ.λ.π. Ερευνήθηκαν 117 ασθενείς με διάφορα προβλήματα ψυχοπαθολογίας που ξεκινούσαν ατομική ψυχοθεραπεία με τον ίδιο θεραπευτή. Στους ασθενείς δόθηκε να συμπληρώσουν την κλίμακα εκτίμησης της εμπλοκής στη ψυχοθεραπευτική διαδικασία (Assessment of the Ability to Engage in the Psychotherapeutic Process Scale, AAEP S). Τα αποτελέσματα από τη συμπλήρωση της κλίμακας έδειξαν ότι ένας από τους παράγοντες που επηρεάζει την εμπλοκή στη θεραπεία (πριν αυτή ξεκινήσει) είναι τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του ασθενή, όπως παθητικότητα, ενεργητικότητα, επιθετικότητα, εξωστρέφεια, εχθρικότητα, πόσο χαρούμενος αισθάνεται. Τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας έδειξαν να συσχετίζονται σημαντικά με άλλες υποκλίμακες της ίδιας κλίμακας όπως: τη συμπεριφορά και τη στάση των μελών των οικογενειών των ασθενών (σύμφωνα με την εκτίμηση των ασθενών), την προηγούμενη σχέση που είχαν με τη ψυχοθεραπεία, την πίστη τους στη θεραπεία και τη γενική βαθμολογία της κλίμακας. Στη συζήτηση θα εστιάσουμε στα προβλήματα της εμπλοκής, στη κατανόηση των παραγόντων για τη καλλίτερη δυνατή αποτελεσματικότητα της θεραπείας.

Συνεδρία: Η οικογένεια στη σύγχρονη κοινωνία

Αυξάνει η εκφραση συναισθημάτων τις πιθανότητες εγκυμοσύνης στις γυναίκες που υποβάλλονται σε θεραπεία υποβοηθούμενης αναπαραγωγής;

Εύχαρις Παναγοπούλου, Βασίλης Ταρλατζής, Χρυσούλα Γκαινταρτζή

Ιατρική Σχολή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Τηλ. 2310999137

Fax. 2310999131

E-mail. efharis@the.forthnet.gr

Η μελέτη διερευνά την επίδραση της έκφρασης συναισθημάτων στις πιθανότητες εγκυμοσύνης σε γυναίκες που υποβάλλονται σε θεραπεία υποβοηθούμενης αναπαραγωγής. Η μελέτη εφάρμοσε τη μέθοδο της συστηματικής γραπτής έκφρασης συνασθημάτων των Pennebaker και συνεργατών (structured writing paradigm). Στην έρευνα συμμετείχαν 220 γυναίκες οι οποίες τυχαιοποιήθηκαν σε δύο ομάδες. Από τις γυναίκες της πρώτης ομάδας ζητήθηκε να γράφουν για τα συναιθήματα τους για τεσσερις συνεχόμενες ημέρες στο διάστημα της αναμονής από την εμβρυομεταφορά μέχρι το τεστ εγκυμοσύνης. Η δεύτερη ομάδα ήταν η ομάδα ελέγχου. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι γυναίκες της πρώτης ομάδας είχαν στατιστικά περισσότερες πιθανότητες να μείνουν έγκυες ($\alpha < .05$) από τις γυναίκες της ομάδας ελέγχου. Τα αποτελέσματα επιβεβαίωσαν την υπόθεση Pennebaker. Συζητούνται οι προεκτάσεις της έρευνας στις ψυχοκοινωνικές παρεμβάσεις γυναικών που υποβάλλονται σε θεραπεία υποβοηθούμενης αναπαραγωγής.

Αναβολή δημιουργίας οικογένειας: Αίτια και συνέπειες

Π. Κυριακίδης

*Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Σχολή Επιστημών της Αγωγής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Ιωάννινα*

Είναι στη φύση του ανθρώπου η δημιουργία οικογένειας. Μέσα στην Ιστορία η οικογένεια πέρασε διάφορες μορφές σύνθεσης. Όμως ο πυρήνας παραμένει: Άνδρας-γυναίκα-παιδιά. Στις σύγχρονες κοινωνίες δυτικού τρόπου ζωής παρατηρείται μια αναβολή του χρόνου δημιουργίας οικογένειας για λόγους οικονομικούς, επαγγελματικούς και όχι μόνον.

Η αποδοχή νέων ηθών και ηθικής, η απαξίωση θεσμών και κοινωνικού ελέγχου συνέβαλαν στη σεξουαλική απελευθέρωση και στην ανοχή της εκτός γάμου συμβίωσης πολλών αγάμων. Συγχρόνως όμως η αποϊεροποίηση του γάμου, οι πολλές αλλά και τραυματικές σχέσεις, καθώς επίσης ο μεγάλος αριθμός των διαζυγίων ευνοούν την αναβολή δημιουργίας οικογένειας. Η αναβολή αυτή, μικρής ή μεγαλύτερης διάρκειας, μπορεί να καταλήξει είτε σε διάλυση της συμβίωσης-σχέσης είτε στη δημιουργία οικογένειας.

Πολλές φορές η «ώρα η καλή» αργεί για χρόνια αλλά το μητρικό ένστικτο ξυπνά. Το βιολογικό «ωρολόγι» δεν περιμένει, ούτε γυρνά πίσω και έτσι εμφανίζονται προβλήματα στη δυνατότητα απόκτησης παιδιών. Ένας σημαντικός ατόμων και των δύο φύλων είτε δεν είναι έτοιμος για θυσίες, που απαιτεί η δημιουργία οικογένειας, είτε δεν είναι πρόθυμοι να θυσιάσουν την ελευθερία τους και τον ελεύθερο χρόνο τους και έτσι καταλήγουν στην τελεία άρνηση της οικογένειας. Την ανάγκη απόκτησης παιδιών και την κατεξοχήν συντροφικότητα μέσα στην οικογένεια πολλοί προσπαθούν να την καλύψουν με την εφήμερη ή περισσότερο παρατεταμένη συμβίωση.

Απόψεις των φοιτητών για τη θέση της γυναίκας στην οικογένεια, την εκπαίδευση, την απασχόληση και την κοινωνική ένταξη

Αθηνά Α. Σιπητάνου

Πηνελόπη Β. Ζιάρρα

Στη σημερινή εποχή της προόδου και των εξελίξεων παρατηρούνται αξιοσημείωτα κρούσματα κοινωνικού αποκλεισμού. Μια από τις κοινωνικές ομάδες που γίνεται δέκτης τέτοιων φαινομένων είναι αυτή των γυναικών, και αυτό γιατί από την πρώτη στιγμή της σύστασης κοινωνιών δημιουργήθηκαν κάποια πρότυπα εις βάρος τους, τα οποία με τα χρόνια μετατράπηκαν σε στερεοτυπικές προκαταλήψεις.

Η ενασχόλησή μας με το ζήτημα των προτύπων και των προκαταλήψεων έναντι των γυναικών προέκυψε από το γεγονός ότι στις μέρες μας έχει αρχίσει να εκδηλώνεται ενδιαφέρον από φορείς κρατικούς, ιδιωτικούς, συλλογικούς, ακόμη και φορείς Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης, για τη μέριμνα και την αποκατάσταση των ευπαθών κοινωνικά ομάδων, μια εκ των οποίων είναι και οι γυναίκες.

Κεντρικός άξονας της εργασίας αποτέλεσε η εκπόνηση μιας έρευνας, η οποία επιχειρεί:

- να διερευνήσει τις απόψεις για τη θέση των γυναικών στους τομείς της οικογένειας, της εκπαίδευσης, της απασχόλησης και της κοινωνίας και
- να εκτιμήσει την τυχόν διαμόρφωση στερεότυπων προτύπων και προκαταλήψεων έναντι του γυναικείου φύλου.

Η μεθοδολογία της έρευνας που ακολουθήθηκε αποτελείται από δυο μέρη. Το πρώτο είναι η βιβλιογραφική στήριξη των μέχρι τώρα συναφών ερευνών για το γυναικείο φύλο, ενώ το δεύτερο συνίστατο στη συμπλήρωση και ανάλυση ενός ερωτηματολογίου που διαμορφώσαμε για το σκοπό αυτό. Το ερωτηματολόγιο, χωρισμένο σε τέσσερις ομάδες ερωτήσεων, προτείνει προς απάντηση 25 ερωτήσεις. Η κάθε ομάδα ερωτήσεων αντιστοιχεί σε έναν από τους τέσσερις τομείς της καθημερινής ζωής οικογένεια, εκπαίδευση, απασχόληση και κοινωνία, στους οποίους μελετούμε τη θέση των γυναικών με βάση τις απαντήσεις των ερωτηθέντων. Η ομάδα-στόχος, στην οποία επικεντρώνεται η έρευνά μας, είναι αυτή των φοιτητών και φοιτητριών, που ολοκλήρωσαν, το ακαδημαϊκό έτος 2004-2005, το τρίτο ή τέταρτο έτος σπουδών τους σε ένα από τα οχτώ Τμήματα του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Η ομάδα αυτή επιλέχθηκε με σκοπό να διερευνηθούν οι απόψεις των νέων για το θέμα που μας απασχολεί και να αποσαφηνιστούν τα πρότυπα και οι προκαταλήψεις για τις γυναίκες που έχουν διαμορφώσει σε αυτή την ηλικία και μετά την πανεπιστημιακή τους φοίτηση.

Τα αποτελέσματα που προκύπτουν τόσο σε απόλυτους αριθμούς και σε ποσοστιαίες αναλογίες όσο και οι συσχετισμοί των απαντήσεων είναι εντυπωσιακά και μπορούν να αποτελέσουν μια πολύτιμη πηγή αναφοράς όλων όσων τα ενδιαφέροντα εντάσσονται στον τομέα της Κοινωνικής Ψυχολογίας αλλά και της Εκπαίδευσης Ενηλίκων γενικότερα, με σκοπό την ισότιμη ένταξη της ομάδας των γυναικών στους τομείς της καθημερινής κοινωνικής ζωής.

Η διαρθρωτική δομή της οικογένειας ως παράγοντας καθορισμού της επικοινωνιακής σχέσης γονέων παιδιών και της εμπλοκής των γονέων στην εκπαίδευση των παιδιών τους

Π. Μουσταΐρας

Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Πατρών

Το οικογενειακό περιβάλλον μέσα στο οποίο ζει και αναπτύσσεται ένα παιδί είναι ένας από τους πιο σημαντικούς παράγοντες που μπορούν να καθορίσουν τη σχολική πορεία και τα επιτεύγματά του. Η έρευνα έχει δώσει σαφείς ενδείξεις ότι διάφοροι παράγοντες και χαρακτηριστικά γνωρίσματα του οικογενειακού περιβάλλοντος ενός ατόμου, επηρεάζουν τη σχολική επίδοση. Τα χαρακτηριστικά του οικογενειακού περιβάλλοντος διαχωρίζονται συνήθως σε δύο μεγάλες κύριες κατηγορίες, τα **εξωτερικά ή δομικά χαρακτηριστικά** και τα **εσωτερικά ή λειτουργικά χαρακτηριστικά**. Τα πρώτα αναφέρονται σε μεταβλητές όπως το μέγεθος, η κοινωνική τάξη και το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας, ενώ τα δεύτερα σε παράγοντες που αφορούν τον τρόπο επικοινωνίας των μελών της οικογένειας, τις σχέσεις και τις αλληλεπιδράσεις. Ορισμένα από τα δομικά χαρακτηριστικά της οικογένειας όπως είναι, η δομή, το φύλο, ο αριθμός και η σειρά γέννησης των παιδιών, έχουν γίνει αντικείμενο μελέτης κάτω από τη γενική ονομασία **διαρθρωτική δομή της οικογένειας (family configuration)**. Στην παρούσα εισήγηση, μέσα από ένα πανελλαδικό αντιπροσωπευτικό δείγμα 1200 μαθητών της Β' λυκείου, ανιχνεύονται οι διαφοροποιήσεις που είναι δυνατόν να υπάρξουν σε λειτουργικά χαρακτηριστικά της οικογένειας όπως είναι η επικοινωνιακή σχέση γονέων παιδιών και η εμπλοκή των γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία, από τη μορφή που έχει η διαρθρωτική δομή της οικογένειας.

Συνεδρία: Γνωστικές προϋποθέσεις της ανάγνωσης

Τρεις πηγές πληροφορίας για τον τονισμό στην ανάγνωση

Αθ. Πρωτόπαπας¹, Σ. Γερακάκη², Σ. Αλεξανδρή²

¹Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου, Μαρούσι

²ΔΠΜΣ Γνωσιακής Επιστήμης, ΕΚ Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η ορθή ανάγνωση λέξεων περιλαμβάνει απόδοση του κατάλληλου τονικού σχήματος στην αλληλουχία φθόγγων που τις απαρτίζουν. Ειδικά στην ελληνική γλώσσα, όπου ο τόνος δεν υπόκειται σε φωνολογικούς περιορισμούς πέρα από την τρισυλλαβία, και όπου η ορθογραφία δηλώνει την τονισμένη συλλαβή με ειδικό σημάδι, τίθεται το ερώτημα κατά πόσον οι αναγνώστες βασίζονται στην ορθογραφική ή τη λεξιλογική πηγή πληροφορίας. Στη διερεύνηση του ερωτήματος χρησιμοποιήθηκαν ψευδολέξεις κατασκευασμένες με ελεγχόμενη ομοιότητα προς λέξεις υψηλής και χαμηλής συχνότητας, καλύπτοντας ένα εύρος φωνολογικής δυσκολίας. Καταγράφηκε η θέση τονισμού κατά την ανάγνωση των ψευδολέξεων χωρίς τονικό σημάδι, καθώς και με τονικό σημάδι στην ίδια διαφορετική θέση από τη λέξη προέλευσης. Τα πειράματα έδειξαν ότι οι μαθητές γυμνασίου δεν ακολουθούν πάντα το τονικό σημάδι και ότι επηρεάζονται έντονα από την ομοιότητα προς λέξεις και από ένα παροξύτονο βασικό τονικό πρότυπο. Η επίδραση των παραγόντων λέξης και βασικού προτύπου παρατηρήθηκε σε ενήλικες παρότι η ευαισθησία τους σε μη ορθογραφικές επιρροές ήταν μειωμένη, ακόμα και σε συνθήκες αυξημένου γνωστικού φόρτου. Συμπερασματικά, ένα πλήρες μοντέλο γνωστικών διεργασιών ανάγνωσης στα ελληνικά πρέπει να συμπεριλαμβάνει επεξεργασία και αποκωδικοποίηση του τονικού σημαδιού, πρόσβαση στο τονικό σχήμα των λημμάτων και επίδραση του βασικού προτύπου, με σχετική ισχύ εξαρτώμενη από την αναγνωστική εμπειρία.

Στρατηγικές μάθησης της ανάγνωσης των μαθητών της Α' Δημοτικού

Μ. Σαρρή¹, Κ. Πόρποδας¹

¹ Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Πατρών

Η παρούσα εργασία επιχειρεί να εξετάσει τις στρατηγικές για τη μάθηση της ανάγνωσης τις οποίες εφαρμόζουν οι Έλληνες μαθητές που φοιτούν στην πρώτη (Α') τάξη του δημοτικού σχολείου και το κατά πόσο αυτές είναι σύμφωνες με το μοντέλο της διττής θεμελίωσης της ανάγνωσης που έχει προταθεί για τη μάθηση της ανάγνωσης στην αγγλική γλώσσα. Συγκεκριμένα, στην παρούσα εργασία επιχειρήθηκε να διερευνηθεί διαχρονικά η εκμάθηση της ανάγνωσης 50 μαθητών, οι οποίοι εξετάστηκαν σε τέσσερις διαφορετικές χρονικές στιγμές κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στην Α' Δημοτικού. Η αναγνωστική επίδοση των μαθητών αξιολογήθηκε με βάση τον χρόνο και την ακρίβεια ανάγνωσης λέξεων και ψευδολέξεων. Με βάση την ανάλυση των δεδομένων προέκυψαν τα ακόλουθα συμπεράσματα: (1) οι μαθητές φαίνεται να κατακτούν γρήγορα και με σχετική ευκολία το στάδιο της θεμελιακής ανάγνωσης, (2) δεν αποδεικνύεται η ύπαρξη του λογογραφικού σταδίου της ανάγνωσης στην ελληνική γλώσσα, (3) αντίθετα τα δεδομένα φαίνεται ότι επιβεβαιώνουν την ύπαρξη της ορθογραφικής ανάγνωσης και (4) στο τέλος της Α' τάξης υπάρχουν ενδείξεις ότι οι Έλληνες μαθητές βρίσκονται στο στάδιο της μορφογραφικής ανάγνωσης.

Η ικανότητα των μαθητών να χρησιμοποιούν τα συμπραζόμενα και τις προϋπάρχουσες γνώσεις κατά την ανάγνωση κειμένου

Ε.-Φ. Χυτήρη

Τμήμα ΠΤΔΕ, Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Πατρών, Πάτρα

Η προτεινόμενη εργασία αναφέρεται σε μία έρευνα με αντικείμενο την κατανόηση κειμένου από 115 μαθητές των Δ', Ε', ΣΤ' τάξεων του δημοτικού σχολείου. Η έρευνα εστιάζει στην μελέτη δύο παραγόντων που επηρεάζουν την κατανόηση κειμένου: την ικανότητα εξαγωγής συμπερασμάτων και χρήσης της προϋπάρχουσας γνώσης. Είχαμε δύο συνθήκες εξέτασης της αναγνωστικής κατανόησης. Στην μία προηγήθηκε της ανάγνωσης η ενεργοποίηση των γνωστικών σχημάτων των παιδιών μέσω της καταγραφής των γνώσεών τους πάνω στο περιεχόμενο του κειμένου ενώ στη δεύτερη δεν συνέβη το ίδιο. Κάθε συνθήκη περιελάμβανε την ανάγνωση τεσσάρων μικρών παραγράφων περιγραφικού περιεχομένου οι οποίες συνοδεύονταν από τρία είδη ερωτήσεων: α) αυτές των οποίων η απάντηση υπήρχε αυτολεξεί στο κείμενο, β) αυτές που απαιτούσαν επαγωγική σκέψη και χρήση των συμπραζόμενων και γ) αυτές που απαιτούσαν τη χρήση της προϋπάρχουσας γνώσης. Κάθε κατηγορία περιελάμβανε δύο ερωτήσεις. Η επίδοση των μαθητών στα τρία είδη ερωτήσεων αξιολογήθηκε σε σχέση με τη συνθήκη παρουσίασης, την τάξη τους και την σχολική επίδοσή τους στη γλώσσα και στα μαθηματικά. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι η ικανότητα των μαθητών να χρησιμοποιούν τα συμπραζόμενα και τις προϋπάρχουσες γνώσεις διαφοροποιείται ανάλογα με την ηλικία και τον τρόπο παρουσίασης του κειμένου, ιδιαίτερα στους αδύνατους μαθητές.

Ο ρόλος των γνωστικών παραγόντων στην αναγνωστική ανάπτυξη των πρώιμων αναγνωστών

Σ. Κουτσουράκη

*Π.Τ.Δ.Ε., Τομέας Παιδαγωγικής Ψυχολογίας και Μεθοδολογίας της Έρευνας,
Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο*

Το ζήτημα του πρώιμου γραμματισμού αποτελεί μια περιοχή της ανάπτυξης της γνώσης του γραπτού λόγου εξαιρετικά ενδιαφέρουσα και σχετικά καινούρια, ιδιαίτερα για την ελληνική πραγματικότητα. Η παρούσα έρευνα μελετά μια παράμετρο του και συγκεκριμένα τη γνωστική ανάπτυξη των πρώιμων αναγνωστών (Π.Α.). Ειδικότερα, διερευνά το επίπεδο ανάπτυξης και το ρόλο ορισμένων γνωστικών χαρακτηριστικών τους στην αναγνωστική τους ανάπτυξη μέσα από τη συγκριτική προσέγγιση πρώιμων και μη πρώιμων αναγνωστών (Μ.Π.Α.). Εβδομήντα εννέα Π.Α. εντοπίστηκαν στην περιοχή του Ηρακλείου Κρήτης και εξισώθηκαν ως προς την ηλικία, το φύλο, τις προσχολικές εκπαιδευτικές εμπειρίες και το τμήμα φοίτησης στο δημοτικό σχολείο, με ισάριθμους Μ.Π.Α. Τα γνωστικά χαρακτηριστικά των 158 υποκειμένων αξιολογήθηκαν στη Β' και στην αρχή της Γ' και η αναγνωστική τους επίδοση στο τέλος των Β' και Γ' τάξεων. Εξακριβώθηκε ότι οι δυο ομάδες διαφέρουν ως προς τη νοημοσύνη, τη γλωσσική ικανότητα, την οπτική και ακουστική αντίληψη και την ακουστική μνήμη. Η γλωσσική ικανότητα αναδεικνύεται ως ο μοναδικός παράγοντας που επιδρά στην ανάπτυξη της αναγνωστικής δεξιότητας των Π.Α. ως τη Δ' τάξη, ενώ η νοημοσύνη επηρεάζει ελάχιστα την ανάπτυξή της, μόνο στη Γ' τάξη. Αντίθετα, ορισμένα μη γλωσσικά χαρακτηριστικά επιδρούν μαζί με τη γλωσσική ικανότητα στην αναγνωστική ανάπτυξη των Μ.Π.Α. Τα αποτελέσματα συζητούνται στο πλαίσιο των γνωστικών θεωριών της αναγνωστικής ανάπτυξης.

Συνεδρία: Αντιλήψεις παιδιών για το δίκαιο, το θάνατο, τη φιλία και τη φτώχεια

Αναπτυξιακή διερεύνηση των αντιλήψεων παιδιών σχολικής ηλικίας για τη φιλία

*Βαϊράμη Μαρία, Βορριά Γιώτα, Μαρτιμιανάκη Πελαγία, Κουλιακιώτη Αναστασία,
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Ψυχολογίας*

Οι φίλιες, αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνικής ανάπτυξης των παιδιών, παρέχουν στο παιδί μια μοναδική δυνατότητα να κατακτήσει δεξιότητες βασικές στην κοινωνική, γνωστική και συναισθηματική του ανάπτυξη. Οι σχέσεις των παιδιών με τους φίλους τους διαφοροποιούνται αναπτυξιακά και οι φίλιες των μικρών παιδιών διαφέρουν από αυτές των εφήβων και των ενηλίκων.

Ο στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση των αντιλήψεων παιδιών σχολικής ηλικίας για τη φιλία. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 263 παιδιά, 129 αγόρια και 134 κορίτσια, ηλικίας 9-12 ετών, μαθητές και μαθήτριες της Γ' και Στ' τάξης δημοτικού σχολείου. Η διερεύνηση των αντιλήψεων των παιδιών για τη φιλία έγινε δια μέσου συνεντεύξεων με τα ίδια τα παιδιά, και ερωτηματολογίων αυτοαναφοράς.

Τα αποτελέσματα κατέδειξαν ότι τα παιδιά χρησιμοποιούσαν συγκεκριμένα φυσιογνωμικά και ιδιοσυγκρασιακά χαρακτηριστικά προκειμένου να περιγράψουν τους φίλους τους. Εντοπίστηκαν ηλικιακές διαφοροποιήσεις καθώς τα παιδιά της Στ' Δημοτικού ανέφεραν πιο συχνά τις διαστάσεις της αλληλοβοήθειας και της οικειότητας ως θεμελιώδη στοιχεία της φιλικής τους σχέσης, ενώ τα μικρότερα παιδιά περιέγραφαν τους φίλους τους ως συντρόφους στο παιχνίδι. Η ηλικιακή αυτή διαφορά, καταδεικνύει τη σαφέστερη αντίληψη των μεγαλύτερων παιδιών ως προς τις ποιοτικές παραμέτρους της φιλίας.

Παρατηρήθηκαν επίσης διαφορές φύλου: τα κορίτσια έδιναν μεγαλύτερη έμφαση στις διαστάσεις της συντροφικότητας και της οικειότητας ενώ τα αγόρια στις διαστάσεις της αλληλοβοήθειας και συντροφικότητας στην περιγραφή των φίλων τους.

Τέλος, τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων αυτοαναφοράς επιβεβαίωσαν τις περιγραφές των ίδιων των παιδιών για τις στενές φιλικές τους σχέσεις και την έννοια της φιλίας τονίζοντας έτσι την ανάγκη χρήσης πολλαπλών μεθόδων συλλογής ερευνητικού υλικού στην διερεύνηση της κοινωνικής συμπεριφοράς των παιδιών.

Το δίκαιο είναι πάντα δίκαιο; Οι πεποιθήσεις των παιδιών για τη δικαιοσύνη

Δ. Πνευματικός¹, Ν. Μακρής²

¹ Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Φλώρινα

*² Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Νέα Χηλή,
Αλεξανδρούπολη*

Προηγούμενες έρευνες που αφορούν τις αποφάσεις των παιδιών για την απονομή της δικαιοσύνης έδειξαν ότι τα παιδιά α) δεν ενεργούν πάντοτε με βάση το τι θεωρούν δίκαιο, και β) χρησιμοποιούν διαφορετικά κριτήρια απονομής της δικαιοσύνης ανάλογα με το πλαίσιο (π.χ. φιλανθρωπία ή αποτελέσματα ψηφοφορίας). Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν να διερευνηθούν οι πεποιθήσεις των παιδιών για την απονομή δικαιοσύνης σε συνθήκες στις οποίες τα ίδια τα παιδιά καλούνται να αναλάβουν διαφορετικούς ρόλους, όπως για παράδειγμα του πιο «φτωχού», του περισσότερο ή λιγότερο αποδοτικού μέλους ομάδας η οποία εμπλέκεται στην ολοκλήρωση ενός αμειβόμενου έργου. Στην έρευνα συμμετείχαν 216 μαθήτριες/τές ηλικίας 6-12 ετών. Οι συμμετέχοντες, αφού διάβασαν μία ιστορία, η οποία απαιτούσε την κατανομή αμοιβών σε μία ομάδα παιδιών, κλήθηκαν να εκτιμήσουν τη δίκαιη κατανομή της αμοιβής. Τέλος, ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να εκτιμήσουν τον πιο δίκαιο τρόπο κατανομής της αμοιβής στις συνθήκες ανάληψης των ατομικών ρόλων, οι οποίοι ειπώθηκαν παραπάνω. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι στο 50%, περίπου, των συμμετεχόντων, εμφανίζεται, πράγματι, διάσταση μεταξύ πεποίθησης, για την δίκαιη κατανομή της αμοιβής, και δράσης. Επιπλέον, φάνηκε ότι οι πεποιθήσεις για τη δίκαιη κατανομή της αμοιβής διαφοροποιούνται ανάλογα με τον εκάστοτε ρόλο τον οποίο τα παιδιά καλούνται να αναλάβουν.

Το έντεχνο παραμύθι ως μέσο διαχείρισης της έννοιας του θανάτου στην παιδαγωγική διαδικασία

Α. Νικολακοπούλου, Μ. Ζαφειροπούλου¹, Π. Βαϊούλη, Ξ. Ξενοφώντος, Σ. Βούλγαρης
¹ Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Βόλος.

Ο θάνατος είναι το πλέον επώδυνο γεγονός στη ζωή του παιδιού. Η συνειδητοποίηση, λοιπόν, του θανάτου ως μέρους της ύπαρξης μας, οφείλει να είναι βασικό μέλημα της παιδείας. Στην παρούσα εργασία μελετάται η επίδραση του έντεχνου παραμυθιού με θέμα τον θάνατο στη συναισθηματική κατάσταση των παιδιών μέσα στη σχολική τάξη. Συγκεκριμένα, οι στόχοι της έρευνάς μας ήταν η:

1. διερεύνηση των συναισθημάτων που προκαλεί σε μαθητές 8-9 ετών από αγροτικές και αστικές περιοχές, η απώλεια προσφιλούς προσώπου ή ζώου, όταν αυτή περιγράφεται μέσα από έντεχνο παραμύθι και
2. σύγκριση της συναισθηματικής φόρτισης που προκαλεί στα παιδιά της πόλης και του χωριού η αφήγηση των παραμυθιών αυτών.

Έλαβαν μέρος 78 μαθητές Γ' τάξης δημοτικού, που χωρίστηκαν σε 4 πειραματικές και 2 ομάδες ελέγχου. Σε όλες τις ομάδες γίνεται μέτρηση συναισθηματικής κατάστασης με ερωτηματολόγιο που κατασκευάστηκε ειδικά για τους σκοπούς της έρευνας, το οποίο αξιολογεί τη διάθεση του μαθητή πριν και μετά την παρέμβαση. Τα αποτελέσματα της έρευνας βρίσκονται στη διαδικασία της ανάλυσης. Ωστόσο, οι πρώτες αναλύσεις δείχνουν αύξηση του συναισθήματος της λύπης και ελάττωση του συναισθήματος της χαράς στην αφήγηση του παραμυθιού με θέμα τον θάνατο ανθρώπου σε όλες τις πειραματικές ομάδες. Αντίθετα, φαίνεται να υπάρχει διαφοροποίηση στη συναισθηματική φόρτιση μεταξύ των πειραματικών ομάδων στο παραμύθι με θέμα το θάνατο ζώου.

Κατανοώντας την παιδική φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό στον 21ο αιώνα - Από την οπτική των παιδιών

Δ. Κογκίδου

Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Η κατάσταση των παιδιών που ζουν σε συνθήκες φτώχειας έχει αλλάξει πολύ κατά τη διάρκεια του τελευταίου αιώνα. Γνωρίζουμε από τη σχετική έρευνα τι σημαίνει να μεγαλώνει ένα παιδί σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Αυτό που απουσιάζει, όμως, από τη σχετική διερεύνηση του ζητήματος είναι η φωνή των ίδιων των παιδιών και η βιωμένη εμπειρία τους. Έτσι δεν γνωρίζουμε πως τα παιδιά “μεταφράζουν” αυτές τις εμπειρίες και πως αυτές διαμεσολαβούνται. Για να απαντηθούν αυτά τα ερωτήματα πρέπει να τοποθετήσουμε τα παιδιά στο επίκεντρο του ενδιαφέροντός μας και να διερευνήσουμε τις επιδράσεις της φτώχειας στην καθημερινότητά τους, δηλ. να αναπτύξουμε παιδοκεντρικές προσεγγίσεις στην έρευνα και στην ανάλυση. Τα παιδιά – ως υποκείμενα και ως πολίτες με δικαιώματα – απουσιάζουν σε μεγάλο βαθμό στο δημόσιο διάλογο για τη φτώχεια και στις σχετικές πολιτικές. Οι εμπειρίες τους ή οι ανάγκες τους δεν αναδεικνύονται ως ένα σοβαρό και αυτόνομο ζήτημα. Οι όποιες πολιτικές καταπολέμησης της φτώχειας θεωρούν τα παιδιά ως μελλοντικούς πολίτες και εργαζόμενους, παραμερίζοντας το δικαίωμα να μπορούν να ζήσουν τη παιδική τους ηλικία χωρίς την εμπειρία της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Χωρίς όμως μια πληρέστερη κατανόηση της φτώχειας ως βιωμένης εμπειρίας στην παιδική ηλικία με τη χρήση παιδοκεντρικών μεθόδων έρευνας, οι πολιτικές καταπολέμησής της είναι καταδικασμένες σε αποτυχία.

Συνεδρία: Τάσεις στην έρευνα της αθλητικής ψυχολογίας

Χαρακτηριστικά προδιάθεσης - κατάστασης: Σχέσεις και διαφορές σε αθλητές ατομικών αθλημάτων

Μ. Ψυχουντάκη, Ν. Σταύρου, & Ι. Ζέρβας
ΤΕΦΑΑ Πανεπιστημίου Αθηνών

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να εξετάσει τη σχέση χαρακτηριστικών προδιάθεσης (γενικό άγχος, αγωνιστικό άγχος, αγωνιστική αυτοπεποίθηση) με την αγωνιστική κατάσταση αθλητών ατομικού αθλήματος. Στην έρευνα έλαβαν μέρος 115 αθλητές και αθλήτριες από τα αθλήματα της κολύμβησης και του στίβου. Η συγκέντρωση των δεδομένων έγινε σε δύο φάσεις: (α) οι αθλητές συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια προδιάθεσης σε μη αγωνιστικές συνθήκες, λίγο πριν ή μετά την προπόνησή τους και (β) το ερωτηματολόγιο αγωνιστικής κατάστασης, λίγο πριν τον αγώνα. Οι αθλητές με βάση την αγωνιστική τους εμπειρία χωρίστηκαν σε έμπειρους και άπειρους. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι υπάρχουν στατιστικώς σημαντικές διαφορές και στους τρεις παράγοντες της αγωνιστικής κατάστασης (αυτοπεποίθηση, γνωστικό άγχος, σωματικό άγχος) μεταξύ των άπειρων και έμπειρων αθλητών. Διαφορές μεταξύ των δύο φύλων παρατηρούνται κυρίως στον παράγοντα της αυτοπεποίθησης. Τα χαρακτηριστικά τα οποία μπορούν να προβλέψουν τον παράγοντα *αυτοπεποίθηση* της αγωνιστικής κατάστασης των αθλητών είναι κυρίως η ηλικία, η αυτοπεποίθηση προδιάθεσης και το γενικό άγχος προδιάθεσης ενώ οι παράγοντες *γνωστικό* και *σωματικό άγχος* φαίνεται να προβλέπονται κυρίως από το άγχος προδιάθεσης (γενικό και αγωνιστικό). Τα ευρήματα συζητούνται με βάση τη θεωρία Προδιάθεσης-Κατάστασης (State-Trait Theory; Spielberger, 1966; Vealey, 1986).

Θεωρία αναστροφής - Θεωρία ροής: Διαφορές μεταξύ τελικής και παρατελικής κατάστασης

N. Σταύρου & I. Ζέρβας

Εργαστήριο Κινητικής Συμπεριφοράς & Αθλητικής Ψυχολογίας

Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής & Αθλητισμού, Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η θεωρία αναστροφής (reversal theory) και η θεωρία ροής (flow theory) (Jackson & Csikszentmihalyi, 1999; Kerr, 1999) εξετάζουν την ψυχική διάθεση των αθλητών πριν και κατά τη διάρκεια του αγώνα. Σκοπός της εργασίας αυτής είναι η συνεξέταση των θεωριών αναστροφής και ροής αποβλέποντας στην πληρέστερη διερεύνηση της ψυχικής διάθεσης των αθλητών κατά τη διάρκεια του αγώνα. Στην έρευνα συμμετείχαν 381 αθλητές ατομικών αθλημάτων (221 άνδρες, 160 γυναίκες), ηλικίας από 16 έως 38 ετών, με αθλητική εμπειρία από 2 έως 22 έτη. Τριάντα λεπτά μετά τον αγώνα, οι αθλητές συμπλήρωσαν το Ερωτηματολόγιο Τελικής-Παρατελικής Κατάστασης (ΕΤΠΚ), την Κλίμακα Ψυχολογικής Ροής (ΚΨΡ) και μια κλίμακα μέτρησης της ενεργοποίησης, σύμφωνα με το πώς αισθάνονταν κατά τη διάρκεια του αγώνα. Τα όργανα μέτρησης παρουσίασαν αποδεκτούς δείκτες παραγοντικής δομής και εσωτερικής συνέπειας. Οι αθλητές με βάση το ΕΤΠΚ και την κλίμακα ενεργοποίησης χωρίστηκαν στις ακόλουθες τέσσερις ομάδες ανάλογα με την ψυχική διάθεση: ανία (παρατελική κατάσταση - χαμηλή ενεργοποίηση), έκσταση (παρατελική κατάσταση - υψηλή ενεργοποίηση), χαλάρωση (τελική κατάσταση - χαμηλή ενεργοποίηση) και ένταση (τελική κατάσταση - υψηλή ενεργοποίηση). Τα αποτελέσματα έδειξαν στατιστικώς σημαντικές διαφορές μεταξύ των τεσσάρων καταστάσεων στους παράγοντες της ΚΨΡ. Στις καταστάσεις έκστασης και έντασης οι αθλητές εμφάνισαν τις υψηλότερες τιμές στους παράγοντες της ΚΨΡ. Επίσης, οι αθλητές της τελικής κατάστασης εμφάνισαν θετικότερες εμπειρίες από αυτούς της παρατελικής κατάστασης.

Μάθηση μιας Δεξιότητας Στόχευσης σε Εικονικό Περιβάλλον

Κ. Χατζηνικολάου¹, Γ. Νικολάκης², Θεοδ. Κατσιούλας³ και Γ. Γρούσιος¹

¹ Εργαστήριο Μάθησης και Ελέγχου της Κίνησης, ΤΕΦΑΑ,

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

² Ινστιτούτο Πληροφορικής και Τηλεματικής, Εθνικό Κέντρο Έρευνας και Τεχνολογικής

Ανάπτυξης, Θεσσαλονίκη

³ Τμήμα Αυτοματισμού, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης

Η εργασία αυτή σχεδιάστηκε για να μελετήσει τη μάθηση μιας αντιληπτικο-κινητικής δεξιότητας σε εικονικό περιβάλλον. Στην εργασία έλαβαν μέρος 16 δεξιόχειρες άνδρες (μ.ο. ηλικίας: 18.5 έτη, τ.α.: 3.02). Οι συμμετέχοντες αξιολογήθηκαν στην εκτέλεση μιας δεξιότητας στόχευσης. Στη συνέχεια εντάχθηκαν τυχαία σε δύο ισάριθμες ομάδες: Ομάδα Α (εξάσκησης σε Εικονικό Περιβάλλον) και Ομάδα Β (ελέγχου). Η ομάδα Α ενεπλάκη σε πρόγραμμα εξάσκησης 4 ημερών στην εκτέλεση της δεξιότητας στόχευσης. Για το ίδιο χρονικό διάστημα, η Ομάδα Β ενεπλάκη - για λόγους παρακίνησης - σε ένα πρόγραμμα επίλυσης γνωστικών έργων ασύνδετων με την υπό μελέτη αντιληπτικο-κινητική δοκιμασία. Μετά το πέρας του χρόνου εξάσκησης, οι συμμετέχοντες επαναξιολογήθηκαν στην εκτέλεση της αρχικής δεξιότητας στόχευσης. Βρέθηκε ότι η τελική επίδοση των συμμετεχόντων στην Ομάδα Α ήταν στατιστικά σημαντικά καλύτερη από εκείνη των συμμετεχόντων στην Ομάδα Β ($t_{95,935,2} = -3.61125, p < 0.05$). Τα ευρήματα μαρτυρούν ότι η εξάσκηση σε Εικονικό Περιβάλλον συμβάλλει στη μάθηση των αντιληπτικο-κινητικών δεξιοτήτων. Υποστηρίζεται ότι το Εικονικό Περιβάλλον, με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, συνταιριάζει και εναρμονίζει αποτελεσματικά την αντιληπτικο-κινητική συμπεριφορά του ατόμου με τα χαρακτηριστικά και τις συνθήκες του περιβάλλοντος.

Συνεδρία: Θέματα σχολικής ψυχολογίας (II)

Το Σχολικό Κλίμα της Τάξης: Μετάβαση μαθητών από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο

Σ. Ν. Βούλγαρης & Η. Γ. Ματσαγγούρας

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αθηνών

Στο πλαίσιο μιας ευρύτερης έρευνας που αφορά το «σοκ μετάβασης» των μαθητών από τη μία βαθμίδα εκπαίδευσης στην επόμενη, γίνεται καταγραφή του τρόπου με τον οποίο οι μαθητές βιώνουν βασικές παραμέτρους του ψυχολογικού κλίματος της τάξης τους κατά το τέλος της έκτης τάξης δημοτικού (Μάιος 2003) και της πρώτης τάξης γυμνασίου στην αρχή της επόμενης σχολικής χρονιάς (Οκτώβριος 2004). Για την αξιολόγηση του ψυχολογικού κλίματος στο δημοτικό και στο γυμνάσιο εφαρμόστηκαν οι κλίμακες «*My Classroom Inventory*» (MCI) και «*Classroom Environment Scale*» (CES) μετά από μετάφραση και προσαρμογή για την ελληνική πρωτοβάθμια («Το ερωτηματολόγιο της Τάξης μου» - TET- Ματσαγγούρας, 2003; Βούλγαρης και Ματσαγγούρας, 2004). και δευτεροβάθμια (Ματσαγγούρας 2003, Βούλγαρης και Ματσαγγούρας, 2005) εκπαίδευση αντίστοιχα. Προκαταρκτικός σκοπός της ανάλυσης των δεδομένων είναι η συγκριτική εξέταση δεδομένων του ερωτηματολογίου συνολικά και ανά υποκλίμακα με βάση την περιοχή, τον τύπο δημοτικού - γυμνασίου φοίτησης και το φύλο των μαθητών. Ακολουθεί η αντιπαραβολή των ευρημάτων στην πρώτη τάξη γυμνασίου με τα αντίστοιχα στοιχεία ψυχολογικού κλίματος που κατέγραψαν οι ίδιοι μαθητές την προηγούμενη χρονιά ως μαθητές δημοτικού. Η συζήτηση των αποτελεσμάτων και των συμπερασμάτων της μετάβασης ολοκληρώνεται με συσχέτιση των ευρημάτων της παρούσας μελέτης με εκείνα προηγούμενων μελετών του σχολικού κλίματος στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

“Αναλυτής WISC-III”: Ένα πρόγραμμα αυτοματοποιημένης ανάλυσης του τεστ και παραγωγής αναφοράς

Α. Μπίρης¹, Λ. Μεσσήνης², Β. Σκαρλή³, Ι. Τσάκωνα² Ι. Παρτσαλάκη²

¹ Κέντρο Διάγνωσης Αξιολόγησης και Υποστήριξης Μαθησιακής, Βόλος

² Περιφερειακό Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Πατρών, Πάτρα

³ Μονάδα Αντιμετώπισης Νόσου Αλτσχάμερ, Βόλος

Ο «Αναλυτής WISC-III» είναι λογισμικό που παράγει μία εκτενή αναφορά, με βάση τα στοιχεία που έχει εισαγάγει ο χρήστης, από τη διεξαγωγή του τεστ. Το ίδιο το λογισμικό δεν υποκαθιστά το τεστ. Πέρα από τα στοιχεία που ο χειριστής έχει εισαγάγει στο πρόγραμμα, ο ίδιος μπορεί να έχει παρατηρήσει επιπλέον στοιχεία, να έχει λάβει επιπλέον πληροφορίες και να έχει σχηματίσει υποθέσεις συγκρουόμενες με τα αναφερόμενα στην αυτόματα παραχθείσα αναφορά, οπότε και επεμβαίνει σε αυτή. Η δημιουργία του αλγορίθμου ανάλυσης και η δόμηση του κειμένου βασίστηκε σε ένα πλήθος πηγών, Ελληνικών και μη. Ενδεικτικά αναφέρουμε το βιβλίο της Μόττη – Στεφανίδη «Η Αξιολόγηση της Νοημοσύνης των Παιδιών Σχολικής Ηλικίας και Εφήβων», και τα εγχειρίδια του Kaufman. Πέραν των βαθμών του WISC, το πρόγραμμα δέχεται και πλήθος άλλες πληροφορίες, όπως παρατηρήσεις της συμπεριφοράς του παιδιού κατά τη διεξαγωγή του τεστ, τις οποίες και ενσωματώνει στην αυτόματη αναφορά. Ο «Αναλυτής WISC-III» ελαχιστοποιεί σημαντικά το χρόνο, τα λάθη και τον κόπο που καταβάλλει ο ψυχολόγος για την αξιολόγηση του τεστ και του επιτρέπει να ασχοληθεί με τα πιο ουσιαστικά σημεία της τελικής αναφοράς του. Σύντομα θα κυκλοφορήσει σε εμπορική μορφή, σε συνδυασμό με ένα πλήρες ηλεκτρονικό ιστορικό, ειδικά σχεδιασμένο για χρήση από ψυχολόγους.

Ολιστικές Ψυχοδυναμικές παρεμβάσεις για παιδιά με συναισθηματικά και συμπεριφορικά προβλήματα: ένα πιλοτικό πρόγραμμα παρέμβασης σε σχολεία

Η. Κουρκούτας

Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο

Στη συγκεκριμένη εισήγηση θα παρουσιασθεί ένα πιλοτικό πρόγραμμα παρέμβασης σε σχολεία, με βάση τις ψυχοδυναμικές αρχές και την κλινική οικολογική / συστημική προσέγγιση (Cicchetti, Mungler, Nathan), που απευθύνεται σε παιδιά πρώτης σχολικής ηλικίας, που εκδηλώνουν είτε συναισθηματικές και ψυχοκοινωνικές δυσκολίες, είτε προβλήματα συμπεριφοράς. Μέσα από την ανάλυση δεδομένων με βάση 15 περιπτώσεις παιδιών, στα οποία πραγματοποιήθηκε η παρέμβαση (διάρκειας 5 έως 8 μήνες, 10-14 ατομικές συνεδρίες), θα συζητηθούν οι βασικές αρχές της παρέμβασης, οι τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν, οι κυριότερες δυσκολίες στη συνεργασία και στις συμβουλευτικές / ψυχολογικές παρεμβάσεις με την οικογένεια, η συνεργασία και οι «αντιστάσεις» που εκδηλώθηκαν στις συμβουλευτικές παρεμβάσεις είτε από το δάσκαλο της τάξης, είτε από τους υπόλοιπους εκπαιδευτικούς. Στη εισήγηση θα δοθεί έμφαση στους παράγοντες που λιτούργησαν ανασταλτικά στην εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου προγράμματος παρέμβασης. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα χρησιμεύει ως «παράδειγμα» για να αναφανούν παράμετροι που εμπλέκονται στις συνολικές παρεμβάσεις μέσα στο σχολείο για παιδιά με ψυχικές δυσκολίες. Στο τέλος της εισήγησης θα γίνει αναφορά στα πρόσφατα ερευνητικά δεδομένα που αφορούν τα προγράμματα παρεμβάσεων που εφαρμόζονται διεθνώς για τις αντίστοιχες κατηγορίες παιδιών.

Η σεξουαλική αγωγή στα σχολεία: στάσεις και προεκτάσεις

Μ. Φακίνος, Α. Κατσανούδη, Α. Τσιόρκη

Τμήμα Ψυχολογίας, (πρώην) Πανεπιστήμιο La Verne Αθήνας, Αθήνα

Η παρούσα μελέτη διερεύνησε τις στάσεις μιας μερίδας της σημερινής φοιτητικής νεολαίας για την σεξουαλική αγωγή στα σχολεία. Η μελέτη χρησιμοποίησε ένα δείγμα 149 νέων (Μέση ηλικία = 21ετών), 46 ανδρών (30,9%) και 103 γυναικών (69,1%), διαφορετικών εθνικοτήτων με κυρίαρχη την Ελληνική (55,7%) και τις προσμίξεις της (10,1%), που φοιτούσαν στο παράρτημα του πανεπιστημίου La Verne Αθήνας. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν τέσσερα ειδικά διαμορφωμένα ερωτηματολόγια σχετικά με 1) δημογραφικά στοιχεία, την παρουσία ή όχι σεξουαλικής αγωγής στο σχολείο τους, και τις πηγές της πληροφόρησής τους για την σεξουαλικότητα, 2) την αυτοαξιολόγηση της κατεχόμενης πληροφόρησής ως προς την εγκυρότητα και επάρκεια της, την ανάγκη επι πλέον πληροφόρησης, καθώς και την διάρκεια σεξουαλικής δραστηριοποίησης, 3) τις εκτιμήσεις τους ως προς το αν και πότε θα έπρεπε να παρέχεται σεξουαλική αγωγή στα σχολεία, ποιός ειδικός θα έπρεπε να την παρέχει, και ποιές θεματικές θα έπρεπε να συμπεριλαμβάνονται σ' αυτήν και ποιές όχι, και 4) τις γνώσεις τους γύρω από θέματα σεξουαλικότητας. Τα ευρήματα συγκρίνονται με αντίστοιχα προηγούμενων σχετικών ερευνών, εντός και εκτός Ελλάδος, και η μελέτη καταλήγει με προτάσεις για τον σχεδιασμό αποτελεσματικών προγραμμάτων σεξουαλικής αγωγής στο Ελληνικό σχολείο, και μελλοντικών ερευνητικών κατευθύνσεων στον τομέα της σεξουαλικής αγωγής.

Η παρουσία, εξέλιξη και ανάπτυξη του περιοδικού ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ της ΕΛ.Ψ.Ε.

Κ. Ναυρίδης

Διευθυντής Σύνταξης, Περιοδικό ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

Σε αυτή την ομάδα εργασίας που οργανώνεται από την Συντακτική επιτροπή του περιοδικού της Εταιρείας μας καλούνται όλα τα μέλη της Εταιρείας, τα μέλη Δ.Ε.Π. και οι κριτές του περιοδικού να συζητήσουμε την παρουσία, εξέλιξη και ανάπτυξη του περιοδικού μας. Ο στόχος αυτής της ομάδας εργασίας είναι η δυνατότητα επικοινωνίας και ανταλλαγής απόψεων σε σχέση με το μέλλον του περιοδικού, την καταγραφή νέων ιδεών και προτάσεων και τον γενικότερο προβληματισμό σε σχέση με το όραμα και τους στόχους του Περιοδικού.

Συνεδρία: Αλληλεπίδραση παραγόντων και γνωστικές διαδικασίες

Σχέσεις μεταξύ των ακαδημαϊκών συναισθημάτων, των γνωστικών παραγόντων, των αντιληπτών παραγόντων της οικογένειας, και της επίδοσης στη Γλώσσα

Γ. Στεφάνου

Π.Τ.Ν., Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Φλώρινα

Με βάση το κοινωνικο-γνωστικό μοντέλο των ακαδημαϊκών συναισθημάτων του Pekrun (2000), και το κοινωνικο-γνωστικό μοντέλο 'προσδοκιών-αξιών' των Wigfield και Eccles (1992), η παρούσα εργασία προσπάθησε να διερευνήσει: (α) το ρόλο των γνωστικών (αυτοαντίληψη ικανότητας, αντιληπτή δυσκολία, προσδοκίες επίδοσης, προσδιόδμενη αξία) παραγόντων και των αντιληπτών από τους μαθητές παραγόντων της οικογένειας (στάση προς την ακαδημαϊκή επίτευξη, προσδιόδμενη αξία, προσδοκίες επίδοσης) στα συναισθήματα που βιώνουν οι μαθητές στη διδασκαλία της Γλώσσας, και (β) τις επιδράσεις των ίδιων συναισθημάτων και παραγόντων στην επίδοση στη Γλώσσα. Οι μαθητές και μαθήτριες λυκείου (N=360) συμπλήρωσαν τις κλίμακες στα μισά ακαδημαϊκού έτους. Βρέθηκε ότι η πλειοψηφία των μαθητών βίωσαν αρνητικά συναισθήματα στη διδασκαλία της Γλώσσας. Τα ευρήματα των αναλύσεων ιεραρχικής παλινδρόμησης, επιβεβαιώνοντας το μοντέλο του Pekrun, φανέρωσαν ότι οι κοινωνικο-γνωστικοί παράγοντες επηρέασαν τα συναισθήματα των μαθητών και ότι οι γνωστικοί παράγοντες διαμεσολάβησαν στη σχέση της οικογένειας με τα συναισθήματα. Τα ευρήματα από MANOVA, και επακόλουθη Διακρίνουσα ανάλυση, επιβεβαιώνοντας μερικώς την αντίστοιχη ερευνητική υπόθεση, έδειξαν ότι η οικογένεια (ιδίως, η στάση προς την επίτευξη), τα συναισθήματα στη διδασκαλία, και, κυρίως, οι γνωστικοί παράγοντες (ιδίως, η αυτοαντίληψη της ικανότητας) διαχώρισαν τους επιτυχημένους από τους αποτυχημένους μαθητές. Τα ευρήματα συζητούνται για τις εφαρμογές τους στην εκπαίδευση και στη μελλοντική έρευνα.

Συσχέτιση επιπέδου φωνολογικής συνειδητοποίησης και ικανότητας ανάγνωσης- αναγνώρισης περιβαλλοντικών λέξεων από παιδιά προσχολικής ηλικίας

Μ. Σφυρόερα¹ & Ν. Κοντόγγονα²

¹ Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης στην Προσχολική Ηλικία, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Αλεξανδρούπολη

² Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης στην Προσχολική Ηλικία, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Αλεξανδρούπολη

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να διαπιστωθεί η συσχέτιση επιπέδου φωνολογικής συνειδητοποίησης και ανάγνωσης-αναγνώρισης λέξεων του περιβάλλοντος. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν αρχικά 40 παιδιά (14 προνήπια και 26 νήπια) ηλικίας 4,2 - 6,4 ετών που φοιτούσαν σε νηπιαγωγεία της Αλεξανδρούπολης. Στο πρώτο μέρος της έρευνας τα παιδιά καλούνταν να αναγνωρίσουν λέξεις του περιβάλλοντος, οι οποίες εμφανίζονταν τόσο με την κλασική όσο και με παραποιημένες μορφές. Στο δεύτερο μέρος της έρευνας τα υποκείμενα καλούνταν να ανταποκριθούν σε μια σειρά από φωνολογικά έργα, όπως αναγνώρισης ομοιοκαταληξίας, αναγνώρισης του αρχικού φωνήματος και απάλειψης της αρχικής συλλαβής. Από την πρώτη ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας προέκυψε αρχικά ότι οι επιδόσεις των παιδιών στα έργα φωνολογικής συνειδητοποίησης ήταν υψηλότερες από τις επιδόσεις τους στα έργα αναγνώρισης λογότυπων, κυρίως όταν αφαιρούνταν τα εξωγλωσσικά στοιχεία που πλαισιώνουν τους λογότυπους. Από τη συσχέτιση των συνολικών βαθμολογιών προέκυψε εντούτοις ισχυρή συνάφεια ανάμεσα στις επιδόσεις στα έργα φωνολογικής συνειδητοποίησης και αναγνώρισης λογότυπων, τόσο για τους πλαισιωμένους όσο και για τους αποπλαισιωμένους λογότυπους. Το ερευνητικό αυτό αποτέλεσμα, σε συνδυασμό με την ιδιομορφία του ελληνικού περιβάλλοντος λόγου (συνύπαρξη ελληνικών και λατινικών χαρακτήρων), μας οδηγεί στη θεωρητική υπόθεση της παράλληλης εξέλιξης των επιμέρους δεξιοτήτων που οδηγούν τα παιδιά στην κατάκτηση της αναγνωστικής ικανότητας.

Βελτιστοποίηση της προσχολικής εκπαίδευσης και ο ρόλος της κοινωνικής μάθησης: Θέσεις και προϋποθέσεις

Μ. Σακελλαρίου

Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

Ένα σταθερό επιχείρημα υπέρ της βελτίωσης και επέκτασης των προγραμμάτων προσχολικής εκπαίδευσης είναι, ότι η περίοδος της προσχολικής ηλικίας αποτελεί μια κρίσιμη περίοδο της ανάπτυξης του ανθρώπου. Η εισήγηση αναφέρεται αρχικά στην εξέλιξη της έννοιας «κρίσιμη περίοδος» και στη σχέση της με την προσχολική ηλικία. Μέσα από αυτή την περιγραφή οδηγούμαστε στο συμπέρασμα, ότι η «κρίσιμη περίοδος» δεν θα πρέπει να χρησιμοποιείται ως η κύρια αιτιολόγηση για τις πρωτοβουλίες που αφορούν την προσχολική εκπαίδευση, χωρίς ωστόσο αυτό να υποδηλώνει διάθεση υπονόμησης της προσπάθειας για βελτίωση και επέκταση των αντίστοιχων προγραμμάτων. Στη συνέχεια υποστηρίζεται ότι η βελτιστοποίηση της προσχολικής εκπαίδευσης δεν εξαρτάται κυρίως από την παράμετρο της ηλικίας, αλλά είναι μάλλον συνάρτηση της παρεχόμενης εμπειρίας, της αναπτυξιακής κατάστασης και βιογραφίας του παιδιού, καθώς και της ετοιμότητάς του για κατανόηση μιας δεξιότητας ή έννοιας. Με βάση αυτή την τοποθέτηση, τονίζεται ο ρόλος και η αναγκαιότητα της κοινωνικής μάθησης, η οποία παρέχει τη δυνατότητα στα παιδιά της προσχολικής ηλικίας να κατανοούν πραγματικά, να επικοινωνούν αποτελεσματικά, να σκέφτονται ουσιαστικά και επομένως μέσα από την «απόλαυση» της κατανόησης να επιδιώκουν την κατάκτηση της γνώσης για την υπόλοιπη ζωής τους.

Η επίδραση του περιβάλλοντος προέλευσης στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές προσδοκίες των μαθητών

Π. Μουσταίρας

Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστήμιο Πατρών

Οι φιλοδοξίες και οι προσδοκίες των μαθητών αποτελούν μια ιδιαίτερη πλευρά των στάσεων και της συμπεριφοράς τους και έχουν βρεθεί πολλές φορές στο στόχαστρο ερευνών διότι αποτελούν κοινωνικοψυχολογικές προδιαθέσεις οι οποίες συνδέονται με ένα ευρύ φάσμα συμπεριφορών. Οι συμπεριφορές αυτές εκδηλώνονται είτε με τη μορφή αποτελεσμάτων που αφορούν την ανάπτυξη και την πρόοδο του ίδιου του παιδιού είτε αφορούν τις σχέσεις του με άτομα του περιβάλλοντός του. Στο πλαίσιο αυτό οι φιλοδοξίες και οι προσδοκίες των μαθητών αποτελούν έναν από τους πιο σημαντικούς παράγοντες στη διαδικασία εκπαιδευτικού και κοινωνικού επιτεύγματος. Οι διάφορες έρευνες συμφωνούν ότι ορισμένοι παράγοντες του οικογενειακού περιβάλλοντος από το οποίο προέρχονται οι μαθητές, όπως είναι το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας και το κοινωνικό κεφάλαιο της οικογένειας ασκούν επίδραση πάνω στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές προσδοκίες τους. Η ανάλυση των επιδράσεων που δέχονται οι προσδοκίες βασίζεται στα δεδομένα μιας πανελλαδικής έρευνας επισκόπησης με ερωτηματολόγιο που έγινε σε αντιπροσωπευτικό δείγμα 1200 μαθητών της Β' λυκείου. Για την ανάλυση των επιδράσεων στις εκπαιδευτικές και τις επαγγελματικές προσδοκίες (ιδεαλιστικές και ρεαλιστικές) η μελέτη αυτή χρησιμοποιεί ένα μοντέλο διαδρομών, το οποίο περιλαμβάνει και τις δύο κατηγορίες των επιδράσεων του οικογενειακού περιβάλλοντος δηλαδή τις δομικές αλλά και τις κοινωνικοψυχολογικές.

Συνεδρία: Κοινωνική ψυχολογία και ιδεολογία

Η ψυχολογιοποίηση ως ιδεολογία και ως πρακτική: νέα ευρήματα

*Στάμος Παπαστάμου, Γεράσιμος Προδρομίτης
Πάντειο Πανεπιστήμιο*

Στα πλαίσια των πειραματικών ερευνών πάνω στα φαινόμενα κοινωνικής επιρροής, η ψυχολογιοποίηση προέκυψε μια από τις βασικές στρατηγικές αντίστασης στη μειονοτική επιρροή, δεδομένου ότι σε αντίθεση με την ακύρωση του μειονοτικού μηνύματος ή την κατηγοριοποίηση της μειονοτικής πηγής με όρους εξω-ομάδας, η συγκεκριμένη ερμηνεία της εκφοράς μειονοτικού λόγου με όρους ψυχολογικούς ήταν σε θέση να αναχαιτίσει το φαινόμενο της μειονοτικής μεταστροφής (Papastamou, 1980, 1986, Papastamou, Mugny, Perez, 1993). Με αφορμή τη μελέτη των κοινωνικών αναπαραστάσεων της πολιτικής βίας και της τρομοκρατίας (Παπαστάμου και Προδρομίτης, 2003), πρόσφατα πειράματα εντόπισαν νέες μορφές λειτουργίας της ψυχολογιοποίησης ως μηχανισμό αντίστασης στη μειονοτική επιρροή και, συγκεκριμένα, μια συστηματική τάση διαφοροποίησης των επιπτώσεων της ψυχολογιοποιητικής ερμηνείας του κοινωνικού και πολιτικού γίνεσθαι, σε ό,τι αφορά τον ιδεολογικό λόγο που εκφέρει το κοινωνικό υποκείμενο και την κοινωνιοψυχολογική πρακτική που προτίθεται να ακολουθήσει. Στην παρουσίασή μας θα παρουσιάσουμε για πρώτη φορά τα πειράματα αυτά, ενώ τα ευρήματα και τη σημασία τους θα συζητήσουμε τόσο από τη σκοπιά των μοντέλων κοινωνικής επιρροής, όσο και από εκείνη της θεωρίας των κοινωνικών αναπαραστάσεων, με σαφή αναφορά στα νέο-προτεινόμενα μοντέλα ερμηνείας και εξήγησης του φαινομένου της τρομοκρατίας.

Η επίδραση της πολυπολιτισμικότητας και της βιομηχανοποίησης στην κοινωνική αναπαράσταση του Κράτους: μια πειραματική μελέτη

Ξένια Χρυσοχόου

Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η αντίθεση στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές κοινωνίες οφείλεται συχνά στην κοινή αντίληψη ότι τέτοιες κοινωνίες δεν είναι δυνατό να επιβιώσουν και να έχουν συνοχή.

Σε μια πειραματική έρευνα εξετάστηκε κατά πόσον αυτή η άποψη αποτελεί οργανωτική αρχή της κοινωνικής αναπαράστασης του κράτους καθώς και το κατά πόσον ο βαθμός βιομηχανοποίησης της κοινωνίας επηρεάζει αυτή την αναπαράσταση. Συγκεκριμένα 100 συμμετέχοντες από τη Μεγ. Βρετανία διάβασαν ένα σενάριο όπου γινόταν πειραματικός χειρισμός του βαθμού πολιτισμικής ομοιογένειας και βιομηχανοποίησης της χώρας με βάση ένα πλάνο 2(υψηλή/χαμηλή ομοιογένεια X 2(υψηλή/χαμηλή βιομηχανοποίηση). Οι συμμετέχοντες έπρεπε να περιγράψουν τους κατοίκους και τη χώρα με βάση μια σειρά επιθέτων και να προβλέψουν το βαθμό και τους τύπους σύγκρουσης που ήταν πιθανοί. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η βιομηχανοποίηση επηρεάζει την πρόσληψη των κατοίκων και της χώρας σύμφωνα και με τα ευρήματα των Glick & Fiske (2001), ενώ η πολιτισμική ομοιογένεια την πιθανότητα συγκρούσεων στη χώρα. Οι συνέπειες των ευρημάτων θα συζητηθούν τόσο σε θεωρητικό επίπεδο για τις κοινωνικές αναπαραστάσεις και τις διομαδικές σχέσεις όσο και σε πρακτικό επίπεδο για τις πολυπολιτισμικές κοινωνίες.

**Έλλειψη εμπιστοσύνης στο πλαίσιο διεθνών σχέσεων:
ένα εμπόδιο για την επίλυση διεθνών συγκρούσεων.
Μελέτη των αγκιστρώσεων της εμπιστοσύνης στο πλαίσιο
της σχέσης Ελλάδας-Τουρκίας.**

Σ. Ντάνη¹ και Ξ. Χρυσοχόου²

¹ Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Σάρρει, Αγγλία

² Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Η έρευνα εστιάζει στις συνθήκες που προηγούνται της επαφής στα πλαίσια της επίλυσης μιας διεθνούς σύγκρουσης. Προτείνουμε πως η έλλειψη εμπιστοσύνης είναι ένας σημαντικός παράγοντας απαραίτητος και ικανός να επηρεάσει την αποτελεσματικότητα της εισαγωγής και της εφαρμογής μιας συνθήκης σε ένα τέτοιο πλαίσιο. Προτείνεται η μελέτη της εμπιστοσύνης ως ένα από τα βασικά «θέματα» της σχέσης που ενεργοποιείται όταν κάτι καινούριο εισάγεται στη σχέση. Ως «θέμα» η εμπιστοσύνη έχει τη δύναμη να αλλάξει την αναπαράσταση της σχέσης διευρύνοντας ή συρρικνώνοντας τα όρια και το περιεχόμενο αυτού που θεωρείται άξιο εμπιστοσύνης. Αυτό κάνει τη μελέτη της εμπιστοσύνης σημαντική. Στόχος παρούσας έρευνας είναι η μελέτη της αγκίστρωσης της εμπιστοσύνης σε συστήματα πεποιθήσεων στο πλαίσιο της σχέσης Ελλάδας-Τουρκίας. Ακολουθήθηκε η διάκριση των πεποιθήσεων σε ψυχολογικές, κοινωνιο-ψυχολογικές και κοινωνιολογικές όπως έχει προταθεί από τον Doise και τους συνεργάτες. Επιπλέον, βασιζόμενοι στην ιδέα του Moscovici πως για να κατανοήσουμε τη σχέση ανάμεσα στο υποκείμενο και ένα αντικείμενο χρειάζεται να εστιάζουμε στη διαρκή διαμεσολάβηση ενός τρίτου αντικειμένου, η συγκεκριμένη έρευνα μελετά τη σχέση ανάμεσα στις ψυχολογικές και τις κοινωνιο-ψυχολογικές αγκιστρώσεις προτείνοντας πως οι δεύτερες διαμεσολαβούν ή αλλιώς ακυρώνουν την επίδραση των πρώτων στο αντικείμενο (εδώ η εμπιστοσύνη στην εξωομάδα). Τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν αυτή τη σχέση.

Από τον αναγεννησιακό νεοπλατωνισμό και την αγγλική εμπειριοκρατία στον Michel Foucault και την κρατική εποπτεία της τρέλας: Μια θεώρηση της γένεσης της επιστήμης της ψυχολογίας

Κωνσταντίνος Λερούνης¹

¹ Πανεπιστήμιο του Reading, Τμήμα Κλασσικών Σπουδών

Η αναβίωση του Πλατωνισμού στα τέλη του 15ου αι., ενός διαφορετικού Πλατωνισμού θα έπρεπε να ομολογήσει κανείς από εκείνο της Σχολής της Chartres, σημάδεψε τις Αναγεννησιακές έρευνες για τις λειτουργίες και τις ιδιότητες της ψυχής. Λόγιοι όπως ο Ficino ταύτισαν τη γνωστική λειτουργία του ανθρώπου με μία αισθητικοποιημένη οντολογική λειτουργία, και τις μεταβολές του ψυχισμού με μία ηθική λειτουργία. Απέναντι σε αυτές τις θεωρήσεις στέκεται κριτικά η μεταμεσαιωνική ψευδοϊπποκρατική παράδοση που θέλει τα πάθη της ψυχής να καθορίζονται από τα τέσσερα θεμελιώδη υγρά (humours) και ιδιαίτερα από την χολή και το φλέγμα. Κορυφαίος αυτής της Σχολής αναδείχτηκε ο Robert Burton με την «Ανατομία της Μελαγχολίας». Αν και δεν μπορεί να μιλήσει κανείς για συγκροτημένη επιστημονική μέθοδο σε έργα αυτής της κατηγορίας, συνήθως οι ίδιοι οι συγγραφείς διατείνονται ότι είναι καρποί μίας θεμελιωδώς εμπειρικής προσέγγισης ερειδόμενης στην παρατήρηση. Η εμπειριοκρατία και η παρατήρηση, ή έστω η προσποίηση της παρατήρησης, αποδείχθηκε πιο αποτελεσματικό μέσο κοινωνικού ελέγχου. Η προώθηση της εμπειρικής- εμπειρικήζουσας προσέγγισης που βασιζόταν στη θεωρία των τεσσάρων βασικών στοιχείων έγινε ευρύτερα αποδεκτή ακριβώς εξαιτίας της αποφασιστικότητας των εκπροσώπων της στην αφαίρεση του υπεβατικού στοιχείου και στην απομάκρυνσή της από τα τέσσερα βασικά αρχέτυπα, σημιουργώντας με αυτό τον τρόπο ένα νέο, πιο ευλογοφανές επιστημονικό παράδειγμα εναρμονισμένο με τις γνωσιολογικές επιταγές που πρώτος θέτει ο John Locke.

ΣΥΣΤΗΜΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ-

ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ:

Φιλοσοφία, Ψυχοθεραπεία, Πολιτισμικές πρακτικές ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ Τάξεις και Κινήσεις της Μοίρας

Καθ. Ε. Παπαδημητρίου¹, Δρ. Δ. Σταυρόπουλος²

¹ Τμήμα ΦΠΨ, Τομέας Φιλοσοφίας, Παν/μιο Ιωαννίνων

² Ελληνικό Ινστιτούτο Συστημικής Αναπαράστασης, Αθήνα

Το πέρασμα από τον μύθο στον λόγο συνοδεύτηκε στην αρχαιοελληνική φιλοσοφική παράδοση από το μοτίβο του προσδιορισμού και της υπέρβασης της ατομικής και πεπερασμένης ανθρώπινης ύπαρξης με δυνάμεις υπέρτερες, διαχρονικές, που συνδέουν με το γένος και την οντική ολότητα. Με την επαναχρησιμοποίηση της φιλοσοφία ως θεραπευτικής μεθόδου και την αξιοποίηση αρχαιοελληνικών αρχετύπων, που σε συμφωνία με τον Δημήτρη Σταυρόπουλο προτείνουμε να ονομασθεί «Ελληνικό Παράδειγμα», αναζητάται το νόημα αυτής της υπέρβασης και διερευνάται η εναρμόνιση της σύγχρονης Ψυχοθεραπείας με την Φιλοσοφική ανθρωπολογία, ένα πολλά υποσχόμενο πεδίο συνάντησης για φιλοσόφους και ψυχοκοινωνικούς επιστήμονες. Χαρακτηριστικό αυτής της συνεργασίας, είναι η αποσαφήνιση, μέσα από την συστημική επανάνγνωση και αναπαράσταση μύθων και τραγωδιών, κεντρικών διαστάσεων της Μοίρας, του μεριδίου της Ειμαρμένης του καθενός. Αυτό παραπέμπει σε ένα ευρύτερο σύνολο, την Κοινότητα Πεπρωμένου με όλους όσους κατέχουν τα υπόλοιπα μερίδια. Η αρχαιοελληνική αντίληψη διαφοροποιεί την Μοίρα ως τρισυπόστατη, επιτρέποντας την συστημική προσέγγιση ως «Τάξεις της Μοίρας». Αυτές καθορίζουν την Κοινότητα Πεπρωμένου – η Άτροπος ως «Δεσμά Μοίρας», η Κλωθώ ως «Δεσμοί Μοίρας» και η Λάχεσις ως «Τυχαιότητα». Μέσα από την αλληλεπίδρασή τους οδηγούν σε «Κινήσεις της Μοίρας» (τα πάντα ρεΐ), επιτρέποντας αλλαγή πεπρωμένου, εφ' όσον συντελεσθεί σε εναρμόνιση με την Συστημική Τάξη.

Λέξεις Κλειδιά:

Ελληνικό Παράδειγμα, Αρχέτυπα Ψυχοθεραπείας, Φιλοσοφία ως Θεραπεία, Φιλοσοφική Ανθρωπολογία, Κοινότητα Πεπερωμένου, Τάξεις της Μοίρας, Κινήσεις της Μοίρας

Τελετές και αναπαραστάσεις: γεφυρώνοντας τη συστημική θεραπεία με τις πολιτισμικές πρακτικές

Χ. Κατάκη, Δρ.Φ., ψυχολόγος

Εργαστήριο Διερεύνησης Ανθρώπινων Σχέσεων, Αθήνα

Λ. Στυλιανούδη, Ph.D., Νομικός-Ανθρωπολόγος

Κέντρο Ερεύνης της Ελληνικής Κοινωνίας, Ακαδημία Αθηνών

Θα παρουσιαστούν μέθοδοι και τεχνικές που αναπτύχθηκαν και εφαρμόστηκαν στο πλαίσιο του Συνθετικού Μοντέλου Συστημικής Θεραπείας, του οποίου κεντρικός άξονας είναι η μακρόχρονη ομαδική θεραπεία με ένα ή περισσότερα μέλη της οικογένειας σε διαφορετικές ομάδες. Η αναπαράσταση τελετών σε συγκεκριμένες στιγμές της θεραπευτικής διαδικασίας, που αντιστοιχούν σε πολιτισμικές πρακτικές, λειτουργεί θεραπευτικά τόσο για το άτομο όσο και για τις οικογενειακές σχέσεις. Παράλληλα, τέτοιου είδους τελετές και αναπαραστάσεις στο πλαίσιο λειτουργίας της ομάδας, δημιουργώντας την αίσθηση της κοινότητας, βοηθούν στην ενίσχυση, στη συνοχή και στον εμπλουτισμό της θεραπευτικής διαδικασίας.

Συνεδρία: Ψυχοθεραπεία ογκολογικών ασθενών και κοινωνική στήριξη

Μουσικοθεραπεία και Αναζήτηση Νοήματος στη Ψυχο-ογκολογία

Μ. Φρουδάκη

Κέντρο Ημέρας για την Ψυχολογική Υποστήριξη ασθενών με καρκίνο, Αθήνα

Η φαινομενολογική ανάλυση μουσικού αυτοσχεδιασμού από συνεδρία μουσικοθεραπείας ασθενούς με καρκίνο αποτελεί μια ποιοτική μελέτη που φωτίζει την λεπτομέρεια των μουσικοθεραπευτικών παρεμβάσεων και τεκμηριώνει τις συνδέσεις με τα ευρύτερα θεραπευτικά αποτελέσματα. Θα σχολιαστούν, βήμα προς βήμα, η χρήση των βασικών στοιχείων της μουσικής (ρυθμός, αρμονία, μελωδία, φόρμα, εκφραστικά στοιχεία) και το πώς τελικά τα στοιχεία αυτά καθοδηγούν τη μουσική σχέση ασθενούς και θεραπεύτριας. Από την ανάλυση του κλινικού μουσικού υλικού διαφαίνεται ο ακριβής τρόπος λειτουργίας της Nordoff-Robbins μουσικοθεραπείας ως αμιγώς μουσικοκεντρικής προσέγγισης. Αρχικά θα θέσουμε κάποια ερωτήματα σε σχέση με τη συμβολή της μουσικοθεραπείας στην ψυχο-ογκολογία, με κυριότερο εκείνο της αναζήτησης νοήματος, ερωτήματα τα οποία στη συνέχεια, μετά από την φαινομενολογική διερεύνηση θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε.

Ομαδική Ψυχοθεραπεία και Ογκολογικός Ασθενής

Ντ. Καπελλούτο, Α. Ελευθερίου

Εταιρεία Κοινωνικής Ψυχιατρικής και Ψυχικής Υγείας, Κέντρο Ημέρας για Ψυχολογική Υποστήριξη Ασθενών με Καρκίνο, Αθήνα.

Ο καρκίνος, από την αρχαιότητα ακόμα, συνδέεται με ψυχολογικούς παράγοντες. Αν και τα αποτελέσματα των ερευνών που αναφέρονται στη συνεισφορά των ψυχολογικών παραγόντων στην παθογένεση και την εξέλιξη του παραμένουν ασαφή και αντιφατικά, κανείς δεν αμφισβητεί πλέον τη σημασία τους στην προσαρμογή και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των ασθενών.

Οι περισσότεροι ειδικοί σήμερα συμφωνούν ότι οι ασθενείς με καρκίνο χρειάζονται ψυχολογική βοήθεια και υποστήριξη παράλληλα με την ιατρική θεραπεία και ως συμπληρωματική αυτής στο πλαίσιο μιας ολιστικής και βιοψυχοκοινωνικής αντίληψης της νόσου. Ειδικά, η ομαδική ψυχοθεραπεία προσφέρει σ' αυτούς τους δύσκολους ασθενείς ένα πλαίσιο που μπορούν να διαπραγματευτούν τα άγχη και τις αγωνίες που διακινεί η νόσος και να μοιραστούν την κοινή τους εμπειρία μειώνοντας έτσι το αίσθημα απομόνωσης που συχνά επιφέρει μία τόσο βαριά αρρώστια.

Η εφαρμογή της ομαδικής θεραπείας σε ασθενείς με καρκίνο, στο πλαίσιο του Κέντρου Ημέρας για Ψυχολογική Υποστήριξη Ασθενών με Καρκίνο, αναδεικνύει την ύπαρξη κάποιων ιδιαιτεροτήτων σε σχέση με τις ψυχοθεραπευτικές ομάδες που αφορούν στους αμιγώς ψυχικά πάσχοντες. Οι ιδιαιτερότητες αυτές θα μπορούσαν να σχετιστούν με τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας των παραπάνω ασθενών, καθώς και με τη δυναμική της ομάδας που έχει ως κοινό παρανομαστή την απειλή του καρκίνου.

Ψυχική υγεία, τρόποι αντιμετώπισης προβλημάτων και κοινωνική στήριξη των μητέρων με παιδιά με αιματολογικά/ογκολογικά προβλήματα

*Π. Μαχαιράκη, Γ. Πλουμπίδης, Α. Καλαντζή - Αζίζι
Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Σκοπός της παρούσας ερευνητικής μελέτης είναι η ψυχική υγεία, οι τρόποι αντιμετώπισης και η κοινωνική στήριξη των μητέρων με παιδιά με αιματολογικά/ογκολογικά προβλήματα σε σύγκριση με μητέρες με παιδιά χωρίς αιματολογικά/ογκολογικά προβλήματα και οι σχέσεις μεταξύ αυτών των παραγόντων για τις μητέρες με παιδιά με αιματολογικά/ογκολογικά προβλήματα. Στην έρευνα έλαβαν μέρος 75 συνολικά μητέρες, από τις οποίες οι 38 είναι μητέρες με παιδιά με αιματολογικά/ογκολογικά προβλήματα, τα οποία παρακολουθούνταν από το Κέντρο Ειδικών Θεραπειών του Παιδιατρικού Νοσοκομείου Αθηνών «Η Αγία Σοφία» και οι 37 είναι μητέρες με παιδιά χωρίς αυτά τα προβλήματα. Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν το Ερωτηματολόγιο Γενικής Υγείας (GHQ), η Κλίμακα Αντιλαμβανόμενου Στρες (PSS), η Κλίμακα Εκτίμησης Τρόπων Αντιμετώπισης Προβλημάτων (COPE) και το Ερωτηματολόγιο Κοινωνικής Στήριξης (SSQ). Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν υψηλότερα επίπεδα άγχους, στρες, κατάθλιψης και γενικής υγείας στις μητέρες με παιδιά με αιματολογικά/ογκολογικά προβλήματα σε σύγκριση με τις μητέρες με παιδιά χωρίς αυτά τα προβλήματα. Επίσης, βρέθηκε ότι οι μητέρες με παιδιά με αιματολογικά/ογκολογικά προβλήματα χρησιμοποιούν περισσότερο στρατηγικές προσέγγισης στο πρόβλημα και δέχονται περισσότερο συναισθηματική υποστήριξη από το περιβάλλον τους σε σύγκριση με τις μητέρες με παιδιά χωρίς αιματολογικά/ογκολογικά προβλήματα. Τέλος, προέκυψαν σημαντικές συσχετίσεις ανάμεσα στους προαναφερθέντες παράγοντες όσον αφορά στις μητέρες με παιδιά με αιματολογικά/ογκολογικά προβλήματα.

Ψυχαναλυτική ψυχοθεραπεία ογκολογικών ασθενών. Ζητήματα θεωρίας και τεχνικής

Δ. Σακελλάρης

*Εταιρεία Κοινωνικής Ψυχιατρικής και Ψυχικής Υγείας,
Κέντρο Ημέρας για Ψυχολογική Υποστήριξη Ασθενών με Καρκίνο, Αθήνα*

Η ψυχική υποστήριξη ασθενών με καρκίνο μοιάζει να αποκτά, στις μέρες μας, μια ιδιαίτερη βαρύτητα και αποτελεί πλέον μια απαραίτητη συνιστώσα της όλης στρατηγικής αντιμετώπισης της νόσου και των προβλημάτων που δημιουργεί. Σ' αυτά τα πλαίσια η επιλογή της πλέον κατάλληλης ψυχοθεραπείας αποτελεί σημαντικό ερώτημα. Οι ψυχαναλυτικές εμπνεύσεις θεραπείες και παρεμβάσεις (ατομικές και ομαδικές) έχουν υποστεί κριτική που αφορούν ζητήματα αποτελεσματικότητας, κόστους, θεωρητικής επεξεργασίας, τεχνικής, κλπ. Η εισήγηση προσπαθεί να αναδείξει και να διαπραγματευθεί τα σημεία αυτά και να διατυπώσει τις βασικές παραδοχές και υποθέσεις που καθορίζουν το πλαίσιο, την εργασία και τα προβλήματα μιας σύγχρονης ψυχαναλυτικής θεώρησης και πρακτικής.

Συνεδρία: Μαθησιακές δυσκολίες στην επεξεργασία γραπτού λόγου

Μορφολογικές μειονεξίες στη Βαθειά Δυσλεξία στα Ελληνικά: Μελέτη περίπτωσης

A. Εμμανουήλ¹, Κ. Τσαπκίνη¹, J. Rudolph²

¹ Τμήμα Ψυχολογίας Α.Π.Θ.,

² Νοσοκομείο Παπαγεωργίου

Η βαθειά δυσλεξία είναι μια επίκτητη διαταραχή της ανάγνωσης. Η δυσλειτουργία αφορά τόσο στις λεξικές οδούς όσο και στην υπολεξική οδό της ανάγνωσης σύμφωνα με τα μοντέλα της γνωστικής νευροψυχολογίας. Συνυπάρχοντα συμπτώματα είναι: 1) καλύτερη ανάγνωση των συγκεκριμένων λέξεων σε σύγκριση με τις αφηρημένες, 2) οπτικά λάθη, 3) οπτικά-σημασιολογικά λάθη, 4) αγραμματισμός: παράλειψη ή αντικατάσταση λειτουργικών λέξεων και μορφολογικά λάθη, 5) ιδιαίτερη δυσκολία στην ανάγνωση ψευδολέξεων (Ellis & Young, 1996). Στην παρουσίαση αυτή θα αναφερθούμε ιδιαίτερα στα μορφολογικά λάθη του ΛΓ, ενός Έλληνα βαθειά δυσλεξικού ασθενή. Ο ΛΓ έκανε περισσότερα μορφολογικά λάθη στις κλιτές λέξεις σε σύγκριση με τις παράγωγες, σε αντίθεση με τους αγγλόφωνους ασθενείς που κάνουν περισσότερα παραγωγικά λάθη. Διαπιστώνεται ότι υπάρχει διαφοροποίηση στον τρόπο καταχώρησης των παράγωγων και κλιτών λέξεων: στα ελληνικά οι παράγωγες λέξεις καταχωρούνται ως ολόκληρες ενώ στις κλιτές γίνεται ξεχωριστή καταχώρηση του θέματος του ρήματος και της κλιτικής κατάληξης. Η παρούσα μελέτη ρίχνει φως στη δομή του ορθογραφικού λεξικού στα ελληνικά και συντελεί στη διαγλωσσική μελέτη μιας ειδικής μορφής αναγνωστικής διαταραχής.

Αξιολόγηση και παρέμβαση στις μαθησιακές δυσκολίες του γραπτού λόγου

Ιωάννης Κ. Δημάκος

ΠΤΔΕ, Παν/μιο Πατρών, Πάτρα

Είναι κοινή η διαπίστωση πως ενώ για τις μαθησιακές δυσκολίες που αφορούν την πρόσληψη του γραπτού λόγου μέσω της ανάγνωσης υπάρχει πληθώρα ερευνών και παρεμβατικών προγραμμάτων, ο αντίστοιχος χώρος της παραγωγής γραπτού λόγου είναι σχετικά ελλιπής. Ειδικά για τους μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες στην γραπτή έκφραση γνωρίζουμε ελάχιστα όσον αφορά τις γνωστικές διεργασίες που διέπουν την παραγωγή γραπτού λόγου. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αδυναμία: α) συστηματικής και έγκαιρης αξιολόγησης των μαθησιακών δυσκολιών που αντιμετωπίζουν και β) παρέμβασης υπέρ των μαθητών αυτών. Οι σκοποί της παρούσας μελέτης ήταν οι εξής. Πρώτον, να παρουσιάσει το γνωστό θεωρητικό μοντέλο της Berninger και των συνεργατών της (1991). Δεύτερον, να εξετάσει τη δυνατότητα εφαρμογής του μοντέλου αυτού σε ελληνικά δείγματα μαθητών με κανονική επίδοση και με μαθησιακές δυσκολίες στη γραπτή έκφραση. Τρίτον, να συμβάλλει στην προσπάθεια ανάπτυξης και εφαρμογής τρόπων αξιολόγησης του τελικού γραπτού προϊόντος (τελικού κειμένου), της διαδικασίας παραγωγής του κειμένου αυτού αλλά και του ίδιου του μαθητή που συνέταξε το κείμενο.

Παράμετροι ακουστικής αντίληψης ελλήνων μαθητών με δυσλεξία

Μ. Παντελή, Κ. Πόρποδας

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Πατρών,
Πάτρα

Αφετηρία της παρούσας έρευνας είναι η υπόθεση της ελλειμματικής επεξεργασίας των φωνολογικών πληροφοριών των μαθητών που παρουσιάζουν δυσλεξία. Σύμφωνα με αυτή, η έλλειψη επίγνωσης για τη φωνολογική δομή του προφορικού λόγου φαίνεται να είναι κυρίαρχο στοιχείο στη δυσκολία των μαθητών με δυσλεξία και να επηρεάζει σημαντικά τη δυνατότητά τους για εκμάθηση του γραπτού λόγου. Ειδικότερα, η παρούσα έρευνα αφορά τη μελέτη παραμέτρων της ακουστικής αντίληψης που ενδέχεται να επηρεάζουν την δυνατότητα ενός παιδιού να αναπτύξει επαρκείς φωνολογικές αναπαραστάσεις και επίγνωση της φωνολογικής δομής της γλώσσας προκειμένου να έχει τη δυνατότητα να μεταφράσει τα γραφήματα σ'αυτή τη φωνολογική δομή, δηλαδή να κατακτήσει την ανάγνωση. Συγκεκριμένα, μελετήθηκαν παράμετροι ακουστικής αντίληψης, όπως το αντιληπτικό κέντρο του ακουστικού ερεθίσματος (perceptual centre), η ακουστική αντίληψη της χρονικής σειράς ταχύτατα παρουσιαζόμενων ερεθισμάτων (rapid temporal order processing) και η ακουστική διάκριση ταχύτατα παρουσιαζόμενων ερεθισμάτων (rapid frequency discrimination). Τα υποκείμενα της έρευνας ήταν τρεις ομάδες μαθητών 2ης και 4ης τάξης του δημοτικού. Η πειραματική ομάδα (δυσλεξικά παιδιά) και οι δύο ομάδες ελέγχου είχαν εξισωθεί με την ομάδα των δυσλεξικών, όσον αφορά τη χρονολογική ηλικία και την αναγνωστική ικανότητα αντίστοιχα. Τα αποτελέσματα φαίνεται να διαφοροποιούνται σε σχέση με εκείνα μελετών της αγγλικής γλώσσας και υπάρχουν ενδείξεις για μια διαφοροποιημένη σχέση μεταξύ της φωνολογικής δομής της ελληνικής γλώσσας, της διαφάνειας του ορθογραφικού συστήματος και των συγκεκριμένων παραμέτρων ακουστικής αντίληψης που μελετήθηκαν.

Στόχοι επίτευξης και στρατηγικές μάθησης σε μαθητές με δυσλεξία: Μία εμπειρική προσπάθεια

Ε. Κόντζογλου¹, Ε. Ντερμπεντέρη,¹ & Σ. Σούλης²

¹ Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και ² Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Η θεωρία των στόχων επίτευξης έχει μελετηθεί ευρύτατα μέσω ποικίλων ερευνών. Τα αποτελέσματα των ερευνών αυτών αναδεικνύουν τον σημαντικό ρόλο των στόχων στην εκπαιδευτική πράξη. Μαθητές που υιοθετούν στόχους μάθησης τείνουν να χρησιμοποιούν στην πλειοψηφία τους προσαρμοστικές στρατηγικές μάθησης. Αντίθετα μαθητές με στόχους επίδοσης έχουν την τάση να χρησιμοποιούν δυσπροσαρμοστικές στρατηγικές μάθησης. Όσον αφορά όμως τους μαθητές με δυσλεξία που φοιτούν στα σχολεία της χώρας μας το θέμα δεν έχει επαρκώς μελετηθεί. Συγκεκριμένα, δεν έχει αποσαφηνιστεί η σχέση ανάμεσα στο μαθητή με δυσλεξία, τους στόχους επίτευξης και τις στρατηγικές μάθησης που αυτό αναπτύσσει στα πλαίσια του Δημοτικού σχολείου. Γι' αυτό επιχειρήθηκε η παρούσα έρευνα. Ειδικότερα έγινε σύγκριση μεταξύ παιδιών με δυσλεξία και παιδιών χωρίς δυσλεξία ως προς τους στόχους που τείνουν να υιοθετούν και ως προς τις στρατηγικές μάθησης που χρησιμοποιούν. Τα αποτελέσματα μπορούν να αξιοποιηθούν από τον εκπαιδευτικό χώρο.

Συνεδρία: Παιχνίδι και τεχνολογία: ο ρόλος τους στη μάθηση

Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές στα προσχολικά πλαίσια αγωγής και η ψυχολογική επάρκεια εξωστρεφών και εσωστρεφών παιδιών

Χ. Βουζάτου

Τμήμα Φ.Π.Ψ.-Τομέας Παιδαγωγικής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

Η καθιέρωση της χρήσης του Η/Υ από παιδιά προσχολικής ηλικίας, σαν εργαλείο εκπαίδευσης στις αρχές της δεκαετίας του '80, έχει γίνει αντικείμενο σοβαρών διαφωνιών όσον αφορά τις πιθανές αρνητικές συνέπειες τόσο στην κοινωνικο-συναισθηματική όσο και στη γλωσσική-γνωστική ανάπτυξη μικρών παιδιών που έρχονται σε επαφή με τον ηλεκτρονικό υπολογιστή. Στόχος της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση της επίδρασης που μπορεί να έχει η εμπειρία από τη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή και των διαφόρων τύπων λογισμικού από παιδιά προσχολικής ηλικίας σε πτυχές-παραμέτρους της κοινωνικο-συναισθηματικής τους ανάπτυξης. Κύρια εργαλεία αποτέλεσαν α. η συστηματική παρατήρηση β. η Κλίμακα Συμπεριφοράς του Παιδιού (Ladd & Profilet, 1996) για την εκτίμηση προκοινωνικών συμπεριφορών, επιθετικότητας και απόσυρσης και γ. το Ερωτηματολόγιο Συμπεριφοράς Παιδιού Προσχολικής Ηλικίας (McGuire & Richman, 1994) για τη διαπίστωση προβλημάτων συμπεριφοράς παιδιών προσχολικής ηλικίας Το δείγμα της έρευνας, N= 135 παιδιά ηλικίας 4-6 ετών εγγεγραμμένα σε 5 δημοτικούς παιδικούς σταθμούς του Δήμου Ιωαννιτών, προέκυψε μετά από τυχαία δειγματοληψία. Στην ανακοίνωση θα παρουσιαστούν τα ευρήματα των αναλύσεων που αφορούν την πορεία της κοινωνικής επάρκειας και την εξέλιξη των προκοινωνικών συμπεριφορών των παιδιών μετά την έκθεσή τους σε Η/Υ, όπως προκύπτουν μετά τις συσχετίσεις των παραγόντων: α. ηλικία και τύπος λογισμικού (ανοικτού ή κλειστού τύπου) β. τάσεις εσωστρέφειας/εξωστρέφειας, φύλο και τύπος λογισμικού γ. συχνότερες προκοινωνικών συμπεριφορών κατά τη διάρκεια μη ηλεκτρονικών και ηλεκτρονικών δραστηριοτήτων.

Στάσεις, χρήση και εξάρτηση από τους Ηλεκτρονικούς Υπολογιστές και το Διαδίκτυο: Διερεύνηση σε φοιτητικό πληθυσμό

*Σ. Μάκρα, Ε. Κονσουλίδου, Γ. Ευσταθίου, Α. Καλαντζή – Αζίζι
Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Διερευνήθηκε η χρήση των Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και του Διαδικτύου σε φοιτητικό πληθυσμό (N = 424) της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Η επιλογή των φοιτητών έγινε σε αναλογία 3,8% προς τον πραγματικό πληθυσμό ως προς το φύλο, το τμήμα φοίτησης και το έτος φοίτησης. Χορηγήθηκε αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο για τη διερεύνηση των χαρακτηριστικών χρήσης Ηλεκτρονικού υπολογιστή και Διαδικτύου, των στάσεων απέναντι στο Διαδίκτυο, της επίδρασης της χρήσης σε προσωπικούς και κοινωνικούς τομείς της ζωής τους και της ύπαρξης πιθανών προβλημάτων εξάρτησης από το Διαδίκτυο (Internet Addiction). Τα ευρήματα καταδεικνύουν θετική στάση απέναντι στις νέες τεχνολογίες, αλλά ποσοστά χρήσης που επιδέχονται σημαντικής βελτίωσης. Ωστόσο δεν βρέθηκε σημαντικό ποσοστό εξάρτησης από το Διαδίκτυο (3,1%), ένα φαινόμενο που παρουσιάζει εξάπλωση κυρίως στις Η.Π.Α.

Η συμπεριφορά του νηπίου κατά το παιχνίδι (εμπειρική έρευνα)

*Θωμάς Καραντζίνης,
δρ. παιδαγωγικής, σχολικός σύμβουλος δημοτικής εκπαίδευσης*

Σκοπός της έρευνάς μας ήταν η συστηματική παρατήρηση της συμπεριφοράς του νηπίου κατά το παιχνίδι. Το εργαλείο (φύλλο παρατήρησης), αποτελείται από ένδεκα προκαθορισμένες μορφές συμπεριφοράς στο παιχνίδι. Η νηπιαγωγός κατήχθνε την προσοχή της στο να διαπιστώσει αν και πόσο εμφανίζονται αυτές οι προκαθορισμένες μορφές συμπεριφοράς. Εφαρμόστηκε σε δείγμα 93 νηπίων στο νομό Αιτλνίας με τη μέθοδο της τυχαίας δειγματοληψίας (Φεβρουάριος-Απρίλιος 2005). Δομικά χαρακτηριστικά, όπως το φύλο του νηπίου και η κοινωνική τάξη προέλευσής του περιελήφθησαν στο σχεδιασμό της έρευνας, κυρίως για σκοπούς σύγκρισης. Για την επεξεργασία των δεδομένων εφαρμόστηκαν τεχνικές ανάλυσης των συνδυαστικών συχνοτήτων και τεχνικές ανάλυσης διακύμανσης. Ως γενικό συμπέρασμα διαπιστώθηκε ότι η εξέλιξη της παρώθησης του νηπίου, που συντελείται μέσα από το παιχνίδι ήταν ικανοποιητική και απέδειξε ότι η παιδαγωγική παρέμβαση της νηπιαγωγού κατά τη διετή φοίτηση του νηπίου στο νηπιαγωγείο ήταν ουσιαστική. Όσον αφορά τις επιδράσεις των ανεξάρτητων μεταβλητών (φύλο των υποκειμένων και κοινωνικό στρώμα προέλευσής τους) σε σχέση με την εξαρτημένη μεταβλητή (συμπεριφορά στο παιχνίδι) φαίνεται σημαντική. Επίσης, παρατηρούμε ότι κάποια νήπια, τα οποία αποτελούν μειοψηφία στο δείγμα μας, παρουσιάζουν έλλειψη κοινωνικής εξέλιξης μέσω του παιχνιδιού. Ως αντισταθμιστικό μέτρο σ' αυτές τις περιπτώσεις θα μπορούσε να προταθεί, πέραν των όποιων γενικών ενισχύσεων και η ατομική άσκηση, εφόσον η καθυστέρηση είναι αναπτυξιακή.

Παιχνίδι και μάθηση στη Ζώνη Εγγύτερης Ανάπτυξης

Κ. Παπαδοπούλου

Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Σύμφωνα με τον Vygotsky, το παιχνίδι δεν είναι απλά κυρίαρχο χαρακτηριστικό της παιδικής ηλικίας αλλά παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στην ανάπτυξη εφόσον «όπως το κέντρο ενός μεγεθυντικού φακού, το παιχνίδι περιέχει όλες τις αναπτυξιακές τάσεις συμπεκνωμένες και αποτελεί μια μέγιστη πηγή ανάπτυξης». Η θεώρηση ότι το παιχνίδι δημιουργεί «ζώνες εγγύτερης ανάπτυξης», επιτρέπει τον ισχυρισμό ότι το παιχνίδι διαμεσολαβεί τη μάθηση και προσδίδει στο παιχνίδι σαφείς παιδαγωγικές διαστάσεις. Η παρούσα εισήγηση προσεγγίζει μέσα από το πρίσμα της κοινωνικο-πολιτισμικής προσέγγισης τη σχέση του παιχνιδιού με τη μάθηση και επιχειρεί μια κριτική ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας, εντοπίζοντας ερωτήματα και προκλήσεις για το μέλλον.

Συνεδρία: Στρες, Εξαρτήσεις, Παρεμβάσεις

Η σημασία των παραγόντων καθημερινού στρες (hassles) και καθημερινής τόνωσης για την ψυχοσωματική ισορροπία των ατόμων

Α.-Σ. Αντωνίου¹, Α. Κούκουτα², Ν. Βλαχάκης³

¹ Κέντρο Ψυχοφυσιολογίας και Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

² Ψυχιατρική Κλινική Ιατρικής Σχολής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

³ Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Κατά την τελευταία δεκαετία, στην διεθνή έρευνα και βιβλιογραφία, έχει δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στους παράγοντες καθημερινού στρες (hassles) και τους παράγοντες καθημερινής τόνωσης (uplifts). Σε αντίθεση με τα κρίσιμα γεγονότα ζωής, οι παράγοντες καθημερινού στρες (ΠΚΣ) αναφέρονται σε ενοχλητικές και απογοητευτικές καταστάσεις που χαρακτηρίζουν τις καθημερινές συναλλαγές. Σύμφωνα με το ομώνυμο μοντέλο του Lazarus, οι ΠΚΣ είναι δυνατόν να ασκήσουν σημαντική επίδραση στην ψυχοσωματική ισορροπία του σύγχρονου εργαζόμενου, η οποία εξαρτάται κυρίως από παράμετρους όπως η συχνότητα και η διάρκειά τους, η ταυτόχρονη εμφάνιση πολλών ΠΚΣ και η ύπαρξη παραγόντων καθημερινής τόνωσης. Οι τελευταίοι αφορούν θετικές εμπειρίες οι οποίες σύμφωνα με το μοντέλο μπορούν να λειτουργήσουν ως συναισθηματική ασπίδα έναντι των «διαταραχών προσαρμογής». Το δείγμα στην παρούσα έρευνα αποτέλεσαν 217 ενήλικα άτομα από την ευρύτερη περιοχή της Αθήνας (43% άνδρες και 57% γυναίκες), από 20 έως 60 ετών, στην πλειοψηφία τους έγγαμοι. Από την ανάλυση διαπιστώθηκε ότι τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες που συμμετείχαν δεν διέφεραν σημαντικά ως προς τους βιούμενους παράγοντες καθημερινού στρες αλλά και καθημερινής τόνωσης. Επίσης, βρέθηκε ότι οι παντρεμένοι βιώνουν περισσότερους ΠΚΣ σε σύγκριση με τους ανύπαντρους και επισημάνθηκε η ύπαρξη συνάφειας μεταξύ κατανάλωσης αλκοόλ και υψηλού επιπέδου καθημερινού στρες.

Μητρικό ενδιαφέρον και οικογενειακή ικανοποίηση: προστατευτικοί οικογενειακοί παράγοντες για τη χρήση κάνναβης από τους μαθητές Ηρακλείου Κρήτης

*Τομέας Ψυχιατρικής και Επιστημών Συμπεριφοράς Ιατρική Σχολή Πανεπιστήμιο Κρήτης
Συμβουλευτικός Σταθμός Νέων Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Νομού Ηρακλείου
Κρήτης*

Μ. Λαμπράκη, Κ. Καταχανάκης, Ε. Σαραφίδου, και Ν. Παρίσης

Σκοπός της εργασίας είναι να εξετάσει α) την επίδραση του μητρικού ενδιαφέροντος, β) της οικογενειακής ικανοποίησης και επικοινωνίας γονέων-παιδιού καθώς και της χρήσης άλλων ουσιών στη χρήση κάνναβης από τους μαθητές

Συμμετέχοντες

A δείγμα. Από τα Λύκεια της πόλης Ηρακλείου Κρήτης 48 χρήστες κάνναβης ηλικίας 15-18 ετών, που ζουν με τους δύο γονείς, ταιριάστηκαν κατά σχολείο, τάξη, ηλικία και φύλο με ίσο αριθμό μη χρηστών, που επίσης ζουν με τους δύο γονείς.

B δείγμα. 1406 μαθητές Λυκείων Νομού Ηρακλείου Κρήτης, από τους οποίους 183 (13.3%) χρήστες κάνναβης, ηλικίας 15-21+ ετών.

Ευρήματα

A δείγμα. Η binary logistic regression έδειξε ότι η χρήση κάνναβης από τους μαθητές συνδέεται με μητρική αδιαφορία, ψυχοπαθολογία του μαθητή και χρήση νόμιμων ουσιών.

B δείγμα Η multilevel analysis έδειξε ότι η χρήση κάνναβης από τους μαθητές συνδέεται με χαμηλή τιμή οικογενειακής ικανοποίησης, απουσία των δύο γονέων στο σπίτι, χρήση άλλων νόμιμων και μη νόμιμων ουσιών. Τέλος στην εξίσωση περιελήφθησαν η υψηλή συχνότητα σεξουαλικών σχέσεων, το φύλο και η χρήση κάνναβης από τους φίλους.

Συμπεράσματα

Το μητρικό ενδιαφέρον και η οικογενειακή ικανοποίηση αποτελούν προστατευτικούς παράγοντες για τη χρήση κάνναβης από τους μαθητές, ενώ η χρήση άλλων ουσιών ενισχύουν τη χρήση κάνναβης από τους μαθητές

Ο ρόλος της θεραπευτικής συμμαχίας στην θεραπεία της τοξικοεξάρτησης

Β. Κούτρας^{1,2}, Α. Ηλιοπούλου¹

¹ Συμβουλευτικός Σταθμός Καταπολέμησης Ναρκωτικών Νομού Ιωαννίνων, Ιωάννινα

² Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

Στα πλαίσια του ανοιχτού, σε ατομική βάση θεραπευτικού προγράμματος του Συμβουλευτικού Σταθμού Καταπολέμησης Ναρκωτικών Νομού Ιωαννίνων, εξετάστηκε ο ρόλος της θετικής σχέσης θεραπευτή – θεραπευόμενου (θεραπευτική συμμαχία) στη συγκράτηση, στην θεραπεία και την επιτυχή της έκβαση. Η θεραπευτική συμμαχία καθορίζεται σημαντικά από τις συναισθηματικές αντιδράσεις του θεραπευτή προς τον χρήστη. Ο θεραπευτής είναι απαραίτητο να μην είναι συναισθηματικά αναμειγμένος και επικριτικός, να είναι προετοιμασμένος για δυσκολίες και υποτροπές και να αντέχει την ματαίωση. Το ειλικρινές ενδιαφέρον του θεραπευτή και η εξοικείωσή του με προβλήματα που σχετίζονται με την εξάρτηση (χειριστικές, διεκδικητικές, παθητικές, επιθετικές ή αυτοκαταστροφικές συμπεριφορές) ελαχιστοποιούν τις αρνητικές αντιδράσεις του προς το χρήστη. Στην περίπτωση της υποτροπής είναι σημαντική η επανεγκατάσταση της θεραπευτικής συμμαχίας μέσω της επίδειξης ενδιαφέροντος εκ μέρους του θεραπευτή (π.χ. επίδιωξη επικοινωνίας όταν χάνεται ένα ραντεβού ή επιπλέον μη προκαθορισμένα ραντεβού όταν κρίνεται αναγκαίο). Ισχυρό προγνωστικό δείκτη για την έκβαση της θεραπείας αποτελούν σε μεγαλύτερο βαθμό οι εκτιμήσεις των ίδιων των χρηστών όσον αφορά την θεραπευτική συμμαχία αν και συχνά αυτές ταυτίζονται με τις εκτιμήσεις των θεραπευτών. Η σημασία της ύπαρξης θεραπευτικής συμμαχίας είναι ένας από τους σημαντικούς προγνωστικούς δείκτες για τη συγκράτηση στη θεραπεία και την επιτυχή της έκβαση.

Συνεδρία: Τάσεις και στάσεις στην ψυχολογία: από το χθες στο σήμερα

Η ψυχολογία και το επάγγελμα του ψυχολόγου - Εμπειρική έρευνα σε φοιτητές

*Ν.Γ. Παπαδόπουλος, Ε. Διαμάντη
Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Κρήτη*

Οι έρευνες για την ψυχολογία και το επάγγελμα του ψυχολόγου είναι ελάχιστες τόσο στην Ελλάδα (Παπαδόπουλος Ν.Γ. 1996) όσο και σε άλλες χώρες (Gust 1948, Tallent & Reiss 1959, Tumin & Zebelman 1967, Dollinger & Thelen 1978, Wood, Jones & Benjamin 1986, Clark & Matire 1978). Οι απόψεις της σύγχρονης κοινωνίας στο παραπάνω αντικείμενο χαρακτηρίζονται από σύγχυση, προκαταλήψεις και παρεξηγήσεις σε βαθμό που εκπλήσσει. Η διενέργεια μιας σχετικής έρευνας σε δείγμα φοιτητών θεωρήθηκε σκόπιμη. Με κατάλληλα ερωτηματολόγια εξετάστηκαν 587 φοιτητές (362 ψυχολογίας και 225 άλλων σχολών) κατά τις 2 πρώτες εβδομάδες της φοίτησής τους. Οι απόψεις τους είναι θετικές για θέματα του επαγγέλματος και της αποτελεσματικότητας του ψυχολόγου (60-95%), παρά το ότι οι ίδιοι διαπιστώνουν αντίστοιχα λανθασμένη ή αρνητική στάση της ελληνικής κοινωνίας (96%) λόγω κυρίως προκαταλήψεων και σύγχυσης της ψυχολογίας με άλλες επιστήμες (52%). Ακόμη και οι φοιτητές της ψυχολογίας θεωρούν την ψυχολογία ως επιστήμη σε ποσοστό μικρότερο απ' ό,τι οι φοιτητές άλλων σχολών (70 έναντι 80%). Αξιοπρόσεκτο είναι το ότι όλοι οι φοιτητές θεωρούν ότι η ψυχολογία έχει κάποια σχέση με την παραψυχολογία (47%), την αστρολογία (10%) και τη μαντική (7%), αλλά και ότι είναι πολύ συγγενής με την ψυχιατρική (44%) και ότι ταυτίζεται με την ψυχανάλυση (24,5%).

Ψήγματα ψυχολογικής γνώσης σε κείμενα ελληνικών παιδαγωγιών: αρχειακή έρευνα

*Π. Παπαχρήστου, καθηγήτρια φιλόλογος, διδάκτωρ Παιδαγωγικής
Πειραματικό Γυμνάσιο Ζωσιμαίας Σχολής Ιωαννίνων*

Η παρούσα εισήγηση έχει τη μορφή αρχειακής έρευνας που αποσκοπεί στην επισήμανση και καταγραφή ψηγμάτων ψυχολογικής γνώσης τα οποία εμπεριέχονται σε κείμενα ελληνικών παιδαγωγιών κατά την προεπαναστατική περίοδο. Επισκόπηση του περιεχομένου των οικείων κειμένων δείχνει πως στα παιδαγωγικά εγχειρίδια εκείνης της περιόδου γίνονται περιστασιακά αναφορές σε επιμέρους ψυχολογικά θέματα τα οποία συνυφαίνονται με την αγωγή του παιδιού όπως για παράδειγμα είναι: η φύση και η ανάπτυξη του νου, η αντιληπτική ικανότητα, οι ατομικές ιδιαιτερότητες και κλίσεις, το επίπεδο ετοιμότητας, ο ρόλος της συμβουλευτικής, ο χρόνος εισαγωγής του παιδιού στο σχολείο, η προσαρμογή στο σχολείο και ο σωφρονιστικός χαρακτήρας της αγωγής, η ψυχολογική κατάρτιση του εκπαιδευτικού, η πρακτική της παρατήρησης στην τάξη, η διαχείριση της τάξης κ.ά. Οι οικείες αναφορές των συγγραφέων στα παραπάνω κείμενα στοιχειοθετούν κατά τη γνώμη μας τα πρώτα σπέρματα της ψυχολογικής γνώσης που, παρόλο τον μη επιστημονικό της χαρακτήρα, επηρέασαν την πορεία της ψυχολογικής σκέψης που στη συνέχεια καλλιεργήθηκε συστηματικά και αργότερα αυτονομήθηκε στο χώρο των Κοινωνικών Επιστημών.

Σχολική διαφοροποίηση: Στάσεις των ομάδων εμπλοκής στην εκπαιδευτική σχέση

Ζ.Βουρλούμη

Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Η μελέτη των στάσεων στην κοινωνική ψυχολογία αποτελεί έναν από τους κεντρικούς στόχους ερμηνείας της συμπεριφοράς των ανθρώπων. Οι στάσεις αντιπροσωπεύουν τον κεντρικό άξονα της αντίληψης των κοινωνικών φαινομένων από την πλευρά του ανθρώπου, επειδή όπως και η προσωπικότητα κατευθύνουν τη συμπεριφορά του ατόμου στις συναλλαγές του με τον συνάνθρωπό του, την οικογένειά του, το χώρο εργασίας του. Αναζητήσαμε τις στάσεις των ομάδων εμπλοκής στην εκπαιδευτική σχέση για τη σχολική διαφοροποίηση. Στις ομάδες εμπλοκής αναφέρονται όλα τα υποκείμενα που με άμεσο ή έμμεσο τρόπο συμμετέχουν στη σχολική πραγματικότητα και την επηρεάζουν ή επηρεάζονται απ' αυτή. Πρόκειται για 361 συμμετέχοντες στην ερευνητική διαδικασία, δασκάλους, μαθητές, γονείς των μαθητών και στελέχη της εκπαίδευσης, τους οποίους χωρίσαμε σε αντίστοιχες ομάδες, προκειμένου να αντλήσουμε συλλογικές γνώμες που θα οδηγήσουν στον εντοπισμό των αντίστοιχων στάσεων απέναντι στη σχολική διαφοροποίηση. Επιδιώξαμε να προσδιορίσουμε το μέγεθος της συμφωνίας ή διαφωνίας των μελών των παραπάνω ομάδων, με γερονότα ή πρακτικές που συμβαίνουν ή πρέπει να συμβαίνουν στην εκπαιδευτική πραγματικότητα. Ο καθορισμός και η απόκτηση μίας στάσης απέναντι στη σχολική πραγματικότητα, φαίνεται να συνδυάζεται άμεσα με τη νοηματοδότηση και την ερμηνεία του ρόλου των συμμετεχόντων, αλλά και με το βαθμό αφομοίωσης του κυρίαρχου ιδεολογικού πλαισίου.

Οι σχέσεις των σημερινών φοιτητών αμφότερων των φύλων στο Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σταυρούλα Λαμπροπούλου

Εκτός των ιδίων των φοιτητών με τις ιδιαιτερότητες των οικογενειών από τις οποίες προέρχονται και οι πόλεις, τα ίδια τα Πανεπιστήμια με τα κτίρια του, ίσως και οι διδάσκοντες διαμορφώνουν τις διαπροσωπικές σχέσεις τους.

Οι φοιτητές σήμερα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών ανεξαρτήτως αριθμού σε κάθε Τμήμα δεν έχουν κανένα σύνδεσμο μεταξύ τους. Εκτός μεμονωμένων περιπτώσεων, δεν γνωρίζονται, δεν ανταλλάσσουν τηλέφωνα και διευθύνσεις. Επί πλέον είναι πολύ καχύποπτοι και αρνητικοί να αγαπήσουν ή να ανοιχτούν σ' ένα συμφοιτητή ή συμφοιτήτριά τους.

Αυτό το γκρίζο απαίσιο τοιμέντο, με το οποίο είναι φτιαγμένο το Πανεπιστήμιο Αθηνών, ίσως προκαλεί την λεγόμενη αρρώστια των κτιρίων, που έχει εντοπιστεί και επισημανθεί και σε πολλά Αμερικανικά κτίρια και έχει φοβερές αρνητικές επιδράσεις στο νευρικό και ψυχικό σύστημα φοιτητών και διδασκόντων. Η ίδια η πόλη των Αθηνών με τις αποστάσεις κουράζει και απομονώνει τα άτομα. Τέλος οι ίδιοι οι διδάσκοντες, που κουβαλούν προσωπικά προβλήματα και που κάποτε ταλαιπωρούνται από την κακία και την μισαλλοδοξία των συναδέλφων τους, αγέλαστοι, απόμακροι μεταφέρουν στα παιδιά μια παγωμάρα και αδιαφορία που απομακρύνει το ένα από το άλλο.

Συνεδρία: Εφηβεία και θεραπευτικές παρεμβάσεις

Αυτοκτονική Συμπεριφορά στον Φοιτητικό Πληθυσμό: Συμβουλευτικές Δεξιότητες και Παρεμβάσεις

Θ. Γιοβαζολιάς¹

¹ Τμήμα Ψυχολογίας, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο

Η αυτοκτονία κατέχει σήμερα την όγδοη θέση σε παγκόσμιο επίπεδο στις αιτίες θανάτου στο γενικό πληθυσμό. Τα τελευταία είκοσι χρόνια, ο δείκτης αυτοκτονιών στις ηλικίες 15-24 διπλασιάστηκε, καταλαμβάνοντας έτσι η αυτόβουλη αφαίρεση της ζωής την τρίτη θέση στις αιτίες θανάτου στους νέους, (Cantor, 2000 ή Hawton, 1994). Σε μια πρόσφατη μελέτη στις Ηνωμένες Πολιτείες, το 30% των πανεπιστημιακών συμβουλευτικών κέντρων αντιμετώπισαν τουλάχιστον ένα περιστατικό αυτοκτονίας φοιτητή/τριας κατά την ακαδημαϊκή χρονιά 2000-2001. Στην ίδια μελέτη αναφέρεται ότι η αυτοκτονία αποτελεί την δεύτερη αιτία θανάτου στο φοιτητικό πληθυσμό (NIMH, 2003). Ο σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι, μέσα από μια προσεκτική μελέτη και αξιολόγηση της υπάρχουσας σχετικής βιβλιογραφίας, να διερευνήσει και να προτείνει μια σειρά από 'καλές πρακτικές', οι οποίες φαίνεται να βοηθούν τον συμβουλευτικό ψυχολόγο, όταν έρχεται αντιμέτωπος με το φαινόμενο της αυτοκτονικής συμπεριφοράς στον φοιτητικό πληθυσμό. Πιο συγκεκριμένα, εξετάζονται συγκεκριμένες δεξιότητες που θα πρέπει να κατέχει, καθώς και ηθικά και νομικά ζητήματα που σχετίζονται με την εφαρμογή της συμβουλευτικής παρέμβασης. Τονίζεται ιδιαίτερα η ανάγκη για οργανωμένα προγράμματα πρόληψης, διαχείρισης της κρίσης αλλά και ευαισθητοποίησης του φοιτητικού πληθυσμού για το φαινόμενο της αυτοκτονικής συμπεριφοράς.

Βραχεία Ψυχολογική Συμβουλευτική σε φοιτητές: Η διπλή πόρτα στη ζωή και στην ψυχοθεραπεία

*Μ. Πυρουνάκη-Λιωνή, Δρ. Κοινωνικής Ψυχολογίας,
Ψυχοθεραπεύτρια, Σύμβουλος
Κέντρο Συμβουλευτικής Φοιτητών, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο*

Σκοπός της παρουσίασης είναι να αναδειχθεί η χρησιμότητα της ατομικής Ψυχολογικής Συμβουλευτικής, που βασίζεται στη Συστημική Προσέγγιση, σε φοιτητές με αφορμή την σχετική εμπειρία από το Κέντρο Συμβουλευτικής του Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου. Πιο συγκεκριμένα, επισημαίνονται οι άξονες που διατρέχουν τις δυναμικές οι οποίες αναδύονται στη βραχεία –τρεις έως πέντε συνεδρίες- Συμβουλευτική διαδικασία και καταδεικνύεται η προληπτική της λειτουργία σε φοιτητές 19 έως 25 χρόνων. Επίσης, αναπτύσσεται συνοπτικά ο τρόπος μέσα από τον οποίο η διαδικασία αυτή λειτουργεί ως όχημα μίας διπλής απομυθοποίησης, αφ' ενός της διαδικασίας της ψυχοθεραπείας όπου αυτή φαίνεται αναγκαία και αφ' ετέρου διαφόρων δυσλειτουργικών ψυχοκοινωνικών στερεοτύπων που εμποδίζουν την ολόπλευρη ανάπτυξη των φοιτητών σε διάφορες εκφάνσεις της ζωής τους.

Έφηβοι σε θεραπεία: μελέτη των δημογραφικών και κλινικών χαρακτηριστικών εφήβων που απευθύνθηκαν για θεραπεία σε μια ανοικτή μονάδα

*Ευ. Λαγάκου, Κ. Γκίνη, Κ. Καλιακάτσου, Α. Κακούρη, Ι.Κ. Τσέγκος
Ανοικτό Ψυχοθεραπευτικό Κέντρο, Ινστιτούτο Διαγνωστικής Ψυχολογίας, Αθήνα*

Η παρούσα μελέτη αποτελεί μια αναδρομική έρευνα στην οποία περιγράφονται τα δημογραφικά και κλινικά χαρακτηριστικά 809 εφήβων και μετεφήβων, ηλικίας 11 έως 21 ετών, οι οποίοι απευθύνθηκαν στον Θεραπευτικό Τομέα του Ανοικτού Ψυχοθεραπευτικού Κέντρου, κατά το χρονικό διάστημα 1980-2001. Τα αποτελέσματα σχετικά με τον λόγο προσέλευσης, έδειξαν ότι οι έφηβοι, ηλικίας από 11 έως 17 ετών, αναφέρουν συχνότερα προβλήματα που σχετίζονται με τη σχολική προσαρμογή, όπως χαμηλή σχολική επίδοση, μαθησιακές δυσκολίες, ή σχολική άρνηση. Οι μετέφηβοι, ηλικίας από 18 έως 21 ετών, αναφέρουν κυρίως συναισθηματικής φύσεως προβλήματα, όπως άγχος, φοβίες, ένταση ή νευρικότητα. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της Διαγνωστικής διαδικασίας (Ψυχιατρική Εκτίμηση, Ψυχολογική και Οικογενειακή Αξιολόγηση), οι συχνότερα εμφανιζόμενες διαταραχές είναι αυτές που εμπίπτουν στις Διαταραχές Βρεφονηπιακής, Παιδικής ή Εφηβικής Ηλικίας για τους εφήβους ηλικίας από 11 έως 17 ετών και οι Διαταραχές Προσωπικότητας για τους εφήβους ηλικίας από 18 ετών έως 21 ετών. Εν συνέχεια, οι έφηβοι που αποφασίζουν να εμπλακούν σε κάποια θεραπευτική δραστηριότητα, ακολουθούν ένα συνδυασμένο θεραπευτικό σχήμα (πολυπαραγοντική θεραπευτική προσέγγιση) και παραμένουν σε θεραπεία κατά μέσο όρο για 16 μήνες. Στην πλειοψηφία τους αποχωρούν παρουσιάζοντας εικόνα κλινικής βελτίωσης. Τέλος, διαπιστώνεται ότι η πολυπαραγοντική θεραπευτική προσέγγιση παρουσιάζει θετική συνάφεια με την έκβαση και τη διάρκεια της θεραπείας.

Λέξεις Κλειδιά: έφηβοι, παρουσιαζόμενο πρόβλημα, διάγνωση, ψυχοπαθολογικά χαρακτηριστικά, πολυπαραγοντική θεραπεία.

Κλάδος: Κλινική Ψυχολογία και Ψυχοπαθολογία

Συνεδρία: Στρες και επαγγελματική εξουθένωση

Επιρροές της επαγγελματικής εξουθένωσης των διασωστών του ΕΚΑΒ στη διαχείριση των ασθενών

Σταύρου Στ.¹, Αναγνωστόπουλος Φ.², Παπαδιώτης Β.³, Νιάκας Δ.⁴

¹ Μεταπτυχιακός Φοιτητής ΕΑΠ, Πάτρα,

² Διδάκτωρ Ψυχολογίας της Υγείας, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα,

³ Επιμελητής Αναισθησιολογίας ΕΚΑΒ Ιωαννίνων,

⁴ Καθηγητής Διοίκησης Μονάδων Υγείας

Στις επαγγελματικές ομάδες υψηλού κινδύνου για την εκδήλωση του burnout εντάσσουν ερευνητές τους εργαζόμενους στα ασθενοφόρα, από τα μέσα της δεκαετίας του 1980, μολονότι στη χώρα μας, δεν ανιχνεύονται επιστημονικές έρευνες για τη μελέτη του φαινομένου και πολύ περισσότερο για τις επιδράσεις του στην απόδοση του εργαζομένου και δη στην διαχείριση των ασθενών που διακομίζουν τα ασθενοφόρα. Η παρούσα ερευνητική μελέτη πραγματοποιήθηκε στο ΕΚΑΒ 7ης Περιφέρειας. Από τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων προέκυψε ότι όσο περισσότερο αυξάνεται η συναισθηματική εξάντληση και η αποπροσωποποίηση (cynicism) τόσο περισσότερο αυξάνονται και οι συγκρούσεις μεταξύ των εργαζομένων στα ασθενοφόρα και των ασθενών ή των οικείων τους. Η ίδια αύξηση (θετική συσχέτιση και στατιστικά σημαντική) παρατηρείται στην καθυστερημένη ανταπόκριση του διασώστη στο κάλεσμα του ασθενή κατά τη μεταφορά, στους αρνητικούς χαρακτηρισμούς του ασθενή για τη συμπεριφορά του διασώστη, αλλά και στη συνολική δυσαρέσκεια του χρήστη των παρεχόμενων από το ΕΚΑΒ ασθενών. Επίσης θετική και στατιστικά σημαντική συσχέτιση παρατηρήθηκε μεταξύ της συναισθηματικής εξάντλησης και της αποπροσωποποίησης των διασωστών και των απουσιών τους, με άδειες αναρρωτικές, κανονικές και άλλες, που έλαβαν τον τελευταίο, πριν την έρευνα, χρόνο από την Υπηρεσία. Η ανάλυση πολλαπλής παλινδρόμησης έδειξε ότι την ικανοποίηση του ασθενή μπορούν να προβλέψουν τα σχόλια των ασθενών στο γιατρό του Τμήματος Επειγόντων Περιστατικών για τη συμπεριφορά του διασώστη, οι στιγμές έντασης μεταξύ ασθενή και διασώστη, και η σωματική λειτουργικότητα (physical function των εργαζομένων.

Η επαγγελματική εξουθένωση ιατρών και νοσηλευτικού προσωπικού και οι επιπτώσεις στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών στους ασθενείς

Ε. Κάλμπαρη¹

¹ Πάντειον Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ψυχολογίας, Αθήνα

Φ. Αναγνωστόπουλος²

² Πάντειον Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ψυχολογίας, Αθήνα

Η επαγγελματική εξουθένωση ως σύνδρομο, σύμφωνα πάντα με τη βιβλιογραφία και έρευνες που έχουν γίνει, παρουσιάζει επιπτώσεις τόσο στην ψυχική και σωματική υγεία του εργαζομένου, στις διαπροσωπικές του σχέσεις αλλά και στην επαγγελματική του απόδοση και συμπεριφορά. Συγκεκριμένα η έρευνα που διεξήχθη από την Aiken τους συνεργάτες της (2002) σε νοσοκομεία της Αμερικής και της Ευρώπης, διαπιστώθηκε ότι το 40% του νοσηλευτικού προσωπικού που έλαβε μέρος στην έρευνα αντιμετωπίζει έντονα συμπτώματα επαγγελματικής εξουθένωσης και μειωμένης απόδοσης στο χώρο εργασίας, με άμεσες επιπτώσεις στην θνησιμότητα των ασθενών που παρακολουθούν και τις γενικότερες υπηρεσίες υγείας που παρέχουν.

Παράλληλη έρευνα διεξήχθη και σε νοσοκομεία της Μάλτας, Ιταλίας και Ελβετίας και διαπιστώθηκε ότι 30-40% των ιατρών που έλαβαν μέρος στην έρευνα υποφέρουν εξίσου από το σύνδρομο της επαγγελματικής εξουθένωσης σε βαθμό μάλιστα που επηρεάζει την αποδοτικότητα τους στο χώρο εργασίας και αυξάνει τα ιατρικά λάθη και τις λάθος διαγνώσεις σε ότι αφορά τη θεραπεία των ασθενών τους.

Παραθέτονται στην συγκεκριμένη έρευνα οι λόγοι που οδηγούν στην επαγγελματική εξουθένωση και στην εθελουσία έξοδο επαγγελματιών υγείας από το νοσοκομειακό περιβάλλον.

Παρουσιάζονται παράλληλα προγράμματα παρέμβασης εξάλειψης του συνδρόμου επαγγελματικής εξουθένωσης, μείωσης των ιατρικών λαθών και των κρουσμάτων θανάτων ασθενών λόγω ιατρικών λαθών που οφείλονται σε εξουθένωση των επαγγελματιών υγείας.

Λέξεις κλειδιά: Επαγγελματική εξουθένωση, ιατροί, νοσοκομείο, ιατρικά λάθη

«Το στρες στους φοιτητές Νοσηλευτικής: Προκαταρκτική έρευνα πεδίου»

Π. Παπαχαράλαμπος

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Εφαρμοσμένης Δημόσιας Υγείας», ΕΣΔΥ-ΤΕΙ, Αθήνα

Σε πολλές χώρες της Ευρώπης έχουν πραγματοποιηθεί έρευνες σχετικές με το στρες που μπορούν ενδεχομένως να αναπτύξουν οι εκπαιδευόμενοι νοσηλευτές στη διάρκεια των σπουδών τους. Σε μια συστηματική προσέγγιση που έγινε από τους Jones, M. C., & Johnston, D. W. το 2000 και δημοσιεύθηκε στο "Journal of Advanced Nursing, 32 (1), 66-74", συγκεντρώθηκαν 36 μελέτες εντοπισμένες στο θέμα του στρες στους εκπαιδευόμενους νοσηλευτές και χρονολογούμενες από το 1980 μέχρι το 2000.

Προτάσεις που αφορούν ενδεχόμενες μελλοντικές μελέτες προσανατολίζονται στην περαιτέρω διεκρίνιση της δομής των αντιληπτικών παραγόντων που συμβάλλουν στην εμφάνιση του στρες και στην ανάπτυξη αιτιολογικών μοντέλων του στρες, βάσει των οποίων θα καθίστανται σαφή τα χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου επαγγέλματος που προκαλούν στρες. Μια τέτοιου είδους προσέγγιση θα εμπλούτιζε τις υπάρχουσες γνώσεις με στοιχειοθετημένα αποτελέσματα, τα οποία βεβαίως θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην αύξηση των στρατηγικών που στοχεύουν στην υγιή συμπεριφορά, στον τρόπο ζωής, στους παράγοντες κινδύνου και στις δεξιότητες αυτοδιαχείρισης των επαγγελματιών, αλλά και των σπουδαστών νοσηλευτών. Συνεπώς, μέσα απ' αυτή τη διαδικασία μπορούν να τροποποιηθούν προβληματικά χαρακτηριστικά του ψυχοκοινωνικού περιβάλλοντος εργασίας.

Προγενέστερες έρευνες που είχαν λάβει χώρα κατέληξαν και αυτές στο συμπέρασμα ότι υπάρχει έλλειψη ενός μέτρου για την μέτρηση του στρες στους σπουδαστές – νοσηλευτές. Το γεγονός αυτό οδήγησε τους Jones, M. C., & Johnston, D. W. να κατασκευάσουν τον Δείκτη Στρες των Σπουδαστών Νοσηλευτών (SNSI) το 1999.

Τα εργαλεία που θα χρησιμοποιήσουμε θα είναι ένα ερωτηματολόγιο με δημογραφικά στοιχεία και το "Student Nurse Stress Index" μεταφρασμένο και προσαρμοσμένο στην ελληνική γλώσσα.

Η ομάδα στόχος της έρευνας είναι φοιτητές Νοσηλευτικής του πρώτου (50 φοιτητές) και του τρίτου έτους (50 φοιτητές) των Τ.Ε.Ι. Αθηνών και η ομάδα ελέγχου (50 φοιτητές) αποτελείται από φοιτητές Τμημάτων των Τ.Ε.Ι. Αθηνών που δεν σχετίζονται όμως με επαγγέλματα υγείας (π.χ. Πληροφορικής, Δασοπονίας κτλ). Η επιλογή των φοιτητών έγινε με τυχαίο τρόπο, καθώς η χορήγηση των ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια των διαλέξεών τους.

Οι υποθέσεις που διερευνώνται είναι αν:

1. Το στρες των εκπαιδευόμενων νοσηλευτών είναι αυξημένο σε σχέση με φοιτητές άλλων Σχολών των Τ.Ε.Ι.
2. Το στρες των εκπαιδευόμενων νοσηλευτών που φοιτούν στο τρίτο έτος είναι μεγαλύτερο σε σχέση με τους πρωτοετείς φοιτητές.

Μελετώντας την υπάρχουσα βιβλιογραφία και ανάλογες έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί σε άλλες χώρες, αναμένουμε ότι οι υποθέσεις μας θα επαληθευθούν.

Συνεπώς, είναι επιτακτική ανάγκη να διευρυνθούν οι κοινωνικές υπηρεσίες των Τ.Ε.Ι. και να υποστηριχθεί περισσότερο ο θεσμός της ψυχοκοινωνικής στήριξης των φοιτητών, έτσι ώστε να εκπαιδευθούν αποτελεσματικά στη διαχείριση του στρες.

Λέξεις κλειδιά: στρες, φοιτητής, νοσηλευτική, κοινωνικές υπηρεσίες

Το σύνδρομο επαγγελματικής εξουθένωσης σε επαγγελματίες υγείας: Επιπτώσεις στην ψυχική υγεία και τις διαπροσωπικές σχέσεις

Α. Καλαϊτζάκη¹, Ε. Κατέρη², Ε. Χατζηγιάννη³

¹ Σχολή Επαγγελματών Υγείας και Πρόνοιας, Τ.Ε.Ι. Κρήτης, Κρήτη

² Ψυχολόγος Πανεπιστημίου Κρήτης, Ρέθυμνο, Κρήτη

³ Κοινωνική λειτουργός ΤΕΙ Κρήτης, Αθήνα

Στόχος της παρούσας εργασίας ήταν η διερεύνηση της επαγγελματικής εξουθένωσης στους επαγγελματίες υγείας ενός Γενικού Νοσοκομείου σε σχέση με την ψυχική τους υγεία και τον τρόπο διαπροσωπικής τους αλληλεπίδρασης. Το δείγμα αποτελείτο από 93 (22 άντρες και 71 γυναίκες) εργαζόμενους (20.4% ιατροί, 75.3% νοσηλευτές, 4.3% κοινωνικοί λειτουργοί) σε 18 τμήματα και κλινικές του Νοσοκομείου. Χορηγήθηκε ερωτηματολόγιο προσωπικών στοιχείων, ερωτηματολόγιο για την αξιολόγηση της Επαγγελματικής Εξουθένωσης, το Ερωτηματολόγιο της Σχέσης του Ατόμου με τους Άλλους και το Ερωτηματολόγιο Άγχους του Spielberger. Βρέθηκε ότι το Σύνδρομο Επαγγελματικής Εξουθένωσης σχετίζεται με τη θνησιμότητα της κλινικής (οι εργαζόμενοι σε κλινικές με υψηλά ποσοστά θνησιμότητας εμφανίζουν σε μεγαλύτερο βαθμό το Σύνδρομο Επαγγελματικής Εξουθένωσης), την ψυχική υγεία των εργαζομένων και με αρνητικές διαπροσωπικές σχέσεις (όσο πιο πολύ επαγγελματική εξουθένωση βίωναν οι εργαζόμενοι τόσο περισσότερο άγχος γενικά και τώρα και τόσο χειρότερες διαπροσωπικές σχέσεις είχαν με τους άλλους ανθρώπους). Συγκεκριμένα όσοι βίωναν επαγγελματική εξουθένωση σχετιζόνταν αρνητικά από ΟΑ (π.χ. επιφυλακτικότητα/δυσπιστία, φόβος εγγύτητας και παρείσφρησης, απομόνωση), ΑΘΙ (π.χ. εκμετάλλευση, τυραννία και εκφοβισμός των άλλων), ΕΘΑ (π.χ. φόβο εγκατάλειψης και απόρριψης) και ΟΘΙ (π.χ. εκφοβισμός, κομπορημοσύνη, αλαζονεία). Τα ευρήματα αυτά συζητούνται στο πλαίσιο της σχετικής βιβλιογραφίας και ως προς τη σημασία τους για την πρόληψη και παρέμβαση.

Συνεδρία: Ορθογραφική ικανότητα παιδιών Δημοτικού σχολείου

Η ορθογραφική ικανότητα των μαθητών του Δημοτικού σχολείου: η περίπτωση του κοινού θεματικού μορφήματος λέξεων

A. Ευθυμίου

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος

Στην παρούσα έρευνα γίνεται προσπάθεια να διερευνηθεί η ορθογραφική ικανότητα των μαθητών του Δημοτικού σχολείου στην περίπτωση των λέξεων με κοινό θεματικό μόρφημα. Για το σκοπό αυτό έλαβαν μέρος 1048 μαθητές της Β', Γ', Δ', Ε' και ΣΤ' τάξης. Χρησιμοποιήθηκαν τα εξής μέσα συλλογής δεδομένων: α') Για τη Β' τάξη, 15 οικογένειες λέξεων, η καθεμιά από τις οποίες αποτελούνταν από 5 λέξεις. Τρεις από τις λέξεις αυτές επιλέχθηκαν από το βασικό λεξιλόγιο του βιβλίου της Β' τάξης «Η γλώσσα μου» και οι υπόλοιπες από τα άλλα βιβλία της (ίδιας τάξης και β') Για τις άλλες τάξεις, οι 15 οικογένειες λέξεων που δόθηκαν στη Β' τάξη συν 6 επιπλέον οικογένειες των πέντε λέξεων η καθεμιά. Τρεις από τις λέξεις αυτές επιλέχθηκαν από το βασικό λεξιλόγιο του αντίστοιχου για κάθε τάξη βιβλίου «Η γλώσσα μου» και οι υπόλοιπες από τα άλλα βιβλία της αντίστοιχης τάξης. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι μεταξύ των τάξεων η διαφορά των μέσων όρων του αριθμού των οικογενειών λέξεων στις οποίες οι μαθητές έκαναν ορθογραφικό λάθος, καθώς και μεταξύ των τάξεων η διαφορά του αριθμού των λέξεων στις οποίες οι μαθητές έκαναν λάθος είναι στατιστικώς σημαντική, εκτός μεταξύ των τάξεων Γ' και Δ' και Ε' και ΣΤ'. Έδειξαν, επίσης, ότι μεταξύ των τάξεων η διαφορά των μέσων όρων των λαθών, φωνηματογραφηματικών και μορφηματογραφηματικών, των μαθητών είναι στατιστικώς σημαντική, εκτός μεταξύ της Ε' και της ΣΤ'. Τα αποτελέσματα συζητούνται.

Ανάπτυξη των ορθογραφικών και μεταορθογραφικών ικανοτήτων των μαθητών του Δημοτικού Σχολείου

*Κ. Διακογιώργη, Χ. Δημητρίου, Β. Κουρκούτα και Γ. Τασιοπούλου
Τομέας Ψυχολογίας, ΠΤΔΕ Πατρών, Πόλη Ρίο*

Η παρούσα εργασία αναφέρει τα αποτελέσματα μιας σειράς ερευνών που έχουν ένα διπλό στόχο. Ο πρώτος στόχος είναι η μελέτη της αναπτυσσόμενης ικανότητας των μαθητών του Δημοτικού σχολείου να γράφουν σύμφωνα με τις ορθογραφικές συμβάσεις της γλώσσας τους. Ο δεύτερος στόχος είναι η διερεύνηση της ικανότητας αυτών των ίδιων παιδιών να διατυπώνουν κρίσεις σε σχέση με στις ορθογραφικές τους παραγωγές. 404 μαθητές των Β', Γ', Δ' και Ε' τάξεων του Δημοτικού σχολείου έλαβαν μέρος στην έρευνα. Κατά την πρώτη φάση της έρευνας δόθηκαν στα υποκείμενα δύο έργα για την αξιολόγηση της ορθογραφικής τους ικανότητας. Το πρώτο έργο ήταν η συμπλήρωση ενός ορθογραφικού τεστ πολλαπλής επιλογής ενώ το δεύτερο ήταν ένα τεστ ορθογραφίας καθ' υπαγόρευση. Στη δεύτερη φάση της ερευνητικής διαδικασίας προτείνεται στα παιδιά ένα έργο αυτοδιόρθωσης των ορθογραφικών τους παραγωγών στο τεστ της υπαγόρευσης. Στη τελευταία φάση της ερευνητικής διαδικασίας τα μισά περίπου από τα υποκείμενα πέρασαν από συνέντευξη όπου τους ζητήθηκε να εξηγήσουν τις ορθογραφικές τους επιλογές και παραγωγές κατά την πρώτη φάση της διαδικασίας, να κρίνουν τις διορθώσεις τους κατά τη δεύτερη φάση καθώς και να προτείνουν νέες διορθώσεις. Το αυξημένο γνωστικό κόστος που συνδέεται με τις τελευταίες αυτές δραστηριότητες κάνουν, όπως φάνηκε και από τα ευρήματα της έρευνας, αυτές τις ικανότητες που ονομάζονται μεταορθογραφικές να αναπτύσσονται πιο όψιμα από τις καθαρά ορθογραφικές. Παρ' ότι όμως αυτοί οι δύο τύποι ικανοτήτων δεν αναπτύσσονται παράλληλα φαίνεται ότι υπάρχει μια ενδιαφέρουσα αλληλεπίδραση ανάμεσά τους αφού, όπως δείχνουν, τα αποτελέσματα, οι μεταορθογραφικές ικανότητες συμβάλλουν με καθοριστικό τρόπο στην ανάπτυξη των ορθογραφικών.

Η σχέση της Παραγωγικής Μορφολογίας και Ορθογραφικής επίδοσης σε Δυσλεξικούς Μαθητές

Σ.Ν.Τσεσμελή¹ και Ρ.Η.Κ.Seymour²

¹ Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ρόδος, Ελλάδα.

² Department of Psychology, University of Dundee, Dundee, U.K.

Η κατανόηση των παράγωγων λέξεων αποτελεί κρίσιμο στοιχείο για την γλωσσική ανάπτυξη των μαθητών στις ανώτερα στάδια της. Οι παράγωγες λέξεις συνιστούν ιδιαίτερες δυσκολίες στους μαθητές με δυσλεξία εξαιτίας της σύνθετης δομής τους. Η έρευνα έδειξε ότι οι μαθητές με δυσλεξία αντιλαμβάνονται ως ξεχωριστά τα μέρη ενός ζεύγους βασικής- παράγωγης λέξης και δεν ακολουθούν γνωστικές στρατηγικές που να λαμβάνουν υπόψη τους τη μορφολογική τους δομή. Η εργασία αυτή εξετάζει τη σχέση μορφολογικής κατανόησης και ορθογραφικής επίδοσης μαθητών με δυσλεξία ηλικίας 13-14 χρονών που φοιτούν στη Μ. Βρετανία. Η πειραματική ομάδα (n=10) συγκρίνεται με δύο ομάδες ελέγχου εξισωμένες με βάση τη χρονολογική (n=20) και την αναγνωστική ηλικία (n=25). Τις μετρήσεις περιλαμβάνουν έργα ορθογραφικής επίδοσης, μορφολογικής επίγνωσης και σημασιολογικής κατανόησης λέξεων σε ζεύγη. Η έρευνα έδειξε ότι η ορθογραφική επίδοση παράγωγων λέξεων από τους δυσλεξικούς μαθητές είναι *ιδιαίτερα* χαμηλή συγκριτικά και με τις δύο ομάδες ελέγχου. Η χαμηλή αυτή επίδοση δεν φαίνεται να συνάδει με τα φυσιολογικά επίπεδα σημασιολογικής κατανόησης των ίδιων λέξεων. Αντίθετα, φαίνεται να συνδέεται με χαμηλά επίπεδα κατανόησης της μορφολογικής δομής τους. Τα αποτελέσματα αυτά ερμηνεύονται με βάση νεώτερα μοντέλα πρόσκτησης της ορθογραφικής ικανότητας όπου καταδεικνύεται η διπλή αλληλεπίδραση μεταξύ ορθογραφικής και μεταμορφολογικής ανάπτυξης (Seymour & Duncan, 2001).

Συνεδρία: Κατάθλιψη vs. ψυχική ευεξία στην οικογένεια

Ο κίνδυνος εμφάνισης της επιλόχειας κατάθλιψης: Πιλοτική έρευνα σε πληθυσμό της Θεσσαλονίκης

Σ. Ράμμου¹, Ζ. Παπαληγούρα², Γ. Κιοσέογλου³

1, 2, 3 Τμήμα Ψυχολογίας, Φιλοσοφική Σχολή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης,
Θεσσαλονίκη

Ένα ποσοστό της τάξης του 10-15% εμφανίζει επιλόχεια κατάθλιψη στη διάρκεια του πρώτου χρόνου μετά τον τοκετό. Η επιλόχεια κατάθλιψη έχει σοβαρές επιπτώσεις στην ανάπτυξη του βρέφους, στην αλληλεπίδραση μητέρας-βρέφους, καθώς και στη συζυγική σχέση των γονέων. Οι στόχοι της παρούσας πιλοτικής έρευνας ήταν: α) να υπολογιστεί το ποσοστό των μητέρων στη Θεσσαλονίκη οι οποίες είχαν αυξημένες πιθανότητες να εμφανίσουν επιλόχεια κατάθλιψη, και β) να διερευνηθεί κατά πόσον η κοινωνική υποστήριξη λειτουργεί ως προστατευτικός παράγοντας. Το δείγμα αποτέλεσαν 105 Ελληνίδες μητέρες, ηλικίας 17-40 χρονών (μέσος όρος= 28.84, τυπική απόκλιση= 5.24 έτη). Χρησιμοποιήθηκαν δύο ερωτηματολόγια, τα οποία δόθηκαν στις μητέρες τη δεύτερη ή τρίτη μέρα μετά τον τοκετό: 1) η Κλίμακα Επιλόχειας Κατάθλιψης του Εδιμβούργου (Edinburgh Postnatal Depression Scale, EPDS), και 2) το Ερωτηματολόγιο Κοινωνικής Υποστήριξης (Social Support Questionnaire, SSQ-6). Τα αποτελέσματα της μελέτης έδειξαν ότι το 32.4% των γυναικών διέτρεχαν υψηλό κίνδυνο να παρουσιάσουν επιλόχεια κατάθλιψη. Επίσης, βρέθηκε ότι ο αριθμός των ανθρώπων που υποστήριζε τις μητέρες (SSQ-I) φαίνεται να λειτουργούσε ως προστατευτικός παράγοντας στην εμφάνιση της επιλόχειας κατάθλιψης, $t(104) = 2.48, p = .015$. Είναι σημαντικό να διεξαχθούν περισσότερες έρευνες προκειμένου να διαπιστωθεί το ακριβές ποσοστό των Ελληνίδων που πάσχουν από επιλόχεια κατάθλιψη, ώστε να αντιμετωπιστούν οι επιπτώσεις τόσο στις ίδιες τις μητέρες, όσο και στα βρέφη τους.

Οι επιπτώσεις της μεταγεννητικής κατάθλιψης στην ανάπτυξη των παιδιών

Θ. Κοκκινάκη¹, Ε. Βάντζου²

¹ Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο

² Ψυχολόγος

Ο σκοπός της παρούσας θεωρητικής εργασίας είναι η περιγραφή της μεταγεννητικής κατάθλιψης και των επιπτώσεων της στην ανάπτυξη των βρεφών.

Η παρούσα εργασία δομείται ως εξής:

Στο πρώτο μέρος της εργασίας γίνεται μια σύντομη ιστορική αναδρομή με αναφορά περιστατικών μεταγεννητικής κατάθλιψης σε διαφορετικές χρονικές περιόδους.

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας γίνεται μια προσπάθεια να δοθεί ένας ορισμός καθώς και η περιγραφή των συμπτωμάτων που αποτελούν τη βάση για την αναγνώριση και την διαφοροποίηση της μεταγεννητικής κατάθλιψης από άλλες ψυχιατρικές διαταραχές.

Στο τρίτο μέρος της παρούσας εργασίας εξετάζονται τα αίτια της μεταγεννητικής κατάθλιψης όπως αυτά αποδίδονται μέσα από τα τρία επικρατέστερα μοντέλα που είναι τα εξής: α. το ιατρικό μοντέλο, που επικεντρώνεται στους βιολογικούς παράγοντες, β. το κοινωνικό μοντέλο, που δίνει έμφαση στα κοινωνικά πρότυπα για τη μητρότητα, και τέλος, γ. το ψυχολογικό μοντέλο, που υποστηρίζει ότι η μεταγεννητική κατάθλιψη είναι ένα πολυδιάστατο φαινόμενο.

Στο τέταρτο μέρος της παρούσας εργασίας αναλύονται οι επιπτώσεις της μεταγεννητικής κατάθλιψης στο δεσμό και στην προσκόλληση του βρέφους προς τη μητέρα καθώς και στη σωματική, γνωστική και ψυχολογική ανάπτυξη του βρέφους.

Η παρούσα εργασία ολοκληρώνεται με μια σύνοψη των παραπάνω και με προτάσεις για τη δημιουργία ενός υποστηρικτικού δικτύου με στοχο την ευαισθητοποίηση, την πρόβλεψη της μεταγεννητικής κατάθλιψης και την βελτίωση της ποιότητας ζωής των νέων μητέρων και των βρεφών τους.

Η προσωπικότητα της ευτυχίας, ή ποια χαρακτηριστικά της προσωπικότητας συνδέονται με την ψυχολογική ευεξία;

Γ. Βλειώρας¹, P. van Geert¹, H.A. Bosma¹

¹ Σχολή Επιστημών Συμπεριφοράς και Κοινωνικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο του Groningen, Ολλανδία

Ποιοι άνθρωποι είναι ευτυχισμένοι; Οι εξωστρεφείς και συναισθηματικά σταθεροί, αν ορίσουμε την ευτυχία ως τη βίωση περισσότερων θετικών και λιγότερων αρνητικών συναισθημάτων. Κατά τη Ryff (1989), ωστόσο, η ευτυχία είναι κάτι περισσότερο. Συνέκρινε, λοιπόν, σημαντικές ψυχολογικές θεωρίες και κατέληξε ότι για να είναι οι άνθρωποι ψυχολογικά καλά χρειάζεται να έχουν θετικές σχέσεις με τους άλλους, να αποδέχονται τον εαυτό τους, να είναι αυτόνομοι, να ελέγχουν το περιβάλλον τους, να έχουν στόχους και να πιστεύουν στην προσωπική τους ανάπτυξη. Αυτά τα χαρακτηριστικά συσχετίσαμε με τους πέντε μεγάλους παράγοντες της προσωπικότητας. Μεταφράσαμε στα ελληνικά και χορηγήσαμε σε δείγμα 230 φοιτητριών και φοιτητών το Ερωτηματολόγιο των Πέντε Παραγόντων της Προσωπικότητας (Five Factor Personality Inventory, Hendriks, 1997) και τις κλίμακες Ψυχολογικής Ευεξίας (Psychological Well-Being scales, Ryff, 1989). Αναλύσεις παλινδρόμησης έδειξαν ότι και οι πέντε παράγοντες σχετίζονται με τις διαστάσεις ψυχολογικής ευεξίας της Ryff. Σε ορισμένες από τις διαστάσεις αυτές, οι παράγοντες της προσωπικότητας εξηγούν ένα σημαντικό ποσοστό της διακύμανσης. Συμπεραίνουμε ότι οι σχετικά σταθεροί τρόποι με τους οποίους οι άνθρωποι σκέπτονται, αισθάνονται και συμπεριφέρονται είναι σημαντικοί για την ψυχολογική τους ευεξία.

Δυναμική της οικογένειας και κατάθλιψη στον ενήλικο

A. Τσαμπαρλή, Κ. Μαλιώτη

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης – Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ρόδος

Η παρούσα έρευνα μελετά την ύπαρξη χαρακτηριστικών στη δυναμική των σχέσεων στην οικογένεια προέλευσης των ατόμων που εμφανίζουν, ως ενήλικες, συναισθήματα που συνδέονται με την ύπαρξη κατάθλιψης. Το δείγμα αποτελείται από 700 φοιτητές, 18 έως 22 χρονών, 46 αγόρια και 654 κορίτσια, από τρία μεγάλα Πανεπιστήμια της Ελλάδας (Πανεπιστήμιο Αθηνών, Πάτρας, και Αιγαίου). Στην έρευνα χρησιμοποιήθηκαν τρεις δοκιμασίες οι οποίες σταθμίστηκαν με παραγοντική ανάλυση για την ελληνική πραγματικότητα. Οι δοκιμασίες αυτές είναι οι εξής: 1) Family Environment Scale (Moos & Moos, 1981), 2) Optimism and Pessimism Questionnaire (Dember et al, 1989), και 3) Hamilton Depression Scale (Hamilton, 1995). Επίσης κατασκευάστηκε από τις ερευνήτριες ερωτηματολόγιο με στόχο τη διερεύνηση του ιστορικού της οικογένειας. Οι παράγοντες που φαίνεται να συνδέονται με την εμφάνιση κατάθλιψης στον ενήλικο είναι οι εξής: ο βαθμός συνοχής της οικογένειας, η συχνότητα συγκρούσεων ανάμεσα στα μέλη, η απουσία του πατέρα ή/ και της μητέρας πριν την ηλικία των 18, η ύπαρξη καταθλιπτικού επεισοδίου στον πατέρα ή/ και στην μητέρα, η σωματική ή/ και συναισθηματική κακοποίηση από τον πατέρα ή/ και την μητέρα, καθώς και η ύπαρξη προηγούμενου καταθλιπτικού επεισοδίου στο ίδιο το άτομο.

Διερεύνηση λεκτικών δεξιοτήτων ατόμων με σύνδρομο Down και σύνδρομο Williams

Αντ. Υψηλάντη¹, Γ. Γρούϊος¹, Αν. Αλευριάδου² και Κυρ. Τσαπκίνη³

¹ Εργαστήριο Μάθησης και Ελέγχου της Κίνησης, Τμήμα Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

² Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών Φλώρινας, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

³ Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στην εργασία αυτή παρουσιάζονται δεδομένα που αφορούν στη λεκτική έκφραση και την ταχύτητα επεξεργασίας λεκτικών ερεθισμάτων έξι ατόμων με σύνδρομο Down, έξι ατόμων με σύνδρομο Williams και 18 τυπικώς αναπτυσσομένων ατόμων. Για τη συλλογή των δεδομένων της λεκτικής έκφρασης χρησιμοποιήθηκε το TOWK (Wiig & Secord, 1992) και για τη διερεύνηση της ταχύτητας επεξεργασίας λεκτικών ερεθισμάτων χρησιμοποιήθηκε ειδικό λογισμικό. Από τα αποτελέσματα διαπιστώθηκε ότι τα άτομα με σύνδρομο Down και σύνδρομο Williams παρουσίασαν παρόμοια επίδοση τόσο στη λεκτική έκφραση [$F_{1,22} = 0,022$ $p > 0,05$, $F_{1,18} = 0,151$, $p > 0,05$] όσο και στην ταχύτητα επεξεργασίας λεκτικών ερεθισμάτων [$F_{1,22} = 0,832$ $p > 0,05$ $F_{1,18} = 0,983$, $p > 0,05$] σε σχέση με τα τυπικώς αναπτυσσόμενα άτομα εξισωμένα ως προς τη νοητική τους ηλικία. Αντίθετα, διαπιστώθηκαν τόσο ποσοτικές όσο και ποιοτικές σημαντικές διαφορές στα λάθη των τριών ομάδων και στις δύο δοκιμασίες [$F_{1,22} = 4,267$ $p < 0,05$, $F_{1,18} = 2,513$, $p < 0,05$, $F_{2,33} = 8,608$, $p < 0,01$, $F_{2,33} = 18,790$, $p < 0,01$]. Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ισχυρές ενδο-ομαδικές διαφορές μεταξύ των δύο συνδρόμων, που συνδέονται μάλλον με φλοιώδης μηχανισμούς επεξεργασίας και έκφρασης του λόγου παρά με τη νοητικής τους ηλικία.

ΘΕΜΑΤΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ (I)

Χαρακτηριστικά δημιουργικής σκέψης και αντιληπτικής ικανότητας χαρισματικών μαθητών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης

Β. Νικολοπούλου, Α. Γκαρή, & Κ. Μυλωνάς

Τμήμα ΦΠΨ, Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Η παρούσα μελέτη επιδιώκει να περιγράψει χαρακτηριστικά δημιουργικής σκέψης και αντιληπτικής ικανότητας χαρισματικών μαθητών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, σε σύγκριση με άλλες ομάδες μαθητών που χαρακτηρίζονται από εκπαιδευτικούς ως χαρισματικοί μαθητές. Σε προηγούμενη έρευνα (Gari, Kalantzi-Azizi, & Mylonas, 2000), με μαθητές δημόσιων δημοτικών σχολείων, σε Αθήνα και Κρήτη, είχαν εντοπιστεί πέντε χαρισματικοί μαθητές, Δ' και Ε' τάξης, με βάση το Τεστ Οπτικο-κινητικής Αντίληψης του *Beery (VMI)* και τη βαθμολόγηση σε τρεις λεκτικές δοκιμασίες του *Torrance Test of Creative Thinking*. Με τα ίδια ψυχομετρικά μέσα είχαν εντοπιστεί επτά επιπλέον χαρισματικοί μαθητές ανάμεσα σε μαθητές που δεν είχαν κατονομασθεί ως χαρισματικοί από τους εκπαιδευτικούς. Σ' ένα σύνολο 97 μαθητών χορηγήθηκαν σε ένα δεύτερο στάδιο: το τεστ Προοδευτικοί Τύποι *Raven*, σταθμισμένο στον ελληνικό μαθητικό πληθυσμό (Γεώργας, 1971) για την αξιολόγηση της αντιληπτικής ικανότητας, καθώς και τρεις λεκτικές δοκιμασίες από το Τεστ Δημιουργικής Σκέψης των *Wallach-Kogan*, προσαρμοσμένο σε ελληνικό δείγμα μαθητών (Μαρμαρινός, 1978). Βαθμολογήθηκαν οι δοκιμασίες δημιουργικής σκέψης ως προς την «ποσότητα ιδεών», την «ευελιξία» και την «πρωτοτυπία». Οι αξιολογήσεις αυτές, καθώς ο γενικός δείκτης IQ και οι συνολικοί βασικοί βαθμοί στα επιμέρους πέντε σετ ερωτημάτων *Raven*, συγκρίνονται για την ομάδα των δώδεκα χαρισματικών μαθητών με άλλες υποομάδες ανάμεσα στους μαθητές που υπέδειξαν οι εκπαιδευτικοί ως χαρισματικούς. Συζητώνται τα ευρήματα ως προς τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αντιληπτικής ικανότητας και δημιουργικής σκέψης των χαρισματικών μαθητών και των μαθητών των υπολοίπων ομάδων, σε σχέση με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι έλληνες εκπαιδευτικοί όταν κατονομάζουν χαρισματικούς μαθητές.

Λέξεις-κλειδιά: Αντιληπτική ικανότητα, Δημιουργική σκέψη, Χαρισματικοί μαθητές, Εντοπισμός χαρισματικών μαθητών

Πραγματολογικές δυσκολίες και νοητικά ρήματα: βελτιώνοντας την προβλεπτική ικανότητα διάκρισης των ειδικών γλωσσικών δυσκολιών

Γ. Σπανούδης¹, Δ. Νατσόπουλος¹

¹ Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κύπρου, Λευκωσία

Η μέτρηση των πραγματολογικών δεξιοτήτων των παιδιών με γλωσσικές δυσκολίες αναγνωρίζεται ως αναγκαίο αλλά εξαιρετικά δύσκολο έργο για πολλούς λόγους. Τα παιδιά με πραγματολογικές δυσκολίες παρουσιάζουν προβλήματα στις δεξιότητες συνομιλίας (φτωχή κατανόηση των κανόνων που διέπουν τις σχέσεις ομιλητή-ακροατή, 'άμετρη' χρήση της κυριολεξίας, λόγο που χαρακτηρίζεται από έλλειψη 'συνохής' προς το υπό συζήτηση θέμα κ.α.). Ένα εργαλείο μέτρησης των πραγματολογικών δυσκολιών είναι το Ερωτηματολόγιο Ελέγχου Επικοινωνιακής Ικανότητας (ΕΕΕΙ) (Bishop, 1998). Τα ψυχομετρικά χαρακτηριστικά (αξιοπιστία, εγκυρότητα, ικανότητα ταξινόμησης των παιδιών με πραγματολογικές δυσκολίες) του ΕΕΕΙ μελετώνται συστηματικά τα τελευταία χρόνια (Botting, 2004). Στόχος της παρούσας έρευνας, η οποία αποτελεί μέρος ενός ευρύτερου προγράμματος σε σχέση με την κατανόηση και παραγωγή των νοητικών ρημάτων, είναι η διερεύνηση των προβλημάτων: (1) το ΕΕΕΙ μπορεί να κατηγοριοποιήσει ικανοποιητικά παιδιά με πραγματολογικές δυσκολίες σε σχέση με μια ομάδα παιδιών με γλωσσικές δυσκολίες; (2) ποια σχέση υφίσταται μεταξύ των κλιμάκων του ΕΕΕΙ και μετρήσεων κατανόησης και παραγωγής νοητικών ρημάτων; (3) η συνδυασμένη χρήση του ΕΕΕΙ με γλωσσικές μετρήσεις αυξάνει την ικανότητα διάκρισης-κατηγοριοποίησης των παιδιών με γλωσσικές δυσκολίες; Μια ομάδα από 50 παιδιά σχολικής ηλικίας με γλωσσικές δυσκολίες και μια ομάδα 50 τυπικώς αναπτυσσόμενων παιδιών αποτέλεσαν το δείγμα της έρευνας. Η ανάλυση των δεδομένων έδειξε ότι το ΕΕΕΙ διακρίνει δύο ομάδες, μία ομάδα υψηλής και μία ομάδα χαμηλής επικοινωνιακής ικανότητας. Ειδικότερα, ωστόσο, ως προς τις πραγματολογικές δεξιότητες των παιδιών, οι αναλύσεις επιβεβαίωσαν την ύπαρξη τεσσάρων υποομάδων. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι το ΕΕΕΙ συνιστά χρήσιμο κλινικό και ερευνητικό εργαλείο μέτρησης της επικοινωνιακής ικανότητας των παιδιών.

Ανίχνευση μαθησιακών δυσκολιών και λίστες ελέγχου μαθησιακής ετοιμότητας. Το έντυπο συνεργασίας με το γονέα

Μ. Δροσινού

Τμήμα Ειδικής Αγωγής, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αγ. Παρασκευή

Η μελέτη επιχειρεί να καταγράψει τις μαθησιακές δυσκολίες των παιδιών και των εφήβων αξιοποιώντας λίστες Ελέγχου Μαθησιακής Ετοιμότητας με το έντυπο συνεργασίας με το γονέα, το οποίο συμπεριλαμβάνεται στα βιβλιοτετράδια των μαθητών __Δραστηριότητες Μαθησιακής Ετοιμότητας__.

Το δείγμα εστιάστηκε σε (N=50) γονείς ηλικίας 23-44 χρόνων με μέσο όρο ηλικίας 33,5 χρόνια και (N=100) παιδιά ηλικίας 4,6-14 χρόνων με μέσο όρο ηλικίας 9,5 χρόνια. Οι μαθησιακές δυσκολίες ανιχνεύονται με α) τις λίστες Ελέγχου Βασικών δεξιοτήτων (ΛΕΒΔ) - μαθησιακής ετοιμότητας (ΥΠΕΠΘ-ΠΙ, 2003) και β) τα έντυπα καθημερινής καταγραφής της διδακτικής παρέμβασης ειδικής αγωγής. Στο έντυπο καταγραφής της συνεργασίας με το γονέα σημειώνεται __αυτολεξεί__ το αίτημα του γονέα για τις μαθησιακές δυσκολίες του παιδιού του.

Αποτελέσματα- Συμπεράσματα: α) οι γονείς με χρόνια ψυχικά νοσήματα όπως κατάθλιψη αδυνατούν να διαχωρίσουν το δικό τους πρόβλημα από τις δυσκολίες που συναντούν στη μάθηση τα παιδιά τους. Έτσι στο σχολείο φτάνουν με αδιευκρίνιστο αίτημα στο τι θέλουν να κάνει ο δάσκαλος ειδικής αγωγής για αυτούς και το παιδί τους. Απαντούν στις (ΛΕΒΔ) - Μαθησιακής Ετοιμότητας χωρίς να μπορούν να εστιάσουν περιοχή δεξιοτήτων που απαιτείται μεγαλύτερη εκπαιδευτική φροντίδα όπως ο προφορικός λόγος, η ψυχοκινητικότητα, οι νοητικές ικανότητες, ή η συναισθηματική Οργάνωση. Αρκετοί από αυτούς θεωρούν δεδομένη τη μαθησιακή ετοιμότητα των παιδιών τους.

LIAISON ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ ΣΕ ΚΟΙΝΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Συγγενείς κοντά στους Νοσηλευόμενους Ψυχικά Ασθενείς. Μια καινοτόμος πρακτική

*Χ. Μαντάς, Α.Ε.Θ. Παππά, Σ. Παππά, Θ. Υφαντής, Β. Μαυρέας
Ψυχιατρική Κλινική, Ιατρική Σχολή, Παν/μιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα*

Στην παρούσα εργασία αξιολογείται η στάση που κρατούν οι συγγενείς που συνοδεύουν τους ψυχικά πάσχοντες καθ' όλη τη διάρκεια της νοσηλείας τους στην ανοιχτή μονάδα της Ψυχιατρικής κλινικής του Γενικού Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ιωαννίνων. Στη μελέτη συμμετείχαν οι συγγενείς 76 ασθενών. Η ομάδα των συγγενών που συνόδευαν τους ασθενείς (n=43) συγκρίθηκε με την ομάδα των συγγενών των ασθενών που δεν συνοδεύονταν (n=33). Σε όλους τους συγγενείς έγινε ημιδομημένη κλινική συνέντευξη σχετικά με το Φόρτο με τον οποίο επιβαρύνεται η Οικογένεια από τη Φροντίδα του Ψυχικά Πάσχοντος (Family Burden of Care) και κατόπιν συμπλήρωσαν κατά την εισαγωγή και κατά την έξοδο τις κλίμακες Family Attitude Form (FAF), Opinion about Mental Illness (OMI), Family Environmental Scale (FES) και General Health Questionnaire-28. Ο θεράπων ιατρός συμπλήρωσε επίσης τις κλίμακες εκτίμησης του ασθενούς Global Assessment Scale (GAS) και BPRS. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως οι συνοδοί συγγενείς παρουσίασαν χαμηλότερες τιμές στην κλίμακα της «Απόρριψης» της FAF και επίσης χαμηλότερες τιμές στην κλίμακα της «Κοινωνικής Διάκρισης» της OMI κατά την έξοδο, σε σύγκριση με τους συγγενείς που δεν συνόδευαν τους ασθενείς συγγενείς τους. Επιπλέον, η ανάλυση λογιστικής παλινδρόμησης έδειξε ότι η διάρκεια της νόσου και η διάρκεια της νοσηλείας των ασθενών στο νοσοκομείο, μπορούσαν ικανοποιητικά να προβλέψουν το ενδεχόμενο να συνοδεύονται οι ασθενείς από τους συγγενείς τους καθ' όλη τη διάρκεια της νοσηλείας τους. Τα αποτελέσματα προτείνουν ότι μια τέτοια πρακτική επιτρέπει την μεγαλύτερη αποδοχή των ψυχικά ασθενών και συμβάλλει στην αλλαγή της στάσης των συνοδών των ασθενών απέναντι στη ψυχική νόσο και τους ψυχικά πάσχοντες, προς μια θετική κατεύθυνση.

Μια συνεργασία ανάμεσα σε Πανεπιστημιακό χώρο και δημόσιο φορέα, ανάμεσα σε ένα χώρο θεωρίας και έρευνας και σε ένα χώρο εφαρμογής της κλινικής πράξης.

Η συνεργασία του Πανεπιστημίου Αθηνών και του Κέντρου Ψυχικής Υγείας Περιστερίου

Α. Χριστοπούλου¹, Δ. Μαλιδέλης, Τ. Καβαλιέρου, Κ. Καπώνη, Μ. Ζωγράφου, Ε. Τερζιόγλου²

¹ Επίκουρη Καθηγήτρια Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών

² Κέντρο Ψυχικής Υγείας Περιστερίου, Αθήνα

Θα πραγματοποιηθεί παρουσίαση τεσσάρων κλινικών περιστατικών μέσα από μια ψυχαναλυτική θεώρηση, τα οποία θα σχολιαστούν και θα συζητηθούν περαιτέρω με την καθοδήγηση της Α. Χριστοπούλου. Τα περιστατικά αυτά έχουν παραπεμφθεί στο ΚΨΥ Περιστερίου, τα οποία έχουν αναλάβει ψυχοθεραπευτικά μεταπτυχιακοί ψυχολόγοι κλινικής ψυχολογίας για χρονικό διάστημα ενός έτους. Η παρουσίαση των περιστατικών θα περιλαμβάνει σύντομο ιστορικό των ασθενών και την πορεία του θεραπευτικού χειρισμού. Με την ολοκλήρωση των περιστατικών αυτών θα ακολουθήσει συζήτηση, την οποία θα συντονίζει η κα Α. Χριστοπούλου, Επίκουρη Καθηγήτρια Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών και ο κύριος Μαλιδέλης, κλινικός ψυχολόγος στο ΚΨΥ Περιστερίου. Η συζήτηση θα επικεντρωθεί όχι τόσο σε αυτά καθαυτά τα περιστατικά αλλά κυρίως στις θεωρητικές γνώσεις και την κατάρτιση των ψυχολόγων, που παρέχεται στα πλαίσια της μεταπτυχιακής τους εκπαίδευσης και στο βαθμό που αυτή τους βοηθά να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις ενός κλινικού χώρου, που τους παρέχει τη δυνατότητα να αναλαμβάνουν τη θεραπευτική ευθύνη ενός ασθενούς.

Η χρήση της κλινικής αξιολόγησης στο πλαίσιο του Κέντρου Ψυχικής Υγείας Περιστερίου

Δ. Μαλιδέλης, Τ. Καβαλιέρου, Ε. Τερζιόγλου, Α. Σταμούλη, Α. Τριαντοπούλου

Κέντρο Ψυχικής Υγείας Περιστερίου, Αθήνα

Η κλινική αξιολόγηση αποτελεί μια από τις βασικές δραστηριότητες του Κέντρου Ψυχικής Υγείας Περιστερίου και βασική προϋπόθεση για την έναρξη οποιουδήποτε τύπου διαχείρισης και παρέμβασης. Η αξιολόγηση διενεργείται μέσω της χορήγησης προβολικών δοκιμασιών και ερωτηματολογίων προσωπικότητας αλλά και μέσω της κλινικής συνέντευξης με στόχο την ψυχοδυναμική αξιολόγηση του ασθενή. Θα πραγματοποιηθούν τέσσερις παρουσιάσεις που η πρώτη θα αφορά στη χρήση των προβολικών δοκιμασιών (Machover figure drawing test, Rorschach) και την παρουσίαση ενός προφίλ, η δεύτερη στη χρήση των ερωτηματολογίων προσωπικότητας (MMPI, MCMI) και την παρουσίαση ενός προφίλ και η τρίτη στην ψυχοδυναμική αξιολόγηση (δομική διάγνωση) που βασίζεται σε μοντέλα που προτείνουν θεωρητικοί όπως ο Kernberg, ο Hinshelwood κ.α. Μια τέταρτη παρουσίαση θα περιλαμβάνει στοιχεία για τον αριθμό των αξιολογήσεων που έχουν πραγματοποιηθεί στο ΚΨΥ Περιστερίου, για τις διαγνώσεις που έχουν δοθεί αλλά και θα δώσει έμφαση στο ρόλο της αξιολόγησης στον θεραπευτικό σχεδιασμό.

Συνεδρία: Διαπροσωπικές σχέσεις και πολιτισμικές διαφορές

Συναισθηματικοί δεσμοί με τη γειτονιά, δίκτυο διαπροσωπικών σχέσεων και αίσθηση ασφάλειας: διαπολιτισμική προσέγγιση σε έξι ευρωπαϊκές γειτονιές

Π. Παναγιωτοπούλου¹, Α. Γκαρή¹, Σ. Χριστακοπούλου² & J. Dawson²

¹ Τμήμα ΦΠΨ, Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα, Ελλάδα

² Jon Dawson and Associates, Urban Consultants, Chester, United Kingdom

Σκοπός της μελέτης είναι η διερεύνηση παραμέτρων της ποιότητας ζωής της γειτονιάς, όπως είναι οι συναισθηματικοί δεσμοί, ο βαθμός που το άτομο συνδέεται με άλλα πρόσωπα στη γειτονιά και ο βαθμός που νιώθει ασφάλεια. Ειδικότερα, η μελέτη αυτή διερευνά, μέσα από μια διαπολιτισμική οπτική γωνία, το βαθμό που κανείς νιώθει να συνδέεται συναισθηματικά με τη γειτονιά του (community attachment), που διατηρεί σχέσεις με άλλα πρόσωπα σ' αυτήν και που βιώνει συναισθηματική ασφάλεια (emotional safety) ή φόβο για καταστάσεις επιθετικές/εγκληματικές. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε γειτονιές στην Ελλάδα, Μ. Βρετανία και Ιρλανδία, καλύπτοντας ένα σημαντικό εύρος από οικολογικά, πολιτισμικά και κοινωνικο-οικονομικά χαρακτηριστικά. Χρησιμοποιήθηκε αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο που χορηγήθηκε από εκπαιδευμένους συνεντευκτές σε 705 ενηλίκους, ηλικίας 18-80 ετών, με τυχαία δειγματοληψία, στις εξής έξι γειτονιές: στην Πλατεία Ελευθερίας Πατρών (102) στο Κοντόπευκο (86) και στο Μπουρνάζι (115) της Αθήνας, στο Dingle Partnership Area, Liverpool της Μ. Βρετανίας (160), καθώς και στις γειτονιές Westside, Galway (133) και Knocknaheeny, Cork (109) της Ιρλανδίας. Στο σύνολο του δείγματος, 39% ήταν άνδρες και 61% γυναίκες. Μελετάται η συσχέτιση μεταξύ των συναισθηματικών δεσμών, των σχέσεων με άλλα πρόσωπα και της αίσθησης ασφάλειας από επιθετικές/εγκληματικές ενέργειες στη γειτονιά, ως προς την πολιτισμική διαφοροποίηση, το χρόνο διάρκειας της διαμονής στη γειτονιά και το φύλο. Συζητώνται τα ευρήματα σε σχέση με την έννοια της ποιότητας ζωής στην κοινότητα.

Λέξεις-κλειδιά: Συναισθηματικοί Δεσμοί με την κοινότητα, Συναισθηματική ασφάλεια στην κοινότητα, Δίκτυο σχέσεων στην κοινότητα, Διαπολιτισμική μελέτη της κοινότητας.

Επιβολή φυσικής-σωματικής βίας από το/τη σύντροφο: Ποσοστά, συχνότητα, και ατομικοί-ενδοψυχικοί παράγοντες στις συντροφικές σχέσεις των φοιτητών

A. Καλαϊτζάκη¹, M. Straus²

¹ Σ.Ε.Υ.Π., Τ.Ε.Ι. Κρήτης, Ηράκλειο Κρήτης

² Family Research Laboratory, University of New Hampshire, Durham, U.S.A.

Στα πλαίσια διεθνούς μελέτης για τη βία στις συντροφικές σχέσεις, μελετήθηκε η επιβολή φυσικής-σωματικής βίας σε δείγμα προπτυχιακών φοιτητών (N=265). Το ερωτηματολόγιο που χορηγήθηκε αποτελείται από τρία μέρη: α) δημογραφικά στοιχεία, β) την Αναθεωρημένη Κλίμακα Τακτικών Σύγκρουσης (Revised Conflict Tactics Scales; CTS2) για τη διερεύνηση του ποσοστού και της συχνότητας εμφάνισης βίας και γ) το Προφίλ των Συντρόφων και της Σχέσης (Partner and Relationships Profile; PRP) για την μελέτη των αιτιολογικών παραγόντων. Το 31% των φοιτητών δήλωσε ότι υπήρξε θύμα φυσικής-σωματικής βίας από το/τη σύντροφό του και από αυτούς, το 18% υπήρξε θύμα σοβαρής φυσικής βίας (π.χ. χρήση μαχαιριού ή όπλου, γρονθοκόπημα, ξυλοδαρμός, απόπειρα πνιξίματος, πρόκληση εγκαύματος). Οι άντρες υπήρξαν θύματα φυσικής βίας (συνολικά και σοβαρής) στατιστικά σημαντικά περισσότερο (61% και 46%, αντίστοιχα) από τις γυναίκες (23% και 11%, αντίστοιχα). Μια σειρά μεταβλητών σχετίστηκε με τη θυματοποίηση/επιβολή φυσικής-σωματικής βίας από το/τη σύντροφο (π.χ. κατάθλιψη, μεταιχμιακή προσωπικότητα, ιστορικό εγκληματικών πράξεων, ιστορικό παραμέλησης, ιστορικό σεξουαλικής κακοποίησης, κοινωνική ενσωμάτωση, στρες, χρήση ουσιών, βίαιη κοινωνικοποίηση και αποδοχή/έγκριση της βίας). Τα αποτελέσματα γενικά συμφωνούν με τα αντίστοιχα άλλων χωρών και συζητούνται στο πλαίσιο της πρόληψης και παρέμβασης.

Φυσική-σωματική βία στις συντροφικές σχέσεις φοιτητών: Ποσοστά, συχνότητα, στάσεις και συμπεριφορές απέναντι στο/στη σύντροφο

A. Καλαϊτζάκη¹, M. Straus²

¹ Σ.Ε.Υ.Π., Τ.Ε.Ι. Κρήτης, Ηράκλειο Κρήτης

² Family Research Laboratory, University of New Hampshire, Durham, U.S.A.

Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η μελέτη της επιβολής φυσικής-σωματικής βίας στις συντροφικές σχέσεις φοιτητών (N=265). Χορηγήθηκε ερωτηματολόγιο με α) τα δημογραφικά στοιχεία, β) την Αναθεωρημένη Κλίμακα Τακτικών Σύγκρουσης (Revised Conflict Tactics Scales; CTS2) για τη διερεύνηση του ποσοστού και της συχνότητας εμφάνισης βίας και γ) το Προφίλ των Συντρόφων και της Σχέσης (Partner and Relationships Profile; PRP) για την μελέτη των αιτιολογικών παραγόντων. Το 33% των φοιτητών άσκησε φυσική-σωματική βία στο/στη σύντροφό του (Μ.Ο. = 17 φορές το τελευταίο έτος) και το 18% αυτών άσκησε σοβαρή βία (π.χ. χρήση μαχαιριού ή όπλου, γρονθοκόπημα, ξυλοδαρμός, απόπειρα πνιξίματος) κατά μέσο όρο 14,5 φορές το χρόνο. Οι άντρες άσκησαν φυσική βία (συνολικά και σοβαρή) στατιστικά σημαντικά περισσότερο (64% και 49%, αντίστοιχα) από τις γυναίκες (25% και 10%, αντίστοιχα). Η ηλικία και η διάρκεια της σχέσης συσχετίστηκαν αρνητικά με τη φυσική-σωματική βία. Τα προβλήματα επικοινωνίας, οι συγκρούσεις, το στρες στη σχέση, η αδυναμία διαχείρισης του θυμού, η υποτίμηση του/της συντρόφου και η απόδοση σε αυτόν/αυτήν αρνητικών προθέσεων συσχετίστηκαν με την επιβολή βίας. Η επιβολή σοβαρών μορφών βίας συσχετίστηκε αρνητικά επίσης με τη ζήλια και τη δέσμευση στη σχέση. Τα αποτελέσματα συγκρίνονται με τα αντίστοιχα άλλων χωρών και συζητούνται στο πλαίσιο της πρόληψης και παρέμβασης.

Συνεδρία: Εφαρμοσμένη συμβουλευτική

Συμβουλευτική και Εμπύχωση σε περιορισμένες κοινωνικές δεξιότητες: Η παρουσίαση μιας μελέτης περίπτωσης

*Α. Σωτήρχου, ΜΑ, Ψυχολόγος, Ψυχοθεραπεύτρια, Σύμβουλος
Κέντρο Ψυχολογικών Εφαρμογών, Αθήνα*

Σκοπός της ανακοίνωσης είναι η παρουσίαση μιας μελέτης περίπτωσης όπου ο πελάτης εμφανίζει δυσκολίες κοινωνικής ένταξης και στον οποίο ο συνδυασμός τεχνικών και δεξιοτήτων της εμπύχωσης και της συμβουλευτικής έχουν ως αποτέλεσμα θετικές αλλαγές στην καθημερινή του συμπεριφορά. Συγκεκριμένα, ο πελάτης μέσα από ψυχολογική αξιολόγηση που του έγινε τείνει να ενταχθεί στη διαγνωστική κατηγορία της Αποφευκτικής Διαταραχής της Προσωπικότητας. Αναλυτικότερα, βασικό χαρακτηριστικό του πελάτη είναι η έντονη κοινωνική αναστολή, τα αισθήματα ανεπάρκειας και η υπερευαισθησία στην κριτική των άλλων. Το αποτέλεσμα είναι να αποφεύγει όλες τις καταστάσεις όπου υπάρχει σημαντική διαπροσωπική επαφή, να υπάρχει δυσκολία στο να κάνει φίλους και στενές σχέσεις και να αποφεύγει τις κοινωνικές συναντήσεις. Μετά από έναν αριθμό ατομικών και οικογενειακών συναντήσεων κρίθηκε αναγκαία η εκπαίδευσή του σε κοινωνικές δεξιότητες. Έτσι, μέσα από μια ποικιλία τεχνικών της εμπύχωσης, καθώς και μέσα από τεχνικές που εφαρμόζονται στη συμβουλευτική, ο συγκεκριμένος θεραπευόμενος αρχίζει να δομεί σχέση με το σώμα του κι έτσι να εκφράζεται, εκτός από λεκτικά, και μέσα από αυτό. Παράλληλα, αρχίζει σιγά-σιγά να καλλιεργεί τη φαντασία και τη δημιουργικότητα του και να ανακαλύπτει τα συναισθήματά του.

Η σημασία της αντικειμενικής ιεράρχησης του συστήματος αξιών του συμβουλευόμενου από τον σύμβουλο, κατά τη διάρκεια της συμβουλευτικής διαδικασίας, σύμφωνα με τη θεωρία της διαγενεακής μετάβασης των Bowen και Nagy

Κ. ΚΕΝΑΝΙΔΗΣ

ΤΜΗΜΑ: ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ, ΠΑΝ/ΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Με τη παρούσα εργασία, επιθυμούμε να καταδείξουμε το βασικό ρόλο που διαδραματίζει η διαδικασία της διαγενεακής μετάβασης στη διαμόρφωση μιας «αντικειμενικής» (στο πλαίσιο του δυνατού) ιεράρχησης και αξιολόγησης του συστήματος αξιών του συμβουλευόμενου από τον σύμβουλο η οποία διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη θετική ή μη έκβαση της συμβουλευτικής ή της θεραπευτικής διαδικασίας. Η σύγχρονη έρευνα Η σύγχρονη έρευνα, (PAFSQ, Bray, Williamson & Malone 1984, Differentiation of Self Inventory, Skowron & Friedlander, 1998 κ.α.) έχει να καταδείξει πλήθος σύγχρονων ψυχομετρικών εργαλείων που καταδεικνύουν τη σημαντικότητα της διαδικασίας της διαγενεακής μετάβασης νομοτελειών (κυρίως από την οικογένεια προέλευσης), στην διαμόρφωση προσωπικού συστήματος αξιών. Η μεγάλη πλειοψηφία των ψυχομετρικών αυτών εργαλείων έχουν ως βασικό τους θεωρητικό υπόβαθρο τις σχετικές θεωρίες των Nagy και Bowen.¹ Η θεωρία του Nagy βασίζεται στην διαδικασία της διαγενεακής μετάβασης νομοτελιών (συνειδητών και υποσυνειδητών ή αόρατων, όπως ο ίδιος τις χαρακτηρίζει), από την οικογένεια προέλευσης του καθενός, στην καινούργια του οικογένεια, από το ευρύτερο περιβάλλον του αλλά και από τις σχέσεις του. Η θεωρία των διαγενεακών οικογενειακών σχέσεων (μέρος της συστημικής οικογενειακής θεραπείας), του Bowen βασίζεται στον τρόπο διαμόρφωσης του επιπέδου της διαφορετικότητας του εαυτού (level of differentiation of self), προς αποφυγή της προσκόλλησης, της εξάρτησης και σύγχυσης των ρόλων στην οικογένεια προέλευσης, η οποία μεταφέρεται διαγενεακά στην νέα οικογένεια κοκ. Το σύστημα αξιών του συμβουλευόμενου καθορίζει α) στη συναισθηματική του διάσταση, τις έννοιες της ασφάλειας, της σιγουριάς της εμπιστοσύνης και της ελπίδας, της ελευθερίας, κ.α. β) στη συμπεριφορά του ατόμου σε σχέση με τον εαυτό του, το στενό αλλά και το ευρύτερο περιβάλλον, καθώς και το περιεχόμενο βασικών εννοιών που χαρακτηρίζουν, τις διαπροσωπικές σχέσεις (σεβασμό, συγχώρηση, ανεκτικότητα αλληλοβοήθεια κ.α.) και γ) στη αναπτυξιακή του διάσταση, τις αξίες, τις «αλήθειες» και τα πιστεύω που θεωρεί ότι θα πρέπει να μεταδώσει στα παιδιά του γενικότερα αυτό που θεωρεί ότι μπορεί να δώσει νόημα στη ζωή του. Έχοντας υπόψη τα παραπάνω, πιστεύω πως η παρούσα εργασία θα αναδείξει την καθοριστική σημασία της ορθής και «αντικειμενικής» κατανόησης του συστήματος αξιών του συμβουλευόμενου από τον σύμβουλο, κατά τη διάρκεια της συμβουλευτικής διαδικασίας και θα προκαλέσει γόνιμο και δημιουργικό διάλογο.

¹ Bonzormenyi-Nagy Ivan, Spark G.M., *Invisible Loyalties: Reciprocity in Intergenerational Family Therapy*, New York, Karper & Row, 1973 και Bowen, M. (1978). *Family therapy in clinical practice*. New York: Jason Aronson.

Συμβουλευτική και Οικολογική Ευαισθησία. Διερεύνηση των Στάσεων των Λειτουργών Συμβουλευτικής απέναντι στα Προβλήματα Περιβάλλοντος

Ο. Καλούρη¹, Α. Φιλιάς², Μ. Βραχόπουλος³

¹ Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής Τεχνολογικής Εκπαίδευσης, Γενικό Τμήμα Παιδαγωγικών Μαθημάτων, Τομέας Προγραμμάτων Ειδίκευσης και Επιμόρφωσης, Μαρούσι Αττικής

² Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής Τεχνολογικής Εκπαίδευσης, Τμήμα Εκπαιδευτικών Μηχανολογίας, Μαρούσι Αττικής

³ Τμήμα Μηχανολογίας, ΤΕΙ Χαλκίδας, Χαλκίδα

Με αφετηρία τον προβληματισμό που κυριαρχεί παγκόσμια σε σχέση με την περιβαλλοντική καταστροφή, τη διατάραξη του οικοσυστήματος και τις συνέπειες του στην καθημερινότητα της ανθρώπινης ύπαρξης, θεωρώντας επίσης ότι κάθε συμβουλευτική παρέμβαση θα πρέπει εκτός των επιμέρους στόχων της ατομικής βελτίωσης και επίλυσης των όποιων προβλημάτων, να επιδιώκει και την ευρύτερη κοινωνική και περιβαλλοντική βελτίωση, στην παρούσα εργασία μελετάται η σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην οικολογική-περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και τη συμβουλευτική παρέμβαση, καθώς και οι παράγοντες που την καθορίζουν και επηρεάζουν. Ειδικότερα, διερευνάται ο βαθμός ευαισθητοποίησης των Συμβούλων Εκπαιδευτικού και Επαγγελματικού Προσανατολισμού σε θέματα οικολογικής συμπεριφοράς και καταγράφονται και αναλύονται οι παράμετροι που καθορίζουν τη στάση τους απέναντι στα περιβαλλοντικά θέματα, μια και οι τελευταίοι λειτουργούν ή δύνανται να λειτουργήσουν ως πολλαπλασιαστές ανάπτυξης της οικολογικής και περιβαλλοντικής συνείδησης. Παρουσιάζεται και αξιολογείται η στάση και η αντίληψη των Συμβούλων απέναντι στον «ζωτικό χώρο» έτσι όπως αυτός ορίζεται από τον Κ. Lewin, καθώς και στο ρόλο που το περιβάλλον μπορεί να παίξει στην προσπάθεια για ερμηνεία της συμπεριφοράς του ατόμου. Τέλος, τεκμηριώνεται η δυνατότητα ανάπτυξης οικολογικής - περιβαλλοντικής συνείδησης μέσα από την Συμβουλευτική ως θεωρία και ως πράξη.

Η επίδραση της συναισθηματικής νοημοσύνης, του ευ ζην, και της αυτοαντίληψης του εφήβου στην ετοιμότητα επαγγελματικής λήψης αποφάσεων

Α.Τσαχαλίδης¹, Μ.Μανιαδάκη²

¹ Σύμβουλος Απασχόλησης, Κ.Ε.Κ Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών, Βιοτεχνών και Εμπόρων Ελλάδας, Αθήνα

² Εργασιακή Σύμβουλος, Διεύθυνση Επαγγελματικού Προσανατολισμού, Ο.Α.Ε.Δ, Αθήνα

Σκοπός της έρευνάς μας ήταν να διερευνήσουμε τη σχέση ανάμεσα στην ετοιμότητα για λήψη επαγγελματικών αποφάσεων, στην συναισθηματική νοημοσύνη, στο ευ ζην και στην αυτοαντίληψη σε μαθητές της Α' τάξης Ενιαίου Λυκείου. Οι 341 συμμετέχοντες μαθητές συμπλήρωσαν το Τεστ Συναισθηματικής Νοημοσύνης, την Κλίμακα Ικανοποίησης από την Ζωή, την Κλίμακα Θετικών Αρνητικών Συναισθημάτων, το Ερωτηματολόγιο Αυτοαντίληψης «Πως Αντιλαμβάνομαι Τον Εαυτό μου» (ΠΑΤΕΜ) και την Κλίμακα Λήψης Επαγγελματικών Αποφάσεων.

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν ήταν σύμφωνα με τις αρχικές υποθέσεις μας. Πιο συγκεκριμένα, διαπιστώθηκε ότι υπάρχει αρνητική συσχέτιση ανάμεσα στη συναισθηματική νοημοσύνη και στα εμπόδια που παρεμβάλλονται στη λήψη επαγγελματικής απόφασης. Επιπρόσθετα βρέθηκε ότι η συναισθηματική νοημοσύνη σχετίζεται θετικά με το ευ ζην ενώ οι περισσότερες υποκλίμακες της αυτοαντίληψης σχετίζονται αρνητικά με εμπόδια που παρεμβάλλονται στη λήψη επαγγελματικής απόφασης. Από την ανάλυση ιεραρχικής παλινδρόμησης διαπιστώθηκε, ότι η συναισθηματική νοημοσύνη και το ευ ζην αποτελούν τους βασικούς προβλεπτικούς παράγοντες για την ετοιμότητα λήψης επαγγελματικής απόφασης. Προβλεπτικοί παράγοντες για την ετοιμότητα λήψης επαγγελματικής απόφασης είναι, επίσης, και συγκεκριμένες διαστάσεις της αυτοαντίληψης, όπως η γενική σχολική ικανότητα και οι σχέσεις με γονείς. Τέλος, οι παραπάνω μεταβλητές διερευνήθηκαν και σε σχέση με διάφορες δημογραφικές μεταβλητές, όπως το φύλο και το εκπαιδευτικό επίπεδο των γονέων.

Προς ένα ευρύτερο ορισμό του συστήματος που να περιλαμβάνει το πλαίσιο

Παρίσης Νίκος

Αναπλ. Καθηγητής Ψυχιατρικής

Δ/ντής ψυχιατρικού Τομέα

Ο ορισμός του συστήματος σαν ένα σύνολο από στοιχεία, τις σχέσεις τους, τις ιδιότητές τους, τις αναδυόμενες ιδιότητες του συνόλου, του πλαισίου τους και των αλληλεπιδράσεων των ανωτέρω, δίνουν την ευκαιρία για μια απαρτίωση πολλών μεθόδων και τεχνικών της συστημικής θεραπείας.

Συνεδρία: Ψυχοθεραπευτικές συντεταγμένες

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ

Θεραπεία μέσα από την ενατένιση ονείρων και ελπίδων

Β. Παπαδιώτη

Τις τελευταίες 10ετίες, με την επίδραση κυρίως του κοινωνικού κονστρουκτιονισμού στο θεωρητικό προσανατολισμό και την πρακτική εφαρμογή της οικογενειακής – συστημικής θεραπείας, παρατηρούμε μια εξέλιξη:

- α) Από την ενασχόληση με το πρόβλημα στην πρόταση λύσεων.
- β) Από την αντιμετώπιση του παρελθόντος στην αντιμετώπιση του παρόντος και στο σχεδιασμό του μέλλοντος.

Οι δύο βασικές προσεγγίσεις που ανήκουν στην περίοδο αυτή, η προσέγγιση οικογενειακής θεραπείας Εστιασμένης στη Λύση, και η αφηγηματική προσέγγιση δίδουν έμφαση στη χρήση του λόγου ως βασικού θεραπευτικού μέσου. Με βάση την αρχή του κοινωνικού κονστρουκτιονισμού ότι «η γλώσσα διαμορφώνει την πραγματικότητα», στόχος της θεραπείας είναι η αντιμετώπιση των δυσκολιών μέσα νέες νοηματοδοτήσεις στα προβλήματα και στις αφηγήσεις ζωής, που τα άτομα εκφράζουν.

Στο πλαίσιο αυτό, τονίζεται η σημασία της ενίσχυσης των ονείρων και των ελπίδων στην αντιμετώπιση του προβλήματος.

«Όταν στρεφόμαστε στο μέλλον, δημιουργούμε το παρόν. Τα όνειρα σε οδηγούν να δημιουργήσεις τον κόσμο που ονειρεύεσαι» (Burnham, 2005).

Αναφέρονται παραδείγματα από την εφαρμογή του μοντέλου στη θεραπευτική πράξη.

Το όνειρο ως προσωπική αφήγηση: Σύγχρονα ερευνητικά συμπεράσματα και ψυχοθεραπευτικές εφαρμογές

A. Ανδρουτσοπούλου

Εργαστήριο Διερεύνησης Ανθρώπινων Σχέσεων, Αθήνα

Η αξιοποίηση των ονείρων στην ψυχοθεραπευτική πρακτική μπορεί να βασίζεται πλέον όλο και περισσότερο σε ερευνητικά δεδομένα τόσο από ποσοτικές όσο και από ποιοτικές έρευνες. Οι έρευνες αυτές ασχολούνται σε γενικές γραμμές με δύο κατηγορίες θεμάτων: (1) την επιβεβαίωση στοιχείων από παλαιότερες θεωρητικές τοποθετήσεις (π.χ. ψυχαναλυτικές) ή/και την ενίσχυση νεότερων θεωρητικών οπτικών (π.χ. φαινομενολογικών) όσο αφορά τον τρόπο 'μετάφρασης' της γλώσσας των ονείρων και (2) με την επιβεβαίωση της αποτελεσματικότητας της χρήσης των ονείρων στην ψυχοθεραπευτική πρακτική. Στην παρούσα εργασία θα αναφερθούμε συνοπτικά σε συμπεράσματα της πρώτης (1) κατηγορίας ερευνών και θα υποστηρίξουμε την χρησιμότητα μιας συγκεκριμένης φαινομενολογικής-πραγματιστικής οπτικής, η οποία βλέπει τα όνειρα ως μια προσωπική αφήγηση. Αυτή η προσωπική αφήγηση του ύπνου λαμβάνει χώρα σε επίπεδο χαμηλής συνειδητότητας και εξελίσσεται παράλληλα με την προσωπική αφήγηση της εγρήγορης που λαμβάνει χώρα σε επίπεδο υψηλότερης συνειδητότητας. Οι δυο αφηγήσεις είναι αλληλοσυμπληρούμενες, εξ ου και η χρησιμότητα και των δύο στην ψυχοθεραπευτική πρακτική. Θα αναφερθούμε με παραδείγματα στον τρόπο διερεύνησης των ονείρων σε διαφορετικά επίπεδα καθώς και στην επιλογή επιπέδου διερεύνησης με βάση την πρόοδο της θεραπευτικής πορείας και τη διάρκεια της ψυχοθεραπείας.

Η θεραπεία της υγείας

Βερβελίδη Φιφή, Ψυχολόγος – Οικογενειακή θεραπεύτρια

Τι είναι η υγεία; Η έλλειψη νόσου ή το ωραίο γύψινο κεφάλι γυναίκας που στολίζει τα περισσότερα γραφεία των γιατρών; Τι είναι θεραπεία; Ποιος ο ρόλος του θεραπευτή;

Η έννοια του θεραπεύω, που αρχικά σήμαινε υπηρετώ, φροντίζω, με την ανατροπή στην ιεραρχία της σχέσης θεραπευτή / θεραπευόμενου, έφτασε να σημαίνει γιατρεύω.

Η Νευτώνιος αιτιοκρατική εξήγηση των φαινομένων ενίσχυσε αυτήν την αντίληψη: Τα μικρόβια προκαλούν την αρρώστια, ο γιατρός τη γιατρεύει. Ο άρρωστος απών. Έτσι, το ενδιαφέρον εστιάστηκε στη νόσο, στην ανωμαλία και όχι στην υγεία.

Σήμερα, η συστημική σκέψη επιβάλλει την αναθεώρηση αυτών των θέσεων. Είναι καιρός, νομίζω, να αρχίσουμε να θεραπεύουμε τη υγεία – όπως οι καλλιτέχνες θεραπεύουν τις τέχνες – προωθώντας και τη συμμετοχή του θεραπευόμενου στη διαδικασία.

Ο ρόλος του θεραπευτή αλλάζει: Κατεβαίνοντας από το βάθρο της εξουσίας, πάει να βρει τη θέση του δίπλα στον άνθρωπο, ώστε κοινός στόχος να γίνει όχι μόνο η απαλλαγή από το πρόβλημα, από τη νόσο, αλλά και η απόδοση αξίας στη ζωή. Στη ζωή που αξίζει κανείς να ζήσει: στο *εϋ-ζείν*.

Συνεδρία: Θέματα Ψυχικής – Σωματικής υγείας

Ψυχοσωματικά παράδοξα και καρκίνος. Η πρόκληση της κατανόησης των σχέσεων ψυχικής και σωματικής υγείας

Γ. Σταθόπουλος

Εταιρία κοινωνικής ψυχιατρικής και ψυχικής υγείας,
Κέντρο Ημέρας για ψυχολογική υποστήριξη ασθενών με καρκίνο, Αθήνα

Από την εποχή που ο Freud διατύπωνε τις θέσεις του για το μαζοχισμό, ως έμφυτη τάση σε κάθε ανθρώπινο όν, μέχρι σήμερα, σχεδόν έναν αιώνα μετά, πολλά πράγματα έχουν αλλάξει στην κατανόηση και την προσέγγισή μας πάνω στις λεγόμενες «ψυχοσωματικές παθήσεις». Εκείνο όμως που παραμένει ακόμα αναπάντητο ως ερώτημα είναι το εξής: ποιες δυνάμεις, μας κάνουν ν' αρρωσταίνουμε από μια σωματική νόσο σε μια «ευτυχισμένη περίοδο της ζωής μας» ή ακόμα για ποιο λόγο συμπτώματα όπως το άγχος μπορούν να εξαφανιστούν κατά την περίοδο που προσβαλλόμαστε από μια σωματική ασθένεια. Μέσα από την ταυτόχρονη παρουσίαση κλινικών περιστατικών ασθενών με καρκίνο, θα επιχειρήσουμε να θέσουμε σε πρώτο πλάνο τις «παράδοξες σχέσεις» μεταξύ σώματος και ψυχής, σχέσεις που παρατηρούμε κάποιες φορές στην κλινική πράξη.

Μακρόχρονη μελέτη της επίδρασης της κατάθλιψης και της κόπωσης στην ποιότητα ζωής ασθενών με Σκλήρυνση κατά Πλάκας

Κ. Μαντζιαβα¹, Ρ. Πήτα¹, Γ. Κιοσέογλου¹,
Α. Δουρούμα¹, Α. Ωρολογάς²

¹ Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

² Τμήμα Ιατρικής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η διαχρονική αξιολόγηση της ποιότητας ζωής (ΠΖ) ασθενών με Σκλήρυνση κατά Πλάκας (ΣΚΠ) και η σχέση της με την κόπωση και την κατάθλιψη σε χρονικό διάστημα δύο ετών.

Κατά την πρώτη αξιολόγηση (2003) συμμετείχαν 77 ασθενείς με κλινικά διαγνωσμένη ΣΚΠ (47 γυναίκες) με ΜΟ ηλικίας 36.1 έτη (εύρος 18-70, ΤΑ 9.8) και ΜΟ διάρκειας νόσου 9 έτη (εύρος 1-26, ΤΑ 6). Στους ασθενείς χορηγήθηκαν το QOLIMS-89, που αξιολογεί την ΠΖ και τη λειτουργικότητα, οι κλίμακες FIS και FSS, που εκτιμούν 4 διαστάσεις και τη σοβαρότητα της κόπωσης αντίστοιχα, και το BDI, που διερευνά πιθανή κατάθλιψη. Δύο χρόνια αργότερα (2005), 50 από τους παραπάνω ασθενείς επιλέχθηκαν τυχαία και επαναξιολογήθηκαν με τα ίδια εργαλεία. Κατά την πρώτη αξιολόγηση με την εφαρμογή της στατιστικής μεθόδου του Pearson φάνηκε ότι οι 4 διαστάσεις της κόπωσης συσχετίστηκαν αρνητικά με τις περισσότερες υποκλίμακες του QOLIMS-89. Η ανάλυση παλινδρόμησης έδειξε πως η κατάθλιψη αποτελούσε σημαντικό παράγοντα πρόβλεψης για τις σχετιζόμενες με την υγεία πτυχές του QOLIMS-89, ενώ σε μερικές περιπτώσεις επέτεινε τις επιδράσεις της κόπωσης στην ΠΖ. Κατά τη δεύτερη αξιολόγηση εντοπίστηκε στατιστικά σημαντική βελτίωση της γενικής ΠΖ των ασθενών, αλλά δεν παρατηρήθηκε καμία σημαντική μεταβολή αναφορικά με την κατάθλιψη ή την κόπωση.

Προαγωγή ψυχικής υγείας στην προσχολική ηλικία: Εμπειρικά ευρήματα

Β. Χίου¹, Α. Ζήση², Γ. Ξανθάκου³, Μ. Καϊλα⁴

¹ Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού,
Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ρόδος

² Τμήμα Κοινωνιολογίας Πανεπιστημίου Αιγαίου, Μυτιλήνη

³ Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού,
Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ρόδος

⁴ Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού,
Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ρόδος

Η παρούσα μελέτη παρουσιάζει εμπειρικά ευρήματα από την οργάνωση και υλοποίηση πρότυπου προγράμματος προαγωγής ψυχικής υγείας «Μπορώ να Λύσω το Πρόβλημα» της Shure σε παιδιά ηλικίας 4-5 ετών σε φυσικά σχολικά περιβάλλοντα στην Ελλάδα. Στόχος του συγκεκριμένου προγράμματος είναι η εκπαίδευση των παιδιών σε δεξιότητες σκέψης εναλλακτικών λύσεων και συνεπειών σε διαπροσωπικά προβλήματα. Η έρευνα μας εφαρμόζει πειραματικό ερευνητικό σχέδιο επαναλαμβανόμενων μετρήσεων σε δείγμα 162 προ-νηπίων (ΠΟ=91, ΟΕ=71). Μετρήσεις γνωστικών δεξιοτήτων σε συνδυασμό με εκτιμήσεις χαρακτηριστικών συμπεριφοράς διεξήχθησαν χρησιμοποιώντας: α) την Κλίμακα Μέτρησης Λύσεων σε Διαπροσωπικά Προβλήματα (Spinack & Shure, 1974), β) Τι Συμβαίνει μετά το Παιχνίδι (Shure, 1990) και γ) Κλίμακα Εκτίμησης Συμπεριφοράς Παιδιών Προσχολικής Ηλικίας (Merrell, 2002). Στατιστικές μετρήσεις MANOVA δείχνουν τα θετικά αποτελέσματα της παρέμβασης στα παιδιά της πειραματικής ομάδας.

Η αυτοεικόνα των εφήβων και γυαλιά οράσεως – ηλίου

*Δρ. Δρ. Δήμητρα Μακρή, Δρ. Ιωάννης Μακρής
Ε.Ρ.Η.Ε. – Γαλλία*

Στόχος της παρούσας ανακοίνωσης είναι να παρουσιάσει τα αποτελέσματα έρευνας σε δείγμα εφήβων (N= 101, Μέση ηλικία = 13.683, SD=.747, SE=.074) για το πώς διαμορφώνεται η αυτοεικόνα τους όταν φορούν γυαλιά οράσεως και γυαλιά ηλίου. Η αυτοεικόνα είναι προσωπική στον καθένα και είναι ο τρόπος με τον οποίο ο εαυτός μας εμφανίζεται σ' εμάς τους ίδιους. Η μελέτη έγινε με τη βοήθεια στατιστικών ελέγχων. Η έρευνα στηρίχθηκε στην υπόθεση ότι τα προβλήματα της όρασης καθώς και οι διορθωτικές επεμβάσεις (γυαλιά) επηρεάζουν την αυτοεικόνα των εφήβων. Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν τις απόψεις τους σε μία ψυχολογική κλίμακα 5 βαθμών δυσκολίας. Κατά τη διάρκεια της έρευνας μελετήσαμε επίσης το ρόλο του παράγοντα «φύλο». Η έρευνα επιβεβαίωσε την αρχική υπόθεση και έφερε στο φως σημαντικά ευρήματα.

Λέξεις κλειδιά: Αυτοεικόνα, Γυαλιά οράσεως, Γυαλιά ηλίου, όραση

Συνεδρία: Θέματα γνωστικής ψυχολογίας

Ψυχολογικές προϋποθέσεις της γνωσιολογίας του μοντερνισμού

Κ.Λερούνης¹

¹ Πανεπιστήμιο του Reading, Τμήμα Κλασικών Σπουδών

Η εισήγηση θα επικεντρωθεί στη διάδραση τριών από τους βασικούς παράγοντες που συνδιαμόρφωσαν τη μυθιστορηματική γραφή στο α' μισό του 20ου αι.:

- A. Την έμφαση που έδωσε ο μοντενισμός στην ψυχολογική θεώρηση των γνωσιολογικών του βάσεων.
- B. Τη συνειδησιακή ροή (stream of consciousness), θεμελιώδη τεχνική του κινήματος του μοντερνισμού, η οποία αποτελεί μία παραλλαγή της ψυχαναλυτικής πρακτικής ενσωματωμένη στην περιπέτεια της γραφής.
- Γ. Την αντιπαράθεση μοντερνισμού και όψιμου ψυχολογικού ρεαλισμού, και την συνακόλουθη διασάλευση από τον πρώτο της αρχής της δευτερογενούς επεξεργασίας της ψυχολογικής αιτιότητας ως βασικής συνισταμένης αντίρροπων δυνάμεων στη διηγητική άρθρωση του μυθιστορήματος. (Με τον όρο συνειδησιακή ροή εννοούμε την τεχνολογία η οποία αναπτύχθηκε από τους μοντερνιστές προκειμένου να περιγράψει την διαδοχικότητα των εντυπώσεων που ακατάπαυστα προσλαμβάνει η εγρηγορούσα συνείδηση, απεμπλώνοντας παράλληλα την αιτιακή οργάνωση που δευτερογενώς επιβάλλει η λογική επεξεργασία. Ο όρος χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τον διάσημο βικτωριανό ψυχολόγο William James).

Η συνειδησιακή ροή (stream of consciousness), το πλεόν αποτελεσματικό (ίσως μέσο ενάντια στην αισθητική του παραδοσιακού μυθιστορήματος στα χέρια του James Joyce Virginia Woolf, αποτελεί μέσο και αφετηρία διερεύνησης των δυνατοτήτων της γραφής να ιχνηλατήσει τη δραστηριότητα της ανθρώπινης συνείδησης. Κατά παράδοξο τρόπο η πηγή αυτής της απόπειρας ψυχολογικής γνωσιολογίας είναι διττή: από τη μία πλευρά εδράζεται στον αγγλοσαξωνικό εμπειρισμό και από την άλλη στην ανανέωση της μυθικής συμβολικής που επιχείρησε το κίνημα του μοντερνισμού.

Συνεδρία: Κοινωνικές και συναισθηματικές πλευρές του εαυτού

Αξιολόγηση των εσωτερικευμένων μοντέλων διεργασίας για το δεσμό μέσω του παιχνιδιού: Προκαταρκτικά ευρήματα

Μ. Κοπακάκη, Π. Βορριά, Ζ. Παπαληγούρα

Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Τα εσωτερικευμένα μοντέλα διεργασίας για το δεσμό αποτελούν περίπλοκες νοητικές δομές που προκύπτουν από την εσωτερίκευση των σχέσεων δεσμού με τις γονεϊκές φιγούρες και επηρεάζουν τις προσδοκίες του ατόμου για τις σχέσεις με τους σημαντικούς άλλους. Η αποτίμηση τους σε παιδιά προσχολικής ηλικίας μπορεί να επιτευχθεί με την παρατήρηση την ώρα του παιχνιδιού και την αξιολόγηση ιστοριών που αφηγούνται. Στόχος της μελέτης αυτής ήταν η διερεύνηση των εσωτερικευμένων μοντέλων παιδιών που υιοθετήθηκαν μετά από πολύμηνη παραμονή σε ίδρυμα. Τα εσωτερικευμένα μοντέλα εξετάστηκαν με το Attachment Story Completion Task, ένα εργαλείο αξιολόγησης του δεσμού σε παιδιά προσχολικής ηλικίας. Το ASCT περιλαμβάνει ημιτελείς ιστορίες, κάθε μία από τις οποίες παρουσιάζει θέματα που αναμένεται να ενεργοποιήσουν σχετικές με το δεσμό αναπαραστάσεις (παραβίαση κανόνων, σωματικός πόνος, φόβος, άγχος αποχωρισμού κ.α.). Το αρχικό μέρος της κάθε ιστορίας παρουσιάζεται από τον ερευνητή, χρησιμοποιώντας μικρές κούκλες που αναπαριστούν τα μέλη της οικογένειας, και το παιδί καλείται να αφηγηθεί τη συνέχεια. Τα προκαταρκτικά ευρήματα της έρευνας δείχνουν ότι τα αφηγήματα των υιοθετημένων παιδιών διαφοροποιούνται από εκείνα παιδιών που μεγαλώνουν στις βιολογικές τους οικογένειες, τόσο ως προς τη δομή, όσο ως προς το περιεχόμενό τους.

Σύνδεση μεταξύ τύπων προσκόλλησης σε διαφορετικές στενές διαπροσωπικές σχέσεις (με ερωτικούς συντρόφους, γονείς και φίλους) και η σχέση τους με γνωστικές και συναισθηματικές πλευρές του εαυτού

Β. Δασκάλου και Ε. Συγκολίτου

Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρούσα έρευνα είχε ως πρωταρχικό στόχο να διερευνήσει αν τα μοντέλα του εαυτού και του άλλου είναι σφαιρικές δομές ή συγκεκριμένες, προς τις εκάστοτε σχέσεις, δομές αναπαράστασης, απεικονίζοντας ατομικές διαφορές και διαφορές σχέσεων. Τα ερευνητικά δεδομένα προτείνουν ότι πολλαπλά, διαφορετικά μεταξύ τους, μοντέλα του εαυτού και του άλλου δομούνται αναφορικά με τις διαφορετικές εμπειρίες που το κάθε άτομο έχει στις διαφορετικές στενές σχέσεις του, και τους διαφορετικούς ρόλους που υιοθετεί (Pierce & Lyndon, 2002). Ένας δεύτερος στόχος ήταν η διερεύνηση της σχέσης των τύπων προσκόλλησης με τις πλευρές της αυτοαντίληψης και του συναισθήματος προς τον εαυτό, καθώς φαίνεται ότι οι διαφορετικοί τύποι προσκόλλησης σχετίζονται με διαφορετικά επίπεδα αυτοεκτίμησης και συναισθήματος προς τον εαυτό. 460 συμμετέχοντες, 209 άντρες και 251 γυναίκες, ηλικίας 18-25 χρόνων, συμπλήρωσαν τα ακόλουθα ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς: α) Το Ερωτηματολόγιο Εμπειριών στις Στενές Διαπροσωπικές Σχέσεις (ECR, Brennan, Clark & Shaver, 1998), β) το Ερωτηματολόγιο Διερεύνησης Σχέσεων Προσκόλλησης (RQ, Bartolomew & Horowitz, 1991), γ) Ερωτηματολόγιο Αξιολόγησης Σχέσεων Προσκόλλησης (RSQ, Griffin & Bartholomew, 1994), δ) την Κλίμακα Μέτρησης της Έννοιας του Εαυτού (TSCS:2, Fitts & Warren, 1996), και ε) την Κλίμακα Θετικού και Αρνητικού Συναισθήματος (PANAS, Watson, Clark & Tellegen, 1988). Η στατιστική ανάλυση συστάδων έδειξε την ομαδοποίηση των μοντέλων του εαυτού και του άλλου και των τύπων προσκόλλησης που προκύπτουν, καθώς και τη διαφορετική σχέση τους με τις γνωστικές και συναισθηματικές πτυχές του εαυτού.

Οι πέντε τύποι εμπλοκής των Ελληνίδων γιαγιάδων αστικού χώρου με τις οικογένειες των παιδιών τους σε σχέση με το ψυχολογικό μέγεθος της κοινωνικής μοναξιάς

*Α. Παγοροπούλου, Ι. Θεοδοκά, Π. Διαμάντη
Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα
Αιγινήτειο Νοσοκομείο, Ψυχιατρική Κλινική, Αθήνα*

Η εμπειρική διερεύνηση του ψυχολογικού μεγέθους της μοναξιάς, κοινωνικής και συγκινησιακής, πραγματοποιήθηκε σε δείγμα 150 γιαγιάδων του αστικού χώρου σε σχέση με τον τύπο εμπλοκής τους με την οικογένεια της κόρης τους ή του υιού τους. Ο στόχος της έρευνας ήταν να εντοπισθούν τα επίπεδα βίωσης της κοινωνικής μοναξιάς σε σχέση με τον επιλεγόμενο από κάθε ελληνίδα γιαγιά τύπο εμπλοκής με τις οικογένειες των παιδιών της. Οι πιθανοί τύποι εμπλοκής είναι πέντε: υποκατάστατη γονιός (surrogate parent), εμπλεκόμενη (involved), επιζητούσα την οικογενειακή θαλπωρή (fun-seeker), τυπική (formal) και αποστασιοποιημένη (distant). Από τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων της έρευνας βρέθηκε ότι 1) η κοινωνική και η συγκινησιακή μοναξιά βρίσκονται σε θετική και υψηλή συνάφεια μεταξύ τους, 2) ο τύπος της επιζητούσας την οικογενειακή θαλπωρή βιώνει τα χαμηλότερα επίπεδα κοινωνικής μοναξιάς και 3) ο τύπος εμπλοκής της αποστασιοποιημένης γιαγιάς βιώνει τα υψηλότερα επίπεδα κοινωνικής μοναξιάς.

Λέξεις κλειδιά: emotional loneliness- συγκινησιακή μοναξιά, social loneliness – κοινωνική μοναξιά, grand parenting style- τύπος εμπλοκής, διαγενεακές σχέσεις.

«Η στάση παιδιών με φυσιολογική ανάπτυξη απέναντι στην ένταξη ενός παιδιού με κινητικά προβλήματα»

*Ευφροσύνη Καλύβα¹ και Ιωάννης Αγαλιώτης²
¹ City Liberal Studies
² Πανεπιστήμιο Μακεδονίας*

Απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχή ένταξη ενός παιδιού με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο χώρο του σχολείου είναι και η θετική στάση των συνομηλίκων του. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση της στάσης παιδιών με φυσιολογική ανάπτυξη απέναντι στην ένταξη ενός παιδιού με κινητικά προβλήματα το οποίο είχε ήδη φοιτήσει στο σχολείο τους. Οι συμμετέχοντες ήταν 60 μαθητές του δημοτικού σχολείου, οι οποίοι έλαβαν μέρος σε μια ημι-δομημένη συνέντευξη, η οποία διήρκεσε 20 περίπου λεπτά. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα παιδιά με φυσιολογική ανάπτυξη είχαν αρκετά θετική στάση απέναντι στο παιδί με κινητικά προβλήματα – ίσως επειδή είχαν αλληλεπιδράσει μαζί του, με αποτέλεσμα να έχουν διαμορφώσει μια προσωπική άποψη για τις ιδιαιτερότητές του. Είναι σημαντικό τα συγκεκριμένα ευρήματα να αξιοποιηθούν επαρκώς για τη δημιουργία πιο ευνοϊκών συνθηκών για την ένταξη παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο χώρο του σχολείου.

ΘΕΜΑΤΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ (II)

Συσχέτιση ανιχνευτικών και διαγνωστικών κριτηρίων για προβλήματα μάθησης στο Δημοτικό Σχολείο: μια πιλοτική έρευνα

Μ. Τζουριάδου¹, Γ. Μπάρμπας², Μ. Παππά³, Ε. Τουτουτζή⁴

¹ Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης-Τομέας Ψυχολογίας και Ειδικής Αγωγής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

² Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης-Τομέας Ψυχολογίας και Ειδικής Αγωγής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

³ Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης-Τομέας Ψυχολογίας και Ειδικής Αγωγής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

⁴ Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης-Τομέας Ψυχολογίας και Ειδικής Αγωγής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Τα προβλήματα σχολικής μάθησης προσδιορίζονται αφενός από την παιδαγωγική αξιολόγηση του εκπαιδευτικού και αφετέρου από την αξιολόγηση των γνωστικών και μαθησιακών χαρακτηριστικών του ίδιου του παιδιού. Πολλές φορές οι δύο αυτές εκτιμήσεις αποκλίνουν, με αρνητικές συνέπειες στη μαθησιακή εξέλιξη του παιδιού. Για να διασφαλιστεί μια φερέγγυα σφαιρική εκτίμηση, θεωρείται αναγκαία η συνδυαστική χρήση ανιχνευτικών εργαλείων από τον εκπαιδευτικό και διαγνωστικών κριτηρίων από ειδικούς επαγγελματίες. Δύο τέτοια κριτήρια είναι το Ανιχνευτικό Κριτήριο Μαθησιακών Δυσκολιών (L.D.D.I.) και το διαγνωστικό κριτήριο Detroit Test of Learning Aptitude (DTLA-4) τα οποία κατασκευάστηκαν από την ίδια ερευνητική ομάδα. Στόχος της πιλοτικής έρευνας είναι η διερεύνηση του βαθμού σύγκλισης των δύο κριτηρίων. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε δείγμα 189 μαθητών με προβλήματα σχολικής μάθησης, τρίτης και πέμπτης τάξης δημοτικού. Στους μαθητές χορηγήθηκε εξατομικευμένα το DTLA-4, ενώ οι εκπαιδευτικοί συμπλήρωσαν το LDDI. Η σύγκλιση των δύο κριτηρίων ελέγχθηκε με την ένα προς ένα επεξεργασία των δεδομένων της αξιολόγησης για κάθε μαθητή του δείγματος και προέκυψε ότι είναι μεγαλύτερη όσο χαμηλότερο είναι το γενικό μαθησιακό δυναμικό των μαθητών. Αντίθετα οι ασάφειες ή αντιφάσεις στις αξιολογήσεις των δασκάλων φαίνεται να επηρεάζουν περισσότερο τη αξιολόγηση των μαθητών που διαθέτουν ένα μέσο ή οριακό δυναμικό. Συμπερασματικά διαφαίνεται ότι τα δύο κριτήρια έχουν συμπληρωματικότητα και κατά συνέπεια μπορεί να χρησιμοποιηθούν συνδυαστικά στην αξιολόγηση των προβλημάτων μάθησης.

Εναλλακτικές μορφές ψυχοπαιδαγωγικής παρέμβασης σε παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες – μελέτες περιπτώσεων

Μ. Τζενάκη

*Π.Τ.Δ.Ε. - Τομέας Β' Ψυχοπαιδαγωγικής Έρευνας και Μεθοδολογίας, Ειδική Αγωγή,
Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο*

Στην έρευνα αυτή παρουσιάζονται μελέτες περιπτώσεων δύο μαθητών που φοιτούν σε γενικά δημοτικά σχολεία και ανήκουν σε διαφορετικές κατηγορίες παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Η πρώτη περίπτωση αφορά παιδί με κινητικά προβλήματα και η δεύτερη παιδί με αυτισμό. I. Από το 2000 μελετώ την περίπτωση παιδιού με σοβαρά κινητικά προβλήματα. Σκοπός της είναι η διαχρονική παρατήρηση της εκπαιδευτικής και ψυχοκοινωνικής εξέλιξης του παιδιού αυτού, το οποίο είναι εγγεγραμμένο σε γενικό σχολείο, διότι η νοημοσύνη του αξιολογήθηκε σε φυσιολογικά επίπεδα. Η απόφαση φοίτησής του σε γενικό σχολείο, στο οποίο υπήρχε υποστηρικτικό πλαίσιο (τμήμα ένταξης) πάρθηκε με ευθύνη μας και στη συνέχεια δημιουργήθηκαν οι όροι εκπαίδευσής του ύστερα από ενδοσχολικές επιμορφωτικές συναντήσεις ευαισθητοποίησης του εκπαιδευτικού προσωπικού της σχολικής μονάδας. Από το έτος 2001 με ενεργοποίηση του σχετικού νομικού πλαισίου εφαρμόζεται πρόγραμμα «κατ' οίκον διδασκαλίας». Ο ερευνητικός σχεδιασμός μας προβλέπει ολοκλήρωση της μελέτης κατά το χρόνο αποφοίτησής του από το δημοτικό σχολείο. II. Η δεύτερη περίπτωση αφορά αυτιστικό παιδί, στο οποίο εφαρμόστηκαν δύο μορφές ειδικής αγωγής. Στο νηπιαγωγείο φοίτησε σε τμήμα ένταξης νηπιαγωγείου και στην πρώτη τάξη δημοτικού εφαρμόστηκε πρόγραμμα παράλληλης στήριξης (συνεκπαίδευση). Σήμερα φοιτά στη δεύτερα τάξη. Τα συμπεράσματα θα αναδείξουν θετικές και αρνητικές όψεις αυτών των εναλλακτικών μορφών εκπαίδευσης για Αμ.Ε.Α.

Αντιλήψεις εκπαιδευτικών για τη σχολική αποτυχία εφήβων με δυσλεξία και δίγλωσσων εφήβων με δυσκολίες μάθησης: αιτιακές αποδόσεις και πρακτικές υποστήριξης

Α. Τουρούτογλου¹, Δ. Στασινός¹, Ε. Καραγιαννοπούλου¹, Σ. Σούλης²

¹ Τμήμα ΦΠΨ-Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

² Τμήμα Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

Στόχος της παρούσας εργασίας ήταν να διερευνήσει τις αντιλήψεις εκπαιδευτικών για τη σχολική αποτυχία εφήβων με δυσλεξία και δίγλωσσων εφήβων με δυσκολίες μάθησης. Στην έρευνα συμμετείχαν 110 εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι/ες κλήθηκαν να συμπληρώσουν ένα ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς με κλειστού τύπου ερωτήσεις, που αφορούσαν στις αιτιακές αποδόσεις και τις προτεινόμενες εκπαιδευτικές πρακτικές. Τα αποτελέσματα των στατιστικών αναλύσεων έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί αποδίδουν τη σχολική αποτυχία των δύο ομάδων των εφήβων περισσότερο σε εξωτερικές, παρά σε εσωτερικές, ως προς αυτούς, αιτίες, ενώ σημαντική διαφορά διαπιστώθηκε στην εξωτερική αιτιακή απόδοση στους γονείς των εφήβων. Σχετικά με τις εκπαιδευτικές πρακτικές, οι εκπαιδευτικοί προκρίνουν τις πρακτικές, οι οποίες δεν περιλαμβάνουν προσαρμογές στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών. Η εσωτερική αιτιακή απόδοση στον έφηβο με δυσλεξία βρέθηκε να έχει σημαντική θετική συσχέτιση με τις απλουστευμένες προσαρμογές του αναλυτικού προγράμματος. Σημαντική θετική συσχέτιση μεταξύ της εσωτερικής αιτιακής απόδοσης στον εκπαιδευτικό και των προσαρμογών του αναλυτικού προγράμματος διαπιστώθηκε, μόνο, στην περίπτωση των δίγλωσσων εφήβων με δυσκολίες μάθησης. Τα ευρήματα συζητώνται σε σχέση με τις συνέπειές τους στην ένταξη των εφήβων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική τάξη.

Μοναξιά των παιδιών με ελαφρά νοητική καθυστέρηση: Αίτια και στρατηγικές αντιμετώπισης

Καλλιόπη Παπουτσάκη

Τμήμα Φ.Π.Ψ.-Τομέας Παιδαγωγικής, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Το ενδιαφέρον των ερευνητών για τη μοναξιά των παιδιών με ιδιαίτερες ανάγκες έχει ξεκινήσει την τελευταία εικοσαετία και εντείνεται με την τάση της εκπαιδευτικής πολιτικής για ένταξη των παιδιών με ιδιαίτερες ανάγκες στα σχολεία γενικής εκπαίδευσης. Οι σχετικές έρευνες έχουν δείξει ότι παιδιά με νοητική υστέρηση (Williams, G. & Asher S., 1992) έχουν λιγότερες φιλικές σχέσεις με τους συνομηλίκους τους τυπικής ανάπτυξης και αντλούν λιγότερη ικανοποίηση από αυτές. Η παρούσα έρευνα εστιάζει το ενδιαφέρον της στα αίτια και στις στρατηγικές αντιμετώπισης της μοναξιάς των παιδιών με ε.ν.υ. (ελαφρά νοητική υστέρηση), όπως αναφέρονται από τα ίδια τα παιδιά. 154 μαθητές με ε.ν.υ., οι οποίοι φοιτούν σε ειδικά δημοτικά σχολεία της Αθήνας και εκτός Αθηνών, αποτελούν το δείγμα της έρευνας. Τα ευρήματα έδειξαν ότι η έλλειψη συντροφιάς με συνομηλίκους, η απόρριψη και η προσωρινή απουσία σημαντικών προσώπων είναι οι κυριότερες αιτίες της μοναξιάς τους. Η μοναξιά αντιμετωπίζεται από τα παιδιά με ενεργητικές και παθητικές στρατηγικές. Τα ευρήματα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την κατάρτιση προγραμμάτων πρόληψης και παρέμβασης για την αντιμετώπιση της μοναξιάς των παιδιών με ε.ν.υ.

Συνεδρία: Στερεότυπα, Κοινωνικός Αποκλεισμός, Προσαρμογή

Οι αναπαραστάσεις των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για παιδιά από διαφορετικά κοινωνικο-πολιτισμικά περιβάλλοντα

Ι. Μπορμπουδάκη, Σ. Τάνταρος

*Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης & της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία, Πανεπιστήμιο
Πατρών, Πάτρα*

Τις τελευταίες δεκαετίες το φαινόμενο της πολυπολιτισμικότητας και της πολυγλωσσίας στο σύγχρονο σχολείο βρίσκεται στο επίκεντρο της εκπαιδευτικής έρευνας παγκοσμίως, καθώς σχετίζεται άμεσα με την επίτευξη της ποιότητας στο σχολείο. Η παρούσα εργασία εστιάζει το ενδιαφέρον της στην υπάρχουσα κατάσταση στο ελληνικό σχολείο όσον αφορά στην διαπολιτισμικότητα και τον αντίκτυπό της στους εκπαιδευτικούς. Ειδικότερα, το βασικό θέμα αυτής της εργασίας συνδέεται με την παρουσίαση και την εκτίμηση των αναπαραστάσεων των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για τα παιδιά που προέρχονται από διαφορετικά και ποικίλα κοινωνικο-πολιτισμικά περιβάλλοντα. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά το ακαδημαϊκό έτος 2004-2005 στο νομό Ηρακλείου Κρήτης. Το δείγμα της έρευνας (N=20) αποτελείται από νηπιαγωγούς που διδάσκουν τόσο σε ιδιωτικά, όσο και σε δημόσια σχολεία. Με τη χρήση της συνέντευξης, η οποία επιλέχθηκε ως το πλέον κατάλληλο μεθοδολογικό εργαλείο, διερευνήθηκαν οι αναπαραστάσεις των νηπιαγωγών σχετικά με ζητήματα όπως η ταυτότητα των μαθητών, η γλώσσα και το φαινόμενο της διγλωσσίας, ο ρατσισμός στο νηπιαγωγείο, οι διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των παιδιών, οι διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των εκπαιδευτικών και των παιδιών και τέλος η εκπαιδευτική πολιτική. Στην ανακοίνωση αυτή, παρουσιάζονται και συζητούνται τα αποτελέσματα που προκύπτουν από την έρευνα.

Στερεότυπα των εκπαιδευτικών για τους αλλοδαπούς μαθητές στο ελληνικό σχολείο

A.-A. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Στα πλαίσια διπλωματικής εργασίας, την Άνοιξη του 2004 πραγματοποιήθηκε μια έρευνα σε τρία δημοτικά σχολεία της Κυψέλης με στόχο την αποτύπωση και καταγραφή των αντιλήψεων (orítiques) και των πρακτικών των εκπαιδευτικών αναφορικά με την υποδοχή των ξένων παιδιών στο ελληνικό σχολείο και ειδικότερα στις πρώτες τάξεις του δημοτικού. Αφετηρία της έρευνας αυτής ήταν η διαπίστωση της αλλαγής που έχει επέλθει στη σύνθεση της ελληνικής κοινωνίας τα τελευταία 15 χρόνια που έχει τις συνέπειές της στην λειτουργία και εξέλιξη του εκπαιδευτικού συστήματος. Η έρευνα εστίασε στους εκπαιδευτικούς που είχαν αναλάβει την πρώτη τάξη του δημοτικού. Μέσα από συνεντεύξεις, αλλά και ελεύθερα σχόλια των δασκάλων έτσι όπως αυτά διατυπώνονταν στον ερευνητή κατά τη διάρκεια παρατηρήσεων, αναδύθηκαν στερεότυπα που διέπουν τη σκέψη, την αντίληψη αλλά και τις πρακτικές των εκπαιδευτικών αναφορικά με τους ξένους μαθητές. Στην ανακοίνωση αυτή, αφού προσδιοριστεί θεωρητικά η έννοια «στερεότυπο» και οριοθετηθεί η χρήση της ως κατηγοριοποίηση ιδεών και απόψεων, θα επιδιωχθεί η ανάλυση περιεχομένου των συνεντεύξεων (ποιοτική προσέγγιση) ώστε να αναδειχθούν τα στερεότυπα που επικρατούν στον εκπαιδευτικό χώρο αναφορικά με τους αλλοδαπούς μαθητές. Τα στερεότυπα αυτά, όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα της έρευνας, συνδέονται κυρίως με την καταγωγή και γενικότερα την πολιτισμική προέλευση των μαθητών.

Πολιτισμική αναπροσαρμογή και ψυχολογική προσαρμογή Ελλήνων μεταναστών στη Γερμανία: Ο ρόλος του προσανατολισμού επιστροφής

Χ. Αυγερίδης

Ινστιτούτο Κοινωνικής Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Erlangen-Nürnberg, Erlangen, Γερμανία

Σκοπός της έρευνας είναι να δείξει τους παράγοντες που επιδρούν στην πολιτισμική αναπροσαρμογή των Ελλήνων μεταναστών στη Γερμανία. Στην έρευνα συμμετείχαν 218 μαθητές ελληνικών λυκείων της Γερμανίας, αντιπροσωπεύοντας 3 μεταναστευτικές γενιές. Μετρήθηκαν δημογραφικά χαρακτηριστικά, εθνική ταυτότητα, θρησκευτικότητα, αυτοεκτίμηση, ικανοποίηση απο τη ζωή, ο προσανατολισμός επιστροφής καθώς και οι προτιμητέες στρατηγικές πολιτισμικής αναπροσαρμογής. Για την ανάλυση των στρατηγικών πολιτισμικής αναπροσαρμογής χρησιμοποιείται το διπολικό θεωρητικό μοντέλο του Berry (1980, 1984, 1997). Μεγάλος αριθμός εμπειρικών ερευνών έχει δείξει την θετική σχέση μεταξύ επιθυμίας για ενσωμάτωση (integration), αυτοεκτίμησης και ικανοποίησης απο τη ζωή (life satisfaction). Ανοιχτός παραμένει ο ρόλος του προσανατολισμού επιστροφής και της σημασίας του για τη διαδικασία προσαρμογής μεταναστών. Τα ευρήματα στηρίζουν σε μεγάλο βαθμό τις ερευνητικές υποθέσεις, κάποια βεβαίως χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής. Έτσι, ενώ φαίνεται πως η αυτοεκτίμηση των συμμετεχόντων βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην εθνική τους ταυτότητα όπως προτείνουν, μεταξύ άλλων, οι Ward & Rana-Deuba (1999) και Don_ & Berry (1994) η σχέση μεταξύ των επιδόσεων στην κλίμακα ένταξης στην κοινωνία υποδοχής (Dominant Society Immersion) και της αυτοεκτίμησης είναι αρνητική. Αρνητική είναι επίσης η σχέση μεταξύ της κλίμακας ένταξης (D.S.I.) και του προσανατολισμού επιστροφής. Γενικότερα, τα ευρήματα δείχνουν πως υπάρχει ισχυρή κανονιστική επίδραση των ελληνικών εθνικών σχολείων καθώς και επίδραση της επικρατούσας ιδεολογίας αναφορικά με την ένταξη των μεταναστών απο μέρους της κοινωνίας υποδοχής στις στρατηγικές πολιτισμικής αναπροσαρμογής των Ελλήνων στη Γερμανία.99; Donà & Berry, 1994

Κατανοώντας την παιδική φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό στον 21ο αιώνα - Από την οπτική των παιδιών

Δ. Κογκίδου

Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Η κατάσταση των παιδιών που ζουν σε συνθήκες φτώχειας έχει αλλάξει πολύ κατά τη διάρκεια του τελευταίου αιώνα. Γνωρίζουμε από τη σχετική έρευνα τι σημαίνει να μεγαλώνει ένα παιδί σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Αυτό που απουσιάζει, όμως, από τη σχετική διερεύνηση του ζητήματος είναι η φωνή των ίδιων των παιδιών και η βιωμένη εμπειρία τους. Έτσι δεν γνωρίζουμε πως τα παιδιά “μεταφράζουν” αυτές τις εμπειρίες και πως αυτές διαμεσολαβούνται. Για να απαντηθούν αυτά τα ερωτήματα πρέπει να τοποθετήσουμε τα παιδιά στο επίκεντρο του ενδιαφέροντός μας και να διερευνήσουμε τις επιδράσεις της φτώχειας στην καθημερινότητά τους, δηλ. να αναπτύξουμε παιδοκεντρικές προσεγγίσεις στην έρευνα και στην ανάλυση. Τα παιδιά – ως υποκείμενα και ως πολίτες με δικαιώματα – απουσιάζουν σε μεγάλο βαθμό στο δημόσιο διάλογο για τη φτώχεια και στις σχετικές πολιτικές. Οι εμπειρίες τους ή οι ανάγκες τους δεν αναδεικνύονται ως ένα σοβαρό και αυτόνομο ζήτημα. Οι όποιες πολιτικές καταπολέμησης της φτώχειας θεωρούν τα παιδιά ως μελλοντικούς πολίτες και εργαζόμενους, παραμερίζοντας το δικαίωμα να μπορούν να ζήσουν τη παιδική τους ηλικία χωρίς την εμπειρία της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Χωρίς όμως μια πληρέστερη κατανόηση της φτώχειας ως βιωμένης εμπειρίας στην παιδική ηλικία με τη χρήση παιδοκεντρικών μεθόδων έρευνας, οι πολιτικές καταπολέμησής της είναι καταδικασμένες σε αποτυχία.

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣΚΕΚΛΗΜΕΝΩΝ ΟΜΙΛΗΤΩΝ

Διαπροσωπικοί περιορισμοί και ψυχολογικοί πόροι: Η ερμηνεία των οικουμενικών διαστάσεων της κοινωνικής συμπεριφοράς

Γ. Αδαμόπουλος

Τμήμα Ψυχολογίας, Grand Valley State University, Η.Π.Α.

Στο τελευταίο τέταρτο το 20ου αιώνα η διαπολιτισμική έρευνα έδειξε ότι είναι δυνατόν να περιγράψουμε την έννοια της κοινωνικής συμπεριφοράς με μια οικουμενική δομή βασισμένη, εν μέρει, στις διαστάσεις του συσχετισμού, της κυριαρχίας (επικράτησης) και της οικειότητας (στενής σχέσης). Με τις διαστάσεις αυτές συμφωνούν πολλοί ερευνητές, μα, δυστυχώς, δεν γνωρίζουμε την προέλευσή τους – το «πόθεν» των δομών αυτών. Τα τελευταία χρόνια έχω αρχίσει να αναπτύσσω μια ομάδα μοντέλων που σκοπός τους είναι να ερμηνεύσουν την εμφάνιση και ανάπτυξη των εννοιών της διαπροσωπικής συμπεριφοράς. Τα μοντέλα αυτά βασίζονται στην υπόθεση ότι η κάθε κοινωνική συμπεριφορά συνεπάγεται την ανταλλαγή υλικών και ψυχολογικών πόρων και καθοδηγείται από ορισμένους φυσικούς περιορισμούς που επιδρούν στις διαπροσωπικές σχέσεις. Αυτή η παρουσίαση θα αναφερθεί με συντομία στη θεωρητική δομή και ακολούθως θα επιδείξει τη χρησιμότητά της στην επεξήγηση διαφόρων κοινωνικο-ψυχολογικών μοντέλων και φαινομένων, όπως οι ατομικισμός-συλλογικότητα, και οι θεωρίες των αξιών και των στοιχείων της κοινωνικότητας. Η προσέγγιση αυτή μπορεί να οδηγήσει στην ανάπτυξη μιας ψυχολογικής θεωρίας του πολιτισμού (culture).

Μαθησιακές δυσκολίες: νέες διαγνωστικές προτάσεις και αντιφάσεις στο σύστημα ειδικής αγωγής στις ΗΠΑ

Αχιλλέας Μπάρδος

Καθηγητής Σχολικής Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Βορείου Κολοράντο, ΗΠΑ

Αν και ο ορισμός μαθησιακές δυσκολίες παραμένει ο ίδιος, νέοι μέθοδοι και διαγνωστικά εργαλεία έχουν προταθεί στις ΗΠΑ με συνέπειες στην γενική και ειδική αγωγή. Ο προτεινόμενος ρόλος του σχολικού ψυχολόγου αλλάζει και πολλά από τα διαγνωστικά εργαλεία και μέθοδοι αμφισβητούνται.

Η ομιλία θα περιγράψει σύντομα τον νόμο της ειδικής αγωγής στις ΗΠΑ σχετικά με τις μαθησιακές δυσκολίες. Ο ορισμός, τα νέα διαγνωστικά εργαλεία και μέθοδοι, ο ρόλος των τεστ νοημοσύνης και άλλοι παράγοντες που σχετίζονται με την εκπαίδευση των σχολικών ψυχολόγων θα παρουσιαστούν.

Συνεδρία: Αντιληπτικές-κινητικές δεξιότητες

Νους και Χέρια: Διαφορές Επίδοσης Αναλογικο-χωρικής Σκέψης μεταξύ Αριστερόχειρων και Δεξιόχειρων Ατόμων Ηλικίας 10-18 Ετών

Δ. Νατσόπουλος¹, Γ. Σπανούδης¹, Λ. Κυριακίδης²

¹ Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κύπρου, Λευκωσία

² Τμήμα Επιστημών της Αγωγής, Πανεπιστήμιο Κύπρου, Λευκωσία

Η προτίμηση της χρήσης του ενός ή του άλλου (ή και των δύο χεριών) είναι ο πλέον πρόδηλος δείκτης ασύμμετρης συμπεριφοράς σε σχέση με το κυρίαρχο ημισφαίριο, μολονότι ο δείκτης αυτός δεν είναι πολύ συχνά αξιόπιστος για την οργάνωση του εγκεφάλου, σύμφωνα με τα νευροψυχολογικά δεδομένα της σύγχρονης έρευνας. Η παρούσα έρευνα είχε σκοπό της τη διερεύνηση του προβλήματος της ενδεχόμενης διαφοράς μεταξύ αριστερόχειρων και δεξιόχειρων ατόμων της ανωτέρω ηλικίας του υγιούς πληθυσμού, όσον αφορά στην επίδοση της ευφυΐας (αναλογικο-χωρικής σκέψης) στο τεστ του Raven (SPM), με τη μέθοδο Rasch. Στην έρευνα έλαβαν μέρος 1853 άτομα, 1002 αγόρια και 851 κορίτσια, υποδιαιρούμενα σε τέσσερις ομάδες επί τη βάση ερωτηματολογίου: ήτοι σε ακραίους αριστερόχειρες, ακραίους δεξιόχειρες, ήπιους αριστερόχειρες και ήπιους δεξιόχειρες. Το σύνολο των αριστερόχειρων προερχόταν από πληθυσμό 8800 περίπου ατόμων και το δείγμα των δεξιόχειρων είχε επιλεγεί τυχαία (random) από τον ίδιο πληθυσμό. Η κλασική ανάλυση των δεδομένων έδειξε ότι οι ήπιοι αριστερόχειρες είχαν στατιστικώς υψηλότερη επίδοση συγκρινόμενοι με την ομάδα των ακραίων δεξιόχειρων και των ήπιων δεξιόχειρων, ενώ οι ήπιοι δεξιόχειρες έδειχναν επίσης την ίδια τάση υπεροχής ως προς την επίδοση τους προς τους ακραίους δεξιόχειρες. Επίσης, η ανάλυση Rasch έδειξε ότι οι ήπιοι αριστερόχειρες έτειναν να αντιπροσωπεύονται υπό υψηλότερη αναλογία στο υψηλότερο επίπεδο δυσκολίας του Raven (αναλογικο-χωρική διάσταση της ευφυΐας), συγκρινόμενοι προς τις άλλες τρεις ομάδες. Γενικώς, η ομάδα των ήπιων αριστερόχειρων και δεξιόχειρων υπεραντιπροσωπεύεται στατιστικώς σημαντικά έναντι της ομάδας των ακραίων αριστερόχειρων και δεξιόχειρων. Τα παρόντα δεδομένα συζητούνται υπό το φως των σύγχρονων νευροψυχολογικών τάσεων και θεωριών.

Διερεύνηση των κινητικών και σταθεροποιητικών χαρακτηριστικών της προτίμησης ποδιού

Γ. Γρούϊος¹, Β. Χατζητάκη, Κ. Χατζηνικολάου¹ και Ν. Κόλλιας¹,

¹ Εργαστήριο Μάθησης και Ελέγχου της Κίνησης, Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Η παρούσα εργασία διερευνά τα κινητικά και σταθεροποιητικά χαρακτηριστικά της προτίμησης ποδιού σε 20 νεαρά άτομα (μ.ό.=13.1 έτη, τ.α.=±1.2, διακύμανση=12.3-14.5 έτη): 10 με προτίμηση στο δεξί τους πόδι και 10 με αμφιδέξια προτίμηση στα πόδια τους. Η προτίμηση ποδιού σε δεξιότητες κίνησης και σταθεροποίησης αξιολογήθηκε με το ερωτηματολόγιο WFQ-R των Elias, Bryden & Bulman-Flemming (1998). Επιπροσθέτως, αξιολογήθηκε τόσο η κινητική όσο και η σταθεροποιητική επίδοση του κάθε ποδιού με ειδική δοκιμασία κινητικής επίδοσης. Βρέθηκε ότι η προτίμηση ποδιού δεν είναι μία σταθερή, ενιαία και ομοιογενής συμπεριφορά. Το εύρημα αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα ότι τα α κινητικά και σταθεροποιητικά χαρακτηριστικά της προτίμησης ποδιού συνδέονται περισσότερο με τη φύση και τα χαρακτηριστικά του κινητικού θέματος και λιγότερο με εγγενής νευροβιολογικούς παράγοντες. Τέλος, τα αποτελέσματα της εργασίας αυτής επιβεβαίωσαν την ασυμφωνία στην αξιολόγηση της προτίμησης ποδιού μεταξύ του WFQ-R και της ειδικής δοκιμασίας κινητικής επίδοσης. Πιθανολογείται ότι οι δύο αυτές μέθοδοι μέτρησης της προτίμησης ποδιού αξιολογούν διαφορετικές διαστάσεις (ή μηχανισμούς) της κινητικής ασυμμετρίας των κάτω άκρων, γεγονός που δημιουργεί σοβαρά μεθοδολογικά προβλήματα στο συγκεκριμένο επιστημονικό πεδίο. Η εργασία αυτής συμβάλλει στη βαθύτερη κατανόηση της πολύπλοκης φύσης της κινητικής ασυμμετρίας στον άνθρωπο.

Η “προτίμηση κατεύθυνσης κίνησης” κατά την εκτέλεση αντιληπτικο-κινητικών δεξιότητων

Αργ. Ζηκούλη¹, Κ. Χατζηνικολάου², Κλ. Σέμογλου³ και Γ. Γρούϊος²

¹ Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

² Εργαστήριο Μάθησης και Ελέγχου της Κίνησης, Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

³ Παιδαγωγική Σχολή Φλώρινας, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Ο όρος *προτίμηση της κατεύθυνσης κίνησης* αναφέρεται στην επιλογή κίνησης προς μια κατεύθυνση κατά την εκτέλεση επιδέξιων κινητικών θεμάτων (Dreman, 1974). Η παρούσα εργασία διερευνά την προτίμηση κατεύθυνσης κίνησης σε δύο είδη αντιληπτικο-κινητικών δοκιμασιών: μιας λεπτής και μιας αδρής. Στην εργασία συμμετείχαν 14 δεξιόχειρα άτομα, ηλικίας 19-29 ετών (μ.ο.: 22.64 έτη, τ.α.: 3.2). Η προτίμηση χεριού αξιολογήθηκε με το ερωτηματολόγιο των Brigg & Nebes (1975). Κατά την εκτέλεση της λεπτής δοκιμασίας ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να ιχνηλατήσουν τρία σχήματα συγκεκριμένου μεγέθους (τρίγωνο, κύκλο, ορθογώνιο παραλληλόγραμμο) προσχεδιασμένα σε ένα χαρτί διαστάσεων A4. Κατά την εκτέλεση της αδρής δοκιμασίας ζητήθηκε από τα ίδια άτομα να βαδίσουν πάνω στο περίγραμμα των ίδιων γεωμετρικών σχημάτων, μεγεθυμένων κατά 8 φορές. Μετρήθηκε η προτίμηση κατεύθυνσης κίνησης στα δύο είδη των αντιληπτικο-κινητικών δοκιμασιών. Βρέθηκε στατιστικά σημαντική εξάρτηση μεταξύ των δύο ειδών αντιληπτικο-κινητικών δοκιμασιών (λεπτή-αδρή) α) στο τρίγωνο [$\chi^2_1 = 11.62, p < .01$], β) στον κύκλο [$\chi^2_1 = 17.36, p < .01$] και γ) στο ορθογώνιο παραλληλόγραμμο [$\chi^2_1 = 9.32, p < .01$]. Τα ευρήματα μαρτυρούν την ύπαρξη διαφορετικών εγκεφαλικών μηχανισμών για την προτίμηση κατεύθυνσης κίνησης σε λεπτά και αδρά αντιληπτικο-κινητικά έργα. Πιθανολογείται ότι η ανάπτυξη των μηχανισμών αυτών συνδέεται με εξελικτικές διαδικασίες, που συμβάλουν στην ενίσχυση της αντιληπτικο-κινητικής αλληλεπίδρασης του ατόμου με το περιβάλλον.

Κινητική ασυμμετρία άνω και κάτω άκρων: Διερεύνηση ανατομικών διαφορών

Ν. Κόλλιας¹, Β. Γκινή¹, Κλ. Σέμογλου² και Γ. Γρούσιος¹

¹ Εργαστήριο Μάθησης και Ελέγχου της Κίνησης, Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

² Παιδαγωγική Σχολή Φλώρινας, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Η παρούσα εργασία διερευνά ανατομικές διαφορές μεταξύ του προτιμώμενου και μη προτιμώμενου άνω και κάτω άκρου. Στην εργασία έλαβαν μέρος 36 άτομα (μ.ο.: 20.3 έτη, τ.α: 1.9): 9 αριστερόχειρες, 9 δεξιόχειρες, 9 αριστεροπόδαροι και 9 δεξιοπόδαροι. Η προτίμηση χεριού και ποδιού αξιολογήθηκε με τα ερωτηματολόγια των Briggs & Nebes (1975) και Elias, Bryden & Bulman-Flemming (1998), αντίστοιχα. Οι πιθανές ανατομικές διαφορές μεταξύ του προτιμώμενου και μη προτιμώμενου άνω και κάτω άκρου διερευνήθηκαν με τη μέθοδο της υποβρύχιας βύθισης (ογκομετρική αξιολόγηση). Βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές α) μεταξύ αριστερού και δεξιού χεριού τόσο στους αριστερόχειρες ($t=7.442$, $p<0.000$) όσο και στους δεξιόχειρες ($t=4.884$, $p<0.001$) και β) μεταξύ αριστερού και δεξιού ποδιού τόσο στους αριστεροπόδαρους ($t=4.548$, $p<0.002$) όσο και στους δεξιοπόδαρους ($t=5.090$, $p<0.001$). Δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές στην ποσοστιαία διαφορά μεταξύ α) του αριστερού και δεξιού χεριού τόσο στους αριστερόχειρες (7.66, τ.α: 2.97) όσο και στους δεξιόχειρες (7.7, τ.α: 4.91) και β) του αριστερού και δεξιού ποδιού τόσο στους αριστεροπόδαρους (-6.3567, τ.α: 4.0857) όσο και δεξιοπόδαρους (8.5567, τ.α.: 7.2123). Τα ευρήματα αυτά μαρτυρούν ότι τα άτομα που επιδεικνύουν προτίμηση για το αριστερό ή δεξί άνω και κάτω άκρο τους ακολουθούν στην επιδέξια κινητική συμπεριφορά τους ίδιους νευρο-αναπτυξιακούς κανόνες.

Συνεδρία: Στρες, διαβήτης και διαταραγμένη διατροφική συμπεριφορά

Συναισθηματική Νοημοσύνη και Διαταραγμένη Διατροφική Συμπεριφορά

Ε. Βλαχάκη¹, Αικ. Μαριδάκη-Κασσωτάκη¹

¹ Τμήμα Επιστήμης Διαιτολογίας-Διατροφής, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Στην παρούσα εισήγηση θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα έρευνας η οποία αποσκοπούσε στο να εξετάσει την σχέση της συναισθηματικής νοημοσύνης με την διαταραγμένη διατροφική συμπεριφορά. Στην έρευνα πήραν μέρος 76 άτομα ηλικίας 18-24 ετών (38 στην πειραματική ομάδα και 38 στην ομάδα ελέγχου). Ο διαχωρισμός στις δύο ομάδες έγινε με το ερωτηματολόγιο EAT-26 (Garner, 1982), όπου βαθμολογία >20 συγκεντρώνουν τα άτομα με διαταραγμένη διατροφική συμπεριφορά. Η διαταραγμένη διατροφική συμπεριφορά δεν πληρεί όλα τα κριτήρια για την διάγνωση διαταραχών λήψης τροφής (νευρογενής ανορεξία, νευρογενής βουλιμία), αλλά μπορεί να εξελιχθεί σε σοβαρή διαταραχή. Ο βαθμός συναισθηματικής νοημοσύνης αξιολογήθηκε με την ελληνική έκδοση του Bar-On EQ-i. Αποτελείται από 133 ερωτήσεις που κατανέμονται σε πέντε μεγάλες κατηγορίες και σε 15 υποκατηγορίες: 1) ενδοπροσωπικοί παράγοντες (αυτοεπίγνωση, κατηγορηματικότητα, αυτοσεβασμός, αυτοδιαπίστωση δυνάμεων, ανεξαρτησία), 2) διαπροσωπικοί (ενσυναίσθηση, διαπροσωπικές σχέσεις, κοινωνική υπευθυνότητα), 3) παράγοντες προσαρμοστικότητας (ικανότητα επίλυσης προβλημάτων, ικανότητα αντιμετώπισης καταστάσεων, ευελιξία), 4) παράγοντες στρες (αντοχή στο στρες, έλεγχος παρορμητικότητας), 5) παράγοντες διάθεσης (ευτυχία, αισιοδοξία). Στη μελέτη βρέθηκε στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο ομάδων στον αυτοσεβασμό και την ευτυχία. Με βάση τα αποτελέσματα της μελέτης είναι δυνατόν να ισχυριστούμε ότι τα άτομα με διαταραγμένη διατροφική συμπεριφορά είναι πιθανόν να εμφανίσουν χαμηλότερο αυτοσεβασμό και να είναι λιγότερο ευτυχημένα.

Χρήση και κατάχρηση αλκοόλ: παράγοντες επικινδυνότητας και κίνητρα

Α. Τσαμπανάκη

Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο

Η παρούσα έρευνα εξετάζει την κατανάλωση αλκοόλ από νεαρούς ενήλικες και τη συσχέτισή της με παράγοντες ρίσκου, όπως το φύλο, το οικογενειακό ιστορικό κ.ά., καθώς και με παράγοντες κινήτρων και συγκεκριμένα με τα κοινωνικά κίνητρα, τα κίνητρα βελτίωσης της διάθεσης και τα κίνητρα διαχείρισης προβλημάτων. Συμμετείχαν 72 άτομα, μέσης ηλικίας 22.28 ετών. Η συλλογή δεδομένων έγινε με αυτοσχέδια ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς και το Drinking Motives Questionnaire. Τα αποτελέσματα επιβεβαίωσαν τη συσχέτιση της κατανάλωσης αλκοόλ με τα κίνητρα βελτίωσης της διάθεσης και τα κίνητρα διαχείρισης προβλημάτων και την απουσία συσχέτισης με τα κοινωνικά κίνητρα. Επίσης επιβεβαίωσαν τη συσχέτισή της με το φύλο, με τους άνδρες να υπερέρχουν των γυναικών τόσο στην ποσότητα όσο και στη συχνότητα κατανάλωσης αλκοόλ. Ακόμα βρέθηκε ότι τα άτομα που ασκούν κάποιο επάγγελμα «υψηλού κινδύνου», καθώς και τα άτομα χαμηλού μορφωτικού επιπέδου καταναλώνουν μεγαλύτερες ποσότητες αλκοόλ. Το ίδιο ίσχυσε και για τους συμμετέχοντες που συναναστρέφονται άτομα που κάνουν συχνή χρήση αλκοόλ, και εκείνους που δέχονται πιέσεις από φίλους να καταναλώσουν περισσότερο αλκοόλ. Αντίθετα δεν βρέθηκαν συσχετίσεις με την περιοχή ανατροφής, το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο και παραδόξως με το οικογενειακό ιστορικό προβληματικής κατανάλωσης αλκοόλ και το επίπεδο των εντάσεων στην οικογένεια κατά την παιδική ηλικία.

Λέξεις κλειδιά

Κατανάλωση αλκοόλ, κατάχρηση-εξάρτηση, παράγοντες επικινδυνότητας, κίνητρα κατανάλωσης αλκοόλ,

Στρατηγικές αντιμετώπισης του στρες και μεταβλητές προσωπικότητας: Μια διαπολιτισμική μελέτη

Τ. Αναγνωστοπούλου¹, Α. Κιτσανά² Γ. Βελίκης¹, Α. Μαστοράκου¹

¹ Ινστιτούτο Ψυχολογίας και Υγείας, Θεσ/νίκη

² George Mason University, USA

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση των συσχετίσεων ανάμεσα στις στρατηγικές αντιμετώπισης του στρες με μεταβλητές προσωπικότητας όπως η αλεξιθυμία, η εσωτερική συγκρότηση και η εχθρότητα σε δύο δείγματα Ελλήνων και Αμερικανών φοιτητών. Το δείγμα αποτελούνταν από 352 Έλληνες φοιτητές του Α.Π.Θ. και του Παν/μιου Κρήτης με Μ.Ο. ηλικίας 21,7 έτη (κορίτσια: 70,4%) και 116 Αμερικανούς φοιτητές του George Mason University (Μ.Ο. ηλικίας: 20.9 έτη, 75% κορίτσια). Χρησιμοποιήθηκαν τα ερωτηματολόγια COPE (Στρατηγικές Αντιμετώπισης του Στρες), SOC-13 (Κλίμακα Εσωτερικής Συγκρότησης), TAS-20 (Κλίμακα Αλεξιθυμίας) Cynical /Distrust scale (Κλίμακα Εχθρότητας). Οι Έλληνες εμφάνισαν υψηλότερες τιμές στις μεταβλητές της ικανότητας νοηματοδότησης (SOC-13), της δυσκολίας αναγνώρισης και έκφρασης συναισθημάτων (TAS-20) και της εχθρότητας (Cynical Distrust Scale). Οι Αμερικανοί εμφάνισαν υψηλότερες τιμές στις μεταβλητές της ικανότητας κατανόησης (SOC-13), της ικανότητας διαχείρισης (SOC-13) και στην εξωτερικά προσανατολισμένη σκέψη (TAS-20). Μετά από παραγοντική ανάλυση της κλίμακας COPE, δημιουργήθηκαν τρεις παράγοντες με μικρές διαφοροποιήσεις στα δύο δείγματα, οι οποίοι ονομάστηκαν (α) ενεργητικές στρατηγικές αντιμετώπισης, (β) στρατηγικές αποδοχής του προβλήματος και (γ) νευρωτικές στρατηγικές αντιμετώπισης. Οι νευρωτικές στρατηγικές αντιμετώπισης συσχετίστηκαν αρνητικά με το σύνολο των υποκλιμάκων της εσωτερικής συγκρότησης (ικανότητα νοηματοδότησης, ικανότητα κατανόησης και ικανότητα διαχείρισης). Και στα δύο δείγματα οι νευρωτικές στρατηγικές αντιμετώπισης συσχετίστηκαν θετικά με την δυσκολία αναγνώρισης και έκφρασης συναισθημάτων (TAS-20) και αρνητικά με όλες τις υποκλίμακες της εσωτερικής συγκρότησης (SOC-13). Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι στρατηγικές αντιμετώπισης του στρες συσχετίζονται με επιλεγμένες μεταβλητές προσωπικότητας όπως η αλεξιθυμία και η εσωτερική συγκρότηση και σε διαπολιτισμικό επίπεδο.

Λέξεις κλειδιά: στρατηγικές αντιμετώπισης του στρες, εσωτερική συγκρότηση, αλεξιθυμία, εχθρότητα /κυνισμός

Σακχαρώδης διαβήτης: παράγοντες που επηρεάζουν την ψυχική υγεία

*Γ. Γιαγλής, Χ. Ζούπας, Ε. Πάγκαλος, Γ. Σιδέρη, Δ. Χατζηχρήστου
Κέντρο Σεξουαλικής και Αναπαραγωγικής Υγείας, Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη*

Ο σακχαρώδης διαβήτης, ως χρόνια νόσος, αποτελεί μια συχνή και σημαντική αιτία σωματικής αλλά και ψυχικής δυσφορίας στον πληθυσμό. Στην παρούσα έρευνα μελετήθηκαν με τη βοήθεια του Ερωτηματολογίου Γενικής Υγείας τα επίπεδα ψυχικής υγείας ενός δείγματος 846 διαβητικών ασθενών (34,9% γυναίκες και 65,1% άνδρες, μ.ό. ηλικίας: $53,02 \pm 15,38$ ετών) που παρακολουθούνται σε 3 διαβητολογικά κέντρα της χώρας. Το ερωτηματολόγιο, που αποτελείται από 4 υποκλίμακες με 7 θέματα η καθεμία, επέδειξε υψηλό δείκτη εσωτερικής συνέπειας (Cronbach alpha = .92 για το σύνολο των ερωτήσεων, από .80 έως .91 για τις υποκλίμακες) και παραγοντική δομή παρόμοια με του πρωτότυπου. Από τις υποκλίμακες του ερωτηματολογίου στην Κοινωνική Δυσλειτουργία σημειώθηκαν οι υψηλότερες, στην Βαριά Κατάθλιψη οι χαμηλότερες τιμές, ενώ στην ενόχληση από Σωματικά Συμπτώματα και στο Άγχος-Αϋπνία σημειώθηκαν μέσες τιμές. Σε ένα γραμμικό μοντέλο παλινδρόμησης το γυναικείο φύλο ($p < .001$) και η χαμηλή εκπαίδευση ($p < .001$) συσχετίστηκαν με υψηλότερες τιμές ψυχοπαθολογίας, όπως και στο γενικό μη κλινικό πληθυσμό, ενώ από τις κλινικές παραμέτρους, ο αυξημένος Δείκτης Μάζας Σώματος ($p < .01$) και λιγότερο η διαβητική νευροπάθεια ($p < .05$) και ο κακός γλυκαιμικός έλεγχος είχαν στατιστικώς σημαντική επίδραση, αλλά όχι τα ίδια τα έτη ασθένειας ή ο τύπος του διαβήτη. Φαίνεται ότι η ψυχική δυσφορία που υφίστανται οι διαβητικοί ασθενείς οφείλεται περισσότερο στην επιβάρυνση της κοινωνικής τους λειτουργικότητας παρά στα ίδια τα σωματικά συμπτώματα που τους προκαλεί η ασθένειά τους.

Συνεδρία: Οπτική αντίληψη

Μαλλιά, μάτια, μύτη, στόμα, σχήμα: Η επίδραση της αλλαγής τους στην αναγνώριση από ενήλικες και παιδιά σχολικής ηλικίας

Αικ. Σουσαμίδου

Σχολική Σύμβουλος-Δρ. Ψυχολογίας ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη

Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η μελέτη της επίδρασης που ασκεί η αλλαγή βασικών χαρακτηριστικών ενός άγνωστου προσώπου στη λειτουργία της αναγνώρισης από ενήλικες και παιδιά. Πήραν μέρος 376 συμμετέχοντες (183 ενήλικες-193 δωδεκάχρονα παιδιά), διαφορετικού ΚΟΙΕ και με ίση αντιπροσώπευση ως προς το φύλο (186 άνδρες-190 γυναίκες). Οι συμμετέχοντες χωρίστηκαν σε πέντε ομάδες των 70 ατόμων κατά μέσο όρο. Στην κάθε ομάδα παρουσιάστηκαν 12 πρόσωπα για 3'' το καθένα (πρόσωπα-στόχοι) και ακολούθως ζητήθηκε η άμεση αναγνώρισή τους ανάμεσα σε άλλα 12 πρόσωπα που λειτούργησαν ως διασπαστές (άσχετα-πρόσωπα). Τα πρόσωπα-στόχοι διέφεραν ανάμεσα στην παρουσίαση και την εξέταση ως προς ένα από τα ακόλουθα χαρακτηριστικά: μαλλιά, σχήμα, μάτια, στόμα ή μύτη. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η αλλαγή του χαρακτηριστικού των μαλλιών επηρεάζει δυσμενώς τη λειτουργία της αναγνώρισης περισσότερο απ' όλα τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά. Το αποτέλεσμα αυτό είναι πιο εμφανές στην περίπτωση της αναγνώρισης γυναικείων προσώπων από δωδεκάχρονα παιδιά. Παρόμοια αποτελέσματα προέκυψαν σχετικά με το χαρακτηριστικό των ματιών, ενώ διαφοροποιήθηκαν ως προς το χαρακτηριστικό του σχήματος και της μύτης. Τα ευρήματα αυτά μας οδηγούν στη διαπίστωση πως η αναγνώριση των άγνωστων προσώπων διαφέρει μεταξύ των ενηλίκων και των παιδιών και εξαρτάται από το φύλο του παρατηρούμενου προσώπου.

Η επίδραση της όρασης μετά την προσοχή στην οπτική αναζήτηση

Ε. Γιούλιτση¹, Α. Ευκλείδη¹, Γ. Κιοσέογλου¹

¹ Τμήμα Ψυχολογίας, Τομέας Πειραματικής και Γνωστικής Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Η παρούσα πειραματική έρευνα εξέτασε την όραση μετά την προσοχή με την οποία ασχολήθηκαν πρώτοι οι Wolfe, Klemm, & Dahlen (2000) ορίζοντάς την ως την οπτική αναπαράσταση ενός αντικειμένου στο οποίο νωρίτερα είχε εστιαστεί η προσοχή. Τετρακόσιοι πενήντα οκτώ φοιτητές συμμετείχαν σε πειράματα οπτικής αναζήτησης που είχαν στόχο τη σύγκριση της όρασης μετά την προσοχή με την όραση πριν την προσοχή και την όραση με εστιασμένη προσοχή, ώστε να διαπιστωθεί τι μπορεί ένας παρατηρητής να συγκρατήσει από τα οπτικά ερεθίσματα αφού φύγει η προσοχή από αυτά, πριν φτάσει σε αυτά, και όταν βρεθεί πάνω σε αυτά. Η έρευνα αποκάλυψε υπό ποιες προϋποθέσεις προσοχής και μνήμης είναι δυνατό η οπτική αναπαράσταση που προκύπτει από την όραση μετά την προσοχή να υποστηρίξει την εκτέλεση δοκιμασιών οπτικής αναζήτησης. Τα αποτελέσματά της ερμηνεύονται με δεδομένα ερευνών σχετικά με γνωστικά φαινόμενα που εκδηλώνονται υπό συνθήκες μη εστίασης της προσοχής.

Αντίληψη συναισθηματικών εκφράσεων στο ανθρώπινο πρόσωπο

*Αναγνωστοπούλου Μ., Δρ. Μακρής Ι., Δρ. Δρ. Μακρή Δ.
ΤΕΙ-Α*

Η παρούσα έρευνα μελετά: 1) το αν κατά πόσο οι συναισθηματικές αντιδράσεις που εκφράζονται στο πρόσωπο γίνονται αντιληπτές και 2) ποιο στοιχείο του προσώπου (χείλη, μάτια, φρύδια, πρόσωπο γενικά) είναι εκείνο που συμβάλλει στο να γίνουν αυτές αντιληπτές. Οι συμμετέχοντες ήταν 100 (60 άνδρες και 40 γυναίκες) με ηλικίες από 16 έως 42 ετών. Στο ερωτηματολόγιο μας χρησιμοποιήσαμε τέσσερα από τα βασικά συναισθήματα (ευτυχία, λύπη, φόβος, θυμός) που ορίζει ο άτλαντας του προσώπου (Facial Affect Scoring Technique, 1971) των Ekman, Friesen και Tomkins και άλλα τρία ακόμη (δυσφορία, ζήλια, στοργή). Η έρευνα είχε δύο φάσεις: στην πρώτη οι συμμετέχοντες συμπλήρωναν τις απόψεις τους σε μία ψυχολογική κλίμακα 10 βαθμών δυσκολίας, ενώ η δεύτερη περιελάμβανε δειγματισμό φωτογραφικού υλικού. Η μελέτη έγινε με τη βοήθεια στατιστικών ελέγχων και γραφημάτων.

Λέξεις κλειδιά: αντίληψη, συναισθήματα, πρόσωπο, έκφραση

Συνεδρία: Ειδικές μαθησιακές δυσκολίες

Μορφολογική Δομή των Παράγωγων Λέξεων και Ορθογραφική Επίδοση Δυσλεξικών Μαθητών: Εκπαιδευτική Παρέμβαση

Σ.Ν. Τσεσμελή¹ και Ρ. Η.Κ. Seymour²

¹ Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ρόδος, Ελλάδα.

² Department of Psychology, University of Dundee, Dundee, U.K.

Η εργασία αποσκοπεί στην αξιολόγηση της επίδρασης της άσκησης της μορφολογικής δομής των παράγωγων λέξεων στην ορθογραφική επίδοση δυσλεξικών μαθητών. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε δείγμα 10 μαθητών Γυμνασίου με δυσλεξία που ακολουθούσε πρόγραμμα υποστηρικτικής αγωγής στα πλαίσια γενικής εκπαίδευσης στη Μ. Βρετανία. Το πειραματικό σχέδιο της έρευνας (Reading-level experimental design) βασίστηκε στη σύγκριση της πειραματικής ομάδας με ομάδα ελέγχου 20 μαθητών ίδιας χρονολογικής ηλικίας (Χ.Η.) και δεύτερης ομάδας ελέγχου 25 μαθητών Δημοτικού σχολείου ίδιας αναγνωστικής ηλικίας (Α.Η.) μ' εκείνη των δυσλεξικών μαθητών. Η έρευνα έδειξε ότι η παρέμβαση είχε ιδιαίτερα αποτελέσματα στην αύξηση της ορθογραφικής επίδοσης των παράγωγων λέξεων από τους δυσλεξικούς μαθητές. Ειδικότερα, η αύξηση των λέξεων ήταν αντίστοιχη με το επίπεδο της αναγνωστικής ηλικίας των μαθητών, ενώ η διατήρηση της μάθησης των λέξεων παρέμεινε σταθερή μετά την πάροδο δύο μηνών από τη λήξη της παρέμβασης. Επίσης, επιτεύχθηκε γενίκευση της μάθησης σε λέξεις με την ίδια μορφολογική δομή, οι οποίες όμως δεν είχαν διδαχτεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού προγράμματος. Τα θετικά αποτελέσματα της παρέμβασης αυτής οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η *μορφολογική ενημερότητα* αποτελεί ένα σημαντικό πλεονέκτημα των ατόμων με δυσλεξία που μπορεί να χρησιμοποιηθεί κατάλληλα στην θεραπευτική αγωγή ως αντιστάθμισμα των σοβαρών τους δυσκολιών στον φωνολογικό τομέα.

Οι δυσκολίες ανάγνωσης και γραπτής έκφρασης και το αναλυτικό πρόγραμμα γλώσσας στο νηπιαγωγείο και στις α, β τάξεις του δημοτικού σχολείου

Μ. Τζενάκη

*Π.Τ.Δ.Ε. - Τομέας Β΄ Ψυχοπαιδαγωγικής Έρευνας και Μεθοδολογίας, Ειδική Αγωγή,
Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο*

Στη μελέτη αυτή εξετάζεται ο ρόλος των Αναλυτικών Προγραμμάτων (ανάγνωση-γραπτή έκφραση) στη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών της προσχολικής ηλικίας και των δύο πρώτων τάξεων του δημοτικού στην Ελλάδα. Το ενδιαφέρον εστιάζεται στις δυνατότητες του Α.Π. για συνεκπαίδευση όλων των παιδιών και κυρίως αυτών που εμφανίζουν προβλήματα μάθησης στην ανάγνωση και γραπτή έκφραση. Αποσαφηνίζονται έννοιες σχετικές με την ανάγνωση και γραπτή έκφραση: αναγνωστική ετοιμότητα, αναδυόμενος γραμματισμός, δυσκολίες ανάγνωσης, γραπτός λόγος, δυσκολίες γραπτής έκφρασης. Στο ερευνητικό μέρος γίνεται ανάλυση περιεχομένου: α) σύγκριση νέων και προγενέστερων Α.Π. ανάγνωσης και γραπτής έκφρασης νηπιαγωγείου και Α, Β τάξεων δημοτικού σε επίπεδο ίδιας βαθμίδος, β) σύγκριση των Α.Π. νηπιαγωγείου και Α, Β τάξεων δημοτικού. Αναδεικνύεται ο χαρακτήρας των Α.Π. με κριτήριο τη συνέχεια (ενιαίος ή αποσπασματικός) και άλλα χαρακτηριστικά, γ) ανάλυση των περιεχομένων μάθησης στα Α.Π. και σε σχέση με τα θεωρητικά ψυχογλωσσικά δεδομένα. Αναδεικνύονται σημεία αναφοράς για την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών αναγκών των παιδιών στη βάση των Α.Π., χρήσιμα για την κατανόηση αποκλίσεων από αυτό που θεωρείται αναμενόμενο και ως βοηθητικό εργαλείο άτυπης αξιολόγησης στην κατάρτιση λίστας εκπαιδευτικών δεξιοτήτων. Σχολιάζονται οι δυνατότητες ανταπόκρισης των σημερινών Α.Π σε παιδιά με διαφορετικές ικανότητες και η αξιοποίηση αυτών για την πρόληψη και την παρέμβαση μέσω επικοινωνιακών βιωματικών δραστηριοτήτων.

Έννοια του εαυτού και κοινωνική στήριξη εφήβων με σοβαρά προβλήματα όρασης

Β. Αθανασόπουλος¹, Δ. Στασινός²

¹ Υποψήφιος Διδάκτωρ, Τμήμα ΦΠΨ-Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

² Καθηγητής, Τμήμα ΦΠΨ-Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

Στην παρούσα έρευνα εξετάστηκαν: α) η πιθανή διαφοροποίηση της αυτοαντίληψης/ αυτοεκτίμησης στους εφήβους με/ χωρίς σοβαρά προβλήματα όρασης, β) οι τυχόν διαφορές στις αντιλήψεις των εφήβων των δύο ομάδων σχετικά με τον βαθμό παροχής κοινωνικής στήριξης από πέντε πηγές: μητέρα, πατέρα, καθηγητές, συμμαθητές, φίλους, γ) οι συνάψεις της αυτοαντίληψης/ αυτοεκτίμησης με την κοινωνική στήριξη από τις πέντε συγκεκριμένες πηγές. Οι συγκρίσεις των δύο ομάδων του δείγματος (51 έφηβοι με σοβαρά προβλήματα όρασης, 51 έφηβοι με φυσιολογική όραση) έδειξαν ότι: α) οι έφηβοι με προβλήματα όρασης αναφέρουν χαμηλότερα επίπεδα αυτοαντίληψης στον σωματικό και σε διαστάσεις του κοινωνικού τομέα ενώ στους τομείς της διαγωγής, της σχολικής ικανότητας (μερικώς) και των σχέσεων με τους γονείς αναφέρουν υψηλότερα επίπεδα αυτοαντίληψης. Στην αυτοεκτίμηση δεν παρατηρούνται διαφορές, β) οι έφηβοι με προβλήματα όρασης εκτιμούν ότι η στήριξη από την μητέρα και του εκπαιδευτικούς τους κυμαίνεται σε υψηλότερα επίπεδα, γ) η κοινωνική στήριξη από τους συμμαθητές έχει την στενότερη σχέση με την αυτοεκτίμηση. Η στήριξη από τους συνομηλίκους παρουσιάζει την ισχυρότερη συνάφεια με τις αυτοαντιλήψεις στον κοινωνικό/ σωματικό τομέα, ενώ η στήριξη από τους ενήλικες με τις αυτοαντιλήψεις στο γνωστικό/ συμπεριφορικό τομέα. Στους εφήβους με προβλήματα όρασης, η στήριξη από τους ενήλικες συσχετίζεται, επιπλέον, με την αυτοεκτίμηση.

Συνεδρία:

Ηγεσία: Ταύτιση, Απόδοση, Επικοινωνία

Μετασχηματιστική και Συναλλακτική Ηγεσία: Μια προκαταρκτική μελέτη της σχέσης των δύο μορφών ηγεσίας με την ικανοποίηση από την εργασία, την ομαδική επίδοση και τις κανονιστικές πεποιθήσεις της ομάδας

Α. Ξενικού¹, Μ. Σίμωση

¹ Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν να μελετήσει τη σχέση μεταξύ της μετασχηματιστικής και της συναλλακτικής ηγεσίας με την εργασιακή ικανοποίηση, την ομαδική επίδοση, και τις κανονιστικές πεποιθήσεις της ομάδας. 300 εργαζόμενοι ενός χρηματοοικονομικού οργανισμού στην Ελλάδα συμμετείχαν σε αυτή την έρευνα συμπληρώνοντας μια σειρά ερωτηματολογίων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η μετασχηματιστική και η συναλλακτική ηγεσία συσχετίζονται θετικά με το επίπεδο της εργασιακής ικανοποίησης των εργαζομένων. Σε αντίθεση, όμως, με τα ερευνητικά ευρήματα του Bass και των συνεργατών του η ανάλυση παλινδρόμησης έδειξε ότι το στοιχείο της συναλλακτικής ηγεσίας 'αμοιβή βάσει της επίδοσης' λειτουργεί ως ο μόνος προβλεπτικός παράγοντας της εργασιακής ικανοποίησης. Όσον αφορά στην επίδοση της ομάδας, οι συσχετίσεις και η ανάλυση παλινδρόμησης έδειξαν ότι η μετασχηματιστική ηγεσία παρουσιάζει οριακά στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση με την ομαδική επίδοση, ενώ η συναλλακτική ηγεσία δεν αποτελεί προβλεπτικό παράγοντα της επίδοσης. Οι δύο διαφορετικές αναλύσεις παλινδρόμησης με κριτήριο τις κανονιστικές πεποιθήσεις σχετικά με 1) την αυτοπραγμάτωση και 2) την επίτευξη και με προβλεπτικούς παράγοντες τη μετασχηματιστική και τη συναλλακτική ηγεσία έδειξαν ότι η μετασχηματιστική ηγεσία εξηγεί μέρος της διακύμανσης και των δύο κριτηρίων πέρα από το κομμάτι που εξηγεί η συναλλακτική ηγεσία. Οι θεωρητικές επεκτάσεις και η πρακτική εφαρμογή των ευρημάτων της παρούσας έρευνας στον εργασιακό χώρο θα συζητηθούν.

Η σχέση της Συναισθηματικής Ταύτισης με τη Συμπεριφορά του Ηγέτη και την Ισχύ της Οργανωσιακής Κουλτούρας

Μ. Σίμωση¹, Α. Ξενικού²

¹ Αγροτική Τράπεζα Ελλάδος, Αθήνα

² Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Η έννοια της οργανωσιακής ταύτισης έχει πρόσφατα προσελκύσει το ερευνητικό ενδιαφέρον στο χώρο της οργανωσιακής συμπεριφοράς και, σε θεωρητικό επίπεδο, έχει συχνά μελετηθεί ως μια τρισδιάστατη έννοια, η οποία εμπεριέχει τη γνωστική, τη συναισθηματική και την αξιολογική διάσταση. Το συναισθηματικό στοιχείο της ταύτισης έχει βρεθεί ότι επιτρέπει την πρόβλεψη στάσεων και συμπεριφορών στο χώρο εργασίας σε μεγαλύτερο βαθμό από ότι οι άλλες δύο διαστάσεις. Στόχος της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση της σχέσης της συναισθηματικής ταύτισης με τις μορφές συμπεριφοράς του ηγέτη καθώς και την ισχύ/ συνοχή της κουλτούρας του οργανισμού, όπως αυτή γίνεται αντιληπτή από τους εργαζομένους. Σύμφωνα με τις αναλύσεις, βρέθηκε θετική σχέση μεταξύ των τριών χαρακτηριστικών της μετασχηματιστικής ηγεσίας (χάρisma, διανοητικά ερεθίσματα, εξατομικευμένη φροντίδα) και της συναισθηματικής προσήλωσης που δείχνουν οι εργαζόμενοι στον οργανισμό. Αναφορικά με τη συναλλακτική μορφή ηγεσίας, η αμοιβή βάσει επίδοσης σχετίζεται θετικά με την συναισθηματική ταύτιση, ενώ δεν βρέθηκε συσχέτιση μεταξύ της επικριτικής ηγεσίας και της συναισθηματικής ταύτισης. Τέλος, η ανάλυση ανέδειξε την ύπαρξη θετικής συσχέτισης μεταξύ της αντιλαμβανόμενης συνοχής της οργανωσιακής κουλτούρας και της ταύτισης των εργαζομένων με τον οργανισμό. Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τα ευρήματα συζητώνται ως προς τη θεωρητικές τους προεκτάσεις καθώς και τη χρησιμότητά τους στην οργανωσιακή πρακτική.

Διαφορές στο στυλ ηγεσίας και επικοινωνίας που επιλέγουν διευθυντές και εργαζόμενοι

Α.-Σ. Αντωνίου

Κέντρο Ψυχοφυσιολογίας και Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Βασικό σκοπό της παρούσας μελέτης αποτελεί η διερεύνηση των διαφορετικών στυλ ηγεσίας μεταξύ των εργαζόμενων που κατέχουν διευθυντική θέση και των υφιστάμενων τους σε Ελληνικούς οργανισμούς. Επιπρόσθετα, εξετάστηκαν οι διαφορετικές μορφές επικοινωνίας που χρησιμοποιούν οι δύο αυτοί πληθυσμοί σε σχέση με το στυλ ηγεσίας τους. Το δείγμα αποτέλεσαν δύο επιμέρους ομάδες εργαζόμενων (N=758) που απασχολούνταν σε ιδιωτικές εταιρείες της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας (χρηματιστηριακές, τηλεπικοινωνιών και ασφαλιστικές): διευθυντές τμημάτων (N=208) και υφιστάμενοι (N=312). Για τους σκοπούς της έρευνας επελέγη ένα ιδιαίτερα δοκιμασμένο και αξιόπιστο ερευνητικό όργανο, το ερωτηματολόγιο Αλληλεπίδρασης Ηγέτη-Μέλους (Leader-Member Exchange, LMX) που συμπληρώθηκε μεταξύ και άλλων κλιμάκων από τις παραπάνω ομάδες. Σύμφωνα με τη στατιστική ανάλυση, η πλειοψηφία των διευθυντικών στελεχών και των υφιστάμενων τους ανήκαν στις λεγόμενες «μεσαία» και «εσωτερική ομάδα», οι οποίες υποδηλώνουν αλληλεπιδράσεις ιδιαίτερα ικανοποιητικού βαθμού. Βρέθηκε επίσης ότι τα επίπεδα Αλληλεπίδρασης Ηγέτη-Μέλους εμφάνιζαν συνάφεια με τον τύπο διαπροσωπικής επιρροής και τις τεχνικές επικοινωνίας όπως αυτές χρησιμοποιούνται από τους διευθυντές τμημάτων και τους υφιστάμενούς τους. Τέλος, η ανάλυση παλινδρόμησης έδειξε ότι για τα επίπεδα Αλληλεπίδρασης Ηγέτη-Μέλους προβλεπτικοί παράγοντες ήταν οι αλλαγές που απαιτούνταν στο χώρο εργασίας, ο χρόνος κατοχής της εργασιακής θέσης, η ηλικία των εργαζόμενων και τα αισθήματα εργασιακής ανασφάλειας.

Συνεδρία: Ψυχολογική στήριξη, ψυχική υγεία και ο ρόλος της θεραπευτικής ομάδας

Δίαυλοι ψυχολογικής στήριξης των Ελλήνων

Μ.Μαλικιώση-Λοϊζου

Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σκοπός της έρευνας ήταν η διερεύνηση της ποιότητας των διαπροσωπικών σχέσεων και της κοινωνικής και συναισθηματικής υποστήριξης που αναπτύσσουν μεταξύ τους άτομα διαφόρων ηλικιών. Στόχος της έρευνας ήταν να εξετάσει το είδος της ψυχολογικής στήριξης που ζητούν οι Έλληνες και οι Ελληνίδες διαφόρων ηλικιών από άτομα του περιβάλλοντός τους αλλά και από ειδικούς, καθώς και τα κριτήρια με βάση τα οποία θα επέλεγαν ένα ειδικό ψυχικής υγείας. Το δείγμα απετέλεσαν 265 άτομα που οι ηλικίες τους κυμαίνονταν από 17 μέχρι 60+.

Τα πορίσματα της έρευνας έδειξαν ότι τα κύρια πρόσωπα με τα οποία συζητούν τα περισσότερα από τα προβλήματά τους, αλλά και στα οποία είναι πρόθυμοι να προσφέρουν την δική τους βοήθεια, προέρχονται από το στενό οικογενειακό τους περιβάλλον και τα άτομα με τα οποία έχουν αναπτύξει στενούς συναισθηματικούς δεσμούς. Το είδος της βοήθειας το οποίο συνήθως επιζητούν, αλλά και που προσφέρουν, είναι η καθοδήγηση και η συμβουλή. Τα αποτελέσματα αυτά συζητούνται σε σχέση με το γενικότερο επικοινωνιακό ύφος των Ελλήνων και το οποίο θα μπορούσε ενδεχομένως να οδηγήσει σε πρόταση για ένα συγκεκριμένο μοντέλο συμβουλευτικής που να εκφράζει τον πολιτισμό μας.

Λέξεις-κλειδιά: επικοινωνιακό ύφος, διαπροσωπικές σχέσεις, ψυχολογική στήριξη

Ο ρόλος της θεραπευτικής ομάδας στην ποσοτική και ποιοτική αξιολόγηση χρόνιων ψυχωτικών ασθενών. Μία νέα, δυναμική προσέγγιση

Καπουσουζής Π. Ταρνάρη Ε.

Εταιρεία Κοινωνικής Ψυχιατρικής και Ψυχικής Υγείας, Α Οικοτροφείο Αττικής

Σύμφωνα με την διεθνή βιβλιογραφία, η αξιολόγηση προβάλλεται ως ένα μέσο που συντελεί στην προσεκτική εξέταση μίας κατάστασης ώστε να επιλεγεί ο κατάλληλος τρόπος παρέμβασης (π.χ. Ferguso& Bargh 2003, Lipsey & Cordray, 2000, Coolican 1999) Στην περίπτωση ενός οικοτροφείου με χρόνιους ψυχωτικούς αρρώστους αποτελεί ένα βασικό εργαλείο για την πληρέστερη απεικόνιση της κλινικής εικόνας του κάθε μέλος όπως και για την εκτίμηση των θετικών και αρνητικών στοιχείων του. Ωστόσο η αξιολόγηση δεν μπορεί να περιοριστεί μόνο σε ποσοτικό/ περιγραφικό πλαίσιο καθώς στην προκειμένη περίπτωση καλείται να αποτυπώσει ανθρώπινη συμπεριφορά. Οφείλει να αναπτύξει μια δυναμική διαδικασία ώστε να αποτελέσει τρόπο έκφρασης και διατύπωσης αιτημάτων και επιθυμιών των ίδιων των μελών του οικοτροφείου. Ως μεθοδολογία ακολουθείται η ποιοτική αξιολόγηση που συμπεριλαμβάνει και τον ρόλο της θεραπευτικής ομάδας. Παρουσιάζεται για πρώτη φορά σε αντίστοιχο πλαίσιο η χρήση του I.P.A-INTERPRETATIVE PHENOMENOLOGICAL ANALYSIS. Πρόκειται για μια προσέγγιση που προάγει τον αναλυτικό χαρακτήρα της ποιοτικής αξιολόγησης με έμφαση στην αλληλεπίδραση περιβάλλοντος, ερεθίσματος, συναισθήματος και εκφραζόμενης άποψης (Jost & Kruglanski 2002, Pratto 2002). Παράλληλα ερευνά την σχέση των μελών του οικοτροφείου με την θεραπευτική ομάδα και την επίδρασή της στην θεραπευτική προσέγγιση.

Η ψυχική υγεία των ελλήνων φοιτητών: επιδημιολογική έρευνα σε πανελλήνιο δείγμα φοιτητικού πληθυσμού, προκαταρκτικά ευρήματα

Κ. Ευθυμίου¹, Γ. Ευσταθίου¹, Ε. Καραδήμας², Α. Καταδένιου³, Κ. Κουνενού⁴,
Κ. Αικ. Μαριδάκη – Κασσωτάκη⁵, Β. Παπαδιώτη⁶, Α. Παπαστηλιανού⁷, Μ. Πλατσίδου⁸, Ν. Χαρίλα¹,
Α. Καλαντζή – Αζίζι¹

¹ Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

² Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο

³ Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

⁴ Πανεπιστήμιο Πειραιά, Πειραιάς

⁵ Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

⁶ Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

⁷ Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο, Κομοτηνή

⁸ Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη

Η διερεύνηση του πληθυσμού στον οποίο απευθύνεται μία υπηρεσία αποτελεί πάγια τακτική της σύγχρονης κοινοτικής αντίληψης για την ψυχική υγεία, καθώς τα ευρήματα επιτρέπουν στις δομές ψυχικής υγείας να προσαρμόσουν τη λειτουργία τους στις ιδιαιτερότητες του εκάστοτε πληθυσμού στόχου. Πολλά Συμβουλευτικά Κέντρα Φοιτητών ελληνικών Πανεπιστημίων, διεξήγαγαν την τελευταία πενταετία έρευνες για τη συστηματική καταγραφή των αναγκών των φοιτητών για ψυχολογική βοήθεια. Κατά συνέπεια υπάρχει ανάγκη για μία επιδημιολογική έρευνα που πέραν της μέτρησης του γενικού επιπέδου της ψυχικής υγείας θα προχωρούσε και στη χορήγηση εξειδικευμένων κλιμάκων που προσφέρουν στοιχεία για συγκεκριμένες κλινικές περιοχές. Το Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών του Πανεπιστημίου Αθηνών, σε συνεργασία με δομές άλλων επτά Πανεπιστημίων συντόνισε έρευνα επί του 8% των φοιτητών των Πανεπιστημίων (N=8500). Η επιλογή των φοιτητών έγινε με κατά στρώματα τυχαία δειγματοληψία ως προς το Εκπαιδευτικό Ίδρυμα και τη Σχολή Φοίτησης. Στην παρουσίαση της μέχρι τώρα μεγαλύτερης επιδημιολογικής έρευνας που έγινε στην Ελλάδα, θα παρουσιαστούν τα πρώτα αποτελέσματα από ένα δείγμα 5883 ατόμων, στα οποία χορηγήθηκαν ένα αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο για την διερεύνηση 14 δημογραφικών στοιχείων, το ερωτηματολόγιο G.H.Q. και η κλίμακα C.E.S.-D, οι οποίες επιτρέπουν τη σύγκριση των ευρημάτων με προηγούμενες επιδημιολογικές έρευνες σε φοιτητές και τον γενικό πληθυσμό καθώς και το ερωτηματολόγιο SCL-90-R, η χρήση του οποίου επιτρέπει τη σύγκριση των ευρημάτων με την διεθνή έρευνα.

Με την υποστήριξη της **Charities-Foundation-Aid της Johnson&Johnson London, U.K.** μέσω της παρέμβασης του ελληνικού παραρτήματος της φαρμακευτικής εταιρίας Janssen-Cilag.

Λέξεις κλειδιά:

Ψυχολογική Συμβουλευτική, Φοιτητές, Επιδημιολογία, Ψυχική υγεία, Κλινική Ψυχολογία

Συνεδρία: Θέματα νευροψυχολογίας

Η αποτελεσματικότητα της γνωστικής παρέμβασης στα πρώτα στάδια της νόσου Alzheimer

Ε. Τσάνταλη¹, Α. Ευκλείδη¹, Μ. Τσολάκη², Γ. Κιοσέογλου¹, & Ρ. Πήτα¹.

¹ Τμήμα Ψυχολογίας Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

² Ιατρείο Μνήμης και Άνοιας, Γ' Νευρολογική, Νοσοκομείο 'Γ. Παπανικολάου'

Περίληψη. Η νόσος Alzheimer (ΝΑ) είναι εκφυλιστική άνοια με πρώτα συμπτώματα μνημονικές και γλωσσικές διαταραχές. Στόχος της συγκεκριμένης έρευνας ήταν η βελτίωση της μνήμης για αντικείμενα καθημερινής χρήσης σε ασθενείς με ΝΑ εφαρμόζοντας μια γνωστική νευροψυχολογική παρέμβαση. Η μέθοδος για τη βελτίωση της μνημονικής απόδοσης των ασθενών περιλάμβανε διδασκαλία στρατηγικών μνήμης, αλάνθαστη μάθηση, και εκτεταμένη επανάληψη. Το δείγμα αποτέλεσαν 10 ασθενείς με πιθανή ΝΑ που συμμετείχαν στο πρόγραμμα γνωστικής αποκατάστασης, και 10 ασθενείς που αποτέλεσαν την ομάδα ελέγχου. Οι δύο ομάδες ήταν εξισωμένες ως προς την ηλικία, την εκπαίδευση και τη νοητική κατάσταση. Όλοι οι ασθενείς έπαιρναν αναστολείς χολινεστεράσης. Η παρέμβαση διήρκεσε 4 μήνες, με 3 ώρες άσκηση την εβδομάδα με τη βοήθεια ψυχολόγου και ασκήσεις για το σπίτι για τις υπόλοιπες μέρες της εβδομάδας. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι ασθενείς στα πρώτα στάδια της νόσου μπορούν να μάθουν στρατηγικές μνήμης για να συγκεράτσουν πληροφορίες μετά από συστηματική διδασκαλία και εξάσκηση, και ότι υπάρχει βελτίωση τόσο στις μνημονικές (Mini Mental State Examination $p = .000$) όσο και στις γλωσσικές διεργασίες (Boston Naming Test $p = .000$). Επίσης, βρέθηκε βελτίωση και άλλων γνωστικών λειτουργιών που δεν εξασκήθηκαν, όπως η προσοχή (Rivermead Behavior Memory Scale $p = .000$). Το ενθαρρυντικό στοιχείο ήταν η διατήρηση των αποτελεσμάτων της άσκησης για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Λέξεις κλειδιά: Άνοια, Γνωστική αποκατάσταση, Γνωστική παρέμβαση.

Νευροηθική: από τα επιστημονικά ευρήματα στα «κλειδιά» της επιτυχίας δεοντολογικά διλήμματα στις νευροεπιστήμες

*Κ. Στρομπούλη και Λ. Βάρβογλη
Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα*

Στόχος της παρουσίασης είναι η παρουσίαση του νέου κλάδου της νευροηθικής. Ο όρος «νευροηθική» είναι ανάλογος με τον όρο «βιοηθική», που αναφέρεται συγκεκριμένα στις επιστήμες της βιολογίας και της ιατρικής. Η νευροηθική αναφέρεται στη δεοντολογία των νευροεπιστημών. Ένας γενικός ορισμός της είναι: η μελέτη των δεοντολογικών, νομικών και κοινωνικών ερωτημάτων που προκύπτουν όταν τα επιστημονικά δεδομένα σχετικά με τον εγκέφαλο μεταφέρονται στην ιατρική, τις νομικές ερμηνείες, αλλά και τον σχεδιασμό πολιτικής σε κοινωνικά και θέματα υγείας. Η νευροηθική καλύπτει ευρύ φάσμα δεοντολογικών ζητημάτων που προκύπτουν από διαφορετικούς κλάδους της κλινικής και βασικής νευροεπιστήμης. Στην πρώτη κατηγορία ζητημάτων που αποτελούν αντικείμενό της περιλαμβάνονται δεοντολογικά προβλήματα τύπου «τι μπορούμε να κάνουμε», που προέρχονται από την πρόοδο στη λειτουργική νευροαπεικόνιση, τα εγκεφαλικά εμφυτεύματα, την ψυχοφαρμακολογία, την αλληλεπίδραση εγκεφάλου και μηχανημάτων, τη φαρμακολογική και μη-φαρμακολογική βελτίωση των γνωστικών ικανοτήτων και της συναισθηματικής κατάστασης του ατόμου. Τα δεοντολογικά ζητήματα που προκύπτουν από την πρόοδο των νευροεπιστημών περιλαμβάνουν ερωτήματα όπως: Θα δίνετε στο παιδί σας ένα φάρμακο για να γίνει πρώτη μαθήτρια; Θα παίρνατε φάρμακο για να βελτιώσετε τη διάθεσή σας; Στη δεύτερη κατηγορία προβλημάτων περιλαμβάνονται θέματα τύπου «τι γνωρίζουμε», που ανακύπτουν από την αυξανόμενη γνώση που έχουμε για τη νευρωνική βάση της συμπεριφοράς, της προσωπικότητας και της συνείδησης.

Παρουσία στον κυβερνοχώρο

Τ. Α. Μικρόπουλος

*Εργαστήριο Εφαρμογών Εικονικής Πραγματικότητας στην Εκπαίδευση,
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα*

Η έννοια της παρουσίας ενδιαφέρει διαφορετικά πεδία και πρόσφατα της ψυχολογίας και της πληροφορικής. Η παρουσία σε εικονικά περιβάλλοντα (ΕΠ) περιγράφεται ως η εμπειρία να βρίσκεται κάποιος σε ένα μέρος ενώ είναι φυσικά σε κάποιο άλλο και είναι το χαρακτηριστικό που διαφοροποιεί την εικονική πραγματικότητα από άλλες πληροφορικές υλοποιήσεις. Αποτέλεσμα είναι η ανάδειξη εφαρμογών ιδιαίτερα στην ψυχολογία και την εκπαίδευση. Ερευνητικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι μεθοδολογίες εκτίμησης της παρουσίας μέσω υποκειμενικών και αντικειμενικών μετρήσεων. Οι πρώτες ακολουθούν τη μεθοδολογία των κοινωνικών επιστημών. Οι αντικειμενικές μετρήσεις συμπεριλαμβάνουν την προσέγγιση της νευροψυχολογίας και εφαρμόζουν τεχνικές απεικόνισης εγκεφαλικής δραστηριότητας. Η εργασία αφορά στη μελέτη της αίσθησης της παρουσίας σε εκπαιδευτικά ΕΠ δίνοντας έμφαση στην ηλεκτρική εγκεφαλική δραστηριότητα χρηστών κατά την αλληλεπίδρασή τους με ΕΠ. Οι πρώτες μετρήσεις οδηγούν σε συμπεράσματα για τρόπους πλοήγησης και απεικόνισης, καθώς και την αντιπροσώπευση του χρήστη στο ΕΠ. Οι μαθητές προτιμούν το εγωκεντρικό μοντέλο παρουσίασης του εαυτού τους σε συνδυασμό με τη χρήση γυαλιών εικονικής πραγματικότητας και το εξω-κεντρικό κατά την προβολή του ΕΠ σε βιντεο-τοίχο. Οι ηλεκτρικές εγκεφαλικές μετρήσεις δείχνουν μείωση των κυμάτων άλφα (7.5 – 12.5Hz) με ταυτόχρονη αύξηση των γάμα (30 – 70Hz) που δηλώνουν αύξηση της προσοχής και της οπτικής επίγνωσης σε σχέση με αντίστοιχα πραγματικά περιβάλλοντα.

Διατροφή και νευροψυχολογικές διαταραχές

Ι. Παρτσαλάκη¹, Λ. Μεσσήνης¹, Β. Σκαρλή², Α. Μπίρης³, Ι. Τσάκωνα¹

¹ Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Πατρών, Πάτρα

² Μονάδα Αντιμετώπισης Νόσου Αλτσχάιμερ, Βόλος

³ Κέντρο Διάγνωσης Αξιολόγησης και Υποστήριξης, Βόλος

Τα διατροφικά ζητήματα, που συνδέονται με νευροψυχολογικές διαταραχές μπορούν να διακριθούν αδρά σε δυο κατηγορίες: Στην πρώτη, η διατροφή αποτελεί μέρος της θεραπείας του ασθενούς με νευροψυχολογικές διαταραχές. Αν και γενικά η διατροφική προσέγγιση είναι πολύπλοκη, διότι συχνά σοβαρές βλάβες καταστέλλουν σε διάφορους βαθμούς τους αναγκαίους μηχανισμούς για τη σωστή σίτιση, πολλά στοιχεία της διαιτητικής θεραπευτικής είναι κοινά, ανεξαρτήτως της παθοφυσιολογίας της ασθένειας. Τα πρώτα βήματα στην αντιμετώπιση αποτελούν η πρώιμη αναγνώριση των σημείων και των συμπτωμάτων, ο σχεδιασμός και η εφαρμογή κατάλληλου εξατομικευμένου διατροφικού προγράμματος, η εκπαίδευση των ατόμων του περιβάλλοντος του ασθενούς για σωστές διαιτητικές πρακτικές και η συστηματική επανεκτίμηση της διατροφικής κατάστασης του ασθενούς.

Η δεύτερη κατηγορία άπτεται ζητημάτων ειδικότερων επιδράσεων διαφόρων διατροφικών στοιχείων στο ΚΝΣ. Πέρα από τη απαίτηση του ΚΝΣ για γλυκόζη, όλα τα θρεπτικά στοιχεία είναι σημαντικά για την ανάπτυξη και λειτουργία του. Τα απαραίτητα αμινοξέα των πρωτεϊνών, ο σίδηρος, και οι βιταμίνες Β6 και Β12 εμπλέκονται άμεσα στη σύνθεση νευροδιαβιβαστών. Επίσης, κάποια από τα μονοακόρεστα και πολυακόρεστα λιπαρά οξέα των τροφών φαίνεται να δρουν προστατευτικά σε διάφορες νευροψυχολογικές διαταραχές, όπως και οι αντιοξειδωτικές ουσίες (βιταμίνη Ε, C, β-καροτένιο, ψευδάργυρος, κλπ) φαίνεται να προστατεύουν ως προς τη νευρωνική εκφύλιση λόγω οξειδωτικών βλαβών.

Συνεδρία: Ερευνητικές προσεγγίσεις στη μελέτη του καρκίνου

Ο συμβολισμός του σωματικού συμπτώματος: μια πρόκληση για τις θεωρίες ψυχοσωματικής. Παρουσίαση περιστατικού ασθενούς με καρκίνο ωοθηκών

Γ. Σταθόπουλος

*Εταιρία κοινωνικής ψυχιατρικής και ψυχικής υγείας,
Κέντρο Ημέρας για ψυχολογική υποστήριξη ασθενών με καρκίνο, Αθήνα*

Οι περισσότερες από τις κατά καιρούς αναπτυγμένες ψυχοσωματικές θεωρίες, κυριότερα εκείνη της Ψυχοσωματικής Σχολής Παρισίων, αποκλείουν την ύπαρξη οποιουδήποτε συμβολισμού στο σύμπτωμα μιας νόσου, όπως ο καρκίνος. Αν πράγματι στις περισσότερες κλινικές περιπτώσεις η παραπάνω θέση μοιάζει να επιβεβαιώνεται, υπάρχουν ωστόσο κάποια κλινικά παραδείγματα που θέτουν, άθελά τους, σε αμφισβήτηση την *a priori* παραδοχή περί αποκλεισμού οποιουδήποτε συμβολικού νοήματος στο καρκινικό σύμπτωμα. Αν η ύπαρξη του συμβολισμού στις μετατρεπτικές διαταραχές, δηλαδή στις διαταραχές εκείνες όπου η ενδοψυχική σύγκρουση εκφράζεται συμβολικά μέσω κάποιου σημείου του σώματος που η μακροχρόνια ψυχοθεραπεία αποκαλύπτει ότι σχετίζεται με την προσωπική ιστορία του υποκειμένου, γενικά δεν αμφισβητείται από κανέναν, εντούτοις η μη ύπαρξη οποιουδήποτε συμβολικού νοήματος και περιεχομένου στο σωματικό σημείο εκδήλωσης των λεγόμενων «ψυχοσωματικών ασθενειών» δεν πρέπει να λαμβάνεται ως εκ των προτέρων αυτονόητη και αδιαμφισβήτητη. Η περίπτωση μιας γυναίκας με καρκίνο ωοθηκών, μας υποχρεώνει να θέσουμε κάποιους προβληματισμούς.

Καρκίνος του μαστού και σεξουαλικότητα. Ο αντίκτυπος στον ερωτικό σύντροφο. Παρουσίαση περιστατικού

Α. Γεράση

*Εταιρεία Κοινωνικής ψυχιατρικής και ψυχικής υγείας,
Κέντρο Ημέρας για Ψυχολογική Υποστήριξη Ασθενών με Καρκίνο, Αθήνα*

Ο καρκίνος του μαστού και κυρίως η μαστεκτομή αλλοιώνει την εικόνα του σώματος, απειλεί τη θηλυκότητα, δυσκολεύει την ασθενή να αισθανθεί επιθυμητή ως γυναίκα.

Η ερωτική ζωή του ζευγαριού, η οποία λειτουργεί συνεκτικά ως την εμφάνιση της νόσου απειλείται με διάλυση. Η ερωτική συνεύρεση γίνεται ο χώρος όπου εκφράζονται όλοι οι φόβοι και τα άγχη «ευνουχισμού», όπου η έκθεση του σώματος της πάσχουσας μοιάζει να απειλεί την ακεραιότητα και του ερωτικού συντρόφου.

Το σώμα, όχημα της σαγήνης, της τρυφερότητας και της ηδονής γίνεται τώρα απειλητικό, λειψό, τρομακτικό.

Η αμφιθυμία της ασθενούς απέναντι στο «νέο» της σώμα καθώς και η στάση του ερωτικού συντρόφου προς την τραυματισμένη σύζυγο ή ερωμένη θα καθορίσουν εν πολλοίς την εξέλιξη της σχέσης του ζευγαριού.

Η περίπτωση που παρουσιάζεται αφορά σ' ένα ζευγάρι στο οποίο η μαστεκτομή της συζύγου λειτούργησε ως απειλή για τον σύζυγο, την οποία δυσκολεύτηκε να διαπραγματευτεί. Η ψυχοθεραπεία της ασθενούς και η συμβουλευτική ζεύγους παρότι δεν απέτρεψε τους κλυδωνισμούς και τις εντάσεις βοήθησε ωστόσο την ασθενή να αποδεχθεί τις αλλαγές, να αγαπήσει ξανά το τραυματισμένο της σώμα καθώς και να διασώσει τους διαύλους επικοινωνίας με το σύζυγο ο οποίος κατάφερε εν τέλει να επαναπροσδιορίσει το ρόλο του στη συζυγική σχέση.

«Ψυχικές διαδρομές στον καρκίνο του μαστού: από το μητρικό στο ερωτικό στήθος»

Ι. Ντίνος, κλινικός ψυχολόγος, M.A., D.E.S.S, D.E.A.

Αντικαρκινικό-Ογκολογικό Νοσοκομείο Αθηνών «Ο Άγιος Σάββας»

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Με βάση την κλινική εικόνα που παρουσιάζουν γυναίκες με καρκίνο του μαστού σε διάφορα στάδια εξέλιξης της ασθένειας, οι οποίες παρακολουθούνται σε μια ψυχοθεραπευτική διαδικασία στο χώρο του νοσοκομείου, θα αναδειχθεί το προφίλ των εσωτερικών ψυχικών συγκρούσεων που επαναδραστηροποιούνται μετά την εμφάνιση της ασθένειας και κατά τη διάρκεια της ιατρικής θεραπείας. Η ψυχική λειτουργία των γυναικών που πάσχουν από καρκίνο του στήθους μελετάται γύρω από τον άξονα του διχασμού της διττής λειτουργίας του οργάνου: στήθος μητρικό-στήθος ερωτικό. Μελετώνται με αυτό τον τρόπο οι σχέσεις με τη μητέρα, οι διαδικασίες σεξουαλικής ταυτότητας και η επεξεργασία της αμφί-φυλης ψυχικής λειτουργίας. Ο καρκίνος του μαστού αντιμετωπίζεται σαν μια σωματική πρόκληση διεργασίας του περάσματος από την εξιδανικευμένη μητρική λειτουργία στην επανερωτικοποίηση του σώματος

Εμπλοκή Ηλικιωμένων με Καρκίνο στην Έρευνα και στην Κλινική Πρακτική: Ηθικές και Μεθοδολογικές Προκλήσεις

ZΩΗ ΧΟΥΛΙΑΡΑ

Chartered Health Psychologist, BPS

Lecturer in Health Psychology

Queen Margaret University, Department of Psychology

Queen Margaret University

E-mail: zchouliara@qmuc.ac.uk

Το NHS της Σκωτίας προτείνει ότι οι ασθενείς που συμμετέχουν και στην έρευνα και στην κλινική πρακτική αποτελούν ένα μέσο για τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών για τον καρκίνο. Η τρέχουσα κατανόηση των εμπειριών των ασθενών για την ασθένεια του καρκίνου, καθώς και για τη θεραπεία του καρκίνου, είναι περιορισμένη. Επιπλέον, είναι περιορισμένη μόνο σε ομάδες ευπαθών ασθενών, όπως είναι οι ηλικιωμένοι. Η απόκτηση των απόψεων και των εμπειριών των ανθρώπων που έχουν προσβληθεί από τη νόσο του καρκίνου και η ανάπτυξη τρόπων εμπλοκής τους στην έρευνα και στην κλινική πρακτική, ειδικά οι "hard-to-reach" ομάδες είναι πολύ σημαντική, με σκοπό την παροχή ποιότητας στην έρευνα, τη βελτίωση της ποιότητας της κλινικής πρακτικής και τον περιορισμό της κόπωσης των ασθενών και των οικογενειών τους.

Η συγκεκριμένη παρουσίαση αξιοποιεί ευρήματα από μια ολοκληρωμένη έρευνα που αφορά την αδυναμία των ηλικιωμένων ανθρώπων με καρκίνο να εξερευνήσουν τα ηθικά καθώς και τα μεθοδολογικά διλήμματα που υπάρχουν στη δουλειά με ευπαθείς ομάδες και με το να εμπλέκονται οι τελευταίοι και στην έρευνα και στην κλινική πρακτική. Οι μεγαλύτεροι άνθρωποι με καρκίνο, επιπρόσθετα με την ασθένειά τους, συχνά αντιμετωπίζουν το ενδεχόμενο της πνευματικής και φυσικής αδυναμίας, της αυξανόμενης ευπάθειας στη ψυχολογική κόπωση και την περιορισμένη πρόσβαση στις πηγές. Οι προκλήσεις οι σχετικές με την έρευνα, όπως είναι η επιστράτευση και η συλλογή έγκυρων πληροφοριών, καθώς και οι κλινικές προκλήσεις, όπως είναι η διευκόλυνση κατανόησης των πληροφοριών, η εδραίωση της εμπιστοσύνης, η συζήτηση των αποτελεσμάτων της θεραπείας καθώς και των προσδοκιών που υπάρχουν σε σχέση με τη θεραπεία που ακολουθείται, θα συζητηθούν μέσα στο πλαίσιο της ικανότητας των μεγαλύτερων ανθρώπων να συμμετάσχουν στις αποφάσεις που αφορούν τη θεραπεία και τη συμμετοχή τους στην έρευνα.

Θα συζητήσουμε τις συνέπειες των ευρημάτων της έρευνας για την ανάπτυξη εποικοδομητικών στρατηγικών για ενεργή εμπλοκή του ασθενούς στην έρευνα και στην κλινική πρακτική. Θα προτείνουμε, επίσης, ένα εργασιακό πλαίσιο για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που προκύπτουν από την εμπλοκή των ασθενών αυτών και στην έρευνα και στην κλινική πρακτική.

Λέξεις κλειδιά: Ηλικιωμένοι, καρκίνος, εμπλοκή ασθενούς, έρευνα, κλινική πρακτική

Συνεδρία: Πόνος και αυτοάνοσα νοσήματα

Μεθοδολογικά ζητήματα για την εκτίμηση της σωματικής και της ψυχολογικής συνιστώσας του πόνου

Δ. Δαμίγος

Ψυχιατρική Κλινική – Εργαστήριο Ιατρικής Ψυχολογίας, Ιατρική Σχολή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

Η αποτελεσματική διαχείριση του πόνου είναι μια σημαντική πρόκληση για τους θεραπευτές. Τα ερευνητικά δεδομένα αλλά και η κλινική εμπειρία δεικνύουν ότι ενέχονται σημαντικές αντιφάσεις στη διαδικασία αντιμετώπισης του πόνου των ασθενών. Τα ευρήματα που υποστηρίζουν την ευεργετική επίδραση της αποτελεσματικής διαχείρισης του πόνου εξακολουθούν να αυξάνουν τόσο στα πλαίσια ερευνητικών εγχειρημάτων όσο και της κλινικής εικόνας των ασθενών. Όταν τοποθετηθούν μαζί με τα ηθικά και τα ψυχοκοινωνικά και οικονομικά ευεργετήματα του επιθετικού χειρισμού του πόνου διαφαίνεται η επιτακτική ανάγκη της περαιτέρω μελέτης του πόνου για την καλύτερη αντιμετώπισή του. Σκοπός της παρούσας συζήτησης είναι η παρουσίαση των μεθοδολογικών ζητημάτων που προκύπτουν κατά την διαδικασία της εκτίμησης του πόνου τόσο σε σωματικό όσο και σε ψυχολογικό επίπεδο.

«Αυτοάνοσα» ή «Ετεροάνοσα» Νοσήματα; Μια βασισμένη στην εμπειρική έρευνα ψυχοδυναμική προσέγγιση των Αυτοάνοσων Νοσημάτων

Θ. Υφαντής

Ψυχιατρική Κλινική, Ιατρική Σχολή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

Μια βασική λειτουργία του ανοσοποιητικού συστήματος είναι να ξεχωρίσει μεταξύ εαυτού και μη-εαυτού και να απορρίψει τα ξένα αντιγόνα. Μερικές φορές, για λόγους που προς το παρόν δεν γνωρίζουμε, αναπτύσσεται μια άνοση απόκριση εναντίον των κυττάρων του ίδιου του εαυτού. Πρόκειται, όμως για «επίθεση» εναντίον «κυττάρων του ίδιου του εαυτού» ή για «επίθεση» εναντίον κυττάρων του εαυτού που ο οργανισμός αναγνωρίζει ως «ξένα» και «έτερα»; Με βάση την «συμπτωτικότητα» μιας τέτοιας υπόθεσης με την ψυχαναλυτική θεώρηση της κατάθλιψης, όπου η επιθετικότητα που αρχικά απευθυνόταν στο αντικείμενο ανακατευθύνεται εναντίον του ενδοβληθέντος πλέον αντικειμένου (σύμφυτου τώρα με τον εαυτό), συζητούνται τα αποτελέσματα των μέχρι τώρα μελετών της Ψυχιατρικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων πάνω στην δομή και οργάνωση της προσωπικότητας των ασθενών με Αυτοάνοσα Νοσήματα (ΑΝ). Στις μελέτες αυτές συμμετείχαν 154 ασθενείς (56 με Σκληρόδερμα, 22 με Ρευματοειδή Αρθρίτιδα πρόσφατης έναρξης, 39 με νόσο του Crohn και 37 με Ελκώδη Κολίτιδα) και 139 υγιείς, ως ομάδα ελέγχου. Οι εκτιμήσεις έγιναν με τις κλίμακες GHQ-28, SCL-90-R, DSQ, LSI, ZKPI, MMPI EgS και HDHQ. Μελετήθηκαν, επίσης, οι δείκτες αυτοκτονίας 568 ασθενών με Ιδιοπαθή Φλεγμονώδη Εντερική Νόσο, που ήταν σε παρακολούθηση για 12 χρόνια. Τα μέχρι στιγμής δεδομένα δείχνουν μια «συμπτωτικότητα» των υποκειμένων στους ασθενείς με ΑΝ ψυχοπαθολογικών διεργασιών με εκείνες που θεωρητικά απαντώνται στην Κατάθλιψη, υποστηρίζοντας την υπόθεση μιας θεώρησης των ΑΝ ως «ισοδυνάμων κατάθλιψης». Συζητούνται, επίσης, οι νέες κατευθύνσεις και προοπτικές της ψυχοδυναμικής αυτής έρευνας.

Οικογενειακές σχέσεις και ψυχολογικές διαφορές σε ασθενείς με οξεία λευχαιμία και της οικογένειάς τους

*Μ. Γκούβα³, Δ. Δαμίγος³, Κ.Λ Μπουραντάς¹, Β. Μαυρέας²
Αιματολογικό Τμήμα¹ - Ψυχιατρική Κλινική² - Εργαστήριο Ιατρικής Ψυχολογίας³,
Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ιωαννίνων - Ιατρική Σχολή*

Ο κοινός τόπος μεταξύ της οικογένειας και μιας ασθένειας για ένα μέλος της είναι η μελέτη των βιο-ψυχο-κοινωνικο-πνευματικο-οικονομικών παραγόντων και η παρέμβαση σ' αυτές. Πολλές έρευνες έχουν επισημάνει τη στενή συσχέτιση μεταξύ της ασθένειας και της συναισθηματικής κατάστασης της οικογένειας. Η σπουδαιότητα που παρουσιάζει η προσέγγιση της νόσου και του ατόμου που νοσεί ως μέρος ενός συνόλου σχέσεων, στα πλαίσια του οικογενειακού συστήματος, διακινεί την αναγκαιότητα διερεύνησης ολόκληρης της οικογένειας. Η παρούσα εισήγηση πραγματεύεται:

- Τις διαστάσεις και τον αντίκτυπο μιας απειλητικής ασθένειας εμφάνισης της οξείας λευχαιμίας για στην οικογένεια.
- Τις ανάγκες της οικογένειας απέναντι σε μια απειλητική ασθένεια, όπως η οξεία λευχαιμία.
- Ο ρόλος του υποστηρικτικού οικογενειακού πλαισίου στην εξέλιξη της νόσου.
- Τις διαφορές στα ψυχολογικά χαρακτηριστικά ασθενών με οξεία λευχαιμία και των συγγενών τους

Η μουσική ως στρατηγική γνωστικού ελέγχου του πόνου

*Δρ. Ιωάννης Μακρής, Δρ. Δρ. Δήμητρα Μακρή
Ε.Ρ.Η.Ε. – Γαλλία*

Η χρήση της μουσικής για τη μείωση της έντασης του πόνου που γίνεται αντιληπτός είναι βασισμένη στη θεωρία της Πύλης Ελέγχου του πόνου, στη μέθοδο αυτή συμπεριλαμβάνεται και η διάσπαση της προσοχής. Όταν συνεπώς, η μουσική χρησιμοποιείται ως στρατηγική γνωστικού ελέγχου του πόνου αποτελεί το ερέθισμα πάνω στο οποίο εστιάζεται ενεργητικά η προσοχή του ασθενούς, ή αλλιώς, το ερέθισμα εκείνο που αποσπά την προσοχή του ασθενούς από τον πόνο. Στο πλαίσιο της παρούσας εισήγησης θα μελετήσουμε εφαρμογές της μουσικής για το σκοπό αυτό καθώς και τους περιορισμούς που πρέπει να λάβει υπόψη του ο μουσικοθεραπευτής. Τέλος, θα γίνει ανάλυση περίπτωσης σε θεραπεία δοντιών.

Λέξεις κλειδιά: Μουσική, Θεωρία της Πύλης Ελέγχου του πόνου, Διάσπαση προσοχής, γνωστικός έλεγχος

Συνεδρία: Προγράμματα παρέμβασης για άτομα με ειδικές ανάγκες

Πρώιμη παρέμβαση στον αυτισμό: Η αποτελεσματικότητα των θεραπειών που βασίζονται στην Εφαρμοσμένη Ανάλυση της Συμπεριφοράς

Κ. Μάσχα

Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο

Στην παρούσα εισήγηση θα εξεταστεί η ερευνητική βιβλιογραφία που αφορά την χρήση των αρχών της Εφαρμοσμένης Ανάλυσης της Συμπεριφοράς (ΕΑΣ) σε προγράμματα πρώιμης παρέμβασης για παιδιά με αυτισμό. Η αποτελεσματικότητα αυτών των προγραμμάτων θα αξιολογηθεί δίνοντας έμφαση σε θέματα όπως η τοποθεσία όπου λαμβάνουν χώρα (σπίτι ή ειδικά κέντρα ημέρας), ο χρόνος που αφιερώνεται σε αυτά τα προγράμματα, και οι συγκεκριμένες τεχνικές που χρησιμοποιούνται. Η κριτική εξέταση της βιβλιογραφίας θα δείξει πως η επιτυχία αυτών των προγραμμάτων εξαρτάται από παράγοντες που αφορούν χαρακτηριστικά των παιδιών με αυτισμό, των οικογενειακών δυνατοτήτων και συνθηκών, και της μορφής του ίδιου του προγράμματος. Έμφαση θα δοθεί στον ρόλο των γονέων και των ειδικών και τη σημασία της εποικοδομητικής συνεργασίας τους. Η ανασκόπηση θα δείξει πως τα προγράμματα πρώιμης παρέμβασης που βασίζονται σε αρχές της ΕΑΣ μπορεί να οδηγήσουν σε σημαντικές αυξήσεις των δεξιοτήτων των παιδιών με αυτισμό όταν (α) βασίζονται στις ιδιαίτερες ανάγκες του κάθε παιδιού, (β) έχουν συστηματική εποπτεία και καθοδήγηση από ειδικούς, (γ) προσφέρουν συμβουλευτική υποστήριξη στους γονείς, (δ) προωθούν την διατήρηση και γενίκευση των δεξιοτήτων στο καθημερινό περιβάλλον και (ε) λαμβάνουν υπόψη τους τις ιδιαιτερότητες όλης της οικογένειας.

Η εκπαίδευση ενός 5-χρονου αγοριού με Διάχυτη Αναπτυξιακή Διαταραχή (ΔΑΔ) σε δεξιότητες αυτοεξυπηρέτησης με αλυσιδωτές εργασίες βασισμένες σε ένα πειραματικό σχέδιο πολλαπλών βασικών επιπέδων

Χ. Μαυράκη¹, Κ. Μάσχα¹

¹ Τμήμα Ψυχολογίας, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο

Η παρούσα εισήγηση παρουσιάζει τα αποτελέσματα μιας μελέτης περίπτωσης, όπου αξιολογήθηκε η απόκτηση τριών δεξιοτήτων αυτοεξυπηρέτησης από ένα 5-χρονο αγόρι με αυτισμό. Συγκεκριμένα χρησιμοποιώντας συγκεκριμένες διαδικασίες διδασκαλίας ως προς την παροχή βοήθειας και με εκπαίδευση αλυσιδωτών εργασιών διδάχτηκαν οι δεξιότητες του πλυσίματος των χεριών, του πλυσίματος των δοντιών, και του ντυσίματος. Επίσης, εξετάστηκε, εάν ο μαθητής ανταποκρίνεται στην σταδιακή εκμάθηση βημάτων από το πρώτο προς το τελευταίο (forward chaining) και ποια άλλη στρατηγική μπορεί να διευκολύνει τη διαδικασία (φυσική παρακίνηση, μίμηση και λεκτική βοήθεια). Ακόμα, αξιολογήθηκε εάν ο μαθητής μπόρεσε να κατακτήσει αποκρίσεις σε ερεθίσματα εκπαιδευτικής ανατροφοδότησης κατά τη διάρκεια των εκπαιδευτικών συνεδριών. Η αποτελεσματικότητα των διαδικασιών αυτών κρίνεται με βάση τα σχέδια πολλαπλών βασικών επιπέδων (multiple baseline design). Στην ιεραρχία κατάκτησης ικανοτήτων, συλλέχθηκαν και αναλύθηκαν δεδομένα για την απόκτηση, την διατήρηση και την γενίκευση των δεξιοτήτων. Τα αποτελέσματα υπέδειξαν ότι το 5-χρονο αγόρι κατέκτησε όλες τις δεξιότητες που διδάχθηκαν με τη μέθοδο παροχής βοήθειας και ολοκλήρωσε όλα τα βήματα κάθε αλυσιδωτής εργασίας και μάλιστα διατήρησε και γενίκευσε τις δεξιότητες με ποσοστό 100% ακρίβειας. Επίσης κατέκτησε τα ερεθίσματα διδακτικής ανατροφοδότησης.

Οικογένεια και Προβλήματα Συμπεριφοράς Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες (ΑμΕΑ)

Ε. Κουμπιάς¹, Α. Δενδάκη² & Ε. Κολιάδης³

¹ Τομέας Ειδικής Παιδαγωγικής & Ψυχολογίας, Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

² Τομέας Ειδικής Παιδαγωγικής & Ψυχολογίας, Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

³ Τομέας Ειδικής Παιδαγωγικής & Ψυχολογίας, Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Ο ρόλος των ΑμΕΑ σήμερα διεθνώς διαγράφεται από την ενεργό δραστηριότητα που περιλαμβάνει εφαρμογή μέτρων, επεξεργασία προγραμμάτων σε ό,τι αφορά στην εκπαίδευση και επαγγελματική αποκατάσταση αυτών, καθώς και δυνατότητες πρόσβασης σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής. Στο πλαίσιο αυτής της νέας αντίληψης και στη χώρα μας, θεωρείται αναγκαία και πολύ σημαντική η συμβολή της οικογένειας των ΑμΕΑ σε ό,τι αφορά στην ένταξη αυτών στο σχολικό και εκπαιδευτικό πλαίσιο, με απώτερο στόχο την ομαλή κοινωνική ενσωμάτωσή τους. Στην παρούσα έρευνα συγκεντρώθηκαν στοιχεία σχετικά με τα προβλήματα συμπεριφοράς των παιδιών με ειδικές ανάγκες, όπως τα κατέγραψαν οι γονείς τους. Τα στοιχεία αυτά συζητώνται ως προς τις οικογενειακές αξίες των γονιών που έχουν παιδί με ειδικές ανάγκες, καθώς επίσης και ως προς την επαφή που αναπτύσσεται ανάμεσα στα μέλη που συνθέτουν την στενή και ευρύτερη οικογένεια των παιδιών αυτών.

Λέξεις κλειδιά: ΑμΕΑ, Προβλήματα συμπεριφοράς, Κοινωνική ενσωμάτωση, Οικογενειακές αξίες, Οικογενειακή επαφή

Συνεδρία: Εκπαιδευτικοί και σχολική πραγματικότητα

Μελετώντας τον προσανατολισμό στη ζωή και τη διάσταση εσωστρέφεια-εξωστρέφεια των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Αικ. Σουσαμίδου

Σχολική Σύμβουλος - Δρ. Ψυχολογίας ΑΠΘ, Θεσ/νίκη

Η μελέτη της διάστασης εσωστρέφεια-εξωστρέφεια σε σχέση με την αισιοδοξία ως στοιχείο της προσωπικότητας αποτέλεσαν το βασικό στόχο της παρούσας έρευνας. 101 εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης απάντησαν σε δύο ερωτηματολόγια, το EPQ (το ερωτηματολόγιο προσωπικότητας του Eysenck- μόνο η διάσταση εσωστρέφεια-εξωστρέφεια) και το LOT-R (το ερωτηματολόγιο προσανατολισμού για τη ζωή-Αναθεωρημένο). Οι μέσοι όροι στα δύο ερωτηματολόγια ήταν σχετικά υψηλοί, υποδηλώνοντας πως οι εκπαιδευτικοί κρατούν θετική στάση απέναντι στη ζωή και διακρίνονται από εξωστρεφή διάθεση. Η θετική συσχέτιση ανάμεσα στις τιμές των δύο ερωτηματολογίων φανερώνουν πως η αισιοδοξία συμβαδίζει με την εξωστρέφεια. Οι παράγοντες της ηλικίας των συμμετεχόντων, τα χρόνια υπηρεσίας τους στην Εκπαίδευση και το φύλο δεν διαφοροποίησαν τα αποτελέσματα, επιτρέποντας τη διαπίστωση πως η αισιοδοξία και η διάσταση εξωστρέφεια-εσωστρέφεια αποτελούν χαρακτηριστικά της προσωπικότητας που δεν αλλοιώνονται από την άσκηση του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού και από τη συσσώρευση εμπειριών της ζωής.

Παράγοντες επαγγελματικού στρες και προσωπικά στοιχεία εκπαιδευτικών

Ε. Μούζουρα

Τμήμα Ψυχολογίας Α.Π.Θ. – Δ/ση Δ/θμιας Εκπ/σης Νομού Κιλκίς

Το επάγγελμα των εκπαιδευτικών παρουσιάζεται ως ιδιαίτερα στρεσογόνο επάγγελμα σε διεθνές επίπεδο, τόσο σε παλαιότερες όσο και νεότερες έρευνες. Ωστόσο, οι παράγοντες επαγγελματικού στρες των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και προσωπικά στοιχεία των εκπαιδευτικών τα οποία πιθανόν να σχετίζονται με αυτούς τους παράγοντες, στην Ελλάδα δεν έχουν διερευνηθεί ικανοποιητικά. Στη μελέτη αυτή διερευνώνται οι παράγοντες στρες των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα και προσωπικά στοιχεία των εκπαιδευτικών (αυτοεκτίμηση, επίπεδα γενικής υγείας, εστίαση ελέγχου, αντιμετώπιση επαγγελματικών προβλημάτων) τα οποία πιθανόν να σχετίζονται με αυτούς. Το δείγμα αποτέλεσαν 363 εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από όλα σχεδόν τα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας. Ως εργαλεία μέτρησης χρησιμοποιήθηκαν μια σειρά από ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς (ερωτηματολόγιο δημογραφικών στοιχείων, ερωτηματολόγιο πηγών επαγγελματικού στρες εκπαιδευτικών, ερωτηματολόγιο Γενικής Υγείας - GHQ-28, ερωτηματολόγιο μέτρησης της εστίασης ελέγχου του Rotter - The Rotters' Measure of Locus of Control, 1966 - Κλίμακα μέτρησης της αυτοεκτίμησης του Battle - Culture - Free SEI: Self- Esteem Inventories for Adults Battle, 1981. Κλίμακα για τρόπους αντιμετώπισης προβλημάτων -COPE, Carver & Scheier, 1989). Τα αποτελέσματα παρουσιάζουν πέντε παράγοντες επαγγελματικού στρες των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τις σχέσεις ανάμεσα σε αυτούς και σε προσωπικά στοιχεία των εκπαιδευτικών και συζητούνται σε επίπεδο πρόληψης και διαχείρισης του επαγγελματικού στρες των εκπαιδευτικών.

Η επίδραση του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος στις προσεγγίσεις μάθησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

Ε. Καραγιαννοπούλου¹, Π. Χριστοδουλίδης²

¹ Τμήμα ΦΠΨ – Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

² Μ.Α. υποψήφιος διδάκτωρ Τμήμα Ψυχολογίας, Institute of Education, London

Πρόσφατες έρευνες έχουν δείξει ότι οι προσεγγίσεις μελέτης των φοιτητών καθορίζονται από το ακαδημαϊκό πλαίσιο και τους τρόπους διδασκαλίας. Οι περισσότερες έρευνες προέρχονται από Σουηδούς, Βρετανούς και Αυστραλούς ερευνητές οι οποίοι έχουν χρησιμοποιήσει τόσο ποιοτική όσο και ποσοτική μεθοδολογία. Η παρούσα έρευνα εστιάζεται σε διαφορές στις προσεγγίσεις μελέτης και τις διδακτικές εμπειρίες που αναφέρουν φοιτητές διαφορετικών ετών σπουδών. Το δείγμα αποτελείται από 390 φοιτητές/τριες Φιλοσοφικής Σχολής. Για τη διερεύνηση των προσεγγίσεων μελέτης και των εμπειριών διδασκαλίας χρησιμοποιήθηκαν οι κλίμακες των Entwistle κ.α. (1998), Approaches and Study Skills Inventory for Students (ASSIST) και Experiences of Teaching and Learning Questionnaire (ETLQ), αντίστοιχα. Η παραγοντική ανάλυση των κλιμάκων δεν επιβεβαίωσε απολύτως τους παράγοντες που αναδείχθηκαν στην αρχική στατιστική ανάλυση των ερευνητικών εργαλείων. Διαφοροποιήσεις στους παράγοντες βρέθηκαν στις κατά έτος στατιστικές αναλύσεις ενισχύοντας ευρήματα προηγούμενων ερευνών. Σε αντίθεση με τη διεθνή βιβλιογραφία, τα αποτελέσματα δείχνουν βελτίωση της ποιότητας μελέτης κατά τη διάρκεια των σπουδών ενώ ενισχύουν προηγούμενα ευρήματα που δείχνουν συνάφεια μεταξύ της προσέγγισης σε βάθος και κατάλληλων/θετικών διδακτικών εμπειριών. Η σημασία του υποστηρικτικού εκπαιδευτικού περιβάλλοντος αναδεικνύεται αποκλειστικά από τους πρωτοετείς. Τα αποτελέσματα συζητούνται στο πλαίσιο της διεθνούς βιβλιογραφίας σχετικά με τους τρόπους μελέτης φοιτητών διαφορετικών εθνικοτήτων και των ευρημάτων προηγούμενων μελετών που διεξήγαγαν οι ερευνητές με ελληνικό δείγμα.

Απόψεις και αντιλαμβανόμενες επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών σχετικά με προγράμματα Σεξουαλικής Αγωγής

Σ. Γιαγλή¹, Σ. Παπαχαρίτου², Γ. Γιαγλής³

¹Π.Τ.Δ.Ε., Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη

²Κ.Ε.Σ.Α.Υ., Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη

³Τμήμα Ψυχολογίας, Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη

Η πραγματοποίηση από τους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης καινοτόμων προγραμμάτων, όπως της Σεξουαλικής Αγωγής, προϋποθέτει την επιμόρφωσή τους στα αντίστοιχα αντικείμενα. Με την παρούσα έρευνα έγινε μια προσπάθεια για αποτίμηση των απόψεων των ίδιων των εκπαιδευτικών σχετικά με την εισαγωγή παρόμοιων προγραμμάτων στο δημοτικό σχολείο και των εκτιμήσεών τους όσον αφορά στις επιμορφωτικές ανάγκες σε θέματα γνώσεων, στάσεων και διδακτικής. Για τους σκοπούς της έρευνας εκπονήθηκε ειδικό ερωτηματολόγιο με κλειστές ερωτήσεις και χορηγήθηκε σε δείγμα 136 μετεκπαιδευόμενων εκπαιδευτικών (64% γυναίκες, μ.ό. ηλικίας $40 \pm 5,5$ έτη). Οι εκπαιδευτικοί πιστεύουν ότι είναι αναγκαία η εισαγωγή προγραμμάτων Σεξουαλικής Αγωγής στο σχολείο, ότι οι ίδιοι, και όχι άλλοι φορείς, είναι περισσότερο αρμόδιοι να διενεργήσουν τέτοιου είδους προγράμματα, νιώθουν ωστόσο την ανάγκη να επιμορφωθούν περισσότερο σε καινοτόμες, μη δασκαλοκεντρικού τύπου, διδακτικές δραστηριότητες, να γνωρίσουν καλύτερα και να μάθουν να αντιμετωπίζουν ευκολότερα, θέματα “ταμπού” για την ελληνική κοινωνία. Οι άνδρες και αυτοί που έχουν συμμετάσχει σε ανάλογο πρόγραμμα στο παρελθόν εξέφρασαν στατιστικώς σημαντικά περισσότερη ασφάλεια στην αντιμετώπιση ενός προγράμματος Σεξουαλικής Αγωγής. Παρότι η παρούσα έρευνα δεν επιδίωξε να αποκαλύψει τις αντικειμενικές αλλά τις υποκειμενικές επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών, τα αποτελέσματά της θεωρείται ότι μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως οδηγός στη σχεδίαση ενός επιμορφωτικού προγράμματος για θέματα Σεξουαλικής Αγωγής.

Συνεδρία: Λειτουργίες στήριξης κατά τη συμβουλευτική παρέμβαση

Μελέτη των ψυχοκοινωνικών αντιδράσεων στο θάνατο συντρόφου σε γυναικείο πληθυσμό τρίτης ηλικίας

Ε. Τσουράπα¹, Μ. Μαλικιώση-Λοίζου

¹ Τμήμα ΤΕΑΠΗ- Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών «Εκπαίδευση και Ανθρώπινα Δικαιώματα»
Κατεύθυνση Ειδική Αγωγή, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα.

Ο θάνατος αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι στον βιολογικό κύκλο της ζωής του ανθρώπου. Η απώλεια ενός αγαπημένου προσώπου (συντρόφου) μπορεί να χαρακτηριστεί ως απaráμιλλη τραγωδία για τους εναπομείναντες στενούς συγγενείς. Είναι μία εμπειρία που βιώνεται κάποια στιγμή της ζωής και πολλοί άνθρωποι υποφέρουν, όταν τέτοια γεγονότα διαδραματίζονται με αυξανόμενη συχνότητα. Λόγω της έντασης αυτής της εμπειρίας της απώλειας, του μεγάλου αριθμού των ανθρώπων που επηρεάζει και τις συστηματικές διακυμάνσεις με τις οποίες οι συνέπειες κατανέμονται μεταξύ των πληθυσμών, η απώλεια συγγενούς προσώπου έχει μακρές επιπτώσεις. Ο θάνατος συντρόφου απαρτίζει μία ανατροπή που μεταβάλλει τις κοινωνικές ισορροπίες το συναίσθημα και την συμπεριφορά των εναπομεινάντων συγγενών δημιουργώντας μία ειδική κοινωνική ομάδα και απαιτεί ως αντιστάθμισμα μία ειδική μεταχείριση προς τον σύντροφο που μένει μόνος (συμβουλευτική προσέγγιση), ως απαραίτητη προϋπόθεση για την αντιμετώπιση του γεγονότος. Αναμφισβήτητα λοιπόν το συζυγικό πένθος είναι ισχυρό, ανησυχητικό και επώδυνο. Οι επιπτώσεις που δημιουργεί βιώνονται σε κάθε επίπεδο της ανθρώπινης υπόστασης και προβλήματα δημιουργούνται σε όλες τις βαθμίδες λειτουργικότητας. Η συγκεκριμένη μελέτη επιχειρεί να διερευνήσει τις ψυχολογικές και κοινωνικές αντιδράσεις που υφίσταται μία ειδική κοινωνική ομάδα, οι γυναίκες της τρίτης ηλικίας που προκαλούνται από τον θάνατο του συντρόφου τους. Επιπλέον, ερευνάται η συσχέτιση και η επίδραση των δημογραφικών παραγόντων καθώς και των διαφόρων χαρακτηριστικών της προσωπικότητάς τους με τις αντιδράσεις που δημιουργούνται ως αποτέλεσμα της απώλειας του συντρόφου. Μέσα από αυτή την διαδικασία, προσδοκάται πως μία καλύτερη κατανόηση της διαδικασίας και των αντιδράσεων του πένθους θα κατακτηθούν σε συνάρτηση με την ανάγκη για συμβουλευτική προσέγγιση και την υιοθέτηση του σύγχρονου μοντέλου της διεργασίας του πένθους που προτείνει η Sanders (1985).

Η προσέγγιση του Άλλου στο ανθρωπογενές και στο φυσικό περιβάλλον

*Παυλάκου Δήμητρα, Δρ Κοινωνιολογίας – DEA Ψυχολογίας
Αραχώβης 42 – 10681 – Αθήναι
Τηλ.: 210-3300688 Fax: 210-8066620*

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εισήγηση έχει ως κύριο σκοπό να προσεγγίσει συμπεριφορές και πρακτικές του σύγχρονου ανθρώπου απέναντι στον "διαφορετικό" άνθρωπο και στα υπόλοιπα είδη.

Ποια στερεότυπα και προκαταλήψεις ενταγμένα στο εθιμικό και γραπτό Δίκαιο εμποδίζουν την κατανόηση του Άλλου στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, είναι ένα από τα βασικά ζητήματα που εξετάζονται.

Η ανθρωποκεντρική αντίληψη της κοινωνικής και ψυχολογικής οργάνωσης, της ιστορίας και του πολιτισμού γιατί και πως γίνονται τροχοπέδη για την απρόσκοπτη εξέλιξη των ειδών.

Ποιες δυνατότητες προσφέρει η ηθολογία (μελέτη της συμπεριφοράς των ζώων) στην ψυχολογική και κοινωνική οργάνωση του παιδιού που θ' αποτελέσει τον μελλοντικό πολίτη. Πως ο σύγχρονος άνθρωπος του κέρδους απεμπολεί το δικαίωμά του να ζει ειρηνικά και με σύμπνοια με τους υπόλοιπους ανθρώπους και τα άλλα είδη του πλανήτη.

Η χρησιμότητα της τεχνικής «Άδεια καρέκλα και συναίσθημα»

*Α. Σωτήρχου, ΜΑ, Ψυχολόγος, Ψυχοθεραπεύτρια, Σύμβουλος
Κέντρο Ψυχολογικών Εφαρμογών, Αθήνα*

Σκοπός του βιωματικού εργαστηρίου είναι η θεωρητική και βιωματική επεξεργασία της τεχνικής «Άδειας καρέκλα και συναίσθημα», κατά την οποία ο πελάτης μπαίνει σε δύο ρόλους, όπου ο ένας είναι ο εαυτός του και ο άλλος το συναίσθημα που έχει εκείνη τη στιγμή και γίνεται μια συνομιλία μεταξύ των δύο. Στη διάρκεια του εργαστηρίου μέσα από θεωρητικές επισημάνσεις δίνονται πληροφορίες σχετικά με τον σκοπό, το στόχο της τεχνικής και τον τρόπο που αυτή εφαρμόζεται. Στη συνέχεια, η βιωματική επεξεργασία που ακολουθεί περιλαμβάνει εξάσκηση της τεχνικής από τους ίδιους τους συμμετέχοντες και συζητήσεις σε μικρές ομάδες και στην ολομέλεια. Έτσι, οι συμμετέχοντες θα έχουν τη δυνατότητα να βιώσουν την αποτελεσματικότητα και τη δυναμική που προκύπτει από την τεχνική αυτή, όταν εφαρμόζεται σε μια συμβουλευτική ή/ και θεραπευτική διαδικασία.

Μέγιστος αριθμός συμμετεχόντων: 30 άτομα

Συνεδρία: Εφαρμογές της οργανωτικής - βιομηχανικής ψυχολογίας

Δυσκολίες στον αποτελεσματικό συνδυασμό εργασιακών και οικογενειακών υποχρεώσεων από Έλληνες μάντζερ

Α.-Σ. Αντωνίου¹, Α. Κούκουτα², Φ. Πολυχρόνη³ Κ. Νίκου²

¹ Κέντρο Ψυχοφυσιολογίας και Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

² Ψυχιατρική Κλινική Ιατρικής Σχολής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

³ Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Τα τελευταία χρόνια υπάρχει ένα συνεχώς αυξανόμενο ενδιαφέρον σχετικά με το ποιούς τρόπους θα πρέπει να χρησιμοποιούν οι εργαζόμενοι άνδρες και γυναίκες για να αντεπεξέρχονται πιο αποτελεσματικά τόσο στις επαγγελματικές όσο και τις οικογενειακές τους υποχρεώσεις. Συγκεκριμένα, η παρούσα έρευνα αναφέρεται στις οικογενειακές και εργασιακές εμπειρίες των προϊστάμενων/ μάντζερ (όλων των βαθμίδων) σε επιχειρήσεις και οργανισμούς και στο πως και σε ποιό βαθμό οι πρώτες επηρεάζουν τις δεύτερες και αντίστροφα. 251 Έλληνες προϊστάμενοι δημόσιων και ιδιωτικών επιχειρήσεων απάντησαν στο ερευνητικό όργανο που διακινήθηκε για το σκοπό αυτό και περιελάμβανε κλίμακες όπως οι διευθετήσεις που θα μπορούσαν να γίνουν από την πλευρά του οργανισμού, οι γενικότερες εργασιακές συνθήκες, το οργανωσιακό κλίμα, η ψυχοσωματική κατάσταση των μάντζερ, η συνδρομή σε οικιακές εργασίες και φύλαξη παιδιού/ών κ.α. Βασική επιδίωξη της μελέτης αποτέλεσε η ανάλυση των πεποιθήσεων και στάσεων ενός μεγάλου αριθμού προϊστάμενων ανά τη χώρα ώστε να καταστή δυνατή η πιο ολοκληρωμένη κατανόηση της σχέσης μεταξύ οικογένειας και εργασίας που βιώνει η συγκεκριμένη εργασιακή ομάδα και η εξεύρεση των καταλληλότερων κατά περίπτωση στρατηγικών αντιμετώπισης με απώτερο στόχο την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των υψηλόβαθμων στελεχών. Σε γενικές γραμμές, η ανάλυση των δεδομένων ανέδειξε τις σοβαρές και σε ποικίλα επίπεδα δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι σύγχρονοι εργαζόμενοι με διπλούς ρόλους.

Προσαρμογή στα Ελληνικά σύντομου ερωτηματολογίου συναισθηματικής νοημοσύνης

Γ. Γιαγλής, Α. Πελέκης, Χ. Πορνάρη, Ε. Παρασκευόπουλος,

Κ. Μαντζιαβά, Μ. Ελευθερίου, Φ. Γιαπουτζίδου, Ο. Ατράς

Μεταπτυχιακό Γνωστικής Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Τα τελευταία χρόνια έγινε δημοφιλής η άποψη ότι ο τρόπος βίωσης και έκφρασης των συναισθημάτων αποτελεί μια παραγνωρισμένη αλλά σημαντική πλευρά της ανθρώπινης νοημοσύνης. Σύμφωνα με το μοντέλο των Salovey και Mayer (1990) η συναισθηματική νοημοσύνη αφορά α) την εκτίμηση και έκφραση των συναισθημάτων β) την αυτορρύθμιση και γ) την αξιοποίηση των συναισθημάτων στην επίλυση προβλημάτων. Σκοπός αυτής της έρευνας ήταν η προσαρμογή στα ελληνικά ενός σύντομου ερωτηματολογίου εκτίμησης της συναισθηματικής νοημοσύνης, του EQ-33 των Schutte και συνεργατών (1998), που στηρίζεται στο πιο πάνω μοντέλο. Μετά τη διαδικασία ορθής-ανάστροφης μετάφρασης, το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε από 172 Έλληνες (62,2% γυναίκες) ηλικίας 18-78 ετών (μ.ό.: $38\pm 13,8$) και ποικίλου μορφωτικού επιπέδου (μ.ό. ετών εκπαίδευσης: $13,9\pm 3,9$). Το ερωτηματολόγιο έδειξε υψηλή εσωτερική συνέπεια (Cronbach's $\alpha=0,87$), ικανοποιητική αξιοπιστία επαναληπτικών μετρήσεων (Pearson's $r=0,64$ σε μια υποομάδα των υποκειμένων) και παραγοντική δομή παρόμοια με του πρωτότυπου. Παρότι οι γυναίκες είχαν ελαφρώς υψηλότερη βαθμολογία από τους άνδρες, που αντιστοιχεί σε υψηλότερη συναισθηματική νοημοσύνη, η διαφορά αυτή δεν ήταν στατιστικά σημαντική. Αντίθετα, βρέθηκε ήπια θετική συσχέτιση με την ηλικία ($r=0,18$) και αρνητική με το BDI-II ($r=-0,32$), όπως αναμενόταν και από τη βιβλιογραφία. Φαίνεται ότι η προσαρμογή του ερωτηματολογίου για τον Ελληνικό πληθυσμό είναι ικανοποιητική και θα μπορούσε επομένως να χρησιμοποιηθεί ως ένα απλό και σύντομο εργαλείο αξιολόγησης της συναισθηματικής νοημοσύνης.

Επιπτώσεις της συγχώνευσης οργανισμών στην ταυτότητα των εργαζομένων

Ε. Μακρή¹, Α. Χαντζή²

¹ Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

² Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Στο θεωρητικό πλαίσιο της Θεωρίας της Κοινωνικής Ταυτότητας (ΘΚΤ), η συγχώνευση μεταξύ οργανισμών αποτελεί «απειλή» για την ταυτότητα των εργαζομένων, ιδιαίτερα εκείνων που προέρχονται από οργανισμούς χαμηλότερου status, διότι αυτοί βιώνουν εντονότερα την απώλεια στην «αίσθηση της συνέχειας». Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση των επιπτώσεων της συγχώνευσης στην ταυτότητα των εργαζομένων. Συμμετείχαν 140 εργαζόμενοι δύο συγχωνευμένων οργανισμών. Ο 1^{ος} οργανισμός προήλθε από τη συγχώνευση 2 οργανισμών (υψηλότερου και χαμηλότερου status) και ο 2^{ος} από τη συγχώνευση 3 (υψηλότερου, μεσαίου και χαμηλότερου status). Οι δυο συγχωνευμένοι οργανισμοί διέφεραν ως προς τη μορφή συγχώνευσης (μη τυπική/ήπια, τυπική/ακράια). Οι μετρήσεις ελήφθησαν μέσω ερωτηματολογίου και αφορούσαν την ταύτιση των εργαζομένων με τον οργανισμό πριν και μετά τη συγχώνευση, την προσλαμβανόμενη απειλή από τη συγχώνευση και τη στάση τους απέναντι στην εμπειρία της συγχώνευσης. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η προσλαμβανόμενη απειλή από τη συγχώνευση είναι μεγαλύτερη, η στάση απέναντι στη συγχώνευση λιγότερο θετική και η ταύτιση με τον συγχωνευμένο οργανισμό μικρότερη, για τους εργαζόμενους του χαμηλότερου status προ-συγχώνευσης-οργανισμού στην περίπτωση της μη τυπικής/ήπιας συγχώνευσης, και για τους εργαζόμενους του μεσαίου status προ-συγχώνευσης-οργανισμού στην περίπτωση της τυπικής/ακράιας συγχώνευσης. Τα ευρήματα σχολιάζονται στο πλαίσιο της ΘΚΤ και υπό το πρίσμα ευρημάτων συναφών ερευνών.

Διερεύνηση των πεποιθήσεων για το χρήμα και τις καταναλωτικές αξίες στην ελληνική κοινωνία

Α.-Σ. Αντωνίου

Κέντρο Ψυχοφυσιολογίας και Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Σκοπός της έρευνας αυτής ήταν η διερεύνηση των πεποιθήσεων και στάσεων των ενηλίκων για το χρήμα, τα υλικά αγαθά και τις καταναλωτικές αξίες γενικότερα και η σχέση των στάσεων αυτών με άλλες μεταβλητές όπως κοινωνική συμπεριφορά, τάσεις ματαιοδοξίας και ματεριαλιστικό πνεύμα. Η ανάλυση σε διεθνές επίπεδο των ζητημάτων που αφορούν το χρήμα εμπεριέχει κοινωνικοπολιτικές συνιστώσες που συμβάλλουν στην προσέγγιση του νοήματός του σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο. Η παρούσα έρευνα στηρίζεται στο μοντέλο του Tang για τις στάσεις (όπως αυτό εκφράζεται μέσω κυρίως της κλίμακας MES) και οι οποίες χαρακτηρίζονται από τρισδιάστατη δομή: α) τη συναισθηματική διάσταση όπως εκφράζεται από το δίπολο καλό-κακό, β) τη γνωστική διάσταση μέσω του βαθμού συσχέτισης με τα επιτεύγματα, το σεβασμό και την ελευθερία και γ) τη συμπεριφορική όπως αντανακλάται στη διαχείριση των χρημάτων και τον προϋπολογισμό. 346 ενήλικες έδωσαν απαντήσεις στις παραπάνω κλίμακες βάσει των οποίων εξετάστηκαν οι στάσεις προς το χρήμα σε σχέση με την γενικότερη επαγγελματική ικανοποίηση, την ικανοποίηση από το μισθό συγκεκριμένα, τις στάσεις προς το θρησκευτικό βίωμα και την εκδήλωση πνεύματος φιλανθρωπίας. Τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα θα διερευνηθούν σε σχέση και με άλλους δημογραφικούς παράγοντες, όπως το φύλο, η ηλικία και το επάγγελμα.

Συνεδρία: Διαχείριση του στρες, αυτοεκτίμηση και ποιότητα ζωής

Ανησυχίες φοιτητριών Παιδαγωγικών Τμημάτων σχετικά με το επάγγελμα του εκπαιδευτικού και η σύνδεσή τους με τρόπους διαχείρισης του στρες

Ε. Ανδρέου¹ & Χ. Ρούσση²

¹ Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος

² Π.Τ.Π.Α, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία, επιχειρείται η διερεύνηση των καταστάσεων εκείνων, που προκαλούν ανησυχία σε φοιτήτριες Παιδαγωγικών Τμημάτων σχετικά με το επάγγελμα του εκπαιδευτικού και των τρόπων που χρησιμοποιούν για να τις αντιμετωπίσουν. Με βάση σχετικά ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν από 196 φοιτήτριες 18 ως 30 ετών (Μ.Ο. = 20,61 έτη, Τ.Α. = 1,99) προέκυψε πως οι παράγοντες, που θεωρούν ως στρεσογόνους, σχετίζονται με την αξιολόγηση, τα προβλήματα μάθησης και τη διαχείριση της τάξης, ενώ οι τρόποι αντιμετώπισής τους αφορούν τον προγραμματισμό, την αναζήτηση βοήθειας, την αποδέσμευση από το πρόβλημα και την καταστολή άλλων δραστηριοτήτων. Εξετάστηκαν οι διαφορές ειδικότητας (νηπιαγωγοί – δάσκαλοι) και έτους σπουδών και η σύνδεση μεταξύ στρεσογόνου παράγοντα και προτιμώμενου τρόπου αντιμετώπισής του. Τα αποτελέσματα αξιολογούνται υπό το πρίσμα των σχετικών σύγχρονων ερευνητικών ευρημάτων και προτείνονται κατευθυντήριες γραμμές έρευνας και παρέμβασης, με σκοπό την βελτιστοποίηση του παιδαγωγικού έργου των μελλοντικών νηπιαγωγών και δασκάλων και της ποιότητας ζωής των εκπαιδευτικών γενικότερα.

Εκπαίδευση Ομάδων Γονέων του Δήμου Πολίχνης στην Διεκδικητική Συμπεριφορά και Αυτοεκτίμηση

Α. Σπάρτσιου¹, Π. Βασιλειάδης², Π. Ρούσση³

*1*Κέντρο Κοινωνικής Στήριξης, Δήμος Πολίχνης, Θεσσαλονίκη

2 Κοινωνικό Κέντρο Ψυχικής Υγείας Κεντρικού Τομέα, Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης

3 Τμήμα Ψυχολογίας Φιλοσοφικής Σχολής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Σκοπός της εργασίας είναι να διερευνηθεί η σχέση μεταξύ της εκπαίδευσης στην Διεκδικητική Συμπεριφορά και της Αυτοεκτίμησης των γονέων που παρακολουθούν τις Σχολές Γονέων του Δήμου Πολίχνης. Υποθέτουμε πως οι γονείς μέσω της εκπαίδευσής τους στην Διεκδικητική Συμπεριφορά μαθαίνουν να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικότερα ψυχοκοινωνικές καταστάσεις τόσο με τα παιδιά τους όσο και με τους υπόλοιπους ανθρώπους. Το γεγονός αυτό πιστεύουμε ότι θα τους οδηγήσει σε λιγότερες συγκρούσεις με τον εαυτό τους και τους άλλους, με αποτέλεσμα να νιώθουν καλύτερα με τον εαυτό τους και να βελτιώσουν την εικόνα του εαυτού τους.

Στην έρευνα πήραν μέρος 36 γονείς και έγιναν 4 ομάδες 14 εβδομαδιαίων δίωρων δομημένων συναντήσεων. Στους γονείς δόθηκε πρωτόκολλο με δημογραφικά στοιχεία και τρία ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς: την Κλίμακα Αυτοεκτίμησης Rosenberg, το C.O.P.E. (Coping Orientation to Problems Experienced) και το Well-being. Τα παραπάνω ερωτηματολόγια δόθηκαν στην πρώτη και στην τελευταία συνάντηση με επικείμενο μετέλεγχο μετά από τρεις μήνες.

Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της εκπαίδευσης στην Διεκδικητική Συμπεριφορά, της αυτοεκτίμησης των γονέων και του τρόπου που αντιμετωπίζουν τις ψυχοπιεστικές καταστάσεις. Τα ευρήματα συζητώνται με βάση την κοινωνικογνωστική θεωρία και τη θεωρία αντιμετώπισης του στρες των Lazarus και Folkman.

Εμπειρίες Ψευτοπαλληκαριάς στην παιδική ηλικία και οι επιδράσεις της στην αυτοεκτίμηση και την ψυχοκοινωνική προσαρμογή στην ενήλικη ζωή

Θ. Γοβαζολιάς¹, Ό. Θεμελή¹

¹ Τμήμα Ψυχολογίας, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο

Η ψευτοπαλληκαριά ή «νταϊλίκι» (bullying) απαντάται συχνά στη σύγχρονη κοινωνία αποτελώντας μια χαρακτηριστική πράξη βίας μεταξύ παιδιών και εφήβων με δυσμενείς συνέπειες, οι οποίες μπορεί να οδηγήσουν ακόμα και στην αυτοκτονία του θύματος (bullycide). Η μελέτη τόσο της εγκληματολογικής διάστασης του φαινομένου όσο και της ψυχολογικής, η οποία γνώρισε κυρίως άνθιση στις Σκανδιναβικές χώρες την δεκαετία του '70 (Olweus, 1978), παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Παρότι η διεθνής βιβλιογραφία τα τελευταία χρόνια εστιάζει την προσοχή της κυρίως στη διερεύνηση των επιπτώσεων της εν λόγω πράξη βίας στην ενήλικη ζωή των θυμάτων, στη χώρα μας η έρευνα γύρω από το συγκεκριμένο θέμα είναι αρκετά περιορισμένη. Η συγκεκριμένη ερευνητική προσπάθεια έχει ως στόχο την αναδρομική ανίχνευση των εμπειριών ψευτοπαλληκαριάς σε ένα δείγμα 300 φοιτητών με τη μέθοδο της αυτοομολογούμενης παραβατικότητας και αυτοομολογούμενης θυματοποίησης καθώς και τη διερεύνηση πιθανών επιπτώσεων στην παρούσα αίσθηση αυτοπεποίθησης και κοινωνικής προσαρμογής. Για το λόγο αυτό χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο καταγραφής παρελθόντων, αλλά και παρόντων εμπειριών ψευτοπαλληκαριάς, βασισμένο στο Delaware Bullying Questionnaire (Brady, 2005). Επιπρόσθετα, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να συμπληρώσουν την Κλίμακα Μοναξιάς UCLA (Kafetsios, 2000) και το Διαπολιτισμικό Ερωτηματολόγιο Αυτοεκτίμησης για ενήλικες (Αργυρακούλη, 2000). Τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν τα υπάρχοντα ερευνητικά δεδομένα τόσο για τις σοβαρές διαστάσεις του φαινομένου όσο και για τις σημαντικές επιπτώσεις του στην ενήλικη ζωή.

Ερωτηματολόγια Ποιότητας Ζωής του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (Π.Ο.Υ.) – WHOQOL: Εφαρμογές στο χώρο Υγείας

Μ. Τζινιέρη-Κοκκώση, Ε. Τριανταφύλλου

Ψυχιατρική Κλινική Πανεπιστημίου Αθηνών (ΨΚΠΑ) - Αιγινήτειο Νοσοκομείο

Τα ερωτηματολόγια του Π.Ο.Υ. WHOQOL-100 και WHOQOL-BREF αναπτύχθηκαν με στόχο τη δημιουργία ενός διαπολιτισμικού συστήματος εκτίμησης της σχετιζόμενης με την υγεία ποιότητας ζωής στο χώρο της υγείας.

Η παρούσα εισήγηση αναφέρεται σε εφαρμογές της ελληνικής εκδοχής των ερωτηματολογίων σε ερευνητικό και κλινικό επίπεδο.

Σε ερευνητικό επίπεδο παρουσιάζονται οι κάτωθι μελέτες:

- α) Μελέτη εκτίμησης της ποιότητας ζωής παιδιών με ή χωρίς μαθησιακές δυσκολίες (N=140) και των γονέων τους (N=140). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της μελέτης διαφαίνονται σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο ομάδων παιδιών και των αντίστοιχων ομάδων των γονέων σε βασικές πτυχές της ποιότητας ζωής τους.
- β) Μελέτη που αφορά στη δημιουργία της ελληνικής εκδοχής του ερωτηματολογίου Ποιότητας Ζωής για Ηλικιωμένα Άτομα του Π.Ο.Υ. - WHOQOL-OLD. Το δείγμα της μελέτης περιλαμβάνει 300 ηλικιωμένα άτομα, υγιείς καθώς και πάσχοντες από τη νόσο Alzheimer και από σωματικές και ψυχιατρικές νόσους. Ανακοινώνονται η μεθοδολογία και τα αποτελέσματα της μελέτης.

Σε κλινικό επίπεδο η θεματολογία των ερωτηματολογίων WHOQOL χρησιμοποιείται στο πλαίσιο ομαδικής υποστηρικτικής - συμβουλευτικής παρέμβασης που αποσκοπεί στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των συμμετεχόνων. Η ομάδα απευθύνεται σε χρόνιους ψυχικά πάσχοντες που παρακολουθούν προγράμματα ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης της ΨΚΠΑ. Πέραν του συγκεκριμένου πλαισίου, η εφαρμογή της παρέμβασης αυτής μπορεί να συμβάλει στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής όχι μόνο των ψυχικά πασχόντων αλλά και ασθενών με διάφορες σωματικές νόσους καθώς και ατόμων του γενικού πληθυσμού.

Συνεδρία:

Κοινωνική υποστήριξη και κοινωνική προσαρμογή

Η κοινωνική υποστήριξη της εγκύου, η διάθεσή της και η στάση της προς το έμβρυο

Σ. Καραγκιοζούδη, Π. Ρούσση

Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Η έρευνα αυτή εξέτασε τις σχέσεις ανάμεσα στην υποστήριξη που λαμβάνει η έγκυος γυναίκα από το σύζυγό της και τη μητέρα της και την προσαρμογή της εγκύου. Το δείγμα αποτέλεσαν 98 έγκυοι γυναίκες. Οι μετρήσεις έγιναν στο πρώτο και δεύτερο τρίμηνο της κύησης, στο ίδιο δείγμα γυναικών. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ενώ η υποστήριξη του συζύγου ήταν υψηλότερη από αυτή της μητέρας, και οι δύο μορφές υποστήριξης σχετιζόταν αρνητικά με την ψυχική δυσφορία της εγκύου. Περαιτέρω, η χαμηλή υποστήριξη της μητέρας σχετιζόταν με την αρνητική στάση της εγκύου προς την εγκυμοσύνη και το έμβρυο, μέσω της μείωσης της δυσφορίας της, ενώ η υποστήριξη του συζύγου μεγάλωνε το αίσθημα προσκόλλησης της εγκύου στο έμβρυο. Τέλος η υπερεμπλοκή της μητέρας σχετιζόταν με τη δυσφορία της εγκύου και με την αρνητική της στάση προς την εγκυμοσύνη και το έμβρυο. Η Ελληνίδα έγκυος αξιολογεί την υποστήριξη από τον σύζυγό της ως υψηλότερη από αυτή της μητέρας της, όπως έχει βρεθεί και για τις εγκύους σε Αγγλία και Αμερική, αλλά ταυτόχρονα ωφελείται από την υποστήριξη της μητέρας της όταν αυτή δεν είναι υπερβολική. Τα ευρήματα ερμηνεύονται στα πλαίσια της θεωρίας για την παροχή και λήψη της κοινωνικής υποστήριξης καθώς και της συστημικής θεωρίας.

Ο ρόλος της κοινωνικής υποστήριξης και του μηρυκασμού όσον αφορά τη διάθεση των ασθενών με καρκίνο

Α. Καλιαμπός, Π. Ρούσση

Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Ένας παράγοντας που έχει βρεθεί ότι επηρεάζει θετικά την προσαρμογή των ασθενών με καρκίνο είναι η κοινωνική υποστήριξη που λαμβάνουν από τους οικείους τους. Στην παρούσα έρευνα εξετάσαμε τη σχέση της υποκειμενικής αντίληψης της κοινωνικής υποστήριξης και του μηρυκασμού (την τάση του ατόμου να επικεντρώνεται στα συναισθήματα θλίψης που βιώνει) με τη διάθεση ασθενών με καρκίνο. Συγκεκριμένα, υποθέσαμε ότι η κοινωνική υποστήριξη θα σχετίζεται με τη διάθεση της ασθενούς και ότι ο μηρυκασμός θα μετριάζει τη σχέση μεταξύ κοινωνικής υποστήριξης και διάθεσης. Στην έρευνα συμμετείχαν 88 γυναίκες, καρκινοπαθείς. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ο μηρυκασμός σχετίζεται με αυξημένη δυσφορία και μειωμένη ευεξία στις ασθενείς. Το αντίθετο ισχύει για την κοινωνική υποστήριξη, μόνον όμως για τις γυναίκες που παρουσιάζουν υψηλό μηρυκασμό. Αντίθετα, μεταξύ των γυναικών που παρουσίαζαν χαμηλό μηρυκασμό, η κοινωνική υποστήριξη δε σχετίζεται με την διάθεση των ασθενών. Τέλος, παρόλο που οι γυναίκες με υψηλό μηρυκασμό φαίνεται να ωφελούνται περισσότερο από την κοινωνική υποστήριξη που αντιλαμβάνονται ότι λαμβάνουν, εντούτοις πιστεύουν ότι τους προσφέρεται λιγότερη συναισθηματική υποστήριξη σε σχέση με εκείνες που δεν μηρυκάζουν. Τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν το θεωρητικό πλαίσιο των Nolen Hoeksema και Davis (1999) για το υποστηρικτικό δίκτυο των ατόμων που μηρυκάζουν.

Η προσαρμογή του παιδιού στο νοσοκομειακό περιβάλλον και το παιχνίδι ως μέσο διάγνωσης και αντιμετώπισης ψυχολογικών καταστάσεων

Ε. Κάλμπαρη¹, Μ. Πούμπρου²

¹ Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ψυχολογίας, Αθήνα

² ΤΕΙ Αθηνών, Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας, Αθήνα

Οι ιατρικές διαδικασίες και η νοσηλεία μπορεί να καταστούν ιδιαίτερα αγχογόνες κατάστασεις τόσο για τα παιδιά που νοσηλεύονται όσο και για τους γονείς τους. Τα παιδιά σε περιπτώσεις που χρειάζονται νοσηλεία παρουσιάζουν μια σειρά αντιδράσεων που βασίζονται στο φόβο, το άγχος προς το νέο περιβάλλον. Οι αντιδράσεις αυτές διαμορφώνονται από πολλούς παράγοντες όπως είναι η προσωπικότητα, η γνωστική και ηλικιακή ανάπτυξη του παιδιού αλλά και η εμπειρία μιας προγενέστερης νοσηλείας.

Σύμφωνα με έρευνες είναι αδύνατο να εξαλείψουμε όλες τις στρεσογόνους καταστάσεις αλλά και τις οδυνηρές καταστάσεις ιατρικών εμπειριών. Παραταύτα υπάρχουν πολλοί τρόποι αντιμετώπισης αλλά και βοήθειας προσαρμογής του παιδιού στο νοσοκομειακό περιβάλλον καθώς και των ίδιων των γονέων τους. Η καλή προετοιμασία που παίρνει διαφορετικές μορφές ανάλογα με την ηλικία του παιδιού, η προετοιμασία του ίδιου του γονέα αλλά και το παιχνίδι ως μέσο αντιμετώπισης τόσο του πόνου όσο και του φόβου σε συνάρτηση με το κοινωνικό, γνωστικό και συναισθηματικό επίπεδο του παιδιού, μπορούν να μειώσουν σημαντικά το άγχος, το θυμό, την παλινδρόμηση και τα συμπτώματα απόσυρσης των παιδιών. Οι προσπάθειες τόσο των επαγγελματιών υγείας, νοσηλευτικού και ιατρικού προσωπικού διευκολύνονται σημαντικά όταν υπάρχει κατάλληλη προετοιμασία και υποστήριξη του νοσηλευόμενου παιδιού.

Λέξεις κλειδιά: Παιδί, γονείς, νοσοκομείο, άγχος, παιχνίδι, αντιμετώπιση.

«Η αυτοεκτίμηση κωφών και βαρήκων ατόμων και η επίδρασή της στην κοινωνική και συναισθηματική τους προσαρμογή»

Ε. Παπάνης¹ Μ. Ρουμελιώτου²

¹ Τμήμα Κοινωνιολογίας Πανεπιστημίου Αιγαίου, Μυτιλήνη

² Τμήμα Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου, Μυτιλήνη

Σκοπός της έρευνας είναι να διερευνήσει την αυτοεκτίμηση των κωφών και βαρήκων και την επίδραση της στην κοινωνική και συναισθηματική τους προσαρμογή. Εξετάζεται κατά πόσο η αυτοεκτίμηση των ατόμων αυτών διαφέρει από την αυτοεκτίμηση του γενικού πληθυσμού και εάν υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις ανάλογα με το φύλο, την ηλικία, τον τόπο διαμονής, την οικογενειακή τους κατάσταση, το είδος κώφωσης, τη γνώση νοηματικής, το είδος ακουστικού βοηθήματος και το βάθος και εύρος του κοινωνικού τους κεφαλαίου. Χρησιμοποιήθηκε ένας συνδυασμός ποσοτικών και ποιοτικών μεθόδων (ερωτηματολόγιο - βιντεοσκοπημένη συνέντευξη). Στην έρευνα συμμετείχαν 100 βαρήκοα και κωφά άτομα. Η κλίμακα που χρησιμοποιήθηκε ήταν η Κλίμακα Αυτοεκτίμησης (Παπάνης, 2004), που μετρά την εργασιακή, κοινωνική, ενδοπροσωπική, οικογενειακή αυτοεκτίμηση και την αυτοεκτίμηση εξωτερικής εμφάνισης στο γενικό πληθυσμό. Βρέθηκε ότι η κώφωση και η βαρηκοΐα επηρεάζει την αυτοεκτίμηση και αλληλεπιδρά με το είδος του κοινωνικού κεφαλαίου (γεφύρωσης ή δεσμών) και των κοινωνικών δικτύων που αναπτύσσονται. Τέλος, διαπιστώθηκε ότι η διατήρηση σχέσεων με ακούοντα ή με αποκλειστικά κωφά άτομα διαμορφώνει το είδος της αυτοεκτίμησης και καθορίζει την κοινωνική προσαρμογή.

Λέξεις-κλειδιά: κώφωση, βαρηκοΐα, αυτοεκτίμηση.

Συνεδρία:

Προσωπικότητα και ασθενείς οργανικής παθολογίας

Κλινικοί Δείκτες και Χαρακτηριστικά της Προσωπικότητας ως Προγνωστικοί Δείκτες για την εμφάνιση Ψυχοπαθολογίας σε ασθενείς με Σκληρόδερμα

Θ. Υφαντής¹, Ν. Τσιφετάκη², Χ. Παππά¹, Α. Βενετσανοπούλου², Π. Βούλγαρη²,
Α. Γεωργιάδης², Α.Α. Δρόσος², Β. Μαυρέας¹

¹ Ψυχιατρική Κλινική,

² Ρευματολογική Κλινική, Ιατρική Σχολή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

Στην παρούσα μελέτη διερευνάται η σχέση κλινικών δεικτών και χαρακτηριστικών της προσωπικότητας με το ενδεχόμενο ανάπτυξης ψυχοπαθολογίας, σε δείγμα 56 ασθενών με Σκληρόδερμα, ενώ 74 υγείες αποτελούσαν την ομάδα ελέγχου. Οι εκτιμήσεις έγιναν με τις κλίμακες GHQ-28, Symptom Distress CheckList-90-R, Defense Style Questionnaire, Zuckerman-Kullman Personality Inventory, Sense of Coherence και Hostility and Direction of Hostility Questionnaire. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως οι ασθενείς με σκληρόδερμα παρουσιάζουν υψηλότερες τιμές στις κλίμακες Κατάθλιψης, Σωματοποίησης και Κοινωνικής Δυσλειτουργίας, ενώ δείχνουν να υιοθετούν ένα περισσότερο Δυσπροσαρμοστικό προφίλ αμυντικής λειτουργίας, σε σχέση με την ομάδα ελέγχου. Η ανάλυση πολλαπλής παλινδρόμησης έδειξε πως η διάρκεια της νόσου, η αυξημένη «εχθρότητα», η μειωμένη αίσθηση συνοχής και η παρουσία φαινομένου Raynaud¹, αυξάνουν τις πιθανότητες εμφάνισης ψυχικής καταπόνησης. Επιπλέον, προγνωστικοί για την εμφάνιση κατάθλιψης δείκτες ήταν η υιοθέτηση Δυσπροσαρμοστικού Αμυντικού προφίλ, η αυξημένη «εχθρότητα», η παρουσία φαινομένου Raynaud¹ και η προσβολή του οισοφάγου. Η εμφάνιση παθολογικού άγχους συνδέεται με την ένταση του αρθρικού πόνου, την «εχθρότητα» και με μειωμένη αίσθηση συνοχής, ενώ οι πιθανότητες εμφάνισης ψύχωσης σχετίζονται μόνον με μειωμένη αίσθηση συνοχής. Τα αποτελέσματα προσδιορίζουν συγκεκριμένους κλινικούς δείκτες και χαρακτηριστικά της προσωπικότητας στους οποίους απαιτείται να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή για την πρόληψη εμφάνισης ή και την αντιμετώπιση συγκεκριμένων μορφών ψυχοπαθολογίας.

Χαρακτηριστικά της Προσωπικότητας που διαμεσολαβούν στην επιλογή θεραπείας στη Χρόνια Νεφρική Ανεπάρκεια

Θ. Υφαντής¹, Β. Σιαφάκα¹, Σ. Κατσούδας², Μ.Ε. Μπάη¹, Κ. Παλιεράκη¹, Χ. Μαντάς¹,
Σ. Βουδικλάρη² (+), Β. Μαυρέας¹

¹ Ψυχιατρική Κλινική, Ιατρική Σχολή, Παν/μιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

² Νεφρολογική Κλινική, Ιπποκράτειο ΠΓΝ Αθηνών

Η παρούσα μελέτη διερευνά παράγοντες της ψυχοπαθολογίας και της προσωπικότητας που διαμεσολαβούν στην επιλογή της μεθόδου θεραπείας, όταν πλέον απαιτείται υποκατάσταση της νεφρικής λειτουργίας για την αντιμετώπιση της Χρόνιας Νεφρικής Ανεπάρκειας (ΧΝΑ). Στη μελέτη περιελήφθησαν συνολικά 92 ασθενείς που ήταν σε εξω-νεφρική κάθαρση, 59 από τους οποίους ήταν σε Αιμοκάθαρση με Τεχνητό Νεφρό (ΑΤΝ) και 33 σε Περιτοναϊκή Κάθαρση (ΠΚ). Τελικά, αφού αποκλείστηκαν όσοι για ιατρικούς ή κοινωνικούς λόγους ήταν υποχρεωμένοι να ακολουθήσουν συγκεκριμένη μέθοδο, στη μελέτη συμμετείχαν 58 ασθενείς, οι οποίοι είχαν επιλέξει μόνοι τους την μέθοδο αφού τους εξηγήθηκαν λεπτομερώς τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της κάθε μίας. Από αυτούς, 37 είχαν επιλέξει την ΑΤΝ και 21 τη ΠΚ. Χορηγήθηκαν τα ερωτηματολόγια SCL-90-R, DSQ και HDHQ. Η ανάλυση λογιστικής παλινδρόμησης έδειξε πως οι ασθενείς με ΧΝΑ που είχαν επιλέξει την ΠΚ ήταν μεγαλύτεροι στην ηλικία, περισσότερο μορφωμένοι και υιοθετούσαν ένα περισσότερο προσαρμοστικό αμυντικό προφίλ, από ό,τι οι ασθενείς που επέλεξαν την ΑΤΝ. Ο Μηχανισμός Άμυνας που βρέθηκε να υιοθετούν σημαντικά περισσότερο όσοι επέλεξαν την ΑΤΝ, ήταν η «Παθητική Επιθετικότητα». Έτσι, η επιλογή μιας μεθόδου θεραπείας που απαιτεί προσωπική υπευθυνότητα, όπως η ΠΚ, διαμεσολαβείται κυρίως από τη μόρφωση και το επίπεδο ωριμότητας της προσωπικότητας, ενώ η επιλογή μιας μεθόδου που ευνοεί την εξάρτηση, φάνηκε να διαμεσολαβείται κυρίως από την επιθετικότητα, και μάλιστα στην έμμεση έκφρασή της, κάτι που θα πρέπει σοβαρά να λαμβάνεται υπόψη στην φροντίδα των ασθενών με ΧΝΑ σε Αιμοκάθαρση με Τεχνητό Νεφρό.

Διερεύνηση της ψυχοπαθολογίας και χαρακτηριστικών της προσωπικότητας σε πρόσφατα διαγνωσμένους ασθενείς με Σκλήρυνση Κατά Πλάκας

Σ. Κοντουδάκη^{1,2}, Θ. Υφαντής^{1,2}, Β Σιαφάκα², Μ Μπάη¹, Β Πάϊκα¹, Κ. Λαδάκης, Β. Μαστοροδήμος³, Γ. Γεωργακάκης⁴, Β. Μαυρέας^{1,2}

¹ Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών στην Κοινωνική Ψυχιατρική- Παιδοψυχιατρική της Ψυχιατρικής Κλινικής

² Ιατρική Σχολή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

³ Νευρολογική Κλινική ΠΑΓΝΗ, Ηράκλειο

⁴ Νευρολογική Κλινική ΘΨΠΧ, Χανιά

Σκοπός της εργασίας ήταν η διερεύνηση της ψυχοπαθολογίας και χαρακτηριστικών της προσωπικότητας σε τριάντα πέντε (35) πρόσφατα διαγνωσμένους (<1 έτος) ασθενείς με Σκλήρυνση Κατά Πλάκας (ΣΚΠ), που παρακολουθούνται από τις νευρολογικές κλινικές του ΘΨΠΧ και του ΠΑΓΝΗ. Χρησιμοποιήθηκαν τα ερωτηματολόγια GHQ-28, SCL-90-R, DSQ και HDHQ. Η ενεργότητα της νόσου εκτιμήθηκε με την κλίμακα EDSS. Ενδείξεις ενεργού ψυχοπαθολογίας βρέθηκαν σε 26 ασθενείς (74,3%), εκφραζόμενης κυρίως με άγχος, κατάθλιψη, σωματοποίηση και ψυχαναγκαστικά-καταναγκαστικά συμπτώματα. Οι δείκτες, πάντως, ψυχολογικής καταπόνησης, παρέμειναν σε σχετικά χαμηλά επίπεδα για όλες τις διαγνωστικές κατηγορίες ψυχοπαθολογίας. Η «Εχθρότητα» βρέθηκε σχετικά υψηλή και «Εξωστρεφόμενη», ενώ η ενεργότητα της νόσου δεν βρέθηκε να σχετίζεται με την ψυχοπαθολογία. Σύνηθες αμυντικό προφίλ ήταν εκείνο της «Αυτοθυσίας», ενώ όσο πιο ενεργή ήταν η νόσος, τόσο περισσότεροι ώριμους και προσαρμοστικούς αμυντικούς μηχανισμούς βρέθηκε ότι κινητοποιούσαν οι ασθενείς. Συμπερασματικά, η αυξημένη πιθανότητα ύπαρξης ή εμφάνισης ψυχοπαθολογίας, έστω και ήπιας έντασης, στους ασθενείς με ΣΚΠ, επιβάλλει προσεκτική ψυχολογική εκτίμηση των ασθενών στην αρχή της διεργασίας της νόσου, ενώ ελπιδοφόρα είναι η υιοθέτηση ώριμων μηχανισμών άμυνας για την αντιμετώπιση της ψυχικής καταπόνησης που προκαλεί η εμφάνιση της νόσου.

Από την οργάνωση των νευρωνικών κυκλωμάτων στην οργάνωση του κοινωνικού συνόλου: μια νευροκοινωνιολογική άποψη

*Διονύσης Ν. Βαλλιανάτος, Ιατρός – Κοινωνιολόγος,
Ειδικότητα: Κοινωνικής Ιατρικής*

Περίληψη

Η γνωστή και αποδεκτή πλέον σύνθεση μεταξύ βιολογίας, νευροεπιστημών και ψυχολογίας, είναι σε θέση να επεξηγήσει πολλά από τα συμπτώματα των ψυχολογικών ή ψυχικών διαταραχών, προκειμένου όμως να πραγματοποιηθεί μια συνολική κατανόηση και αξιολόγηση των συγκεκριμένων διαταραχών, είναι επιβεβλημένο να ληφθούν υπόψη και διάφορες κοινωνικό-πολιτισμικές παράμετροι. Η χρήση ενός πολυπαραγοντικού μοντέλου επεξήγησης για την λειτουργία του εγκεφάλου και την επακόλουθη συμπεριφορά, που θα περιλαμβάνει τις νευροεπιστήμες, τη ψυχολογία και την κοινωνιολογία, εισάγει το γνωστικό αντικείμενο της νευροκοινωνιολογίας κι έρχεται να καλύψει ένα κενό στο πεδίο των νευροεπιστημών. Το άτομο ως ένα σύνολο νευρωνικών κυκλωμάτων μετέχει στο κοινωνικό σύνολο και καθημερινά αλληλεπιδρά μεταβιβάζοντας αλλά και αποδεχόμενο πολλά μηνύματα τα οποία πρέπει να αποκωδικοποιήσει και στη συνέχεια να ανταποκριθεί. Τόσο η επεξήγηση όσο και η αντίδραση του δεν προσδιορίζονται μόνο από τη νευρωνική αρχιτεκτονική του αλλά και από την κοινωνία μέσα στην οποία ζει και εξελίσσεται. Είναι τελικά η κοινωνία με τις αρχές της, τους επιβεβλημένους θεσμούς της και τα όρια της που καθορίζει την αντίδραση του ατόμου χαράσσοντας νέα εγκεφαλικά μονοπάτια και τροποποιώντας τη λειτουργία των νευροδιαβιβαστών ή μήπως η οργάνωση και λειτουργία των νευρωνικών κυκλωμάτων μας επηρεάζει στη διαμόρφωση του κοινωνικού συνόλου;

Λέξεις κλειδιά: νευροεπιστήμες, νευροκοινωνιολογία, κοινωνία

Συνεδρία: Θέματα ψυχογλωσσολογίας

Σχέση φωνολογικής επίγνωσης και χρόνου αποκωδικοποίησης του γραπτού λόγου- Μια διαχρονική έρευνα

Α. Παλαιοθόδωρου (Διδάκτωρ Ψυχολογίας)

Τμήμα Π.Τ.Δ.Ε. – Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Πατρών, Πάτρα

Στοιχεία Συγγραφέα: Αργυρώ Παλαιοθόδωρου

Θεσσαλονίκης 43-45, 264 41 Πάτρα

Τηλ: 2610453604

e-mail: argpalaiot@sch.gr

Με αφετηρία τις υπάρχουσες έρευνες σχετικά με την επίδραση της φωνολογικής επίγνωσης στην εκμάθηση του γραπτού λόγου σε ένα αλφαβητικό σύστημα (όπως είναι και το ελληνικό) (Πόρποδας, 1989, 1990, Ball & Blachman, 1991), η παρούσα διαχρονική μελέτη ερευνά την επίδραση που έχει η προσχολική (σε επίπεδο νηπιαγωγείου), εξάσκηση των μαθητών στην ταχύτερη (από άποψη χρόνου) εκμάθηση του γραπτού λόγου. Ειδικότερα, έχοντας σχηματίσει δύο πειραματικές ομάδες και μία ομάδα ελέγχου (πρώτη πειραματική με εξάσκηση στη φωνολογική επίγνωση, δεύτερη πειραματική με εξάσκηση στις οπτικο-χωρικές δραστηριότητες και ομάδα ελέγχου χωρίς κανένα παρεμβατικό πρόγραμμα), επιδιώχθηκε να ερευνηθεί ο χρόνος επεξεργασίας των πληροφοριών (λέξεων-ψευδολέξεων κατανεμημένων με βάση τη γραφοφωνημική τους αντιστοιχία και τη συχνότητα παρουσίασης τους στο βιβλίο), κατά ομάδα και κατά χρονική περίοδο (Α', Β', Γ' Δημοτικού). Έχοντας ασκηθεί κάθε ομάδα (εκτός της ομάδας ελέγχου) σε συγκεκριμένες δραστηριότητες, (φωνολογικές για την πρώτη και οπτικο-χωρικές για τη δεύτερη πειραματική ομάδα), επιδιώχθηκε να διερευνηθεί ο χρόνος αποκωδικοποίησης των πληροφοριών συσχετιζόμενος με το είδος εξάσκησης που είχαν δεχθεί οι μαθητές κατά το νηπιαγωγείο, ώστε να ερευνηθεί, αν και σε ποιο βαθμό, υφίσταται η σχέση φωνολογικής επίγνωσης και εκμάθησης του γραπτού λόγου από άποψη χρόνου επεξεργασίας πληροφοριών. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι η εξάσκηση στη φωνολογική επίγνωση έχει ισχυρή σχέση με την ταχύτερη και ακριβέστερη αναγνωστική ικανότητα των μαθητών, κυρίως για την Α' Δημοτικού, καθώς η σχέση αυτή τείνει να φθίνει στη Β' Δημοτικού έως την πλήρη εξάλειψή της στη Γ' τάξη, όπου εκεί, οι μαθητές όλων των ομάδων χρειάζονται τον ίδιο περίπου χρόνο στην αποκωδικοποίηση των πληροφοριών. Τα ερευνητικά ερωτήματα που προκύπτουν, αφορούν την αναγκαιότητα εξάσκησης των μαθητών στη φωνολογική επίγνωση για την ταχύτερη αποκωδικοποίηση του γραπτού λόγου αλλά και την ταχύτερη ανάπτυξη του εννοιολογικού συστήματος που προκύπτει από την πιο γρήγορη και ακριβέστερη αποκωδικοποίηση του γραπτού λόγου.

Λέξεις κλειδιά: φωνολογική επίγνωση, ανάγνωση, χρόνος αποκωδικοποίησης γραπτού λόγου

Οι γραφοκινητικές δεξιότητες ως μέσο πρόβλεψης και αξιολόγησης ατομικών χαρακτηριστικών

Κ. Σέμογλου

Παιδαγωγική Σχολή, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Φλώρινα

Οι γραφοκινητικές δεξιότητες (ΓΔ) αποτελούν σύνθετα αντιληπτικο-κινητικά χαρακτηριστικά, που επηρεάζονται από ένα πλήθος παραγόντων, τόσο ενδογενών όσο και εξωγενών. Η ανάπτυξη της τεχνολογίας, η οποία συνέβαλε αποφασιστικά στην ποσοτική, και συνεπώς, αντικειμενική αξιολόγηση των ΓΔ, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι οι ΓΔ αναφέρονται ως οι πιο αντιπροσωπευτικές λεπτές αντιληπτικο-κινητικές δεξιότητες, κατέστησαν τη μελέτη τους ιδιαίτερα ελκυστική, και μάλιστα για πολλά και διαφορετικά επιστημονικά πεδία (νευροψυχολογία, ψυχολογία, ιατρική, εκπαίδευση κτλ). Από την άλλη πλευρά, η ιδιαιτερότητα του γραφικού χαρακτήρα του κάθε ατόμου, έχει αποτελέσει το εφαλτήριο, για την ανάπτυξη πλήθους συσχετισμών του γραφικού χαρακτήρα, του τρόπου γραφής και της ποιότητας των γραφομένων με την προσωπικότητα του ατόμου που γράφει. Εντούτοις, είναι ελάχιστες οι τεκμηριωμένες αναφορές που συναντώνται στη διεθνή βιβλιογραφία, και οι οποίες συσχετίζουν την απόδοση ή την ποιότητα των ΓΔ με ενδογενή ή εξωγενή χαρακτηριστικά του ατόμου, ή συγκεκριμένα στοιχεία του χαρακτήρα του και της προσωπικότητάς του. Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να α) παρουσιάσει τους παράγοντες που επιδρούν στις ΓΔ, β) αναφέρει τα στοιχεία που είναι δυνατόν να μελετηθούν μέσω της αξιολόγησης των ΓΔ και, τέλος, γ) προτείνει τρόπους, μέσω των οποίων, δύναται η χρήση της μελέτης των ΓΔ να οδηγήσει ερευνητές και εκπαιδευτικούς σε χρήσιμα συμπεράσματα για την κινητική μάθηση και συμπεριφορά.

Επίπεδα φωνολογικής ενημερότητας και η σχέση τους με την ικανότητα αναγνώρισης λέξεων

A. Αϊδίνης, Μ. Μυρωτή, Ι. Παπαδόπουλος

Τμήμα Π.Τ.Δ.Ε.-Τομέας Κοινωνικών και Πολιτισμικών Σπουδών, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Η ανάπτυξη της φωνολογικής ενημερότητας και η σχέση της με την κατάκτηση του γραμματισμού έχει αποτελέσει αντικείμενο μελέτης αρκετών ερευνητών τα τελευταία 30 χρόνια. Σύγχρονα ερευνητικά δεδομένα υποστηρίζουν ότι η φωνολογική ενημερότητα δεν αποτελεί μια μονοδιάστατη ικανότητα αλλά αποτελείται από διαφορετικά επίπεδα. Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν να διερευνήσει την πορεία ανάπτυξης της φωνολογικής ενημερότητας στα ελληνικά, την ύπαρξη επιπέδων φωνολογικής ενημερότητας και τη σχέση των διαφορετικών επιπέδων με την ικανότητα αναγνώρισης λέξεων. Στην πρώτη έρευνα δόθηκαν 15 έργα φωνολογικής ενημερότητας σε 80 παιδιά νηπιαγωγείου και Α' δημοτικού. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η φωνολογική ενημερότητα αναπτύσσεται σημαντικά στη διάρκεια του πρώτου χρόνου φοίτησης στο δημοτικό χωρίς, ωστόσο, η ανάπτυξη να ολοκληρώνεται σε αυτή την ηλικία. Επιπλέον, η παραγοντική ανάλυση έδειξε τρεις διαφορετικούς παράγοντες φωνολογικής ενημερότητας, έναν παράγοντα ομοιοκαταληξίας, έναν παράγοντα επιγλωσσικής ενημερότητας και έναν παράγοντα μεταγλωσσικής ενημερότητας. Στη δεύτερη έρευνα δόθηκαν 10 έργα φωνολογικής ενημερότητας και ένα έργο αναγνώρισης λέξεων σε 117 παιδιά των τριών πρώτων τάξεων του δημοτικού σχολείου. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η φωνολογική ενημερότητα συνεχίζει να αναπτύσσεται ακόμη και μετά την Γ' δημοτικού κυρίως σε επίπεδο μεταγλωσσικής ενημερότητας. Οι αναλύσεις παλινδρόμησης έδειξαν ότι τα έργα φωνολογικής ενημερότητας που ανήκουν στο μεταγλωσσικό παράγοντα εξηγούν καλύτερα τη διακύμανση στο έργο αναγνώρισης λέξεων.

Ικανότητα οπτικής κατονομασίας ασθενών με νόσο Πάρκινσον σε σχέση με τα κλινικά τους χαρακτηριστικά

Ε. Λαζαρίδου¹, Ρ. Πήτα¹, Γ. Κιοσέογλου¹,

Δ. Κάζης², Σ. Μποστάντζοπούλου², & Α. Κάζης²

¹ Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

² 3^η Νευρολογική κλινική, Ιατρική Σχολή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Νοσοκομείο Παπανικολάου

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στην ικανότητα κατονομασίας και τα δημογραφικά / κλινικά χαρακτηριστικά σε πάσχοντες από τη νόσο του Πάρκινσον (ΝΠ).

Συμμετείχαν 38 ασθενείς (οι 17 άντρες), με ΜΟ ηλικίας 62.05 έτη (εύρος 46-75, ΤΑ 7.8 έτη). Οι ΜΟ εκπαίδευσης και διάρκειας της ασθένειάς τους ήταν περίπου 7 έτη (ΤΑ 3.9 και 5.9 αντίστοιχα). Στους ασθενείς χορηγήθηκαν το Mini Mental State Examination (MMSE) και το Boston Naming Test (BNT). Οι ΜΟ στις βαθμολογίες των ασθενών ήταν οι ακόλουθες: MMSE=26.2 (ΤΑ 2.8), BNT συνολικά σωστές απαντήσεις 42.02 (ΤΑ 10.2) και συνολικά λάθος απαντήσεις 18.1 (ΤΑ 10.5). Οι αναλύσεις με τη στατιστική μέθοδο συσχέτισης του Pearson έδειξαν στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα μεταξύ MMSE και συνολικά σωστών απαντήσεων στο BNT [$r = 0.638, p < 0.01$], MMSE και συνολικά λάθος απαντήσεων [$r = -0.635, p < 0.01$], ηλικίας και συνολικά σωστών απαντήσεων [$r = -0.657, p < 0.01$], ηλικίας και συνολικά λάθος απαντήσεων [$r = 0.662, p < 0.01$], εκπαίδευσης και συνολικά σωστών απαντήσεων [$r = .699, p < 0.01$], εκπαίδευσης και συνολικά λάθος απαντήσεων [$r = -0.698, p < 0.01$], ηλικία έναρξης της νόσου και συνολικά σωστών απαντήσεων [$r = -0.357, p < 0.05$] και έναρξη της νόσου και συνολικά λάθος απαντήσεων [$r = .371, p < 0.05$]. Συνοψίζοντας, οι ασθενείς με ΝΠ φαίνεται να έχουν έκπτωση στην κατονομασία. Ειδικότερα, οι νεότεροι και πιο μορφωμένοι ασθενείς σημείωσαν καλύτερες επιδόσεις στο Boston Naming Test, σε σύγκριση με τους μεγαλύτερους σε ηλικία. Τέλος, η πρόωμη έναρξη της νόσου συσχετίζεται με περισσότερες μειονεξίες στην κατονομασία.

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ

Ο ρόλος των κοινωνικών επιστημόνων στην παρουσίαση του εγκλήματος από τα ΜΜΕ: η περίπτωση της εγκληματικότητας των μεταναστών

Αλ. Μοσχοπούλου

Ειδικός Επιστήμονας, Συνήγορος του Πολίτη, Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού, Αθήνα

Τα ΜΜΕ, ως θεσμός με ιδιαίτερη δυναμική στις σύγχρονες κοινωνίες, συν-διαμορφώνουν σε μεγάλο βαθμό την πραγματικότητα (θεωρία social constructionism), ιδίως σε σχέση με φαινόμενα, για τα οποία η άμεση εμπειρία των πολιτών είναι περιορισμένη, όπως συμβαίνει στην περίπτωση του εγκλήματος. Ειδικότερα, στην περίπτωση της εγκληματικότητας των μεταναστών, τόσο από τη μελέτη της διεθνούς βιβλιογραφίας, όσο και από συστηματική έρευνα του ημερήσιου τύπου από την ερευνήτρια, προκύπτει ότι τα ΜΜΕ υπερ-προβάλλουν την εμπλοκή των μεταναστών σε εγκληματικές ενέργειες. Μέσα από μηχανισμούς επεξεργασίας της είδησης (ειδησεογραφικές αξίες, κύματα εγκληματικότητας, θεματοποίηση-στιγματισμός) συμβάλλουν στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης για τους (υποτιθέμενους) πρωταγωνιστές του εγκλήματος και ενδεχομένως συντηρούν (αν δεν καλλιεργούν) την ξενοφοβία και, τελικά τη δευτερογενή παρέκκλιση. Στο πλαίσιο αυτό προβάλλει ουσιώδης ο ρόλος των κοινωνικών επιστημόνων και ειδικότερα η παρέμβαση στον τρόπο αναπαράστασης του εγκλήματος από τα ΜΜΕ. Η θέση αυτή, που στο χώρο της Εγκληματολογίας διατυπώθηκε από τον Gr.Barak («Newsmaking Criminology»), παρέμπει στην ανάληψη πρωτοβουλιών και στην ενεργό συμμετοχή των κοινωνικών επιστημόνων (ψυχολόγων, κοινωνιολόγων, εγκληματολόγων) στην κατεύθυνση της ορθής ερμηνείας του γεγονότος, της αντικειμενικής διαμόρφωσης της πληροφορίας για το έγκλημα αλλά και, αντίστροφα, στην κατεύθυνση της επιστημονικής μετάδοσης μηχανισμών ορθολογικής κατανόησης του ειδησεογραφικού μηνύματος από τον πολίτη.

Η σύνδεση της εξάρτησης από τα ναρκωτικά με τους ψυχολογικούς όρους του ποινικού καταλογισμού

Μ. Πούλου

Συνήγορος του Πολίτη, Τμήμα Δικαιωμάτων του Παιδιού, Αθήνα

Η παρούσα εισήγηση ασχολείται με το ζήτημα της ποινικής ταυτότητας της εξάρτησης από τα ναρκωτικά και συγκεκριμένα με την ένταξη της έννοιας στο χώρο του καταλογισμού. Για λόγους συστηματικής επεξεργασίας αρχικά παρατίθεται το εννοιολογικό περιεχόμενο του καταλογισμού, όπως εξαντλείται στην ύπαρξη της υπαιτιότητας, της βουλητικής δηλαδή σχέσης του δράστη με το αποτέλεσμα. Στη συνέχεια μέσα από την οντική περιγραφή του φαινομένου της τοξικοεξάρτησης, αναδεικνύεται η απουσία αυτοπροσδιορισμού του χρήστη απέναντι στις ουσίες ως ο κεντρικός άξονας για τη σύνδεσή της με τον παραπάνω δογματικό χώρο. Περαιτέρω η διδασκαλία του ποινικού δικαίου επιβάλλει, για να αποκλειστεί η ικανότητα για καταλογισμό να μην αρκεί η ύπαρξη μόνο κάποιας νόσου, του βιολογικού δηλαδή στοιχείου, αλλά να απαιτείται το στοιχείο αυτό να επιδρά είτε στο διανοητικό πεδίο του δράστη είτε στο βουλητικό. Υπό την οπτική αυτών των ψυχολογικών επακολουθημάτων, που καλούνται ψυχολογικοί όροι του καταλογισμού, εξετάζεται η έννοια της εξάρτησης και η εργασία καταλήγει στη θέση ότι η δικαστική κρίση για το αξιόμειπτο του δράστη θα πρέπει να μην αρκείται στα κλινικά ευρήματα αλλά να διερευνά και την προσωπικότητά του.

Ο ανήλικος ανθρωποκτόνος και η ψυχολογία του

Η. Κουτσούκου

Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής-Τομέας Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Κόρινθος

Η ανακοίνωση, την οποία προτίθεμαι να παρουσιάσω στο Συνέδριο, αφορά τον ανήλικο ανθρωποκτόνο, ο οποίος συνιστά μια ιδιαίτερη εκδοχή του ανήλικου εγκληματία. Η παγκόσμια αύξηση της εγκληματικότητας των ανηλίκων λόγω των σύγχρονων κοινωνικοπολιτικών συνθηκών (μετακινήσεις πληθυσμών και κοινωνικές ανακατατάξεις, ζητήματα αυτοπροσδιορισμού, μεταβολές στον θεσμό της οικογένειας, κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες) καθιστά ενδιαφέρουσα την μελέτη αυτή τόσο από εγκληματολογική άποψη όσο και από την σκοπιά της ψυχολογίας των ανηλίκων «δραστών», που σκοτώνουν αιφνίδια γονείς, αδέρφια ή συμμαθητές ή προβαίνουν και σε συλλογικές ανθρωποκτονίες. Η ανακοίνωση, πέρα από την μνεία σε αντιπροσωπευτικές περιπτώσεις ανθρωποκτονιών από ανήλικους στην χώρα μας, με βάση τα στατιστικά δεδομένα, θα εστιάσει κυρίως στην αιτιολογία τους (βασισμένη σε εμπειρικά στοιχεία), που θα θεμελιωθεί και σε στοιχεία της σύγχρονης κλινικής ψυχολογίας. Η συνοπτική αναφορά των διαφορετικών ψυχολογικών απόψεων (π.χ. του Freud, του Adler κ.ά.) θα διευκολύνει εξάλλου την συναγωγή των σχετικών συμπερασμάτων. Επιπλέον, αφού γίνει σύντομη αναφορά στις διαφορετικές μορφές ανθρωποκτονιών ανηλίκων (ενδοοικογενειακές ανθρωποκτονίες, ανθρωποκτονίες από ανήλικα στο πλαίσιο άλλων εγκλημάτων, «παράλογες», συγκινησιακές ανθρωποκτονίες, ανθρωποκτονίες από ανήλικες συμμορίες ή από πολύ μικρά παιδιά) θα δοθεί έμφαση στην αντεγκληματική πολιτική, της οποίας η πρακτική αξία κρίνεται αναμφισβήτητη.

Νεανική ‘κατά συρροή’ εγκληματικότητα και σύγχρονες ψυχοκοινωνικές παρεμβάσεις: μελέτη περιπτώσεων και καινοτόμων πρακτικών σε ένα πρότυπο σωφρονιστικό κατάστημα της βορειοδυτικής Αγγλίας

Α. Χριστοπούλου

Εργαστήριο Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης Ελευσίνας, Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Αττικής, Ελευσίνα

Η τρέχουσα αύξηση και ποιοτική διαφοροποίηση της παραβατικής συμπεριφοράς από μων νεαρής ηλικίας έχει ανάγει το φαινόμενο της νεανικής εγκληματικότητας σε μείζον κοινωνικό και πολιτικό πεδίο προβληματισμού. Πληθώρα ερευνητών ασχολούνται τα τελευταία χρόνια με το πολυσχιδές αυτό αντικείμενο, εφαρμόζοντας πολυάριθμα θεωρητικά μοντέλα ερμηνείας και αντιμετώπισής του. Στη σχετική βιβλιογραφία, λοιπόν, παρατηρείται συνεχώς μια στροφή από μια ‘στατική’ και ‘οικουμενική’ θεώρηση του φαινομένου προς την αναζήτηση πιο σύνθετων και πολυδιάστατων ερμηνευτικών μοντελων που αντιμετωπίζουν την παραπτωματικότητα ως ένα ετερογενές φαινόμενο και τους ίδιους τους νεαρούς παραβάτες μέσα από πιο εκλεπτυσμένες τυπολογίες. Αυτή η προσέγγιση αναδεικνύει πολύ πιο ανάγλυφα την ποικιλία των παραγόντων που εμπλέκονται στην εξέλιξη της εγκληματικής συμπεριφοράς αλλά και στην αποχή από αυτήν. Σε αυτά τα νέα πλαίσια, η παρούσα ανακοίνωση θα παρουσιάσει τα πορίσματα μιας έρευνας που πραγματοποιήθηκε υπό την εποπτεία του Τμήματος Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου του Μάντσεστερ στο εσωτερικό ενός πειραματικού, ανοικτού τύπου σωφρονιστικού καταστήματος και αφορούσε μια συγκεκριμένη κατηγορία νεαρών ‘κατά συρροή’ εγκληματιών. Εξετάσθηκαν οι εμπειρίες, τα ιστορικά αφηγήματα και τα ψυχολογικά προφίλ των υποκειμένων καθώς και οι αντιλήψεις των υποκειμένων αναφορικά με τις πρακτικές και την αποτελεσματικότητα του συγκεκριμένου ιδρύματος. Τα πορίσματά της έρευνας (καθώς και της ερευνητικής μεταπαρακολούθησης του δείγματος) υποδηλώνουν μια πληθώρα περιβαλλοντικών και ψυχολογικών παραγόντων που εμπλέκονται στην εκδήλωση της κατά συρροή παραπτωματικότητας και υποδεικνύουν σειρά καινοτομων ιδρυματικών και εξωιδρυματικών παρεμβάσεων.

ΚΑΤΑΧΡΗΣΗ ΟΥΣΙΩΝ: ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Ουσιοεξάρτηση: Το μονοπάτι του κοινωνικού αποκλεισμού. Μια ποιοτική μελέτη σε Ελλάδα, Δανία και Ιταλία

*Αννα Τσιμπουκλή, Χαράλαμπος Πουλόπουλος, Γεράσιμος Παπαναστασάτος
Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (ΚΕ.Θ.Ε.Α.), Αθήνα*

Περίληψη

Η παρούσα μελέτη διερευνά τους δρόμους μέσα από τους οποίους το άτομο οδηγείται στην εξάρτηση και στον κοινωνικό αποκλεισμό. Ο πληθυσμός της έρευνας περιλαμβάνει εξαρτημένους χρήστες ουσιών σε θεραπευτική διαδικασία σε προγράμματα της Ιταλίας (CEIS Ρώμης), της Ελλάδας (ΚΕΘΕΑ) και της Δανίας (Gunderuplund).

Με τη μέθοδο των ιστοριών ζωής, διερευνώνται τα αίτια του κοινωνικού αποκλεισμού μέσα από τρία στάδια. Το πρώτο στάδιο αφορά τις σχέσεις ανάμεσα στην εξάρτηση και τον αποκλεισμό από την αγορά εργασίας με την ανάλυση ιστοριών ζωής 135 εξαρτημένων από οπιούχα ατόμων από τις τρεις χώρες. Το δεύτερο στάδιο αφορά τις επιπτώσεις της κατάχρησης ουσιών στην οικονομική και κοινωνική ζωή 46 εξαρτημένων γυναικών και 73 εξαρτημένων αντρών. Το τρίτο αφορά τους μηχανισμούς μέσα από τους οποίους προκύπτει η μακρόχρονη εξάρτηση. Τέλος, αναλύονται ιστορίες ζωής των μελών της οικογένειας προέλευσης των εξαρτημένων. Οι αναλύσεις αναδεικνύουν το ρόλο των οικογενειακών σχέσεων, του σχολείου, της ομάδας ομάδα ομοτίμων, της κουλτούρας κάθε χώρας αλλά και του κοινωνικού περιβάλλοντος και καταλήγει ότι η τοξικοεξάρτηση είναι ένα πολύπλοκο φαινόμενο και αποτέλεσμα αλληλεπίδρασης των παραπάνω

Η κατάχρηση ουσιών, η αντιμετώπισή της και ελληνική κοινή γνώμη

Χαράλαμπος Πουλόπουλος, ΚΕΘΕΑ, Αθήνα

Περίληψη

Η κατάχρηση ουσιών αποτελεί ένα από τα σημαντικά προβλήματα των σύγχρονων κοινωνιών και ένα από τα πεδία των οποίων η αντιμετώπιση συγκεντρώνει σημαντικούς πόρους τόσο της δημόσιας υγείας όσο και της κοινωνικής πολιτικής. Οι επιπτώσεις από τη χρήση ουσιών συνδέονται με σημαντική αποδόμηση τόσο στο προσωπικό όσο και στο κοινωνικό περιβάλλον των εξαρτημένων με σχεδόν πάντα άμεσο αποτέλεσμα μακρόχρονη περίοδο κοινωνικού αποκλεισμού που στο επίπεδο των στρατηγικών αντιμετώπισης απαιτεί συστηματικό σχεδιασμό, αποτελεσματική παρέμβαση και συνεπή υλοποίηση δράσεων. Σημαντικό στοιχείο για την αποτελεσματικότητα των δράσεων αποτελεί η συμμαχία με την ευρύτερη κοινότητα δεδομένου ότι το φαινόμενο των εξαρτήσεων είναι συχνά επενδυμένο με προκαταλήψεις και στερεότυπα με τα οποία συχνά αναμετράται η εφαρμογή μέτρων. Η τελευταία έρευνα σε τυχαίο στρωματοποιημένο αναλογικό δείγμα 1800 ατόμων σχετικά με την αντίληψη και τη στάση της ελληνικής κοινωνίας απέναντι στην κατάχρηση και την αντιμετώπισή της αναδεικνύει ενδιαφέρουσες πτυχές που μπορούν να συμβάλλουν στη χάραξη πολιτικών και στην οργάνωση των υπηρεσιών τόσο στο επίπεδο της χωροθέτησης τους για να αυξηθεί η προσβασιμότητα όσο όμως και στο επίπεδο της παροχής υπηρεσιών σύμφωνα με τις ανάγκες οι οποίες προκύπτουν ώστε να διευκολυνθεί η προσέλευση των ενδιαφερομένων.

Διερεύνηση της χρήσης αλκοόλ από φοιτητικό πληθυσμό. Περίπτωση φοιτήτριας με εκτεταμένη χρήση αλκοόλ και η θεραπευτική παρέμβαση στο Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών του Πανεπιστημίου Αθηνών

Ντιάνα Χαρίλα¹, Ασπασία Τασίου¹, Αναστασία Καλαντζή Αζίζι¹

¹ Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών του Πανεπιστημίου Αθηνών

Περίληψη

Η χρήση ψυχοτρόπων ουσιών είναι ένα από τα κύρια προβλήματα που παρατηρούνται στο φοιτητικό πληθυσμό. Έρευνες σε ελληνικό φοιτητικό πληθυσμό έχουν δείξει πως το αλκοόλ είναι η ουσία με την πιο εκτεταμένη χρήση. Οι παράγοντες που φάνηκαν να σχετίζονται με την εκτεταμένη χρήση αλκοόλ σε δείγμα φοιτητών/τριών κυρίως του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, είναι τόσο παράγοντες ατομικοί (ιδιοσυγκρασιακά χαρακτηριστικά, τρόποι αντιμετώπισης αγχογόνων καταστάσεων), όσο και παράγοντες οικογενειακοί. Εκτός από τα σχετικά ευρήματα της παρούσας έρευνας, παρουσιάζεται η περίπτωση μιας φοιτήτριας, με κατάχρηση αλκοόλ όπου φαίνονται οι παράγοντες που συνδέονται με την χρήση, καθώς και η θεραπευτική παρέμβαση.

Η Β. είναι 22 χρόνων και φοιτά σε Τμήμα της Σχολής Θετικών Επιστημών. Παρακολουθείται Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών του Παν/μίου Αθηνών σε εβδομαδιαία βάση. Κάνει χρήση αλκοόλ και παρουσιάζει οριακή διαταραχή προσωπικότητας. Στην ανάλυση της περίπτωσης συζητείται ο τρόπος με τον οποίο η χρήση αλκοόλ επηρεάζει τη λειτουργικότητα στους περισσότερους τομείς της ζωής, καθώς και η εμπλοκή της χρήσης τόσο με τα χαρακτηριστικά στοιχεία της Β. όσο και με τη δυσλειτουργία της οικογένειας, δημιουργώντας έτσι φαύλους κύκλους. Επίσης καταδεικνύεται η αναγκαιότητα της διεπιστημονικής συνεργασίας μεταξύ των υπηρεσιών, στην περίπτωσή μας Συμβουλευτικού Κέντρου και Κ.Ε.Θ.Ε.Α., για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση σύνθετων και πολυπροβληματικών καταστάσεων, όπως είναι η χρήση ουσιών.

Η αποτελεσματικότητα των θεραπευτικών κοινοτήτων: Συμπεράσματα από ποσοτική και ποιοτική ανάλυση

Γεράσιμος Παπαναστασάτος, ΚΕΘΕΑ, Αθήνα

Περίληψη

Η απεξάρτηση από τις ψυχοδραστικές ουσίες αποτελεί ένα από τα μείζονα θέματα της δημόσιας υγείας και βρίσκεται στο κέντρο του επιστημονικού διαλόγου η συζήτηση για την αποτελεσματικότητα των μοντέλων και των μεθόδων θεραπείας. Οι θεραπευτικές κοινότητες απεξάρτησης, μέθοδος που προέρχεται από μια βαθιά ιστορική διεθνή παράδοση, είναι από τις αρχές της δεκαετίας του '80 ένα από τα κυρίαρχα μοντέλα θεραπευτικής αντιμετώπισης των εξαρτήσεων στην Ελλάδα. Η αναδρομική μελέτη αποτίμησης της αποτελεσματικότητας διερεύνησε, για πρώτη φορά στην Ελλάδα σ' αυτήν την έκταση, την κατάσταση ατόμων που εισήχθησαν 5 χρόνια πριν σε όλες τις θεραπευτικές κοινότητες του ΚΕ.Θ.Ε.Α. Η ανάλυση των δεδομένων που ήταν τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά έδειξε ότι ο χρόνος παραμονής συνδέεται με θετικά αποτελέσματα στους τομείς που εξετάζονται και αποτελούν τα κριτήρια της αποτελεσματικότητας: μείωση της χρήσης ουσιών, μείωση της παραβατικής συμπεριφοράς, αύξηση της απασχόλησης. Η θεραπευτική κοινότητα και ο τρόπος που οργανώνεται η θεραπεία που αναπτύσσεται αν και βιώνεται διαφορετικά από άνδρες και γυναίκες αποτελεί από τους σημαντικότερους παράγοντες που συμβάλλουν σύμφωνα με τη γνώμη των συμμετεχόντων ξεταζόμενους στη συνολική εικόνα τους. Παράλληλα ο τρόπος ένταξης και ο σεβασμός της ταυτότητας των ειδικών ομάδων συμβάλει στην παραμονή στη θεραπεία για περιόδους που υπερβαίνουν την κρίσιμη περίοδο των 90 ημερών μετά την οποία αναμένονται θετικά αποτελέσματα.

ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ: Η κοινωνική κατασκευή στην κλινική θεωρία και πράξη

Ε. Αυδή και Ε. Γεωργάκα

Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Το συμπόσιο πραγματεύεται ζητήματα που προκύπτουν από την εφαρμογή της οπτικής της κοινωνικής κατασκευής στην κλινική θεωρία και πράξη. Ειδικότερα, οι Τσέλιου & Ψαρόπουλος συζητούν τον επαναπροσδιορισμό των ψυχολογικών συμπτωμάτων από έκφραση της ατομικής ψυχοπαθολογίας σε επικοινωνιακούς τρόπους του «σχετίζεσθαι», μέσα από μια συστημική και κονστρουξιονιστική οπτική. Οι δύο επόμενες εργασίες εστιάζονται στη μελέτη της ψυχοθεραπείας από την οπτική της κριτικής ψυχολογίας. Ειδικότερα, η Γεωργάκα παρουσιάζει ποιοτικές έρευνες που τονίζουν τη λειτουργία της ψυχοθεραπείας ως θεσμού που παράγει συγκεκριμένες μορφές υποκειμένων, ενώ η Αυδή εστιάζεται στον τρόπο που κατασκευάζονται η υποκειμενικότητα, η πρόθεση και η ευθύνη μέσα στον ψυχοθεραπευτικό διάλογο, αντλώντας επίσης από ποιοτικές έρευνες στην ψυχοθεραπεία. Τέλος, οι δύο επόμενες εργασίες αποτελούν παραδείγματα ερευνητικής εφαρμογής του κοινωνικού κονστρουξιονισμού σε δύο περαιτέρω πεδία κλινικής πρακτικής. Πιο συγκεκριμένα, οι Κούτρη, Αυδή και Ρούσση αναφέρονται στη συμβολή της αφηγηματικής ψυχολογίας στη διερεύνηση του βιώματος και των νοημάτων του καρκίνου, ενώ οι Τερζοπούλου και Σδούκου εξετάζουν τη συμβολή της αφηγηματικής προσέγγισης στη διερεύνηση της κατασκευής της τοξικοεξάρτησης και της ταυτότητας των οικογένειων των εξαρτημένων. Οι ανακοινώσεις μοιράζονται την παραδοχή ότι ο κοινωνικός κονστρουξιονισμός, και οι ποιοτικές μεθοδολογίες έρευνας που αντλούν από αυτόν, προσφέρουν τη δυνατότητα εξέτασης των ψυχολογικών θεωριών και πρακτικών από μια κριτική σκοπιά, με ιδιαίτερη έμφαση στη σύνδεση ανάμεσα στο προσωπικό βίωμα, την ταυτότητα, την υποκειμενικότητα και σε ευρύτερα δίκτυα νοημάτων, θεσμών και πρακτικών.

Συστημική Οικογενειακή Ψυχοθεραπεία και Ανάλυση Λόγου: προσεγγίζοντας τα ψυχολογικά συμπτώματα ως «επικοινωνιακούς τρόπους του σχετίζεσθαι»

Ε. Τσέλιου¹, Γ. Ψαρόπουλος²

¹ Ιδιωτική πρακτική, Θεσσαλονίκη

² Ιδιωτική πρακτική, Θεσσαλονίκη

Οι εφαρμογές της Συστημικής οπτικής στο πεδίο των ψυχοθεραπευτικών πρακτικών προσεγγίζουν τα ψυχολογικά συμπτώματα ως μεταβαλλόμενους επικοινωνιακούς τρόπους του «σχετίζεσθαι» που νοηματοδοτούνται στο πλαίσιο διαδραστικών συστημάτων Ιδεών και Λόγων, όπως για παράδειγμα αυτό της οικογένειας, και όχι ως την έκφραση της «ψυχοπαθολογίας» μιας ατομικότητας, με την έννοια μιας ενδοψυχικής και στατικής ιδιότητας. Στη συγκεκριμένη παρουσίαση θα αναφερθούμε στην ιδέα μας για το πώς, μ' αυτήν την έννοια, θεωρούμε ότι θα μπορούσαν να παραπέμπουν σε εναλλακτικούς Λόγους και μη παθολογικοποιητικές πρακτικές στο πεδίο της Ψυχοθεραπείας, όπως αντίστοιχα και ερευνητικές προσεγγίσεις που αντλούν από το ρεύμα της Κριτικής Κοινωνικής Ψυχολογίας, ευρύτερα γνωστές με τον όρο Ανάλυση Λόγου, και οι οποίες έχουν αναδείξει την παραπάνω θέση σε ερευνητικό πλαίσιο.

Αναλύοντας την ψυχοθεραπεία: από θεραπευτική διεργασία σε θεσμική πρακτική

Ε. Γεωργάκα

Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Η ανακοίνωση παρουσιάζει μια κριτική επισκόπηση ποιοτικών μελετών της ψυχοθεραπευτικής διεργασίας, οι οποίες στηρίζονται σε ανάλυση ψυχοθεραπευτικών συνεδριών. Κάποιες μελέτες, έχοντας ως αφετηρία την άρρητη αποδοχή της χρησιμότητας της ψυχοθεραπείας, επιχειρούν να διερευνήσουν τις διεργασίες μέσω των οποίων η ψυχοθεραπεία ασκεί τις θεραπευτικές της ιδιότητες και εξετάζουν τους τρόπους με τους οποίους ο λόγος του θεραπευόμενου σχετικά με τον εαυτό και τα προβλήματά του σταδιακά μεταμορφώνεται σ' έναν πιο υγιή λόγο μέσω των παρεμβάσεων του ψυχοθεραπευτή. Άλλες μελέτες, ξεκινώντας από μια εθνογραφική προσέγγιση της ψυχοθεραπείας ως μιας μορφής κοινωνικού θεσμού, επιχειρούν να αναδείξουν τις χαρακτηριστικές διεργασίες μέσω των οποίων συγκροτείται αυτός ο θεσμός στη θεραπευτική πράξη και κρατούν μια ουδέτερη στάση όσον αφορά στη χρησιμότητα της ψυχοθεραπείας. Τέλος, κάποιες άλλες μελέτες υιοθετούν μια Φουκωκική προσέγγιση της ψυχοθεραπείας ως θεσμού που παράγει συγκεκριμένες μορφές υποκειμένων, θεωρούν τον θεραπευτικό λόγο ως λόγο εξατομικευτικό και παθολογικοποιητικό κι εξετάζουν τις διεργασίες μέσω των οποίων η ψυχοθεραπεία παράγει υποκείμενα συμβατά προς τις αρχές της. Η ανακοίνωση συζητά τις τρεις παραπάνω ομάδες μελετών με αναφορά στις θεωρητικές παραδοχές τους, τον τρόπο με τον οποίο προσεγγίζουν την ψυχοθεραπεία καθώς επίσης και τα συμπεράσματά τους σχετικά με τη λειτουργία και τις επιπτώσεις της ψυχοθεραπευτικής διαδικασίας.

Η κατασκευή της υποκειμενικότητας, της πρόθεσης και της ευθύνης στην ψυχοθεραπεία

Ε. Αυδή

Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Η παρούσα θεωρητική εργασία εστιάζεται σε πρόσφατες έρευνες που βασίζονται στην ανάλυση λόγου ψυχοθεραπευτικών συνεδριών για να μελετήσουν τις διεργασίες κατασκευής και διαπραγμάτευσης της υποκειμενικότητας, της πρόθεσης και της ευθύνης στον κλινικό διάλογο. Μια σημαντική συνεισφορά του κοινωνικού κονστρουξιονισμού στο χώρο της θεωρίας, και σε μικρότερο βαθμό της κλινικής πράξης, αφορά την κριτική αποδόμηση εννοιών όπως είναι ο εαυτός, η ταυτότητα, η υποκειμενικότητα, η ιδιότητα του να είναι κανείς φορέας δράσης, η πρόθεση και η ευθύνη. Από αυτήν την οπτική, οι έννοιες αυτές επαναπροσδιορίζονται από «σταθερές ιδιότητες» σε διεργασίες, οι οποίες ξεδιπλώνονται μέσα στο πλαίσιο συγκεκριμένων γλωσσικών διαδράσεων και μέσα σε πολιτισμικά καθορισμένα δίκτυα νοημάτων. Οι συνέπειες που μπορεί να έχει αυτή η εννοιολογική μετατόπιση στη θεωρία και στην πρακτική της ψυχοθεραπείας αποτελούν θέμα της παρούσας εργασίας. Οι έρευνες στις οποίες γίνεται αναφορά μελετούν, πρώτον, τις ρητορικές στρατηγικές που χρησιμοποιούν οι συνομιλητές στον κλινικό διάλογο για να διαπραγματευτούν θέματα υποκειμενικότητας, πρόθεσης και ευθύνης, και, δεύτερον, τις λανθάνουσες παραδοχές που τροφοδοτούν και κατευθύνουν τις γλωσσικές αυτές διαδράσεις, συνδέοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τις μικρο-διεργασίες της θεραπείας με ευρύτερα κοινωνικο-πολιτικά θέματα. Προτείνεται ότι η ανάλυση λόγου και άλλες κονστρουξιονιστικές προσεγγίσεις μελέτης της ψυχοθεραπείας μπορούν να αναδείξουν σημαντικά ζητήματα σε σχέση με την αναστοχαστική επίγνωση από την πλευρά του θεραπευτή, σε σχέση με τη θεωρία, τις αξίες, την πρακτική και την τοποθέτησή του στο κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργεί.

Αφηγήσεις για την ασθένεια: η κατασκευή νοήματος και ο επαναπροσδιορισμός της σχέσης με τον εαυτό και τον κόσμο

Ι. Κούτρη, Ε. Αυδή και Π. Ρούσση

Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Τα τελευταία χρόνια, στο χώρο της ψυχολογίας υγείας έχει δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στη μελέτη των αφηγήσεων του ασθενή, ως μέσο για την κατανόηση της εμπειρίας και του νοήματος της χρόνιας και σοβαρής ασθένειας. Η αφηγηματική προσέγγιση είναι μια σύγχρονη τάση στην ψυχολογία που εξετάζει την αφηγηματική φύση της ανθρώπινης ζωής και βασίζεται στην παραδοχή ότι οι άνθρωποι νοσηματοδοτούν, επικοινωνούν και βιώνουν την εμπειρία τους με τη μορφή ιστοριών. Οι έρευνες που έχουν γίνει στο χώρο της ψυχολογίας υγείας με βάση την αφηγηματική προσέγγιση έχουν εστιαστεί στη μελέτη της εμπειρίας ασθενών με χρόνιες ή σοβαρές ασθένειες, καθώς τέτοιου είδους ασθένειες επηρεάζουν σημαντικά τη ζωή των ατόμων και επιφέρουν σημαντικές αλλαγές στην ταυτότητα των ατόμων όσο και σε πολλούς τομείς της κοινωνικής τους ζωής. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται και σχολιάζεται η σχετική με αυτό το θέμα ερευνητική βιβλιογραφία με ιδιαίτερη έμφαση στην ασθένεια του καρκίνου. Αρχικά αναφέρονται οι βασικές αρχές της αφηγηματικής προσέγγισης στην ψυχολογία και έπειτα ο τρόπος που νοείται η χρόνια και σοβαρή ασθένεια από την αφηγηματική σκοπιά. Ακολουθεί μια παρουσίαση των ποιοτικών ερευνών που βασίζονται στον λόγο των ασθενών για τον καρκίνο και τέλος σχολιάζεται η χρησιμότητα και οι πιθανές μελλοντικές εξελίξεις της αφηγηματικής προσέγγισης στη μελέτη του καρκίνου.

Η κοινωνική κατασκευή της εξάρτησης μέσα από τις αφηγήσεις των γονέων εξαρτημένων ατόμων

Γ. Τερζοπούλου και Μ. Σδούκου

Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Στο χώρο της σύγχρονης ψυχολογικής έρευνας, ο κοινωνικός κονστρουξιονισμός και οι γλωσσικά επικεντρωμένες ερευνητικές προσεγγίσεις κερδίζουν ολοένα και μεγαλύτερο έδαφος. Η αφηγηματική προσέγγιση, ως μια ερευνητική εκδοχή της «στροφής προς το λόγο», θεωρεί τις αφηγήσεις των ανθρώπων ως πρωταρχική πηγή δεδομένων, δίνοντας έμφαση στο κοινωνικό, πολιτισμικό και σχεσιακό πλαίσιο μέσα στο οποίο δομούνται τα νοήματά τους. Μέσα από μια τέτοια επιστημολογική οπτική, η παρούσα εργασία επιχειρεί να αναδείξει τις διαδικασίες κατασκευής της πραγματικότητας των οικογενειών ουσιοεξαρτημένων ατόμων. Η παρούσα εργασία, με βάση μια συστημική κατανόηση της εξάρτησης, προσεγγίζει τους γονείς των χρηστών ναρκωτικών ουσιών, επικεντρώνοντας στα νοήματα που κατασκευάζουν αλληλεπιδρώντας με το μικρο-κοινωνικό και μακρο-κοινωνικό τους περιβάλλον, και όπως αυτά προκύπτουν μέσα στο ιδιαίτερο πλαίσιο της ερευνητικής συνέντευξης. Η έρευνα βασίζεται στην ανάλυση ημιδομημένων συνεντεύξεων και με τους δύο γονείς εξαρτημένων ατόμων. Υποστηρίζεται ότι μια ανάλυση εστιασμένη στη γλώσσα μπορεί, πρώτον, να αναδείξει τη «φωνή» των γονιών αναφορικά με το πως δομούν το πρόβλημα και την ταυτότητα τους ως γονείς και ως οικογένεια, και, δεύτερον, να μελετήσει το πώς αλληλεπιδρούν οι ατομικές, οικογενειακές και κοινωνικές αφηγήσεις στην κατασκευή της εξάρτησης. Παράλληλα, η έρευνα στοχεύει στο να ενισχύσει την αναστοχαστικότητα του ερευνητή σχετικά με την κατασκευαστική λειτουργία της γνώσης, εμπλουτίζοντας με αυτόν τον τρόπο την κλινική δουλειά με οικογένειες ατόμων με δυσκολίες εξάρτησης.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ – ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ψυχομετρικά εργαλεία πρώιμης ανίχνευσης και παρέμβασης για παιδιά 4-8 ετών με δυσκολίες μάθησης

*Εργαστήριο Ειδικής και Θεραπευτικής Αγωγής (ΕΡ.Ε.Θ.Α),
Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

Η αναγκαιότητα της ψυχοπαιδαγωγικής αξιολόγησης και η χρήση σταθμισμένων τεστ επίδοσης καθιερώθηκε στον εκπαιδευτικό χώρο με σκοπό αφενός την πρώιμη ανίχνευση των παιδιών με τάσεις εμφάνισης μαθησιακών αδυναμιών και αφετέρου την εκπαιδευτική έρευνα, στα πορίσματα της οποίας οφείλει να βασιστεί ο σχεδιασμός των αναλυτικών προγραμμάτων. Η ανωτέρω διαπίστωση οδήγησε την τελευταία 15ετία το ΕΡ.Ε.Θ.Α να ασχοληθεί ερευνητικά με τις διαταραχές της χωροχρονικότητας σε παιδιά 4-8 ετών στο πεδίο της πρωτογενούς δόμησής τους και πρόληψής τους. Σημαντική είναι η συμβολή των εφαρμογών των διαγνωστικών αυτών μέσων του Εργαστηρίου (ΕΡ.Ε.Θ.Α) στην αξιολόγηση της μαθησιακής ετοιμότητας των παιδιών κατά την είσοδό τους στη σχολική ηλικία. Η αξιολόγηση αυτή είναι θεωρητικά και ερευνητικά θεμελιωμένη και έχει υψηλή προγνωστική αξία όσον αφορά στο βαθμό της γνωστικής κυρίως ωριμότητας του παιδιού σε σχέση με τις μετέπειτα επιδόσεις του στο γραπτό λόγο, τις λογικομαθηματικές έννοιες και τις εν γένει απαιτήσεις της σχολικής ζωής. Με αυτόν τον τρόπο (ποιοτική αξιολόγηση των ατομικών προφίλ επίδοσης, των τύπων των σφαλμάτων, των διαταραχών της χωροχρονικότητας και του ψυχοκινητικού συντονισμού και τα γνωστικά ελλείμματα των μαθητών σε βασικούς τομείς) διευρύνεται η δυνατότητα πρώιμης και έγκαιρης παρέμβασης, αλλά και στήριξης των μαθητών με τάσεις εμφάνισης προβλημάτων μάθησης περιορίζοντας παράλληλα τις εμπειρίες της σχολικής αποτυχίας, την αρνητική στάση απέναντι στο σχολείο, και τη διαμόρφωση χαμηλού αυτοσυναισθήματος.

Ψυχομετρικές μέθοδοι για τη διάγνωση της δυσλεκτικής συμπεριφοράς στην έρευνα και την κλινική πρακτική

*Μιλτιάδης Καρβούνης, Λάμπρος Σταύρου
Εργαστήριο Ειδικής και Θεραπευτικής Αγωγής (ΕΡ.Ε.Θ.Α)
Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

Η επικρατούσα διεθνής σύγχυση, όσον αφορά στην εννοιολογική διασάφηση του συνδρόμου της δυσλεξικής συμπεριφοράς και της ακολουθούμενης θεραπευτικής αντιμετώπισης της σε παιδιά προσχολικής και πρωτοσχολικής ηλικίας, οδήγησε αφενός μεν στη διεύρυνση των ερευνητικών προσπαθειών, αφετέρου δε στην ανάπτυξη ψυχοτεχνικών μέσων για χρήση μέσα και έξω από το σχολείο. Ωστόσο, η ασάφεια τόσο λόγω της διαφορετικής επιστημολογικής και επιστημονικής αφετηρίας των εμπλεκομένων με το σύνδρομο αυτό επιστημόνων, όσο και ως προς την ακολουθούμενη συμβουλευτική-θεραπευτική διαδικασία, έχει ως αποτέλεσμα οι παρεμβάσεις να επικεντρώνονται κυρίως στην πρόληψη συμπτωμάτων δευτερογενούς και τριτογενούς επιπέδου και όχι στην πρωτογενή πρόληψη η οποία απευθύνεται σε όλο το μαθητικό πληθυσμό. Το Τεστ Εντοπισμού Δυσλεξικής Συμπεριφοράς για παιδιά του Νηπιαγωγείου και των δύο πρώτων τάξεων του Δημοτικού Σχολείου αφορά στην αξιολόγηση όλου του μαθητικού πληθυσμού (της εν λόγω ηλικίας) σε σχέση με την πρόσκτηση των δεξιοτήτων οι οποίες σχετίζονται άμεσα και εξειδικευμένα με συγκεκριμένους παράγοντες επικινδυνότητας εμφάνισης δυσκολιών στην ανάγνωση και ορθογραφημένη γραφή. Επειδή η αξιολόγηση πραγματοποιείται με παιγνιώδη μορφή, το τεστ συνιστά μια εξαιρετική εναλλακτική λύση για συλλογή άδηλων πληροφοριών χρησιμεύοντας στην εκτίμηση πλευρών της γνωστικής, της συναισθηματικής και της πραξιακής εξέλιξης του παιδιού από μια περισσότερο κλινική σκοπιά.

Κατασκευή και στάθμιση του τεστ Πλευρικότητας για παιδιά 4-8 ετών

Π.-Δ. Σταύρου¹, Λ. Σταύρου

Εργαστήριο Ειδικής και Θεραπευτικής Αγωγής (ΕΡ.Ε.Θ.Α)

Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Προβλήματα στην πλευρικότητα παιδιών προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας έχουν συνδεθεί συχνά με ψυχοκινητικές δυσκολίες (π.χ. αδεξιότητα), με μαθησιακές δυσκολίες (π.χ. δυσλεξία), με προβλήματα λόγου (π.χ. τραυλισμός), με οργανικής φύσης προβλήματα (π.χ. στραβισμός), αλλά και με κοινωνικές και ψυχολογικές δυσκολίες των παιδιών. Σκοπός της δικής μας έρευνας είναι η κατασκευή και η στάθμιση ενός νέου τεστ πλευρικότητας για παιδιά 4-8 ετών, το οποίο να εξυπηρετεί αποκλειστικά την ανίχνευση της επικράτησης της μιας πλευράς του σώματός τους σε διάφορες συνθήκες, δηλ. στη γραφή, σε κινήσεις που απαιτούν δύναμη, ακρίβεια, επιδεξιότητα και σε δραστηριότητες της καθημερινής ή της σχολικής ζωής. Ο ερευνητής χορήγησε μια σειρά δοκιμασιών προτίμησης χεριού, ποδιού, αυτιού και ματιού σε παιδιά του Νηπιαγωγείου και της Α' & Β' τάξης του Δημοτικού Σχολείου σταθμίζοντας τα αποτελέσματα. Η μέθοδος που ακολουθήθηκε για τη συγκρότηση ενός αντιπροσωπευτικού δείγματος (600 παιδιά 4-8 ετών από την περιοχή των νομών Ιωαννίνων και Αττικής) του ερευνητικού πληθυσμού που μας ενδιαφέρει ήταν η κατά στρώματα τυχαία δειγματοληψία ως προς την τάξη, το φύλο και τη χρονολογική ηλικία των υποκειμένων. Η εικοσάλεπτη διαδικασία εξέτασης πραγματοποιήθηκε σε ατομικό επίπεδο, κατά τη διάρκεια της οποίας τα παιδιά εκτέλεσαν μια συστοιχία δοκιμασιών και χειρίστηκαν μια σειρά από αντικείμενα.

Κλίμακα Λογικομαθηματικής Σκέψης ως ψυχομετρικό εργαλείο πρώιμης ανίχνευσης δυσκολιών γνωστικής ανάπτυξης για παιδιά ηλικίας 4-6 ετών

Σταύρου Λάμπρος, Δεληκανάκη Νίκη
Εργαστήριο Ειδικής και Θεραπευτικής Αγωγής (ΕΡ.Ε.Θ.Α)
Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Η ερευνητική μας εργασία εντάσσεται στο πεδίο της στάθμισης ψυχομετρικών εργαλείων με σκοπό την πρώιμη ανίχνευση διαταραχών γνωστικής ανάπτυξης και τον εντοπισμό υποκειμένων σε επικινδυνότητα (at risk), σε παιδιά ηλικίας 4-6 ετών, καθώς και στη διερεύνηση των εμπλεκόμενων παραγόντων.

Η κλίμακα αποτελείται από πέντε υποκλίμακες, ως ακολούθως: 1) *χωρική ικανότητα*, 2) *χρόνος (χρονική διαδοχή)*, 3) *σειροθέτηση και ακολουθίες*, 4) *ταξινόμηση*, 5) *αριθμός*. Οι δοκιμασίες είναι εικονογραφικής μορφής, προφορικής απάντησης και εκτέλεσης γνωστικού έργου με χειρισμούς (tasks). Η επίδοση είναι ατομική και ο μέσος χρόνος επίτευξης ανέρχεται στα 23 λεπτά. Οι νόρμες διαφοροποιούνται ανά εξάμηνο ηλικίας. Κατά τη βαθμολόγηση εξάγεται ένα συνολικό σκορ επίδοσης, ενώ η κάθε υποκλίμακα βαθμολογείται ξεχωριστά, έτσι ώστε να προκύπτουν μετρήσεις γενικής γνωστικής ανάπτυξης και κατά υποκλίμακα ειδικότερα. Ακόμα, η διαφορά μεταξύ των υποκλιμάκων παρέχει σημαντική πληροφόρηση, η οποία δύναται να αξιολογείται κατά την ανίχνευση, αλλά και κατά το σχεδιασμό του προγράμματος παρέμβασης.

Το δείγμα της κυρίως στάθμισης αφορά 410 υποκείμενα, 4-6 ετών, που φοιτούσαν σε νηπιαγωγεία, στους τέσσερις νομούς της Κρήτης, ενώ προηγήθηκαν δυο προερευνητικές φάσεις. Τα δεδομένα μας ελήφθησαν κατά τη διάρκεια ατομικής συνέντευξης, ενώ συμπληρώθηκαν ερωτηματολόγια από εκπαιδευτικούς και γονείς. Επίσης, τεστ μαθηματικών επιδόθηκε σε μέρος του δείγματος ένα έτος μετά, στην Α' Δημοτικού.

Σύμφωνα με τη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων μας, η κλίμακα παρουσιάζει καλή εγκυρότητα εννοιολογικής κατασκευής και περιεχομένου, καθώς και καλή εγκυρότητα κριτηρίου. Η αξιοπιστία εσωτερικής συνοχής για το δείκτη Cronbach's alpha είναι 0,93.

Ανάπτυξη του τεστ και του ερωτηματολογίου για την ανίχνευση της αναπτυξιακής διαταραχής του συντονισμού των κινήσεων

Z. Καραπατζάκη¹, Α. Σταύρου¹

Εργαστήριο Ειδικής και Θεραπευτικής Αγωγής (ΕΡ.Ε.Θ.Α)

Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Στην παρούσα μελέτη παρουσιάζουμε τη μέθοδο που αναπτύχθηκε με σκοπό την ανίχνευση της αναπτυξιακής διαταραχής συντονισμού των κινήσεων σε παιδιά ηλικίας 4-8 ετών. Η μέθοδος περιλαμβάνει δύο αλληλοσυμπληρούμενα τμήματα, και συγκεκριμένα ένα τεστ και ένα ερωτηματολόγιο δύο τύπων. Το τεστ ελέγχει άμεσα το συντονισμό τόσο της αδρής όσο και της λεπτής κινητικότητας. Αποτελείται από 10 υποτέστ: σχέδιο ενός ανθρωπάκου, αντιγραφή σχημάτων, πέρασμα χαντρών σε κλωστή, λαβύρινθος, στατική ισορροπία, περπάτημα στις μύτες και φτέρνες, τύλιγμα νήματος σε καρούλι, χτίσιμο γέφυρας με τα δύο χέρια, περπάτημα στο ρυθμό εμβατηρίου, ευκινησία στο τρέξιμο. Ο πρώτος τύπος του ερωτηματολογίου αποτελείται από 56 ερωτήσεις και αναφέρεται σε παιδιά ηλικίας 4-6 ετών. Ο δεύτερος τύπος αποτελείται από 35 ερωτήσεις και αναφέρεται σε παιδιά 6-8 ετών. Και οι δύο τύποι απαντώνται από τον εκπαιδευτικό. Η μέθοδος σταθμίστηκε κατά τη διεξαγωγή έρευνας πανελλαδικού τύπου. Το δείγμα της έρευνάς μας αποτέλεσαν 1200 παιδιά, ηλικίας 4-8 ετών, από 33 νηπιαγωγεία και 32 δημοτικά σχολεία της χώρας, η επιλογή των οποίων έγινε με τη μέθοδο της τυχαίας δειγματοληψίας δύο σταδίων.

Η χορήγηση όλων των δοκιμασιών πραγματοποιήθηκε προσωπικά από την ερευνήτρια. Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης καταχωρήθηκαν σε ειδικά πρωτόκολλα. Η στατιστική ανάλυση πραγματοποιήθηκε με το στατιστικό πρόγραμμα S.P.S.S.

Η ανάλυση των δεδομένων έδειξε ότι ένα ποσοστό, της τάξης του 5%, των παιδιών που εξετάστηκαν παρουσιάζουν σοβαρές ψυχοκινητικές δυσκολίες.

Η πρόκληση των Νέων Τεχνολογιών στην αξιολόγηση και στην πρώιμη ανίχνευση δυσκολιών μάθησης παιδιών προσχολικής ηλικίας

Α. Σταύρου¹, Α. Μακράτζη¹

¹ Εργαστήριο Ειδικής και Θεραπευτικής Αγωγής (ΕΡ.Ε.Θ.Α)

Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Ο ηλεκτρονικός υπολογιστής (Η/Υ) και γενικότερα οι Νέες Τεχνολογίες (ΝΤ) εξελίσσονται με ταχύτατους ρυθμούς τις τελευταίες δεκαετίες. Η εξέλιξη αυτή δεν αφορά μόνο στις χρηστικές δυνατότητες, αλλά κυρίως στον τρόπο αλληλεπίδρασης με το χρήστη. Το φιλικό προς το χρήστη περιβάλλον αλληλεπίδρασης, με δυνατότητες περαιτέρω βελτίωσης, αποτελεί πρόκληση και δημιουργεί προοπτικές ψυχοπαιδαγωγικής χρήσης τους σε παιδιά και άτομα με ή χωρίς ειδικές ανάγκες. Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω χαρακτηριστικά του Η/Υ και των ΝΤ, τις ιδιαιτερότητες και ανάγκες των παιδιών και τη δυναμική ενός αφηγηματικού πλαισίου, δημιουργήσαμε ένα ηλεκτρονικό πρόγραμμα αξιολόγησης-πρώιμης ανίχνευσης δυσκολιών μάθησης και εκπαίδευσης παιδιών προσχολικής ηλικίας και παιδιών με ειδικές ανάγκες. Στη μελέτη αυτή παρουσιάζονται τα αποτελέσματα τα οποία προέκυψαν από τον έλεγχο της λειτουργικότητας και της αξιοπιστίας του ηλεκτρονικού εργαλείου αξιολόγησης και από την εφαρμογή του ηλεκτρονικού προγράμματος παρέμβασης που δημιουργήσαμε για παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Διαγνωστικά εργαλεία για την έγκαιρη ανίχνευση αναγνωστικών δυσκολιών: Το παράδειγμα του Texas Primary Reading Inventory (TPRI)

A. Μουζάκη

Εργαστήριο Ειδικής και Θεραπευτικής Αγωγής (ΕΡ.Ε.Θ.Α)

Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Το Texas Primary Reading Inventory (TPRI) είναι μια διαγνωστική δοκιμασία αξιολόγησης αναγνωστικών δεξιοτήτων που σκοπεύει στον έγκαιρο εντοπισμό των μαθητών που διατρέχουν κίνδυνο εμφάνισης αναγνωστικών διαταραχών. Επιπλέον στοχεύει στη διευκόλυνση του σχεδιασμού της διδασκαλίας από τον εκπαιδευτικό και την παροχή κατάλληλης διδακτικής παρέμβασης και όχι στην αξιολόγηση των μαθητών για την κατάταξη ή προαγωγή τους στην επόμενη σχολική τάξη.

Το TPRI χρησιμοποιείται σήμερα σε 75.000 τάξεις δημοτικών σχολείων σε 38 πολιτείες της Αμερικής.

Περιλαμβάνει α) την προκαταρκτική εξέταση (screening) και β) την αναλυτική καταγραφή επιμέρους δεξιοτήτων (inventory) που σχετίζονται με την ανάπτυξη της ανάγνωσης στο παιδί όπως είναι η φωνημική επίγνωση, η συσχέτιση γραφημάτων με φωνήματα, η αναγνωστική κατανόηση, κλπ. Η προκαταρκτική εξέταση (screening) αναπτύχθηκε από μια διαχρονική βάση δεδομένων δείγματος 952 μαθητών, οι αναγνωστικές δεξιότητες των οποίων είχαν αξιολογηθεί από το Νηπιαγωγείο μέχρι και το τέλος της Β' Δημοτικού. Κατά τη διάρκεια της αναλυτικής καταγραφής ο εκπαιδευτικός καταρτίζει ένα περίγραμμα των αναγνωστικών δεξιοτήτων του παιδιού με συγκεκριμένες αναφορές σε ικανότητες και αδυναμίες το οποίο και θα χρησιμοποιήσει για το σχεδιασμό και τη διεξαγωγή της διδασκαλίας του. Τέλος, το TPRI είναι ειδικά σχεδιασμένο για να χορηγείται με ευκολία από εκπαιδευτικούς που έχουν περιορισμένη εμπειρία στη χρήση σταθμισμένων δοκιμασιών.

ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ: Ψυχογλωσσολογικές και Ψυχοακουστικές προσεγγίσεις στις αναπτυξιακές γλωσσικές διαταραχές

Πρόεδρος: Β. Ηλιάδου¹

Συζητητής: Σ. Σταυρακάκη²

¹ Λέκτορας Ψυχοακουστικής και Νευρο-ωτολογίας, Τομέας Νευροεπιστημών, Ιατρική Σχολή, ΑΠΘ

² Λέκτορας Ψυχογλωσσολογίας, Φιλοσοφική Τμήμα Ιταλικής γλώσσας και Φιλολογίας, ΑΠΘ

Το συμπόσιο αυτό επικεντρώνει στις αναπτυξιακές διαταραχές γλώσσας υιοθετώντας ψυχοακουστική και ψυχογλωσσολογική προσέγγιση στα πλαίσια των οποίων τόσο οι ακουστικές όσο και οι γλωσσικές διεργασίες αντιμετωπίζονται ως ψυχολογικές και νευρολογικές διεργασίες. Συγκεκριμένα, επικεντρώνει σε δύο αναπτυξιακές γλωσσικές διαταραχές τα όρια των οποίων θεωρούνται συχνά ασαφή, την Ειδική Γλωσσική Διαταραχή και τη Δυσλεξία. Η Ειδική Γλωσσική Διαταραχή είναι ετερογενής διαταραχή γλωσσικής ανάπτυξης που χαρακτηρίζεται από προβλήματα στην ανάπτυξη της γλώσσας, ενώ οι υπόλοιπες γνωστικές λειτουργίες παραμένουν σε φυσιολογικό επίπεδο. Η Δυσλεξία είναι επίσης ετερογενής διαταραχή που χαρακτηρίζεται από προβλήματα στην κατάκτηση της ανάγνωσης και γραφής, ενώ η νοημοσύνη παραμένει σε φυσιολογικά επίπεδα.

Στο συμπόσιο αυτό παρουσιάζονται τρεις ψυχογλωσσολογικές μελέτες και μια ψυχοακουστική. Οι ψυχογλωσσολογικές μελέτες επικεντρώνουν σε διαφορετικά γλωσσικά φαινόμενα: στην κατανόηση των αναφορικών προτάσεων στη Δυσλεξία, στην παραγωγή και κατανόηση αντωνυμιών από παιδιά με Ειδική Γλωσσική Διαταραχή και στην κατάκτηση του συντελεσμένου αορίστου από παιδιά με Δυσλεξία. Η ψυχοακουστική μελέτη παρέχει εισαγωγικά στοιχεία για τις κεντρικές ακουστικές διαταραχές επεξεργασίας και παρουσιάζει τη μεθοδολογία δημιουργίας δοκιμασιών για την Ελληνική Γλώσσα.

Μορφολογικές ικανότητες στην Αναπτυξιακή Δυσλεξία

A. Ζάχου¹, Harald Clahsen², Σταυρούλα Σταυρακάκη³

^{1,2} Τμήμα Γλωσσών και Γλωσσολογίας, Πανεπιστήμιο του Essex, Colchester

³ Τμήμα Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, ΑΠΘ, Θεσ/νίκη

Η παρούσα ανακοίνωση διερευνά την κατανόηση της μορφολογίας του αορίστου, από παιδιά που έχουν διαγνωστεί με αναπτυξιακή δυσλεξία (Μ.Χ.Η. 8;3) και από φυσιολογικά παιδιά (Zachou 2004). Το πειραματικό υλικό που εφαρμόστηκε ήταν το Τέστ Συντελεσμένου Αορίστου (Clahsen and Stavrakaki, 2004), και το οποίο περιλαμβάνει ρήματα υπαρκτά με σιγματικό και μη σιγματικό αόριστο, ψευδορήματα κατ'αντιστοιχία με τα υπαρκτά ρήματα και ψευδορήματα τα οποία δεν αντιστοιχούν σε κανένα υπαρκτό ρήμα. Τα δυσλεξικά παιδιά είχαν άριστη επίδοση στα υπαρκτά ρήματα με σιγματικό αόριστο, ενώ παρουσίασαν δυσκολίες στα υπαρκτά ρήματα με μη σιγματικό αόριστο. Στην κατηγορία των ψευδορημάτων σε σύγκριση με τις ομάδες ελέγχου, έδειξαν μικρότερη προτίμηση για σιγματικούς αοριστικούς τύπους στα ρήματα που αντιστοιχούσαν στα υπαρκτά σιγματικά, ενώ υπεργενίκευσαν το σιγματικό τύπο στα ψευδορήματα που αντιστοιχούσαν στα υπαρκτά μη-σιγματικά, κάτι που επιβεβαιώνει την αδυναμία ανάσυρσης των αοριστικών τύπων των μη σιγματικών υπαρκτών ρημάτων. Επιπλέον, έδειξαν μειωμένη προτίμηση στην επιλογή σιγματικών τύπων στα ψευδορήματα τα οποία δεν αντιστοιχούν σε κανένα από τα υπαρκτά ρήματα. Τα αποτελέσματα της έρευνας είναι συμβατά με το μοντέλο της διπλής οδού επεξεργασίας του αορίστου και τα συμπεράσματα συζητούνται στο πλαίσιο ερευνών σχετικά με μορφολογικά ελλείμματα στη Δυσλεξία.

Συντακτική κατανόηση και παραγωγή των αντωνυμιών στην Ειδική Γλωσσική Διαταραχή

Σ. Σταυρακάκη¹, H. van der Lely²

¹ Τμήμα Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσ/νίκης, Θεσ/νίκη

² Κέντρο Αναπτυξιακών Γλωσσικών Διαταραχών και Γνωστικής Νευροεπιστήμης University College London, Λονδίνο

Η μελέτη αυτή αποβλέπει στην αξιολόγηση της παραγωγής και κατανόησης αντωνυμιών σε προτάσεις από παιδιά με Ειδική Γλωσσική Διαταραχή και φυσιολογική γλωσσική ανάπτυξη. 9 παιδιά με Ειδική Γλωσσική Διαταραχή έχουν συμμετάσχει στη μελέτη και οι γλωσσικές τους ικανότητες έχουν συγκριθεί με αυτές παιδιών φυσιολογικής γλωσσικής ανάπτυξης. Έχουν χρησιμοποιηθεί έργα *επιλογής εικόνας* και *παραγωγής πρότασης*. Το πειραματικό υλικό αποτελούνταν από τις παρακάτω δομές: (i) προτάσεις με ισχυρές αντωνυμίες, π.χ. *Ο ελέφαντας χτυπά αυτόν* (ii) προτάσεις με κλιτικές αντωνυμίες σε θέση αντικειμένου, π.χ. *Ο σκύλος τον κυνηγά* (iii) προτάσεις με κλιτικές αντωνυμίες σε γενική (κτητική), π.χ. *Η γάτα πίνει το χυμό της* (iv) προτάσεις με αυτοπαθείς αντωνυμίες, π.χ. *Ο σκύλος κλωτσάει τον εαυτό του*. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως τα παιδιά με Ειδική Γλωσσική Διαταραχή είχαν επιλεκτικά προβλήματα μόνο στην ερμηνεία και παραγωγή προτάσεων με κλιτικές αντωνυμίες σε θέση αντικειμένου ενώ τα παιδιά με φυσιολογική γλωσσική ανάπτυξη είχαν υψηλό επίπεδο επίδοσης. Ακολουθώντας προσεγγίσεις που συνδέουν την (ψυχο)γλωσσολογική θεωρία με τη λογοθεραπεία (Ebbels & van der Lely 2001), συζητούνται πιθανές εφαρμογές του πειραματικού υλικού αλλά και των μεθόδων που χρησιμοποιήθηκαν στη συγκεκριμένη μελέτη στη λογοθεραπεία.

Κεντρικές ακουστικές διαταραχές επεξεργασίας σε παιδιά με δυσλεξία-προετοιμασία γλωσσικού υλικού για δημιουργία δοκιμασιών

B. Ηλιάδου¹, Μ. Φουράκης², Α. Βάκαλος¹, J. Hawks³, Γ. Καπρίνης¹

¹ Εργαστήριο Ψυχοακουστικής, Τομέας Νευροεπιστημών, Ιατρική Σχολή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

² Τμήμα επιστημών ομιλίας και ακοής, Ohio State University, USA

³ Σχολή Λογοπαθολογίας και Ακουσολογίας, Kent State University, USA

Ακουστική επεξεργασία καλείται η ικανότητα της διάκρισης των ακουστικών ερεθισμάτων στην καθημερινή ζωή σε συνθήκες θορύβου ή ανταγωνιστικών πηγών ομιλίας. Ερευνητές έχουν αποδείξει την ύπαρξη ακουστικών διαταραχών επεξεργασίας σε παιδιά με δυσλεξία. Ωστόσο η ακριβής συσχέτιση της ύπαρξης αυτής είναι υπό διερεύνηση. Η διερεύνηση των κεντρικών ακουστικών διαταραχών στηρίζεται σε δοκιμασίες με ή χωρίς την ύπαρξη γλωσσικών στοιχείων. Δεδομένης της καθοριστικής σημασίας της γλώσσας οι ανωτέρω δοκιμασίες χρησιμοποιούνται συνδυαστικά. Δημιουργήθηκαν 3 λίστες με 50 λέξεις η καθεμία. Μεθοδολογία: 1. οι μικρότερες λέξεις, για την μείωση της γλωσσικής δυσκολίας, 2. με μεγάλη συχνότητα εμφάνισης, 3. αντανακλούν την συχνότητα εμφάνισης των φωνημάτων στη νέα ελληνική γλώσσα, 4. αντανακλούν ποσοστό οξύτων και παροξύτων λέξεων, 5. αντανακλούν την συχνότητα των φωνηέντων σε τονισμένες συλλαβές. Οι λέξεις αυτές ηχογραφήθηκαν από μια γυναίκα και έναν άντρα και εξετάστηκαν 37 φυσιολογικοί ενήλικες. Αποτελέσματα: 1. Μέσος όρος επιτυχής αναγνώρισης για την ανδρική φωνή ήταν 96.3% και για τη γυναικεία 98.2%. Η στατιστική επεξεργασία έδειξε ότι η γυναικεία φωνή ήταν καλύτερα αντιληπτή (1.6%). 2. Καλύτερη αναγνώριση λέξης όταν αυτή τονίζονταν στη δεύτερη συλλαβή. 3. Το πλεονέκτημα της γυναικείας φωνής ήταν πιο έντονο στις παροξύτονες λέξεις.

Συντακτική κατανόηση των αναφορικών προτάσεων στην αναπτυξιακή Δυσλεξία

*Β. Μπιζέλη¹, Σ. Σταυρακάκη², Κ. Ν. Φουντουλάκης³, Ι. Νηματούδης⁴, Ν. Βλαϊκίδης⁵,
Γ.Στ. Καπρίνης⁶*

1,3,4,6 Γ' Πανεπιστημιακή Ψυχιατρική Κλινική, Π. Γ. Ν. ΑΧΕΠΑ, Θεσ/νίκη

2 Τμήμα Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας ΑΠΘ, Θεσ/νίκη

5 Γ Νευρολογική Κλινική, Π.Γ.Ν. ΑΧΕΠΑ, Θεσ/νίκη

Παρόλο που λίγες μελέτες έχουν επικεντρωθεί στις συντακτικές ικανότητες παιδιών με αναπτυξιακή Δυσλεξία, τα σχετικά πορίσματα δείχνουν πως η κατανόηση της πολύπλοκης σύνταξης λόγω της σύνδεσής της με απαιτήσεις λεκτικής εργαζόμενης μνήμης δημιουργεί προβλήματα. Η μελέτη αυτή εξετάζει την κατανόηση αναφορικών προτάσεων από παιδιά-φυσικούς ομιλητές της ΝΕ με αναπτυξιακή Δυσλεξία. Το δείγμα των παιδιών προέρχεται από το Εξωτερικό Ιατρείο Δυσλεξίας και Μαθησιακών Διαταραχών της Γ' Ψυχιατρικής Κλινικής του Π.Γ.Ν.Θ. ΑΧΕΠΑ. Στο πειραματικό μέρος χρησιμοποιήθηκε το Τεστ Συντακτικής Κατανόησης (Σταυρακάκη, 1999) μέρος του οποίου ελέγχει την κατανόηση των αναφορικών προτάσεων. Το τεστ αυτό περιλαμβάνει εγκιβωτισμένες αναφορικές προτάσεις (πχ. Ο άνδρας που κρατάει τη γυναίκα αγκαλιάζει τον παππού) και αναφορικές προτάσεις δεξιάς προσάρτησης (πχ. Η κυρία κλωτσάει την κοπέλα που πιάνει τον άνδρα). Στην πειραματική διαδικασία χρησιμοποιήθηκε το έργο επιλογής εικόνας. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα παιδιά με Δυσλεξία είχαν περισσότερες δυσκολίες στις προτάσεις όπου η δευτερεύουσα αναφορική ήταν εγκιβωτισμένη και λιγότερες δυσκολίες στις αναφορικές δεξιάς προσάρτησης. Τα αποτελέσματα αυτά συνδέονται με τις απαιτήσεις επεξεργασίας των τύπων των αναφορικών προτάσεων που έχουν ελεγχθεί και συζητούνται στα πλαίσια σύγχρονων προσεγγίσεων στη δυσλεξία.

Τίτλος Συμποσίου: Σύγχρονες προσεγγίσεις στην Περιβαλλοντική Ψυχολογία

Οργανωτής: Ευθυμία Συγκολλίτου

Συζητητής: Ευθυμία Συγκολλίτου

Συμμετέχουσες: 1) Ε. Συγκολλίτου, 2) Κ. Τσουκαλά, 3) Μ. Δανιήλ, 4) Ε. Καλαντίδου

Περίληψη Συμποσίου

Στόχος του συμποσίου είναι η παρουσίαση των σύγχρονων προσεγγίσεων στην Περιβαλλοντική Ψυχολογία. Η πρώτη εργασία παρουσιάζει τη σημερινή ταυτότητα της Περιβαλλοντικής Ψυχολογίας, προσδιορίζοντας ταυτόχρονα τις νέες κατευθύνσεις στις οποίες οφείλει να στραφεί η μελλοντική έρευνα. Η δεύτερη ανακοίνωση αναφέρεται στην αντίληψη του τόπου στη σύγχρονη εποχή, προσδιορίζοντας αρχικά τη διαφοροποίηση του τόπου από το χώρο, και επιχειρώντας να συμβάλει στον προβληματισμό που αναπτύσσεται σήμερα για την ταυτότητα του τόπου στις συνθήκες των νέων τεχνολογιών. Η τρίτη εργασία αποτελεί μια προσπάθεια διερεύνησης της ταυτότητας των προαστιακών πολυχώρων ψυχαγωγίας και εμπορίου ως άλλων «δημόσιων» χώρων, ενώ η τελευταία ανακοίνωση επιχειρεί να προβάλει τον προβληματισμό που προκύπτει από την επίδραση που ασκούν τα τεχνολογικώς προηγμένα εργασιακά περιβάλλοντα στους χρήστες τους.

Λέξεις-κλειδιά: Περιβαλλοντική Ψυχολογία, Τόπος, Αντίληψη Χώρου, Εμπορικοί και Ψυχαγωγικοί Πολυχώροι, Τεχνολογικά Προηγμένα Εργασιακά Περιβάλλοντα.

Η ταυτότητα της Περιβαλλοντικής Ψυχολογίας. Μελλοντικές κατευθύνσεις

Ε. Συγκολλίτου

Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Περίληψη

Στόχος της παρούσας ανακοίνωσης είναι η παρουσίαση της επιστημονικής και εφαρμοσμένης συνεισφοράς της Περιβαλλοντικής Ψυχολογίας τις τελευταίες δεκαετίες. Αναλύεται το παράδοξο της ταχείας ανάπτυξης της σε επίπεδο ερευνών και πανεπιστημιακών προγραμμάτων από τη μια, και της συγκεχυμένης ταυτότητάς της από την άλλη, ενώ ταυτόχρονα τίθενται προς συζήτηση τα ερωτήματα α) αν η Περιβαλλοντική Ψυχολογία αποτελεί την οικολογική συνείδηση της εφαρμοσμένης Ψυχολογίας, και αν συνεισέφερε στην ανάλυση και λύση σύγχρονων κοινωνικών προβλημάτων και β) σε ποιο βαθμό η Περιβαλλοντική Ψυχολογία συμβάλλει στις μέρες μας σε μια πιο στενή και λιγότερο καταστροφική σχέση του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον ή και ακόμη σε ποιο βαθμό η έρευνα για τα ψυχολογικά οφέλη από την εμπειρία της σχέσης με το φυσικό περιβάλλον πρέπει να περιορίζεται σήμερα μόνο στην Περιβαλλοντική Ψυχολογία; Τέλος, συζητείται το θέμα των νέων κατευθύνσεων στις οποίες οφείλει να στραφεί η μελλοντική έρευνα της Περιβαλλοντικής Ψυχολογίας ώστε τα άτομα να ανταπεξέλθουν αποτελεσματικότερα στις σύγχρονες τεχνολογίες και την πληροφορική.

Λέξεις-κλειδιά: Περιβαλλοντική Ψυχολογία και Φυσικό Περιβάλλον, Νέες κατευθύνσεις Περιβαλλοντικής Ψυχολογίας

Διεύθυνση: Έφη Συγκολλίτου, Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 541 24 Θεσσαλονίκη. Τηλ.: 2310-997357, Fax: 2310-997384, E-mail: syngo@psy.auth.gr

Η γεωγραφία και η αντίληψη του τόπου στη σύγχρονη εποχή

Κ. Τσουκαλά

Τμήμα Αρχιτεκτόνων, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Περίληψη

Ο τόπος αντιπαρατέθηκε στην έννοια του χώρου εμπλέκοντας στον ορισμό του τον άνθρωπο με τα κοινωνικά, πολιτισμικά και ψυχολογικά του χαρακτηριστικά. Ενώ ο χώρος στην αρχιτεκτονική δηλώνει την ευκλείδεια γεωμετρία των υλικών στοιχείων του και περιορίζεται στις υλικές διαστάσεις και τα χαρακτηριστικά του δομημένου και φυσικού περιβάλλοντος, ο τόπος ορίζεται ως το σημασιολογικό πεδίο όπου συντελούνται οι κοινωνικές διεργασίες και αντανακλάται η συσσωρευμένη εμπειρία και γνώση. Τόπος θεωρείται ο χώρος που ενεργοποιεί το περιεχόμενο της συνείδησης ως συνδυασμό νοητικών αναπαραστάσεων, ιδεολογικών στάσεων, συλλογικής και ατομικής μνήμης, αποκρυσταλλωμένης γνώσης και συναισθημάτων. Ανάλογα με το βαθμό σημαντικότητας των κοινωνικο-ιστορικών γεγονότων που σημασιοδοτούν έναν συγκεκριμένο χώρο, αυτός ο τελευταίος λειτουργεί ως τόπος ανεξάρτητα από τα εμπειρικά βιώματα του ατόμου. Ως ισχυρός φορέας συλλογικής μνήμης αποσυνδέει το χαρακτήρα του από τις προσωπικές εμπειρίες του ανθρώπου και το χρόνο επαφής του με το συγκεκριμένο χώρο. Ωστόσο, ο τόπος σε μία δεύτερη εκδοχή του διαμορφώνει τις ποιότητές του μέσα από τις αισθητηριο-κινητικές εμπειρίες του χώρου και τα προσωπικά βιώματα του ατόμου. Η εργασία μας πρόθεση έχει να μελετήσει τις αλλαγές που υφίσταται αυτή η δεύτερη υπόσταση του τόπου μέσα στις σύγχρονες συνθήκες ζωής του ανθρώπου.

Χαρακτηριστικά της νεωτερικής περιόδου που αγγίζουν ακραίες τιμές την εποχή της παγκοσμιοποίησης ανατρέπουν τη γεωγραφία και την αντίληψη του τόπου. Η ψηφιακή τεχνολογία, η ρευστότητα του χώρου διαμονής και εργασίας, η δυνατότητα πραγματοποίησης δρομολογίων σε ελάχιστο χρόνο, υπόγεια και εναέρια, χωρίς άμεση επαφή με τον περιβάλλοντα χώρο, η πολυπολιτισμική συγκρότηση των κοινωνιών, οι αλλαγές στις μικρο-κοινωνικές και μακρο-κοινωνικές δομές, οι μετασχηματισμοί στη μορφή και τη σημασία των δημόσιου χώρου, επιδρούν στη μέχρι πρόσφατα ισχύουσα γεωγραφία και αντίληψη του τόπου. Τα όρια των οικιστικών περιοχών που συγκροτούν τα πολεοδομικά συγκροτήματα γίνονται δυσδιάκριτα όπως και οι διαφορές αστικών και αγροτικών περιοχών. Τα μεγέθη και η ομοιογένεια του δομημένου χώρου ακυρώνουν κάθε προσπάθεια κατασκευής σημείων αναφοράς για τον προσανατολισμό, ενώ οι υποδομές των πόλεων συμβάλλουν στην παθητική χωρική στάση του ανθρώπου. Οι ψηφιακές πόλεις και τα τεχνητά φυσικά περιβάλλοντα δημιουργούν μία νέα πραγματικότητα και οι ρυθμοί ζωής παραβαίνουν τα βιολογικά όρια του κανονικού ανθρώπου.

Οι αλλαγές αυτές επιδρούν στη συγκρότηση της εικόνας του εγώ και του άλλου, και κατά συνέπεια στην αντίληψη του χώρου που αποτελεί το υλικό πεδίο ανάπτυξης των ανθρωπινων δραστηριοτήτων και σχέσεων. Η εργασία μας επιχειρεί να συμβάλει στον προβληματισμό που αναπτύσσεται σήμερα από την επιστημονική κοινότητα για την ταυτότητα του τόπου, τα χαρακτηριστικά και τις ποιότητές του μέσα στις νέες συνθήκες της παγκοσμιοποίησης και των νέων τεχνολογιών.

Λέξεις-κλειδιά: Τόπος, Παγκοσμιοποίηση και Χώρος, Αντίληψη του Χώρου, Ταυτότητα του Χώρου, Νέες Τεχνολογίες και Χώρος

Διεύθυνση: Κυριακή Τσουκαλά, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Πολυτεχνικής Σχολής Α.Π.Θ., 54124 Θεσσαλονίκη, Τηλ. 2310 995577, Fax: 2310 995568, E-mail: ktsouka@arch.auth.g

Προαστιακοί Πολυχώροι Ψυχαγωγίας και Πόλη: Case Study στο Village Entertainment Park, Άγιος Ι. Ρέντης, Αττική

Μ. Δανιήλ

Τμήμα Αρχιτεκτόνων, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Περίληψη

Στόχος της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση της ταυτότητας προαστιακών πολυχώρων ψυχαγωγίας και εμπορίου στη σύγχρονη μητρόπολη, χώρων οι οποίοι απορροφούν σημαντικό μέρος της δημόσιας δραστηριότητας των σύγχρονων πολιτών και εμφανίζονται σήμερα ως άλλοι «δημόσιοι» χώροι. Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά τους είναι η συνύπαρξη της έννοιας του *δημόσιου χώρου* με αυτή της *ελεγχόμενης εισόδου*, της *ασφάλειας*, της *φύλαξης* και των *κανονισμών* που επιβάλλονται σε έναν *ιδιωτικό χώρο*. Πρόκειται για *συλλογικούς χώρους* μέσα σε *περιφρουρημένες ιδιωτικές ζώνες*. Οι χώροι αυτοί, στην προσπάθειά τους να μιμηθούν τον πραγματικό δημόσιο χώρο της πόλης, γίνονται προσομοιώσεις του αστικού τοπίου σε μια «βελτιστοποιημένη», «ιδανική» ή «ουτοπική» του μορφή. Στην παρούσα έρευνα έλαβε μέρος περιορισμένο δείγμα πληθυσμού (δέκα άτομα), ηλικίας 23 έως 33 ετών, το οποίο συμμετείχε σε συνεντεύξεις στο ψυχαγωγικό και εμπορικό κέντρο Village Entertainment Park, στον Αγ. Ι. Ρέντη Αττικής, με στόχο να διερευνηθεί ο χαρακτήρας του βιωμένου τόπου, μέσα από τη ματιά των ανθρώπων που τον χρησιμοποιούν. Τα αποτελέσματα των δεδομένων συζητώνται ως προς τα εξής α) Σύγκριση του κέντρου της πόλης με τον προαστιακό πολυχώρο, β) Διερεύνηση της «πολύ-λειτουργικότητας» και συνδυασμός δραστηριοτήτων, γ) Αποτίμηση του αισθήματος της ασφάλειας για τους χρήστες του χώρου, δ) Οικειοποίηση και κοινωνική συναναστροφή, ε) Διερεύνηση των «δημόσιων» ποιοτήτων του χώρου, και στ) Αναζήτηση του ιδανικού πολυχώρου.

Λέξεις-Κλειδιά: Εμπορικοί και Ψυχαγωγικοί Πολυχώροι, Συλλογικές Δραστηριότητες, Ιδιωτικοί Χώροι Δημόσιας Χρήσης

Διεύθυνση: Μαρία Ν. Δανιήλ, Δημητρίου Γούναρη 7, 54622, Θεσσαλονίκη

Τηλ. 2310 265629, Fax: 2310 257352, E-mail: mdaniil@hotmail.com

Ο εργαζόμενος ως χρήστης τεχνολογικώς προηγμένων εργασιακών περιβαλλόντων

Ε. Καλαντίδου

Τμήμα Αρχιτεκτόνων, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Περίληψη

Στόχος της παρούσας ανακοίνωσης είναι η προβολή του προβληματισμού που προκύπτει από την επίδραση που ασκούν τα τεχνολογικώς προηγμένα εργασιακά περιβάλλοντα στους χρήστες τους. Αναλύεται η αλληλεπίδραση που αναπτύσσεται ανάμεσα στα επονομαζόμενα “έξυπνα” κτίρια και το άτομο μέσα από παραδείγματα πιλοτικής έρευνας, ενώ ταυτόχρονα τίθενται προς συζήτηση τα εξής ερωτήματα: α) Σε ποιο βαθμό αυτά τα καινοτόμα εργασιακά πλαίσια συμβάλλουν στην ικανοποίηση του χρήστη, στη διατήρηση της ψυχικής και βιολογικής του υγείας καθώς και στην κοινωνική αλληλεπίδραση; β) Ποιες συνέπειες βιώνει ο χρήστης (θετικές και αρνητικές) από την καθημερινή επαφή του με το “έξυπνο” εργασιακό περιβάλλον; Τέλος, συζητείται η προσπάθεια προσέγγισης ενός τεχνοκρατικού ζητήματος, όπως είναι η λειτουργία ενός κτιρίου, με κύριο γνώμονα το χρήστη και η διαμόρφωση ενός σύγχρονου εργασιακού περιβάλλοντος με βάση τις δικές του ανάγκες.

Λέξεις-κλειδιά: Τεχνολογικώς προηγμένα Εργασιακά Περιβάλλοντα («έξυπνα» κτίρια γραφείων), Χρήση του Χώρου, Χωρική Συμπεριφορά, Αξιολόγηση Χώρου

Διεύθυνση: Ελένη Καλαντίδου, Ηγελόχου 4, 54250 Θεσσαλονίκη. Τηλ. 2310-311795, E-mail: ekalan@arch.auth.gr

ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ:

Κοινωνικό στίγμα και σχιζοφρένεια: Προκλήσεις και απαντήσεις

Πρόεδρος: Α. Σταλίκας

Ομιλητές: Μ. Οικονόμου, Α. Μερτίκα, Χ. Γραμανδάρη, Χ. Σεργιάννη, Ε. Δημητριάδου

Συζητητής: Μ. Οικονόμου

Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής, Αθήνα

Σε αυτό το συμπόσιο παρουσιάζονται διαφορετικές θεωρητικές, και ερευνητικές προσεγγίσεις που εξετάζουν τον ρόλο του στίγματος της ψυχικής ασθένειας γενικότερα και της σχιζοφρένειας ειδικότερα στις ερμηνείες και παρεμβάσεις ευαίσθητοποίησης του γενικού πληθυσμού. Οι ομιλητές προσεγγίζουν θεωρητικά και ερευνητικά το θέμα και παρουσιάζουν ευρήματα που είναι ενδεικτικά τόσο της κοινωνικής ή μη αποδοχής της ψυχικής ασθένειας, και του τρόπου παρέμβασης για την αλλαγή των στιγματιστικών στάσεων.

Η αναπαράσταση της σχιζοφρένειας και των ατόμων με σχιζοφρένεια στον Ελληνικό ειδησεογραφικό τύπο

Χ. Γραμανδάνη, Ε. Λουκή, Α. Λεοντιάδου, Δ. Σπηλιώτης, Ε. Δημητριάδου

Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής, Αθήνα

Ποσοτική και Ποιοτική Ανάλυση συστηματικά αποδελτιωμένων από το Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής αποκομμάτων ημερήσιου και εβδομαδιαίου ειδησεογραφικού τύπου που αναφέρονται στη σχιζοφρένεια και στα άτομα με σχιζοφρένεια.

Παρουσίαση των αποτελεσμάτων ποσοτικής-περιγραφικής ανάλυσης της συχνότητας με την οποία ο Ελληνικός ειδησεογραφικός τύπος αναφέρεται σε θέματα που αφορούν τη σχιζοφρένεια και τα άτομα με σχιζοφρένεια: α) επικεντρώνοντας στις κυριολεκτικές και αντικειμενικές τους διαστάσεις και β) χρησιμοποιώντας την έννοια 'σχιζοφρένεια' ή/και τα παράγωγά της μεταφορικά, για να περιγράψει άσχετες με τη διαταραχή καταστάσεις.

Παρουσίαση των προκαταρκτικών αποτελεσμάτων ποιοτικής ανάλυσης (δείγμα αποκομμάτων από 01-01-04 μέχρι 31-12-04) με τη μέθοδο της Συναινετικής Ποιοτικής Έρευνας (CQR) στόχος της οποίας είναι η διερεύνηση: α) των τρόπων με τους οποίους παρουσιάζονται και αναπαριστώνται η σχιζοφρένεια και τα άτομα σχιζοφρένεια στον Ελληνικό ειδησεογραφικό τύπο και β) του βαθμού στον οποίο αυτοί οι τρόποι παρουσίασης και αναπαράστασης διαμορφώνουν ή/και επιβεβαιώνουν και αναπαράγουν στιγματιστικό στερεοτυπικό λόγο και «βλέμμα» όσον αφορά την πραγματικότητα και τις διαστάσεις της εν λόγω ψυχικής διαταραχής.

Στίγμα και σχιζοφρένεια

Μ. Οικονόμου, Χ. Γραμανδάνη

Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής, Αθήνα

Το κοινωνικό στίγμα που συνδέεται με την ψυχική ασθένεια και ειδικότερα με τη σχιζοφρένεια έχει ρίζες που εισδύουν σε βάθος χρόνου. Στην ελληνική γλώσσα «στίγμα» σημαίνει «σημάδι» σε κάποιον που θέλω να ξεχωρίζω. Στο Μεσαίωνα στιγματίζαν κατά τρόπο εμφανή το σώμα των εγκληματιών, ενώ κατά τη διάρκεια των αιώνων, η σημασία του στίγματος διαφοροποιήθηκε και κατέληξε να σημαίνει κάποιο κακό σημάδεμα. Τα τελευταία χρόνια η λέξη «στίγμα» χρησιμοποιείται για να δείξει ότι ορισμένες ασθένειες, όπως η φυματίωση, ο καρκίνος και ιδίως η ψυχική ασθένεια, καθώς και τα χαρακτηριστικά και οι συμπεριφορές που τις συνοδεύουν, εγείρουν προκαταλήψεις «εναντίον» των ατόμων που πάσχουν από αυτές. Οι ψυχικά ασθενείς έχουν να αντιμετωπίσουν -εκτός από την ίδια τη νόσο- τους μύθους, τα στερεότυπα, τις προκαταλήψεις και τις διακρίσεις που συνοδεύουν τη σχιζοφρένεια και διαμορφώνουν το κοινωνικό στίγμα. Το στίγμα αποτρέπει τους ασθενείς να αναζητήσουν θεραπεία και οδηγεί τους ίδιους και τις οικογένειές τους στην περιθωριοποίηση. Η αντιμετώπιση του στίγματος αποτελεί ουσιαστική μεταβλητή στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης βιοψυχοκοινωνικής προσέγγισης του ατόμου με σχιζοφρένεια. Μια ουσιαστική συνεισφορά στην κατεύθυνση αυτή αποτελεί το Πρόγραμμα Ενάντια στο Κοινωνικό Στίγμα της Ψυχικής Ασθένειας του Ε.Π.Ι.Ψ.Υ.

Μεταρρυθμίζοντας την κοινότητα: Πρόγραμμα Ενάντια στο Κοινωνικό Στίγμα της Ψυχικής Ασθένειας

Μ. Οικονόμου, Χ. Γραμανδάνη, Ε. Λουκή, Δ. Σπηλιώτης

Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής, Αθήνα

Το 1996 η Παγκόσμια Ψυχιατρική Εταιρεία ξεκίνησε ένα διεθνές πρόγραμμα για την καταπολέμηση του στίγματος και των διακρίσεων που συνοδεύουν την πιο σοβαρή ψυχική διαταραχή, τη σχιζοφρένεια με τίτλο "Open the doors". Για την Ελλάδα, η υλοποίηση του προγράμματος ανατέθηκε στο Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής (Ε.Π.Ι.Ψ.Υ.). Σήμερα το Ε.Π.Ι.Ψ.Υ. υλοποιεί ένα ευρύτερο πρόγραμμα, το «Πρόγραμμα Ενάντια στο Κοινωνικό Στίγμα της Ψυχικής Ασθένειας». Πρόκειται για ένα επιστημονικό πρόγραμμα που δραστηριοποιείται στους τομείς της έρευνας, της εκπαίδευσης και της επικοινωνίας με βασικούς στόχους την ευαισθητοποίηση και ενημέρωση της κοινής γνώμης για τις ψυχικές διαταραχές και την ανάπτυξη δράσεων για την αλλαγή των αρνητικών απόψεων, τη βελτίωση των στάσεων του κοινού και τη μείωση των προκαταλήψεων. Στον ερευνητικό τομέα γίνεται καταγραφή γνώσεων και αποτύπωση στάσεων σε σχέση με την ψυχική ασθένεια του γενικού πληθυσμού και ειδικών πληθυσμιακών ομάδων. Στον εκπαιδευτικό τομέα πραγματοποιούνται ειδικά σχεδιασμένες παρεμβάσεις σε σχολεία, δήμους και κοινότητες, ασθενείς και οικογένειες. Στον τομέα της επικοινωνίας- ενημέρωσης εντάσσεται η συνεργασία με τα ΜΜΕ, παραγωγή ενημερωτικού υλικού, συνεργασία με άλλες εθελοντικές οργανώσεις, ανάπτυξη δικτύου εθελοντών, διοργάνωση σεμιναρίων και συνεδρίων, αλλά και μια σειρά πολιτιστικών-καλλιτεχνικών εκδηλώσεων. Σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν οι εθελοντές του προγράμματος, που ονομάζονται «κυνηγοί στίγματος».

Γνώσεις και στάσεις του κοινού απέναντι στα άτομα με ψυχική διαταραχή και ειδικά σχιζοφρένεια

*Χ. Γραμανδάνη, Α. Μερτίκα, Μ. Οικονόμου
Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής, Αθήνα*

Στόχος της έρευνας που υλοποιήθηκε από το Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής ήταν η διερεύνηση της γνώσης και των στάσεων του κοινού απέναντι στα άτομα με ψυχική διαταραχή και ειδικά σχιζοφρένεια. Σε πανελλαδικό δείγμα 1199 ατόμων εξετάστηκαν μεταβλητές όπως: η έκθεση σε μηνύματα για τη σχιζοφρένεια μέσω των ΜΜΕ, το επίπεδο γνώσης για τη σχιζοφρένεια, η κοινωνική απόσταση από τα άτομα με σχιζοφρένεια, απόψεις ή προτάσεις για προγράμματα αντιμετώπισης της σχιζοφρένειας καθώς και η στάση του κοινού απέναντι στην εγκατάσταση και λειτουργία στεγαστικών δομών στην κοινότητα για χρόνια ψυχικά ασθενείς. Θα παρουσιαστούν συγκεντρωτικά αποτελέσματα που καταγράφουν τις γνώσεις του Ελληνικού πληθυσμού γύρω από τη σχιζοφρένεια και τις στάσεις απέναντι στα άτομα με σχιζοφρένεια.

Εκπαιδευτικές παρεμβάσεις σε μαθητές Γυμνασίου

*Χ. Γραμανδάνη, Ε. Λουκή, Δ. Σπηλιώτης, Α. Λεοντιάδου, Λ. Γιώτης,
Δ. Κολοστούμπης, Χ. Σεργιάννη, Μ. Οικονόμου
Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής, Αθήνα*

Έρευνα διεξήγαγε το Ερευνητικό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής και συγκεκριμένα το Πρόγραμμα Ενάντια στο Κοινωνικό Στίγμα της Ψυχικής Ασθένειας στο μαθητικό πληθυσμό. Σε δείγμα 655 μαθητών και μαθητριών ιδιωτικών και δημόσιων Γυμνασίων της Αθήνας και της περιφέρειας, αξιολογήθηκαν: (α) το επίπεδο των γνώσεων των μαθητών/τριών γύρω από τη σχιζοφρένεια και (β) οι στάσεις τους απέναντι στα άτομα με σχιζοφρένεια. Ακολούθησε δίωρη εκπαιδευτική παρέμβαση από δύο επαγγελματίες ψυχικής υγείας και στη συνέχεια αξιολογήθηκε η αλλαγή, τόσο των γνώσεων, όσο και των στάσεων των μαθητών/τριών. Η παρέμβαση ήταν δομημένη και περιελάμβανε ομαδική συζήτηση μέσα στη σχολική τάξη και ενεργητική μάθηση, μέσω δραστηριοτήτων και βιωματικών παιχνιδιών. Η αξιολόγηση της αλλαγής των γνώσεων και των στάσεων των μαθητών/τριών έγινε και σε διάστημα έξι μηνών μετά την παρέμβαση.

Θα παρουσιαστούν αναλυτικά τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας που είχε ως στόχο την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας μίας εκπαιδευτικής παρέμβασης γύρω από τη σχιζοφρένεια σε μαθητές και μαθήτριες Γυμνασίου και θα συζητηθούν προεκτάσεις τους όσον αφορά το σχεδιασμό και την εφαρμογή άλλων ανάλογων παρεμβάσεων.

ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ: Παροχή εναλλακτικών σχολικών ψυχολογικών υπηρεσιών: Μοντέλα συμβουλευτικής, εκπαίδευσης και εφαρμογής παρεμβατικών προγραμμάτων

*Χ. Χατζηχρήστου, Α. Λαμπροπούλου, Π. Δημητροπούλου, Κ. Λυκισάκου
Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Στο πλαίσιο της εξελικτικής πορείας του μοντέλου παροχής εναλλακτικών σχολικών ψυχολογικών υπηρεσιών που εφαρμόζεται από το Κέντρο Έρευνας και Εφαρμογών Σχολικής Ψυχολογίας του Τομέα Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών παρουσιάζονται βασικά μοντέλα συμβουλευτικής, εκπαίδευσης και εφαρμογής παρεμβατικών προγραμμάτων σε διάφορα επίπεδα πρόληψης. Ειδικότερα στην πρώτη εισήγηση γίνεται αναλυτική αναφορά στα μοντέλα ευαισθητοποίησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης ειδικών ψυχικής υγείας, μεταπτυχιακών φοιτητών σχολικής ψυχολογίας και εκπαιδευτικών όσον αφορά στην παροχή εναλλακτικών σχολικών ψυχολογικών υπηρεσιών και το σχεδιασμό και την εφαρμογή παρεμβατικών προγραμμάτων σε διαφορετικά εκπαιδευτικά πλαίσια. Στη δεύτερη εισήγηση παρουσιάζεται ένα μοντέλο συμβουλευτικής και σταδιακής προσέγγισης επίλυσης προβλημάτων στο σχολικό περιβάλλον όπως αυτό εφαρμόστηκε σε διάφορες ομάδες τα δύο προηγούμενα ακαδημαϊκά έτη. Η επόμενη εισήγηση αφορά την εφαρμογή του Προγράμματος Κοινωνικής και Συναισθηματικής Αγωγής στο πλαίσιο υποστηρικτικής παρέμβασης σε επίπεδο τριτογενούς πρόληψης, το οποίο απευθύνεται σε ομάδες μαθητών με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες. Η τελευταία εισήγηση περιγράφει τις διαφορετικές διαστάσεις του ρόλου καθώς και παρεμβάσεις ενός σχολικού ψυχολόγου σε επίπεδο συστήματος στο εκπαιδευτικό πλαίσιο ενός νηπιαγωγείου. Οι παραπάνω εισηγήσεις αναδεικνύουν την αναγκαιότητα ανάπτυξης και εφαρμογής ποικίλων πολυεπίπεδων δράσεων που συμβάλλουν στην προαγωγή της ψυχικής υγείας των παιδιών και στην ανάπτυξη της σχολικής ψυχολογίας στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Παροχή σχολικών ψυχολογικών υπηρεσιών: Σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις

Χ. Χατζηχρήστου

*Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών,
Αθήνα*

Στην εισήγηση αυτή παρουσιάζονται οι σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις όσον αφορά την παροχή εναλλακτικών σχολικών ψυχολογικών υπηρεσιών, το σχεδιασμό και την εφαρμογή παρεμβατικών προγραμμάτων, την εκπαίδευση και κατάρτιση ειδικών ψυχικής υγείας και εκπαιδευτικών και την αξιολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών σε διάφορα εκπαιδευτικά πλαίσια. Ειδικότερα, γίνεται αναφορά στις σύγχρονες διεθνείς κατευθύνσεις όσον αφορά στην προαγωγή της ψυχικής υγείας των παιδιών καθώς και στο σχεδιασμό και την εφαρμογή παρεμβατικών προγραμμάτων. Τέλος, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην αναγκαιότητα ανάπτυξης μεθόδων και μέσων αξιολόγησης στις διάφορες φάσεις ανάπτυξης και υλοποίησης των παρεμβάσεων και των παρεχόμενων υπηρεσιών στη σχολική κοινότητα.

Σύνδεση ενός μοντέλου συμβουλευτικής με τη σταδιακή επίλυση προβλημάτων για το σχεδιασμό παρεμβάσεων και δράσεων στο σχολικό περιβάλλον

Α. Λαμπροπούλου, Χ. Χατζηχρήστου

*Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα Φιλοσοφίας Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών,
Αθήνα*

Στην παρουσίαση αυτή περιγράφεται η διαδικασία σύνδεσης του μοντέλου επίλυσης προβλημάτων που παρουσιάστηκε και εφαρμόστηκε στο Συνέδριο για το Μέλλον της Σχολικής Ψυχολογίας που διοργανώθηκε στις Η.Π.Α και του μοντέλου παροχής εναλλακτικών σχολικών ψυχολογικών υπηρεσιών που έχει αναπτυχθεί και εφαρμοστεί τα τελευταία χρόνια στα ελληνικά σχολεία από το *Κέντρο Έρευνας και Εφαρμογών Σχολικής Ψυχολογίας*, του Τομέα Ψυχολογίας, του Πανεπιστημίου Αθηνών. Γίνεται αναλυτική παρουσίαση των διάφορων διαστάσεων και της εξελικτικής πορείας της διαδικασίας σύνδεσης των δύο μοντέλων. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στις διαφορετικές φάσεις της εισαγωγής του μοντέλου επίλυσης προβλημάτων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα σε σχέση τόσο με την εκπαίδευση των μεταπτυχιακών φοιτητών σχολικής ψυχολογίας όσο και με την κατάρτιση εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για την εφαρμογή ενός προγράμματος πρωτογενούς πρόληψης. Τέλος, μέσα από αυτή την προσπάθεια διερευνώνται κοινές μελλοντικές προοπτικές και στόχοι σε διεθνές επίπεδο για την προαγωγή μιας ενιαίας θεώρησης για συνεργασία των ειδικών για τη στήριξη των παιδιών αλλά και του συνόλου της σχολικής κοινότητας.

Ψυχοκοινωνική στήριξη μαθητών με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες: Η εφαρμογή του Προγράμματος Κοινωνικής και Συναισθηματικής Αγωγής σε επίπεδο τριτογενούς πρόληψης

Π. Δημητροπούλου, Χ. Χατζηχρήστου

Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Η συγκεκριμένη εισήγηση αφορά στην παρουσίαση της πιλοτικής εφαρμογής του Προγράμματος Κοινωνικής και Συναισθηματικής Αγωγής του Κέντρου Έρευνας και Εφαρμογών Σχολικής Ψυχολογίας του Τομέα Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών στο πλαίσιο υποστηρικτικής παρέμβασης σε επίπεδο τριτογενούς πρόληψης. Ειδικότερα, οι δραστηριότητες του Προγράμματος έχουν συμπεριληφθεί για τη μαθησιακή και ψυχοκοινωνική στήριξη μαθητών, οι οποίοι έχουν διαγνωσθεί από αντίστοιχη υπηρεσία ψυχικής υγείας, ότι αντιμετωπίζουν είτε ένα ευρύ φάσμα ειδικών μαθησιακών δυσκολιών οι οποίες συνήθως συνοδεύονται από προβλήματα σε κοινωνικές δεξιότητες, είτε ποικίλες συναισθηματικές και ψυχοκοινωνικές διαταραχές που προϋπάρχουν ή προκύπτουν από τις δυσκολίες μάθησης. Κατά τη διάρκεια της πολυεπίπεδης παρέμβασης, οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να εκφραστούν με εναλλακτικούς τρόπους επικοινωνίας (π.χ. μη λεκτική), να αναγνωρίζουν και να εξωτερικεύουν τα συναισθήματά τους, να κατανοούν σταδιακά και να αποδέχονται την εικόνα που έχουν για το «διαφορετικό» εαυτό τους καθώς και τους παράγοντες που τη διαμορφώνουν. Τα αποτελέσματα που προκύπτουν από την επαναξιολόγηση των μαθητών μετά την εφαρμογή των δραστηριοτήτων του Προγράμματος, στο πλαίσιο της ευρύτερης παροχής βοήθειας, δείχνουν τη μείωση των προβλημάτων των παιδιών σε επίπεδο διαπροσωπικής και ενδοπροσωπικής συμπεριφοράς, καθώς και μείωση των προβλημάτων της ψυχοκοινωνικής προσαρμογής των παιδιών στο σχολείο.

Παροχή ψυχολογικών υπηρεσιών σε επίπεδο συστήματος σε ένα συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο

Κ. Λυκισάκου, Χ. Χατζηχρήστου

Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Η εισήγηση αναφέρεται στο στρατηγικό σχεδιασμό ενός μοντέλου παροχής ψυχολογικών υπηρεσιών και στα διαφορετικά επίπεδα παρέμβασης σε εκπαιδευτικό πλαίσιο προσχολικής αγωγής. Περιγράφονται τα διαφορετικά στάδια της κατάρτισης και της εφαρμογής του σχεδίου παρέμβασης με βάση τις σύγχρονες διεθνείς τάσεις σχετικά με την παροχή ψυχολογικών υπηρεσιών στη σχολική κοινότητα και τον πολυδιάστατο ρόλο του σχολικού ψυχολόγου. Επίσης, στην εισήγηση περιγράφονται, μέσα από μια συστημική οπτική, η διαδικασία και οι δυσκολίες προσέγγισης του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού πλαισίου κατά την αρχική περίοδο της συνεργασίας με σχολικούς ψυχολόγους.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΓΙΑ 10ο ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΕΛ.Ψ.Ε.

Γιάννενα 2005

ΨΥΧΙΚΗ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ, ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΦΗΒΕΙΑ

Πρόεδρος: Φρόσω Μόττη-Στεφανίδη

Συζητήτρια: Φρόσω Μόττη-Στεφανίδη

1. Ψυχολογική επάρκεια υπό αντίξοες συνθήκες: Μια μελέτη γηγενών, μεταναστών και παλινοστούντων εφήβων

Φρόσω Μόττη-Στεφανίδη

Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα Φ.Π.Ψ., Πανεπιστήμιο Αθηνών

2. Αντιλαμβανόμενες διακρίσεις και ψυχική ανθεκτικότητα γηγενών, μεταναστών και παλινοστούντων εφήβων

Βασίλης Παυλόπουλος,

Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα Φ.Π.Ψ., Πανεπιστήμιο Αθηνών

3. Επιπολιτισμός και οικογενειακές συγκρούσεις ανάμεσα στους μετανάστες και παλινοστούντες έφηβους με τους γονείς τους

Μαρίνα Ντάλλα

Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα Φ.Π.Ψ., Πανεπιστήμιο Αθηνών

4. Ψυχική ανθεκτικότητα και συγκρούσεις μεταξύ γονέων και εφήβων σε γηγενείς και μετανάστες/ παλινοστούντες μαθητές

Νίκος Τάκης, & Αθανασία-Χρυσούλα Παπαθανασίου

Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα ΦΠΨ, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Διεύθυνση:

Φρόσω Μόττη-Στεφανίδη

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Ψυχολογίας

Φιλοσοφική Σχολή

Τομέας Ψυχολογίας, Φ.Π.Ψ

Πανεπιστημιούπολη

Ιλίσσια 157 84, Αθήνα

Τηλ. 010-7277515, 010 8083557

Φαξ: 010 7277534

Ηλεκτρονική διεύθυνση: frmotti@psych.uoa.gr

Επιθυμητή τεχνική υποστήριξη: **Παρουσιάσεις με power point (LCD projector)**

Κλάδοι: Διαπολιτισμική και Αναπτυξιακή Ψυχολογία

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ

Ψυχική ανθεκτικότητα, μετανάστευση και εφηβεία

Η ψυχική ανθεκτικότητα (resilience) αναφέρεται στην ικανότητα του ατόμου για αποτελεσματική προσαρμογή παρά τις αντίξοες συνθήκες ζωής του. Ο χαρακτηρισμός ενός ατόμου ως ψυχικά ανθεκτικού προϋποθέτει πρώτον, ότι βιώνει υπό συνθήκες έντονου στρες, ή ότι έχει εκτεθεί σε κάποιο σημαντικό αρνητικό γεγονός ζωής και δεύτερον, ότι παρόλα αυτά παρουσιάζει αποτελεσματική προσαρμογή και λειτουργία. Ορισμένοι παράγοντες, ατομικοί, οικογενειακοί, ή/και κοινωνικοί, θεωρούνται ότι προστατεύουν τα ψυχικά ανθεκτικά άτομα από τις επιπτώσεις των αντίξοων συνθηκών τις οποίες βιώνουν. Η μετανάστευση αποτελεί παράδειγμα μιας ιδιαίτερα στρεσογόνου διαδικασίας για ολόκληρη την οικογένεια, διότι τόσο οι μετανάστες όσο και οι παλιννοστούντες καλούνται να συνδυάσουν τα στοιχεία δύο πολιτισμών και να προσαρμοσθούν σε μια νέα πραγματικότητα.

Στο συμπόσιο αυτό παρουσιάζονται τα πρώτα αποτελέσματα ενός ερευνητικού προγράμματος, που είχε στόχο να εξετάσει κοινωνικούς και οικογενειακούς παράγοντες, που θεωρούνται προστατευτικοί της ψυχολογικής επάρκειας μεταναστών/παλιννοστούντων μαθητών του Γυμνασίου. Οι μελέτες που θα παρουσιασθούν αποτελούν τμήμα έρευνας που χρηματοδοτήθηκε από το πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. II Πυθαγόρας: Ενίσχυση Ερευνητικών Ομάδων στα Πανεπιστήμια.

Ψυχολογική επάρκεια υπό αντίξοες συνθήκες:

Μια μελέτη γηγενών, μεταναστών και παλιννοστούντων εφήβων

Φρόσω Μόττη-Στεφανίδη

Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα Φ.Π.Ψ., Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ένας από τους βασικούς στόχους αυτής της μελέτης ήταν να εντοπιστούν οι ψυχικά ανθεκτικοί και οι ψυχικά ευάλωτοι γηγενείς, μετανάστες και παλιννοστούντες μαθητές, ώστε να συγκριθούν στη συνέχεια μεταξύ τους ως προς διάφορες κοινωνικές και οικογενειακές παραμέτρους, με στόχο να εξετασθεί ποιες δρουν προστατευτικά για την ψυχολογική επάρκεια των εφήβων. Στη μελέτη πήραν μέρος 1000 γηγενείς, μετανάστες και παλιννοστούντες μαθητές της πρώτης τάξης του Γυμνασίου. Διερευνήθηκαν: πρώτον, ο βαθμός αντιξοοτήτων, τις οποίες βιώνουν οι έφηβοι, με μια κλίμακα Γεγονότων Ζωής και με ένα ερωτηματολόγιο το οποίο περιλάμβανε δημογραφικές πληροφορίες (πυκνότητα κατοικίας, οικογενειακή κατάσταση κ.λπ), δεύτερον, ο βαθμός της ψυχολογικής επάρκειας των εφήβων, με κοινωνιομετρικά τεστ που αξιολογούν τη δημοτικότητα, με τους βαθμούς του σε βασικά σχολικά μαθήματα και με ένα ερωτηματολόγιο καθηγητών που αξιολογεί διάφορες συμπεριφορές των παιδιών. Η συνδυαστική βαθμολογία στις δύο μεταβλητές, αντιξοότητες και επάρκεια, η οποία προέκυψε από τη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων, επέτρεψε το διαχωρισμό των παιδιών του δείγματος σε τέσσερις ομάδες.: τα ψυχικά ανθεκτικά (υψηλή αντιξοότητα και επάρκεια), τα ψυχικά ευάλωτα (υψηλή αντιξοότητα, χαμηλή επάρκεια), τα επαρκή (χαμηλή αντιξοότητα, υψηλή επάρκεια), τα μη επαρκή (χαμηλή αντιξοότητα και επάρκεια) Όπως αναμενόταν, τα περισσότερα παιδιά μεταναστών και παλιννοστούντων βρίσκονταν στην κατηγορία των ψυχικά ευάλωτων και ανθεκτικών, ενώ οι περισσότεροι γηγενείς βρίσκονταν στην κατηγορία των ψυχολογικά επαρκών.

Αντιλαμβανόμενες διακρίσεις και ψυχική ανθεκτικότητα γηγενών, μεταναστών και παλιννοστούντων εφήβων

Β. Παυλόπουλος,

Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα Φ.Π.Ψ., Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στην παρούσα έρευνα μελετώνται οι πεποιθήσεις μεταναστών και γηγενών εφήβων όσον αφορά τις κοινωνικές διακρίσεις απέναντι στους μετανάστες, σε συνάρτηση με την ψυχική ανθεκτικότητα, δηλ. την επίτευξη ικανοποιητικής ψυχοκοινωνικής προσαρμογής σε συνθήκες υψηλής αντιξοότητας. Το δείγμα αποτέλεσαν περίπου 1000 έφηβοι μαθητές της Α' Γυμνασίου (55% γηγενείς και 45% μετανάστες/παλιννοστούντες), οι οποίοι φοιτούσαν σε σχολεία της Αττικής. Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο, το οποίο βασίστηκε σε ψυχομετρικά μέσα των Verkuyten και Rhipney και μετρούσε τις διακρίσεις απέναντι σε ομάδες μεταναστών, γενικά, και τις αντιλαμβανόμενες διακρίσεις σε βάρος των μεταναστών, σε ατομικό επίπεδο. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, οι έφηβοι που εντάχθηκαν σε διαφορετικές ομάδες όσον αφορά την ψυχική ανθεκτικότητα (ψυχικά ανθεκτικοί, ψυχολογικά επαρκείς, ευάλωτοι και μη επαρκείς) δεν διαφοροποιήθηκαν ως προς τις στάσεις τους σχετικά με τις κοινωνικές διακρίσεις απέναντι στους μετανάστες. Όταν πρόκειται για τις αντιλαμβανόμενες διακρίσεις σε προσωπικό επίπεδο, ωστόσο, οι μετανάστες ψυχικά ευάλωτοι μαθητές σημείωσαν υψηλότερους μέσους όρους από ό,τι οι ψυχολογικά επαρκείς, ενώ ψυχικά ανθεκτικοί και μη επαρκείς μαθητές βρέθηκαν σε ενδιάμεσο επίπεδο. Τα ευρήματα αναδεικνύουν το ρόλο των κοινωνιοψυχολογικών παραμέτρων ως παρεμβαλλόμενων μεταβλητών κατά τη διαδικασία του επιπολιτισμού και συνηγορούν υπέρ της προσέγγισης της ψυχικής ανθεκτικότητας ως ψυχοκοινωνικής διεργασίας, παρά ως ατομικού γνωρίσματος.

Επιπολιτισμός και οικογενειακές συγκρούσεις ανάμεσα στους γηγενείς, στους μετανάστες και στους παλιννοστούντες έφηβους με τους γονείς τους

Μ. Ντάλλα

Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα Φ.Π.Ψ., Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η ταχύτητα προσαρμογής μεταναστών και παλιννοστούντων έφηβων στην καινούρια χώρα βρίσκεται συχνά σε αντίθεση με τις προσπάθειες των γονιών να εμποδίσουν τα παιδιά τους να συμπεριφέρονται όπως οι ντόπιοι (Suarez-Orosco, 2000). Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν: α) να εξεταστεί ο βαθμός επιπολιτισμού των μεταναστών και παλιννοστούντων μαθητών, και β) οι συγκρούσεις των παιδιών με τους γονείς από τη σκοπιά του επιπολιτισμού και της χώρας γέννησης. Στην έρευνα έλαβαν μέρος 1000 μαθητές από 12 Γυμνάσια της Αθήνας, 55% γηγενείς και 45% μετανάστες/παλιννοστούντες μαθητές. Από αυτούς 453 (51.9%) ήταν αγόρια και 48.1% κορίτσια. Στα παιδιά χορηγήθηκε α. το ερωτηματολόγιο Στρατηγικές Επιπολιτισμού (Nguyen & von Eye, 2002) και β. ένα αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο συγκρούσεων, το οποίο εξετάζει αφενός το περιεχόμενο και την ένταση των συγκρούσεων γονέα εφήβου και αφετέρου διάφορους τρόπους που χρησιμοποιούν οι έφηβοι για την επίλυσή τους. Τα ευρήματα παρουσιάζουν μια εικόνα σχετικής ασυμφωνίας στάσης και συμπεριφοράς στην περίπτωση που οι έφηβοι μετανάστες υιοθετούν πολλές από τις αξίες και τις πεποιθήσεις των γονέων τους. Ενώ δείχνουν να συμφωνούν με τους γονείς τους για πολλά θέματα, προσανατολίζονται προς συμπεριφορές αντίθετες με τη δηλωμένη στάση τους.

Ψυχική ανθεκτικότητα και συγκρούσεις μεταξύ γονέων και εφήβων σε γηγενείς και μετανάστες/παλιννοστούντες μαθητές

Ν. Τάκης, Α.Χ. Παπαθανασίου

Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα ΦΠΨ, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η μετανάστευση είναι μία στρεσογόνο διαδικασία για τους εφήβους και τις οικογένειές τους. Σκοπός της έρευνας ήταν να εξετασθούν ο αριθμός και η συχνότητα των συγκρούσεων που έχουν οι γηγενείς, μετανάστες και παλιννοστούντες εφήβοι, με τους γονείς τους, σε συνάρτηση με την ψυχολογική τους επάρκεια και το βαθμό αντιξοότητας κάτω από τον οποίο ζουν. Το δείγμα απετέλεσαν 1000 μαθητές Α' Γυμνασίου από 12 Γυμνάσια του Νομού Αττικής, από τους οποίους 55% ήταν γηγενείς και 45% μετανάστες και παλιννοστούντες. Για την αξιολόγηση της ψυχικής ανθεκτικότητας χρησιμοποιήθηκαν μετρήσεις σχολικής και κοινωνικής επάρκειας (βαθμοί, απουσίες και κοινωνιομετρικά μέσα), ενώ η αντιξοότητα αξιολογήθηκε με ερωτηματολόγια γεγονότων ζωής και κοινωνικών και δημογραφικών μεταβλητών. Οι συγκρούσεις μεταξύ γονέων και εφήβων αξιολογήθηκαν με ένα αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο 14 ερωτήσεων, το οποίο κατέγραφε τα θέματα που προκαλούν τις συγκρούσεις, την ένταση, την συχνότητα, και τον τρόπο επίλυσης τους. Βρέθηκε ότι οι έφηβοι που βίωναν υψηλή αντιξοότητα ανέφεραν περισσότερες συγκρούσεις με τους γονείς τους, σε σύγκριση με όσους βίωναν χαμηλή αντιξοότητα, ανεξάρτητα από το επίπεδο επάρκειας. Τα αποτελέσματα φανερώνουν ότι η παρουσία αντιξοότητας επιβαρύνει τις σχέσεις μεταξύ γονέων και εφήβων. Επίσης, διαπιστώθηκαν διαφορές ως προς τη χώρα γέννησης. Τα ευρήματα θα συζητηθούν με βάση τη διεθνή βιβλιογραφία για τη μετανάστευση και τις επιπτώσεις της.

ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ: Η μέτρηση των θετικών συναισθημάτων και χαρακτηριστικών στην ερευνητική διαδικασία

Πρόεδρος: Α.Σταλίκας

Ομιλητές: Δ. Δημητριάδου, Μ. Γαλανάκης, Ε. Δημητριάδου, Π. Γεωργιάδου

Συζητητής: Δ. Αλεξόπουλος

Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Ψυχολογίας, Αθήνα

Σε αυτό το συμπόσιο παρουσιάζονται μια σειρά από ερευνητικά εργαλεία που έχουν ή βρίσκονται σε διαδικασία στάθμισης στη Ελληνική γλώσσα, καθώς και μια γενική ανασκόπηση των κυριότερων τέτοιων ερευνητικών εργαλείων στο διεθνή χώρο. Οι ομιλητές παρουσιάζουν τόσο το γενικότερο πεδίο προσπαθειών μέτρησης και αξιολόγησης θετικών χαρακτηριστικών και συναισθημάτων, όσο και τα υπάρχοντα και διαθέσιμα εργαλεία στον ελληνικό χώρο.

Οι Κλίμακες Θετικών Συναισθημάτων στην Ελλάδα: Μετάφραση, και Προσαρμογή 5 Κλιμάκων Θετικών Συναισθημάτων στην Ελληνική Γλώσσα

Δ. Δημητριάδου & Α. Σταλίκας

Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Ψυχολογίας, Αθήνα

Το κίνημα της θετικής ψυχολογίας έχει τα τελευταία χρόνια αναπτυχθεί ιδιαίτερα. Όλο και περισσότεροι κλάδοι της ψυχολογίας δείχνουν έντονο ερευνητικό ενδιαφέρον για τον ρόλο των θετικών συναισθημάτων στον ενδοπροσωπικό, διαπροσωπικό, κοινωνικό, γνωστικό, κλινικό και εργασιακό χώρο. Αυτή η ανάπτυξη της έρευνας στον χώρο των θετικών συναισθημάτων έχει δημιουργήσει την ανάγκη κατασκευής έγκυρων και αξιόπιστων ερευνητικών εργαλείων για την μελέτη των θετικών χαρακτηριστικών, στάσεων και συναισθημάτων. Σε αυτήν την παρουσίαση περιγράφονται 5 τέτοια ψυχομετρικά εργαλεία που καταγράφουν διαφορετικές και ποικίλες εκφάνσεις θετικών χαρακτηριστικών και τα οποία βρίσκονται σε διαδικασία στάθμισης στην ελληνική γλώσσα.

Η εν δυνάμει συνεισφορά της Συναινετικής Ποιοτικής Έρευνας (CQR) στην αναγνώριση και μελέτη του ρόλου των θετικών συναισθημάτων στην ψυχοθεραπεία

M. Fitzpatrick¹, E. Δημητριάδου, A. Σταλίκας

¹ Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Ψυχολογίας, Αθήνα, McGill University, Montreal, Canada.

Η θεωρία των Θετικών Συναισθημάτων (Fredrickson 1998) προτείνει ότι η στιγμιαία βίωση διακριτών θετικών συναισθημάτων διευρύνει τα ρεπερτόρια σκέψης-δράσης του ατόμου, *διεύρυνση* που συντελεί στη *δόμηση* πολύτιμων για το άτομο προσωπικών ψυχολογικών και άλλων πόρων. Ακόμα πιο σημαντικά, όμως, η θεωρία αυτή προτείνει ότι ακριβώς λόγω των διευρυμένων του ρεπερτορίων σκέψης-δράσης, το άτομο γίνεται ικανό να βιώνει ολόένα και περισσότερα θετικά συναισθήματα έτσι ώστε η διαδικασία της Διεύρυνσης-Δόμησης να λειτουργεί με έναν επαναλαμβανόμενο και αθροιστικό τρόπο με αποτέλεσμα την αντιστάθμιση των συνεπειών των αρνητικών συναισθημάτων που βιώνει το άτομο και την ατέρμονη και ανθεκτική στο χρόνο βελτίωση της ψυχοσυναισθηματικής του υγείας. Οι βασικές υποθέσεις αυτής της θεωρίας υποδεικνύουν με σαφήνεια τη σημαντικότητα της διερεύνησης του ρόλου που διαδραματίζει η βίωση θετικών συναισθημάτων στα πλαίσια της ψυχοθεραπείας, αλλά αυτή η σημαντικότητα συνεπάγεται και την ανάγκη διεύρυνσης των τρόπων και εργαλείων αναγνώρισης και μελέτης των θετικών συναισθημάτων που μπορεί να βιώνονται ή/και να αναφέρονται κατά τη θεραπευτική διαδικασία. Η παρούσα εργασία εξετάζει την εν δυνάμει συνεισφορά της κατ' εξοχήν αναπτυγμένης για τους σκοπούς της ψυχοθεραπευτικής έρευνας μεθόδου ποιοτικής ανάλυσης δεδομένων CQR των Hill, Thomson & Nut Williams (1997) στην αναγνώριση και μελέτη της επίδρασης των θετικών συναισθημάτων στην ψυχοθεραπευτική διαδικασία.

GalaEmo Test: Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της στάθμισης ενός πρωτότυπου νέου ελληνικού εργαλείου για την μέτρηση του βαθμού συναισθηματικής νοημοσύνης στην εργασία

Μ. Γαλανάκης¹, Κ. ΛοΠρότο, Κ. Σελιώτη, & Α. Σταλίκας

¹ Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Ψυχολογίας, Αθήνα

Κατά την τελευταία δεκαετία το ενδιαφέρον πολλών ψυχολόγων αλλά και επαγγελματιών διαφόρων κλάδων έχει στραφεί σε μια σχετικά νέα έννοια στον χώρο των ικανοτήτων και της νοημοσύνης, την συναισθηματική νοημοσύνη (Goleman, 1995). Ως συναισθηματική νοημοσύνη ορίζεται η γενική ικανότητα των ανθρώπων να γνωρίζουν τον εαυτό τους, να ελέγχουν τα συναισθήματά τους, να επικοινωνούν αποτελεσματικά, να ηγούνται, να δημιουργούν ισχυρούς δεσμούς με τους υπόλοιπους ανθρώπους, να επηρεάζουν την έκβαση καταστάσεων, να συνεργάζονται, να αφοσιώνονται, να επιτυγχάνουν υψηλούς στόχους, να κατανοούν διαφορετικές πρωτότυπες ιδέες και να είναι ευέλικτοι και ευπροσάρμοστοι. Η σημασία της συναισθηματικής νοημοσύνης υπογραμμίζεται από το γεγονός ότι πολύ συχνά άνθρωποι που διαθέτουν υψηλή γενική νοημοσύνη (IQ) αποτυγχάνουν στους στόχους που θέτουν στο εργασιακό περιβάλλον, όταν δεν διαθέτουν εξίσου υψηλή συναισθηματική νοημοσύνη. Σκοπός της παρούσας ομιλίας είναι να παρουσιάσει τα αποτελέσματα της στάθμισης ενός νέου πρωτότυπου εργαλείου για την μέτρηση της συναισθηματικής νοημοσύνης στο εργασιακό πλαίσιο. Το τεστ κατασκευάστηκε από τον Γαλανάκη Μιχάλη και τον Σταλικά Αναστάσιο στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών επιστημών με βάση το μοντέλο των 5 παραγόντων του Goleman (1995). Το τεστ χορηγήθηκε σε δείγμα 741 ατόμων και φαίνεται να διαθέτει ικανοποιητικές ψυχομετρικές ποιότητες.

Η μελέτη των συναισθημάτων στην ψυχοθεραπεία

Π. Γεωργιάδου, Α. Μπούτρη, Α. Σταλίκας

Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Ψυχολογίας, Αθήνα

Τις τελευταίες δεκαετίες ο ρόλος του συναισθηματικού βιώματος και έκφρασης του θεραπευόμενου στην ψυχοθεραπεία έχει τεθεί στο επίκεντρο των περισσότερων θεραπευτικών προσεγγίσεων. Αντίστοιχα, έχει αυξηθεί και το ενδιαφέρον των ερευνητών για την καταγραφή και μελέτη της συναισθηματικής έκφρασης του θεραπευόμενου, προκείμενου να διερευνηθεί η θεραπευτική αξία της. Στόχος της παρουσίασης είναι η όσο το δυνατόν πληρέστερη περιγραφή και καταγραφή των εργαλείων και των μεταβλητών που χρησιμοποιούνται για να μελετηθούν τα συναισθήματα μέσα στην ψυχοθεραπεία. Θα παρουσιαστούν η διαδικασία που ακολουθήθηκε για την κατασκευή των κλιμάκων, οι δείκτες αξιοπιστίας και εγκυρότητας των κλιμάκων, καθώς και οι χρήσεις τους σε έρευνες στην ψυχοθεραπεία. Οι κλίμακες που κατασκευάστηκαν παλαιότερα έδιναν έμφαση στη μελέτη περισσότερο αρνητικών συναισθημάτων, ενώ οι τελευταίες κλίμακες εξομοίωσαν αυτήν την τάση και εξετάζουν ισομερώς τα αρνητικά και τα θετικά συναισθήματα. Τα κύρια θέματα συσχέτισης με τις παραπάνω μεταβλητές είναι το θεραπευτικό αποτέλεσμα, τα ενδοσυνεδριακά θεραπευτικά φαινόμενα, η θεραπευτική συμμαχία, η προσωπικότητα, οι παρεμβάσεις του θεραπευτή, η μείωση άγχους, θυμού, καταθλιπτικών συμπτωμάτων και το αυθόρμητο χαμόγελο και γέλιο. Θα συζητηθούν οι περιορισμοί των υπάρχουσών κλιμάκων, καθώς και οι επιπτώσεις αυτών των περιορισμών στην καταγραφή των συναισθηματικών φαινομένων στην ψυχοθεραπεία.

ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ: Σύγχρονα ζητήματα στην νευροψυχολογική έρευνα

Κυράνα Τσαπκίνη

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Ψυχολογίας, Θεσσαλονίκη

Στο συμπόσιο αυτό, νευροψυχολόγοι ερευνητές από διαφορετικές περιοχές της νευροψυχολογίας θέτουν ερωτήματα που αφορούν τη σύγχρονη νευροψυχολογική έρευνα. Μία ανακοίνωση αναφέρεται στην καθαρή αλεξία (Τσαπκίνη), μία σπάνια διαταραχή ανάγνωσης έτσι όπως μελετήθηκε στην περίπτωση ενός ασθενούς με βλάβη στο δεξί ημισφαίριο και συζητούνται οι επιπτώσεις της εγκεφαλικής πλευρίωσης στη διαδικασία της ανάγνωσης. Η δεύτερη ανακοίνωση αναφέρεται στο θέμα της εγκεφαλικής πλευρίωσης σε σχέση με την αριστεροχειρία ή τη δεξιχειρία (Βλάχος) μέσα από σύγχρονα ερευνητικά δεδομένα από διαταραχές ανάγνωσης στα ελληνικά και επιχειρείται η συσχέτιση της γλώσσας με άλλες γνωστικές λειτουργίες (πχ. οπτικοχωρική ικανότητα). Η τρίτη ανακοίνωση αναφέρεται στο θέμα της εγκεφαλικής αναπαράστασης της γνωστικο-κοινωνικών λειτουργιών όπως της κοινωνικής νόησης (Κοσμίδου) και γίνεται με τη σύγκριση δύο διαφορετικών κλινικών ομάδων: σχιζοφρενών και ασθενών με μετωπο-κροταφική άνοια. Τέλος οι τελευταίες δύο παρουσιάσεις αναφέρονται σε μεθοδολογικά προβλήματα στη σύγχρονη νευροψυχολογική έρευνα, όπως η έλλειψη κινήτρου κατά την αξιολόγηση (Κωνσταντίνου) και πως μπορεί να διαγνωστεί και να αντιμετωπισθεί, καθώς και οι ενδοατομικές διαφορές (Οικονόμου) σε άτομα με ήπια γνωστική εξασθένηση και οι επιπτώσεις τους. Το συμπόσιο αυτό επιχειρεί να θέσει σύγχρονους προβληματισμούς στην νευροψυχολογική έρευνα μέσα από δεδομένα διαφορετικών διαταραχών και προσεγγίσεων.

Καθαρή αλεξία μετά από βλάβη στο δεξί ημισφαίριο: Νευροψυχολογική και νευρογλωσσολογική προσέγγιση

Κυράνα Τσαπκίνη

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Ψυχολογίας, Θεσσαλονίκη

Η καθαρή αλεξία χωρίς γραφία είναι μία σπάνια αναγνωστική διαταραχή που συναντάται μετά από βλάβη του αριστερού ημισφαιρίου και ιδιαίτερα ινιακο-κροταφικών περιοχών. Χαρακτηρίζεται από αδυναμία ανάγνωσης με παράλληλη δυνατότητα γραφής και έχει χρησιμοποιηθεί στη γνωστική νευροψυχολογική έρευνα ως ένδειξη της ανεξαρτησίας των ορθογραφικών λεξικών εισιόντων και εξιόντων. Η ανακοίνωση αυτή αποτελεί τη συνέχιση της αξιολόγησης ενός ασθενούς με καθαρή αλεξία μετά από εγκεφαλικό επεισόδιο στο δεξί ημισφαίριο. Τα θέματα που διερευνούνται είναι η συμβολή του δεξιού ημισφαιρίου στη διαδικασία της ανάγνωσης και οι επιδράσεις που μπορεί να έχει αυτό στην εγκεφαλική οργάνωση.

Ενδοατομικές διαφορές σε δοκιμασίες μνήμης στο γήρας και στην Ήπια Γνωστική Εξασθένηση: διαγνωστικές προεκτάσεις

A. Οικονόμου

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Τομέας Ψυχολογίας

Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας

aoikono@psych.uoa.gr

Οι διαγνωστικές υποθέσεις που προκύπτουν από τη νευροψυχολογική αξιολόγηση βασίζονται στον εντοπισμό στατιστικά σημαντικών διαφορών μεταξύ των βαθμολογιών ζευγών δοκιμασιών. Η αξιολόγηση της κλινικής σημασίας των διαφορών αυτών προϋποθέτει ότι οι πραγματικές ικανότητες ενός φυσιολογικού ατόμου, όπως αυτές μετρώνται από τις δοκιμασίες, βρίσκονται στο ίδιο περίπου επίπεδο. Κατά συνέπεια, η πιθανότητα να βρεθούν στατιστικά σημαντικές διαφορές λόγω τυχαίων παραγόντων ή σφαλμάτων μέτρησης θεωρούνται μικρές και οι διαφορές που μπορεί να παρατηρούνται, αποδίδονται σε παθολογικούς παράγοντες. Όμως αναλύσεις της διασποράς των τιμών που προκύπτουν από πληθυσμούς στάθμισης δοκιμασιών νοημοσύνης έχουν καταδείξει την ύπαρξη συχνών και σημαντικών ενδοατομικών διαφορών μεταξύ των δεικτών ή των κλιμάκων που τις απαρτίζουν. Η παρούσα έρευνα εξετάζει τις ενδοατομικές διαφορές σε δοκιμασίες πρωτογενούς και δευτερογενούς μνήμης ενός μεγάλου δείγματος υγιών ατόμων μέσης και μεγάλης ηλικίας. Η ανάλυση της επίδοσης του δείγματος έδειξε πως ενδοατομικές διαφορές μεταξύ δύο δοκιμασιών άνω της 1,5 τυπικής απόκλισης είναι πολύ συχνές. Επιπλέον, γίνονται συγκρίσεις των ενδοατομικών διαφορών ενός δείγματος 33 ατόμων με Ήπια Γνωστική Εξασθένηση με αυτές του φυσιολογικού δείγματος. Τα ευρήματα ερμηνεύονται σε σχέση με το ρόλο της ηλικίας, της μόρφωσης και της παθολογίας μνήμης στις ενδοατομικές διαφορές σε δοκιμασίες μνήμης. Συζητούνται οι διαγνωστικές προεκτάσεις των ευρημάτων.

Λέξεις-κλειδιά: ενδοατομικές διαφορές, νευροψυχολογική αξιολόγηση, ηλικία, παθολογία μνήμης

Κοινωνική νόηση στη σχιζοφρένεια και στη μετωποκροταφική άνοια

Μ.-Ε. Κοσμίδου

Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Οι μεταβολές που παρουσιάζονται στο ΚΝΣ ατόμων με ψυχιατρική διαταραχή συχνά συνοδεύονται και από αλλαγές στην προσωπικότητα και τη συμπεριφορά, με συνέπεια έκπτωση στην κοινωνική λειτουργικότητα του ατόμου που πάσχει. Η επιτυχής κοινωνική αλληλεπίδραση βασίζεται σε ποικίλες ικανότητες, οι οποίες, σαν σύνολο, αναφέρονται ως κοινωνική νόηση. Ένα από τα στοιχεία της κοινωνικής νόησης είναι η ικανότητα να διακρίνουμε πώς αισθάνεται ένα άλλο άτομο με βάση το πλαίσιο αναφοράς του ώστε να προσαρμόσουμε τη δική μας συμπεριφορά ανάλογα. Ένα άλλο στοιχείο είναι η αντίληψη των προθέσεων και των πεποιθήσεων του άλλου, αυτό που αναφέρεται ως «θεωρία του νου». Τέλος, απαραίτητη είναι και η ικανότητα να συμπεριφερόμαστε με τρόπο που αρμόζει στην εκάστοτε κοινωνική περίπτωση, συμπεριλαμβανομένης της αναστολής μιας ανάρμοστης συμπεριφοράς. Εξετάσαμε τις ικανότητες αυτές σε ασθενείς με σχιζοφρένεια και σε ασθενείς με μετωποκροταφική άνοια, δύο ομάδες ασθενών που παρουσιάζουν έντονα προβλήματα στην κοινωνική λειτουργικότητα. Η παρουσίαση των προκαταρκτικών μας δεδομένων σχετικά με την επίδοση των δύο αυτών ομάδων ασθενών θα γίνει στα πλαίσια μιας συζήτησης σχετικά με τη διερεύνηση των νευρογνωστικών μηχανισμών που εμπλέκονται στις διεργασίες αυτές, με αναφορά σε τυχόν προεκτάσεις και συμπεράσματα σχετικά με τις δυσκολίες των ασθενών στην καθημερινή λειτουργικότητα.

Κίνητρα επίδοσης και νευροψυχολογική αξιολόγηση

Μάριος Κωνσταντίνου, Ph.D.

Κλινικός και Νομικός Νευροψυχολόγος

Intercollege & Κέντρο Έρευνας και Συμβουλευτικών Υπηρεσιών (ΚΕΣΥ),

Μετοχίου 66, Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος

(+357) 22 – 795100 (tel.), (+357) 22 – 772616 (fax)

Constantinou.m@intercollege.ac.cy

Η έλλειψη κινήτρου για να «δώσει» κάποιος την καλύτερη του απόδοση σε μια νευροψυχολογική αξιολόγηση είναι ένα σοβαρό φαινόμενο το οποίο απασχολεί εδώ και δεκαπέντε και πλέον χρόνια πολλούς συναδέλφους μας στην Αμερική και Αγγλία. Το μειωμένο κίνητρο στις αξιολογήσεις αλλά και η επιτήδεια υπερβολική προβολή γνωστικών συμπτωμάτων αφορά όλους τους νευροψυχολόγους. Όλοι γνωρίζουμε ότι στις νευροψυχολογικές αξιολογήσεις ένας λανθασμένος υπολογισμός 5-10 μονάδων μπορεί να τοποθετήσει το άτομο υπό αξιολόγηση σε λάθος κατηγορία (π.χ. πάνω ή κάτω από τον μέσο όρο). Γι' αυτό πάντα θέλουμε όσο το δυνατό πιο ακριβείς υπολογισμούς και μετρήσεις στις αξιολογήσεις μας. Η έλλειψη κινήτρου από μέρος του αξιολογούμενου μπορεί να αποφέρει κατηγοριοποιήσεις που δεν είναι αντιπροσωπευτικές της πραγματικής γνωστικής του / της λειτουργίας. Κάτι τέτοιο θα επέφερε λανθάνουσα διάγνωση και θεραπευτική αγωγή, υλικό κόστος στο κοινωνικό σύνολο, και χάσιμο πολυτίμου χρόνου. Αν και υπάρχουν πολλά τεστ για την ανίχνευση ανεπαρκούς κινήτρου για ενήλικες (στα Αγγλικά κυρίως), πολύ λίγες ήταν και είναι οι προσπάθειες για την ανίχνευση του ίδιου φαινομένου σε παιδιά και εφήβους. Θα συζητηθούν τα αξιολογητικά όργανα «κινήτρου» που υπάρχουν για ενήλικες, οι λόγοι που ωθούν κάποιο άτομο (παιδί η ενήλικα) στην «εκ προμελέτης» μείωση της απόδοσης του, και οι προσπάθειες για εξεύρεση παρόμοιων τεστ για παιδιά.

Πλευρίωση και γνώση: Η συμβολή των Ελλήνων επιστημόνων στη νευροψυχολογική έρευνα

Φίλιππος Βλάχος

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής, Βόλος

Από τότε που εμφανίστηκαν τα πρώτα ευρήματα και οι πρώτες θεωρίες ότι αριστερόχειρα και δεξιόχειρα άτομα συχνά εμφανίζουν διαφορετικά πρότυπα εγκεφαλικής πλευρίωσης, η διερεύνηση των παραπάνω ομάδων απέκτησε μια ιδιαίτερη σημασία στην έρευνα του εγκεφάλου. Αυτός ο επίλεκτος πληθυσμός παρέχει στους ερευνητές μια πολύτιμη πηγή διαφορετικών προτύπων ημισφαιρικής εξειδίκευσης για τη διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στην εγκεφαλική οργάνωση και ατομικά χαρακτηριστικά, όπως η προσωπικότητα, η δημιουργικότητα, οι γνωστικές ικανότητες, τα γνωστικά στυλ και τα γνωστικά ελλείμματα, ακόμα και η νοημοσύνη. Σε αυτή την ερευνητική προσπάθεια ουσιαστική είναι και η συμβολή Ελλήνων επιστημόνων. Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η παρουσίαση ερευνητικών ευρημάτων από τον ελλαδικό χώρο, τα οποία αφορούν το πώς οι γνωστικές λειτουργίες και ειδικότερα η γλώσσα και οι οπτικοχωρικές ικανότητες οργανώνονται στις διάφορες ανάλογα με την προτίμηση χεριού ομάδες, με στόχο να αναδείξουμε τη συμβολή των Ελλήνων επιστημόνων σ' αυτό τον τομέα της νευροψυχολογικής έρευνας.

Κινητική ασυμμετρία και αθλητική επίδοση

Γ. Γρούϊος

Εργαστήριο Μάθησης και Ελέγχου της Κίνησης
Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρούσα εργασία διερευνά το ερώτημα “εάν τα άτομα που επιδεικνύουν συγκεκριμένο πρότυπο κινητικής ασυμμετρίας άνω ή κάτω άκρων (π.χ., προτίμηση αριστερού άνω ή κάτω άκρου) έχουν, σε σχέση με τα άτομα που επιδεικνύουν άλλα πρότυπα κινητικής ασυμμετρίας (π.χ., προτίμηση δεξιού άνω ή κάτω άκρου, αμφιδέξια προτίμηση άνω ή κάτω άκρου), κάποιο γενετικό πλεονέκτημα στον αθλητισμό”. Στην προσπάθεια αυτή, αναλύεται το θεωρητικό υπόβαθρο του προβληματισμού, παρουσιάζονται τα πρόσφατα διεθνή ερευνητικά δεδομένα και οι τρέχουσες διεθνείς θεωρητικές ερμηνείες. Επιπροσθέτως, αξιολογούνται ευρήματα του ομιλητή και των συνεργατών του (Grouios, Tsorbatzoudis, Alexandris, & Barkoukis, 2000; Grouios, Kollias, Koidou, & Poderi, 2002; Grouios, Kollias, Tsorbatzoudis, & Alexandris, 2002; Grouios, Koidou, Tsorbatzoudis, Alexandris, 2002; Grouios, 2004; Grouios, Kollias, & Bakaloumi, 2005) στο θέμα αυτό που προέρχονται από ένα δείγμα 2.530 αθλητών/τριών της χώρας μας. Η εργασία καταλήγει στο συμπέρασμα ότι, η μεγάλη συχνότητα εμφάνισης αθλητών/τριών υψηλού αγωνιστικού επιπέδου με συγκεκριμένο πρότυπο κινητικής ασυμμετρίας άνω ή κάτω άκρων - σε ορισμένα τουλάχιστον αθλήματα - συνδέεται περισσότερο με τις στρατηγικές και τακτικές απαιτήσεις των αθλημάτων αυτών και λιγότερο με κάποιο ειδικό γενετικό πλεονέκτημα των προαναφερόμενων αθλητών/τριών. Η εργασία αυτής συμβάλλει στην αποτελεσματικότερη διερεύνηση και βαθύτερη κατανόηση του πολύπλοκου φαινομένου της κινητικής ασυμμετρίας στον άνθρωπο.

ΣΥΜΒΟΛΟΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΠΟΙΗΤΙΚΕΣ (MENTALIZATION PROCESSES) ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΣΕ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΜΕ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΕΦΗΒΟΥΣ

Συμβολοποιητικές και ψυχοποιητικές (mentalization processes) διαδικασίες σε εναλλακτικές ψυχοπαιδαγωγικές και ψυχοθεραπευτικές παρεμβάσεις με παιδιά και εφήβους

Οργανωτής: Η Κουρκούτας¹

Συζητητής: Α. Σταύρου²

¹ Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο

² Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

Σκοπός του συγκεκριμένου συμποσίου είναι να αναδείξει μέσα από θεωρητικές αναφορές και από συγκεκριμένες ψυχοπαιδαγωγικές και ψυχοθεραπευτικές παρεμβάσεις διαδικασίες που συμβάλλουν στην ανάπτυξη των *ψυχοποιητικών* λειτουργιών σε παιδιά, εφήβους και ενήλικες με διαφορετικές «προβληματικές», όπως και το ρόλο του «θεραπευτή» στην ενίσχυση της λειτουργίας των ανάλογων μηχανισμών. Το ευρύτερο θεωρητικό πλαίσιο της συγκεκριμένης παρουσίασης αποτελεί σύνθεση διαφορετικών ψυχολογικών μοντέλων παρέμβασης (*σύγχρονη ψυχοδυναμική θεωρία με έμφαση στις συμβολοποιητικές ψυχοποιητικές λειτουργίες* (Fonagy), *αναλυτική γνωστική ψυχολογία*, *θεωρία του δεσμού και του τραυματικών σχέσεων* (traumatic relationship theory), *θεωρία ρύθμισης των συναισθημάτων* (affect regulation), (Deci), *θεωρία εξελικτικής θεραπείας* (developmental based therapy)(Greenspan) και απευθύνεται σε μία σειρά ειδικών περιπτώσεων παιδιών (παιδιά και ενήλικες με αγχώδεις και φοβικές αντιδράσεις, εφήβους, παιδιά με αισθητηριακά προβλήματα, παιδιά με νοητικές ανεπάρκειες, παιδιά με ψυχωτικά συμπτώματα). Σκοπός επίσης του συμποσίου είναι να αναδείξει μέσα από τις ψυχοπαιδαγωγικές και κλινικές εφαρμογές τις ιδιαίτερες τεχνικές που πρέπει να αναπτυχθούν, αλλά και τις δυσκολίες που συναντώνται στο να εξασφαλισθεί το πλαίσιο για την κινητοποίηση και ενίσχυση των *αναπαραστατικών /συμβολοποιητικών μηχανισμών* και της λειτουργίας της *ψυχοποίησης* (ψυχική επεξεργασία των προβλημάτων) σε παιδιά και εφήβους με διάφορων ειδών προβλήματα.

Στη εισαγωγική εισήγηση του συμποσίου θα αναφερθούν κάποιες βασικές αξιωματικές αρχές που στηρίζονται σε εμπειρικά δεδομένα και αφορούν τη σχέση του παιδιού με τα βασικά πρόσωπα αναφοράς μέσα από τα οποία αναπτύσσονται οι πρωτογενείς δεξιότητες αναπαράστασης και διανοητικοποίησης. Στη συνέχεια θα γίνει μία προσπάθεια να αναπτυχθούν οι κύριες αναλογίες που υπάρχουν ανάμεσα στο ρόλο /λειτουργία του θεραπευτή και στις βασικές αλληλεπιδράσεις του παιδιού με τα πρόσωπα αναφοράς. Στη δεύτερη εισήγηση θα γίνει παρουσίαση μίας μεγάλης έρευνας σε σχέση με τη μεταβατική φάση της εφηβείας και το τρόπο που οι έφηβοι αναπτύσσουν ψυχικούς μηχανισμούς και *νοηματοδοτούν* την εμπειρία τους, ώστε να παραμείνουν *ψυχικά ανθεκτικοί* (resilience process). Οι επόμενες εισηγήσεις αφορούν συγκεκριμένες εναλλακτικές ψυχοπαιδαγωγικές και ψυχοθεραπευτικές παρεμβάσεις σε παιδιά με μαθησιακά προβλήματα, νοητική καθυστέρηση και ψυχωτικά συμπτώματα.

Ψυχοθεραπευτικό πλαίσιο και συμβολοποιητικές λειτουργίες σε περιπτώσεις παιδιών και ενηλίκων με φοβικές και αγχώδεις διαταραχές

Η. Κουρκούτας¹

Ε. Βιταλάκη²

¹ Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο

² Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο

Στην συγκεκριμένη εισήγηση θα γίνει μία σύντομη παρουσίαση των εμπειρικών ερευνών που επικεντρώνονται στη διερεύνηση των πρώιμων αλληλεπιδράσεων του παιδιού με το περιβάλλον του και στην ανάπτυξη των πρώτων διαδικασιών αναπαράστασης και διανοητικοποίησης /ψυχοποίησης των βιωμάτων (*mentalization process*), με βάση τη σύγχρονη εξελικτική θεωρία (Trevarthen, κ.α.), τη θεωρία του δεσμού (Bowlby) και τη ψυχοδυναμική θεωρία. Στη συνέχεια θα συζητηθούν οι βασικές αρχές που καθορίζουν τη λειτουργία του θεραπευτή (*αντανακλαστική λειτουργία, αναγνώριση και λεκτικοποίηση των συναισθημάτων, πλαισίωση και ενίσχυση της αναπαραστατικής λειτουργίας, συναισθηματική πλαισίωση, κλπ.*) σε περιπτώσεις παιδιών, εφήβων και ενηλίκων που έχουν αναπτύξει διάφορα συμπτώματα (*φοβίες, διαταραχές συμπεριφοράς, εθιστικές τάσεις, κλπ.*). Μέσα από τη παρουσίαση δύο κλινικών παραδειγμάτων (*ενός παιδιού προσχολικής ηλικίας με σοβαρές αγχώδεις και φοβικές αντιδράσεις και μίας ενήλικης γυναίκας με φοβίες*) θα συγκεκριμενοποιηθούν και θα αναλυθούν οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται και που στοχεύουν στην κινητοποίηση των μηχανισμών που αναφέραμε και στη ψυχική επεξεργασία των «τραυματικών» βιωμάτων που λειτούργησαν καταλυτικά και στις δύο περιπτώσεις για την ανάπτυξη των συμπτωμάτων.

Ψυχοποιητικές διαδικασίες και ανθεκτικότητα στην εφηβεία

Σ. Λεοντοπούλου

Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο

Η ψυχική ανθεκτικότητα αφορά στις δυναμικές εκείνες ψυχοκοινωνικές διαδικασίες οι οποίες επιτρέπουν σε άτομα τα οποία αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα να εμφανίζουν στοιχεία ομαλής προσαρμογής. Η θέση της εισήγησης αυτής είναι ότι η επιτυχημένη εξελικτική πορεία κάποιων εφήβων υπό το βάρος εξωγενών πιέσεων εξαρτάται από την ύπαρξη και την ικανοποιητική λειτουργία *ψυχοποιητικών προστατευτικών μηχανισμών*, όπως η *ψυχική επεξεργασία* των προβληματικών καταστάσεων τις οποίες αντιμετωπίζουν και η προσπάθεια *νοηματοδότησής* τους. Στα πλαίσια μιας μελέτης που έλαβε χώρα στη Μεγάλη Βρετανία πραγματοποιήθηκαν προσωπικές συνεντεύξεις με άτομα τα οποία χαρακτηρίστηκαν είτε ως *ανθεκτικά* είτε ως *μη ανθεκτικά* με βάση την επίδοσή τους σε μια σειρά από μετρήσεις. Τα συμπεράσματα της έρευνας συνηγορούν υπέρ της σημασίας μιας *ψυχοποιητικής* διαδικασίας απόδοσης νοήματος εκ μέρους των νεαρών συμμετεχόντων στη δόμηση της ανθεκτικότητας. Σε αυτήν την συνεχή διαδικασία κεντρικό ρόλο φάνηκε να διαδραματίζει η προσπάθεια των ανθεκτικών εφήβων να ερμηνεύσουν τόσο τις ίδιες τις κρίσιμες δυσμενείς καταστάσεις τις οποίες κάθε φορά αντιμετωπίζουν, όσο και τους τρόπους διαχείρισής τους, σε σχέση με την έκβαση των προσπαθειών τους. Μέσα από τη έρευνα γίνεται φανερό ότι ο ρόλος όλων όσων εμπλέκονται στην κοινωνικοποίηση των εφήβων (*γονείς, εκπαιδευτικοί, ψυχολόγοι*) θα είναι καλό να περιλαμβάνει την ενδυνάμωση των προαναφερθέντων ψυχικών μηχανισμών προς την κατεύθυνση της δόμησης μιας εικόνας του εαυτού ως ανθεκτικού, δηλαδή ως ικανού να αντιμετωπίζει δυσχέρειες και άγχη με θετικό, προσαρμοστικό τρόπο.

Ο ρόλος της παιγνιοθεραπείας στη θεραπευτική επανεκπαίδευση παιδιών με διαταραχές της συμβολικής σκέψης -λειτουργίας

Δ. Σαρρής, Π.-Δ. Σταύρου

Εργαστήριο Ειδικής και Θεραπευτικής Αγωγής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

Στην κλινική αυτή μελέτη διερευνάται ο ρόλος της παιγνιοθεραπείας στη θεραπευτική επανεκπαίδευση παιδιών με διαταραχές της συμβολικής σκέψης-λειτουργίας. Το δείγμα της έρευνάς μας αποτέλεσαν 40 παιδιά ηλικίας 6-12 ετών. Τα παιδιά αυτά παρουσίαζαν μέτριες έως σοβαρές μαθησιακές δυσκολίες. Η επιλογή τους έγινε μέσα από ένα μεγαλύτερο δείγμα παιδιών τα οποία είχαν υποδειχθεί από τους δασκάλους τους ως έχοντα μαθησιακές δυσκολίες. Τα 40 παιδιά χωρίστηκαν σε δύο ομοιογενείς ομάδες. Η πρώτη ομάδα (πειραματική) συμμετείχε σε ένα πρόγραμμα συστηματικής εξάσκησης στη συμβολική σκέψη μέσα από το παιχνίδι ρόλων ενώ η δεύτερη ομάδα συμμετείχε ως ομάδα ελέγχου. Η ανάλυση των δεδομένων της έρευνάς μας πραγματοποιήθηκε με το στατιστικό πρόγραμμα SPSS 10 και στηρίχτηκε σε μία κλείδα παρατήρησης της εξέλιξης των παιδιών στη διάρκεια της εξάσκησης στο παιχνίδι ρόλων. Από την ποιοτική και ποσοτική ανάλυση των δεδομένων επιβεβαιώθηκε η αρχική μας υπόθεση ότι δηλαδή η συστηματική παρέμβαση μέσα από ένα θεραπευτικό πρόγραμμα, όπως εκείνο της παιγνιοθεραπείας, συμβάλλει στην ανάπτυξη των ιδιαίτερων δεξιοτήτων οι οποίες συγκροτούν τη συμβολική λειτουργία, δηλαδή στην ανάπτυξη των *ψυχοπολιτισμικών* και *ψυχοδυναμικών* δεξιοτήτων (*Vygotsky, ψυχοδυναμικές θεωρίες*).

Το θεατρικό παιχνίδι ως μέσο κινητοποίησης ψυχικών και συμβολοποιητικών λειτουργιών στη περίπτωση ενός παιδιού με Νοητικές ανεπάρκειες

Α. Λενακάκης

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο

Στα πλαίσια της παρουσίασής αυτής θα επικεντρωθούμε στις σημαντικές δυνατότητες που προσφέρει η χρήση της μάσκας ή της κούκλας ως μέσο ψυχοπαιδαγωγικής παρέμβασης. Υποκείμενο αναφοράς αποτελεί μια περίπτωση παιδιού με νοητική στέρση και «πολλαπλές ελλείψεις». Βασική θέση της εισήγησης είναι ότι *μάσκα* και *κούκλα* αποτελούν σημαντικά θεραπευτικά εργαλεία, για να διερευνήσει κανείς το *βίωμα*, την *κίνηση*, τη *φωνή*, το *συναίσθημα*, και γενικότερα τις ικανότητες αυτοέκφρασης του παιδιού, ως ψυχική ολότητα. Η μεθοδευμένη χρήση της μάσκας ή της κούκλας έχει αποδειχθεί ότι κινητοποιεί διάφορες *φαντασιωτικές* και *ψυχοπολιτισμικές* διεργασίες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ψυχοπαιδαγωγικά και ψυχοθεραπευτικά. Η τάση του παιδιού να επενδύει με ιδιότητες τα αντικείμενα, να συμβολίζει την πραγματικότητα με τον προσωπικό του τρόπο, αποκτά ιδιαίτερο βάρος σε κάθε *θεατροπαιδαγωγικό* και *ψυχοπαιδαγωγικό* πρόγραμμα που αποσκοπεί να κινητοποιήσει λανθάνοντα ψυχικά δυναμικά ή να δημιουργήσει νέες δεξιότητες και γενικά αλλαγές στη σχέση του παιδιού με τον κόσμο και τον εαυτό του. Αυτό καθίσταται εν μέρει δυνατό εφόσον παρέχεται στο παιδί ένα ασφαλές πλαίσιο (*μεταβατικός χώρος*) (*Winnicott*) για να αποσυνθέτει και να ανασυνθέτει τον κόσμο με βάση τις δικές του ανάγκες. Ο ρόλος του παιδαγωγού είναι καταλυτικός στο μέτρο που αναπόφευκτα εμπλέκεται και κινητοποιεί τις δικές του φαντασιωτικές και *ψυχοπολιτισμικές* ικανότητες και λειτουργίες χωρίς τις οποίες καμία παιδαγωγική ή θεραπευτική πράξη δεν είναι εφικτή.

Ψυχοθεραπευτικό πλαίσιο και συμβολοποιητικές λειτουργίες σε περιπτώσεις παιδιών με ψυχωτικά συμπτώματα

Η. Κουρκούτας

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο

Στην συγκεκριμένη εισήγηση θα γίνει μία σύντομη παρουσίαση των βασικών χαρακτηριστικών των περιπτώσεων παιδιών με ψυχωτικές αντιδράσεις και τα στοιχεία που διέπουν τις ψυχοθεραπευτικές παρεμβάσεις με τις συγκεκριμένες ομάδες παιδιών. Στη συνέχεια θα γίνει παρουσίαση μίας μελέτης περίπτωσης ενός αγοριού 12 ετών με ψυχωτικές αντιδράσεις και διαταραχή σκέψης. Θα αναφερθεί το ιστορικό του παιδιού, το οικογενειακό δυναμικό και οι χειρισμοί που χρειάστηκαν σε ατομικό και οικογενειακό επίπεδο ώστε να ενδυναμωθεί η σχέση του παιδιού με τον ψυχολόγο. Στη συνέχεια θα αναφερθούν οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν γενικά οι ειδικοί στη προσπάθεια τους να κινητοποιήσουν τους ψυχικούς μηχανισμούς και τις *συμβολοποιητικές* διεργασίες στις συγκεκριμένες ομάδες παιδιών και εφήβων.

Περίληψη Συμποσίου

Σχολές Γονέων της Γενικής Γραμματείας Εκπαίδευσης Ενηλίκων του Υπ.Ε.Π.Θ.: Εξέλιξη και Προοπτικές

Οργανωτές: Γεώργιος Δημ. και Μπεζεβέγκης Ηλ.

Οι Σχολές Γονέων της Γενικής Γραμματείας Εκπαίδευσης Ενηλίκων του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων είναι κρατικές δομές. Παρουσιάζεται η οργάνωση και οι αρχές λειτουργίας τους, η εξέλιξη στα τρία χρόνια από την ίδρυσή τους, καθώς και οι προοπτικές τους. Αναλύονται επίσης, οι προσεγγίσεις που ακολουθούνται στα δύο εκπαιδευτικά προγράμματα των Σχολών Γονέων- «Συμβουλευτική Γονέων» και «Σχέσεις Σχολείου- Οικογένειας».

Σχολές Γονέων της Γενικής Γραμματείας Εκπαίδευσης Ενηλίκων: Απολογισμός, προοπτικές

Νίκη Γεωργίου

Υπεύθυνη Ομάδας Έργου Σχολών Γονέων

Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων

Οι Σχολές Γονέων είναι δομές της Γενικής Γραμματείας Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Γ.Γ.Ε.Ε.) του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Τα επιμορφωτικά προγράμματα των Σχολών Γονέων σχεδιάστηκαν από τη Γ.Γ.Ε.Ε. και υλοποιούνται μέσω του Ινστιτούτου Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Ι.Δ.ΕΚ.Ε.) και της Γ.Γ.Ε.Ε.

Η πρώτη φάση εφαρμόστηκε το 2003-2004 σε 18 νομούς της χώρας κατά την οποία λειτούργησαν 237 τμήματα στα οποία εκπαιδεύθηκαν 4.514 γονείς. Στη δεύτερη φάση, 2004- 2005, οι Σχολές Γονέων υλοποιήθηκαν πανελλαδικά σε 262 τμήματα και εκπαιδεύθηκαν 5.647 πολίτες. Μέσα από στατιστικά στοιχεία και την εξωτερική αξιολόγηση των δύο πρώτων φάσεων παρουσιάζεται η εξελικτική πορεία της δομής.

Από το Σεπτέμβριο 2005 έως το Δεκέμβριο 2006 αναπτύσσεται η τρίτη φάση κατά την οποία προβλέπεται να λειτουργήσουν 1.410 τμήματα, τα οποία θα παρακολουθήσουν 33.000 γονείς. Η νέα δυναμική της δομής εκφράζεται μέσα από:

- Οι Σχολές Γονέων αποτελούν κρατικές δομές,
- Δημιουργούνται δύο εκπαιδευτικά προγράμματα: α) «Συμβουλευτική Γονέων», διάρκειας 40 ωρών και β) «Σχέσεις Οικογένειας- Σχολείου» διάρκειας 20 ωρών,
- επικαιροποιείται το εκπαιδευτικό υλικό «Συμβουλευτική Γονέων» και δημιουργείται αντίστοιχο για το νέο εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Σχέσεις Οικογένειας- Σχολείου»,
- Αναπτύσσεται ασύγχρονο σύστημα εκπαίδευσης από απόσταση.

Η σημασία των βιωματικών ασκήσεων για την ανάπτυξη της δυναμικής της ομάδας στο πρόγραμμα «Σχολείο και Οικογένεια»

Γιώτσα Άρτεμις, Λέκτορας Κοινωνικής Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι η παρουσίαση των βιωματικών ασκήσεων στην εκπαίδευση των εκπαιδευτών για το πρόγραμμα «Σχολείο και Οικογένεια». Παρουσιάζεται το θεωρητικό πλαίσιο για τις βιωματικές ασκήσεις, η δομή του προγράμματος και η αξιολόγηση των ίδιων των εκπαιδευτών για τη χρησιμότητα του βιωματικού στοιχείου στην εκπαίδευσή τους.

Οι αρχές της Εκπαίδευσης Ενηλίκων στην Εκπαίδευση των Γονέων: Το παράδειγμα της Γενικής Γραμματείας Εκπαίδευσης Ενηλίκων και ευρωπαϊκές πρακτικές

*Μαρία Θεοδοσοπούλου
Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων*

Η Εκπαίδευση Ενηλίκων απευθύνεται σε όλους τους πολίτες και αποσκοπεί στην εκπαίδευσή τους σε θέματα αλφαριθμητισμού, ανάπτυξης βασικών δεξιοτήτων, δεξιοτήτων ζωής, διαχείρισης ελεύθερου χρόνου. Η εκπαίδευση των πολιτών στο γονεϊκό ρόλο είναι ένα από τα μεγάλα πεδία της εκπαίδευσης ενηλίκων.

Τα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων αποτελούν κίνητρα ή εμπόδια επίτευξης των εκπαιδευτικών στόχων ενός προγράμματος. Οι στόχοι που θέτονται στην εκπαίδευση γονέων, ο τρόπος προσέγγισης των εκπαιδευομένων, η σύνδεση του εκπαιδευτικού υλικού με τις εμπειρίες των συμμετεχόντων γονέων θεμελιώνονται στις αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων. Η υποκίνηση, ο σχεδιασμός των εκπαιδευτικών ενοτήτων, η διαχείριση της πορείας των ενοτήτων σε κάθε συνάντηση ομάδας εκπαιδευομένων υιοθετώντας αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων, όπως σεβασμός στην ανεξάρτητη σκέψη των εκπαιδευομένων, στα διαφορετικά στάδια ζωής και στις εμπειρίες τους, διασάφηση των προσδοκιών τους διευκολύνουν και προωθούν την ενεργό συμμετοχή των γονέων. Η εξωτερική αξιολόγηση της κρατικής δομής των Σχολών Γονέων της Γενικής Γραμματείας Εκπαίδευσης Ενηλίκων αποτελεί τη βάση μελέτης εφαρμογής αυτών των αρχών. Ευρωπαϊκές πρακτικές παρουσιάζονται ως παραδείγματα εφαρμογής αυτών των αρχών.

Συμβουλευτική προσέγγιση για τη βελτίωση των σχέσεων γονέων-παιδιών-σχολείου

Μαρία Μαλικιώση-Λοΐζου, Καθηγήτρια Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στα πλαίσια των Σχολών Γονέων αναπτύσσεται το πρόγραμμα «Συμβουλευτική Γονέων» διάρκειας 40 ωρών. Στόχος των τμημάτων αυτού του προγράμματος είναι η παροχή βοήθειας στους γονείς για την επίτευξη της αυτοαποδοχής, του αυτοσεβασμού, της αυτογνωσίας, της εμπιστοσύνης στον εαυτό και της προσωπικής αξίας τους καθώς και η απόκτηση ευαισθησίας ως προς τις ανάγκες και τα συναισθήματα των παιδιών τους και των άλλων προσώπων του άμεσου περιβάλλοντος τους, προκειμένου να βελτιωθεί η επικοινωνία μέσα στην οικογένεια. Προς τον σκοπό αυτό αναπτύσσονται θέματα ανάπτυξης και εξέλιξης του παιδιού, σχέσεων μεταξύ των μελών της οικογένειας, προβλημάτων συμπεριφοράς και τρόπων αντιμετώπισής τους, θέματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης καθώς και τρόποι καλύτερης επικοινωνίας.

Τίτλος συμποσίου:

Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής/Υπερκινητικότητα (ΔΕΠ/Υ): Ατομικοί, οικογενειακοί και σχολικοί παράγοντες

Πρόεδρος: Α. Καλαντζή-Αζίζι

Συζητήτρια: Κ. Αγγελή

Η Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής/Υπερκινητικότητα (ΔΕΠ/Υ) είναι μία διαταραχή που πρωτοεμφανίζεται κατά την παιδική ηλικία. Παρότι μπορεί να υπάρχουν πρόδρομες ενδείξεις της διαταραχής σε νεαρότερες ηλικίες, συνήθως η διάγνωση γίνεται στις αρχές της σχολικής ηλικίας. Ωστόσο, συχνά η παραπομπή του παιδιού σε ειδικούς ψυχικής υγείας και η διάγνωση λαμβάνουν χώρα σε μεγαλύτερες ηλικίες, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται σημαντικά δευτερογενή προβλήματα, τόσο στο σχολικό και το οικογενειακό πλαίσιο, όσο και στην ψυχολογική ανάπτυξη του ίδιου του παιδιού. Σε αντίθεση με την παλαιότερη πεποίθηση ότι τα συμπτώματα της διαταραχής παρουσιάζουν ύφεση με την πάροδο της ηλικίας, θεωρείται ότι η παρορμητικότητα και η ελλειμματική προσοχή παραμένουν και μπορούν να επηρεάσουν δυσμενώς τη ζωή και τη λειτουργικότητα του ατόμου. Για το λόγο αυτό, είναι πολύ σημαντικό να δοθεί έμφαση σε τρόπους έγκαιρου εντοπισμού των παιδιών που μπορεί να παρουσιάζουν τη διαταραχή, προκειμένου να παραπεμφθούν σε ειδικούς για περαιτέρω αξιολόγηση. Θα παρουσιαστούν στοιχεία που αφορούν την επιδημιολογία της ΔΕΠ/Υ, τις ψυχολογικές τις προεκτάσεις στο ίδιο το παιδί και στο περιβάλλον του σε διάφορα ηλικιακά στάδια (παιδιά σχολικής και εφηβικής ηλικίας και νεαρούς ενήλικους), αλλά και σχετικά με την κατάσταση που επικρατεί στο χώρο του σχολείου ως προς τις γνώσεις των εκπαιδευτικών για τη διαταραχή, προκειμένου να τονιστεί η σημασία της προκριματικής αξιολόγησης και του έγκαιρου εντοπισμού των παιδιών με ΔΕΠ/Υ στα πλαίσια προληπτικών παρεμβάσεων.

Το στρες των γονέων παιδιών με υψηλή βαθμολογία σε κλίμακες αξιολόγησης της Διαταραχής Ελλειμματικής Προσοχής/Υπερκινητικότητα

Μουσούλη, Μ. & Καλαντζή-Αζίζι, Α.

Τομέας Ψυχολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν να μελετηθεί η σχέση ανάμεσα στις συμπεριφορές της ελλειμματικής προσοχής και της υπερκινητικότητας-παρορμητικότητας και το στρες των γονέων που απορρέει από το γονεϊκό τους ρόλο. Το δείγμα αποτελέσαν γονείς 127 παιδιών, μαθητών δημοτικών σχολείων του Νομού Χανίων, στους οποίους χορηγήθηκαν το Ερωτηματολόγιο Αξιολόγησης της ΔΕΠ/Υ-IV για γονείς και το Ερωτηματολόγιο Στρες Γονέων. Επίσης, οι εκπαιδευτικοί των παιδιών του δείγματος συμπλήρωσαν το Ερωτηματολόγιο Αξιολόγησης της ΔΕΠ/Υ-IV για εκπαιδευτικούς. Οι αναλύσεις των δεδομένων έδειξαν ότι υπάρχει σημαντική συνάφεια ανάμεσα στην ελλειμματική προσοχή και την υπερκινητικότητα-παρορμητικότητα των παιδιών και το στρες που βιώνουν οι γονείς. Επιπλέον, φάνηκε να υπάρχει σημαντική απόκλιση ως προς τον τρόπο με τον οποίο αξιολογούν οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί της συμπεριφορές της ΔΕΠ/Υ.

Η σχέση της Διαταραχής Ελλειμματικής Προσοχής/Υπερκινητικότητα με τους παράγοντες της αυτοεκτίμησης σε παιδιά ηλικίας 4-8 ετών

Ζουρνατζής, Β., Αγγελή, Κ., & Καλαντζή-Αζίζι, Α.

Τομέας Ψυχολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η ΔΕΠ-Υ αποτελεί μία από τις συχνές αναπτυξιακές διαταραχές κατά την παιδική ηλικία. Σύμφωνα με το διαγνωστικό εγχειρίδιο DSM-IV (American Psychiatric Association, 2000) το ποσοστό των παιδιών με ΔΕΠ-Υ κυμαίνεται στο 3-5% του συνόλου του παιδικού πληθυσμού. Στην παρούσα εργασία διερευνήθηκε αφενός η συχνότητα της πιθανότητας εμφάνισης της ΔΕΠ-Υ και αφετέρου η σχέση της διαταραχής με τους παράγοντες της αυτοεκτίμησης σε κοινοτικό δείγμα 308 παιδιών, ηλικίας 4-8 ετών που φοιτούν σε κανονικό νηπιαγωγείο και δημοτικό σχολείο, από αστικές και επαρχιακές περιοχές της Ελλάδας. Οι εκπαιδευτικοί των παιδιών συμπλήρωσαν το Τεστ Ανίχνευσης της ΔΕΠ-Υ (*Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder Test*) (Gilliam, 1995) και την Κλίμακα Αξιολόγησης του Επιπέδου Αυτοεκτίμησης (*Behavioral Academic Self – Esteem*) (Coopersmith & Gilberts, 1982) με την οποία αξιολογήθηκαν οι παράγοντες της αυτοεκτίμησης (ανάληψη πρωτοβουλιών, κοινωνική προσαρμογή, αντίδραση στην επιτυχία-αποτυχία, αποδοχή από τους συνομήλικους και αυτοπεποίθηση). Διαπιστώθηκε ότι τα παιδιά με αυξημένη πιθανότητα εμφάνισης της ΔΕΠ-Υ παρουσιάζουν συχνότερα χαμηλότερο επίπεδο στους περισσότερους παράγοντες της αυτοεκτίμησης σε σχέση με τα παιδιά που έχουν μειωμένες πιθανότητες ΔΕΠ-Υ. Επιπλέον, από τα πρωτογενή χαρακτηριστικά της ΔΕΠ-Υ, η υπερκινητικότητα φαίνεται ότι επηρεάζει τους λιγότερους παράγοντες της αυτοεκτίμησης σε σχέση με την παρορμητικότητα και την απροσεξία.

Η συμπτωματολογία της κατάθλιψης σε παιδιά με υψηλές βαθμολογίες σε Κλίμακες Αξιολόγησης της Διαταραχής Ελλειμματικής Προσοχής/Υπερκινητικότητα

Μάκρας, Σ., Αγγελή, Κ., Κаланτζή-Αζίζι, Α.

Τομέας Ψυχολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η συνύπαρξη της Διαταραχής Ελλειμματικής Προσοχής/Υπερκινητικότητας με τις διαταραχές διάθεσης είναι ένα φαινόμενο αρκετά αναγνωρισμένο σήμερα. Τα ποσοστά συνηρότητας είναι αρκετά υψηλά και πολλοί είναι εκείνοι που κάνουν λόγο για αλληλοεπικάλυψη των συμπτωμάτων μεταξύ των δύο διαταραχών. Στην παρούσα έρευνα γίνεται προσπάθεια να μελετηθεί η σχέση ανάμεσα στις βασικές διαστάσεις της Διαταραχής Ελλειμματικής Προσοχής/Υπερκινητικότητας και τα καταθλιπτικά συμπτώματα παιδιών και εφήβων. Το δείγμα αποτελούν γονείς και δάσκαλοι παιδιών σχολικής ηλικίας (Α' Δημοτικού μέχρι ΣΤ' Δημοτικού) από δύο ιδιωτικά σχολεία, ένα στην περιοχή των Αθηνών και ένα στην πόλη της Ρόδου. Τα ψυχομετρικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν είναι η Κλίμακα Βαθμολόγησης ΔΕΠ/Υ κατά DSM-IV (ADHD Rating Scale – IV) για γονείς και δασκάλους και τα ερωτηματολόγια για γονείς και εκπαιδευτικούς του Συστήματος Achenbach για Εμπειρικά Βασισμένη Αξιολόγηση (ΣΑΕΒΑ). Και οι δύο κλίμακες είναι σταθμισμένες στον ελληνικό πληθυσμό και οι ψυχομετρικές τους ιδιότητες είναι ικανοποιητικές. Μέσα από την έρευνα αναμένεται να βρεθεί ικανοποιητική θετική συσχέτιση μεταξύ της βαθμολόγησης στην κλίμακα ΔΕΠΥ και στις κλίμακες του ΣΑΕΒΑ που αφορούν καταθλιπτικά συμπτώματα. Πιο συγκεκριμένα αναμένεται, σε μεγάλο ποσοστό, ότι τα παιδιά που έχουν υψηλότερη βαθμολογία στην κλίμακα της ΔΕΠ-Υ θα έχουν και μεγαλύτερο σκορ στις κλίμακες των καταθλιπτικών συμπτωμάτων.

Η σχέση των διαστάσεων της ιδιοσυγκρασίας κατά Ραβλόν με τη συμπτωματολογία της Διαταραχής Ελλειμματικής Προσοχής/Υπερκινητικότητα

Θεοδωροπούλου, Φ., Αγγελή, Κ., & Κаланτζή-Αζίζι, Α.

Τομέας Ψυχολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σκοπός της έρευνας ήταν η μελέτη της σχέσης ανάμεσα στα χαρακτηριστικά της ιδιοσυγκρασίας σύμφωνα με τη θεωρία του Ραβλόν και στις βασικές διαστάσεις της Διαταραχής Ελλειμματικής Προσοχής/ Υπερκινητικότητας (ΔΕΠ-Υ). Το δείγμα αποτέλεσαν 167 μαθητές/τριες του 3^{ου} Γυμνασίου Αιγάλεω. Χορηγήθηκαν στους γονείς των παιδιών η Κλίμακα Βαθμολόγησης ΔΕΠ-Υ κατά DSM-IV (ADHD Rating Scale-IV) και το Ερωτηματολόγιο Ιδιοσυγκρασίας κατά Παβλώφ (ΕΙΠ 7-14) για παιδιά και εφήβους (Pavlovian Temperament Survey-PTS 7-14). Για τους σκοπούς της έρευνας επιχειρήθηκε προσαρμογή του ΕΙΠ (7-14). Βρέθηκε ότι τα παιδιά με υψηλές βαθμολογίες στις κλίμακες Βαθμολόγησης ΔΕΠ-Υ διέφεραν από τα παιδιά με αντίστοιχες χαμηλές βαθμολογίες κυρίως ως προς τη Δύναμη Αναστολής. Βασικό συμπέρασμα ήταν ότι τα παιδιά με ΔΕΠ-Υ έχουν χαμηλό επίπεδο αναστολών, το οποίο επηρεάζει αρνητικά τις γνωστικές τους ικανότητες, καθώς και τον έλεγχο και συντονισμό των κινήσεών τους, με αποτέλεσμα την αδυναμία να ανταποκριθούν σε απαιτητικές ή μεταβαλλόμενες δραστηριότητες.

Η διάσπαση της προσοχής, η αναβλητικότητα σπουδών και το άγχος εξετάσεων στον φοιτητικό πληθυσμό

Βλάχου, Μ. & Καλαντζή-Αζίζι, Α.

Τομέας ψυχολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Πραγματοποιήθηκε έρευνα η οποία είχε ως στόχο την διερεύνηση της Διάσπασης της Προσοχής στον φοιτητικό πληθυσμό και την σχέση της με την αναβλητικότητα της μελέτης και το άγχος των εξετάσεων. Προκειμένου να διεξαχθεί η παραπάνω έρευνα, χρησιμοποιήθηκαν τα εξής ερωτηματολόγια: Ερωτηματολόγιο Ικανοτήτων Μελέτης και Εξετάσεων (EIME), το ερωτηματολόγιο Jasper/Goldberg Adult ADD Screening Examination-Version 5.0, πρόκειται για ένα προκριματικό τεστ που μετρά την Διάσπαση της Προσοχής των ενηλίκων καθώς και ένα ερωτηματολόγιο δημογραφικών στοιχείων. Σύμφωνα με τα ευρήματα της παρούσας έρευνας, απαντάται το αρχικό ερευνητικό ερώτημα το οποίο είναι ο καθορισμός της Διάσπασης της Προσοχής στον φοιτητικό πληθυσμό, ενώ προκύπτει ότι η ύπαρξη της Διάσπασης της Προσοχής σχετίζεται με την εμφάνιση αναβλητικότητας στη μελέτη και στα ακαδημαϊκά καθήκοντα των φοιτητών. Επίσης η ύπαρξη της Διάσπασης της προσοχής σχετίζεται με την εμφάνιση άγχους των εξετάσεων στον φοιτητικό πληθυσμό και τέλος ένα εξίσου σημαντικό εύρημα είναι ότι οι φοιτητές που εμφανίζουν αναβλητικότητα στη μελέτη και στα ακαδημαϊκά καθήκοντα, έχουν έντονο άγχος κατά την διάρκεια της εξετάσεων.

Γνώσεις και απόψεις εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης σχετικά με τη Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής/Υπερκινητικότητας και τα προβλήματα συμπεριφοράς της σχολικής ηλικίας

Κατσάμπα, Ε., Αγγελή, Κ., & Καλαντζή-Αζίζι, Α.

Τομέας Ψυχολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η μελέτη των γνώσεων και των απόψεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τη Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής / Υπερκινητικότητας και τα προβλήματα συμπεριφοράς. Το δείγμα ήταν συμπτωματικό και το αποτέλεσαν 372 εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (από σχολεία των Αθηνών και περιχώρων, της Αίγινας και της Κέρκυρας). Χορηγήθηκε στους εκπαιδευτικούς ένα αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο των Αγγελή & Καλαντζή – Αζίζι (2002). Τα ευρήματα έδειξαν ότι οι γνώσεις των εκπαιδευτικών για τη Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής/Υπερκινητικότητας δεν είναι πλήρεις (με το 83,4% των εκπαιδευτικών να αποτυγχάνουν να δώσουν έναν επαρκή ορισμό). Εσφαλμένη εμφανίζεται να είναι και η εικόνα που έχουν οι εκπαιδευτικοί ως προς τη συμπτωματολογία, αλλά και την αιτιολογία της διαταραχής. Η πληρέστερη κατάρτιση των δασκάλων στα θέματα της ΔΕΠ/Υ και των προβλημάτων συμπεριφοράς της σχολικής ηλικίας φαίνεται να σχετίζεται με την ικανότητά τους να εντοπίζουν και να χειρίζονται κάποιες δύσκολες συμπεριφορές. Τέλος, οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί φαίνονται να εκφράζουν την ανάγκη για σχεδιασμένη, συστηματική και ολοκληρωμένη παρέμβαση στο χώρο του σχολείου –ανάγκη που προκύπτει και από τα άλλα ευρήματα της έρευνας.

ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ:

Τα θετικά συναισθήματα στη ψυχοθεραπευτική διαδικασία

Πρόεδρος: Α. Σταλίκας

Ομιλητές: Α. Μπούτρη, Α. Μερτίκα, Β. Γιωσιόδη, Χ. Σεργιάννη

Συζητητής: Μ. Μαλικιώση

Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Ψυχολογίας, Αθήνα

Σε αυτό το συμπόσιο παρουσιάζονται διαφορετικές ερευνητικές προσεγγίσεις που εξετάζουν τον ρόλο των θετικών συναισθημάτων στη ψυχοθεραπευτική διαδικασία. Οι ομιλητές προσεγγίζουν ερευνητικά και παρουσιάζουν ευρήματα που είναι ενδεικτικά του θεραπευτικού ρόλου της βίωσης θετικών συναισθημάτων και της σχέσης τους με το ενδοσυνεδριακό αποτέλεσμα και διαδικασία.

Η καταγραφή της διαδικασίας της «Διεύρυνσης» στην Ψυχοθεραπεία

Α. Μπούτρη & Α. Σταλίκας

Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Ψυχολογίας, Αθήνα

Η Barbara Fredrickson το 1998 διατύπωσε μια θεωρία σχετικά με την λειτουργία και τον προσαρμοστικό ρόλο των θετικών συναισθημάτων. Κεντρικό μέρος της θεωρίας αυτής είναι η έννοια της «Διεύρυνσης», κατά την οποία τα άτομα εμφανίζουν ιδιαίτερη ευελιξία στη σκέψη, είναι πιο δημιουργικά, προβαίνουν σε νέες γνωστικές συνδέσεις, έχουν περισσότερες ιδέες για την επίλυση των προβλημάτων τους, και είναι πιο κινητοποιημένα και πρόθυμα να ακολουθήσουν νέους τρόπους δράσης. Προκειμένου να μελετήσουμε την εφαρμογή αυτής της θεωρίας στην ψυχοθεραπεία, δημιουργήσαμε μια κλίμακα που να καταγράφει την έννοια της «Διεύρυνσης». Θα παρουσιαστούν η διαδικασία ανάπτυξης της κλίμακας, οι ψυχομετρικές της ιδιότητες, και τα βασικά χαρακτηριστικά της. Για την δημιουργία της κλίμακας πραγματοποιήσαμε τρεις έρευνες. Στην πρώτη χρησιμοποιήσαμε την ερευνητική μέθοδο Delphi Poll προκειμένου να εντοπίσουμε τους άξονες και τους δείκτες μέτρησης της έννοιας της «Διεύρυνσης» στην ψυχοθεραπεία και να εγκαθιδρύσουμε την εννοιολογική εγκυρότητα. Βάσει των αποτελεσμάτων της πρώτης έρευνας δημιουργήσαμε μια κλίμακα εντοπισμού και καταγραφής της «Διεύρυνσης» από κλινικούς κριτές σε μαγνητοφωνημένες συνεδρίες. Οι δύο επόμενες έρευνες εξέτασαν την αξιοπιστία και τη μεταξύ των κριτών εγκυρότητα της κλίμακας. Η συζήτηση θα επικεντρωθεί στην ερευνητική και ψυχοθεραπευτική αξία της μελέτης των θετικών συναισθημάτων και της «Διεύρυνσης» στην ψυχοθεραπεία.

Θετικά συναισθήματα και η οπτική των θεραπευόμενων, στην αρχή της θεραπείας

Α. Μερτίκα¹, Χ. Σεργιάννη, Α. Σταλίκας

¹ Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Ψυχολογίας, Αθήνα

Σύμφωνα με τη θεωρία των Θετικών Συναισθημάτων (Fredrickson, 1998) το βίωμα των θετικών συναισθημάτων συμβάλει στην ψυχολογική ανθεκτικότητα και τη δημιουργία ψυχολογικών πόρων, οι οποίοι μπορούν μακροπρόθεσμα να αντισταθμίσουν την επίδραση των αρνητικών συναισθημάτων. Ο ρόλος των θετικών συναισθημάτων δεν έχει διερευνηθεί επαρκώς στην ψυχοθεραπευτική διαδικασία. Αν η παραπάνω θεωρία είναι έγκυρη, τότε θα πρέπει να είμαστε σε θέση να παρατηρήσουμε την επίδραση των θετικών συναισθημάτων και στην ψυχοθεραπευτική διαδικασία. Μελετήσαμε τις τρεις πρώτες συνεδρίες από 30 θεραπευτικές δυάδες. Χορηγήθηκε στους θεραπευόμενους η κλίμακα Positive & Negative Affect Schedule (PANAS) πριν και μετά το τέλος κάθε συνεδρίας για να καταγράψουμε το συναίσθημα με το οποίο μπήκαν και βγήκαν από την κάθε συνεδρία. Επίσης, μετά το τέλος της κάθε συνεδρίας χορηγήθηκαν οι κλίμακες Working Alliance Inventory (WAI) και Session Impact Scale (SIS) για να καταγραφεί το επίπεδο της θεραπευτικής συμμαχίας και η επίδραση (θετική ή αρνητική) που είχε η συνεδρία στον πελάτη, αντίστοιχα. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι υπάρχει σχέση ανάμεσα στο συναίσθημα με το οποίο μπαίνει ο θεραπευόμενος στη συνεδρία και στον τρόπο που κατανοεί τη χρησιμότητα της συνεδρίας για τον ίδιο και για το εμφανιζόμενο πρόβλημα. Επίσης, σημαντική σχέση φαίνεται να υπάρχει ανάμεσα στο συναίσθημα, πριν και μετά τη συνεδρία, με τα επίπεδα της θεραπευτικής συμμαχίας.

Διερεύνηση της εφαρμογής της θεωρίας των θετικών συναισθημάτων στην ψυχοθεραπεία

Χ.Σεργιάννη¹, Α.Μερτίκα, Α.Σταλίκας

¹ Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Ψυχολογίας, Αθήνα

Στόχος: Σύμφωνα με τη θεωρία των Θετικών Συναισθημάτων (Fredrickson, 1998), η στιγμή βίωση θετικών συναισθημάτων διευρύνει το φάσμα των πιθανών σκέψεων και πράξεων. Η δράση αυτή των θετικών συναισθημάτων περιγράφεται από τη θεωρία να λειτουργεί προσθετικά, με τη διεύρυνση να προκαλεί τη βίωση περισσότερων θετικών συναισθημάτων και να δημιουργείται έτσι μία «αέναα ανεπισσώμενη αλυσίδα» (διαδικασία «διεύρυνσης και δόμησης»), μέσω της οποίας δημιουργούνται για το άτομο ψυχολογικοί πόροι, οι οποίοι συμβάλουν στην ψυχολογική ανθεκτικότητα και μπορούν μακροπρόθεσμα να αντισταθμίσουν την επίδραση των αρνητικών συναισθημάτων. Στόχος της συγκεκριμένης έρευνας ήταν η διερεύνηση της εφαρμογής της συγκεκριμένης θεωρίας στην ψυχοθεραπεία. **Μέθοδος:** Μελετήθηκαν οι τρεις πρώτες συνεδρίες από 30 θεραπευτικές δυάδες. Η κλίμακα Positive & Negative Affect Schedule (PANAS) χορηγήθηκε στους θεραπευόμενους πριν και μετά το τέλος κάθε συνεδρίας, με στόχο την καταγραφή του συναισθήματός τους. Επιπλέον, μετά το τέλος κάθε συνεδρίας χορηγήθηκαν οι κλίμακες Working Alliance Inventory (WAI) και Session Evaluation Questionnaire (SEQ), με στόχο την καταγραφή της αξιολόγησης της θεραπευτικής συμμαχίας και της αξιολόγησης της ποιότητας της συνεδρίας, αντίστοιχα. **Αποτελέσματα:** Τα αποτελέσματα έδειξαν την ύπαρξη σχέσης μεταξύ του συναισθήματος των θεραπευόμενων πριν από κάθε συνεδρία και της αξιολόγησης που κάνουν, τόσο για την ποιότητα της συγκεκριμένης συνεδρίας, όσο και για την αξιολόγηση της θεραπευτικής συμμαχίας στη συνεδρία αυτή. Επιπλέον, η αξιολόγηση των θεραπευόμενων για την ποιότητα της συνεδρίας και τη θεραπευτική συμμαχία φάνηκε να επηρεάζει τη βίωση θετικών συναισθημάτων από τους θεραπευόμενους πριν από την επόμενη συνεδρία. Τα αποτελέσματα αυτά φαίνεται να υποστηρίζουν την εφαρμογή της διαδικασίας «διεύρυνσης και δόμησης» που περιγράφεται από τη θεωρία των θετικών συναισθημάτων, στην ψυχοθεραπεία.

Η αντίσταση στη ψυχοθεραπευτική διαδικασία και η συναισθηματική φόρτιση του πελάτη

Γιωτσίδη¹, Β. & Σταλίκας, Α.

¹ Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Ψυχολογίας, Αθήνα.

Η αντίσταση αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία της θεραπευτικής διαδικασίας, μια και αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά εμπόδια για την θεραπευτική εξέλιξη και βελτίωση του πελάτη. Παράλληλα η συναισθηματική φόρτιση του πελάτη στη θεραπευτική διαδικασία ίσως να συνδέεται άμεσα με την εμφάνιση, διόγκωση αλλά και υπερπήδηση της αντίστασης. Σε αυτή την παρουσίαση θα εστιαστούμε στην περιγραφή της διαδικασίας της αντίστασης και θα παρουσιάσουμε θεωρητικές θέσεις και ερευνητικά ευρήματα που άμεσα ή έμμεσα αναγνωρίζουν μια σχέση ανάμεσα στη συναισθηματική φόρτιση του πελάτη, στη θεραπευτική σχέση και στην εμφάνιση της αντίστασης.

**ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ:
ΚΛΙΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΤΗΣ
ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΙ, ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟΙ ΚΑΙ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ**

**Επαγγελματική αποκατάσταση πτυχιούχων με αναπηρίες των
Παιδαγωγικών Τμημάτων του Εθνικού και Καποδιστριακού
Πανεπιστημίου Αθηνών**

*Α. Ζώνιου-Σιδέρη¹, Κ. Παπαδοπούλου¹, Π. Καραγιάννη², Ε. Ντεροπούλου-Ντέρου²,
Η. Σπανδάγου², Λ. Τσερμίδου² **

*¹Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία, Πανεπιστήμιο Αθηνών
²Κέντρο Έρευνας και Τεκμηρίωσης Ενταξιακών Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του Τμήματος
Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία του Πανεπιστημίου Αθηνών
Ερευνητική ομάδα του Κ.Ε.Τ.Ε.Ε.Π. σε έρευνα του προγράμματος ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ II

Η έρευνα που αφορά την επαγγελματική αποκατάσταση πτυχιούχων με αναπηρίες των Παιδαγωγικών Τμημάτων του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών στοχεύει στη διερεύνηση των επαγγελματικών εμπειριών των πτυχιούχων των παραπάνω τμημάτων και ειδικότερα των παραμέτρων εκείνων που επηρεάζουν την επιτυχή ή μη εύρεση εργασίας καθώς και τις εναλλακτικές διεξόδους που παρέχονται από την πολιτεία. Απώτερος σκοπός της έρευνας είναι η ανάδειξη της σχέσης μεταξύ της εκπαιδευτικής ένταξης, της επαγγελματικής αποκατάστασης και της κοινωνικής ένταξης αναπήρων. Ένας από τους αρχικούς στόχους της ερευνητικής αυτής προσπάθειας είναι η διερεύνηση και η καταγραφή των αναπηριών των αποφοίτων καθώς και ο προσδιορισμός τους με βάση το κοινωνικό μοντέλο προσέγγισης της αναπηρίας. Η συλλογή και η ανάλυση των δεδομένων προβάλλει την αντίθεση που υφίσταται ως προς τον τρόπο προσέγγισης της αναπηρίας από την πολιτεία και τους θεσμούς της καθώς η κλινική της κατεύθυνση διαφοροποιείται από το κοινωνικό μοντέλο προσέγγισης της αναπηρίας. Για τη συλλογή των δεδομένων υιοθετούνται ποσοτικές και ποιοτικές μέθοδοι με τη χρήση ερωτηματολογίου, συνεντεύξεων και με τη μελέτη αρχείων.

Τμήματα ένταξης: Αναλύοντας τις απόψεις των εκπαιδευτικών υπό το πρίσμα του κοινωνικού μοντέλου προσέγγισης της αναπηρίας

A. Ζώνιου-Σιδέρη¹, E. Ντεροπούλου-Ντέρου²

¹ Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία, Πανεπιστήμιο Αθηνών

² Κέντρο Έρευνας και Τεκμηρίωσης Ενταξιακών Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του Τμήματος Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία του Πανεπιστημίου Αθηνών

Στις τελευταίες δεκαετίες έχει διαφοροποιηθεί ο τρόπος με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε την αναπηρία. Η παραδοσιακή ιατρική-κλινική και ατομική προσέγγιση της αναπηρίας περιορίζεται καθώς σταδιακά επικρατεί το κοινωνικο- πολιτικό μοντέλο προσέγγισης της αναπηρίας. Στον πυρήνα του οπτικού πρίσματος της κλινικής προσέγγισης τοποθετείται ο βαθμός και το είδος της αναπηρίας και απαντά για τις δυνατότητες εκπαίδευσης και κοινωνικοποίησης του ανάπηρου μαθητή, εγκλωβίζοντας τους εκπαιδευτικούς σε ένα χώρο ασφυκτικού επαγγελματικού βιώματος της προσωπικής τραγωδίας μέσα στην τάξη. Η κοινωνική κατασκευή της αναπηρίας, θέση την οποία υιοθετεί το κοινωνικό μοντέλο προσέγγισης, μετατοπίζει την ευθύνη από τη διαγνωστική εικόνα της αναπηρίας στη δυσκαμψία και αδιαλλαξία των κοινωνικών δομών που περιορίζουν ακόμη και το ημερομηνικό πλειοψηφικό σύνολο και αποκλείουν ολιγόριθμες ομάδες πληθυσμού από κεκτημένα συλλογικά δικαιώματα και θεσμούς όπως του δικαιώματος της εκπαίδευσης και της εργασίας. Το κοινωνικό μοντέλο προσέγγισης της αναπηρίας, έτσι όπως διαμορφώνεται στην πορεία του εικοστού πρώτου αιώνα, διατηρεί τη δυναμική του ισχύ και τη λειτουργικότητά του στο κίνημα αναπήρων ως μέσο έκφρασης και «νοηματοδότησης» των εμπειριών τους. Σχετικά με την προηγούμενη διαπίστωση ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι απόψεις των εκπαιδευτικών που εργάζονται σε τμήματα ένταξης. Η διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών πραγματοποιήθηκε με έρευνα επισκόπησης στο Ν. Αττικής και με ερευνητικό εργαλείο το ερωτηματολόγιο.

Κοινωνικό μοντέλο και ερευνητική παραγωγή

A. Ζώνιου-Σιδέρη¹, Π. Καραγιάννη²

¹ Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία, Πανεπιστήμιο Αθηνών

² Κέντρο Έρευνας και Τεκμηρίωσης Ενταξιακών Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του Τμήματος Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία του Πανεπιστημίου Αθηνών

Προ δεκαπενταετίας τα ερευνητικά δεδομένα που διέθετε η ελληνική βιβλιογραφία από έρευνες ποιοτικής μεθοδολογίας, του ελληνικού ειδικού σχολείου ήταν ελάχιστα. Το ειδικό σχολείο, ερευνητικά αποτελούσε το «μαύρο κουτί». Τα τελευταία χρόνια η ερευνητική παραγωγή στους χώρους της ειδικής αγωγής και της ενταξιακής εκπαίδευσης έχει υποστεί ρητούς και σιωπηλούς ανασχεδιασμούς. Το συγκεκριμένο κείμενο παρουσιάζει τις διαφορετικές προοπτικές στην ερευνητική διαδικασία και εμπειρία και εστιάζει στη συνθετότητα που παρουσιάζουν οι αξίες του κοινωνικού μοντέλου για τους ανάπηρους καθώς και τις σχέσεις εξουσίας ανάπηρων και μη κατά τη διάρκεια και την παραγωγή μιας έρευνας. Αναδεικνύονται στοιχεία όπως αυτά της ηθικής δεοντολογίας καθώς επίσης και της λογοδοσίας (accountability), τα οποία σχετίζονται σε έναν μεγάλο βαθμό με την ύπαρξη και υπόσταση των ανάπηρων υποκειμένων σε μια ερευνητική διαδικασία. Αναλύεται ο όρος «χειραφετική» έρευνα και αναπροσδιορίζεται ως προϊόν της κριτικής θεωρίας μέσα στην εκπαιδευτική έρευνα.

Κλινικό και κοινωνικό μοντέλο προσέγγισης της αναπηρίας: οντολογικά και επιστημολογικά ζητήματα

Α. Ζώνιου-Σιδέρη¹, Η. Σπανδάγου²

¹ Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία, Πανεπιστήμιο Αθηνών

² Κέντρο Έρευνας και Τεκμηρίωσης Ενταξιακών Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του Τμήματος Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία του Πανεπιστημίου Αθηνών

Το κλινικό και το κοινωνικό μοντέλο αποτελούν τα δύο κυρίαρχα μοντέλα προσέγγισης της αναπηρίας. Η επιρροή τους είναι σημαντική τόσο σε επίπεδο εκπαιδευτικής πολιτικής και πρακτικής, όσο και στη γενικότερη οροθέτηση της αναπηρίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι προσπάθειες του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας για μια κατηγοριοποίηση της αναπηρίας που να λαμβάνει υπόψη της το κοινωνικό μοντέλο. Για πολλούς, όμως, θεωρητικούς της αναπηρίας οι προσπάθειες συγκερασμού των δύο μοντέλων οδηγούν εξ' ορισμού σε αποτυχία, καθώς οι διαφορές τους είναι ανυπέρβλητες. Η θεμελιώδης διαφορά των δύο μοντέλων έγκειται στο ότι το κλινικό μοντέλο εστιάζει στο μειονέκτημα και/ή τη δυσλειτουργία που αποτελούν το υπόβαθρο της αναπηρίας, ενώ το κοινωνικό μοντέλο δίνει έμφαση στην κοινωνική κατασκευή της αναπηρίας μέσα από διαδικασίες διάκρισης και αποκλεισμού. Συνεπώς, η αναπηρία ορίζεται διαφορετικά σε οντολογικό, επιστημολογικό και πολιτικό επίπεδο. Ο ορισμός της αναπηρίας επηρεάζει άμεσα το πώς αντιλαμβανόμαστε τη σχέση του ατόμου και της κοινωνίας τόσο ως φιλοσοφικά ερωτήματα όσο και ως πολιτικές επιλογές και πρακτικές. Η συγκεκριμένη εισήγηση έχει ως στόχο τη θεωρητική διερεύνηση των ερωτημάτων αυτών, επιδιώκοντας αφενός τη σύνδεσή τους με την ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα όσον αφορά στην ειδική και ενταξιακή εκπαίδευση και αφετέρου τη συζήτηση των επιπτώσεων για τις εμπλεκόμενες επιστήμες (πχ παιδαγωγική, ειδική αγωγή, ψυχολογία).

ΣΥΜΠΟΣΙΟ

Τίτλος: Ψυχολογική Συμβουλευτική Φοιτητών: Από την έρευνα στην παρέμβαση

Οργανωτής/Πρόεδρος: Ντιάνα Χαρίλα¹

Συζητητής: Γιώργος Ευσταθίου¹

¹ Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών Παν/μίου Αθηνών

Ένας πολύ σημαντικός τομέας στην λειτουργία των συμβουλευτικών κέντρων στην ανώτατη εκπαίδευση είναι ο ερευνητικός. Η διεξαγωγή μελετών σκοπιμότητας, καθώς και επιδημιολογικών ερευνών με στόχο την διερεύνηση των ψυχοκοινωνικών αναγκών του φοιτητικού πληθυσμού έχει πρωταρχικό στόχο την κατανόηση αυτού του πληθυσμού έτσι ώστε να διαμορφωθούν δράσεις πρωτογενούς πρόληψης, στον χώρο των πανεπιστημίων.

Τέτοιες ερευνητικές δραστηριότητες μπορούν επίσης να χρησιμεύσουν στη διαμόρφωση ομαδικών παρεμβατικών προγραμμάτων. Επίσης οι μελέτες αξιολόγησης των παρεχόμενων, από τα συμβουλευτικά κέντρα, υπηρεσιών είναι πολύ σημαντικές στην βελτίωση της λειτουργίας τους, αλλά και στην δημιουργία νέων δραστηριοτήτων.

Οι ερευνητικές δράσεις δεν μπορεί παρά να είναι συνδεδεμένες με έναν τρόπο ανατροφικό με τις υπόλοιπες δράσεις των συμβουλευτικών κέντρων και κυρίως με την συμβουλευτική και ψυχοθεραπεία.

Στο παρόν συμπόσιο παρουσιάζονται δεδομένα από πρόσφατες ερευνητικές δραστηριότητες σε φοιτητικό πληθυσμό που διεξήχθησαν στα πλαίσια λειτουργίας πέντε συμβουλευτικών κέντρων πανεπιστημιακών ιδρυμάτων της χώρας μας.

Ψυχοκοινωνική Προσαρμογή των Φοιτητών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Παπαδιώτη, Β.¹, Δαμίγος, Δ.¹, Καλτσούδα, Α.¹, Αλεξίου, Δ.¹, Τσακοπιάκου, Μ.¹
¹ Συμβουλευτικό Κέντρο Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία αλλά και έρευνες που πραγματοποιήθηκαν σε ελληνικά Πανεπιστήμια, μεταξύ των οποίων και το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, έχει διαπιστωθεί ότι ο φοιτητικός πληθυσμός, σε σύγκριση με άτομα της ίδιας ηλικίας, τα οποία δραστηριοποιούνται εκτός Πανεπιστημίου, αντιμετωπίζει περισσότερα προβλήματα ψυχοκοινωνικής προσαρμογής (Ναυρίδης και συν., 1990. Παπαδιώτη & Δαμίγος, 2003).

Προκειμένου η κλινική δραστηριότητα του Σ.ΚΕ.Π.Ι. να είναι προσαρμοσμένη στις δυσκολίες των φοιτητών και να λαμβάνει υπόψη ενδεχόμενες νέες ανάγκες, διεξήχθησαν 3 έρευνες, ενώ σχεδιάζεται επί του παρόντος η υλοποίηση μιας επιπρόσθετης έρευνας.

Η πρώτη μελέτη είχε ως στόχο την εκτίμηση των αναγκών και των αιτημάτων της φοιτητικής κοινότητας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, προκειμένου να διαπιστωθεί το ποσοστό των φοιτητών/τριών που θα μπορούσαν δυνητικά να απευθυνθούν σε ένα Συμβουλευτικό Κέντρο, καθώς και τη φύση των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν (Ναυρίδης και συν., 1990). Τα αποτελέσματα έδειξαν ένα σημαντικό υψηλό ποσοστό καταθλιπτικής συμπτωματολογίας σε σχέση με το γενικό πληθυσμό, με το γυναικείο φύλο να υπερέχει στατιστικά σημαντικά. Ως ισχυρότεροι παράγοντες κινδύνου ενοχοποιήθηκαν οι σχέσεις των φοιτητών με την οικογένεια, τους φίλους και το άλλο φύλο.

Η ίδια έρευνα επαναλήφθηκε με την επαναλειτουργία του Συμβουλευτικού Κέντρου, περίπου μια δεκαετία αργότερα (Παπαδιώτη & Δαμίγος, 2003). Εξετάστηκε ένα δείγμα 675 φοιτητών/τριών, το οποίο προέρχονταν από την πλειονότητα των σχολών του Πανεπιστημίου. Τα αποτελέσματα ήταν σύμφωνα με τα προηγούμενα ευρήματα. Ειδικότερα, διαπιστώθηκε ένα ποσοστό καταθλιπτικής συμπτωματολογίας της τάξης του 50,5%, το οποίο παρουσιάζεται αυξημένο κατά 11,3 μονάδες έναντι του αντίστοιχου ποσοστού της πρώτης έρευνας (Ναυρίδης και συν., 1990). Δυο ακόμη παράγοντες κινδύνου απομονώθηκαν, οι οποίοι περιλαμβάνουν την αίσθηση μοναχικότητας και τις συνθήκες σπουδών. Δεν πρόκειται, βέβαια, για ευρήματα ψυχοπαθολογίας αλλά για μια διαταραχή της φυσιολογικότητας που συνδέεται με το εξελικτικό στάδιο των φοιτητών (μετεφηβεία), τις απαιτήσεις της Πανεπιστημιακής κοινότητας και γενικότερα της φοιτητικής ζωής (αποχωρισμός από την οικογένεια, άγχος εξετάσεων, σχέσεις με το άλλο φύλο, αναζήτηση επαγγελματικής σταδιοδρομίας). Το εύρημα αυτό, παρόλο που είναι σύμφωνο με το γενικότερο φαινόμενο της αύξησης των ψυχικών διαταραχών, κατά τις τελευταίες δεκαετίες, κρίνεται ιδιαίτερα υψηλό για τη φοιτητική κοινότητα. Ειδικότερα, διαφαίνεται ότι οι φοιτητές έχουν αυξημένες ανάγκες και προβλήματα, τα οποία διαμορφώνουν ένα πρόσφορο έδαφος για την εκδήλωση ψυχοκοινωνικών διαταραχών.

Η σχέση που παρατηρήθηκε από τις έρευνες ανάμεσα στην ψυχοκοινωνική προσαρμογή μιας σημαντικής μερίδας των φοιτητών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, η οποία εκφράζεται μέσα από την εκδήλωση καταθλιπτικών ψυχοπαθολογικών συμπτωμάτων με παράγοντες που συνδέονται με την οικογένεια, έδωσε το έναυσμα για την επιπρόσθετη διερεύνηση παραμέτρων που συνδέονται με το βαθμό διαφοροποίησης των φοιτητών από την πατρική τους οικογένεια ως κριτήριο της προσαρμοστικής τους ικανότητας (Παπαδιώτη & Παπαστυλιανού, υπό δημοσίευση). Σε αυτή την τρίτη έρευνα, εξετάστηκε ένα δείγμα 476 φοιτητών από την πλειονότητα των τμημάτων του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και διαπιστώθηκαν σημαντικές συσχετίσεις ανάμεσα στο βαθμό διαφοροποίησης, την υιοθέτηση βλαβερών για την υγεία συνηθειών και την εκδήλωση ψυχοπαθολογικών μορφών συμπε-

ριφοράς. Γενικότερα, παρατηρήθηκαν περιορισμένα επίπεδα διαφοροποίησης των φοιτητών από την πατρική τους οικογένεια, τα οποία συνδέονταν σημαντικά με υψηλή καταθλιπτική συμπτωματολογία. Στην περίπτωση φοιτητών με υψηλό δείκτη διαφοροποίησης, διαπιστώθηκε η υιοθέτηση επικίνδυνων μορφών συμπεριφοράς, όπως η αυξημένη κατανάλωση αλκοόλ, η χρήση ουσιών και η έλλειψη προφύλαξης κατά τη σεξουαλική επαφή, καθώς και η εκδήλωση διατροφικών διαταραχών.

Τα συγκεκριμένα ευρήματα είναι ενδεικτικά του φοιτητικού πληθυσμού στη διεθνή κοινότητα. Η δυσκολία επίτευξης ενός υψηλού βαθμού διαφοροποίησης από την οικογένεια και η διαμόρφωση μιας αυτόνομης ταυτότητας συνοδεύεται από συμπεριφορές καταθλιπτικού τύπου. Ωστόσο, ακόμη και στην περίπτωση της μικρής μερίδας των φοιτητών του Πανεπιστημίου μας, οι οποίοι παρουσιάζουν μια ικανοποιητικού επιπέδου διαφοροποίηση από τους γονείς και τους φίλους, τα αποτελέσματα δεν είναι τα αναμενόμενα. Αντί οι συγκεκριμένοι φοιτητές να υποστηρίξουν τις προσωπικές τους επιλογές, επιθυμίες και απόψεις, αντί να διαφυλάξουν τον εαυτό τους, υιοθετώντας στρατηγικές αντιμετώπισης που ενέχουν αγωνιστικότητα ή δράση, οι διέξοδοι που επιλέγουν είναι αυτές της εύκολης φυγής (π.χ. αλκοόλ, ναρκωτικά) και της αυτοκαταστροφικής συμπεριφοράς (π.χ. έλλειψη σεξουαλικών προφυλάξεων, στέρηση φαγητού κ.ά).

Κατά το παρόν χρονικό διάστημα βρίσκεται σε εξέλιξη μια διαπανεπιστημιακή επιδημιολογική μελέτη των Ελλήνων φοιτητών, από τα Συμβουλευτικά Κέντρα ολόκληρης της χώρας, με στόχο τη διερεύνηση επιπρόσθετων παραμέτρων που συνδέονται με την ψυχική υγεία. Παράλληλα, διεξάγεται από το Σ.ΚΕ.Π.Ι. η ειδικότερη μελέτη παραγόντων που συνδέονται με την προσωπικότητα και τους τρόπους αντιμετώπισης αγχογόνων καταστάσεων στους φοιτητές του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Μια πιλοτική έρευνα της αξιολόγησης των Συμβουλευτικών Υπηρεσιών

Άλτα Πανέρα 1 & Αναστασία Ευκλείδη¹

¹ Κέντρο Συμβουλευτικής και Ψυχολογικής Υποστήριξης (ΚΕ.ΣΥ.Ψ.Υ.)

Επιτροπή Κοινωνικής Πολιτικής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Το Κέντρο Συμβουλευτικής και Ψυχολογικής Υποστήριξης (ΚΕ.ΣΥ.Ψ.Υ.) του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης παρέχει υπηρεσίες στο φοιτητικό πληθυσμό τα τελευταία 6 χρόνια. Σ' αυτό το χρονικό διάστημα έχουν διεξαχθεί σεμινάρια και ομιλίες σε ποικίλα θέματα, έχουν διανεμηθεί φυλλάδια με στόχο την αύξηση της ενημέρωσης και πληροφόρησης αναφορικά με διάφορα θέματα και έχει παραπομπή ορισμένων περιπτώσεων σε άλλες κοινωνικές υπηρεσίες ψυχικής υγείας. Επιπλέον, πολλοί φοιτητές έχουν λάβει ατομική συμβουλευτική και ψυχοθεραπεία για ένα μεγάλο εύρος προβλημάτων τους. Ο στόχος αυτής της ανακοίνωσης είναι η παρουσίαση του ερευνητικού σχεδίου πιλοτικής έρευνας που διεξάγεται αναφορικά με την συνεισφορά των ατομικών συμβουλευτικών υπηρεσιών στην ποιότητα ζωής των συμβουλευομένων. Θα περιγραφεί το ερευνητικό πρωτόκολλο που χρησιμοποιήθηκε για ν' αξιολογηθεί η επίπτωση και η έκβαση των υπηρεσιών αυτών και τα διάφορα ψυχομετρικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν για τη μέτρηση της ποιότητας ζωής, της λειτουργικότητας και της ψυχοπαθολογίας. Ακόμα, θα συζητηθούν οι δυσκολίες που παρουσιάστηκαν κατά τη διεξαγωγή της έρευνας, οι περιορισμοί του ερευνητικού πρωτοκόλλου, τα επόμενα βήματα της έρευνας αυτής και προτάσεις για μελλοντικές έρευνες σε αυτό το χώρο.

Άγχος των νεαρών ενήλικων σπουδαστών για τη σωματική εμφάνιση και έκθεση σε σχετική πληροφόρηση από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης

Κ. Ζγαντζούρη¹, Β. Κοσμοπούλου¹, Κ. Ρούσσου¹, & Ε. Παπαγεωργίου¹

¹ Κοινωνική Συμβουλευτική Υπηρεσία, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Αθήνας, Αθήνα

Σκοπός της μελέτης ήταν να διερευνηθεί η σχέση μεταξύ του τρόπου με τον οποίο το άτομο αντιλαμβάνεται το σωματικό του σχήμα και την εικόνα του σώματός του, της συχνότητας έκθεσής του σε σχετική πληροφόρηση από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και του άγχους για τη σωματική εμφάνιση. Στην έρευνα συμμετείχαν 150 σπουδαστές, ηλικίας 18-22 ετών, του ΤΕΙ Αθήνας. Συνελλέγησαν στοιχεία για το σωματικό βάρος και ύψος των σπουδαστών, για την αξιολόγηση της ικανοποίησής τους από τα επίπεδα του σωματικού βάρους, του σχήματος και της εικόνας του σώματός τους, και για τη συχνότητα έκθεσής τους σε σχετική πληροφόρηση από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (ηλεκτρονικό και έντυπο τύπο). Στους σπουδαστές χορηγήθηκε το *Ερωτηματολόγιο για τις Κοινωνικοπολιτισμικές Στάσεις Απέναντι στην Εμφάνιση (SATAQ-3)* και η *Κλίμακα Άγχους για τη Σωματική Εμφάνιση (Social Physique Anxiety Scale)*. Η έλλειψη ικανοποίησης από τα επίπεδα σωματικού βάρους, σχήματος και εικόνας του σώματος και η αυξημένη συχνότητα έκθεσης σε πληροφόρηση για τη σωματική εμφάνιση από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης αναμένεται να σχετίζονται θετικά με αυξημένη ενασχόληση και άγχος των σπουδαστών για τη σωματική τους εμφάνιση. Τα αποτελέσματα συζητούνται σε σχέση με τις τρέχουσες κοινωνικοπολιτισμικές στάσεις απέναντι στη σωματική εμφάνιση και στο ρόλο των μέσων μαζικής ενημέρωσης στην αναπλαισίωσή τους.

Φοιτητική Διαρροή και Συμβουλευτική Παρέμβαση

Κ. Κουνενού¹ & Α. Κατσιαδράμη¹, Ε. Παπαδάκη¹

¹ Συμβουλευτικό Κέντρο Πανεπιστημίου Πειραιώς

Το φαινόμενο της φοιτητικής διαρροής αποτελεί κύριο χαρακτηριστικό των ΑΕΙ και ΤΕΙ όλης της χώρας. Μεγάλος αριθμός φοιτητών είτε απέχει για μεγάλο χρονικό διάστημα από τις σπουδές του είτε δεν επιστρέφει ποτέ σ' αυτές. Η εισήγηση αναφέρεται στην προσπάθεια του Συμβουλευτικού Κέντρου να συμβάλλει στην αντιμετώπιση του φαινομένου της φοιτητικής διαρροής.

Καταρχήν θα παρουσιαστούν ο τρόπος προσέγγισης και παρέμβασης με στόχο την ενίσχυση και την στήριξη των ανενεργών φοιτητών προκειμένου να ανταποκριθούν στις ακαδημαϊκές τους υποχρεώσεις εφόσον το επιθυμούν και κατά δεύτερον θα παρουσιαστούν στοιχεία αξιολόγησης αυτής της παρέμβασης από την πλευρά των φοιτητών κατά τα έτη 2003-2004.

Ψυχολογική Τηλεσυμβουλευτική Φοιτητών: Ανάλυση περιεχομένου ερωτήσεων και απαντήσεων

Φ. Λέκκα¹, Α. Πριμικήρη¹, Γ. Ευσταθίου¹, Α. Καλαντζή – Αζίζι¹

¹ Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Το 2001 άρχισε η λειτουργία της Υπηρεσίας Τηλεσυμβουλευτικής του Εργαστηρίου Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών. Στην παρουσίαση παρουσιάζεται ο τρόπος λειτουργίας της υπηρεσίας και τα ευρήματα της ανάλυσης περιεχομένου των ερωτήσεων απηύθυναν στην Υπηρεσία οι φοιτητές και των απαντήσεων που έλαβαν. Η ανάλυση περιεχομένου έγινε από δύο ανεξάρτητους κριτές και αφορούσε (α) τα αιτήματα των χρηστών (είδος αιτήματος, καταλληλότητα αιτήματος, σοβαρότητα αιτήματος, κατά πόσο το αίτημα αφορά τον ίδιο τον αποστολέα ή κάποιο άλλο πρόσωπο κλπ.), (β) τα χαρακτηριστικά των ερωτημάτων των φοιτητών (έκταση, ενδιαφέρον για ανωνυμία, είδος πληροφοριών που παρέχονται κλπ.) και (γ) τα χαρακτηριστικά των απαντήσεων που δόθηκαν (έκταση, είδος παρέμβασης, παραπομπές κλπ. Τα ευρήματα έδειξαν υψηλό βαθμό συμφωνίας μεταξύ των αξιολογητών, ενώ προέκυψαν ενδιαφέροντα συμπεράσματα σχετικά με τη δυνατότητα παρέμβασης μέσω τηλεσυμβουλευτικής στα διάφορα είδη αιτημάτων, το είδος των αιτημάτων για τα οποία οι φοιτητές απευθύνθηκαν στην υπηρεσία, και τον τρόπο με τον οποίο εξέθεσαν τα προβλήματά τους.

Στοιχεία προσωπικότητας φοιτητών που επισκέπτονται το Συμβουλευτικό Κέντρο της Σχολής τους

Α. Σουρλαντζή, Μ. Στιβακτάκη, Α. Τσερμίδου
Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία
Συμβουλευτικό Κέντρο Ομηλικών
Αθήνα

Αντικείμενο της παρούσας εισήγησης θα αποτελέσουν οι δραστηριότητες του Συμβουλευτικού Κέντρου Ομηλικών καθώς και τα αποτελέσματα πρόσφατης έρευνας που μελετά τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας των φοιτητών που επισκέπτονται τα Συμβουλευτικά Κέντρα, και τις ενδεχόμενες διαφοροποιήσεις σε σχέση με τους φοιτητές που δεν τα επισκέπτονται. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στο Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία και τη Φιλοσοφική Σχολή του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών καθώς και στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο. Για τους σκοπούς της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν το ερωτηματολόγιο Πέντε Παραγόντων Προσωπικότητας (A. A. J.Hendricks, W. K. Hofstee, B. Boele de Raad και A. Angleiter) και το ερωτηματολόγιο για το Δείκτη Ικανοποίησης από τη Ζωή (B. Neugarten, R. Havinghurst και S. Tobin). Στην έρευνα, η οποία διενεργήθηκε το εαρινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 2004-2005, συμμετείχαν 82 φοιτητές του ΤΕΑΠΗ, 69 φοιτητές της Φιλοσοφικής Σχολής του ΕΚΠΑ και 40 φοιτητές του Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου. Έγιναν συγκρίσεις σε σχέση με το φύλο και την ηλικία. Επίσης έγιναν συγκρίσεις ανάμεσα στους φοιτητές των τριών ομάδων για να διαπιστωθούν ομοιότητες και διαφορές, λόγω της ιδιαιτερότητας των υπηρεσιών που προσφέρει το Συμβουλευτικό Κέντρο Ομηλικών του ΤΕΑΠΗ σε σύγκριση με τα συμβουλευτικά κέντρα των άλλων δύο σχολών. Τα αποτελέσματα της έρευνας θα παρουσιασθούν συνοπτικά στη σημερινή εισήγηση.

Συμπόσιο Αθλητικής Ψυχολογίας

Τίτλος Συμποσίου: Προγράμματα ψυχολογικής προετοιμασίας αθλητών: εφαρμογές και συμπεράσματα

Θέμα: Ψυχολογική προετοιμασία αθλητών: εισαγωγική αναφορά

Ι. Ζέρβας

Τμήμα Επιστήμης Φυσικής και Αγωγής και Αθλητισμού-Εργαστήριο Κινητικής Συμπεριφοράς και Αθλητικής Ψυχολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η ψυχολογική κατάρτιση των αθλητών είναι μια σύνθετη διαδικασία που απαιτεί εξειδικευμένη γνώση και μακρόχρονη προσπάθεια. Τα προγράμματα ψυχολογικής κατάρτισης των αθλητών αποτελούν δομημένες παρεμβάσεις με εννοιολογικό πλαίσιο και περιλαμβάνουν μεθόδους μέτρησης και στρατηγικές εμπέδωσης ψυχολογικών μεθόδων και δεξιοτήτων. Γενικός σκοπός των προγραμμάτων αυτών είναι η βελτίωση των ψυχοφυσικών ικανοτήτων και δεξιοτήτων, η ατομική και ομαδική ενεργοποίηση και η μεγιστοποίηση της προσπάθειας και απόδοσης των αθλητών. Απώτερος σκοπός των προγραμμάτων είναι η προσωπική ανάπτυξη του αθλητή και η μεταφορά της αποκτηθείσας γνώσης και εμπειρίας σε άλλες καταστάσεις της καθημερινής ζωής. Οι εισηγήσεις που ακολουθούν αναφέρονται στη δομή, τους σκοπούς και τις εφαρμογές προγραμμάτων ψυχολογικής κατάρτισης αθλητών στη χώρα μας.

Ψυχολογική Προετοιμασία αγωνιστικής περιόδου αθλητών σκοποβολής

Β. Κάκκος

*Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής & Αθλητισμού,
Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Σκοπός της μελέτης είναι η παρουσίαση, μέσω της ανάλυσης τριών περιπτώσεων αθλητών σκοποβολής, της δομής και του περιεχομένου των Προγραμμάτων Ψυχολογικής Προετοιμασίας (ΠΨΠ) σε αγωνιστική περίοδο και ιδιαίτερα τις διαφορές μεταξύ τους αλλά και από ένα «πρότυπο» εφαρμογής ΠΨΠ (Ψυχουντάκη, Κάκκος & Ζέρβας, 1996). Οι αθλητές (ενήλικες, δύο γυναίκες και ένας άνδρας) μέλη της εθνικής ομάδας, συμμετείχαν ατομικά σε ΠΨΠ μεγάλης περιόδου, η εφαρμογή των οποίων βασίστηκε στις αρχές, τη φιλοσοφία, τα μέσα, τη δομή και το περιεχόμενο όπως αυτό περιγράφεται από τους Ψυχουντάκη, Κάκκο και Ζέρβα (1996). Η ανάλυση αφορά περίοδο 2 μηνών της αγωνιστικής περιόδου, η οποία περιλάμβανε αγώνες επίλεκτων αθλητών, πανελλήνιο πρωτάθλημα και διεθνείς αγώνες στο εξωτερικό. Διαπιστώνεται ότι και στις τρεις περιπτώσεις τηρήθηκε το βασικό πλαίσιο εφαρμογής ΠΨΠ σε αγωνιστική περίοδο, ωστόσο υπήρχαν διαφορές ποσοτικές και ποιοτικές μεταξύ των τριών ΠΨΠ και διαφοροποιήσεις στην εφαρμογή του ΠΨΠ στον ίδιο αθλητή κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης περιόδου. Η αποτελεσματικότητα των ΠΨΠ και στις τρεις περιπτώσεις για την συγκεκριμένη περίοδο αξιολογήθηκε ως θετική με βάση πολλαπλά κριτήρια αξιολόγησης. Τα αποτελέσματα από την ανάλυση της εφαρμογής των ΠΨΠ, ενισχύουν την άποψη ότι τα ΠΨΠ πρέπει να είναι εξατομικευμένα, λαμβάνοντας υπόψη τα βασικά χαρακτηριστικά του κάθε αθλητή, του περιβάλλοντος των αθλητών, των συνθηκών και να αναφέρονται σε όλες τις πιθανές καταστάσεις που πρόκειται να αντιμετωπίσει ένας αθλητής στην αγωνιστική περίοδο.

Σκοποί και περιεχόμενο της νοερής εξάσκησης στα προγράμματα ψυχολογικής προετοιμασίας αθλητών

N. Σταύρου, M. Ψυχουντάκη, & I. Ζέρβας
Εργαστήριο Κινητικής Συμπεριφοράς & Αθλητικής Ψυχολογίας
Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής & Αθλητισμού
Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Η νοερή εξάσκηση αποτελεί σημαντικό μέρος των προγραμμάτων ψυχολογικής παρέμβασης των αθλητών, στο πλαίσιο των οποίων επιδιώκεται τόσο η ψυχολογική προετοιμασία τους, όσο και η βελτίωση της τεχνικής εκτέλεσης του αθλήματος (Ψυχουντάκη, 2005; Weinberg & Gould, 2003; Zervas & Kakkos, 1995). Σκοπός της μελέτης είναι να παρουσιάσει ενδεικτικά προγράμματα νοερής εξάσκησης εστιάζοντας στο σκοπό, το περιεχόμενο, την περίοδο εφαρμογής και τον τρόπο αξιολόγησής τους. Πιο συγκεκριμένα, περιλαμβάνει την παρουσίαση των προγραμμάτων νοερής εξάσκησης τριών αθλητών εθνικών ομάδων, ηλικίας 22, 25 και 37 χρονών από τα αθλήματα της κολύμβησης, της ποδηλασίας και της τοξοβολίας, αντίστοιχα. Για τη διαμόρφωση του προγράμματος ελήφθησαν υπόψη: (α) η φάση ψυχολογικής προετοιμασίας (Βασική ή Αγωνιστική), (β) το επίπεδο ψυχολογικής προετοιμασίας (αρχικό, μέσο, προχωρημένο), (γ) το στάδιο φυσικής προετοιμασίας (γενικό, προαγωνιστικό, αγωνιστική προετοιμασία) και (δ) τα ιδιαίτερα τεχνικά χαρακτηριστικά του κάθε αθλήματος. Η εφαρμογή κάθε προγράμματος ήταν μία έως δύο φορές την ημέρα, διάρκειας δέκα έως δεκαπέντε λεπτών. Η νοερή εξάσκηση γινόταν είτε σε άμεση σχέση με τη φυσική προπόνηση (πριν, κατά τη διάρκεια ή μετά) είτε σε ουδέτερη χρονική στιγμή ή συνθήκες. Στο τέλος κάθε προγράμματος οι αθλητές αξιολογούσαν (έντυπο καταγραφής) την εξάσκησή τους με σκοπό την καταγραφή του βαθμού της νοητικής απεικόνισης και την περαιτέρω βελτίωσή τους.

Πρόγραμμα Ψυχολογικής Προετοιμασίας Αθλητών: Δομή & Βασικά Χαρακτηριστικά

Μαρία Ψυχουντάκη
Λέκτορας Αθλητικής Ψυχολογίας
ΤΕΦΑΑ Παν/μιου Αθηνών

Τα προγράμματα ψυχολογικής προετοιμασίας των αθλητών δημιουργήθηκαν για να καλύψουν τις ολοένα αυξανόμενες απαιτήσεις του αγωνιστικού αθλητισμού. Ένα τέτοιο πρόγραμμα ψυχολογικής προετοιμασίας αθλητών δημιουργήσει το επιστημονικό προσωπικό του Εργαστηρίου Κινητικής Συμπεριφοράς και Αθλητικής Ψυχολογίας του ΤΕΦΑΑ του Πανεπιστημίου Αθηνών (Psychountaki & Zervas, 1995; Ψυχουντάκη, Κάκκος, & Ζέρβας, 1996; Ψυχουντάκη, 2000; Psychountaki, 2005). Σκοπός της εισήγησης αυτής είναι να παρουσιάσει τη δομή και τα βασικά χαρακτηριστικά του Προγράμματος Ψυχολογικής Προετοιμασίας (ΠΨΠ). Το ΠΨΠ επικεντρώνεται κυρίως στην ανάπτυξη των ψυχολογικών δεξιοτήτων των αθλητών και αντιμετωπίζει τα θέματα που προκύπτουν σε κάθε φάση της προετοιμασίας τους. Είναι γνωστικο-συμπεριφορικής κατεύθυνσης και έχει κυρίως συμβουλευτικό χαρακτήρα. Αποτελείται από τρεις ή τέσσερις φάσεις (ευαισθητοποίησης, βασικής ψυχολογικής προετοιμασίας, αγωνιστικής ψυχολογικής προετοιμασίας και επανακαθορισμού). Περιλαμβάνει ψυχοδιάγνωση, προγραμματισμένες συναντήσεις με αθλητές, προπονητές ή/και γονείς και εφαρμογή ψυχολογικής εξάσκησης. Η διάρκεια ενός ΠΨΠ ποικίλει και εξαρτάται τόσο από τη φύση του αθλήματος, όσο και από τα ατομικά χαρακτηριστικά του αθλητή ή την έναρξη του προγράμματος.

**ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ:
ΠΑΙΔΙΚΟ ΑΣΘΜΑ, ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΑΧΥΣΑΡΚΙΑ ΚΑΙ ΚΑΠΝΙΣΜΑ ΚΑΤΑ
ΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ:
ΟΙ ΒΙΟΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΤΟΥΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ**

**Βρογχικό άσθμα στη παιδική ηλικία: ο ρόλος των ψυχικών
διεργασιών στην εκδήλωση και την αντιμετώπιση του**

A. Αγγελοσοπούλου, M. Ζαφειροπούλου¹, Σ. Πιπεράκης

¹Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Βόλος

Το βρογχικό άσθμα ορίζεται ως μια χρόνια φλεγμονώδης διαταραχή των αεροφόρων οδών. Στην εργασία αυτή παρουσιάζονται τα επιστημονικά ευρήματα που στοιχειοθετούν τη συμμετοχή και ψυχολογικών παραγόντων στην ασθένεια. Επισημαίνεται η επιβραδυντική επίδραση των διαταραχών συμπεριφοράς, της κατάθλιψης και του άγχους στην εκδήλωση ασθματικών κρίσεων, είτε δρουν ως εκλυτικοί παράγοντες, είτε εμφανίζονται δευτερογενώς, ως απόρροια της χρονιότητας της νόσου, καθώς και άλλων παραγόντων. Εξετάζονται οι μέχρι σήμερα ψυχοεκπαιδευτικές παρεμβάσεις και τα ψυχοθεραπευτικά μοντέλα που χρησιμοποιούνται ως θεραπεία -συμπληρωματική της παραδοσιακής ιατρικής - στη διαχείριση της νόσου και στην βελτίωση της ποιότητας της ζωής του ασθματικού παιδιού και της οικογένειάς του. Οι ψυχολογικές παρεμβάσεις αφορούν κυρίως τη διαχείριση του άγχους και των διαταραχών διάθεσης των παιδιών, την τροποποίηση δυσπροσαρμοστικών συμπεριφορών, την ενίσχυση της αυτο-εκτίμησης τους, την εκπαίδευση τους σε στρατηγικές επίλυσης προβλημάτων και την παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης στις οικογένειες τους.

Από διεπιστημονικά ερευνητικά δεδομένα προκύπτει ότι η ψυχοθεραπευτική παρέμβαση σε συνδυασμό με την ιατροφαρμακευτική θεραπεία του παιδικού άσθματος έχει θετικά αποτελέσματα και καλύτερη πρόγνωση από την αποκλειστικά φαρμακευτική αντιμετώπιση του. Όπως υποστηρίζεται, ο καθοριστικός παράγοντας δεν είναι το άσθμα καθ' αυτό, «αλλά η προσαρμογή των παιδιών, με την αναγνώριση ότι το άσθμα οδηγεί σε προβλήματα ζωής που απαιτούν ψυχολογικές παρεμβάσεις».

Βιολογικές, ψυχολογικές και κοινωνικές διαστάσεις της παιδικής παχυσαρκίας και ο ρόλος τους στην παιδαγωγική διαδικασία

Μ. Κορώνη, Σ. Πιπεράκης¹, Μ. Ζαφειροπούλου,

¹ Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Βόλος

Πότε λέμε ότι ένας άνθρωπος είναι παχύσαρκος και πότε ότι είναι υπέρβαρος; Ποιες είναι οι επιπτώσεις στην υγεία και στην ζωή του παχύσαρκου ατόμου, και ιδιαίτερα στην ευαίσθητη παιδική ηλικία; Το υπερβάλλον βάρος ορίζεται σε σχέση με τον Δείκτη Σωματικής Μάζας (BMI). Οι αιτίες της παχυσαρκίας βρίσκονται στη ρύθμιση του σωματικού βάρους (που είναι κυρίως η ρύθμιση του σωματικού λίπους). Στην εργασία αυτή μελετώνται οι καθοριστικοί παράγοντες που επηρεάζουν την παχυσαρκία οι οποίοι διακρίνονται σε βιολογικούς, κοινωνικούς και ψυχολογικούς. Οι πιο συνήθεις βιολογικές αιτίες είναι ορμονικοί παράγοντες, γενετικά σύνδρομα και η εμπλοκή γονιδίων όπως η λεπτίνη. Περιβαλλοντικοί παράγοντες όπως τα γονεϊκά πρότυπα, το σχολείο, η τηλεόραση, η συχνότητα στην εκτεθειμένη τροφή, η επιρροή της κοινωνικής τάξης φαίνεται επίσης να παίζουν καθοριστικό ρόλο στην επιδημική ανάπτυξη της παιδικής παχυσαρκίας. Τέλος παρατηρείται μια αμφίδρομη σχέση μεταξύ παχυσαρκίας και ψυχολογικών διαταραχών. Η ψυχική υγεία ενός παχύσαρκου ατόμου στην παιδική του ηλικία είναι δυνατόν να επηρεαστεί από την προκατάληψη και το κλίμα της γελοιοποίησης μέσα στο οποίο ζει.

Ένα αντικαπνιστικό πρόγραμμα για μαθητές ΣΤ' δημοτικού

Σ. Πιπεράκης¹, Ε. Γεωργίου, Α. Αγγελοσοπούλου, Λ. Μπεαζίδου

¹ Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Βόλος

Το κάπνισμα είναι συνήθεια με σοβαρότατες επιπτώσεις στην υγεία των ατόμων. Περισσότεροι του 80% των καπνιστών ξεκινούν στην εφηβεία καθώς ο καπνός διατίθεται νόμιμα και σε παιδιά κάτω των 16 ετών. Υπολογίζεται ότι το 57% των Ελλήνων μαθητών καπνίζουν τουλάχιστον περιστασιακά. Το Εργαστήριο Εξελικτικής Ψυχολογίας και Ψυχοπαθολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας σχεδίασε και εφάρμοσε μεταξύ Νοεμβρίου 2003 και Μαΐου 2004 ένα αντικαπνιστικό πρόγραμμα για μαθητές με στόχο την (α) ανίχνευση αντιλήψεων, στάσεων, συμπεριφορών και της γνώσης των παιδιών για τους κινδύνους του καπνίσματος και (β) εφαρμογή ενός προληπτικού προγράμματος παρέμβασης. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε τρία δημοτικά σχολεία με συμμετοχή 60 μαθητών Β' δημοτικού και 144 μαθητών Δ' και ΣΤ' δημοτικού. Εδώ θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα παρέμβασης σε δεκατέσσερις μαθητές ΣΤ' δημοτικού. Η παρέμβαση 12 εβδομαδιαίων δώρων συναντήσεων περιλάμβανε ενημέρωση για τους κινδύνους του καπνίσματος, φύλλα εργασίας, παίξιμο ρόλων, λύση προβλημάτων, κ.α. Για τους προ- και μετα-ελέγχους χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο ΤΑΣΚ 2 που κατασκευάστηκε για τη συγκεκριμένη έρευνα. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα παιδιά ήταν ενημερωμένα για το κάπνισμα και τους κινδύνους του, όχι όμως για αυτούς από το παθητικό ή περιστασιακό. Μετά την παρέμβαση καταγράφηκε σημαντική αλλαγή στην πρόθεση των παιδιών να καπνίσουν, στην στάση τους απέναντι στους καπνιστές και στα δικαιώματά τους ως παθητικοί καπνιστές.

Παχυσαρκία και διατροφή σε παιδιά του δημοτικού στην περιοχή Θεσσαλίας: σύγκριση με τα πρότυπα ανάπτυξης του ελληνικού πληθυσμού

Αικ. Βολιώτη, Χ.Ι. Ρούση – Βέργου, Σ. Πιπεράκης¹

¹ Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Βόλος

Η παχυσαρκία στην παιδική ηλικία οδηγεί με αυξημένες πιθανότητες και στην παχυσαρκία της ενήλικης ζωής. Επιπλέον, αποτελεί και δυνητικά απειλητικό παράγοντα τόσο για την ομαλή ψυχοκοινωνική προσαρμογή του ατόμου όσο και για τη διαφύλαξη της σωματικής υγείας του. Όμως ο ορισμός του παχύσαρκου παιδιού δεν είναι και τόσο απλή υπόθεση. Για τον λόγο αυτό προτείνεται να συγκρίνεται το ύψος και το βάρος του παιδιού με τα εκάστοτε εθνικά πρότυπα ανάπτυξης. Η παρούσα έρευνα αφορά σε ένα δείγμα παιδιών σχολικής ηλικίας (N=603) ηλικίας 7 – 12 ετών, το οποίο επιλέχθηκε τυχαία από διάφορα σχολεία της Θεσσαλίας. Εκτός από την αντικειμενική καταγραφή του πραγματικού βάρους και ύψους των παιδιών, καταγράψαμε και τον τρόπο που τα ίδια βλέπουν τον εαυτό τους καθώς και το αν ακολουθούν κάποια δίαιτα. Οι κατατάξεις των παιδιών σύμφωνα με τα εθνικά πρότυπα ανάπτυξης (όπως αυτά παραδίδονται από την έρευνα του 2000-2001 της Α' Παιδιατρικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Αθηνών) μας δίνει μια εικόνα για την κατάσταση στην ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλίας και τα αποτελέσματα συγκρίνονται με τα αντίστοιχα άλλων ερευνών από χώρες του εξωτερικού.

Θέμα: Πρακτική Άσκηση των Προπτυχιακών Φοιτητών Ψυχολογίας: Η σημερινή πραγματικότητα, προβληματισμοί και προτάσεις

Διοργανώτρια και Πρόεδρος: Φρόσω Μόττη-Στεφανίδη, Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα Φ.Π.Ψ, Πανεπιστήμιο Αθηνών

*Συμμετέχοντες: Γιώτα Βοριά, Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Σμαράγδα Καζή, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο*

*Φρόσω Μόττη-Στεφανίδη, Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα Φ.Π.Ψ. Πανεπιστήμιο Αθηνών
Δημήτρης Νικολόπουλος και Πόπη Χατήρα, Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Θα παρουσιασθεί από τους συμμετέχοντες ο τρόπος που διενεργείται η πρακτική άσκηση των φοιτητών ψυχολογίας στα ελληνικά πανεπιστήμια, καθώς και προβλήματα και προβληματισμοί που προκύπτουν από τη μέχρι τώρα εμπειρία μας. Θα γίνουν προτάσεις και συζήτηση με το κοινό.

Ευχαριστώ

Φρόσω Μόττη-Στεφανίδη

Συμπόσιο του κλάδου 'Πολιτική Ψυχολογία' της ΕΛΨΕ

Πολυπολιτισμικότητα: Διεπιστημονική συνάντηση

(Οργανωτής: **Πάυλος Πανταζής**, Επίκουρος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης)

Περίληψη: Η διαπίστωση ότι οι πολυπολιτισμικές πραγματικότητες αποτελούν σύμπλοκα φαινόμενα -όπως άλλωστε κάθε πτυχή της κοινωνικής πραγματικότητας- είναι κοινός τόπος. Όμως, τι είναι η πολυπολιτισμική κοινωνία; Πώς κατασκευάστηκε και πώς (ανα)κατασκευάζεται ιστορικά; Πώς οι άνθρωποι εντίθενται και εκτίθενται σ' αυτήν; Ποιες είναι οι συναφείς πολιτικές που κατά καιρούς εφαρμόζονται; Ακόμη, πώς κατασκευάζεται επιστημονικά η έννοια πολυπολιτισμική κοινωνία; Η σύνθετη υφή αυτών και άλλων συναφών ερωτημάτων αναγκαστικά μας οδηγεί σε προσεγγίσεις από ενδεχομένως ετερογενείς και συμπληρωματικές οπτικές γωνίες. Έτσι, στο Συμπόσιο αυτό συναντιούνται ορισμένες σκοπιές από ερευνητές που εργάζονται στις επιστήμες του ανθρώπου και της κοινωνίας (Ιστορία, Κοινωνική Ανθρωπολογία, Κοινωνική Ψυχολογία, Κοινωνιολογία, Πολιτικές Επιστήμες, Επιστήμες της Αγωγής), προκειμένου να επιχειρήσουμε μια διεπιστημονική συνάρθρωση, καθώς θεωρούμε ότι καμία επιμέρους επιστήμη δεν μπορεί να κατέχει το ένα και μοναδικό κλειδί για την προσέγγιση, την κατανόηση και την ερμηνεία των ζητημάτων που άπτονται της πολιτισμικής πολλαπλότητας.

Στο Συμπόσιο παίρνουν μέρος με τις εισηγήσεις τους οι:

-**Γιώργος Αγγελόπουλος, Κοινωνικός ανθρωπολόγος**, Επίκουρος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

-**Αθανάσιος Γκότοβος, Καθηγητής Παιδαγωγικής**, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

-**Γιώργος Μαυρομάτης, Εκπαιδευτικός**, Κομοτηνή.

-**Παναγής Παναγιωτόπουλος, Πολιτικός Επιστήμων**, Λέκτορας, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

-**Νίκος Ροτζώκος, Ιστορικός**, Λέκτορας, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

-**Γιώργος Φουρτούνης, Φιλόσοφος**, Επίκουρος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

-**Ξένια Χρυσοχόου**, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Πάντειο Πανεπιστήμιο

ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ:

Ταυτότητες Φύλου, Εθνικές Ταυτότητες και Σχολική Βία: Διερευνώντας τη Βία και τη Θυματοποίηση στο Σχολικό Πλαίσιο

Διοργάνωση: Α. Ψάλτη¹ & Β. Δεληγιάννη-Κουϊμτζή²

Συζήτηση: Α. Ψάλτη¹

¹ Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας, Α.Τ.Ε.Ι. Θεσ/νίκης, Σίνδος

² Τμήμα Ψυχολογίας, Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη

Στόχος του συμποσίου είναι να παρουσιάσει την προβληματική και τα πρώτα αποτελέσματα από την εφαρμογή ενός ερευνητικού προγράμματος ΕΠΕΑΕΚ (ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ), το οποίο υλοποιείται από το τμήμα Ψυχολογίας του Α.Π.Θ. Βασικοί στόχοι του προγράμματος αποτελούν: η μελέτη της κατανόησης του φαινομένου του εκφοβισμού (bullying) από μαθητές-τριες και εκπαιδευτικούς, η καταγραφή της συχνότητας του φαινομένου στο χώρο του ελληνικού σχολείου, καθώς και η μελέτη των παραγόντων που καθιστούν μαθητές-τριες πιο ευάλωτους-ες και πιο ανθεκτικούς-ές σε φαινόμενα εκφοβισμού. Το συμπόσιο περιλαμβάνει πέντε επιμέρους εισηγήσεις. Η πρώτη εισήγηση αποτελεί μια γενική θεώρηση του προγράμματος, στην οποία παρουσιάζεται η προβληματική του όλου εγχειρήματος και καταδεικνύεται η σύνδεση του φαινομένου της σχολικής βίας με τις ταυτότητες φύλου και τις εθνικές ταυτότητες. Στη δεύτερη εισήγηση παρουσιάζονται τα αποτελέσματα μιας πρώτης πιλοτικής διερεύνησης που αποσκοπούσε στον προσδιορισμό των συγκεκριμένων όρων που χρησιμοποιούν μαθητές-τριες για να περιγράψουν το φαινόμενο του εκφοβισμού, ενώ στην τρίτη γίνεται μια πρώτη αναφορά στα αποτελέσματα που προέκυψαν από τη χορήγηση ερωτηματολογίου σε αντιπροσωπευτικό δείγμα μαθητών-τριών Γυμνασίου και Λυκείου από σχολεία όλης της χώρας. Η τέταρτη εισήγηση περιλαμβάνει τα πρώτα αποτελέσματα από τις ομαδικές συνεντεύξεις εστίασης με μαθητές-τριες Γυμνασίου και Λυκείου και η τελευταία αναφέρεται στη διερεύνηση του φαινομένου του εκφοβισμού σε χώρους προσχολικής αγωγής.

Εισήγηση 1:

Ταυτότητες Φύλου, Εθνικές Ταυτότητες και Σχολική Βία: Διερευνώντας τη Βία και τη Θυματοποίηση στο Σχολικό Πλαίσιο - Συνολική θεώρηση

Β. Δεληγιάννη-Κουϊμτζή

Τμήμα Ψυχολογίας, Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη

Το φαινόμενο της σχολικής βίας και του εκφοβισμού (bullying) που παρατηρείται όλο και περισσότερο στο πλαίσιο των σύγχρονων κοινωνιών, έχει συνδεθεί με την έρευνα για τις ταυτότητες φύλου, την ανδρική ταυτότητα και τη μελέτη της κάτω από τη φεμινιστική οπτική. Το σχολείο αποτελεί φορέα κοινωνικοποίησης που προωθεί, στηρίζει και αναπαράγει την κυρίαρχη άποψη για το πώς πρέπει και πώς δεν πρέπει να συμπεριφέρονται τα δύο φύλα και δομεί ηγεμονικές ανδρικές και γυναικείες ταυτότητες. Με βάση τη λογική αυτή, οι αντιλήψεις για τη βία και την επιθετικότητα που επικρατούν στο σχολικό χώρο και εκφράζονται από τους μαθητές και τις μαθήτριες, αποτελούν μηνύματα κεντρικής σημασίας, τόσο για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο η επιθετική συμπεριφορά συνδέεται με το ένα ή το άλλο φύλο, όσο και για τη δόμηση και αναδόμηση των ταυτοτήτων φύλου. Στη βιβλιογραφία συναντά κανείς διάφορα κενά, όσον αφορά την έρευνα για τη σχολική βία και για τη σύνδεσή της με συγκεκριμένες ταυτότητες και κουλτούρες του φύλου. Στην παρούσα εισήγηση γίνεται μια συνολική θεώρηση του ερευνητικού προγράμματος ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ που στοχεύει στη μελέτη του φαινομένου της σχολικής βίας, συνδέοντάς το με τη διαμόρφωση των ταυτοτήτων φύλου και των εθνικών ταυτοτήτων και επιχειρώντας να διεισδύσει στις διαδικασίες κοινωνικής κατασκευής του θύματος και του θύτη.

Εισήγηση 2: Διερευνώντας τη Βία και τη Θυματοποίηση στο Σχολικό Πλαίσιο: Μια Πρώτη Προσπάθεια Προσδιορισμού & Ορισμού του Φαινομένου

Μ. Παπαθανασίου¹ & Α. Ψάλτη²

¹ Τμήμα Ψυχολογίας, Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη

² Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας, Α.Τ.Ε.Ι. Θεσ/νίκης, Σίνδος

Το φαινόμενο της βίας και του εκφοβισμού στα σχολεία, αν και αποτελεί ένα ιδιαίτερα διαδεδομένο φαινόμενο σε ολόκληρο τον κόσμο, έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον των Ελλήνων ερευνητών μόλις την τελευταία πενταετία. Οι λιγοστές έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα αναφέρουν ποσοστά εκδήλωσης του φαινομένου στην Ελλάδα που συμφωνούν με εκείνα των άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Στην παρούσα εισήγηση παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της πιλοτικής έρευνας που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του ευρύτερου ερευνητικού προγράμματος με στόχο τη μελέτη του φαινομένου της βίας και του εκφοβισμού στο ελληνικό σχολείο. Με την πιλοτική έρευνα γίνεται προσπάθεια να δοθούν απαντήσεις σε δύο βασικά ερωτήματα: (α) πώς ορίζουν μαθητές και μαθήτριες το φαινόμενο του εκφοβισμού στο σχολείο και (β) κατά πόσο συνδέεται το φαινόμενο αυτό με τη διαμόρφωση της ταυτότητας του φύλου. Στην έρευνα πήραν μέρος 207 μαθητές και μαθήτριες από δύο δημόσια σχολεία Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και δύο δημόσια σχολεία Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης περιοχών της Βόρειας και Κεντρικής Ελλάδας. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι ο εκφοβισμός είναι ένα υπαρκτό φαινόμενο στα ελληνικά σχολεία, το οποίο αναγνωρίζεται και περιγράφεται από τους μαθητές και τις μαθήτριες. Επιπλέον, αποτελεί φαινόμενο που συνδέεται, ως επί το πλείστον, με την ανδρική ταυτότητα.

Εισήγηση 3:

Διερευνώντας τη Βία και τη Θυματοποίηση στο Σχολικό Πλαίσιο: Κάποια Δεδομένα από την Ποσοτική Έρευνα

Κ. Κωνσταντίνου¹, Μ. Παπαθανασίου¹ & Κ. Ζαφειρόπουλος²

¹ Τμήμα Ψυχολογίας, Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη

² Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων, Τ.Ε.Ι. Σερρών, Σέρρες

Στην παρούσα εισήγηση παρουσιάζονται τα πρώτα αποτελέσματα από την ποσοτική διερεύνηση του φαινομένου της σχολικής βίας και του εκφοβισμού στα ελληνικά σχολεία στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος Πυθαγόρας, με τίτλο «Εθνικές Ταυτότητες, Ταυτότητες Φύλου και Σχολική Βία». Πιο συγκεκριμένα, μέσα από τα αποτελέσματα της ποσοτικής έρευνας γίνεται μια προσπάθεια να παρουσιαστεί το φαινόμενο της σχολικής βίας και του εκφοβισμού έτσι όπως γίνεται κατανοητό από τους μαθητές και τις μαθήτριες της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. 1838 μαθητές και μαθήτριες Γυμνασίων και Λυκείων από δημόσια σχολεία ολόκληρης της επικράτειας που επιλέχτηκαν με τη μέθοδο της πολυεπίπεδης δειγματοληψίας, συμπλήρωσαν ερωτηματολόγιο με τίτλο «Η Ζωή στο Σχολείο». Το ερωτηματολόγιο κατασκευάστηκε για τις ανάγκες της έρευνας και βασίστηκε κυρίως στα ερωτηματολόγια: The Revised Olweus Bully/Victim Questionnaire – Senior (1996) και Pro-Victim Scale (PVS) των Rigby & Slee (1991), τα οποία μεταφράστηκαν και προσαρμόστηκαν στην ελληνική πραγματικότητα από την ερευνητική ομάδα. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού γίνεται αντιληπτό από τους μαθητές και τις μαθήτριες των ελληνικών Γυμνασίων και Λυκείων ως ένα φαινόμενο με πολλές μορφές και διαστάσεις. Επιπλέον, φαίνεται ότι οι περισσότεροι μαθητές/τριες έχουν γίνει μάρτυρες διαφόρων μορφών εκφοβισμού, ενώ σε ποσοστό 10% μαθητές και μαθήτριες δηλώνουν ότι συστηματικά εκφοβίζονται λεκτικά ή με τη διάδοση φημών εις βάρος τους, ή/και παρενοχλούνται σεξουαλικά.

Εισήγηση 4: Διερευνώντας τη Βία και τη Θυματοποίηση στο Σχολικό Πλαίσιο: Μαθητές και Μαθήτριες Μιλούν για το Φαινόμενο - Τα Δεδομένα της Ποιοτικής Έρευνας

Χ. Αθανασιάδου

Τμήμα Ψυχολογίας, Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται τα πρώτα αποτελέσματα από τις ομαδικές συνεντεύξεις εστίασης με μαθητές και μαθήτριες, οι οποίες διεξήχθησαν στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος Πυθαγόρας, με τίτλο «Εθνικές Ταυτότητες, Ταυτότητες Φύλου και Σχολική Βία». Οι ομαδικές συνεντεύξεις συμπληρώνουν τα δεδομένα της αντίστοιχης ποσοτικής μελέτης, καθώς προσφέρουν τη δυνατότητα διερεύνησης των απόψεων, των στάσεων και των εμπειριών των μαθητών-τριών σε σχέση με το θέμα της έρευνας στη γλώσσα των ίδιων των συμμετεχόντων. Επιπλέον, περιλαμβάνουν ερωτήματα που δεν υπάρχουν στο σχετικό ερωτηματολόγιο, όπως ποια είναι τα αίτια της συμπεριφοράς εκφοβισμού και τι πιστεύουν μαθητές και μαθήτριες ότι μπορεί να γίνει στο σχολείο τους για να μειωθούν αυτού του είδους τα περιστατικά. Συνολικά, διεξήχθησαν 16 ομαδικές συνεντεύξεις, δύο σε κάθε σχολείο – μία ομάδα με αγόρια και μία με κορίτσια. Τα 8 σχολεία συμπεριλάμβαναν τρία σχολεία στην Αθήνα, δύο στη Θεσσαλονίκη, ένα σε μια τουριστική περιοχή (Ρόδος), ένα σε μια αγροτική περιοχή (Φάρσαλα) και ένα σε μια επαρχιακή πόλη (Κόνιτσα). Η ομοιογένεια των συμμετεχόντων ως προς το φύλο ενίσχυσε την αλληλεπίδραση των μελών της ομάδας, ενώ οι διαφορετικές ομάδες, ανά περιοχή, διευκόλυναν τη συλλογή ποικίλων απόψεων και εμπειριών σε σχέση με το θέμα της έρευνας.

Εισήγηση 5: Διερευνώντας τη Βία και τη Θυματοποίηση στο Σχολικό Πλαίσιο: Η Περίπτωση της Προσχολικής Αγωγής

Ε. Λαλούμη-Βιδάλη¹, Α. Ψάλτη¹ & Στ. Κασάπη²

¹Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας, Α.Τ.Ε.Ι. Θεσ/νίκης, Σίνδος

²Τμήμα Ψυχολογίας ΑΠΘ

Το φαινόμενο της σχολικής βίας και του εκφοβισμού έχει ευρέως μελετηθεί σε πολλές χώρες του κόσμου, ιδιαίτερα όσον αφορά τα παιδιά της σχολικής και εφηβικής ηλικίας. Ωστόσο, ελάχιστες είναι οι έρευνες του φαινομένου στα πλαίσια της προσχολικής αγωγής, παρόλο που η προσχολική ηλικία φαίνεται να είναι η περίοδος κατά την οποία δημιουργούνται οι βάσεις για την εκδήλωση του εκφοβισμού σε μεγαλύτερες ηλικίες. Έρευνες από τη διεθνή βιβλιογραφία δείχνουν ότι τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας μπορεί να είναι τόσο οι θύτες όσο και τα θύματα σε καταστάσεις εκφοβισμού. Ωστόσο, αυτό που προβληματίζει τους ερευνητές είναι ο τρόπος με τον οποίο μπορεί να μελετηθεί το φαινόμενο του εκφοβισμού στην προσχολική ηλικία, δεδομένου του ότι οι γνωστικοί και λεκτικοί περιορισμοί των παιδιών αυτής της ηλικίας δεν επιτρέπουν τη χρήση των συνηθισμένων μεθοδολογικών προσεγγίσεων (π.χ., ερωτηματολόγια). Στην παρούσα εισήγηση γίνεται μια πρώτη συζήτηση των προβληματισμών που προκύπτουν σχετικά με τη μελέτη του εκφοβισμού σε χώρους προσχολικής αγωγής και παρουσιάζονται τα πρώτα αποτελέσματα από την πιλοτική μελέτη του φαινομένου σε χώρους προσχολικής αγωγής της ευρύτερης περιοχής της Θεσσαλονίκης.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΚΛΑΔΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ: ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ, ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ, ΕΦΗΒΟΥΣ ΚΑΙ ΕΝΗΛΙΚΕΣ

Αντιλήψεις μεταναστών και ντόπιων γονέων για τα αναπτυξιακά στάδια των παιδιών τους: διαπολιτισμικές διαφορές και Πολυπολιτισμική Συμβουλευτική

Α. Παπαστυλιανού¹

1. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Θράκη

Η μελέτη των γνώσεων και των πεποιθήσεων των γονέων για την ανάπτυξη των παιδιών είναι σχετικά πρόσφατη. Οι σχετικές έρευνες έχουν δείξει ότι υπάρχουν συγκλίσεις αλλά και πολύ σημαντικές αποκλίσεις **ανάμεσα αφενός στην επιστημονική γνώση για την ανάπτυξη και αφετέρου στη γνώση που έχει ο μέσος γονιός**. Τις διαφορές αυτές μελετήσαμε σε διαπολιτισμική έρευνα (N=903) με ντόπιους Έλληνες γονείς και γονείς από την πρ. Σοβιετική Ενωση και την Αλβανία που ζουν στην Ελλάδα. Στόχοι της έρευνας ήταν οι 1. να μελετηθούν οι αντιλήψεις των Ελλήνων, Αλβανών και Ποντίων γονέων για την κοινωνική, ηθική ανάπτυξη και αυτονόμηση των παιδιών τους: οι ηλικίες στις οποίες εμφανίζονται συμπεριφορές κοινωνικής, ηθικής ανάπτυξης και αυτονόμησης 2. Να μελετηθούν οι λόγοι στους οποίους οι γονείς αποδίδουν τις αλλαγές στις πιο πάνω συμπεριφορές 3. Να μελετηθεί ο τύπος γονικής φροντίδας (parenting style) σε σχέση με τις αντιλήψεις των γονέων για την ηλικία εμφάνισης συμπεριφορών κοινωνικής, ηθικής ανάπτυξης και αυτονόμησης. Τα αποτελέσματα της έρευνας συζητούνται σε σχέση με τη Πολυπολιτισμική Συμβουλευτική μεταναστών και ντόπιων γονέων.

Πολιτισμική ποικιλομορφία στο σχολείο και σύνδεση σχολείου-οικογένειας: Απόψεις γονιών και εκπαιδευτικών

Δέσποινα Σακκά¹ & Αναστασία Ψάλλη²

¹Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

²ΤΕΙ Θεσσαλονίκης

Η σύνδεση σχολείου – οικογένειας αποτελεί από μόνη της μια πρόκληση, η οποία ενισχύεται ακόμη περισσότερο όταν προστεθεί και ο παράγοντας της διαφορετικότητας, δηλαδή της προσέλευσης στο σχολείο και της συνεργασίας με τις οικογένειες που προέρχονται από ποικίλα πολιτισμικά περιβάλλοντα (μετανάστες, πρόσφυγες, μειονότητες κλπ.).

Στόχος της ανακοίνωσης είναι να παρουσιάσει τις απόψεις και των δύο πλευρών, των εκπαιδευτικών και των μελών των πολιτισμικά διαφορετικών οικογενειών, σχετικά με τη σύνδεση σχολείου – οικογένειας. 100 εκπαιδευτικοί συμπλήρωσαν ερωτηματολόγια και 80 μέλη πολιτισμικά διαφορετικών οικογενειών πήραν μέρος σε ομάδες εστίασης στα πλαίσια ενός ευρύτερου ερευνητικού προγράμματος που έλαβε χώρα μεταξύ 2002-2004 σε τρεις πόλεις της Βόρειας Ελλάδας. Μέσα από τις απόψεις τους καταδεικνύεται η αναγκαιότητα της σύνδεσης του σχολείου με την πολιτισμικά διαφορετική οικογένεια, έρχονται στην επιφάνεια τα προβλήματα και οι δυσκολίες και διατυπώνονται προτάσεις.

Ψυχοκοινωνικοί παράγοντες, διαδικασία επιπολιτισμού και ψυχική υγεία σε οικονομικούς μετανάστες από την Αλβανία και την Βουλγαρία στην Ελλάδα

Ε. Σπανέα¹, Α. Καλαντζή Αζίζι¹

¹Τομέας Ψυχολογίας, Φιλοσοφική Σχολή, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση της σχέσης μετανάστευσης και ψυχικής υγείας καθώς και των ενδιάμεσων παραγόντων που τη διαμορφώνουν. Συγκεκριμένα, μελετήθηκε η σχέση μεταξύ δημογραφικών παραγόντων, χαρακτηριστικών προσωπικότητας, κοινωνικής στήριξης, χαρακτηριστικών μετανάστευσης, στρατηγικών επιπολιτισμού και ψυχικής υγείας. Το δείγμα αποτελείται από 404 οικονομικούς μετανάστες, πρώτης γενιάς, από την Αλβανία και τη Βουλγαρία στην Ελλάδα, που ζουν στον νομό Αττικής και τον νομό Μεσσηνίας. Οι μετανάστες συγκρίθηκαν με δείγμα ελέγχου Ελλήνων, εξισωμένο ως προς τις μεταβλητές της ηλικίας, του φύλου και του τόπου διαμονής. Και στους δύο πληθυσμούς χορηγήθηκε κλίμακα εκτίμησης των συμπτωμάτων κατάθλιψης (CES-D, Radloff, 1977), των συμπτωμάτων ψυχολογικής δυσφορίας (TSBI, Ritsner et al., 1995), κλίμακα αξιολόγησης της ψυχικής ανθεκτικότητας ως χαρακτηριστικό προσωπικότητας (RS, Wagnild & Young, 1993) και κλίμακα εκτίμησης της κοινωνικής υποστήριξης (MSPSS, Zimet, Dahlem, Zimet & Farley, 1988). Επιπλέον, στους μετανάστες χορηγήθηκε η κλίμακα αξιολόγησης της ψυχοκοινωνικής προσαρμογής του Schmitz (1994a, 1994b) που αξιολογεί στρατηγικές επιπολιτισμού. Διερευνήθηκαν επίσης η διαδικασία επιπολιτισμού, καθώς και άλλα χαρακτηριστικά μετανάστευσης. Η υπόθεση που φαίνεται να επιβεβαιώνεται είναι ότι το χαμηλό επίπεδο κοινωνικής στήριξης από την οικογένεια και τους φίλους καθώς και η διαμονή στην Αθήνα προβλέπουν υψηλότερα ποσοστά συμπτωμάτων κατάθλιψης και ψυχολογικής δυσφορίας στο δείγμα μεταναστών, με εντονότερο το πρόβλημα στις γυναίκες.

Δεξιότητες των Λειτουργών Επαγγελματικής Συμβουλευτικής που εργάζονται με πολιτισμικά διαφορετικούς πληθυσμούς

Δ. Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Α. Αργυροπούλου & Α. Τουλουμάκου

Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η πολιτισμική διαφορετικότητα χαρακτηρίζει με αυξανόμενους ρυθμούς τις σύγχρονες κοινωνίες. Οι σύμβουλοι επαγγελματικού προσανατολισμού, προκειμένου να ανταποκριθούν στις ανάγκες των πελατών που προέρχονται από πολιτισμικές μειονότητες χρειάζεται να αποκτήσουν ορισμένες πρόσθετες δεξιότητες ή τουλάχιστον να προσαρμόσουν τις δεξιότητες που διαθέτουν. Η άσκηση πολυπολιτισμικής συμβουλευτικής, σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, προϋποθέτει μεταξύ άλλων: α) συνειδητοποίηση των πολιτισμικών αξιών του συμβούλου και των προκαταλήψεών του σε σχέση με την ανθρώπινη συμπεριφορά, β) την κατανόηση των αντιλήψεων που έχουν οι πολιτισμικά διαφορετικοί πελάτες στην επαγγελματική τους ανάπτυξη και γ) την ανάπτυξη κατάλληλων στρατηγικών παρέμβασης. Ο στόχος της έρευνας αυτής είναι να εξετασθούν οι απόψεις των συμβούλων σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού σχετικά με 1) τις δεξιότητες που πρέπει να διαθέτουν, ώστε να είναι αποτελεσματικοί στην παροχή υπηρεσιών επαγγελματικής συμβουλευτικής σε μαθητές που προέρχονται από πολιτισμικές μειονότητες και 2) το κατά πόσο θεωρούν ότι διαθέτουν αυτές τις δεξιότητες ή πρέπει να σχεδιασθούν ειδικά προγράμματα για την κατάρτισή τους. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν σύμβουλοι σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού από Κέντρα Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού και από σχολεία της χώρας.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ ΓΝΩΣΤΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΨΕ

Τίτλος Συμποσίου:

Το παιδί απέναντι στις προκλήσεις του γνωστικού συστήματος: πλευρές της μνήμης και της γλωσσικής κατανόησης

Οργανώτρια: Ζωή Μπαμπλέκου, Α.Π.Θ.

Πρόεδρος: Φίλιππος Καργόπουλος, Α.Π.Θ.

Συζητήτρια: Ζωή Μπαμπλέκου, Α.Π.Θ.

Ομιλητές: 1) Ε. Μασούρα¹ & Ζ. Κουβάτσου¹

Τμήμα Ψυχολογίας, Α.Π.Θ.

Τίτλος: Μάθηση ξένης γλώσσας σε παιδιά με σύνδρομο Down: Η εμπλοκή της εργαζόμενη μνήμης

2) Α. Γώγου¹ & Ε. Μασούρα¹

Τμήμα Ψυχολογίας, Α.Π.Θ.

Τίτλος: Η εργαζόμενη μνήμη σε παιδιά με δυσλεξία και σε τυπικούς αναγνώστες

3) Ε. Χρυσόχοου¹, Ζ. Μπαμπλέκου¹, & Α. Ευκλείδη²

¹Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, Α.Π.Θ.,

² Τμήμα Ψυχολογίας, Α.Π.Θ.

Τίτλος: Μνημονικοί δείκτες πρόβλεψης της κατανόησης κειμένου στην παιδική ηλικία:

Διαφοροποιήσεις σε σχέση με τη φύση και το στάδιο εκτέλεσης των διεργασιών κατανόησης

4) Α. Γερολεμίδης¹ & Ζ. Μπαμπλέκου¹

¹Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, Α.Π.Θ.

Τίτλος: Διδασκαλία μνημονικών στρατηγικών: Πρόγραμμα εξάσκησης της οργάνωσης

σε παιδιά ΣΤ' Δημοτικού

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ

Στο συμπόσιο ερευνώνται ορισμένες πλευρές της λειτουργίας του γνωστικού συστήματος, και συγκεκριμένα πλευρές της μνήμης, της ανάγνωσης και της κατανόησης σε παιδιά. Στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος βρίσκεται η εργαζόμενη μνήμη (EM). Οι Μασούρα και Κουβάτσου και Γώγου και Μασούρα μάς παρέχουν τα πρώτα δεδομένα από ειδικούς πληθυσμούς και ρίχνουν φως στην ακριβέστερη σχέση των συστημάτων της EM με τη γλώσσα: μάθηση αγγλικού λεξιλογίου από παιδιά με σύνδρομο Down, ανάγνωση καθώς και κατανόηση κειμένου από παιδιά με δυσλεξία. Προσεγγίζεται εξάλλου πειραματικά η νέα δομή του μοντέλου της EM, ο διαχειριστής επεισοδίων. Οι Χρυσόχοου, Μπαμπλέκου και Ευκλείδη διερευνούν τη σχέση αιτίου-αιτιατού μεταξύ των συστημάτων της EM και της κατανόησης κειμένου, το οποίο εκφέρεται προφορικά, και παρουσιάζουν τα πρώτα δεδομένα από τον χώρο της ακουστικής κατανόησης. Επισημαίνουν τη σπουδαιότητα του κεντρικού συστήματος ελέγχου στην απαιτητική γνωστική επεξεργασία, η οποία λαμβάνει χώρα μετά την ακρόαση του κειμένου. Τέλος, οι Γερολεμίδης και Μπαμπλέκου παρουσιάζουν ένα πρόγραμμα εξάσκησης της μνημονικής στρατηγικής της οργάνωσης, στα πλαίσια της διδασκαλίας στην τάξη. Τα παιδιά διδάχτηκαν πώς να οργανώνουν σημασιολογικά πληροφορίες μεμονωμένες, αλλά και ευρισκόμενες σε κείμενο, για να τις θυμηθούν αποτελεσματικότερα. Το πρόγραμμα διήρκεσε τρεις μήνες και οι επιδράσεις του στη συγκράτηση πληροφοριών παρόμοιας φύσης ήταν εμφανείς μετά την πάροδο τριών μηνών από την ολοκλήρωσή του.

Μάθηση ξένης γλώσσας σε παιδιά με Σύνδρομο Down: Η εμπλοκή της εργαζόμενης μνήμης

E. Μασούρα¹ και Z. Κουβάτσου¹

¹ Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Η παρούσα έρευνα διερεύνησε τη σχέση ανάμεσα στη λειτουργία της εργαζόμενης μνήμης και τη μάθηση ξένης γλώσσας σε παιδιά με Σύνδρομο Down. Σκοπός της έρευνας ήταν να διευκρινίσει ποιο από τα εξειδικευμένα υποσυστήματα της εργαζόμενης μνήμης συνδέεται άμεσα με τις χαμηλές δυνατότητες εκμάθησης ξένης γλώσσας που παρατηρούνται σε παιδιά με σύνδρομο Down. Η βραχύχρονη μνήμη για λεκτικές, ακουστικές και σύνθετες πληροφορίες αξιολογήθηκε σε μία ομάδα 12 παιδιών με σύνδρομο Down (12:06 ετών). Τα ίδια παιδιά έμαθαν 8 λέξεις από μία ξένη γλώσσα (Αγγλικά) σε ένα έργο προσομοίωσης της μάθησης. Τα αποτελέσματα αποκάλυψαν ότι τα παιδιά είχαν χαμηλές επιδόσεις σε όλα τα έργα της εργαζόμενης μνήμης: στα έργα που μετρούσαν το φωνολογικό κύκλωμα, τον κεντρικό επεξεργαστή και το οπτικοχωρικό σημειωματάριο. Παρόλα αυτά, οι επιδόσεις τους στα έργα που μετρούσαν το φωνολογικό κύκλωμα και τον κεντρικό επεξεργαστή ήταν ιδιαίτερα χαμηλές σε σχέση με τις επιδόσεις τους στα έργα που μετρούσαν το οπτικοχωρικό σημειωματάριο. Τα αποτελέσματα επίσης έδειξαν ότι στα παιδιά με Σύνδρομο Down το υποσύστημα της εργαζόμενης μνήμης που συνδέεται πιο στενά με τη μάθηση λέξεων σε ξένη γλώσσα είναι το φωνολογικό κύκλωμα. Το πρότυπο που αποκάλυφθηκε είναι συμβατό με τη θεώρηση του φωνολογικού κυκλώματος ως μηχανισμού πρόσληψης λεκτικού υλικού.

Η εργαζόμενη μνήμη σε παιδιά με δυσλεξία και σε τυπικούς αναγνώστες

A. Γώγου¹ και E. Μασούρα¹

¹ Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Η παρούσα έρευνα μελέτησε τις επιδόσεις παιδιών με διαγνωσμένη δυσλεξία σε έργα εργαζόμενης μνήμης και τις συνέκρινε με τις αντίστοιχες παιδιών τυπικής ανάπτυξης και ίδιας χρονολογικής ηλικίας (9:06 ετών). Η εργαζόμενη μνήμη 13 παιδιών με δυσλεξία και 14 παιδιών τυπικής ανάπτυξης μετρήθηκε με έργα που αξιολογούσαν ξεχωριστά το φωνολογικό κύκλωμα, τον κεντρικό επεξεργαστή, το οπτικοχωρικό σημειωματάριο και τον διαχειριστή επεισοδίων. Επίσης, μετρήθηκε η αναγνωστική ικανότητα τόσο των παιδιών με δυσλεξία όσο και των παιδιών τυπικής ανάπτυξης με μία συνδυαστική μέτρηση που αξιολογούσε την ακρίβεια, την ταχύτητα της ανάγνωσης και την κατανόηση κειμένου. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα παιδιά με δυσλεξία, όταν συγκρίνονται με συνομήλικά τους παιδιά, υπολείπονται στις επιδόσεις τους σε έργα που μετρούν το φωνολογικό κύκλωμα, τον κεντρικό επεξεργαστή και τον διαχειριστή επεισοδίων, αλλά όχι σε έργα που μετρούν το οπτικοχωρικό σημειωματάριο. Τα αποτελέσματα αποκάλυψαν επίσης στενή σύνδεση ανάμεσα στη λειτουργία της εργαζόμενης μνήμης και της αναγνωστικής ικανότητας σε όλα τα παιδιά που πήραν μέρος στην έρευνα.

Μνημονικοί δείκτες πρόβλεψης της κατανόησης κειμένου στην παιδική ηλικία: Διαφοροποιήσεις σε σχέση με τη φύση και το στάδιο εκτέλεσης των διεργασιών κατανόησης

Ε. Χρυσόχου¹, Ζ. Μπαμπλέκου¹, & Α. Ευκλείδη²

¹ Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

² Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Στόχος της έρευνας ήταν να ελεγχθεί η δυνατότητα ορισμένων μετρήσεων της εργαζόμενης μνήμης (EM) να προβλέπουν τις επιδόσεις των παιδιών στην ακουστική κατανόηση κειμένου. Συμμετείχαν 180 παιδιά, που χωρίστηκαν σε τρεις ηλικιακές ομάδες (ΜΟ ηλικίας: 5:7, 7:7 και 9:7 έτη, αντίστοιχα). Αξιολογήθηκαν με έργα που αποτυπώνουν τη λειτουργία του Φωνολογικού Κυκλώματος (ΦΚ) και του Κεντρικού Συστήματος Ελέγχου (ΚΣΕ) του μοντέλου των Baddeley και Hitch (1974, Baddeley, 1986). Πρόκειται για τα συστήματα του μοντέλου που θεωρούνται ότι εμπλέκονται στη γλωσσική κατανόηση. Η ακουστική κατανόηση κειμένου αξιολογήθηκε με συστοιχία, αποτελούμενη από πέντε αφηγηματικά κείμενα και πέντε είδη ερωτήσεων κατανόησης για κάθε κείμενο (δηλ. ερωτήσεις ανάκλησης πληροφορίας, δημιουργίας απαραίτητου και επεξηγηματικού συμπερασμού, κατανόησης παρομοίωσης και ελέγχου της κατανόησης). Η προβλεπτική αξία των μνημονικών μεταβλητών ελέγχθηκε με αναλύσεις παλινδρόμησης κατά βήμα. Οι μετρήσεις του ΚΣΕ προέβλεπαν την ακουστική κατανόηση καλύτερα από τις μετρήσεις του ΦΚ. Επίσης, οι επιδόσεις σε έργα με γλωσσικά ερεθίσματα προέβλεπαν την ακουστική κατανόηση καλύτερα από τις επιδόσεις σε έργα με αριθμητικά ερεθίσματα. Από τις ερωτήσεις κατανόησης κειμένου, καλύτερα προβλέπονταν οι επιδόσεις σε ερωτήσεις παρομοίωσης και ελέγχου της κατανόησης, ακόμη και στα μεγαλύτερης ηλικίας παιδιά (9:7 έτη). Η διαφοροποίηση μπορεί να αποδοθεί στην απαιτητικότερη γνωστική επεξεργασία, την οποία συνεπάγονται οι συγκεκριμένες ερωτήσεις: προϋποθέτουν επιπλέον διεργασίες επεξεργασίας και μνημονικής διατήρησης πληροφοριών που σχετίζονται με το κείμενο, αλλά εκτελούνται μετά την ακρόασή του.

Διδασκαλία μνημονικών στρατηγικών: Πρόγραμμα εξάσκησης της οργάνωσης σε παιδιά ΣΤ' Δημοτικού

Α. Γερολεμίδης¹ & Ζ. Μπαμπλέκου¹

¹ Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Στόχος της έρευνας ήταν να εφαρμοστεί ένα πρόγραμμα εξάσκησης της μνημονικής στρατηγικής της οργάνωσης και να ελεγχθεί η αποτελεσματικότητά του σε παιδιά ΣΤ' τάξης δημοτικού σχολείου (11:06 ετών). Συμμετείχαν 54 παιδιά (Α=24, Κ=30), που ισοκατανεμήθηκαν στην πειραματική ομάδα και στην ομάδα ελέγχου (Α=12, Κ=15). Τα παιδιά της πειραματικής ομάδας χωρίστηκαν σε τρεις ομάδες των 9 ατόμων και ασκήθηκαν στο πλαίσιο της σχολικής τάξης. Κάθε ομάδα ασκήθηκε, σε συναντήσεις 30 λεπτών δύο φορές την εβδομάδα, στην εννοιολογική οργάνωση καταλόγων μεμονωμένων λέξεων, αλλά και πληροφοριών που περιέχονται σε κείμενο, με σκοπό την αποτελεσματικότερη μνημονική συγκράτησή τους. Η ομάδα ελέγχου έλαβε τη συνήθη σχολική διδασκαλία. Η διάρκεια του προγράμματος διδασκαλίας της οργανωτικής στρατηγικής ήταν τρίμηνη. Οι επιδόσεις των παιδιών υποβλήθηκαν σε ανάλυση της διακύμανσης με επαναλαμβανόμενες μετρήσεις. Αν και σε ορισμένες αρχικές μετρήσεις η μνημονική επίδοση της πειραματικής ομάδας ήταν κατώτερη της επίδοσης της ομάδας ελέγχου, τα αποτελέσματα έδειξαν σαφή υπεροχή της πειραματικής ομάδας στις μνημονικές μετρήσεις με κριτήριο τη σημασιολογική οργάνωση μετά το πέρας του προγράμματος εξάσκησης. Η υπεροχή αυτή παρέμεινε εμφανής σε μια επαναληπτική μέτρηση, η οποία πραγματοποιήθηκε τρεις μήνες μετά το τέλος του προγράμματος.

Τίτλος συμποσίου: Θεωρία του νου και ικανότητα κατανόησης συναισθημάτων: Σύγχρονα δεδομένα και προοπτικές

Οργανώτρια: Αικ. Μαριδάκη – Κασσωτάκη, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Συζητήτρια: Αικ. Μαριδάκη – Κασσωτάκη, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Στο συμπόσιο αυτό θα παρουσιαστούν δεδομένα που αφορούν στην ικανότητα απόδοσης λανθασμένων πεποιθήσεων στον εαυτό και στους άλλους, η οποία είναι γνωστή ως θεωρία του νου, την αναφορική επικοινωνία και την ικανότητα κατανόησης και έκφρασης συναισθημάτων. Η εργασία με τίτλο «Κατανόηση λανθασμένων πεποιθήσεων και αναφορική επικοινωνία σε παιδιά σχολικής ηλικίας» δίνει έμφαση στο ρόλο που διαδραματίζει η θεωρία του νου στην ικανότητα των παιδιών να κατανοούν προφορικά μηνύματα και να επικοινωνούν αποτελεσματικά. Η εργασία με τίτλο «Η αυτοαντίληψη εφήβων και η εκτίμηση τους από συνομήλικους, σε σχέση με τη συναισθηματική τους νοημοσύνη» εξετάζει κατά πόσο η αντίληψη που έχουν οι έφηβοι για τη συναισθηματική τους νοημοσύνη συμπίπτει με την αντίληψη που έχουν οι συνομήλικοί τους για αυτούς. Η σχέση ανάμεσα στη θεωρία του νου και την ικανότητα κατανόησης και έκφρασης συναισθημάτων εξετάζεται στην εργασία με τίτλο «Θεωρία του νου, αναφορική επικοινωνία και κατανόηση συναισθημάτων: Διερεύνηση της μεταξύ τους σχέσης». Η εργασία με τίτλο «Η ικανότητα απόδοσης λανθασμένων πεποιθήσεων: Δεδομένα από τη Συρία» διερευνά εάν οι διαπιστώσεις προγενέστερων ερευνών που έχουν πραγματοποιηθεί σε δυτικές κοινωνίες και που αφορούν στην επίδραση κοινωνικών παραγόντων στην ανάπτυξη της θεωρίας του νου είναι δυνατόν να ισχύουν και για ανατολικές κοινωνίες. Τέλος, η εργασία με τίτλο «Κατανόηση νοητικών καταστάσεων και εκτελεστικών λειτουργιών στα παιδιά με αυτισμό» παρουσιάζει την αλληλεπίδραση της ικανότητας απόδοσης λανθασμένων πεποιθήσεων και την ικανότητα κατανόησης συναισθημάτων υπό το πρίσμα αναπτυξιακών διαταραχών. Το παρόν συμπόσιο διευρύνει την υπάρχουσα γνώση για την ικανότητα κατανόησης και έκφρασης των συναισθημάτων και τονίζει τη συμβολή της συναισθηματικής έκφρασης των ατόμων στην ανάπτυξη γνωστικών δομών όπως, για παράδειγμα, της θεωρίας του νου.

Κατανόηση λανθασμένων πεποιθήσεων και αναφορική επικοινωνία σε παιδιά σχολικής ηλικίας

Αικ. Μαριδάκη – Κασσωτάκη

Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Η παρούσα έρευνα εξετάζει τη σχέση ανάμεσα στην ικανότητα απόδοσης λανθασμένων πεποιθήσεων στον εαυτό και τους άλλους, η οποία είναι γνωστή ως θεωρία του νου, και στην αναφορική επικοινωνία. Η ικανότητα απόδοσης λανθασμένων πεποιθήσεων εξετάστηκε με τα αντίστοιχα έργα. Οι δεξιότητες αναφορικής επικοινωνίας αξιολογήθηκαν με ανάλογα ερευνητικά εργαλεία, τα οποία προσαρμόστηκαν στην ελληνική πραγματικότητα για το σκοπό αυτό. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι υπάρχει σχέση ανάμεσα στις υπό εξέταση ικανότητες. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι τα παιδιά τα οποία ανταποκρίνονται επιτυχώς σε ανεπαρκή λεκτικά μηνύματα όταν βρίσκονται στη θέση του ακροατή κατά τη διάρκεια της αναφορικής επικοινωνίας, κατανοούν πολύ καλά ότι τόσο τα ίδια όσο και οι άλλοι γύρω τους μπορούν να έχουν λανθασμένες πεποιθήσεις για κάποιο γεγονός, αντικείμενο ή κατάσταση. Τα ευρήματα στηρίζουν τη γενικότερη υπόθεση ότι η λεκτική επικοινωνία και η θεωρία του νου βρίσκονται σε αλληλεπίδραση. Η συμβολή της παρούσας έρευνας στην κατανόηση των παραγόντων που επηρεάζουν τη θεωρία του νου καθώς και οι εκπαιδευτικές εφαρμογές των ευρημάτων παρουσιάζονται στα πλαίσια της εργασίας.

Η αυτοαντίληψη εφήβων και η εκτίμηση τους από συνομήλικους, σε σχέση με τη συναισθηματική τους νοημοσύνη

Φ.Ν. Λοΐζου & Κ. Β. Πετρίδης

Institute of Education, Πανεπιστήμιο του Λονδίνου, Λονδίνο

Βασικός σκοπός της έρευνας ήταν να ερευνηθεί κατά πόσο η αντίληψη που έχουν οι έφηβοι για την συναισθηματική τους νοημοσύνη (ΣΝ) συμπίπτει με την αντίληψη που έχουν οι συνομήλικοί τους γι'αυτούς. Επιπλέον, ερευνήθηκε η συσχέτιση της συναισθηματικής νοημοσύνης με την σχολική επίδοση και τη συμπεριφορά των εφήβων. Η ικανότητα των εφήβων να κρίνουν με ακρίβεια την συναισθηματική τους νοημοσύνη και ο ρόλος της συναισθηματικής νοημοσύνης στις σχέσεις με τους συμμαθητές και τις ακαδημαϊκές τους επιδόσεις εξετάστηκαν σε δείγμα 168 μαθητών. Οι μαθητές συμπλήρωσαν τρία ερωτηματολόγια: ένα ερωτηματολόγιο ΣΝ για τον εαυτό τους, ένα ερωτηματολόγιο όπου αξιολογούσαν τους συμμαθητές τους ως προς διάφορες κοινωνικές συμπεριφορές, και ένα ερωτηματολόγιο ΣΝ για κάποιον/α από τους συμμαθητές/τριές τους που γνώριζαν αρκετά καλά. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι έφηβοι μαθητές μπορούν να εκτιμήσουν με ακρίβεια την ΣΝ τους. Υψηλότερα επίπεδα ΣΝ συνδέονται θετικά με φιλο-κοινωνικές συμπεριφορές και αρνητικά με αντικοινωνικές συμπεριφορές. Οι φιλο-κοινωνικές συμπεριφορές συνδέονται θετικά με υψηλά επίπεδα ακαδημαϊκών επιτευγμάτων, ενώ οι αντικοινωνικές με χαμηλότερα επίπεδα. Οι έφηβοι συμφωνούν με τους συμμαθητές τους ως προς την εκτίμηση της ΣΝ τους, και τα συναισθηματικά στοιχεία που ενυπάρχουν στην ΣΝ τους περιλαμβάνονται στις σχέσεις τους με τους συνομήλικους τους και τις ακαδημαϊκές τους επιδόσεις.

Θεωρία του νου, αναφορική επικοινωνία και κατανόηση συναισθημάτων: Διερεύνηση της μεταξύ τους σχέσης

Αικ. Αντωνοπούλου

Τμήμα Γεωγραφίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Η παρούσα έρευνα μελετά τη σχέση ανάμεσα στην ικανότητα κατανόησης συναισθημάτων, την ικανότητα απόδοσης λανθασμένων πεποιθήσεων στον εαυτό και στους άλλους και την ικανότητα αναφορικής επικοινωνίας κατά την παιδική ηλικία. Συγκεκριμένα, η έρευνα προσπάθησε να απαντήσει στο ερώτημα εάν η ικανότητα απόδοσης λανθασμένων πεποιθήσεων στον εαυτό και στους άλλους καθώς και η ικανότητα αναφορικής επικοινωνίας επηρεάζονται από τη συναισθηματική έκφραση παιδιών ηλικίας 5-9 ετών. Στην έρευνα πήραν μέρος εκατό μαθητές προσχολικής και σχολικής ηλικίας. Για την αξιολόγηση των υπό μελέτη ικανοτήτων χρησιμοποιήθηκαν κατάλληλα ψυχομετρικά εργαλεία. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα παιδιά που είναι σε θέση να κατανοούν τόσο τα δικά τους συναισθήματα όσο και εκείνα των άλλων έχουν αναπτύξει ικανότητες ακρόασης και ομιλίας στα πλαίσια της αναφορικής επικοινωνίας και ανταποκρίνονται σωστά στα έργα με τα οποία αξιολογείται η ικανότητα απόδοσης λανθασμένων πεποιθήσεων στον εαυτό και στους άλλους.

Η ικανότητα απόδοσης λανθασμένων πεποιθήσεων: Δεδομένα από τη Συρία

K., Alila, S. Alakabani

Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Η παρούσα έρευνα προσπαθεί να εξετάσει εάν τα ευρήματα προγενέστερων μελετών που πραγματοποιήθηκαν σε κοινωνίες του δυτικού κόσμου και που αφορούν στην επίδραση κοινωνικών παραγόντων στην ανάπτυξη της θεωρίας του νου είναι δυνατόν να ισχύουν και σε ανατολικές κοινωνίες. Εξήντα μαθητές ηλικίας 5 έως 7 ετών από διαφορετικές πόλεις της Συρίας πήραν μέρος στην έρευνα. Για την αξιολόγηση των υπό μελέτη ικανοτήτων χρησιμοποιήθηκαν κατάλληλα ψυχομετρικά εργαλεία. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η ικανότητα των παιδιών να κατανοούν συναισθήματα καθώς και η ικανότητά τους να αποδίδουν λανθασμένες πεποιθήσεις στον εαυτό και στους άλλους επηρεάζονται από παράγοντες όπως η σχέση παιδιών-γονέων, η δομή της οικογένειας καθώς και ο χρόνος και η μορφή λεκτικής επικοινωνίας των παιδιών με τη μητέρα. Τα παραπάνω ευρήματα ενισχύουν και διευρύνουν διαπιστώσεις προγενέστερων ερευνών που τονίζουν τη συμβολή κοινωνικών παραγόντων στην ανάπτυξη της θεωρίας του νου.

Κατανόηση νοητικών καταστάσεων και εκτελεστικών λειτουργιών στα παιδιά με αυτισμό

Χ. Λεπτίδη

Πανεπιστήμιο Lancaster, UK

Η παρούσα έρευνα στοχεύει στο (α) να αξιολογήσει την ικανότητα παιδιών με αυτισμό να αποδίδουν λανθασμένες πεποιθήσεις στον εαυτό τους και τους άλλους, (β) να περιγράψει τα είδη των εκτελεστικών λειτουργιών που παρατηρούνται στα παιδιά με αυτισμό και (γ) να συγκρίνει τις παραπάνω ικανότητες σε παιδιά με αυτισμό, σε παιδιά με νοητική υστέρηση και σε παιδιά με φυσιολογική ανάπτυξη. Κλινικές μελέτες έχουν δείξει ότι τα παιδιά με αυτισμό παρουσιάζουν δυσκολία στην ικανότητα απόδοσης λανθασμένων πεποιθήσεων στον εαυτό τους και τους άλλους (Aldred et al., 2004, Mitchell, 1997, Serra et al., 2002). Η δυσκολία αυτή εντάσσεται στη γενικότερη αδυναμία των παιδιών με αυτισμό να εκτιμούν κοινωνικά και συναισθηματικά ερεθίσματα. Στην παρούσα έρευνα συμμετείχαν 31 παιδιά με φυσιολογική ανάπτυξη, 9 με νοητική υστέρηση και 23 με αυτισμό. Η θεωρία του νου των παιδιών αξιολογήθηκε με τα εξής λεκτικά και μη – λεκτικά έργα λανθασμένης πεποίθησης: (1) το «κουτί που εξαπατεί», (2) ορατή και μη ορατή μετατόπιση, (3) άγνοια τρίτου. Οι εκτελεστικές λειτουργίες των παιδιών εξετάστηκαν με δύο αντίστοιχα τεστ (Luria και έργο αντίθετης κατηγοριοποίησης). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα παιδιά με φυσιολογική ανάπτυξη είναι σε θέση να αποδίδουν λανθασμένες πεποιθήσεις τόσο στον εαυτό τους όσο και στους άλλους. Η ικανότητα αυτή βρέθηκε να συνδέεται με τη νοητική ικανότητα των υποκειμένων. Επιπλέον, τα παιδιά με αυτισμό ανταποκρίθηκαν με επιτυχία στα μη λεκτικά έργα λανθασμένης πεποίθησης. Σχετικά με τις εκτελεστικές λειτουργίες, τα αποτελέσματα δεν έδειξαν διαφορές ανάμεσα στα παιδιά.

ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ: Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΟΙ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΕΣ ΣΥΝΙΣΤΩΣΕΣ: ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΠΟΙΚΙΛΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Η απορριπτική στάση των εκπαιδευτικών προς τα άτομα με ειδικές ανάγκες στα πλαίσια της ενσωμάτωσης και οι αρνητικές της συνέπειες

Ι. Μπαρούτα¹,

*¹ Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία –
Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής, Πανεπιστήμιο Πατρών, Πάτρα*

Η εργασία αυτή ανιχνεύει τις στάσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών απέναντι στο άλλο και το “διαφορετικό” παιδί είτε ανήκει σε ειδικό σχολείο είτε σε ίδρυμα/άσυλο. Συγκεκριμένα συγκρίνει τις πρόσφατες στάσεις των εκπαιδευτικών σε ειδικά σχολεία/κέντρα, με τις στάσεις φοιτητών και εκπαιδευτικών που έχουν διαχρονικά (1978 – 2005) συλλεχθεί. Στη συνέχεια μελετάται για δυο χρόνια, ως προς το κοινωνικο-γνωστικό αναπτυξιακό προφίλ, κάτω από τις σύγχρονες εναλλακτικές μορφές προσέγγισης (έρευνα δράσης), η περίπτωση παιδιού, σχολικής ηλικίας, με σοβαρή οργανική αναπηρία και διάχυτη αναπτυξιακή καθυστέρηση, το οποίο ζει σε ιδρυματικό περιβάλλον. Αξιολογείται α) η ελλειμματική παροχή βασικών υπηρεσιών του ιδρυματικού περιβάλλοντος, β) η έλλειψη εκπαιδευμένου προσωπικού και γ) η τάση απόρριψης που επικρατεί στο εκπαιδευτικό σύστημα. Οι δυσμενείς κοινωνικές συνθήκες έχουν ως σοβαρή συνέπεια την αναπτυξιακή στασιμότητα του παιδιού λόγω της απορριπτικότητας του προσωπικού και της παντελούς έλλειψης εκπαιδευτικής παρέμβασης. Μετά την σύγκριση μέσα από ένα 8μηνο πρόγραμμα ειδικής παρέμβασης σε βασικές δεξιότητες παρατηρούνται θετικά βήματα προόδου.

Αντικοινωνική συμπεριφορά των παιδιών με νοητική καθυστέρηση: σύγκριση σε διαφορετικά κοινωνικά περιβάλλοντα

Μ. Γούβη¹,

*¹ Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία –
Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής, Πανεπιστήμιο Πατρών, Πάτρα*

Στην εργασία αυτή μελετήθηκαν σε βάθος οι περιπτώσεις τεσσάρων (4) παιδιών με νοητική καθυστέρηση. Συγκεκριμένα, μελετήθηκαν ως προς: τις συμπεριφορές της επιθετικότητας και της δυαδικής προσκόλλησης ως συμπτώματα αντικοινωνικής συμπεριφοράς σε σχέση με την νοητική καθυστέρηση οργανικής και μη οργανικής αιτιολογίας. Μελετήθηκε, επίσης, το κατά πόσο το περιβάλλον που ζει και αναπτύσσεται το παιδί επηρεάζει την συχνότητα και την σοβαρότητα των παραπάνω συμπτωμάτων. Στον τομέα της αξιολόγησης χρησιμοποιήθηκαν σύγχρονα εναλλακτικά μοντέλα έναντι των ψυχομετρικών στερεότυπων. Η εργασία ολοκληρώθηκε σε διάστημα δεκαοκτώ (18) μηνών, και τα συμπεράσματα ενισχύουν, μεταξύ άλλων, τη σπουδαιότητα της δυαδικής προσκόλλησης.

Αντίληψη του χώρου σε παιδιά σχολικής ηλικίας με χρήση εικονικών περιβαλλόντων

Κ. Δίππας¹

¹ Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία-Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής, Πανεπιστήμιο Πατρών, Πάτρα

Η εργασία αυτή παρουσιάζει δεδομένα μιας πιλοτικής εφαρμογής, η οποία άπτεται του πεδίου της εκπαιδευτικής αξιοποίησης των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση. Εστιάζει την προσοχή της στη σχεδίαση και αξιολόγηση εφαρμογών τεχνολογίας εικονικής πραγματικότητας (virtual reality) σε σχέση με την αντίληψη του χώρου και τις κείμενες συνιστώσες. Τα χαρακτηριστικά της τεχνολογίας αυτής την καθιστούν κατάλληλη για την εφαρμογή νέων μεθοδολογιών διδακτικού προσανατολισμού, στηριζόμενη στην οικοδομηστική θεωρία και την εργασιο-κεντρική προσέγγιση. Χρησιμοποιεί επιτραπέζια εικονικά περιβάλλοντα (desktop virtual reality environments) που συνδυάζουν άμεση πλοήγηση και αλληλεπίδραση με διαδραστικά εικονικά αντικείμενα, μέσα από προκαθορισμένες ή ελεύθερες διαδρομές χρήστη. Η αξιολόγηση και η επεξεργασία των δεδομένων που λαμβάνονται από διαφορετικές ομάδες παιδιών ως προς τις βασικές αντιληπτικές ικανότητες του χώρου με παραδοσιακά έργα σε σύγκριση με τα πειραματικά εικονικής πραγματικότητας έργα, παρουσιάζει ενδιαφέρον για την συνέχιση της ερευνητικής προσπάθειας και την ταυτόχρονη διατύπωση και καταγραφή νέων ερωτημάτων προς περαιτέρω διερεύνηση.

Μελέτη περίπτωσης παιδιού με διάχυτη αναπτυξιακή καθυστέρηση: Μια εναλλακτική προσέγγιση

Γ. Παυλοπούλου¹

¹ Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία – Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής, Πανεπιστήμιο Πατρών, Πάτρα

Η εργασία αυτή εξετάζει κάτω από τις σύγχρονες εναλλακτικές μορφές προσέγγισης, την περίπτωση ενός παιδιού προσχολικής ηλικίας με διάχυτη αναπτυξιακή καθυστέρηση. Κατά την διάρκεια της μελέτης, για δυο συνεχή χρόνια, ερευνήθηκε το επίπεδο αποδοχής και απόρριψης στο παιδί από τα περιβάλλοντα τα οποία εμπλέκονται. Μελετήθηκε σε βάθος η σύνθετη και πολύπλευρη κατάσταση την οποία βιώνει ένα παιδί με αντικρουόμενες και συχνά αντιπαραθέμενες απόψεις και συμπεριφορές από την οικογένειά του, το δημόσιο σχολείο και τις υπάρχουσες κοινωνικές δομές μιας επαρχιακής πόλης. Στο τομέα της αξιολόγησης και στη συνέχεια του προγράμματος που αφορούσε στην ειδική παρέμβαση χρησιμοποιήθηκαν σύγχρονα εναλλακτικά μοντέλα σε συνδυασμό (οικογενειακή συμμετοχή Bromwich, αλληλοδραστικό Mahoney, παιχνοδοκεντρικό Linder) έναντι των ψυχομετρικών στερεότυπων. Τα αποτελέσματα ενισχύουν την καθιέρωση αυτών των προσεγγίσεων και ελπίζουμε να ενδυναμώσουν προς αυτή την κατεύθυνση τους εκπαιδευτικούς και άλλους ειδικούς.

ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ:

Γονείς – παιδιά – σύζυγοι: Διερευνώντας τη διαμόρφωση των σχέσεων στα πλαίσια της οικογενειακής ομάδας

Β. Παππά

*Πανελλήνιος Σύνδεσμος Σχολών Γονέων
Επιστημονική Επιτροπή Σχολών Γονέων, Αθήνα*

Στα πλαίσια του συμποσίου θα παρουσιαστούν τέσσερις εργασίες μελών της Επιστημονικής Επιτροπής και συνεργατών του Πανελληνίου Συνδέσμου Σχολών Γονέων, οι οποίες θα επιχειρήσουν να φωτίσουν διάφορες διαστάσεις των σχέσεων που διαμορφώνονται μέσα στην οικογένεια. Η Α. Αυγουστάτου θα αναφερθεί στο προφίλ των γονέων που έχουν παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες, καθώς και στα ιδιαίτερα ψυχολογικά χαρακτηριστικά αυτών των γονέων. Η Β. Κιτσάκη θα παρουσιάσει μία εμπειρική μελέτη με θέμα τη σχέση οικογενειακής συνοχής και οικογενειακής προσαρμοστικότητας με την επαγγελματική ικανοποίηση των γονέων. Ο Ι. Κυργιόπουλος θα επιχειρήσει την αξιολόγηση της ποιότητας των δυαδικών σχέσεων, παρουσιάζοντας την «Αναθεωρημένη Κλίμακα Δυαδικής Προσαρμογής» (RDAS) σε ελληνικό δείγμα. Η Β. Παππά θα παρουσιάσει εμπειρική μελέτη με θέμα τις απόψεις Ελλήνων γονέων σχετικά με το ρόλο τους στην ανατροφή των παιδιών τους, καθώς και τις απόψεις τους για τον αντίστοιχο ρόλο των συζύγων τους.

1. Το προφίλ των γονέων που έχουν παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες

Α. Αυγουστάτου, Β. Παππά

Πανελλήνιος Σύνδεσμος Σχολών Γονέων, Αθήνα

Το μεγαλύτερο μέρος των παραπομπών στην Υπηρεσία Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Ψυχικής Υγείας του Δήμου Πετρούπολης, αφορά παιδιά με δυσκολίες στη μάθηση. Η παρούσα εισήγηση θα στραφεί στη μελέτη του προφίλ των γονέων που τα παιδιά τους παρουσιάζουν προβλήματα στη μάθηση (ειδικού τύπου και γενικού τύπου), αλλά και στους τρόπους με τους οποίους οι ίδιοι αντιδρούν όταν συνειδητοποιούν την ύπαρξη μιας τέτοιας ιδιαιτερότητας.

2. Οικογενειακή συνοχή, οικογενειακή προσαρμοστικότητα και επαγγελματική ικανοποίηση γονέων

Β. Κιτσάκη

Πανελλήνιος Σύνδεσμος Σχολών Γονέων, Αθήνα

Στόχος της παρούσας ερευνητικής μελέτης είναι να ανιχνεύσει, να εντοπίσει και να καταγράψει: α) την ύπαρξη ή μη οικογενειακής συνοχής και το βαθμό προσαρμοστικότητας των οικογενειών που απαρτίζουν το ερευνητικό δείγμα (σύμφωνα με το ερωτηματολόγιο FACES), β) το βαθμό επαγγελματικής ικανοποίησης (Job Satisfaction) την οποία αντλούν οι γονείς από τις εργασίες με τις οποίες ασχολούνται, γ) να διερευνήσει όλους τους ατομικούς και δημογραφικούς παράγοντες που σχετίζονται με το βαθμό συνοχής και προσαρμοστικότητας των οικογενειών του δείγματος και τέλος, δ) την πιθανή σχέση ανάμεσα στην οικογενειακή συνοχή και προσαρμοστικότητα αφενός και στην επαγγελματική ικανοποίηση των γονέων αφετέρου.

3. Η αναθεωρημένη κλίμακα δυαδικής προσαρμογής (RDAS) σε ελληνικό δείγμα

Ι. Κυργιόπουλος, Β. Παππά

Πανελλήνιος Σύνδεσμος Σχολών Γονέων, Αθήνα

Η Αναθεωρημένη Κλίμακα Δυαδικής Προσαρμογής (Revised Dyadic Adjustment Scale - RDAS) είναι μία κλίμακα αυτοαναφοράς που αξιολογεί την ποιότητα των δυαδικών σχέσεων σε ζευγάρια που είτε είναι έγγαμα, είτε συμβιώνουν. Αποτελεί βελτίωση της Κλίμακας Δυαδικής Προσαρμογής (DAS), της οποίας η πρωτότυπη παραγοντική δομή και οι επιμέρους υποκλίμακες έχουν αμφισβητηθεί αρκετά. Στόχος αυτής της μελέτης είναι να αξιολογήσει τις ψυχομετρικές ιδιότητες της ελληνικής εκδοχής της συγκεκριμένης κλίμακας, καθώς και κατά πόσο επιβεβαιώνεται η παραγοντική δομή της πρωτότυπης αγγλικής εκδοχής με την αντίστοιχη ελληνική.

4. Απόψεις Ελλήνων γονέων σχετικά με το ρόλο τους στην ανατροφή των παιδιών τους

Β. Παππά

Πανελλήνιος Σύνδεσμος Σχολών Γονέων, Αθήνα

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να διερευνήσει τις απόψεις Ελλήνων γονέων σχετικά με το γονεϊκό τους ρόλο. Συγκεκριμένα, θα διερευνηθούν: α) Οι απόψεις των γονέων με βρέφη (0-2 ετών), καθώς και υποψήφιων γονέων, σχετικά με την ανατροφή των παιδιών τους, β) ο βαθμός στον οποίο συμφωνούν οι απόψεις τους με εκείνες των συζύγων τους και γ) οι ατομικοί και δημογραφικοί παράγοντες που σχετίζονται με αυτές τις απόψεις. Οι απόψεις των γονέων καταγράφηκαν με το ερωτηματολόγιο «Απόψεις για το Γονεϊκό Ρόλο» (Cowan & Cowan, 1990), ένα ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς που ανιχνεύει τόσο τις προσωπικές απόψεις του γονέα, όσο και το βαθμό στον οποίο οι σύζυγοι συμφωνούν ως προς τις πεποιθήσεις, τις προσδοκίες και τις στάσεις τους σχετικά με την ανατροφή ενός παιδιού.

ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ: Δομικοί και Λειτουργικοί Ρόλοι στην Οικογένεια

Οργανωτής:

Δ. Γεώργας

Ομότιμος Καθηγητής Κοινωνικής Ψυχολογίας
Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
e-mail: dgeorgas@psych.uoa.gr

Συμμετέχοντες:

Άρτεμις Γιώτσα

Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
e-mail: agiotsa@psych.uoa.gr

Ηλίας Μπεζεβέγκης¹, Βασίλειος Παυλόπουλος², Γεώργιος Γεωργουλέας³

Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

¹ e-mail: ebesev@psych.uoa.gr

² e-mail: vpavlop@psych.uoa.gr

³ e-mail: georgoul@psych.uoa.gr

Αικατερίνη Γκαρή

Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
e-mail: agari@psych.uoa.gr

Κώστας Μυλωνάς

Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
e-mail: kmylonas@psych.uoa.gr

ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Επίκεντρο του Συμποσίου αυτού είναι η παρουσίαση της συστηματικής μελέτη διαστάσεων δομής και λειτουργίας της σύγχρονης ελληνικής οικογένειας. Η ψυχολογική προσέγγιση στην οικογένεια από τη σκοπιά της κοινωνικής ψυχολογίας, επικεντρώνεται στη μελέτη των συναισθηματικών δεσμών με συγγενικά πρόσωπα της οικογένειας, σε συνδυασμό με τη διερεύνηση των ενδοοικογενειακών αλληλεπιδράσεων και των οικογενειακών ρόλων στην πυρηνική και στην εκτεταμένη δομή της. Τα τελευταία ερευνητικά στοιχεία συνηγορούν υπέρ μιας αστικής-εκτεταμένης ελληνικής οικογένειας τόσο ως προς διαστάσεις της δομής της όσο και ως προς ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της λειτουργίας της. Στο Συμπόσιο αυτό παρουσιάζονται ερευνητικές προσπάθειες που αφορούν στη μέτρηση και αξιολόγηση των συναισθηματικών δεσμών εγγύτητας, της επαφής καθώς και των ρόλων των μελών της οικογένειας, υπό τέσσερις οπτικές γωνίες: α) τον τρόπο με τον οποία τα παιδιά αντιλαμβάνονται και περιγράφουν το συναισθηματικό κλίμα στην οικογένεια, β) τον τρόπο με τον οποίο οι μητέρες αντιλαμβάνονται τα επιθυμητά και πραγματικά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας των παιδιών, γ) την επίδραση των εναλλακτικών σχημάτων οικογένειας στους συναισθηματικούς δεσμούς και στην επαφή μεταξύ των μελών της οικογένειας και, δ) τη διερευνητική συσχέτιση των ρόλων του πατέρα και της μητέρας, των παραδοσιακών οικογενειακών αξιών και της συναισθηματικής εγγύτητας σε ένα ευρύτερο σύστημα περιγραφής του κλίματος στην ελληνική οικογένεια.

Το «στατικό» και το «δυναμικό» σχέδιο οικογένειας ως παιδαγωγικά εργαλεία

Γιώτσα Αρτεμης

Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα ΦΠΨ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Το σχέδιο οικογένειας έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον πολλών ερευνητών μέσα από την προβολική του οπτική. Μέσα από το παιδικό σχέδιο το παιδί μιλάει, διηγείται και μας δίνει πληροφορίες για τον τρόπο που αντιλαμβάνεται την οικογένειά του, τη θέση του μέσα σε αυτή, καθώς και τις δυναμικές που αναπτύσσονται μεταξύ των μελών. Το «στατικό» σχέδιο οικογένειας παρουσιάζει μια συμβατική αναπαράσταση της οικογένειας μέσα από τα μάτια του παιδιού και παρέχει πληροφορίες για τη θέση του παιδιού στην οικογένεια και το ψυχοσυναισθηματικό κλίμα που επικρατεί μέσα σε αυτή. Το «δυναμικό» σχέδιο οικογένειας αναπαριστά τα μέλη της να κάνουν κάτι. Μέσα από το «δυναμικό» σχέδιο οικογένειας παρουσιάζονται οι δραστηριότητες των μελών, το οικογενειακό περιβάλλον και αποκαλύπτονται οι δυναμικές μεταξύ των μελών που αναπτύσσονται μέσα σε αυτό. Η παρούσα έρευνα εστιάζεται στη συγκριτική παρουσίαση του «στατικού» και του «δυναμικού» σχεδίου οικογένειας. Στην έρευνα συμμετέχουν παιδιά ηλικίας 8-10 ετών, μαθητές δημόσιων Δημοτικών σχολείων της Αττικής και της ευρύτερης περιοχής των Ιωαννίνων. Η αξιοποίηση του σχεδίου οικογένειας μπορεί να γίνει από επιστήμονες που εργάζονται με την ψυχική υγεία του παιδιού και την εκπαίδευσή του.

Άρρητες θεωρίες των μητέρων για την προσωπικότητα των εφήβων και ψυχολογική προσαρμογή των εφήβων

Η. Μπεζεβέγκης, Β. Παυλόπουλος, Γ. Γεωργουλέας

Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα ΦΠΨ, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Η ανακοίνωση αυτή επικεντρώνεται στις αντιλήψεις των μητέρων όσον αφορά τα πραγματικά και τα επιθυμητά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας των εφήβων. Η απόσταση ανάμεσα σε αντιλαμβανόμενα και επιθυμητά χαρακτηριστικά θεωρείται ότι αποτελεί έμμεση μέτρηση των προσδοκιών των μητέρων, αντιστακτικά τις άρρητες θεωρίες τους για την προσωπικότητα και αναμένεται να συνδέεται με την ψυχολογική προσαρμογή των παιδιών. Παρουσιάζονται αποτελέσματα από δύο έρευνες. Το δείγμα της πρώτης έρευνας αποτελείται από 147 δυάδες (μητέρες και παιδιά 11-15 ετών), ενώ στη δεύτερη έρευνα συμμετείχαν 260 δυάδες, αντίστοιχων δημογραφικών χαρακτηριστικών, από διάφορες περιοχές της Ελλάδας. Οι αντιλήψεις των μητέρων μετρήθηκαν με το Ερωτηματολόγιο Προσωπικότητας και Ατομικών Διαφορών (Halverson et al., 2003). Ως δείκτες ψυχολογικής προσαρμογής των εφήβων χρησιμοποιήθηκαν οι αυτοαναφορές τους στο Ερωτηματολόγιο Δυνατοτήτων και Δυσκολιών (SDQ, Goodman, 1997) και στην Κλίμακα Αυτοαποτελεσματικότητας (Bandura et al., 1996). Βρέθηκε ότι ενδιάμεσο (δηλ. ούτε υπερβολικά υψηλό ούτε χαμηλό) επίπεδο προσδοκιών των μητέρων συνδέεται με λιγότερα συναισθηματικά συμπτώματα και προβλήματα συμπεριφοράς και με αυξημένη προκοινωνική συμπεριφορά. Επίσης, τα παιδιά των μητέρων με υψηλές προσδοκίες, έναντι των μητέρων με χαμηλές προσδοκίες, είχαν υψηλότερη αυτοαποτελεσματικότητα. Στη συζήτηση τονίζεται η ανάγκη μελέτης των γονεϊκών αντιλήψεων σε συνάρτηση με τις άρρητες θεωρίες τους για την προσωπικότητα και την ανάπτυξη.

Η λειτουργία των ενδοοικογενειακών σχέσεων στη δομή της ελληνικής οικογένειας διπλής σταδιοδρομίας

Αικατερίνη Γκαρή

Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα ΦΠΨ, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Σύμφωνα με την κοινωνιολογία της οικογένειας, η οικογένεια διπλής σταδιοδρομίας (dual-career family) αποτελεί εναλλακτικό, προς τη συμβατική συζυγική οικογένεια, σχήμα οργάνωσης της ιδιωτικής ζωής, με κριτήριο διαφοροποίησης τη δομή της. Καθοριστικός παράγοντας διαφοροποίησης είναι το ότι και οι δύο σύζυγοι αποβλέπουν σε επαγγελματική σταδιοδρομία και παρουσιάζουν υψηλά επίπεδα αφοσίωσης στο επάγγελμά τους, το οποίο αντιμετωπίζουν ως πηγή προσωπικής ολοκλήρωσης. Η ελληνική οικογένεια διπλής σταδιοδρομίας διαφοροποιείται από τη μέση οικογένεια με τη βοήθεια τεσσάρων συγκεκριμένων κριτηρίων, και σε συνδυασμό με μια αλγοριθμική στατιστική διαδικασία. Με ερευνητικά αποτελέσματα από τη χορήγηση αυτοσχέδιων ερωτηματολογίων σε 922 μαθητές δημοτικού και γυμνασίου, καθώς και σε 25 παντρεμένα ζευγάρια, αξιολογούνται οι ενδοοικογενειακές σχέσεις ως προς το βαθμό της συναισθηματικής εγγύτητας και επαφής των μελών της στενής πυρηνικής οικογένειας με άλλα συγγενικά πρόσωπα της εκτεταμένης οικογένειας, όπως τις αντιλαμβάνονται τα παιδιά οικογενειών διπλής σταδιοδρομίας. Μελετώνται επίσης διαστάσεις των σχέσεων όπως η κατανόηση, η εμπιστοσύνη, ο σεβασμός, η τρυφερότητα και η ισοτιμία-δικαιοσύνη μεταξύ συζύγων και μεταξύ γονέων-παιδιών, όπως τις αντιλαμβάνονται οι γονείς. Συγκρίνονται οι ενδοοικογενειακές σχέσεις της οικογένειας διπλής σταδιοδρομίας με άλλες δομές οικογένειας, όπως είναι η οικογένεια διπλού εισοδήματος (dual-earner family) και η οικογένεια μονού εισοδήματος (single-earner family) και συζητώνται από την οπτική γωνία της λειτουργίας τους, μέσα στις διαφορετικές σύγχρονες οικογενειακές δομές.

Συναισθηματική εγγύτητα, Οικογενειακοί ρόλοι, και Παραδοσιακές οικογενειακές αξίες: ένα σύστημα περιγραφής παραμέτρων του κλίματος στην οικογένεια

Κώστας Μυλωνάς

Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα ΦΠΨ, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Σε πρόσφατη έρευνα (Georgas et al., 2001) όπου μελετήθηκαν οι οικογενειακοί ρόλοι και οι σχέσεις στην εκτεταμένη και πυρηνική οικογένεια σε 16 χώρες, οι μετρήσεις συναισθηματικής εγγύτητας με συγγενείς φάνηκε -αντίθετα με την πιθανώς αναμενόμενη διαφοροποίηση μεταξύ των 16 χωρών- να παρουσιάζουν συστηματικές ομοιότητες, εύρημα που αποτελεί ένδειξη ύπαρξης ισχυρού πυρήνα συσχετισμού παραμέτρων που αφορούν στο κλίμα στην οικογένεια. Στην παρούσα μελέτη αναλύθηκαν χωριστά τα στοιχεία των 350 ελλήνων φοιτητών του συνολικού δείγματος, ως προς τη Συναισθηματική τους εγγύτητα με έξι συγγενικά πρόσωπα και ως προς τις Παραδοσιακές οικογενειακές τους αξίες, όπως αυτές μετρήθηκαν μέσω της αντίστοιχης κλίμακας του Γεώργα. Τα στοιχεία αυτά συνδέθηκαν με έξι Ρόλους του Πατέρα και της Μητέρας στην οικογένεια. Η ανάλυση στηρίχθηκε στις στατιστικές μεθόδους της πολυδιάστατης γεωμετρικής βαθμονόμησης ομοιοτήτων και της ανάλυσης παραγόντων. Οι μέθοδοι αυτές χρησιμοποιήθηκαν για τον αρχικό συγκερασμό των πληροφοριών σε διαστάσεις αξιών και συναισθηματικής εγγύτητας, καθώς και για την τελική αναζήτηση του συστήματος παραμέτρων κλίματος στην οικογένεια μετά τη συμπερίληψη και των ρόλων πατέρα και μητέρας. Τα επιμέρους τμήματα του συστήματος αυτού επεξηγούνται μέσω περιγραφικών στατιστικών δεικτών και μέσω συναφειακής προσέγγισης, ενώ οι επιμέρους θεωρητικές διαστάσεις της κλίμακας μέτρησης Παραδοσιακών Αξιών, επιβεβαιώνονται από τα παρόντα ευρήματα στο σύνολό τους.

**ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ:
ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ (CASE STUDIES) ΣΤΟ ΓΝΩΣΤΙΚΟ-
ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΙΣΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ
ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ**

**Μελέτη περιστατικών (case studies) στο Γνωσιακό –
Συμπεριφοριστικό μοντέλο:
παρουσίαση και ανάλυση περιπτώσεων**

Συμπόσιο

Πρόεδρος: Κ. Ευθυμίου

Οργανωτής: Ινστιτούτο Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς, Αθήνα

Συζητητής: Ν. Χαρίλα

Ινστιτούτο Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς, Αθήνα

Η παρουσίαση περιστατικών έχει μακρά παράδοση στην Κλινική Ψυχολογία. Ήδη το 1885 ο Ebbinghaus παρουσιάζει περιπτώσεις πάνω στις οποίες έκανε πειράματα μνήμης. Τα πιο γνωστά case studies είναι φυσικά αυτά που εισαγάγει ο Freud (1895) και αποτελούν την βάση μιας ψυχαναλυτικής παράδοσης που συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Αλλά και από την πλευρά Θεωρητικών που συνέδραμαν στην ανάπτυξη του Συμπεριφορισμού δεν λείπουν ανάλογες προσπάθειες (Watson & Rayner, 1920 Dunlap, 1932). Γνωστά παραδείγματα υποδειγματικών παρουσιάσεων από συγγραφείς συμπεριφοριστικής κατεύθυνσης αποτελούν αυτά των Lazarus (1958) και Eysenck (1979). Οι παρουσιάσεις περιστατικών (case studies) αποτελούν τον πυρήνα της διαδικασίας αναγνώρισης και το τέλος μιας επιτυχημένης εκπαίδευσης στην Γνωσιακή – Συμπεριφοριστική Θεραπεία, αποτελούν δε και βασικό στοιχείο της δια βίου εκπαίδευσης των θεραπευτών. Μέσω της γραπτής παρουσίασης ενός περιστατικού δίνεται η ευκαιρία στον εκπαιδευόμενο ή στον επαγγελματία να παρουσιάσει περισσότερο τον γνωσιακό συμπεριφοριστικό τρόπο σκέψης του, παρά την επιτυχή εφαρμογή των τεχνικών που χρήζει το περιστατικό του. Στο συμπόσιο θα παρουσιαστεί πέρα από μια θεωρητική εισαγωγή στις μελέτες περιπτώσεων, το ενοποιημένο πρότυπο καταγραφής ατομικών περιπτώσεων και ο τρόπος που το κλινικό υλικό αξιοποιείται στο εκπαιδευτικό έργο του Ι.Ε.Θ.Σ. Μέσω τεσσάρων περιπτώσεων θα παρουσιαστούν κλασικές συμπεριφοριστικές τεχνικές αλλά και νεώτερες τεχνικές από τον γνωσιακό χώρο, εφαρμοσμένες σε νέους ανθρώπους που δεν ανέπτυξαν ακόμη την χαρακτηριστική συμπτωματολογία που θα κατέτασσε την προβληματική τους συμπεριφορά σε κάποια διαγνωστική κατηγορία.

Λέξεις κλειδιά:

Γνωσιακή - Συμπεριφοριστική Θεραπεία, Κλινική Ψυχολογία, Περιγραφή περιπτώσεων, case study, Ψυχοθεραπεία, Ψυχοπαθολογία

SESSION 1

Ο ρόλος της γραπτής μελέτης περίπτωσης (case study) ως εκπαιδευτικό εργαλείο και ως πιστοποίηση της επιτυχημένης εκπαίδευσης στο Γνωσιακό – Συμπεριφοριστικό μοντέλο θεραπείας

Κ. Ευθυμίου

Ινστιτούτο Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς, Αθήνα

Η εκπαίδευση στην γνωσιακή συμπεριφοριστική θεραπεία περιλαμβάνει διάφορα στάδια (θεωρητική εκπαίδευση, βιβλιογραφική μελέτη, γραπτές εργασίες, συμμετοχή σε ομάδες αυτογνωσίας, ατομική ή ομαδική εποπτεία των περιστατικών κτλ). Η επιτυχής περάτωση της εκπαίδευσης κρίνεται σε πολλά Ινστιτούτα εκπαίδευσης συνήθως μέσω της παρουσίασης δύο ως είκοσι γραπτών περιστατικών, τα οποία μέσω «τυφλής» κρίσης από έμπειρους επόπτες, αξιολογούνται. Αν και η παρουσίαση γραπτών περιστατικών αποτελεί ένα ιδιαίτερα σημαντικό μέρος της διαδικασίας εκπαίδευσης στην Γνωσιακή - Συμπεριφοριστική Θεραπεία, μόλις τα τελευταία χρόνια δίδεται έμφαση στον καθορισμό ενός συγκεκριμένου τρόπου γραπτής παρουσίασης των περιστατικών. Η εκπαίδευση στο Ινστιτούτο Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς περιλαμβάνει θεωρητική κατάρτιση και πρακτική εξάσκηση. Μετά από μια διετή ενασχόληση με θεωρητικά ζητήματα και εκπαίδευση σε κλινικές δεξιότητες, οι εκπαιδευόμενοι Ψυχολόγοι και Ψυχίατροι καλούνται να λάβουν μέρος σε ομάδες εποπτείας, όπου μεταξύ άλλων παρουσιάζουν την πορεία των περιστατικών που έχουν αναλάβει. Το Ι.Ε.Θ.Σ. ως χώρος εκπαίδευσης στη γνωσιακή – συμπεριφοριστική θεραπεία, ήδη από την έναρξη της λειτουργίας του (1993), ζητά από τους εκπαιδευόμενους του να παρουσιάσουν γραπτώς την πορεία τεσσάρων περιστατικών, τα οποία συζητήθηκαν κατά την διάρκεια της εποπτείας τους. Στην παρουσίαση θα συζητηθεί ο ρόλος της γραπτής μελέτης περίπτωσης (case study) ως εκπαιδευτικό εργαλείο και ως πιστοποίηση της επιτυχημένης εκπαίδευσης στο Γνωσιακό – Συμπεριφοριστικό μοντέλο θεραπείας.

Περιγραφή ατομικής περίπτωσης νέα γυναίκας με φοβία για την εγκυμοσύνη

Κ. Αγγελή

Ινστιτούτο Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς, Αθήνα

Η παρουσίαση αναφέρεται στην περίπτωση γυναίκας ηλικίας 30 ετών κατά την έναρξη της θεραπείας, η οποία προσήλθε με αρχικό αίτημα το φόβο για την εγκυμοσύνη, ο οποίος είχε ενταθεί κατά το διάστημα εκείνο, καθότι είχε συμπληρώσει 3 χρόνια έγγαμου βίου και θεωρούσε ότι ήταν επιβεβλημένο να αρχίσει τις προσπάθειες να αποκτήσει παιδί. Ο φόβος για την εγκυμοσύνη συνοδευόταν από έντονο άγχος σε κάθε σκέψη ή εικόνα που σχετιζόταν με την εγκυμοσύνη, καθώς επίσης και αποφυγή οποιασδήποτε κατάστασης σχετιζόταν με αυτή. Στην πορεία της θεραπείας αναδύθηκαν έντονες ενοχές και συμπτώματα κατάθλιψης, σε έδαφος ψυχαναγκαστικής διαταραχής προσωπικότητας, αλλά και άλλες φοβίες (για τους σεισμούς, τα πλοία και τα αεροπλάνα), καθώς και προβλήματα στις διαπροσωπικές σχέσεις, την επίλυση προβλημάτων και τη διεκδικητικότητα. Δόθηκε έμφαση στο κτίσιμο θεραπευτικής σχέσης εμπιστοσύνης, η οποία αποτέλεσα τη βάση για την εφαρμογή γνωσιακών και συμπεριφοριστικών τεχνικών. Κατά την ιεράρχηση των θεραπευτικών στόχων συμφωνήθηκε ο φόβος για την εγκυμοσύνη να αποτελέσει τον τελικό στόχο της θεραπείας, καθότι περιελάμβανε το μέγιστο βαθμό δυσκολίας, ενώ ήταν αλληλένδετος με άλλες δυσκολίες. Θα παρουσιαστεί ο κατάλογος των αρχικών προβλημάτων, η πορεία και οι τεχνικές που ακολουθήθηκαν κατά τη θεραπευτική παρέμβαση και τα αποτελέσματά της.

Λέξεις κλειδιά:

Γνωσιακή - συμπεριφοριστική Θεραπεία, Κλινική Ψυχολογία, Περιγραφή περιπτώσεων, Ψυχοθεραπεία, Ψυχοπαθολογία

Διαδικασίες προκριματικής αξιολόγησης, διάγνωσης, παρακολούθησης της πορείας της θεραπείας, ελέγχου της αποτελεσματικότητας και καταγραφής των παρεμβάσεων στο Ινστιτούτο Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς

*Γ. Ευσταθίου, Κ. Ευθυμίου, Ν. Χαρίλα, Θ. Καλπάκογλου, Μ. Ζαφειροπούλου, Α. Καλαντζή – Αζίζι
Ινστιτούτο Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς, Αθήνα*

Στο πλαίσιο του κλινικού και διδακτικού έργου και της ερευνητικής στρατηγικής του Ινστιτούτου Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς, διαμορφώθηκε ένα σύστημα αξιολόγησης, παρακολούθησης και καταγραφής των παρεμβάσεων, με σκοπό να συστηματοποιηθεί και να αξιολογηθεί αντικειμενικά το κλινικό έργο, να διερευνηθεί η αποτελεσματικότητα συγκεκριμένων παρεμβάσεων σε συγκεκριμένες διαγνωστικές κατηγορίες, να εμπλουτιστεί το διδακτικό υλικό και να εντοπιστούν σημεία που χρήζουν βελτίωσης στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Στην παρουσίαση γίνεται αναλυτική περιγραφή των διαδικασιών προκριματικής αξιολόγησης και διάγνωσης των προσερχόμενων για θεραπεία καθώς και της πορείας και της αποτελεσματικότητας της θεραπείας. Αυτό γίνεται μέσω ειδικών αυτοσχέδιων ερωτηματολογίων που συμπληρώνονται κατά την αρχή και τη λήξη της παρέμβασης τόσο από τον θεραπευόμενο όσο και από τον θεραπευτή, τα οποία συνδυάζονται με σταθμισμένα ερωτηματολόγια γενικής και ειδικής ψυχοπαθολογίας. Παράλληλα γίνεται αναφορά στο ενοποιημένο πρότυπο καταγραφής ατομικών περιπτώσεων για διαταραχές ενηλίκων και παιδιών στον Άξονα I και II του DSM και στον τρόπο που το κλινικό υλικό αξιοποιείται στο εκπαιδευτικό έργο.

Λέξεις κλειδιά:

Γνωσιακή - συμπεριφοριστική Θεραπεία, Κλινική Ψυχολογία, ψυχολογική διάγνωση, ψυχολογική αξιολόγηση, Ψυχοπαθολογία

SESSION 2

Περιγραφή ατομικής περίπτωσης φοιτήτριας με συμπτώματα υποχονδρίας και σωματοποιημένες αντιδράσεις άγχους

*Ι. Αποστολοπούλου, Ν. Χαρίλα
Ινστιτούτο Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς, Αθήνα*

Παρουσιάζεται περιστατικό φοιτήτριας 23 ετών, η οποία προσήλθε σε θεραπεία με αίτημα τις ψυχοσωματικές αντιδράσεις που τις προκαλούσε το έντονο άγχος. Το περιστατικό είναι ενδιαφέρον γιατί διαφάνηκαν δυσκολίες από άλυτο πένθος από την παιδική ηλικία, το οποίο συνδεόταν με τα σωματικά συμπτώματα. Στην πορεία της θεραπείας προέκυψαν θέματα όπως καταναγκαστικές συμπεριφορές, αποφευκτικά στοιχεία, χαμηλή εικόνα εαυτού και υποχονδρίαση. Παρουσιάζονται εν συντομία, η γνωσιακή – συμπεριφοριστική αξιολόγηση του περιστατικού και τα κυριότερα στάδια της θεραπείας.

Λέξεις κλειδιά:

Γνωσιακή - συμπεριφοριστική Θεραπεία, Κλινική Ψυχολογία, Περιγραφή περιπτώσεων, Ψυχοθεραπεία, Ψυχοπαθολογία

Περιγραφή ατομικής περίπτωσης φοιτήτριας με ιδεοληπτικές σκέψεις, συμπτώματα αναβλητικότητας, κοινωνικού άγχους

Ε. Μουμουλέτσα

Ινστιτούτο Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς, Αθήνα

Η παρουσίαση αναφέρεται στην περίπτωση τεταρτοετής φοιτήτριας ηλικίας 24 ετών. Αρχικά προσήλθε στη θεραπεία με γενικό αίτημα να αποκτήσει όρεξη και διάθεση για τη ζωή της. Συγκεκριμένα, τα κύρια συμπτώματα που έφερε στη θεραπεία ήταν τα εξής: α) αίσθημα αβοηθητότητας, β) αναβλητικότητα ως προς την εκτέλεση των καθημερινών της δραστηριοτήτων, γ) προβλήματα με τον ερωτικό της σύντροφο, δ) κοινωνικό άγχος και ε) φαντασιώσεις (ιδεοληψίες) που εμπειρείχαν ερωτικό περιεχόμενο. Ακολούθησε ανάλυση της εξέλιξης της προβληματικής συμπεριφοράς σύμφωνα με το μοντέλο SORCK και διερεύνηση για αγχώδη διαταραχή χωρίς όμως να πληρούνται τα κριτήρια κατά το DSM-IV. Καθορίστηκαν οι κύριοι άξονες του θεραπευτικού σχεδιασμού, η διαμόρφωση των αιτημάτων και η κατάκτηση των θεραπευτικών στόχων. Μέσα από τη σταδιακή κατάκτηση των θεραπευτικών στόχων, δόθηκε σε δεύτερη φάση, ιδιαίτερη έμφαση στο μοντέλο της «δομικής συμπεριφορικής θεραπείας» (constructional behaviour therapy) στην οποία επιτυγχάνεται η σταδιακή σταθεροποίηση και γενίκευση επιτυχημένων συμπεριφορών και μόνο, με σκοπό να ελαχιστοποιηθεί η επανεμφάνιση των συμπτωμάτων. Κατά τη διάρκεια των συνεδριών follow up διαπιστώθηκε η διατήρηση και γενίκευση του θεραπευτικού αποτελέσματος.

Λέξεις κλειδιά:

Γνωσιακή - συμπεριφοριστική Θεραπεία, Κλινική Ψυχολογία, Περιγραφή περιπτώσεων, Ψυχοθεραπεία, δομική συμπεριφορική θεραπεία

Περιγραφή ατομικής περίπτωσης φοιτήτριας με ιδεοληψίες

Μ. Βλαβιανού, Ν. Χαρίλα

Ινστιτούτο Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς, Αθήνα

Η παρουσίαση αναφέρεται στην περίπτωση φοιτήτριας 19 ετών, η οποία προσήλθε σε θεραπεία με αίτημα τις έμμονες ιδέες σχετικά με ζητήματα υγείας και ελέγχου. Οι ιδεοληψίες αυτές της προκαλούσαν έντονο άγχος και τη δυσλειτουργούσαν στην καθημερινότητά της με αποτέλεσμα να αδρανεύει πλήρως. Στην πορεία της θεραπείας έγιναν εμφανή συμπτώματα κατάθλιψης, ναρκισσιστικά στοιχεία με υπερβολικές προσδοκίες από τον εαυτό αλλά και φόβος ωρίμανσης και δυσκολίες στις διαπροσωπικές σχέσεις. Θα παρουσιαστεί ο κατάλογος των προβλημάτων, η πορεία της θεραπευτικής παρέμβασης, που πραγματοποιήθηκε βάσει του γνωσιακού-συμπεριφοριστικού μοντέλου, και τα αποτελέσματά της.

Λέξεις κλειδιά:

Γνωσιακή - συμπεριφοριστική Θεραπεία, Κλινική Ψυχολογία, Περιγραφή περιπτώσεων, Ψυχοθεραπεία, Ψυχοπαθολογία

ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ: Νευροψυχολογικές τεχνικές αξιολόγησης και αποκατάστασης παιδιών και εφήβων

Διοργανωτής: *Ανάργυρος Β. Καραπέτσας, Καθηγητής Νευροψυχολογίας,
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*

Ομιλητές: *1. Εμμανουήλ Χελιδόνης, Καθηγητής ΩΡΛ, Ιατρικό Τμήμα,
Πανεπιστήμιο Κρήτης*

*2. Νιόνια Γ. Βαλλιανάτου, Λέκτορας Νευροψυχολογίας,
Πανεπιστήμιο Κρήτης*

*3. Νικόλαος Χ. Ζυγούρης, Υποψήφιος Διδάκτορας Νευροψυχολογίας
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας*

Περίληψη Συμποσίου

Αν και οι όροι νευροψυχολογία και αξιολόγηση είναι σχεδόν συνώνυμοι, από τα αρχικά στάδια εφαρμογής του συγκεκριμένου γνωστικού αντικείμενου, η έννοια όμως της νευροψυχολογικής αποκατάστασης, ως μια ολοκληρωμένη μορφή παρέμβασης, της οποίας τα αποτελέσματα μπορούν να αξιολογηθούν με αντικειμενικές μεθόδους, άρχισε να υφίσταται μετά το 1993. Ως νευροψυχολογική αποκατάσταση ορίζεται ένα σύνολο τεχνικών παρέμβασης που έχει ως στόχο όχι απλά την εμφύτευση ελπίδας ή την παροχή υποστήριξης, αλλά την αναδιοργάνωση της εγκεφαλικής λειτουργίας με στόχο την βελτίωση των συμπτωμάτων, την πλήρη αποκατάσταση του ατόμου, όπου αυτό είναι δυνατό και την πλήρη επανένταξη του. Η χρήση και η εφαρμογή τεχνικών, όπως τα γνωστικά προκλητά δυναμικά, από τους σύγχρονους νευροψυχολόγους παρέχει τη δυνατότητα να απεικονίζεται αξιόπιστα και έγκαιρα το νευροφυσιολογικό υπόστρωμα της εγκεφαλικής δραστηριότητας, τόσο κατά τη φάση της αξιολόγησης ενός ατόμου, αλλά και κατά τη φάση της αποκατάστασης. Η χρήση μιας τέτοιας τεχνικής σε παιδιά και εφήβους με αναπτυξιακές, αισθητηριακές, μαθησιακές ή/και ψυχοπαθολογικές διαταραχές μας διασφαλίζει αφενός το αξιόπιστο της διάγνωσης και αφετέρου μας παρέχει με τις κατάλληλες πληροφορίες για την πορεία της αποκατάστασης. Στα πλαίσια του συμποσίου θα αναφερθούν τεχνικές νευροψυχολογικής αποκατάστασης σε παιδιά και εφήβους με αναπτυξιακές, αισθητηριακές, μαθησιακές ή/και ψυχοπαθολογικές διαταραχές.

Λέξεις κλειδιά: νευροψυχολογική αποκατάσταση, γνωστικά προκλητά δυναμικά, πλαστικότητα εγκεφάλου.

ΤΙΤΛΟΣ: Το προαπαιτούμενο της διάγνωσης και το δεδομένο της αποκατάστασης

Αργύρης Β. Καραπέτσας

Περίληψη

Η διάγνωση, το πρώτο βασικό στάδιο, της παρέμβασης και της αποκατάστασης μοιάζει με τον σχεδιασμό ενός ερευνητικού πρωτοκόλλου. Πρέπει να συμπεριλάβουμε όλους τους αιτιολογικούς παράγοντες εμφάνισης μιας νευροψυχολογικής διαταραχής, αλλά παράλληλα και να αποκλείσουμε παραπλανητικά εκλυτικά αίτια, που θα οδηγήσουν σε λανθασμένη διάγνωση. Ο νευροψυχολόγος αποτελεί τον ειδικό παραπομπής πολλών ειδικοτήτων, όπως παιδαγωγοί, ιατροί και ψυχολόγοι. Σε κάθε μια από αυτές τις περιπτώσεις, πρέπει να ακολουθήσει μια διαφορετική μεθοδολογική προσέγγιση. Μια προσέγγιση, που θα βασίζεται σε κλασσικές νευροψυχολογικές τεχνικές και εργαλεία, θα συμπεριλαμβάνει όμως και τη γνώση της εφαρμογής σύγχρονων ηλεκτροφυσιολογικών μεθόδων, όπως τα γνωστικά προκλητά δυναμικά, τα οποία ταυτίζονται πλέον με μια σύγχρονη νευροψυχολογική προσέγγιση, τόσο στα αρχικά στάδια πρόγνωσης, διάγνωσης αλλά και αποκατάστασης. Η νευροψυχολογική αποκατάσταση με την χρήση τέτοιων μεθόδων διαθέτει αφενός την ηπιότητα και το ανώδυνο της ψυχολογικής στήριξης και αφετέρου το τετελεσμένο της νευροχειρουργικής παρέμβασης. Η εφαρμογή των γνωστικών προκλητών δυναμικών, στη διάγνωση, επιβεβαιώνει και εξασφαλίζει την εγκυρότητα της γνωμάτευσης, ενώ η ικανότητα της μεθόδου να ανιχνεύει και τις μικρές έστω διαφορές της νευρωνικής λειτουργίας, καθορίζει την πορεία της αποκατάστασης και μας στρέφει στον ορθό τρόπο θεραπευτικής παρέμβασης.

ΤΙΤΛΟΣ: Πλαστικότητα εγκεφάλου μετά την αποκατάσταση – Εφαρμογές της ψυχιατρικής στην ωτορινολαρυγγολογία

Εμμανουήλ Χελιδόνης

Περίληψη

Το κοχλιακό εμφύτευμα αποτελεί μια καινοτόμο εφαρμογή όχι μόνο για την ωτορινολαρυγγολογία αλλά και για τις επιστήμες του εγκεφάλου γενικότερα. Με το κοχλιακό εμφύτευμα δίδεται η δυνατότητα σε άτομα με χρόνια προβλήματα ακοής να βιώσουν την εμπειρία αυτής της αίσθησης.

ΤΙΤΛΟΣ: Γνωστικά προκλητά δυναμικά: παλιά εφεύρεση σε νέες εφαρμογές

Νιόνια Γ. Βαλλιανάτου

Περίληψη

Αν και η πρώτη κυματομορφή, ως αντίδραση σε ένα αισθητηριακό ερέθισμα και αποτέλεσμα της νοητικής επεξεργασίας και αντίδρασης του εγκεφάλου, στο χορηγούμενο ερέθισμα, καταγράφηκε από το 1938, η γνώση ότι τα γνωστικά προκλητά δυναμικά επηρεάζονται από την ψυχολογική κατάσταση του ατόμου και τις νοητικές του διαδικασίες, εδραιώθηκε μετά το 1965 και την ανακάλυψη της κυματομορφής P300 από τον Samuel Sutton. Έκτοτε η εφαρμογή της μεθόδου και ειδικότερα η καταγραφή ορισμένων κυματομορφών, όπως η P300, η MMN, η CNV και τελευταία η LDN έχουν χρησιμοποιηθεί για την διερεύνηση και αξιολόγηση νευρολογικών και ψυχικών παθήσεων αλλά και μαθησιακών διαταραχών. Οι τιμές των ψυχοφυσικών χαρακτηριστικών, του εύρους δηλαδή και του λανθάνοντος χρόνου, των κυματομορφών, αλλά και ο χρόνος αντίδρασης (RT) του ατόμου στο χορηγούμενο ερέθισμα και ανάλογα με την εγκεφαλική περιοχή από την οποία καταγράφεται η νευρωνική δραστηριότητα, υποδηλώνουν την πιθανή δυσλειτουργία και το νευροφυσιολογικό υπόστρωμα. Η νευροψυχολογική αποκατάσταση, νέος σχετικά όρος, συμπεριέλαβε, σε επίπεδο θεραπευτικής παρέμβασης, την εφαρμογή της μεθόδου των γνωστικών προκλητών δυναμικών. Έτσι, σύμφωνα με τις τιμές που προκύπτουν στο εύρος και στο λανθάνοντα χρόνο, αλλά και σύμφωνα με τις αλλιώσεις της κάθε κυματομορφής (παρουσία τρικόρυφων ή δικόρυφων επαρμάτων) μπορούμε να κρίνουμε με ακρίβεια την εξελικτική πορεία της αποκατάστασης.

ΤΙΤΛΟΣ: Νευροψυχολογική αποκατάσταση – υπερβαίνοντας τα όρια της ψυχοθεραπείας

Νίκος Χ. Ζυγούρης

Περίληψη

Η νευροψυχολογική διάγνωση ορίζεται ως κάτι διαφορετικό από την συμπλήρωση ενός κλινικού ιστορικού ή την αξιολόγηση κάποιων δοκιμασιών στις οποίες έχει απαντήσει ο εξεταζόμενος. Παρόμοια, η νευροψυχολογική αποκατάσταση, δεν αφορά στην παροχή ψυχολογικής στήριξης ή/και ψυχοθεραπευτικής παρέμβασης αλλά α) στην ενεργοποίηση εκ νέου περιοχών του εγκεφάλου που πιθανά υπολειπόμενες, β) στην δραστηριοποίηση εγκεφαλικών περιοχών που έχουν μείνει ανέπαφες από ένα τραυματισμό και γ) στην κατάλληλη εκπαίδευση του ατόμου να χρησιμοποιεί στο μέγιστο τις εγκεφαλικές του δυνατότητες. Ακόμα κι όταν, στα αρχικά στάδια της αποκατάστασης, χρησιμοποιούμε ως μέσο προσέγγισης το διάλογο, ο στόχος του νευροψυχολόγου είναι να ενεργοποιήσει συγκεκριμένες εγκεφαλικές περιοχές και να αποκαταστήσει δυσλειτουργία των δύο ημισφαιρίων. Αν κριθεί σκόπιμο, σ' αυτή την αρχική φάση θεραπευτικής παρέμβασης και αποκατάστασης, ίσως χρειαστεί το άτομο να παραπεμφθεί σε ένα κλινικό ψυχολόγο προκειμένου να πραγματοποιηθούν κάποιες ψυχοθεραπευτικές συνεδρίες με στόχο την μείωση των επιπέδων άγχους και την ομαλή ένταξη του ατόμου στη φάση της νευροψυχολογικής αποκατάστασης. Ο σύγχρονος νευροψυχολόγος ως εργαλεία αποκατάστασης έχει την δυνατότητα πλέον να χρησιμοποιήσει, τα γνωστικά προκλητά δυναμικά, τη νευροβιοανάδραση και συγκεκριμένες σωματικές κινήσεις.

**ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ:
ΠΕΔΙΑ ΕΡΥΝΗΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΨΥΧΟΛΟΓΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΑΥΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΛΙΝΙΚΗ ΚΑΙ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ**

Οργανωτής:

Δημήτρης Νικολόπουλος

Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο

Συζητήτρια:

Αναστασία Ευκλείδη

Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Περίληψη Συμποσίου

Δ. Νικολόπουλος

Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο

Ένας από τους βασικότερους λόγους για τους οποίους οι σχολικοί ψυχολόγοι γνώρισαν διεθνώς την αποδοχή και καταξίωση μέσα από την δράση τους στα εκπαιδευτικά συστήματα των περισσότερων προηγμένων χωρών ήταν, τόσο η άρτια και εις βάθος επιστημονική τους κατάρτιση (σε θέματα ψυχολογίας και εκπαίδευσης), όσο και η κλινική τους αποτελεσματικότητα. Το γεγονός αυτό τους επέτρεψε να προσφέρουν αξιόπιστες λύσεις στα περισσότερα προβλήματα που παρουσιάζονταν στο σχολικό περιβάλλον, σε τέτοιο μάλιστα βαθμό, ώστε οι τελευταίοι να χαρακτηριστούν ως ικανοί λύτες προβλημάτων ("problem solvers"). Άμεσα συνδεδεμένη με την άριστη επιστημονική κατάρτιση των σχολικών ψυχολόγων είναι και η συνεχής ενημέρωσή τους στα τελευταία επιστημονικά δεδομένα, αλλά και η ενεργός συμμετοχή / εμπλοκή τους σε ερευνητικές προσπάθειες που έχουν ως στόχο την προαγωγή της επιστημονικής γνώσης αλλά και τη βελτίωση των παρεχόμενων ψυχολογικών υπηρεσιών. Το συγκεκριμένο συμπόσιο επιχειρεί την καταγραφή της δραστηριοποίησης των ελληνικών σχολικών ψυχολόγων σε ερευνητικό επίπεδο καθώς και μία πρώτη αποτίμηση των επιπτώσεων που μπορεί να έχουν οι συγκεκριμένες ερευνητικές προσπάθειες σε επίπεδο κλινικής και εκπαιδευτικής πρακτικής.

Μέρος Α: Γνωστικές λειτουργίες, ακαδημαϊκή επίδοση & διδακτική αποτελεσματικότητα

Ερευνητικά προγράμματα πρόσκτησης αναγνωστικών & ορθογραφικών δεξιοτήτων & εντοπισμού αναγνωστικών δυσκολιών

*Δημήτρης Σ. Νικολόπουλος
Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο*

Ένας από τους βασικούς ρόλους που επιτελεί συνήθως ένας σχολικός ψυχολόγος είναι αυτός της αξιόπιστης διάγνωσης των μαθησιακών αναγκών του μαθητικού πληθυσμού και της πρόληψης των όποιων δυσκολιών μπορεί να προκύψουν στο σχολικό περιβάλλον. Η επιτυχής άσκηση του συγκεκριμένου ρόλου απαιτεί από τον σχολικό ψυχολόγο τόσο άρτια επιστημονική κατάρτιση όσο και ενημέρωση στα τελευταία επιστημονικά δεδομένα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της επιτακτικής ανάγκης για συνεχή ενημέρωση αποτελούν τα σύγχρονα ερευνητικά δεδομένα που σχετίζονται με την ανάπτυξη των αναγνωστικών και ορθογραφικών δεξιοτήτων καθώς και με τον τρόπο εκδήλωσης των σχετικών με αυτές διαταραχών. Πιο συγκεκριμένα, σημαντικότερες διαφοροποιήσεις έχουν πιστοποιηθεί τα τελευταία χρόνια στην ανάπτυξη των εν λόγω δεξιοτήτων, ανάλογα με το ορθογραφικό σύστημα που είναι σε χρήση. Στην παρούσα παρουσίαση θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα μίας σειράς ερευνητικών προσπαθειών με στόχο: α) τη διερεύνηση της ανάπτυξης των αναγνωστικών και ορθογραφικών ικανοτήτων στο ελληνικό ορθογραφικό σύστημα, και τη σχέση τους με την ανάπτυξη διαφόρων μεταγλωσσικών δεξιοτήτων, β) τη διερεύνηση της εκδήλωσης της δυσλεξίας και άλλων αναγνωστικών και ορθογραφικών μειονεξιών στο ελληνικό και άλλα ορθογραφικά συστήματα και γ) την ανάπτυξη λογισμικών προγραμμάτων με στόχο τον εντοπισμό ατόμων με δυσλεξία. Η παρουσίαση θα κλείσει με μία σύντομη παρουσίαση των κλινικών και εκπαιδευτικών επιπτώσεων των εν λόγω ερευνητικών δεδομένων.

Μελετώντας τη στρατηγική συμπεριφορά των μαθητών/τριών κατά τη λύση προβλημάτων: Συμπεράσματα για την εκπαιδευτική πρακτική

Ε. Δερμιτζάκη

Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος

Η αποτελεσματική και έγκαιρη διερεύνηση των δυνατοτήτων και των αδυναμιών των δεξιοτήτων μάθησης των μαθητών καθώς και των παραγόντων που τις επηρεάζουν είναι ουσιαστικής σημασίας για την πρόληψη δυσκολιών στη μάθηση και για το σχεδιασμό εκπαιδευτικών παρεμβάσεων. Θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα μιας σειράς ερευνών που εξετάζουν μεταγνωστικές διεργασίες στο εκπαιδευτικό πλαίσιο και τις δεξιότητες και στρατηγικές αυτο-ρύθμισης που χρησιμοποιούν οι μαθητές κατά τη μάθηση και λύση προβλημάτων. Εξετάζονται επίσης οι σχέσεις των στρατηγικών αυτο-ρύθμισης της μάθησης που χρησιμοποιούν οι μαθητές κατά τη λύση προβλημάτων με τη γνωστική τους επίδοση, με παράγοντες θυμικού και κινήτρων, όπως οι αντιλήψεις για τον εαυτό, και με αξιολογήσεις των εκπαιδευτικών για τις δεξιότητες των μαθητών. Οι σχέσεις αυτές εξετάζονται σε μαθητές ηλικιών προσχολικής και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, σε διαφορετικές γνωσιακές περιοχές/μαθήματα, σε μαθητές τυπικά αναπτυσσόμενους και σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Τα ευρήματα θα συζητηθούν σε σχέση με τη χρησιμότητά τους στη σχολική πρακτική.

Εκπαιδευτική ψυχολογία και εκπαίδευση εκπαιδευτικών: Μελέτη της διδακτικής αποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών ως πεδίο ερευνητικής δραστηριοποίησης της εκπαιδευτικής ψυχολογίας για τη βελτίωση της εκπαιδευτικής πρακτικής

Μ. Πούλου

Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η εκπαιδευτική ψυχολογία μελετάει τα σχολικά δρώμενα και τον τρόπο που αυτά διαμορφώνονται μέσα από τις συνεχείς αλληλεπιδράσεις των εκπαιδευτικών, των μαθητών και γενικότερα των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας. Ένας καθοριστικός παράγοντας αυτών των αλληλεπιδράσεων αποτελεί η αντίληψη της διδακτικής αποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών, της ικανότητάς τους δηλαδή να πραγματοποιούν τις απαραίτητες για τη μαθησιακή διαδικασία ενέργειες. Είναι ερευνητικά τεκμηριωμένο ότι οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών επηρεάζουν τα συναισθήματα, τις προθέσεις και τελικά τις διδακτικές τους επιλογές. Κατά συνέπεια, η μελέτη των αντιλήψεων της διδακτικής αποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη διαμόρφωση υγιών αλληλεπιδράσεων στο χώρο του σχολείου. Η συγκεκριμένη εργασία μελετά τους παράγοντες που επηρεάζουν τις αντιλήψεις διδακτικής αποτελεσματικότητας των μελλοντικών εκπαιδευτικών, που αναφέρονται στις στρατηγικές διδασκαλίας, στη διαχείριση της τάξης και στη μαθητική εμπλοκή. 198 φοιτητές παιδαγωγικών τμημάτων συμπλήρωσαν ένα Ερωτηματολόγιο για τις πηγές της διδακτικής αποτελεσματικότητας και την Κλίμακα Διδακτικής Αποτελεσματικότητας (Teacher' Sense of Efficacy Scale, TSES). Βρέθηκε ότι οι αντιλήψεις των μελλοντικών εκπαιδευτικών για τις διδακτικές τους δεξιότητες και την κινητοποίησή τους για διδασκαλία αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες της διδακτικής τους αποτελεσματικότητας. Η μελέτη βασίζεται στον ισχυρισμό ότι η αναζήτηση πληροφοριών που προέρχονται από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς αποτελεί ένα ουσιαστικό πεδίο ερευνητικής δραστηριοποίησης της εκπαιδευτικής ψυχολογίας για τη βελτίωση της εκπαιδευτικής πρακτικής.

Μέρος Β:

Σχολείο, ψυχική υγεία, διαπροσωπικές σχέσεις & εφαρμογές ερευνητικών προγραμμάτων στο σχολικό περιβάλλον

Φιλία παιδιών με διαφορετικό προφίλ κοινωνικής λειτουργικότητας στην ομάδα: η σύνδεση μεταξύ των σχέσεων των παιδιών με τους συνομηλίκους τους και της δυαδικής τους φιλίας στο Δημοτικό σχολείο

*Ξ. Μπαρμπούτη, και Ε. Συγκολίτου
Τμήμα Ψυχολογίας
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Περίληψη

Στόχος της έρευνας ήταν η διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ των δεικτών κοινωνικής λειτουργικότητας των παιδιών στην ομάδα των συνομηλίκων τους, δηλαδή της αποδοχής, της επιθετικότητας και της απόσυρσής τους, καθώς και της προσαρμογής τους στη φιλία. Για το σκοπό αυτό η έρευνα εξέτασε την ποιότητα της φιλίας και τους κοινωνικούς στόχους κατά τη σύγκρουση στη φιλική σχέση ομάδων παιδιών με διαφορετικό βαθμό αποδοχής και διαφορετικό προφίλ συμπεριφοράς στην ομάδα των συνομηλίκων. 603 παιδιά, Ε' και Στ' τάξης Δημοτικού, συμπλήρωσαν ερωτηματολόγια αυτό-αναφοράς για την ποιότητα της φιλίας και τους κοινωνικούς τους στόχους, κλίμακες διαβάθμισης της αποδοχής, της επιθετικότητας και της απόσυρσης των συνομηλίκων τους, και διατύπωσαν κοινωνιομετρικές κατονομασίες των φίλων τους. Συνοπτικά, βρέθηκε ότι τα παιδιά όταν αντιλαμβάνονται ότι η σχέση τους είναι πιο συγκρουσιακή αξιολογούν λιγότερο θετικά τους συνοδική στην ομάδα, παρουσιάζουν πιο επιθετικές τάσεις συμπεριφοράς και θεωρούν τη σχέση τους πιο συγκρουσιακή, ενώ ταυτόχρονα αξιολογούν θετικότερα τους αρνητικούς κοινωνικούς στόχους. Τα ευρήματά μας στηρίζουν την άποψη ότι οι κοινωνικές δυσκολίες των παιδιών στην ομάδα συνιστούν την καθημερινή κοινωνική τους εμπειρία, η οποία μαζί με την εμπειρία μιας πιο συγκρουσιακής σχέσης, επιδρά στην προσαρμογή τους στη φιλία.

Αντιμετώπιση και πρόληψη της σχολικής βίας με τη συνεργασία σχολείου – οικογένειας

Ιωάννης Κ. Δημάκος
ΠΤΔΕ, Παν/μιο Πατρών, Πάτρα

Η συνεχής αύξηση των περιπτώσεων σχολικής βίας καθιστά επιτακτική τη συστηματική συνεργασία όλων των φορέων στην αντιμετώπιση και πρόληψη τέτοιων επικίνδυνων φαινομένων. Στην προσπάθεια αντιμετώπισης του προβλήματος της σχολικής βίας, και με δεδομένη την έλλειψη υποστηρικτικών δομών για τους εν ενεργεία εκπαιδευτικούς, σημαντικό ρόλο μπορούν και οφείλουν να διαδραματίσουν οι γονείς όλων των μαθητών της σχολικής κοινότητας. Η συνεχής, η ειλικρινής επαφή και συνεργασία γονέων και εκπαιδευτικών μπορεί να αναδείξει όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας και να οδηγήσει στην αποτροπή φαινομένων σχολικής βίας. Το ΠΤΔΕ συμμετέχει σε ευρωπαϊκές συνεργασίες σχολείων και πανεπιστημίων με σκοπό: α) τη μελέτη του φαινομένου της σχολικής βίας, β) των παραγόντων που επηρεάζουν θετικά ή αρνητικά τη σχολική βία και γ) τρόπους αντιμετώπισης και πρόληψης τέτοιων φαινομένων στα σχολεία. Αυτό επιδιώκεται με την ενδυνάμωση των σχέσεων μεταξύ οικογένειας και σχολείου και τη συστηματικότερη εμπλοκή των γονέων αλλά και των εκπαιδευτικών και των μαθητών στη ζωή της σχολικής κοινότητας με σκοπό τη βελτίωση του γενικότερου κλίματος μιας σχολικής μονάδας.

Ερευνητικά προγράμματα εφαρμογών κλινικής ψυχολογίας στο σχολικό περιβάλλον

Α. Στογιαννίδου
Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Το πεδίο της κλινικής ψυχολογίας προσφέρει πλούσιο υλικό που αφορά την αντιμετώπιση δυσκολιών ψυχολογικής προσαρμογής καθώς και προληπτικών παρεμβάσεων που απευθύνονται σε παιδιά και έφηβους. Στην παρούσα ανακοίνωση θα παρουσιαστούν μελέτες οι οποίες προσπαθούν να αναδιαμορφώσουν τεχνικές και γνώσεις της κλινικής ψυχολογίας ώστε να είναι κατάλληλες για το σχολικό πλαίσιο. Πρόκειται για μελέτες οι οποίες διεξάγονται από φοιτητές και φοιτήτριες του μεταπτυχιακού κύκλου σπουδών του Τμήματος Ψυχολογίας ΑΠΘ, κάτω από την εποπτεία της συγγραφέας της παρούσας ανακοίνωσης. Συγκεκριμένα θα παρουσιαστούν οι εξής μελέτες: α) σχεδιασμός προγράμματος προληπτικής εκπαίδευσης για την αντιμετώπιση σεισμού με τη χρήση εικονικής πραγματικότητας (Υποψήφιος διδάκτορας: Ιωάννης Ταρνανάς), β) σχεδιασμός και εφαρμογή προγράμματος αντιμετώπισης των φόβων στην παιδική ηλικία βασισμένου στο θεωρητικό μοντέλο της Ορθολογικής Συναισθηματικής Προσέγγισης (Υποψήφια διδάκτορας: Ειρήνη Αναγνώστου), γ) μελέτη παραγόντων που συνδέονται με την αναζήτηση επαγγελματικής ψυχολογικής βοήθειας από γονείς μαθητών/ριών (Μεταπτυχιακή φοιτήτρια: Χρυσούλα Αζίζογλου). Κατά τη συζήτηση, έμφαση θα δοθεί στον τρόπο με τον οποίο αναδιαμορφώνονται κλινικές τεχνικές έτσι ώστε να λειτουργήσουν στο πλαίσιο του σχολείου.

ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ: Στρες & Υγεία

Προεδρεύει: Α. Πασχάλη, Α.Τ.Ε.Ι. Αθήνας
Συζητητής: Φ. Αναγνωστόπουλος, Πάντειο Πανεπιστήμιο

ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το στρες αναμφισβήτητα ασκεί επίδραση στην υγεία και στην ανθρώπινη λειτουργικότητα. Έχουν δημοσιευθεί εκατοντάδες ερευνητικές εργασίες οι οποίες διαπραγματεύονται κατά πόσο το στρες επηρεάζει την εκδήλωση ή την πορεία χρόνιων προβλημάτων υγείας. Μια από τις σημαντικές «προκλήσεις» του σήμερα είναι η σωστή και καιρία αντιμετώπιση του. Στο συμπόσιο αυτό θα αναπτυχθούν και θα συζητηθούν τέσσερις πτυχές αυτού του θέματος. Η πρώτη ανακοίνωση εξετάζει την πιθανότητα ύπαρξης σχέσης μεταξύ ορισμένων βασικών γνωσιακών σχημάτων με τον βαθμό ασφάλειας που νιώθει το άτομο για τον κόσμο. Η δεύτερη παρουσίαση αναφέρεται σε μια έρευνα η οποία μελετά την επίδραση της επαγγελματικής εξουθένωσης στην ποιότητα ζωής του νοσηλευτικού προσωπικού. Η τρίτη ανακοίνωση αναφέρεται στην σημαντικότητα των τεχνικών χαλάρωσης ως μέσω αντιμετώπισης και καταπολέμησης του στρες, κυρίως σε ασθενείς που πάσχουν από κάποια χρόνια ασθένεια. Η τέταρτη και τελευταία παρουσίαση αναπτύσσει την αναγκαιότητα ερευνών που θα εξετάζουν το φαινόμενο του στρες σε σωφρονιστικούς υπαλλήλους στην Ελλάδα.

Βασικά γνωσιακά σχήματα: μπορούν να προβλέψουν την υγεία σε μια στρεσογόνο κατάσταση; Σχετικές υποθέσεις και προκαταρκτικά ευρήματα

Ε. Χ. Καραδήμας
Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο

Η πιθανότητα ύπαρξης σχέσης μεταξύ ορισμένων βασικών σχημάτων για τον εαυτό και τον κόσμο με το επίπεδο υγείας υποστηρίζεται από αρκετές θεωρίες. Για παράδειγμα, οι Beck και Clark (1997) υποστηρίζουν ότι στις στιγμές άγχους κινητοποιούνται 'βασικές δομές', που αποτελούνται από θεμελιώδη γνωσιακά σχήματα. Η κινητοποίηση αυτή σχετίζεται με το βαθμό σωματικής και συναισθηματικής διέγερσης του ατόμου και με τον τρόπο διαχείρισης της στρεσογόνου κατάστασης. Στην παρούσα έρευνα ελέγχθηκε κατά πόσο βασικά σχήματα του ατόμου για την ικανότητά του να αντιμετωπίζει δυσχερείς συνθήκες, καθώς και γύρω από το βαθμό επικινδυνότητας του κόσμου μπορούν να προβλέψουν αντίστοιχες τρέχουσες πεποιθήσεις, οι οποίες με τη σειρά τους μπορούν να προβλέψουν το βαθμό απειλής που βιώνει το άτομο και το επίπεδο της ψυχικής και σωματικής υγείας. Ο έλεγχος έγινε μέσω Structural Equation Modeling σε προδρομική έρευνα, στην οποία συμμετείχαν 291 φοιτητές που διέρχονταν μιας στρεσογόνου περιόδου (εξετάσεις). Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν μια σειρά ερωτηματολογίων που αφορούσαν διάφορες μεταβλητές. Τα ευρήματα, αν και προκαταρκτικά και βασισμένα μόνο σε αυτοαναφορές, προσέφεραν στήριξη στην παραπάνω υπόθεση. Υπέδειξαν έτσι ότι βασικά γνωσιακά σχήματα γύρω από το βαθμό ασφάλειας του κόσμου και την ικανότητα του εαυτού να διαχειρίζεται τις αντίξοότητες, είναι πιθανώς σημαντικά στα πλαίσια της επίδρασης του στρες στην υγεία.

Επαγγελματική εξουθένωση νοσηλευτικού προσωπικού και ποιότητα ζωής των εργαζομένων

Φ. Αναγνωστόπουλος

Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Η επαγγελματική εξουθένωση αποτελεί ένα σύνδρομο το οποίο αναπτύσσεται στους επαγγελματίες που έρχονται σε επαφή με άλλους ανθρώπους όπως είναι οι νοσηλεύόμενοι ασθενείς και χαρακτηρίζεται από συμπτώματα συναισθηματικής εξάντλησης, αποπροσωποποίησης και έλλειψης προσωπικών επιτευγμάτων. Σκοπός της έρευνας ήταν να μελετήσει τη σχέση ανάμεσα στην επαγγελματική εξουθένωση και την ποιότητα ζωής των νοσηλευτών. Το δείγμα αποτελείτο από 300 μέλη του νοσηλευτικού προσωπικού Δημόσιων Γενικών Νοσοκομείων. Οι συμμετέχοντες ήταν στην πλειοψηφία τους γυναίκες (92.7%), με μέσο όρο ηλικίας τα 37 έτη. Χορηγήθηκε το Ερωτηματολόγιο Καταγραφής της Επαγγελματικής Εξουθένωσης της Chr. Maslach (1986), το οποίο αποτελείται από 22 ερωτήσεις και το Σύντομο Ερωτηματολόγιο ποιότητας ζωής SF-36 (Ware, 1992), το οποίο αποτελείται από 36 ερωτήσεις και μετρά οκτώ διαστάσεις της ποιότητας ζωής (όπως είναι η σωματική λειτουργικότητα, η κοινωνική λειτουργικότητα, η επίδραση της συναισθηματικής κατάστασης στις καθημερινές δραστηριότητες). Από την ανάλυση των δεδομένων προέκυψε ότι η επαγγελματική εξουθένωση σχετίζεται αρνητικά με όλες τις διαστάσεις της ποιότητας ζωής, ενώ δεν επηρεάζει άλλους δείκτες της κατάστασης της υγείας των νοσηλευτών (όπως είναι η χρήση ή η διάρκεια αναρρωτικών αδειών). Συμπερασματικά, η επαγγελματική εξουθένωση φαίνεται να διαβρώνει την ποιότητα ζωής των νοσηλευτών και συνεπώς προτείνονται μέτρα για την πρόληψη και την αντιμετώπισή της.

Η Εφαρμογή των Τεχνικών Χαλάρωσης σε Ασθενείς που Πάσχουν από Χρόνιες Ασθένειες

Α. Πασχάλη

Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, Α.Τ.Ε.Ι. Αθήνας

Οι ασθενείς που πάσχουν από κάποια χρόνια ασθένεια συνήθως έχουν ν' αντιμετωπίσουν μια μεγάλη γκάμα προβλημάτων και είναι συνεχώς κάτω από ψυχολογική πίεση και στρες κατά την πορεία κι εξέλιξη της ασθένειάς τους. Η επιτυχής εφαρμογή των τεχνικών χαλάρωσης σε ασθενείς που πάσχουν από χρόνιες ασθένειες τεκμηριώνεται από την βιβλιογραφία. Στόχος αυτών των τεχνικών είναι η αισθητή μείωση του στρες αλλά και να δώσουν στους ασθενείς ένα επιπλέον εφόδιο που θα εφαρμόζουν οι ίδιοι στην καθημερινή τους ζωή σαν μια μέθοδο «αυτο-ρύθμισης» και καλύτερευσης της ποιότητας ζωής τους. Οι τεχνικές ελέγχου του στρες που εφαρμόζονται συνήθως, βασίζονται στις βασικές αρχές της γνωσιακής-συμπεριφοριστικής κατεύθυνσης και περιλαμβάνουν τεχνικές όπως είναι η Προοδευτική Μυϊκή Χαλάρωση και η Αυτογενής Εκπαίδευση. Στην παρουσίαση αυτή αναλύονται τα βήματα και ο τρόπος εφαρμογής των τεχνικών αυτών σε ασθενείς που πάσχουν από χρόνιες ασθένειες, όπως για παράδειγμα από καρκίνο ή από σακχαρώδη διαβήτη.

Επίσης παρουσιάζεται σχετική έρευνα όπου η εφαρμογή της προοδευτικής Μυϊκής Χαλάρωσης βοήθησε μια ομάδα ασθενών που έπασχε από Σακχαρώδη Διαβήτη Τύπου Ι να βελτιώσει τόσο τους φυσιολογικούς όσο και τους ψυχολογικούς παράγοντες.

Το stress στο προσωπικό των σωφρονιστικών καταστημάτων

Γ. Κουλιεράκης

Τομέας Κοινωνιολογίας, Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας, Αθήνα

Το επάγγελμα του σωφρονιστικού υπαλλήλου (ΣΥ) θεωρείται ως ένα από τα πιο στρεσογόνα. Στη σχετική βιβλιογραφία τίθενται τρία ερωτήματα: Ποιες αντιδράσεις στο στρες παρατηρούνται στους ΣΥ; Ποιοι παράγοντες κινδύνου συμβάλλουν στην ανάπτυξη στρες; Ποια προληπτικά μέτρα μπορούν να ληφθούν για να μειωθεί το εργασιακό στρες των ΣΥ; Σε ανασκόπηση 43 ερευνών διαπιστώθηκε ότι οι ΣΥ εμφανίζουν: Συμπεριφορές απόσυρσης: (εγκατάλειψη του επαγγέλματος, συστηματική απουσία από την εργασία), σωματικά προβλήματα (υπέρταση, καρδιακές ενοχλήσεις), αρνητικές στάσεις (μη ικανοποίηση, αισθήματα αποξένωσης) και επαγγελματική εξουθένωση. Ως επιβαρυντικοί ψυχοκοινωνικοί παράγοντες κινδύνου ανάπτυξης στρες θεωρούνται ο υψηλός φόρτος εργασίας, τα προβλήματα που απορρέουν από το ρόλο του ΣΥ, οι αναγκαστικές σχέσεις με τους κρατούμενους και τους συναδέλφους και η χαμηλή κοινωνική θέση του επαγγέλματος. Για την αντιμετώπιση του εργασιακού στρες, *σε ατομικό επίπεδο*, οι ΣΥ βοηθούνται να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους για να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικότερα τους στρεσογόνους παράγοντες, κυρίως με τεχνικές διαχείρισης του στρες_ *σε επίπεδο Οργανισμού*, αλλάζει το εργασιακό περιβάλλον, προκειμένου να εξαλειφθούν ή να μειωθούν οι στρεσογόνοι παράγοντες. Αυτό επιτυγχάνεται με τη βελτίωση της διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού, τη διασφάλιση του επαγγελματισμού του επαγγέλματος του ΣΥ και τη βελτίωση του κοινωνικού εργασιακού περιβάλλοντος (εργασία σε ομάδες, βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ των ΣΥ).

ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ

Εφαρμογές Γνωσιακής Συμπεριφοριστικής Ψυχοθεραπείας σε Παιδιά και Εφήβους

*Διοργάνωση - Συντονισμός: Α. Καλαντζή-Αζίζι, Μ. Ζαφειροπούλου
Ομάδα Παιδιών και Εφήβων, Ινστιτούτο Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς, Αθήνα*

Η νευροψυχολογική εκτίμηση ως εργαλείο αξιολόγησης στη γνωστική-συμπεριφορική θεραπεία παιδιών & εφήβων

*Γκ. Λιαμάκη
Ομάδα Παιδιών και Εφήβων,
Ινστιτούτο Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς, Αθήνα*

Η γνωστική-συμπεριφορική θεραπεία εφαρμόζεται με επιτυχία στα παιδιά και τους εφήβους με την προϋπόθεση ότι το θεραπευτικό πρόγραμμα έχει προσαρμοστεί κατάλληλα ανάλογα με τη χρονολογική ηλικία αλλά κυρίως το αναπτυξιακό επίπεδο και τις ικανότητες και αδυναμίες του παιδιού. Η νευροψυχολογική εκτίμηση, η οποία βασίζεται στη χρήση σταθμισμένων ψυχομετρικών εργαλείων μπορεί να βοηθήσει στον προσδιορισμό του αναπτυξιακού επιπέδου και των ιδιαίτερων αδυναμιών και δυνατοτήτων ενός παιδιού. Η νευροψυχολογική εκτίμηση είναι ιδιαίτερα χρήσιμη σε περιπτώσεις όπου υπάρχει αποδεδειγμένο νευρολογικό υπόβαθρο στις ψυχολογικές δυσκολίες που παρουσιάζει ένα παιδί, όπως για παράδειγμα επίκτητη εγκεφαλική κάκωση ή επιληψία. Επίσης, η νευροψυχολογική εκτίμηση μπορεί να φανεί χρήσιμη σε περιπτώσεις όπου δεν υπάρχει ευαπόδεικτο νευρολογικό υπόβαθρο στις δυσκολίες του παιδιού, ωστόσο το παιδί παρουσιάζει διάχυτα γνωστικά προβλήματα ή ειδικές γνωστικές δυσκολίες. Στις περιπτώσεις αυτές, η παροχή εξειδικευμένης νευροψυχολογικής εκτίμησης στα πλαίσια της γενικότερης κλινικής αξιολόγησης μπορεί να βοηθήσει στον αξιόπιστο εντοπισμό του γνωστικού ή αναπτυξιακού επιπέδου αλλά κυρίως των ιδιαίτερων αδυναμιών ενός παιδιού, έτσι ώστε ο θεραπευτής να λάβει μέτρα για να παρακάμψει τις ιδιαίτερες δυσκολίες του παιδιού και να μεγιστοποιήσει τις πιθανότητες επιτυχίας του θεραπευτικού προγράμματος. Η παρουσίαση συμπεριλαμβάνει παραδείγματα κλινικών περιπτώσεων όπου η χρήση της νευροψυχολογικής εκτίμησης συνέβαλε στον επιτυχή σχεδιασμό της γνωστικής-συμπεριφορικής παρέμβασης.

Περιγραφή ατομικής περίπτωσης αγοριού σχολικής ηλικίας με δυσκολίες μάθησης και του συνδυασμού ενός προγράμματος αποκατάστασης με γνωσιοσυμπεριφοριστικές παρεμβάσεις

A. Τασίου, M. Ζαφειροπούλου¹

¹ Ομάδα Παιδιών και Εφήβων,

Ινστιτούτο Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς, Αθήνα

Η παρουσίαση αφορά στην περίπτωση του Ν. ο οποίος φοιτά στην Δ' Δημοτικού και αντιμετωπίζει μαθησιακές δυσκολίες που εντάσσονται στα πλαίσια της ειδικής μαθησιακής διαταραχής της ανάγνωσης. Οι δυσκολίες αυτές, εκτός του ότι δυσχεραίνουν την ανταπόκρισή του στις απαιτήσεις του σχολικού προγράμματος, πλήττουν την αυτο-εκτίμησή του και συντελούν σε μια αρνητική εικόνα εαυτού. Συζητείται η προσπάθεια συνδυασμού ενός προγράμματος αποκατάστασης μαθησιακών δυσκολιών με γνωσιακές-συμπεριφοριστικές παρεμβάσεις, όπως είναι ο αυτο-έλεγχος, ο εσωτερικός μονόλογος, η γνωστική αναδόμηση, οι δεξιότητες προγραμματισμού και η τήρηση ημερολογίου μελέτης, η αυτοκαθοδήγηση, η αυτο-αξιολόγηση και η αυτο-ενίσχυση. Στόχος αυτού του συνδυασμού είναι η κατανόηση από την πλευρά του παιδιού της δυσκολίας του, η ανίχνευση σκέψεων και συναισθημάτων και η αναδόμηση, όπου αυτό είναι δυνατόν, και παράλληλα η εκμάθηση στρατηγικών μελέτης και επίλυσης προβλημάτων που σχετίζονται με τη συγκεκριμένη δυσκολία. Με αυτή τη συνδυαστική παρέμβαση αποσκοπούμε και σε μια συνολικότερη αντιμετώπιση ενός προβλήματος, που, ξεκινώντας από την μειωμένη ακαδημαϊκή επίδοση, επηρεάζει συχνά καταλυτικά την αντίληψη που έχει το παιδί για τον εαυτό του.

Περιγραφή ατομικής περίπτωσης γνωσιακού συμπεριφοριστικού τύπου θεραπείας σε παιδί ηλικίας 10,5 ετών με αγχώδη συμπτωματολογία

A. Μαυροειδή, I. Γιαννοπούλου¹

Ομάδα Παιδιών και Εφήβων,

¹ Ινστιτούτο Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς, Αθήνα

Η περίπτωση αναφέρεται σε μαθήτρια Ε' δημοτικού 10,5 ετών. Οι γονείς ζήτησαν θεραπεία για υπερβολικό άγχος αναφορικά με τη σχολική της επίδοση, πολλά ορθογραφικά λάθη, που αποδίδουν στην βιασύνη και το άγχος καθώς και τις πολλές ώρες μελέτης. Η ίδια αναφέρει ως προβλήματα το ότι έχει πάρα πολύ άγχος για το σχολείο και φοβάται μη πάρει κακούς βαθμούς, ότι η καρδιά της χτυπά πολύ δυνατά και ιδρώνουν τα χέρια της όταν την εξετάζει η δασκάλα της και όταν γράφει τεστ, ότι φοβάται μη γίνει ρεζίλι στους συμμαθητές της και τέλος ότι διαβάζει πολλές ώρες επειδή δεν μπορεί να συγκεντρωθεί στην μελέτη της. Ακολουθήθηκε γνωσιακού συμπεριφοριστικού τύπου θεραπεία διάρκειας 9 συνεδριών για διάστημα περίπου τριών μηνών και εφαρμόστηκαν οι τεχνικές: ενημέρωση για το άγχος και για το γνωσιακό συμπεριφοριστικό μοντέλο θεραπείας, συμπεριφοριστικό πρόγραμμα μελέτης, ιεράρχηση αγχογόνων καταστάσεων και σταδιακή τους προσέγγιση, εκμάθηση τεχνικών χαλάρωσης, εντοπισμός και έλεγχος αυτόματων σκέψεων και αντικατάσταση τους με πιο ρεαλιστικές, εκπαίδευση στην διεκδικητική συμπεριφορά, συμβουλευτική γονέων ώστε να ενημερωθούν για το πώς προκαλείται και πώς συντηρείται το άγχος, να λειτουργήσουν ως συνθεραπευτές στην εφαρμογή του συμπεριφοριστικού προγράμματος μελέτης, να μάθουν αποτελεσματικούς τρόπους ενίσχυσης των θετικών συμπεριφορών της κόρης τους και να την βοηθούν στο να θέτει ρεαλιστικούς στόχους. Στο τέλος της θεραπείας υπήρξε σαφής μείωση της αγχώδους συμπτωματολογίας.

Γνωσιακή-Συμπεριφοριστική Ψυχοθεραπεία σε παιδί 11 ετών με δερματική ψωρίαση

Μ. Βλάχου

Ομάδα Παιδιών και Εφήβων,

Ινστιτούτο Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς, Αθήνα

Η ανακοίνωση αναφέρεται στην περίπτωση κοριτσιού 11 ετών που παρουσίασε δερματική ψωρίαση όταν φοιτούσε στην Ε' Δημοτικού. Η δερματική ψωρίαση είναι αυτοάνοσο νόσημα όπου η εξέλιξη και η επιδείνωση των συμπτωμάτων εξαρτώνται άμεσα από την ψυχολογική κατάσταση του πάσχοντος.

Από τη λήψη του ιστορικού διαπιστώθηκε ότι το παιδί παρουσίαζε σχεδόν όλες τις ημέρες της εβδομάδας έντονο άγχος για την ολοκλήρωση των σχολικών καθηκόντων, ενώ παράλληλα υπέφερε από φοβία για το σκοτάδι και αδυνατούσε να μείνει μόνη στο δωμάτιο της, ενώ τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας βρίσκονταν στο σπίτι.

Κατά την έναρξη της θεραπείας σύμφωνα με το Γνωσιακό-Συμπεριφοριστικό μοντέλο τέθηκαν οι θεραπευτικοί στόχοι της ψυχοθεραπευτικής παρέμβασης, ενώ στη συνέχεια, η εφαρμογή των Γνωσιακών-Συμπεριφοριστικών τεχνικών είχαν ως αποτέλεσμα το παιδί να μπορέσει να διαχειριστεί τα δυσάρεστα συναισθήματα που βίωνε. Τελικός στόχος ήταν να επιτευχθεί η επιθυμητή τροποποίηση της συμπεριφοράς και το ίδιο το παιδί να μπορέσει να αποκτήσει πιο αποτελεσματικό έλεγχο στον τρόπο που σκέφτεται για τα γεγονότα-ερεθίσματα έτσι ώστε να εκδηλώνει πιο λειτουργικές συμπεριφορές σε ακόμη περισσότερες καταστάσεις της καθημερινότητας. Παράλληλα οι γονείς συμμετείχαν σε συνεδρίες κυρίως συμβουλευτικού και ψυχοεκπαιδευτικού χαρακτήρα, με σκοπό να ενημερωθούν και να βοηθηθούν ώστε να μπορέσουν να διαχειριστούν πιο αποτελεσματικά τις δυσλειτουργικές συμπεριφορές του παιδιού τους

Περιγραφή ατομικής περίπτωσης εφήβου με Ιδιοψυχαναγκαστική Διαταραχή

Κ. Αγγελή

Ομάδα Παιδιών και Εφήβων,

Ινστιτούτο Έρευνας και Θεραπείας της Συμπεριφοράς, Αθήνα

Η παρουσίαση αναφέρεται σε έφηβο 14 ετών μαθητή Β' Γυμνασίου κατά την έναρξη της θεραπευτικής παρέμβασης, ο οποίος κατά την προεξεταστική περίοδο εμφάνισε έντονο άγχος, συνοδευόμενο από ιδεοληψίες και πολυάριθμες τελετουργίες (ελέγχου, καθαριότητας, τάξης), δυσκολίες συγκέντρωσης και αναβλητικότητα μελέτης. Ο ίδιος, αλλά και οι γονείς του, οι οποίοι ήταν πολύ αναστατωμένοι και ανήσυχοι, εμφάνιζαν υψηλό κίνητρο συνεργασίας. Κατά τη θεραπευτική συνεργασία αναδύθηκαν σχήματα τελειοθαρίας, υπευθυνότητας και ελέγχου, καθώς επίσης και ελαφρά καταθλιπτική συμπτωματολογία. Δόθηκε έμφαση στη δημιουργία θεραπευτικής σχέσης εμπιστοσύνης, στα πλαίσια της οποίας αρχικά πραγματοποιήθηκε η εκπαίδευση στο γνωσιακό μοντέλο για την ΙΨΑΔ και εν συνεχεία εφαρμόστηκαν γνωσιακές (γνωσιακή αναδόμηση, οριζόντια και κάθετη διερεύνηση) και συμπεριφοριστικές (παράδοση προσέγγιση, έκθεση και παρεμπόδιση αντίδρασης κ.ά) τεχνικές για τη διαχείριση του άγχους και των συμπτωμάτων της διαταραχής και την οργάνωση μελέτης, με παράλληλη συμβουλευτική των γονέων για το χειρισμό και την αντιμετώπιση των δυσλειτουργικών συμπεριφορών, αλλά και τη γενικότερη προώθηση της ψυχοκοινωνικής του ανάπτυξης. Κατά τη διάρκεια της θεραπείας επιτεύχθηκαν όλοι οι θεραπευτικοί στόχοι (σημαντική μείωση του άγχους και των τελετουργιών, έλεγχος των δυσλειτουργικών σκέψεων, αποδοτικότερη μελέτη κ.ά.). Θα παρουσιαστεί η πορεία της θεραπευτικής παρέμβασης, οι τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της και τα αποτελέσματά της.

Τίτλος Συμποσίου:

Αναπαραστάσεις Ανδρών και Γυναικών για τη Σχέση τους με το Άλλο Φύλο: Εικόνες του Συναισθήματος και της Σεξουαλικότητας

Πρόεδρος / Οργανώτρια:

Μπετίνα Ντάβου

Αναπλ. Καθηγήτρια Ψυχολογίας, Τμήμα Επικοινωνίας & ΜΜΕ, Πανεπιστήμιο Αθηνών,
Διευθύντρια Εργαστηρίου Ψυχολογικών Εφαρμογών & Σχεδιασμού

Εισηγητές:

1. Κική Γαλάνη, Κλινική Ψυχολόγος, PhD, Ερευνήτρια, Πανεπιστήμιο Αθηνών
2. Τάκης Χαλάτσης, Εκπαιδευτικός, PhD, Ερευνητής, Πανεπιστήμιο Αθηνών & Νικόλας Χρηστάκης, Αναπλ. Καθηγητής Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο
3. Αθηνά Χατζούλη, Λέκτορας Ψυχολογίας & Κατερίνα Σπετσιώτου, Επικοινωνιολόγος, Ερευνήτρια, Πανεπιστήμιο Αθηνών
4. Τζίνα Τασιοπούλου, Επικοινωνιολόγος, Ερευνήτρια & Σύσση Κοριζή, Επικοινωνιολόγος, Ερευνήτρια, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Συζητητής:

Νικόλας Χρηστάκης

Αναπλ. Καθηγητής Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Περίληψη:

Στο συμπόσιο αυτό παρουσιάζονται τα πρώτα ευρήματα από ένα τριετές ερευνητικό πρόγραμμα με τον ομώνυμο τίτλο, το οποίο βρίσκεται σε εξέλιξη από το 2004 στο Εργαστήριο Ψυχολογικών Εφαρμογών & Σχεδιασμού, του Τμήματος Επικοινωνίας & ΜΜΕ του Πανεπιστημίου Αθηνών. Το πρόγραμμα θα ολοκληρωθεί τον Αύγουστο του 2006 και χρηματοδοτείται από τον «Πυθαγόρα». Αφετηρία του προγράμματος στάθηκαν οι παρατηρήσεις στη διεθνή βιβλιογραφία ότι οι ευρύτερες κοινωνικές εξελίξεις των τελευταίων πέντε περίπου δεκαετιών, έχουν επιφέρει τεράστιες μετατροπές στον ορισμό της ταυτότητας του φύλου, καθώς και στις σχέσεις των φύλων μεταξύ τους. Στο επίκεντρο αυτών των μετατροπών βρίσκεται η διαχείριση των συναισθημάτων και ιδιαίτερα της επιθετικότητας και της σεξουαλικότητας, που όπως δείχνουν η ιστορική και κοινωνιολογική έρευνα, επηρεάζονται πάντοτε από τις εκάστοτε ιστορικές και κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες. Από τις πρόσφατες διεθνείς έρευνες αναδεικνύεται μια έντονη κρίση στις σχέσεις και την επικοινωνία των φύλων μεταξύ τους, η οποία σε μεγάλο βαθμό εμπλέκει τον ορισμό και τη διαχείριση της σεξουαλικότητας στο πλαίσιο μια νέας «ισότιμης» κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Στόχος του προγράμματος είναι να μελετήσει τους τρόπους, με τους οποίους οι άνδρες και οι γυναίκες σήμερα στην Ελλάδα κατανοούν τον εαυτό τους και τα συναισθήματά τους απέναντι στο άλλο φύλο, με επικέντρωση στην εκδήλωση και τη διαχείριση του συναισθήματος και της σεξουαλικότητας στην καθημερινή ζωή, δηλαδή στο πλαίσιο των οικείων σχέσεων, της εργασίας και της κοινωνικής ζωής. Η έρευνα διεξάγεται με ποιοτικές συνεντεύξεις βάθους και το δείγμα έχει επιλεγεί με συνδυασμό των μεθόδων της «τυπικής περίπτωσης» και της «πολλαπλής μεταβλητότητας». Ο αριθμός των

συμμετεχόντων θα εξαρτηθεί από την επίτευξη «πληροφοριακού κορεσμού». Οι τέσσερις εισηγήσεις που θα γίνουν στο πλαίσιο του συμποσίου (σε αντιστοιχία με τις παραπάνω τέσσερις ενότητες ομιλητών) παρουσιάζουν: (1) Σύνοψη της τρέχουσας ερευνητικής βιβλιογραφίας (state of the art), (2) ευρήματα αναφορικά με την επικοινωνία των φύλων στις ετερόφυλες φιλικές σχέσεις, (3) ευρήματα αναφορικά με την επικοινωνία στο πλαίσιο της σχέσης του ζευγαριού και (4) ευρήματα σχετικά με την επικοινωνία στις ετερόφυλες επαγγελματικές σχέσεις.

Ετερόφυλες εργασιακές σχέσεις

Τζίνα Τασιοπούλου¹

Σύσση Κορίζη²

¹ Εργαστήριο Ψυχολογικών Εφαρμογών & Σχεδιασμού, Τμήμα Επικοινωνίας & ΜΜΕ, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

² Εργαστήριο Ψυχολογικών Εφαρμογών & Σχεδιασμού, Τμήμα Επικοινωνίας & ΜΜΕ, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Το ερευνητικό πρόγραμμά μας αποσκοπώντας στο να εξετάσει δύο βασικές διαστάσεις που επηρεάζουν και διαμορφώνουν την επικοινωνία μεταξύ των φύλων, τη σεξουαλικότητα και το συναίσθημα, δεν θα μπορούσε να αγνοήσει τις εργασιακές σχέσεις μέσα από τις οποίες τόσο η σεξουαλικότητα όσο και το συναίσθημα τίθενται υπό διαπραγμάτευση. Από την ανάλυση των συνεντεύξεων που πραγματοποιήθηκαν, προκύπτουν και τα ευρήματα που θα παρουσιάσουμε αναφορικά με τις ετερόφυλες εργασιακές σχέσεις. Ο εργασιακός χώρος που παραδοσιακά άνηκε ως επί το πλείστο στον ανδρικό πληθυσμό (με εξαίρεση λίγα και συγκεκριμένα «γυναικεία» επαγγέλματα) άνοιξε τις τελευταίες δεκαετίες τις πόρτες του και στις γυναίκες. Η καταστολή της σεξουαλικότητας που υπήρξε στο παρελθόν θεμελιώδης παράγοντας για την αύξηση της παραγωγικότητας στην εργασία, καθίσταται πλέον ιδιαίτερα δύσκολη, εφόσον τα δύο φύλα συνυπάρχουν και αλληλεπιδρούν. Αυτές οι νέες συνθήκες καλούν τόσο τις γυναίκες όσο και τους άνδρες να ανακαλύψουν νέους τρόπους βίωσης και ρύθμισης της σεξουαλικότητας και των συνοδών συναισθημάτων, ώστε να τα εντάξουν απρόσκοπτα στο πλαίσιο νέων ισότιμων σχέσεων στην εργασία, προς όφελος τόσο της επικοινωνίας όσο και της ατομικής τους παραγωγικότητας.

Η επικοινωνία στο ετερόφυλο ζευγάρι

Αθηνά Χατζούλη¹

Κατερίνα Σπετσιώτου²

¹ Τμήμα Επικοινωνίας & ΜΜΕ, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

² Εργαστήριο Ψυχολογικών Εφαρμογών & Σχεδιασμού, Τμήμα Επικοινωνίας & ΜΜΕ, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Η συντροφική σχέση του ζευγαριού περιλαμβάνει μεταξύ άλλων και τη συνεχή προσπάθεια διαπραγμάτευσης ζητημάτων και συγκρούσεων, σημαντικών για τους δύο «εταίρους» αλλά και για την ίδια τη σχέση. Ένα από αυτά τα ζητήματα είναι και οι ρόλοι των δύο φύλων μέσα σε αυτή τη σχέση οικειότητας, ρόλοι οι οποίοι συχνά διέπονται από παραδοσιακά στερεότυπα για το αρσενικό και το θηλυκό, στο στενό οικογενειακό αλλά και στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο. Τα ευρήματα της έρευνας που παρουσιάζονται σε αυτή την εισήγηση δείχνουν ότι η επικοινωνία στο ζευγάρι σήμερα, και παρά την πιο ισότιμη από ότι στο παρελθόν σχέση των φύλων, επηρεάζεται ακόμα βαθιά από παραδοσιακές αναπαραστάσεις και πρακτικές, οι οποίες φαίνεται να είναι ισχυρότερες στις μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες. Ταυτόχρονα σημειώνεται μια συνεχώς αυξανόμενη τάση των γυναικών προς την «απεξάρτησή τους» από τους παραδοσιακούς ρόλους και την κατάκτηση της ισότητας, που ενδεχομένως γίνεται αποδεκτή -τουλάχιστον λεκτικά- από τους άνδρες, οι οποίοι όμως συχνά δυσκολεύονται να την «ακολουθήσουν» στο επίπεδο της πρακτικής. Στις νεαρότερες ηλικιακές ομάδες, οι διαφορές των αναπαραστάσεων ανδρών και γυναικών για το άλλο φύλο μετριάζονται, αμβλύνονται, και οι δύο πλευρές είναι ίσως περισσότερο έτοιμες να αποδεχτούν (και να δημιουργήσουν) σχέσεις οικειότητας που συντίθενται στη βάση ανδρογυνικών χαρακτηριστικών, μολονότι το θέμα της έκφρασης και της διαχείρισης μιας νέας μορφής «πλαστικής» σεξουαλικότητας φαίνεται να είναι το κυρίως ζητούμενο και για τα δύο φύλα.

Η επικοινωνία στις ετερόφυλες φιλικές σχέσεις

Τάκης Χαλάτσης¹, Νικόλας Χρηστάκης²

*¹ Εργαστήριο Ψυχολογικών Εφαρμογών & Σχεδιασμού, Τμήμα Επικοινωνίας & ΜΜΕ,
Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα*

² Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Παραδοσιακά, σε επίπεδο αναπαράστασης και πρακτικής, η φιλική σχέση (με τα ιδανικά της ειλικρίνειας, της εμπιστοσύνης, της αμοιβαιότητας, της αποδοχής κ.λπ.) δεν μπορεί παρά να είναι ομόφυλη. Έτσι την συναντάμε στην παιδική ηλικία, στις πρώτες σχολικές συναναστροφές. Αντανακλά τον κοινωνικό διαχωρισμό των φύλων ο οποίος αλληλεπιδρά με την ανάγκη δόμησης της ταυτότητας μέσα από την ενδυναμωτική επαφή με τον ομόφυλο άλλο. Συνακόλουθα, μέχρι τώρα, οικείες σχέσεις μεταξύ αντρών και γυναικών παρατηρούνταν κυρίως στο πλαίσιο της ευρύτερης νεανικής παρέας, της «συντροφικής» σχέσης ζευγαριού και του οικογενειακού-συγγενικού περιβάλλοντος. Φαίνεται ότι διεθνώς, αλλά και στην Ελλάδα, αυτό το μοντέλο έχει αρχίσει να αλλάζει, αναδεικνύοντας τη δυνατότητα ύπαρξης διαφυλικής φιλίας. Καθώς τα παραδοσιακά μοντέλα αντρικών και γυναικείων ρόλων μεταβάλλονται, βρίσκουμε ότι άντρες και γυναίκες επιζητάν βαθύτερη επαφή με ετερόφυλους φίλους. Πειραματιζόμενοι με την μέχρι πρόσφατα μη αποδεκτή και ελάχιστα διαδεδομένη διαφυλική οικειότητα, εξοικειώνονται με νέου τύπου έμφυλους ρόλους, με νέου τύπου συναισθηματικά και σχεσιακά πρότυπα ύπαρξης. Σ' αυτή την προσπάθειά τους, ιδιαίτερα ενδιαφέρων είναι ο τρόπος διαχείρισης του ερωτικού-σεξουαλικού στοιχείου, που πάντα φαίνεται να συμπλέκεται (ενίοτε ως υπόσχεση ή απειλή) με τη φιλική σχέση.

Ανακατατάξεις στις διαφυλικές σχέσεις: περιγραφή της τρέχουσας κατάστασης

Κ. Γαλάνη

*Εργαστήριο Ψυχολογικών Εφαρμογών & Σχεδιασμού, Τμήμα Επικοινωνίας & ΜΜΕ,
Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα*

Στην εισήγηση αυτή θα παρουσιαστούν συνοπτικά τα ευρήματα αναφορικά με την επικοινωνία και τις σχέσεις των φύλων όπως καταγράφονται στη διεθνή βιβλιογραφία. Τα στοιχεία αυτά αποτέλεσαν το έναυσμα για τον προβληματισμό που διέπει το ερευνητικό μας ερώτημα, καθώς επίσης και τη βάση για την κατάστρωση της μεθοδολογίας του ερευνητικού προγράμματος. Η εισήγηση περιλαμβάνει: α) μια ιστορική αναδρομή περί της σχέσης των φύλων, όπου παρουσιάζονται στοιχεία για την ανάπτυξη του φεμινιστικού κινήματος, τη συνακόλουθη ανάπτυξη του ανδρικού κινήματος και τις αντιξοότητες που και τα δύο φύλα αντιμετωπίζουν, καθώς αναζητούν πιο ισότιμους τρόπους του σχετίζεσθαι, β) στοιχεία από τη μελέτη της σεξουαλικότητας και τις μετατροπές της στις διάφορες ιστορικές εποχές, κάνοντας αναφορές σε δυο γενικά μοντέλα περί σεξουαλικότητας, στο ζήτημα της κοινωνικής της κατασκευής και στην πρόσφατη ένταξή της στο πλαίσιο, κατά Giddens, ενός αναστοχαστικού σχεδίου του εαυτού, γ) την παρουσίαση της συνάφειας μεταξύ της σεξουαλικότητας και των συναισθημάτων όπως αυτά εμπλέκονται στις ανθρωπίνες σχέσεις και τις καθορίζουν. Το γενικό συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει η ανασκόπηση της τρέχουσας βιβλιογραφίας είναι ότι ανακλύπουν νέες μορφές αρρενωπότητας και θηλυκότητας με όρια μεταξύ τους συγκεχυμένα μέσα από τα οποία οι άνδρες και οι γυναίκες σήμερα καλούνται να ορίσουν τον εαυτό τους, την επικοινωνία και τις σχέσεις τους.

ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΣΕ ΚΡΙΣΗ

Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις του φαινομένου των νεανικών συμμοριών στην περιοχή της Κρήτης.

Έρευνα δράση και ψυχοκοινωνικές παρεμβάσεις

*Αναστασία – Βαλεντίνη Ρήγα και Ε. Γεωργιάδης, Γ. Μαυριδάκης, Ε. Ζερβέα
Τμήμα Ψυχολογίας – Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Το φαινόμενο των νεανικών συμμοριών αν και ξενόφερτο αρχίζει να εμφανίζεται και στη χώρα μας λόγω της τάσης των νέων για μίμηση των ξένων προτύπων βίαιης συμπεριφοράς που διοχετεύονται μέσω του διαδικτύου, του ημερήσιου τύπου και των λοιπών ΜΜΕ. Στην ανακοίνωση αυτή παρουσιάζονται ερευνητικά δεδομένα από πρόσφατη έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και με τη συμμετοχή 305 μαθητών και των δύο φύλων. Η έρευνα – δράση επιχειρεί να δώσει απαντήσεις α) στην έκταση του φαινομένου της βίαιης συμπεριφοράς εκ μέρους ομάδων ανηλίκων στην περιοχή της Κρήτης, β) στην επίδραση μεταξύ φύλου και επιθετικότητας, γ) στην επίδραση του σχολείου και της οικογένειας και δ) στις ψυχοκοινωνικές παρεμβάσεις που πρέπει να ακολουθήσει η πολιτεία ώστε να μην πάρει διαστάσεις αυτό το ξενόφερτο κοινωνικό φαινόμενο στην Ελλάδα.

Η οικογένεια σε κρίση, μέσα από τη ζωγραφική των παιδιών

*Άρτεμις Γιώτσα, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Ανδρέας Ζεργιώτης, Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Το εμπειρικό υλικό μέσα από το οποίο ανιχνεύονται οι αναπαραστάσεις, είναι οι εικόνες της αντίληψης μέσα από εικονικά πρότυπα και ο λόγος. Το σχέδιο αποτελεί ένα μέσο έκφρασης των συναισθημάτων των παιδιών. Εδώ και πολλές δεκαετίες, χρησιμοποιείται ο όρος «προβολικό σχέδιο», αφού από πολλές έρευνες διαπιστώνεται ότι η ζωγραφική των παιδιών μπορεί να αναπαριστά την εσωτερική ψυχολογική πραγματικότητά τους και τον υποκειμενικό τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται και βιώνουν τις εμπειρίες τους. Το παιδί είναι άμεσος αποδέκτης του οικογενειακού κλίματος και μάλιστα πολύ ευαίσθητο στις αλλαγές και τις κρίσεις που δοκιμάζουν τη συνοχή της οικογένειάς του. Η ερμηνεία όμως του παιδικού σχεδίου, χωρίς να έχει προηγηθεί συζήτηση με το παιδί, ενέχει τον κίνδυνο της υποκειμενικής αντίληψης από την πλευρά του ενήλικα. Προκειμένου να γίνει κατανοητή η ζωγραφική των παιδιών, είναι σημαντικό να εξετάσουμε αν η αυθόρμητη έκφρασή τους έχει κινητοποιηθεί μέσα από τη μνήμη, μέσα από τη φαντασία ή από την πραγματικότητα. Στην παρούσα μελέτη παρουσιάζονται και αναλύονται «σχέδια οικογένειας» παιδιών που φοιτούν στο δημοτικό σχολείο, από διπυρηνικές κυρίως οικογένειες, και μελετώνται οι απαντήσεις τους σε σχέση με τη ζωγραφική τους.

Η συναισθηματική επιβάρυνση μελών οικογενειών που φροντίζουν άτομα με νοητική υστέρηση και άτομα με ψυχικές διαταραχές

Ο. Τσάτσα¹, Α. Αλευριάδου² Ε. Τσακριίδου³

¹ Γενικό Νοσοκομείο Φλώρινας, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας

² Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Παιδαγωγική Σχολή, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Φλώρινα

³ Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Παιδαγωγική Σχολή, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Φλώρινα

Η παρούσα μελέτη διερευνά την επιβάρυνση της ψυχικής υγείας σε συγγενείς ατόμων με νοητική υστέρηση και σε συγγενείς ψυχωσικών ασθενών. Σε πολλές περιπτώσεις ατόμων με νοητική υστέρηση εκδηλώνονται ήπιες έως σοβαρές μορφές ψυχοπαθολογίας. Απ' την άλλη, η ψυχική υγεία των συγγενών αποτελεί έναν από τους σημαντικούς δείκτες παρουσίας προβλημάτων στην οικογένεια του ψυχιατρικού ασθενούς. Ο παράγοντας αυτός, ο οποίος έχει μελετηθεί ελάχιστα, σχετίζεται άμεσα με την υποστήριξη της οικογένειας και την πρόθεσή της να παρέχει εξωϊδρυματική υποστήριξη ή μη στο μέλος της που παρουσιάζει ψυχικές διαταραχές. Οι συμμετέχοντες της παρούσας μελέτης αφορούν συγγενείς ατόμων με νοητική υστέρηση και ψυχιατρική συμπτωματολογία, καθώς και συγγενείς ψυχιατρικών ασθενών στο Ν. Φλώρινας. Για την ψυχιατρική συμπτωματολογία χρησιμοποιήθηκε το ταξινομικό σύστημα DSM-IV. Για την αξιολόγηση του Υποκειμενικού και Αντικειμενικού Φόρτου των συγγενών χρησιμοποιήθηκε το Ερωτηματολόγιο των Οικογενειακών Προβλημάτων (Questionnaire for family problems-FPQ) των Morosini και συν. (1991). Η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε με τον κύριο συγγενή-φροντιστή των ασθενών. Επίσης, η ψυχική υγεία των συγγενών αξιολογήθηκε με τη χρήση του Ερωτηματολογίου Γενικής Κατάστασης Υγείας των Goldberg και Hillier (1978) (GHQ-28). Τα αποτελέσματα που προκύπτουν συγκρίνονται και μελετώνται σε σχέση με τα διεθνή δεδομένα. Τέλος, προτείνονται τρόποι εξωϊδρυματικής στήριξης και συμβουλευτικής των ψυχικώς πασχόντων, καθώς και των συγγενών τους.

Η σχέση των νέων με την οικογένεια: αξίες και κοινωνικές αναπαραστάσεις

Μ. Γκέκα

Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Φλώρινα

Οι κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές αλλαγές που σημειώθηκαν κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα στις δυτικές κοινωνίες επηρέασαν με τρόπο δραστικό θεσμούς και αξίες. Οι μεταρρυθμίσεις που σημειώθηκαν στο χώρο της εργασίας, της παιδείας, της οικογένειας, επέφεραν νέες εννοιολογικές κατηγορίες, νέες πρακτικές, νέους τρόπους σκέψης, σύλληψης και ερμηνείας της πραγματικότητας. Ιδιαίτερα, σημαντικές αλλαγές έχουν σημειωθεί στη δομή και λειτουργία του οικογενειακού θεσμού. Η μετάβαση της ελληνικής κοινωνίας από το παραδοσιακό μοντέλο ζωής στο μοντέρνο, το κλίμα αυτονομίας του ατόμου, η επικράτηση των ατομικιστικών αξιών, οι κοινωνικο-πολιτικές αλλαγές γενικότερα, επέδρασαν καταλυτικά τόσο στη μορφή, στη δομή και στο ρόλο της οικογένειας, όσο και στην εννοιολογική κατηγορία και κατασκευή της νεότητας. Θεωρούμε ότι η περίοδος της νεότητας είναι στενά συνδεδεμένη με την οικογένεια, εφόσον η οικογένεια δρα πρωταρχικά ως παράγοντας κοινωνικοποίησης και ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης του νέου ατόμου και ως σύστημα αναφορών και αξιών. Στα πλαίσια της παρούσας μελέτης έχουμε ως στόχο την ανάλυση και ανάπτυξη των χαρακτηριστικών της νεότητας, του ρόλου της οικογένειας σε αυτή την περίοδο ζωής τόσο αναφορικά με την κοινωνικοποίησή τους, όσο και με την έξοδό τους από την νεότητα και το πέρασμα στην ενήλικη ζωή. Θεωρητικά ευρήματα θα φωτίσουν την κατανόηση της νεότητας ως μιας ιδιαίτερης ηλικιακής κατηγορίας και ερευνητικά συμπεράσματα σχετικά με τις αξίες των νέων ελλήνων θα τεκμηριώσουν τις προτεραιότητες, τα ενδιαφέροντα και τη σχέση των νέων με την οικογένεια.

Μεθοριακή διαταραχή προσωπικότητας συμβουλευτική στην οικογένεια

ZΩΗ-ANNA ΣΟΥΡΠΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ SURREY ROEHAMPTON
ΤΜΗΜΑ LIFE SCIENCE

Τα κυρία χαρακτηριστικά της μεθοριακής διαταραχής συμπεριλαμβάνουν παρορμητικές πράξεις, ξεσπάσματα θυμού, και αυτό που ονομάζεται 'συναισθηματική αστάθεια/ ανισορροπία', δηλαδή η τάση υπεραντίδρασης συνοδευόμενη από θυμό ή δάκρυα. Είναι πολύ δύσκολο για τους ασθενείς να γνωρίζουν τον εαυτό τους ή αντίστοιχα να διαχωρίζουν μεταξύ αγάπης και μίσους και πασχουν από φόβο εγκατάλειψης. Αυτό το εσωτερικό κενό που ζούνε, τους οδηγεί σε έντονες αλλά όχι αξιόπιστες διαπροσωπικές σχέσεις, έτοιμοι να αυτοκαταστραφούν, είτε κόβοντας τον ίδιο τους τον εαυτό, είτε με τα ναρκωτικά και το αλκοόλ. Η εισαγωγή των ασθενών εις την κλινική, έστω και για λίγες ημέρες, είναι ικανή για την σωστή διάγνωση της μεθοριακής διαταραχής μέσω παρατήρησης, σωστού ιστορικού, κυρίως από την οικογένεια τους καθώς και από τους ίδιους.

Η επίδραση της συμβουλευτικής στις οικογένειες σε κρίση

*Καθηγήτριας Κοινωνικής και Ψυχολογίας (Συμπόσιο Αναστασίας Βαλεντίνη Ρήγα)
Δρ Σφακιανάκης Γεώργιος
Κέντρο Ψυχικής Παρέμβασης Δήμου Ρεθύμνης*

Μελετώνται κατά την διάρκεια 2 χρόνων τα αποτελέσματα συμβουλευτικής σε οικογένειες που βρίσκονται σε κρίση. Λαμβάνονται κυρίως υπόψη κοινωνικοί παράγοντες, η έντονη μετατόπιση του πληθυσμού από την ενδοχώρα, η κρίση αξιών, οι αλλαγές στάσης καθώς και η αστικοποίηση παλαιών στερεοτύπων που συνοδεύουν αυτή την μετακίνηση διαποτίζοντας τις συμπεριφορές των οικογενειών που μελετώνται. Είναι σημαντικό ότι μετά την συμβουλευτική μπορούμε να διαπιστώσουμε μια μεγαλύτερη ευελιξία και ανάπτυξη δεξιοτήτων διαχείρισης της κρίσης.

ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ:

Ο ρόλος των θετικών συναισθημάτων στην ψυχική υγεία

Πρόεδρος: Μ. Μωραΐτου

Ομιλητές: Μ. Μωραΐτου, Μ. Τσαγκαράκης, Α. Τσιρίκος, Γ. Βεργυρής

Συζητητής: Α. Σταλίκας

Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Ψυχολογίας, Αθήνα

Σε αυτό το συμπόσιο παρουσιάζονται τα ερευνητικά ευρήματα και οι θεωρητικές θέσεις που αφορούν το ρόλο της βίωσης θετικών συναισθημάτων και θετικών χαρακτηριστικών στις διαπροσωπικές σχέσεις, στο εργασιακό πλαίσιο, και στο χώρο της μητρότητας και της υγείας. Η κάθε παρουσίαση εστιάζεται στο δικό της πλαίσιο και κριτικά παραθέτει τα μέχρι τώρα ευρήματα και θεωρητικές προτάσεις, τις τάσεις στον θεωρητικό και ερευνητικό τομέα., καθώς και μια γενική ανασκόπηση των κυριότερων τέτοιων ερευνητικών ευρημάτων από τον ευρύτερο γνωστικό χώρο της ψυχικής υγείας.

Τα θετικά συναισθήματα στη μητρότητα

Μάρθα Μωραΐτου & Α. Σταλίκας

Τμήμα Μαιευτικής, ΤΕΙ Θεσσαλονίκης

Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Ψυχολογίας, Αθήνα

Η μετάβαση στη μητρότητα είναι μια περίοδος η οποία όταν μελετάται σε σχέση με ψυχολογικά χαρακτηριστικά, εστιάζεται σε παθολογικά χαρακτηριστικά η εμφάνιση των οποίων μπορεί να επηρεάσει την ομαλή κύηση και τοκετό, όπως για παράδειγμα η προγεννητική κατάθλιψη και οι αρνητικές της συνέπειες στη εγκυμοσύνη. Σε αντιπαράθεση έχει διεξαχθεί περιορισμένη έρευνα που αφορά την θετική διάθεση, συναισθήματα και χαρακτηριστικά προσωπικότητας (αυτοπεποίθηση, αισιοδοξία, εμπιστοσύνη κ.α.) και την επιρροή τους κατά την διάρκεια της κύησης, του τοκετού και της λοχείας. Οι τελευταίες τάσεις υποστηρίζουν ότι τα θετικά χαρακτηριστικά συμβάλουν σημαντικά στην προσαρμογή στη μητρότητα, στην καλή ψυχική και σωματική υγεία της γυναίκας – μητέρας και στην σχέση της με το νεογνό της.

Η επίδραση των θετικών συναισθημάτων στον χώρο της υγείας: βαθμός και ταχύτητα αποκατάστασης σε καρδιολογικούς ασθενείς

Α. Τσιρίκος¹, Α. Σταλίκας

¹Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Την τελευταία εικοσαετία έχει αναπτυχθεί ο χώρος της Ψυχολογίας των Θετικών Συναισθημάτων. Η έρευνα στον εν λόγω επιστημονικό χώρο αποσαφηνίζει τη σύνδεση μεταξύ θετικών χαρακτηριστικών προσωπικότητας και θετικών συναισθημάτων με την υποκειμενική αντίληψη ευζωίας (well-being) που αναπτύσσουμε. Παράλληλα, σε αμιγώς ιατρικό επίπεδο, τα θετικά συναισθήματα προσδιορίζουν το βαθμό και την ταχύτητα ανάρρωσης ή/και αποκατάστασης από νόσο. Στην παρουσίαση αυτή θα παρατεθούν τα αποτελέσματα αυτής της σύνδεσης σε καρδιολογικούς ασθενείς. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στις τελευταίες εξελίξεις της έρευνας για την επίδραση των θετικών συναισθημάτων στον ευρύτερο χώρο της υγείας, καθώς επίσης και θα προσδιοριστούν οι τάσεις της διεθνούς επιστημονικής κοινότητας τόσο σε ερευνητικό όσο και σε κλινικό επίπεδο.

Ερμηνείες αρνητικών συμπεριφορών ερωτικών συντρόφων: Η επίδραση των θετικών συναισθημάτων και της ενήλικης προσκόλλησης

Μ. Τσαγκαράκης¹, Α. Σταλίκας¹

¹ Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Οι ερμηνείες που κάνει ένα άτομο σε σχέση με τις αρνητικές συμπεριφορές του/της συντρόφου του ασκούν σημαντική επίδραση στην συμπεριφορά του ατόμου αυτού απέναντι στο/στη σύντροφό του. Έχουν αναγνωριστεί δύο βασικά πρότυπα ερμηνειών, αυτά που μεγιστοποιούν την σημασία μιας αρνητικής συμπεριφοράς για τη σχέση και αυτά που την ελαχιστοποιούν. Διαχρονικές μελέτες έχουν δείξει ότι τα πρότυπα ερμηνειών των αρνητικών συμπεριφορών που υιοθετεί το άτομο μπορούν να προβλέψουν την ικανοποίηση που βιώνει από τη σχέση. Η θεωρία της ενήλικης προσκόλλησης αποτελεί ένα πλαίσιο ένταξης των ατομικών διαφορών που παρατηρούνται στο πως οι άνθρωποι συμπεριφέρονται, σκέπτονται και αισθάνονται στις ερωτικές τους σχέσεις. Στην παρουσίαση αυτή θα παρατεθούν τα αποτελέσματα έρευνας αναφορικά με την επίδραση του τύπου ενήλικης προσκόλλησης στα βιωθέντα συναισθήματα μέσα στη σχέση και στις ερμηνείες για τις αρνητικές συμπεριφορές ερωτικών συντρόφων.

Η επίδραση των θετικών συναισθημάτων στην προσαρμοστικότητα και την υψηλή παραγωγικότητα στον χώρο της εργασίας

Γ. Βεργυρής¹, Α. Σταλίκας

¹Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Τις τελευταίες δεκαετίες η αίσθηση πίεσης και ανταγωνισμού για την κατάληψη και τη διατήρηση μιας θέσης στον εργασιακό χώρο, αλλά και για την ανέλιξη στην εργασιακή ιεραρχία γίνεται όλο και εντονότερη. Τίθεται λοιπόν το ερώτημα: «Ποιά είναι τα εφόδια αυτά που κάνουν τον εργαζόμενο καλά προσαρμοσμένο και παραγωγικό στον εργασιακό του χώρο;». Καθώς δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου ένα μορφωμένο και υψηλής ευφυΐας άτομο αποτυγχάνει τόσο στον επαγγελματικό όσο και στον προσωπικό τομέα, τα αίτια της επιτυχίας πρέπει να αναζητηθούν σε κατευθύνσεις άλλες από τις προφανείς. Το παραπάνω ερώτημα λοιπόν θα έπρεπε ίσως να αναδιατυπωθεί: «Ποιά είναι τα ψυχικά χαρακτηριστικά, έμφυτά ή επίκτητα, που κάνουν ένα άτομο καλά προσαρμοσμένο και παραγωγικό στον εργασιακό του χώρο;». Η συγκεκριμένη παρουσίαση λοιπόν, έχει σαν στόχο τη διερεύνηση των συστατικών εκείνων που οδηγούν σε ανώτερη επίδοση στον χώρο της εργασίας και προσπαθεί να δώσει απαντήσεις σε ερωτήματα σχετικά με το κατά πόσο τα συστατικά αυτά είναι έμφυτα ή μπορεί να προκύψουν από κάποια μορφή εκπαίδευσης.

Τίτλος εισήγησης: Ψυχαναλυτική προσέγγιση της δυσλεξικής συμπεριφοράς

Λάμπρος Σ. Σταύρου
Εργαστήριο Ειδικής και Θεραπευτικής Αγωγής (ΕΡ.Ε.Θ.Α.)
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Κατά την Ψυχαναλυτική ψυχολογία, δυσλεξία είναι η λειτουργική δυσπροσαρμογή του παιδιού στο χώρο και στο χρόνο, εστιασμένη στη γραφή και την ανάγνωση, που οφείλεται στη βλάβη των αντικειμενοτρόπων σχέσεων, δηλαδή στη βλάβη της συμβολοποιητικής διαδικασίας του σωματικού σχήματος, της εικόνας του σώματος του παιδιού και της διαλεκτικής των μεταβιβαστικών και αντιμεταβιβαστικών μηχανισμών.

Η δυσλειτουργία των κυρίαρχων συμβολοποιημένων κοινωνικοποιητικών διαμέσων, ήτοι της ανάγνωσης, της γραφής και των λογικομαθηματικών εννοιών, ως βασικών εργαλείων δεξιότητων, αποτελεί τη βασική υπόθεση για την ερμηνεία της δυσλεξικής συμπεριφοράς (πρώιμη ανίχνευση, διάγνωση) και τη συνακόλουθη ψυχοπαιδαγωγική παρέμβαση.

Συμπερασματικά, σημειώνουμε ότι η ψυχαναλυτική ψυχοθεραπεία παιδιών με δυσλεξική συμπεριφορά έδειξε ότι το παιδί μόνο διαμέσου της διαδικασίας για διαφοροποίηση του σωματικού του Εγώ (moi corporel) από το σωματικό Εγώ του Άλλου, και πρωτίστως εκείνου των γονέων του, όπως αργότερα, και του παιδαγωγού, εάν και εφόσον έχει εγκατασταθεί ανάμεσά τους μια προνομιούχα σχέση διαμέσου της διαλεκτικής των μεταβιβαστικών και αντιμεταβιβαστικών διαδικασιών, προετοιμάζεται για την ομαλή κατάκτηση της αντιστρεψιμότητας (reversibilite) των χωροχρονικών σχέσεων, στην οποία, ουσιαστικά, εισάγεται κατά την περίοδο των συγκεκριμένων λογικών ενεργειών 7-12 ετών (operations concretes). Τα ανωτέρω γίνονται φανερά στη συμπεριφορά παιδιών 5-8 ετών, όταν καλούνται να γράψουν μια σειρά από γραπτά σύμβολα.

**ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ:
ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ:ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ**

**Εθνική ταυτότητα μεταναστών/παλινοστούντων μαθητών:
Ψυχολογικοί και κοινωνικοί παράγοντες**

*Β. Παυλόπουλος, Μ. Ντάλλα, Φ. Μόττη-Στεφανίδη
Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα ΦΠΨ, Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Η εθνική ταυτότητα αναφέρεται στην αίσθηση του ανήκειν σε μία εθνική ομάδα. Στη διεθνή βιβλιογραφία, η μελέτη της εθνικής ταυτότητας γίνεται από τη σκοπιά τόσο της κοινωνικής ψυχολογίας (θεωρία της κοινωνικής ταυτότητας) όσο και της διαπολιτισμικής ψυχολογίας (μοντέλα για τον επιπολιτισμό). Στην ανακοίνωση αυτή παρουσιάζονται τα αποτελέσματα έρευνας για τη μελέτη της εθνικής ταυτότητας σε συνάρτηση με ψυχολογικούς παράγοντες (αυτοεκτίμηση, αυτοαποτελεσματικότητα) και κοινωνικούς παράγοντες (σχέσεις με την εσω-ομάδα και την ευρύτερη κοινωνία). Το δείγμα αποτελούνταν από περίπου 450 μαθητές Γυμνασίου (Αλβανικής καταγωγής, παλινοστούντες Πόντιοι και μετανάστες δεύτερης γενιάς), οι οποίοι φοιτούσαν σε σχολεία της Αττικής. Για τη μέτρηση της εθνικής ταυτότητας χρησιμοποιήθηκε η κλίμακα MEIM (Phinney, 1992), από τη βαθμολόγηση της οποίας προκύπτουν δύο παράγοντες (Αίσθηση του Ανήκειν, Αναζήτηση Ταυτότητας) και τρία στάδια διαμόρφωσης ταυτότητας (ανεξερεύνητη, εξερεύνηση, επίτευξη). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η εθνική ταυτότητα συνδέεται θετικά τόσο με την αυτοεκτίμηση και την αυτοαποτελεσματικότητα, όσο και με τις στάσεις απέναντι στην εσω-ομάδα (συμπατριώτες). Αντίθετα, δεν βρέθηκε συστηματική συσχέτιση της εθνικής ταυτότητας με τις στάσεις απέναντι στην εξω-ομάδα (γηγενείς). Τα ευρήματα συζητώνται σε συνάρτηση με τη βιβλιογραφία για την κοινωνική ταυτότητα και τον επιπολιτισμό.

Η Ευρωπαϊκή Κοινωνική Ταυτότητα στην Ελλάδα: Κοινωνικο- Ψυχολογική προσέγγιση

Σ. Ασημακόπουλος¹, Α. Παπαστυλιανού²

Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Η παρούσα έρευνα διδακτορικής διατριβής διερευνά την επίδραση των κοινωνικο-ψυχολογικών παραγόντων και των πολιτισμικών εννοιών του ιδιοκεντρισμού και του αλλοκεντρισμού στη διαμόρφωση (α) της τωρινής Ευρωπαϊκής ταυτότητας και (β) της μελλοντικής Ευρωπαϊκής ταυτότητας σε δείγμα Ελλήνων φοιτητών. Το δείγμα αποτελείται από N=319 (161 γυναίκες και 158 άνδρες) άτομα με μέσο όρο ηλικίας M=21,8. Τα δεδομένα έχουν συλλεχθεί με τη συμπλήρωση ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου αυτο-αναφοράς και 30 ημι-δομημένες συνεντεύξεις με τμήμα των συμμετεχόντων στην έρευνα στο διάστημα Μαΐου - Ιουνίου 2004. Το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει 68 ερωτήσεις σχετικά με τη γνώση θεσμών και οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το βαθμό πληροφόρησης και ενδιαφέροντος όσον αφορά στις πολιτικές εξελίξεις στην ενωμένη Ευρώπη, την εθνική ταυτότητα, τη στάση απέναντι στο ευρώ, τις πολιτισμικές διαστάσεις του ιδιοκεντρισμού και του αλλοκεντρισμού, την τωρινή ευρωπαϊκή ταυτότητα και την μελλοντική ευρωπαϊκή ταυτότητα. Αρχικά αποτελέσματα της μελέτης καταδεικνύουν στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις των κάθετων διαστάσεων του ιδιοκεντρισμού στη διαμόρφωση της μελλοντικής Ευρωπαϊκής ταυτότητας, το οποίο επαληθεύεται και από συνακόλουθες αναλύσεις παλινδρόμησης με κυρίους άξονες την τωρινή και τη μελλοντική Ευρωπαϊκή ταυτότητα. Η έρευνα συνεχίζεται με την παράλληλη ανάλυση των δεδομένων που προέκυψαν από τα ερωτηματολόγια και τις συνεντεύξεις.

Η συλλογική αυτοεκτίμηση ως αίτιο και αιτιατό της ενδο-ομαδικής μεροληψίας: διερεύνηση υπό το πρίσμα της θεωρία της Κοινωνικής Ταυτότητας

Ε. Λαμπρίδης

Τμήμα Φ. Π. Ψ. – Τομέας Ψυχολογίας – Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

Η έρευνα αυτή αποπειράται να προσφέρει μια «δίκαιη» εξέταση στην Υπόθεση της Αυτοεκτίμησης (Abrams & Hogg, 1988) της θεωρίας της Κοινωνικής Ταυτότητας. Οι σχετικές έρευνες καταθέτουν αντικρουόμενα αποτελέσματα σχετικά με την ισχύ του ενός εκ των δύο θεωρητικών μερών της, εστιάζοντας την αντιπαράθεσή τους στο δυνητικό ρόλο της αυτοεκτίμησης ως αιτίου ή αιτιατού της ενδο-ομαδικής μεροληψίας. Η θέση που προτείνεται εδώ είναι ότι η διαφωνία προέρχεται από την παράβλεψη καιρίων θεωρητικών πτυχών του θέματος, με συνέπεια την υποτίμηση του κομβικού ρόλου της συλλογικής πτυχής της έννοιας του εαυτού. Έτσι, σχεδιάστηκε και εφαρμόστηκε πειραματική διαδικασία διομαδικού ανταγωνισμού με τη συμμετοχή 48 φοιτητών και φοιτητριών, οι οποίοι συγκρότησαν τυχαία επιλεγμένες μικρές ομάδες εργασίας. Κύριο εργαλείο μέτρησης ήταν η κλίμακα της συλλογικής αυτοεκτίμησης των Luhtanen & Crocker (1992) και τα ευρήματα βασίστηκαν στην, προ- και μετα- τον μεθοδολογικό χειρισμό, μέτρηση της συλλογικής αυτοεκτίμησης, καθώς και στην εκτίμηση της εκδήλωσης ενδο-ομαδικής μεροληψίας των συμμετεχόντων με τη χρήση κλίμακας επιθετικών προσδιορισμών. Τα αποτελέσματα υποστηρίζουν την ισχύ και των δύο θεωρητικών μερών της Υπόθεσης, υποδεικνύοντας ότι αυτή αφορά σε ένα ορισμένο σύστημα κανόνων σχετικά με συγκεκριμένες συνθήκες διομαδικού ανταγωνισμού, στις οποίες η θέση των ομάδων (status) διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο για τη συμπεριφορά τους και την εκδήλωση ενδο-ομαδικής μεροληψίας.

ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ:

Νευρογνωστικές προσεγγίσεις στη νοητική καθυστέρηση

Πρόεδρος: Σ. Σταυρακάκη¹

Συζητητής: Α. Αλευριάδου²

¹ Τμήμα Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσ/νίκης, Θεσ/νίκη

² Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Φλώρινα

Το συμπόσιο αυτό επικεντρώνει σε θέματα γνωστικών λειτουργιών στη νοητική καθυστέρηση. Εξετάζεται η γλώσσα, μνήμη και η χρήση των γνωστικών στρατηγικών σε άτομα με σύνδρομο Williams, σύνδρομο Turner και οργανική νοητική καθυστέρηση ποικίλης αιτιολογίας στη βάση ψυχομετρικών εργαλείων και νευροψυχολογικών έργων. Παρά το διαφορετικό προφίλ των πληθυσμών με νοητική καθυστέρηση που εξετάζονται, τα ερωτήματα που τίθενται είναι κοινά. Ειδικότερα, το συμπόσιο αυτό επιχειρεί να απαντήσει σε θέματα που αφορούν α. το εύρος των γνωστικών διαταραχών στη νοητική καθυστέρηση: κατά πόσο οι εμφανιζόμενες διαταραχές σε ένα γνωστικό τομέα έχουν επιλεκτικό χαρακτήρα ή αντίθετα κατά πόσο αφορούν το σύνολο μιας γνωστικής λειτουργίας; β. το χαρακτήρα της γνωστικής ανάπτυξης στη νοητική καθυστέρηση: κατά πόσο αποκλίνει από τη φυσιολογική ανάπτυξη ή αντίθετα κατά πόσο ακολουθεί φυσιολογικά αναπτυξιακά 'μονοπάτια'. Τα θέματα που αναπτύσσονται αφορούν λεξιλογικές και μορφολογικές ικανότητες στο σύνδρομο Williams, μνήμη στο σύνδρομο Turner και γνωστικές στρατηγικές στη νοητική καθυστέρηση οργανικής αιτιολογίας. Τα παραπάνω θέματα αναπτύσσονται στα πλαίσια σύγχρονων ψυχολογικών προσεγγίσεων για τη νοητική καθυστέρηση ενώ, παράλληλα, συζητούνται και οι πιθανές συνέπειες για την εκπαίδευση.

Γλωσσικοί κανόνες στο σύνδρομο Williams: η περίπτωση του Ελληνικού αορίστου

Σ. Σταυρακάκη¹, Η. Clahsen²

¹ Τμήμα Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσ/νίκης, Θεσ/νίκη

² Τμήμα Γλωσσών και Γλωσσολογίας, Πανεπιστήμιο του Essex, Colchester

Ο σχηματισμός τύπων αορίστου από παιδιά με σύνδρομο Williams βρίσκεται στο επίκεντρο μιας συζήτησης για το χαρακτήρα της γλωσσικής ανάπτυξης στο σύνδρομο Williams. Στην παρούσα έρευνα εξετάστηκε η κατάκτηση του συντελεσμένου σιγματικού και μη σιγματικού αορίστου από 5 παιδιά-φυσικούς ομιλητές της Ελληνικής με σύνδρομο Williams (μέσος όρος νοητικής ηλικίας: 5,7) και από μια ομάδα ελέγχου νοητικής ηλικίας. Κατά την πειραματική διαδικασία χρησιμοποιήθηκε ένα έργο επιλογής εικόνας το οποίο υποστηρίχθηκε από το Τεστ Συντελεσμένου Αορίστου (The Perfective Past Tense Test, Clahsen & Stavrakaki 2004). Το τεστ αυτό περιλαμβάνει υπαρκτά ρήματα με σιγματικό και μη σιγματικό αόριστο, ψευδορήματα που αντιστοιχούν σε υπαρκτά ρήματα αλλά και ψευδορήματα που δεν αντιστοιχούν σε υπαρκτά ρήματα. Τα αποτελέσματα έδειξαν πως τα παιδιά με σύνδρομο Williams είχαν την ίδια επίδοση με τα παιδιά της νοητικής ομάδας ελέγχου στα υπαρκτά ρήματα. Ωστόσο, έδειξαν σημαντικά υψηλότερη προτίμηση για σιγματικούς τύπους στα μη σιγματικά ψευδορήματα καθώς και στα ψευδορήματα που δεν αντιστοιχούν σε υπαρκτά ρήματα. Υποστηρίζεται πως η γλωσσική ανάπτυξη όσον αφορά το συντελεσμένο αόριστο στο σύνδρομο Williams είναι φυσιολογική αλλά στηρίζεται στην υπερχρησιμοποίηση των σιγματικών τύπων και των γλωσσικών κανόνων που διέπουν αυτούς τους τύπους.

Η ανάπτυξη της χρήσης των γνωστικών στρατηγικών από αγόρια με και χωρίς νοητική καθυστέρηση: Ομοιότητες και διαφορές

Α. Αλευριάδου¹, Ε.Τσακιρίδου²

¹ Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Φλώρινα

² Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Φλώρινα

Στην παρούσα έρευνα εξετάστηκε η ανάπτυξη της χρήσης των γνωστικών στρατηγικών από αγόρια με και χωρίς νοητική καθυστέρηση, χρησιμοποιώντας το Έργο των Εγγεγραμμένων Σχημάτων. Για το σκοπό αυτό εξετάστηκαν 60 άρρενες, 30 με ελαφρά νοητική καθυστέρηση οργανικής αιτιολογίας (15 χαμηλότερης νοητικής ηλικίας, μέσος όρος 5.7 έτη, 15 υψηλότερης νοητικής ηλικίας, μέσος όρος 8.1 έτη) και 30 άρρενες με τυπική ανάπτυξη, εξισωμένοι με τα πρώτους ως προς τη νοητική ηλικία. Στους συμμετέχοντες δόθηκαν τέσσερις στρατηγικές μειούμενης δυσκολίας με στόχο να λύσουν μια παραλλαγή του έργου των Εγγεγραμμένων Σχημάτων. Η λογαριθμική-γραμμική ανάλυση έδειξε ότι τα αγόρια χωρίς νοητική καθυστέρηση έκαναν συχνότερη χρήση της πρώτης στρατηγικής σε σχέση με τα αγόρια με νοητική καθυστέρηση. Επιπρόσθετα, η τέταρτη στρατηγική χρησιμοποιούνταν περισσότερο από τα αγόρια χαμηλότερης νοητικής ηλικίας παρά από αυτά της υψηλότερης. Ο ρυθμός της ανάπτυξης των στρατηγικών ήταν ταχύτερος στα αγόρια χωρίς νοητική καθυστέρηση, ενώ τα αγόρια με νοητική καθυστέρηση ακολουθούσαν παρόμοια ανάπτυξη αλλά με πιο αργό ρυθμό. Τα ευρήματα σχολιάζονται στα πλαίσια των σύγχρονων θεωριών της νοητικής καθυστέρησης.

Λεξιλόγιο στο σύνδρομο Williams

Μ. Κοσμίδου¹, Σ. Σταυρακάκη², Μ. Τσιλιμπίκα³

¹ Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσ/νίκη

² Τμήμα Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσ/νίκη

³ Τμήμα Φιλολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσ/νίκη

Το σύνδρομο Williams είναι ένα σπάνιο γενετικό σύνδρομο που συνοδεύεται από ελαφριά έως μέτρια νοητική υστέρηση και ανομοιογενές γνωστικό προφίλ, λόγω της αναντιστοιχίας που παρατηρείται μεταξύ οπτικοχωρικής και λεκτικής-ακουστικής μνήμης. Τα ερευνητικά πορίσματα όσον αφορά τη γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών με σύνδρομο Williams είναι αντιφατικά: ορισμένοι ερευνητές υποστηρίζουν πως η γλωσσική ανάπτυξη στα παιδιά αυτά είναι φυσιολογική ενώ άλλοι όχι. Η παρούσα έρευνα εξετάζει τη γλωσσική ικανότητα στον τομέα του λεξιλογίου τεσσάρων παιδιών με σύνδρομο Williams χρονολογικής ηλικίας 10.5-13.5 ετών. Παρουσιάζεται η επίδοση των παιδιών σε ψυχομετρικά έργα λεκτικής ροής και σημασιολογικής κατηγοριοποίησης-κατονομασίας και στη συνέχεια συγκρίνεται με αυτή ομάδας ελέγχου νοητικής ηλικίας. Τα παιδιά με σύνδρομο Williams δείχνουν υψηλότερη επίδοση στη δοκιμασία της φωνολογικής ροής απ' ό,τι σε αυτή της σημασιολογικής, καθώς και χαμηλότερη επίδοση στο υπο-έργο της κατανόησης απ' ό,τι σε αυτό της παραγωγής στο λεξικο-σημασιολογικό τεστ ομοειδών αντικειμένων. Παράλληλα, διαπιστώνεται υψηλότερη επίδοση της πειραματικής ομάδας σε σχέση με την ομάδα ελέγχου στη δοκιμασία φωνολογικής ροής και χαμηλότερη επίδοση στη δοκιμασία σημασιολογικής κατηγοριοποίησης και κατονομασίας. Τα αποτελέσματα αυτά αναλύονται στο πλαίσιο πρόσφατων θεωρητικών προσεγγίσεων στο σύνδρομο.

Μνήμη στο σύνδρομο Turner: μια μελέτη περίπτωσης

M. Γάνου¹, C. Temple²

1,2 Τμήμα Ψυχολογίας-Αναπτυξιακή Νευροψυχολογία, Πανεπιστήμιο του Essex, Colchester

Το σύνδρομο Turner, είναι μία γενετική διαταραχή η οποία επηρεάζει ένα στα 2.000 με 2.500 κορίτσια και επισυμβαίνει όταν ένα από τα δύο Χ χρωμοσώματα που κατά φύση βρίσκονται στο θύλη γένος λείπει ή είναι ατελές. Προηγούμενες μελέτες σε εφήβους και νεαρούς ενήλικες με σύνδρομο Turner, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι τα άτομα αυτά, παρουσιάζουν ένα συγκεκριμένο νευροψυχολογικό προφίλ που χαρακτηρίζεται από ανεπτυγμένη γλωσσική μνήμη και αδύναμη οπτικοχωρική μνήμη. Η καινοτομία της συγκεκριμένης έρευνας έγκειται στο γεγονός ότι για πρώτη φορά, εξετάζεται η μνήμη σε ένα πολύ μικρό κοριτσάκι, μόλις πέντε ετών την JC με σύνδρομο Turner. Η JC εξετάστηκε σε μία ποικιλία από τεστ μνήμης τα αποτελέσματα των οποίων συγκρίθηκαν με τα αποτελέσματα 22 φυσιολογικών κοριτσιών της ίδιας ηλικίας. Τα συμπεράσματα της έρευνας αυτής επισημαίνουν τις δυσκολίες που παρουσιάζουν τα παιδιά με το σύνδρομο Turner στην οπτικοχωρική μνήμη. Όσον αφορά την γλωσσική μνήμη, ενώ στο σύνολό της καταδεικνύεται ακέραη, παρατηρούνται συγκεκριμένες δυσκολίες μνήμης σε γλωσσικό επίπεδο οι οποίες σχετίζονται με το σύνδρομο και οι οποίες δεν έχουν μέχρι τώρα επισημανθεί. Τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης έρευνας συμφωνούν με τις θεωρίες ανάπτυξης που υποστηρίζουν ότι η μνήμη αποτελείται από ξεχωριστά υπομήμηματα τα οποία αναπτύσσονται ανεξάρτητα το ένα από το άλλο.

ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ: Η Ανάπτυξη του Παιδιού και οι Παροχές Υπηρεσιών Προσχολικών Ιδρυμάτων

Εισαγωγή Συμποσίου

Οι προβληματισμοί στο χώρο της προσχολικής φροντίδας και αγωγής είναι πολλαπλοί.

Αντικείμενο του Συμποσίου είναι η παρουσίαση, η κριτική ανάλυση και η ερμηνεία των χαρακτηριστικών που έχουν προσλάβει οι θεσμοί φροντίδας και αγωγής στη χώρα μας.

Στόχος είναι η κατανόηση των πολλαπλών προβληματισμών του χώρου αυτού και η διαμόρφωση ενός πλαισίου που να κυμαίνεται μεταξύ της πολιτικής της φροντίδας και αγωγής του μικρού παιδιού και της κοινωνικής πολιτικής του κράτους μας.

Οι συγγραφείς και οι περιλήψεις των θεματικών του Συμποσίου είναι οι εξής:

1. Επαγγελματική εξάντληση παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας

*Τούλα Μάντζου, Καθηγήτρια Αναπτυξιακής Ψυχολογίας
Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας, ΤΕΙ Ηπείρου*

Περίληψη:

Τα προσχολικά ιδρύματα αποτελούν απαιτητικούς και προκλητικούς εργασιακούς χώρους. Οι εργαζόμενοι παιδαγωγοί στους χώρους αυτούς, απαιτούνται να διαθέτουν και να επιδεικνύουν σε καθημερινή βάση πληθώρα δεξιοτήτων για την εξασφάλιση υψηλής παροχής υπηρεσιών ποιότητας στον εργασιακό τους χώρο, με αποτέλεσμα η ομάδα αυτή, πιθανώς, να αποτελεί ομάδα υψηλού κινδύνου επαγγελματικής εξάντλησης.

Η επαγγελματική εξάντληση έχει διερευνηθεί, μεταξύ άλλων παραγόντων, ως αποτέλεσμα προσωπικών ή συγκρουόμενων εργασιακών χαρακτηριστικών, ασάφεια ως προς τον εργασιακό ρόλο, έλλειψη επικοινωνίας και κοινωνικής στήριξης, ή ακόμη και αποτέλεσμα επαγγελματικής εμπειρίας.

Με την παρούσα έρευνα σηματοδοτείται η έναρξη διερεύνησης της επαγγελματικής εξάντλησης παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας, εφόσον στη χώρα μας το θέμα αυτό δεν έχει διερευνηθεί έως σήμερα. Το υιοθετούμενο θεωρητικό μοντέλο είναι κοινωνικο-οικολογικής προσέγγισης, το οποίο παρέχει ένα αποτελεσματικό πλαίσιο ανάλυσης μεταξύ προσωπικών και χαρακτηριστικών του συγκεκριμένου οργανωτικού πλαισίου. Συγκεκριμένα θα διερευνηθούν οι αντιλήψεις των παιδαγωγών ως προς τον εργασιακό τους χώρο και η συσχέτισή με την επαγγελματική τους εξάντληση. Θα χρησιμοποιηθεί η κλίμακα ECWES (Early Childhood Work Environment Survey – Jorde-Bloom, 1989) και η κλίμακα MBI (Maslack Burnout Inventory – Maslack & Jackson, 1986).

Η κατανόηση των επαγγελματικών αγχογόνων καταστάσεων των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας και των τρόπων με τους οποίους διαπραγματεύονται, είναι ουσιώδεις για την εξασφάλιση υψηλών παρεχόμενων υπηρεσιών στα προσχολικά ιδρύματα.

2. Προγράμματα και Δραστηριότητες σε Κρατικούς Παιδικούς Σταθμούς

*Αντώνης Παπαθανασίου, Αναπληρωτής καθηγητής Παιδαγωγικών
Τμήμα Επικοινωνίας και Δημοσίων Σχέσεων, ΤΕΙ Ιονίων Νήσων*

Περίληψη:

Σε δείγμα 112 Παιδικών Σταθμών της χώρας, διερευνήθηκε κατά πόσο το Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα του Υπουργείου Παιδείας, το οποίο έχει δοθεί από το 1988, εφαρμόζεται ή όχι.

Μέσω συστηματικών παρατηρήσεων, καταγράφηκε και διαπιστώθηκε η διαφορά ανάμεσα στη θεωρητική βάση του Νέου Αναλυτικού Προγράμματος και στην πρακτική εφαρμογή και υλοποίηση του, η οποία και δεν διαπιστώθηκε από τα δεδομένα της παρούσας εργασίας. Επίσης με ερωτηματολόγιο, καταγράφηκαν οι πεποιθήσεις και αντιλήψεις των παιδαγωγών ως προς το επάγγελμά τους και διαπιστώθηκε η μη εφαρμογή αυτών στις καθημερινές δραστηριότητες των παιδιών στους Κρατικούς Παιδικούς Σταθμούς.

3. Αναπτυξιακή ψυχολογική έρευνα και διαμόρφωση κοινωνικής πολιτικής: Η διεθνής εμπειρία

*Κωνσταντίνος Πετρογιάννης Αναπλ. Καθηγητής Αναπτυξιακής Ψυχολογίας
Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης στην Προσχολική Ηλικία (ΤΕΕΠΗ)
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης*

Περίληψη:

Τη στιγμή που πολλά κράτη αναγνωρίζουν όλο και περισσότερο τη σημασία που έχουν για την ομαλή ψυχολογική ανάπτυξη των παιδιών τα προσχολικά πλαίσια αγωγής χρηματοδοτώντας μεγάλη έκταση έρευνες ούτως ώστε να λάβουν πολιτικές αποφάσεις και να προβούν σε σχετικές πράξεις στη βάση έγκυρων, αξιόπιστων και επαρκών επιστημονικών ευρημάτων και προτάσεων, στην Ελλάδα ελάχιστες μόνο μεμονωμένες ερευνητικές προσπάθειες έχουν καταγραφεί τα τελευταία χρόνια ενώ και οι όποιες πολιτικές αποφάσεις έχουν ληφθεί στερούνται επαρκούς εντόπιας επιστημονικής τεκμηρίωσης.

Στην παρούσα ανακοίνωση επιχειρείται να αναδειχθεί η σημασία της σχέσης μεταξύ της αναπτυξιακής ψυχολογικής έρευνας και διαμόρφωσης κοινωνικής πολιτικής στο συγκεκριμένο πεδίο με βάση τη διεθνή εμπειρία και να υποδειχθούν τομείς έρευνας που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σταδιακά σε μια πιο σοβαρή αντιμετώπιση των προσχολικών πλαισίων αγωγής από τους αρμόδιους φορείς που έχουν την ευθύνη λειτουργίας τους.

4. Αναπτυξιακά Κατάλληλες Παιδαγωγικές Πρακτικές και ο αντίκτυπός τους στη γνωστική και κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού

*Θεανώ Τσακίρη
Υποψήφια διδάκτωρ (University of London - Birkbeck College)
Βρεφονηπιοκόμος (MA Education, University of London-Institute of Education)*

Περίληψη:

Στην παρούσα ανακοίνωση συνοψίζονται οι θεωρητικές και μεθοδολογικές διαστάσεις εμπειρικής έρευνας που είχε ως στόχο τη μελέτη παραμέτρων της ποιότητας των υπηρεσιών που παρέχονται σε προσχολικά κέντρα, σε συνδυασμό με ατομικά και οικογενειακά χαρακτηριστικά των παιδιών που συμμετείχαν στη μελέτη, και των πιθανών επιδράσεων τους στη γνωστική και/ή κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε 20 Δημοτικούς Παιδικούς Σταθμούς που ανήκουν σε 4 διαφορετικές Τοπικές Αυτοδιοικήσεις της Αττικής. Η συλλογή των δεδομένων έγινε από τον Οκτώβριο του 2000 έως τον Ιούλιο του 2002 και διενεργήθηκε σε δύο φάσεις. Τα παιδιά που συμμετέχουν και στις δυο φάσεις της έρευνας είναι 110 συνολικά, γεννημένα από το Μάιο έως το Δεκέμβριο του 1997.

Για την αξιολόγηση της ποιότητας των παιδαγωγικών διαδικασιών χρησιμοποιήθηκε η Κλίμακα Αξιολόγησης Περιβάλλοντος Πρώτης Παιδικής Ηλικίας (Early Childhood Environment Rating Scale Revised ECERS-R) (Harms, Clifford and Cryer, 1998) και η Κλίμακα Αλληλεπίδρασης Παιδαγωγού-Παιδιών (Caregiver Interaction Scale CIS) (Arnett, 1989). Για την εκτίμηση της γνωστικής ανάπτυξης και προόδου των νηπίων χρησιμοποιήθηκαν οι Βρετανικές Κλίμακες Ικανοτήτων (British Ability Scales 2nd Ed., BAS-II) (Elliot et al., 1996). Για την αξιολόγηση της κοινωνικο-συναισθηματικής ανάπτυξης των νηπίων ζητήθηκε από τη παιδαγωγό της τάξης να συμπληρώσει το Ερωτηματολόγιο Κοινωνικής Συμπεριφοράς του Παιδιού (The Child Social Behaviour Questionnaire, CSBQ) (Hogan et al., 1992). Επίσης, πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις με τους γονείς των παιδιών για πληροφορίες που αφορούν τα προσωπικά χαρακτηριστικά και το οικογενειακό περιβάλλον. Πληροφορίες για το κάθε προσχολικό κέντρο πάρθηκαν επίσης μέσα από συνεντεύξεις με τις διευθύντριες των παιδικών σταθμών.

Τα ευρήματα της έρευνας αναμένεται να συνεισφέρουν επιστημονικά στον επίκαιρο διάλογο για τα χαρακτηριστικά που πρέπει να έχει η κατάλληλη προσχολική αγωγή και φροντίδα.

ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ:

Κλινικά ψυχομετρικά εργαλεία και συστήματα ταξινόμησης

Πρόεδρος: Κάκουρος Ευθύμιος

Συζητητής: Σταλίκας Αναστάσιος

Τα συστήματα ταξινόμησης των ψυχικών διαταραχών και τα ψυχομετρικά εργαλεία αποτελούν, στις περισσότερες περιπτώσεις, τα βασικά εργαλεία στα οποία στηρίζουν οι ειδικοί της ψυχικής υγείας τη διαγνωστική τους προσπάθεια όταν καλούνται να ορίσουν το είδος και την έκταση των προβλημάτων συμπεριφοράς. Με βάση τα ίδια αυτά εργαλεία διεξάγονται τις περισσότερες φορές και οι επιδημιολογικές έρευνες. Οι κλινικοί ψυχολόγοι, και όσοι άλλοι δραστηριοποιούνται στο χώρο της ψυχικής υγείας ήθελαν πάντα να πιστεύουν πως τα εργαλεία αυτά, όσο θα βελτιώνονται θα διευκολύνουν ολοένα και περισσότερο την μεταξύ τους επικοινωνία και θα οδηγούν στην αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των προβλημάτων συμπεριφοράς. Για τους χρήστες όμως αυτών των εργαλείων φαίνεται πως οι προσδοκίες τους πολύ συχνά δεν επιβεβαιώνονται και οι αποδέκτες των υπηρεσιών τους δεν είναι σίγουρο ότι επωφελούνται από την ανάπτυξη των ψυχομετρικών εργαλείων και των συστημάτων ταξινόμησης.

Τα κυρίαρχα σήμερα συστήματα ταξινόμησης των ψυχικών διαταραχών (DSM-IV & ICD-10) είναι κατηγορικά και δεν στηρίζονται σε συγκεκριμένη θεωρητική βάση η οποία να εστιάζει στην αιτιολογία. Επίσης, στη λογική αυτών των συστημάτων, οι διαταραχές εκλαμβάνονται ουσιαστικά ως χαρακτηριστικά του ατόμου και όχι ως αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης του με το περιβάλλον του.

Στα πλαίσια του συμποσίου αυτού παρουσιάζονται ορισμένοι προβληματισμοί και βασικές επιφυλάξεις ως προς τους περιορισμούς ή ακόμη και τα προβλήματα τα οποία μπορεί να δημιουργεί στην κλινική πρακτική η χρήση συστημάτων ταξινόμησης και ψυχομετρικών εργαλείων.

Η στάθμιση της Κλίμακας Βαθμολόγησης της ΔΕΠ/Υ – IV (ADHD Rating Scale – IV) σε ελληνικό πληθυσμό

*Καλαντζή – Αζίζι, Α., Αγγελή, Κ. & Ευσταθίου, Γ.
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Η Κλίμακα Βαθμολόγησης της ΔΕΠ/Υ – IV (ADHD Rating Scale – IV) (DuPaul, Power, Anastorouios, & Reid, 1998) αποτελεί μία κλίμακα αξιολόγησης των συμπτωμάτων της Διαταραχής Ελλειμματικής Προσοχής/Υπερκινητικότητας που βασίζεται στα κριτήρια του DSM – IV. Η κλίμακα συμπληρώνεται από γονείς/κηδεμόνες και εκπαιδευτικούς (για το λόγο αυτό υπάρχουν δύο αντίστοιχες μορφές της κλίμακας). Θα γίνει παρουσίαση των διαδικασιών που ακολουθήθηκαν κατά τη διαδικασία της στάθμισης της κλίμακας στον ελληνικό πληθυσμό:

1. Πιλοτική έρευνα σε περιορισμένο δείγμα προκειμένου να εξεταστεί η παραγοντική δομή της αρχικής μορφής της μεταφρασμένης κλίμακας και οι βασικές ψυχομετρικές της ιδιότητες και να διαμορφωθεί η τελική μορφή της.
2. Ανάλυση παραγόντων της κλίμακας για γονείς/κηδεμόνες σε δείγμα 2.994 παιδιών ηλικίας 4 – 18 ετών, που φοιτούσαν από το προνήπιο έως και την τρίτη λυκείου και της κλίμακας για εκπαιδευτικούς σε δείγμα 775 παιδιών της ίδια ηλικίας. Τα παιδιά αυτά προέρχονταν από σχολεία 19 νομών της χώρας, στα οποία η αντιστοίχιση των αστικών, ημιαστικών και αγροτικών περιοχών ήταν σύμφωνη με τα δεδομένα της απογραφής της Ελληνικής Στατιστικής Υπηρεσίας του 2001.
3. Εξαγωγή κανονιστικών δεδομένων σε δείγμα 2000 τυχαίως επιλεγμένων μαθητών από το δείγμα της ανάλυσης παραγόντων
4. Αξιολόγηση της αξιοπιστίας εσωτερικής συνέπειας, της μεταξύ βαθμολογητών αξιοπιστίας και της εγκυρότητας συγχρονικής συνάφειας (με το Conners – 28) σε δείγμα 483 παιδιών που φοιτούσαν από το νηπιαγωγείο ως την έκτη δημοτικού.
5. Αξιολόγηση της διακρίνουσας εγκυρότητας και της προβλεπτικής εγκυρότητας σε κλινικό δείγμα 66 παιδιών που είχαν λάβει τη διάγνωση της ΔΕΠ/Υ και καθορισμός των κλινικών ουδών.

Αντιπαράθεση Παραδοσιακών και Συμπεριφορικών Μέσων Αξιολόγησης και Ταξινόμησης

Αγγελική Γενά

Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών

Στην κλινική ψυχολογία η ταξινόμηση των ποικίλων ψυχοπαθολογικών διαταραχών ξεκίνησε όταν τα ψυχολογικά προβλήματα αντιμετωπιζόνταν ως νοσολογικές ενότητες υπό το πρίσμα ενός ιατροκεντρικού προσανατολισμού. Υπ' αυτό το πρίσμα, τα αίτια των ψυχολογικών διαταραχών αναζητούνταν κατά παρόμοιο τρόπο με τον τρόπο που εξετάζονταν τα αίτια των σωματικών νόσων. Προκειμένου να διερευνηθούν οι διαταραχές που εμφάνιζαν τα παιδιά, οι έφηβοι και οι ενήλικες εξετάζονταν τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας ή του ψυχισμού τους και όχι οι αμφίδρομες σχέσεις ατόμου και ποικίλων περιβαλλοντικών παραγόντων, ως πιθανά αίτια για την πρόκληση ή την ενίσχυση της διαταραχής. Η συμπεριφορική και η γνωστική προσέγγιση, οι οποίες αναπτύχθηκαν ως επιστημολογικά παραδείγματα σαφώς διαχωρισμένα από τη φιλοσοφία και την ιατρική, ήλθαν σε πλήρη αντιπαράθεση με τα ιατροκεντρικά, ντετερμινιστικά μοντέλα αξιολόγησης, ταξινόμησης και ερμηνείας των ψυχολογικών διαταραχών.

Κύριο στόχο της παρούσας εισήγησης αποτελεί, αφενός η αντιπαράθεση των παραδοσιακών μοντέλων αξιολόγησης, ταξινόμησης και ερμηνείας των ψυχολογικών προβλημάτων με τα αξιολογικά-ταξινομικά μοντέλα που εισήχθησαν από τη συμπεριφορική προσέγγιση και αφετέρου η ανάδειξη των πλεονεκτημάτων που προκύπτουν από τους λειτουργικούς τρόπους αξιολόγησης αυτών των προβλημάτων, εν αντιθέσει με τον ιατροκεντρικό και συμπτωματοκεντρικό προσανατολισμό με τον οποίο ξεκίνησε η κλινική ψυχολογία.

Συστήματα εκτίμησης στην οικογενειακή θεραπεία Θέσεις και αντιθέσεις

Αναστασία Τσαμπαρλή

ΠΤΔΕ – Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Η συστηματική εκτίμηση της οικογένειας συμπίπτει με την εμφάνιση του παραδείγματος της οικογενειακής θεραπείας. Η οικογενειακή θεραπεία εισήγαγε μια διαφορετική διαγνωστική μεθοδολογία ως συνέπεια της καινοτόμου, για την εποχή της, συστημικής προσέγγισης. Το σύστημα αξιολόγησης της οικογένειας χαρακτηρίζεται από τα εξής: α) Δίνει έμφαση στην υγεία και όχι στην ψυχοπαθολογία. Η ίδια η έννοια της ψυχοπαθολογίας έχει αμφισβητηθεί και έχει αντικατασταθεί από την έννοια του βαθμού λειτουργικότητας του οικογενειακού συστήματος σε μια δεδομένη χρονική στιγμή του κύκλου ζωής της οικογένειας. β) Το σύμπωμα συνιστά τμήμα μιας ευρύτερης διεργασίας της οικογένειας και επομένως ο ρόλος και η γενικότερη λειτουργία του συνυφαίνεται με τη λειτουργία της συγκεκριμένης οικογένειας. Η ερμηνεία της δυσλειτουργικής συμπεριφοράς, συνεπώς, συνδέεται με την ιδιοσυστασία μιας οικογένειας και θα πρέπει να ανακαλυφθεί από τον ειδικό σε συνεργασία με την ίδια την οικογένεια.

Τέλος, η εκτίμηση της οικογενειακής λειτουργίας δεν βασίζεται σε μια μονοδιάστατη και συνεκτική μεθοδολογία. Η συνύπαρξη διαφορετικών μοντέλων εκτίμησης αλλά και θέσεων και αντιθέσεων αντανακλούν την εξελικτική πορεία της ίδιας της οικογενειακής θεραπείας από την αρχή της εμφάνισής της έως σήμερα.

Συστήματα ταξινόμησης ως συστήματα προκατάληψης

Μίκα Χαρίτου-Φατούρου

Ομότιμη Καθηγήτρια Τμήματος Ψυχολογίας Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Η εισήγηση θα προσπαθήσει να υποστηρίξει την άποψη ότι τα Συστήματα Ταξινόμησης της λεγόμενης ανώμαλης ή παθολογικής συμπεριφοράς του ατόμου έχουν πολύ περιορισμένη χρησιμότητα σε ότι αφορά την αποτελεσματικότητα της ψυχοθεραπευτικής διαδικασίας.

Θα βασιστεί: α) Στις μετα-αναλύσεις της επίδρασης της ψυχοθεραπείας, β) Στις μελέτες γυναικών ερευνητριών σχετικά με την ανακολουθία των Οδηγών Ψυχικών Νόσων, όπως π.χ. το DSM-III-R αναφορικά με τον υγιή ή άρρωστο ενήλικα άνδρα και γυναίκα, και γ) Σε μία γενικότερη σήμερα τάση, κυρίως στην γνωστική-συμπεριφορική ψυχοθεραπεία, να βασίζεται στην ανάλυση και ερμηνεία των συμπτωμάτων του περιστατικού και όχι στην κατηγοριοποίηση του. Η ψυχοθεραπεία επομένως πηγαίνει πέρα από τη διάγνωση (Βλ. Bruch & Bond, 1998 Beyond Diagnosis: Case formulation approaches in CBT).

Θα παρουσιαστεί περιληπτικά σχετικό περιστατικό μανιοκατάθλιψης.

ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ:

Η σχέση του τραυλισμού με τις αγχώδεις διαταραχές. Προβληματισμοί για την ταξινόμηση και τη θεραπευτική αντιμετώπιση

Οργανωτής/Πρόεδρος Συμποσίου: Ε. Κάκουρος

Συζητητής: Ε. Κάκουρος

Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας, ΤΕΙ Αθήνας, Αθήνα

Οι αγχώδεις διαταραχές χαρακτηρίζονται από έντονο άγχος και αντιδράσεις αποφυγής απέναντι σε μια αληθινή ή υποτιθέμενη απειλή. Η πιθανότητα συνύπαρξης περισσότερων διαταραχών άγχους ξεπερνά το 50%. Από την άλλη πλευρά, ο τραυλισμός αποτελεί μια διαταραχή στη ροή του λόγου που χαρακτηρίζεται επίσης από έντονο άγχος, το οποίο επικεντρώνεται στην ικανότητα του ατόμου να μιλά με κανονική ροή. Οι θεωρίες που έχουν διατυπωθεί για την αιτιολογία των διαταραχών άγχους δίνουν συνήθως έμφαση στην αλληλεπίδραση βιολογικών και περιβαλλοντικών παραγόντων. Η κληρονομική προδιάθεση σε συνδυασμό με πιεστικές περιβαλλοντικές συνθήκες ευνοούν επίσης την εκδήλωση τραυλισμού. Ωστόσο, λόγω της διαφορετικής θεωρητικής τους προσέγγισης, οι αγχώδεις διαταραχές αντιμετωπίζονται συνήθως με ψυχοθεραπεία ενώ ο τραυλισμός με λογοθεραπεία. Στο συμπόσιο αυτό θα παρουσιαστεί μια νέα θεωρητική προσέγγιση του τραυλισμού, με προεκτάσεις σε διαγνωστικό και θεραπευτικό επίπεδο. Βασιζόμενοι σε σύγχρονα ερευνητικά δεδομένα και στην πολύχρονη κλινική μας εμπειρία, εκτιμούμε ότι ο τραυλισμός ερμηνεύεται καλύτερα ως σύμπτωμα διαταραχών άγχους, δεδομένου μάλιστα ότι πολλά συμπτώματα διαταραχών άγχους συνήθως συνυπάρχουν στα παιδιά με τραυλισμό. Για το λόγο αυτό, προτείνεται η αντιμετώπιση του τραυλισμού με μεθόδους γνωσιακής – συμπεριφορικής προσέγγισης, που εστιάζουν στην τροποποίηση αντιλήψεων και ξεφεύγουν από τα στενά πλαίσια της λογοθεραπείας. Η παρουσίαση της περίπτωσης ενός εντεκάχρονου αγοριού πλαισιώνει την παραπάνω πρόταση.

Ταξινόμηση και συμπτωματολογία των διαταραχών άγχους στα παιδιά

Χ. Παπαηλιού

Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ρόδος

Η μελέτη περιπτώσεων που αφορούν σε παιδικές φοβίες αποτέλεσε τη βάση για την ανάπτυξη τόσο της Ψυχαναλυτικής (Freud, 1909) όσο και της Συμπεριφορικής θεωρίας (Watson & Rayner, 1920). Με τη σειρά τους, οι φρουδικές απόψεις για τα ασυνείδητα κίνητρα της παιδικής σεξουαλικότητας επηρέασαν για πάνω από μισό αιώνα την ταξινόμηση αλλά και την ερμηνεία των προβλημάτων άγχους, τα οποία περιγράφονταν με τον όρο *ψυχονευρώσεις*. Η αμφισβήτηση των ψυχαναλυτικών θέσεων οδήγησε προοδευτικά στην κατάργηση του όρου *νεύρωση* και στην υιοθέτηση του όρου *διαταραχή*. Στο DSM-IV (APA, 1994) διακρίνονται διαφορετικές κατηγορίες διαταραχών άγχους ανάλογα με τη συνθήκη η οποία προκαλεί τη συγκεκριμένη αντίδραση. Ωστόσο, η κατηγορική ταξινόμηση τόσο του DSM-IV όσο και του ICD-10 δεν διευκολύνουν την έρευνα και τη θεραπευτική αντιμετώπιση των διαταραχών άγχους αφού δεν εστιάζουν στην διαδικασία της παθογένεσης των διαταραχών αλλά στην περιγραφή των συμπτωμάτων τους (Κάκουρος & Μανιαδάκη, 2002). Στην παρούσα εισήγηση παρουσιάζονται η ταξινόμηση και τα διαγνωστικά κριτήρια των διαταραχών άγχους στα παιδιά ενώ παράλληλα υποστηρίζεται η αναγκαιότητα προσέγγισης των συμπτωμάτων των διαταραχών αυτών κάτω από το πρίσμα διαταραχών φάσματος (spectrum disorders) προκειμένου να γίνει καλύτερα κατανοητή τόσο η διαδικασία της παθογένεσης όσο και η συννοσηρότητα μεταξύ τους αλλά και με ορισμένες άλλες διαταραχές.

Μοντέλα ερμηνείας των διαταραχών άγχους και του τραυλισμού

Ρ. Καραμπά

Ψυχολογικό Κέντρο Αναπτυξιακών και Μαθησιακών Δυσκολιών «ΑΡΣΗ», Αθήνα

Η μελέτη των διαταραχών άγχους στα παιδιά έχει απασχολήσει την επιστήμη της ψυχολογίας εδώ και αρκετές δεκαετίες και πολλά θεωρητικά μοντέλα έχουν προταθεί για να ερμηνεύσουν τη γένεσή τους. Η ψυχαναλυτική θεωρία, η θεωρία της συμπεριφοράς, η θεωρία της κοινωνικής μάθησης, καθώς και η θεωρία του δεσμού αποτελούν μερικές από τις κλασικές θεωρητικές προσεγγίσεις των διαταραχών άγχους, οι οποίες θα παρουσιαστούν σε αυτή την εισήγηση. Θα γίνει επίσης ιδιαίτερη αναφορά στα σύγχρονα μοντέλα περιγραφής των διαταραχών άγχους, τα οποία τονίζουν την αλληλεπίδραση των βιολογικών και των περιβαλλοντικών παραγόντων (Albano et al., 1996). Ανάλογες προσπάθειες έχουν γίνει για την κατανόηση των αιτιολογικών παραγόντων που οδηγούν στην εκδήλωση του τραυλισμού. Σύμφωνα με ορισμένες θεωρίες, ο τραυλισμός είτε αποδίδεται σε κατάρρευση κάποιων φυσιολογικών λειτουργιών, η οποία είναι πιθανόν να έχει γενετική βάση, είτε αντιμετωπίζεται ως σύμπτωμα κάποιας ασυνείδητης διαταραγμένης ψυχολογικής λειτουργίας. Στην παρούσα εισήγηση ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην υπόθεση της «αναμονής – αντιμετώπισης» (anticipatory-struggle hypothesis) (Bloodstein, 1995), σύμφωνα με την οποία, ο τραυλισμός πυροδοτείται από το γεγονός ότι το άτομο αναμένει με φόβο ότι θα τραυλίσει και προετοιμάζεται να αντιμετωπίσει την κατάσταση με τρόπο τέτοιο ώστε να αποφύγει τον τραυλισμό.

Παρουσίαση περίπτωσης αγοριού με διαταραχές άγχους και τραυλισμό

Ζουρνατζής Ευάγγελος

Ψυχολογικό Κέντρο Αναπτυξιακών και Μαθησιακών Δυσκολιών «ΑΡΣΗ», Αθήνα

Ο Γιώργος είναι το μοναδικό παιδί μιας τυπικής αστικής οικογένειας. Σε ηλικία τεσσάρων ετών ξεκίνησε πρόγραμμα λογοθεραπείας επειδή αντιμετώπιζε προβλήματα άρθρωσης και τραυλισμό. Στην ηλικία των οκτώ ετών ο λογοπεδικός παρέπεμψε το παιδί σε ψυχολόγο. Στην ηλικία αυτή οι δυσκολίες άρθρωσης του Γιώργου είχαν περιοριστεί αλλά ο τραυλισμός είχε επιδεινωθεί. Επίσης παρουσίαζε ΔΕΠ-Υ, ιδεοψυχαναγκαστική διαταραχή και αντιμετώπιζε πολύ σοβαρές μαθησιακές δυσκολίες δυσλεξικού τύπου. Από το σύνολο των προβλημάτων που παρουσίαζε τότε ο Γιώργος, τους γονείς προβληματίζαν περισσότερο οι σοβαρές δυσκολίες του παιδιού στη ροή του λόγου. Ο Γιώργος εντάχθηκε σε ψυχοθεραπευτικό πρόγραμμα γνωσιακής – συμπεριφορικής προσέγγισης ενώ ταυτόχρονα έγινε συστηματική προσπάθεια για τον περιορισμό των συμπτωμάτων της ΔΕΠ-Υ και την αντιμετώπιση των μαθησιακών του δυσκολιών. Σήμερα είναι 20 ετών και οι δυσκολίες του στη ροή του λόγου έχουν υποχωρήσει σχεδόν πλήρως. Παράλληλα τα συμπτώματα της ιδεοψυχαναγκαστικής διαταραχής έχουν εξαλειφθεί, ενώ κατάφερε με επιτυχία να αποφοιτήσει από το λύκειο. Είναι φοιτητής σε πανεπιστήμιο της Αθήνας ενώ παράλληλα δραστηριοποιείται πολύ ενεργά σε οργάνωση νεολαίας μεγάλου πολιτικού κόμματος.

Μια νέα προσέγγιση του τραυλισμού ως σύμπτωμα διαταραχών άγχους

Μανιαδάκη Κατερίνα

Ψυχολογικό Κέντρο Αναπτυξιακών και Μαθησιακών Δυσκολιών «ΑΡΣΗ», Αθήνα

Η ταξινόμηση του τραυλισμού ως διαταραχή του λόγου και της ομιλίας δικαιολογεί συνήθως την αντιμετώπισή του με κλασικές μεθόδους λογοθεραπείας. Στην κλινική πράξη, διαπιστώνεται ωστόσο ότι ο τραυλισμός συνυπάρχει συχνά με συμπτώματα διαταραχών άγχους, όπως τικς, φοβίες, εμμονές, κ.ά. Επιπλέον, σύμφωνα με τις πιο σύγχρονες θεωρίες, η πεποίθηση που διαμορφώνει το άτομο ότι θα τραυλίσει σε δεδομένες στιγμές, το οδηγεί σε έντονη προσπάθεια αποφυγής του τραυλισμού, η οποία αυξάνει το άγχος και καταλήγει συνήθως στην πιο έντονη εκδήλωση τραυλισμού (Bloodstein, 1995). Στόχος της παρούσας εισήγησης είναι η παρουσίαση μιας νέας θεωρητικής προσέγγισης του τραυλισμού, η οποία εστιάζει στην παθογένεσή του, με προεκτάσεις για τη θεραπευτική αντιμετώπιση. Λαμβάνοντας υπόψη τις σύγχρονες ερμηνείες του τραυλισμού, την συνύπαρξή του με συμπτώματα διαταραχών άγχους και την περιορισμένη αποτελεσματικότητα της κλασικής λογοθεραπείας, φαίνεται ότι η ταξινόμησή του τραυλισμού ως διαταραχή του λόγου και της ομιλίας δυσχεραίνει τους ειδικούς. Κατά την εκτίμησή μας, ο τραυλισμός αποτελεί σύμπτωμα διαταραχών άγχους και η αντιμετώπισή του θα πρέπει να βασίζεται σε ανάλογες ψυχοθεραπευτικές μεθόδους. Η εκτίμηση αυτή εντάσσεται στα ευρύτερα πλαίσια της άποψης ότι τόσο η ταξινόμηση όσο και η αντιμετώπιση των ψυχικών διαταραχών πρέπει να βασίζονται στη θεώρηση του ειδικού για την παθογένεση και όχι τη φαινομενολογία τους.

ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ: Εφαρμογές της Ψυχολογίας της Υγείας

Οργανωτής: Ευάγγελος Χ. Καραδήμας
Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο
Συζητητής: Αναστασία Καλαντζή-Αζίζι
Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Η Ψυχολογία της Υγείας αποτελεί έναν από τους ταχύτερα αναπτυσσόμενους κλάδους της Ψυχολογίας σχεδόν από τα τέλη της δεκαετίας του 1970, οπότε και αυτονομήθηκε (Smith & Suls, 2004). Πέρα από το κείμενο θεωρητικό της έργο έχει να επιδείξει σημαντικότερες πρακτικές εφαρμογές σε μια ποικιλία πλαισίων. Η πρακτική της Ψυχολογίας της Υγείας περιλαμβάνει έρευνα, αξιολόγηση, σχεδιασμό και εφαρμογή παρεμβάσεων, συμβουλευτικό έργο, διδασκαλία – εκπαίδευση κ.ά. (Michie, Abraham, & Johnston, 2004). Το έργο της επεκτείνεται στο νοσοκομείο, το σχολείο, τις δομές προαγωγής της υγείας, τα κέντρα λήψης αποφάσεων για την υγεία, τους χώρους εργασίας, την ευρύτερη κοινότητα. Στο Συμπόσιο αυτό θα παρουσιαστούν ορισμένα παραδείγματα του εύρους του έργου της Ψυχολογίας της Υγείας. Πιο συγκεκριμένα, θα συζητηθεί το έργο που ασκείται (α) στα πλαίσια μιας νοσοκομειακής κλινικής με χρόνιους ασθενείς, (β) στα πλαίσια ενός ειδικού πλαισίου (φυλακή), (γ) στο σχολείο με στόχο την προαγωγή της υγείας σε μια κρίσιμη ηλικιακή ομάδα, (δ) σε εργασιακό – επαγγελματικό επίπεδο, καθώς και (ε) σε επίπεδο κοινότητας με στόχο την ανάπτυξη ‘υγιεινότερων’ συνθηκών ζωής. Το Συμπόσιο αναφέρεται τόσο στις διεθνείς εξελίξεις όσο και στα όσα ισχύουν στη χώρα μας.

Η Ψυχολογία της Υγείας στην Κοινότητα: Κτίζοντας έναν Υγιεινότερο Τρόπο Ζωής

Ευάγγελος Χ. Καραδήμας
Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο

Ο τρόπος ζωής αποτελεί πλέον τον κυριότερο παράγοντα επικινδυνότητας όσον αφορά την έναρξη και την πορεία των συχνότερων σοβαρών ασθενειών. Κατά συνέπεια, η υιοθέτηση υγιεινών τρόπων ζωής και αλληλεπίδρασης με το περιβάλλον, φυσικό και κοινωνικό, αποτελεί το μέσο για την αντιμετώπιση των σύγχρονων ασθενειών. Προς την κατεύθυνση αυτή, η Ψυχολογία της Υγείας υιοθετεί μια βιοψυχοκοινωνική προοπτική, η οποία δεν περιορίζεται μόνο σε άτομα, αλλά επικεντρώνεται όλο και συχνότερα σε συστημικές προσπάθειες στα πλαίσια της ευρύτερης κοινότητας. Έτσι, αναπτύσσεται σταδιακά μια «Κοινωνική» Ψυχολογία της Υγείας, η οποία ορίζει την κοινότητα ολόκληρη ως μονάδα παρέμβασης και που δίνει έμφαση σε θέματα υγείας και ευεξίας, ειδικά όσον αφορά τμήματα του πληθυσμού που βρίσκονται σε υψηλότερο κίνδυνο εξαιτίας, π.χ., φτώχειας ή μετανάστευσης (De La Cancela et al., 2004). Οι σχετικές προσπάθειες αφορούν (α) τον καθορισμό των κριτηρίων για μια ‘υγιή’ κοινότητα, (β) τη διαπίστωση των πιθανών αποκλίσεων από τα κριτήρια και (γ) των σχετικών αιτιών, ώστε εν συνεχεία (δ) να αποφασισθούν οι κατάλληλοι τρόποι παρέμβασης και (ε) να εφαρμοστούν με τον προσφορότερο τρόπο. Στόχος της παρουσίασης αυτής είναι η διερεύνηση των δυνατοτήτων που προσφέρει η Ψυχολογία της Υγείας σε κοινοτικό επίπεδο και η εξέταση ανάλογων προγραμμάτων παρέμβασης.

Ο ρόλος του ψυχολόγου της υγείας στο Γενικό Νοσοκομείο

Φώτιος Αναγνωστόπουλος
Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Σκοπός της παρουσίασης αυτής είναι να προβάλλει το ρόλο και το έργο του ψυχολόγου της υγείας στα πλαίσια του Γενικού (μη Ψυχιατρικού) Νοσοκομείου. Θα περιγραφούν οι τομείς στους οποίους μπορεί να δραστηριοποιηθεί ο ψυχολόγος υγείας δηλαδή (1) η ανάπτυξη και εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης και προαγωγής της υγείας (π.χ. συστηματική εφαρμογή μαστογραφίας για την προσυμπτωματική διάγνωση του καρκίνου του μαστού, εφαρμογή του τεστ Παπανικολάου για την έγκαιρη διάγνωση του καρκίνου τραχήλου μήτρας, εκστρατείες ενημέρωσης του κοινού για την πρόληψη των καρδιαγγειακών παθήσεων), (2) η εκτίμηση και αξιολόγηση των ψυχολογικών διαταραχών (π.χ. άγχος, κατάθλιψη, μετατραυματική διαταραχή στρες) που εμφανίζονται στους νοσηλευόμενους ασθενείς, (3) η ψυχολογική παρέμβαση και στήριξη των ασθενών (π.χ. με σκλήρυνση κατά πλάκας, διαβήτη, AIDS, καρκίνο) και των οικογενειών τους, (4) η ψυχολογική παρέμβαση στο νοσοκομειακό προσωπικό (π.χ. λειτουργία ομάδων ψυχολογικής υποστήριξης νοσηλευτικού προσωπικού που εργάζεται με ασθενείς τελικού σταδίου), (5) η έρευνα (π.χ. ο ρόλος του στρες στην υγεία, οι ψυχοκοινωνικοί παράγοντες πρόβλεψης της προσαρμογής στη χρόνια αρρώστια), (6) η διδασκαλία (π.χ. εκπαίδευση των γιατρών και του νοσηλευτικού προσωπικού στις τεχνικές καλής επικοινωνίας με τον ασθενή, στην ανακοίνωση της διάγνωσης ή της πρόγνωσης της νόσου, στην πιστή τήρηση των ιατρικών οδηγιών). Η παρουσίαση θα εμπλουτισθεί με κλινικά παραδείγματα και προβολή video.

Εφαρμογές της Ψυχολογίας της Υγείας: Η περίπτωση των φυλακών

Γεώργιος Κουλιεράκης
Τομέας Κοινωνιολογίας, Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας, Αθήνα

Η φυλακή αποτελεί χώρο υψηλής επικινδυνότητας σε θέματα υγείας. Έρευνες στο εξωτερικό αλλά και στην Ελλάδα έχουν καταδείξει υψηλά ποσοστά κοινής χρήσης ενδοφλέβιων ναρκωτικών και υιοθέτηση μη ασφαλών σεξουαλικών πρακτικών. Επιπλέον, έχουν καταγραφεί υψηλά ποσοστά ηπατίτιδας και υψηλά ποσοστά HIV/AIDS. Αυτή η κατάσταση έχει οδηγήσει στην εφαρμογή παρεμβάσεων πρόληψης, αλλά και προγραμμάτων ανταλλαγής συριγγών, μέσα στις φυλακές. Βέβαια, η φυλακή δεν είναι μια στατική δεξαμενή ατόμων. Οι κρατούμενοι είναι σεξουαλικά ενεργοί και αρκετοί κάνουν χρήση ναρκωτικών πριν από τη φυλάκισή τους, υιοθετώντας σε μεγαλύτερη ή μικρότερη έκταση προληπτικά μέτρα_ μπορεί να εμπλακούν σε (ομοφυλοφιλικές) σεξουαλικές πρακτικές, αλλά και σε κοινή χρήση ναρκωτικών μέσα στη φυλακή, ενώ σκοπεύουν να συνεχίσουν τη σεξουαλική ζωή τους όταν αποφυλακιστούν. Αρκετοί δε δηλώνουν ότι θα συνεχίσουν τη χρήση ναρκωτικών. Οι θεωρίες της Ψυχολογίας της Υγείας, τα κοινωνικο-γνωστικά μοντέλα μπορεί να αποτελέσουν ένα σημαντικό εργαλείο στη διερεύνηση των παραγόντων που επηρεάζουν την υιοθέτηση (μη) ασφαλών πρακτικών μέσα και έξω από τη φυλακή, συνεισφέροντας στην εφαρμογή στοχευμένων παρεμβάσεων πρόληψης και αγωγής υγείας στις φυλακές. Η εφαρμογή των κοινωνικο-γνωστικών μοντέλων στο χώρο της φυλακής δεν είναι πολύ διαδεδομένη, ιδιαίτερα στην Ελλάδα. Στην εισήγησή μας θα παρουσιάσουμε ερευνητικά δεδομένα από στις ελληνικές φυλακές και από την εφαρμογή αντίστοιχων προγραμμάτων.

Σύγκρουση ρόλων ανάμεσα στην εργασία και την οικογένεια: Επιδράσεις στην ψυχική υγεία και την επαγγελματική εξουθένωση

*Κωνσταντίνος Καφέτσιος, Νικόλαος Γκερτσάκης, & Πετρούλια, Ι. -Θ.
Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης*

Στις μοντέρνες-δυτικού τύπου κοινωνίες, το ζήτημα της ισορρόπησης ανάμεσα στις απαιτήσεις της εργασίας και της οικογένειας αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα για ένα ολοένα αυξανόμενο αριθμό ατόμων. Πολλές αλλαγές έχουν επέλθει τις τελευταίες δύο δεκαετίες, αλλαγές που έχουν οδηγήσει στην αναδιάρθρωση του τρόπου με τον οποίο τα άτομα, οι εργαζόμενες γυναίκες και άνδρες οργανώνουν την ζωή στην οικογένεια και την εργασία (π.χ. ολοένα αυξανόμενη συμμετοχικότητα των γυναικών σε εργασιακά πλαίσια, αύξηση των οικογενειών διπλής καριέρας, μερική απασχόληση κα.). Η παρουσίαση θα συζητήσει αποτελέσματα από δύο εμπειρικές μελέτες της επίδρασης της ισορρόπησης εργασιακής και οικογενειακής ζωής στην ψυχική υγεία και την ικανοποίηση από την εργασία. Η πρώτη έρευνα έγινε σε δείγμα 120 καθηγητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Κρήτη. Μεταβλητές που ελέγχθηκαν ήταν η κοινωνική στήριξη στην εργασία, η σύγκρουση ρόλων στην εργασία και την οικογένεια, η ψυχική υγεία, το άγχος και η επαγγελματική εξουθένωση. Οι αρχικές αναλύσεις των αποτελεσμάτων έδειξαν ότι η σύγκρουση ρόλων ανάμεσα στην εργασία και την οικογένεια αποτελεί ένα σταθερό προβλεπτικό παράγοντα της ψυχικής υγείας στον χώρο της εργασίας πέρα και πάνω από γενικές δημογραφικές μεταβλητές και την κοινωνική στήριξη στην εργασία. Η δεύτερη έρευνα έγινε σε 50 εργαζόμενους και τις/ τους συζύγους τους σε ιδιωτική εταιρεία των Αθηνών και πέρα από την σύγκρουση ρόλων, μελέτησε και την επίδραση της ικανοποίησης από την σχέση στα ζευγάρια. Βασιζόμενοι στα αποτελέσματα των εργασιών η παρουσίαση θα συζητήσει και πιθανές εφαρμογές στον εργασιακό χώρο για την προώθηση της ψυχικής υγείας στην εργασία.

Εφαρμογές της Ψυχολογίας της Υγείας στο σχολείο. Η πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως χώρος καλλιέργειας και προαγωγής συμπεριφορών υγείας

*Μαρία Λουμάκου
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος*

Στόχος της παρούσας ανακοίνωσης είναι η παρουσίαση των προγραμμάτων αγωγής υγείας που προσφέρονται στο σχολείο και αφορούν την ψυχική υγεία, τις διαπροσωπικές σχέσεις, την επικοινωνία, σεξουαλική διαπαιδαγώγηση / AIDS, πρόληψη της εξάρτησης από ουσίες (κάπνισμα, αλκοόλ, ναρκωτικά κ.ά.), διατροφική αγωγή, σωματική άσκηση, κυκλοφοριακή αγωγή – ατυχήματα, προστασία από φυσικές καταστροφές (σεισμοί κ.ά.). Τα προγράμματα αυτά εξετάζονται επί τη βάσει ερευνητικών δεδομένων, κατά τη διαδικασία της εφαρμογής τους στο χώρο του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΚΛΑΔΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

Τίτλος Συμποσίου

Δύο προσεγγίσεις στη στενή διαπροσωπική σχέση: θεωρία της ισοτιμίας και απλολαϊκές θεωρίες

Πρόεδρος: Παναγιώτης Σ. Κορδούτης

Π. Σ. Κορδούτης

Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Η κατανόηση της στενής διαπροσωπικής σχέσης επιχειρείται με «εκ των άνω», θεωρίες, όπως η Θεωρία της Ισοτιμίας (ΘΙ), η οποία αντιμετωπίζει τη στενή διαπροσωπική σχέση ως αλληλεξάρτηση. Στην αλληλεξάρτηση, τα άτομα επιδιώκουν αγαθά (υλικά, ψυχολογικά κ.α.), μη διασφαλιζόμενα με την ίδια ευχέρεια ή στην αυτή ποιότητα εκτός σχέσεως, αποκτούν δε αντίληψη ισοτιμίας προς το σύντροφο. Η αντίληψη ισοτιμίας προκύπτει συγκρίνοντας την αναλογία συνεισφορών-απολαβών προς τις συνεισφορές -απολαβές του συντρόφου και επηρεάζει τις ενδεικτικές ποιότητας σχέσης μεταβλητές όπως η μακροβιότητα της σχέσης, η ικανοποίηση και η απιστία. Η προσέγγιση των Απλολαϊκών Θεωριών (ΠΑΘ), προτάσσει την καταγραφή κοινών για τις στενές διαπροσωπικές σχέσεις αντιλήψεων. Επίσης υποθέτει ότι οι απλολαϊκές θεωρίες επηρεάζουν ενδεικτικές ποιότητας σχέσης μεταβλητές χωρίς να προσδιορίζει τι περιέχουν οι θεωρίες. Στο συμπόσιο τέσσερις εισηγήσεις παρουσιάζουν τις δύο θεωρίες, χρησιμοποιώντας εμπειρικές έρευνες σε νεανικό πληθυσμό. Στην πρώτη, δύο έρευνες εξετάζουν ποιες διαστάσεις ανταλλαγόμενων στις σχέσεις αγαθών βαρύνουν στην εκτίμηση ισοτιμίας. Στη δεύτερη, δύο πειράματα πεδίου ελέγχουν τις επιδράσεις της αντίληψης ισοτιμίας στην ικανοποίηση, μακροβιότητα και απιστία. Στην τρίτη, ποιοτική μελέτη εξετάζει απλολαϊκές θεωρίες για την ερωτική σχέση αναλύοντας ατομικές λεκτικές περιγραφές σχέσεων. Στην τέταρτη, συζητείται η προβλεπτική εμβέλεια της ΘΙ και πως η ΠΑΘ δύναται να εμπλουτισθεί υιοθετώντας την πειραματική μεθοδολογία της ΘΙ.

Λέξεις κλειδιά: στενή διαπροσωπική σχέση, ισοτιμία, απλολαϊκή θεωρία, ικανοποίηση, απιστία.

ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ (ΤΡΕΙΣ-3) ΤΟΥ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ

Διαστάσεις ανταλλαγής αγαθών στη στενή διαπροσωπική σχέση και γενική υποκειμενική εκτίμηση ισοτιμίας

Ε. Ρεπανά, Ε. Κιγιάκη, Μ. Νούσια, Π. Σ. Κορδούτης

Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Η αντίληψη ισοτιμίας στη στενή διαπροσωπική σχέση αποτελεί μάλλον γενική εκτίμηση προκύπτουσα από υποκειμενικές συνεκτιμήσεις κάθε μέλους για την αναλογία συνεισφορών – απολαβών στις ποικίλες διαστάσεις ανταλλασσόμενων στις σχέσεις αγαθών. Παραδείγματα διαστάσεων είναι, η ελκυστικότητα, η κοινωνικότητα, η επικοινωνία, η φροντίδα του συντρόφου, η συναισθηματική έκφραση, οι εξ αιτίας της συμβίωσης ευκαιρίες ζωής κ.α. Κάθε διάσταση ίσως συμβάλει διαφορετικά στην αντίληψη γενικής ισοτιμίας, γι' αυτό, κατά την πολυδιάστατη περί ισοτιμίας θεώρηση, πρέπει στη μέτρηση της αντιληπτής ισοτιμίας να συνυπολογίζονται απαντήσεις σε επιμέρους διαστάσεις ανταλλαγής («Αναλυτική Μέτρηση Ισοτιμίας», Traupmann-Utne-Hatfield, 1981). Κατά τη μονοδιάστατη θεώρηση, η αντιληπτή ισοτιμία είναι «σφαιρική», άρα επαρκεί η απλή μέτρηση της υποκειμενικής συναίσθησης ισοτιμίας («Γενική Μέτρηση Ισοτιμίας», Hatfield, 1978). Σε δύο έρευνες (181 ανύπαντροι νεαροί ενήλικες και 200 φοιτητές αντίστοιχα) ελέγχθηκε η εγκυρότητα της γενικής και αναλυτικής μέτρησης, εξετάστηκε δε ποιες διαστάσεις συμβάλλουν περισσότερο στη διαμόρφωση της αντιληπτής γενικής ισοτιμίας. Οι συμμετέχοντες ανέφεραν, για την πιο πρόσφατη σχέση τους, την αντίληψη ισοτιμίας τους (γενική μέτρηση), επίσης εκτίμησαν την ισοτιμία τους σε επιμέρους διαστάσεις (αναλυτική). Επιβεβαιώθηκε η εννοιολογική εγκυρότητα της αναλυτικής μέτρησης ενώ οι δύο μετρήσεις είχαν υψηλή συσχέτιση. Διαπιστώθηκε ότι τη γενική ισοτιμία προβλέπουν καλύτερα οι διαστάσεις έκφρασης αγάπης, τρυφερότητας και ανάληψης ευθυνών οικονομικών και διεκπεραίωσης. Λέξεις κλειδιά: στενή διαπροσωπική σχέση, ισοτιμία, μέτρηση ισοτιμίας.

Η προβλεπτική δύναμη της ισοτιμίας στη στενή διαπροσωπική σχέση: επιδράσεις στην ικανοποίηση, διάρκεια και απιστία

*Β. Χρυσοχοΐδου, Ε. Δημητριάδου, Ι. Καραφίλλη, Φ. Γρηγορίου, Θ. Καστράνη,
Α. Παντελίδου-Κωφίδου, Π. Σ. Κορδούτης
Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη*

Τρεις έρευνες (181 ανύπαντροι ενήλικες, 200 και 475 φοιτητές, αντίστοιχα) εξήτασαν αν η ισοτιμία σχετίζεται με την ικανοποίηση από την στενή διαπροσωπική σχέση, με τη διάρκειά της, την απιστία, την αιτιολόγηση της απιστίας και την κατάληξη της σχέσης μετά από αυτήν. Στις δύο πρώτες έρευνες, οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν στοιχεία σχετικά με την πρόσφατη ερωτική τους σχέση και δύο διαφορετικά εργαλεία μέτρησης (γενική και αναλυτική μέτρηση) της ισοτιμίας στην σχέση. Η ικανοποίηση από τη σχέση μετρήθηκε με την Κλίμακα Σεξουαλικής Ικανοποίησης (Traupmann, Hatfield, Wexler, 1983). Επίσης τους ζητήθηκε να προβλέψουν τη διάρκεια της σχέσης τους. Στην τρίτη έρευνα οι συμμετέχοντες επιπλέον απάντησαν αν είχε εκδηλωθεί απιστία, τι μορφής και για ποια αιτία, σε σχετικές κλίμακες. Ακόμη ανέφεραν την κατάληξη της κύριας σχέσης τους μετά την απιστία. Φύλο και ισοτιμία διαφοροποιούσαν την γενική ικανοποίηση αλλά και ειδικότερα τη σωματική-σεξουαλική ικανοποίηση και την οικειότητα και ζεστασιά που νιώθουν τα μέλη των σχέσεων. Επίσης, η ισοτιμία, η γενική ικανοποίηση και η αίσθηση πληρότητας και ολοκλήρωσης από την σχέση, επιδρούσε στην πρόβλεψη της διάρκειάς της. Η ισοτιμία δεν επιδρούσε στην εκδήλωση καθαυτής της απιστίας αλλά στο είδος της (π.χ. συναισθηματική ή σωματική), στην αιτιολόγησή της αλλά και στην κατάληξη της σχέσης.

Λέξεις κλειδιά: στενή διαπροσωπική σχέση, ισοτιμία, ικανοποίηση, απιστία, διάρκεια

Διερεύνηση των απλολαϊκών θεωριών για τη στενή διαπροσωπική σχέση

Α. Αργυρούδη, Π. Κορδούτης

Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Στόχος της μελέτης ήταν να διερευνηθεί το περιεχόμενο των απλολαϊκών θεωριών μη έγγαμων απόμων για τις ερωτικές σχέσεις. Πραγματοποιήθηκαν δύο μελέτες, ποιοτική και ποσοτική αντίστοιχα. Στην πρώτη συμμετείχαν 60 άτομα (30 γυναίκες, 30 άνδρες, μέση ηλικία 27). Χρησιμοποιώντας την τεχνική της γνωστικής απόκρισης αποκρίθηκαν στο ερέθισμα «η ερωτική σας σχέση», παράγοντας ελεύθερα και συνειρμικά λέξεις ή φράσεις. Από την ανάλυση περιεχομένων προέκυψαν 10 θέματα, «κατανόηση», «έρωτας», «συγκρούσεις», «σεξ», «τρυφερότητα», «αγάπη», «αμοιβαία συναισθήματα», «γάμος», «χρόνος», «ελευθερία», τα οποία παραπέμπουν περισσότερο στις «ιστορίες αγάπης» (Sternberg, 1981) παρά στα «αυτο-σχήματα περί το σχετίζεσθαι» (Fletcher & Thomas, 1996. Baldwin, 1992). Χρησιμοποιώντας τις 30 συχνότερες λέξεις του υλικού της πρώτης μελέτης κατασκευάστηκε ερωτηματολόγιο 30 κλειστών ερωτήσεων για τη δεύτερη, στην οποία συμμετείχαν 90 άτομα (45 άνδρες, 45 γυναίκες, μέση ηλικία 26) με παρόμοια κοινωνικο-δημογραφικά χαρακτηριστικά προς αυτά των συμμετεχόντων της πρώτης. Τους ζητήθηκαν στοιχεία για τη σχέση τους (π.χ. διάρκεια) και να απαντήσουν κατά πόσον κάθε μία από τις 30 λέξεις του νεοκατασκευασμένου ερωτηματολογίου χαρακτήριζε την πιο πρόσφατη σχέση τους. Ανάλυση συστάδων αποκάλυψε ότι οι προκύψασες συστάδες συνέκλιναν προς τα δέκα θέματα της αρχικής μελέτης παρέχοντας τεκμήριο σχετικής αντικειμενικότητας στις θεματικές κατηγορίες της πρώτης μελέτης. Το χαρακτηριστικό των σχέσεων που συσχετιζόταν με τη διάρκειά τους ήταν μόνον η εμπιστοσύνη.

Λέξεις κλειδιά: απλολαϊκές θεωρίες, στενή διαπροσωπική σχέση, διάρκεια, εμπιστοσύνη.

Προσεγγίσεις στη στενή διαπροσωπική σχέση: επιστημονικές και απλολαϊκές θεωρίες, θεωρητικά, μεθοδολογικά και πρακτικά οφέλη

Ε. Λαμπροπούλου, Π. Σ. Κορδούτης

Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Η θεωρία της Ισοτιμίας εδράζεται στις γενικές υποθέσεις ότι η αλληλεξάρτηση της στενής διαπροσωπικής σχέσης παρέχει στα μέλη της αγαθά που είναι αδύνατον να αποκτήσουν εκτός αυτής με την ίδια ευχέρεια ή στην ίδια ποιότητα και ότι επομένως τα μέλη εμμένουν στη σχέση για να διασφαλίσουν οφέλη με χαμηλά κόστη κρατώντας συνάμα «ικανοποιημένο» τον σύντροφό τους που επιδιώκει τα αυτά. Τα άτομα επομένως έχουν εξορισμού κίνητρο ισοτιμίας στη σχέση. Δεν είναι ικανοποιημένα σε περίπτωση ανισοτιμίας και επιδιώκουν με ποικίλους, επιτυχείς ή μη, τρόπους την αποκατάστασή της. Έτσι εξηγούνται ευρήματα που δείχνουν ότι η αντιληπτή ισοτιμία επιδρά στη διάρκεια και αντοχή της σχέσης, στις προσδοκίες και την ικανοποίηση απ' αυτήν, στην απόδοση αιτίου για συμβάντα διαταράσσοντα την ισορροπία αγαθών στη σχέση όπως η απιστία κλπ. Όμως, τα ευρήματα που προέρχονται από τις απλολαϊκές θεωρίες περί στενών σχέσεων, μας δείχνουν πως τα άτομα δεν εστιάζουν μόνο στα ανταλλασσόμενα στη σχέση αγαθά αλλά επηρεάζονται από προσωπικές θεωρίες για το πρακτέο στη σχέση που είναι δυνατόν να υπαγορεύουν ακόμη και άλλους κανόνες καταναεμητικής δικαιοσύνης ή να οδηγούν τη συμπεριφορά των ατόμων με βάση κριτήρια που δεν έχουν σχέση με το αίσθημα δικαίου. Συζητείται η κριτική αυτή για τις a priori περί σχέσεων θεωρίες και οι θεωρητικές-μεθοδολογικές της συνέπειες.

Λέξεις κλειδιά: στενή διαπροσωπική σχέση, απλολαϊκές θεωρίες, θεωρία ισοτιμίας, θεωρία ανταλλαγής.

ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΚΛΑΔΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ:

Ψυχολογική ανθεκτικότητα, θετικά συναισθήματα και μετανάστευση

Πρόεδρος: Μ. Μαλικιώση

Ομιλητές: Φ. Μόττη- Στεφανίδη, Ε. Δημητριάδου

Θα προβληθεί ταινία με θέμα την μετανάστευση

Συζητητής: Α.Σταλίκας

Κλάδος Συμβουλευτικής Ψυχολογίας

Σε αυτό το συμπόσιο παρουσιάζονται τρεις διαφορετικές οπτικές προσεγγίσεις που εξετάζουν την σχέση μεταξύ των θετικών συναισθημάτων, της ψυχολογικής ανθεκτικότητας και της κοινωνικής ταυτότητας ή προέλευσης του ατόμου. Τόσο η ταινία όσο και οι ομιλητές προσεγγίζουν ερευνητικά και θεωρητικά την διάδραση των τριών παραγόντων.

Διερεύνηση της από κοινού συνεισφοράς των σύγχρονων ερευνητικών και θεωρητικών πεδίων των Θετικών Συναισθημάτων και της Ψυχολογικής Ανθεκτικότητας στην αντιμετώπιση των ψυχο-πνευματικών συνεπειών της ιδιότητας του σύγχρονου μετανάστη ή πρόσφυγα

Ε. Δημητριάδου¹ & Α. Σταλίκας

¹ Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Ψυχολογίας, Αθήνα

Στη ραγδαία αναπτυσσόμενη βιβλιογραφία γύρω από τις ευεργετικές συνέπειες διακριτών θετικών συναισθημάτων στην προσωπική και ψυχοκοινωνική ευεξία του ατόμου (Fredrickson 1998, 2000, 2001, 2003) προτείνεται ότι η βίωση θετικών συναισθημάτων δεν είναι ένα ιδιαίζον και πάγιο χαρακτηριστικό της προσωπικότητας του ατόμου αλλά μία εξελικτικά αναπτυγμένη δυνατότητα όλων ανεξαιρέτως των μελών του ανθρωπίνου γένους και -μεταξύ άλλων- επιχειρείται η συσχέτιση της βίωσης θετικών συναισθημάτων με το φαινόμενο της ψυχολογικής ανθεκτικότητας (Fredrickson & Branigan 2001; Tugade & Fredrickson 2001, 2004). Σύμφωνα με αυτήν, η βίωση θετικών συναισθημάτων συνεισφέρει στην ενίσχυση ή/και δόμηση της ψυχολογικής ανθεκτικότητας του ατόμου καθώς επηρεάζει τους τρόπους με τους οποίους το άτομο αντιμετωπίζει αντίξοες και δυσμενείς καταστάσεις και συνθήκες ζωής (Fredrickson & Branigan 2001; Tugade & Fredrickson 2001, 2004). Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η δυνατότητα που εμπεριέχει η εν λόγω συσχέτιση για την κατάρριψη της ιδέας περί του 'ασύμβατου' της βίωσης θετικών συναισθημάτων εν μέσω ιδιαίτερα αντίξοων προσωπικών και κοινωνικών συνθηκών. Ταυτόχρονα, η σύγχρονη βιβλιογραφία γύρω από το φαινόμενο της ψυχολογικής ανθεκτικότητας (Masten, 2001; Luthar, 1999; Dubow, Edwards, & Ippolito, 1997; Conrad & Hammen, 1993) προτείνει με σθένος ότι η ψυχολογική ανθεκτικότητα είναι μία καλλιεργήσιμη ποιότητα παρά ένα εγγενές και πάγιο χαρακτηριστικό της προσωπικότητας του ατόμου. Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να υποδείξει τα κοινά σημεία μεταξύ των δύο προαναφερθέντων θεωρητικών και ερευνητικών πεδίων, δηλαδή εκείνου των Θετικών Συναισθημάτων και εκείνου της Ψυχολογικής Ανθεκτικότητας, και να εξετάσει την πιθανή συνεισφορά του συγκερασμού τους στη διερεύνηση και κατανόηση των παραγόντων, των μηχανισμών, αλλά και των παρεμβάσεων που μπορεί να συντελούν στην ενδυνάμει άμβλυση της επικινδυνότητας που φαίνεται να συνιστά για την ψυχοπνευματική υγεία του ατόμου η αναμφίβολα δυσχερής και αντίξοη κατάσταση / ιδιότητα του σύγχρονου μετανάστη ή πρόσφυγα.

Αποτελεί παράγοντα επικινδυνότητας για την προσαρμογή ενός εφήβου να ανήκει σε συγκεκριμένη μειονοτική ομάδα;

*Φρόσω Μόττη-Στεφανίδη, Βασίλης Παυλόπουλος,
Μαρίνα Ντάλλα, Νίκος Τάκης
Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα Φ.Π.Ψ., Πανεπιστήμιο Αθηνών*

Η διαβίωση σε μια χώρα ως μέλος μειονοτικής ομάδας θεωρείται στρεσογόνος εμπειρία. Δεν είναι όμως ενιαία αυτή η εμπειρία για όλες τις μειονοτικές ομάδες. Στη μελέτη αυτή εξετάσθηκε η υπόθεση ότι αποτελεί παράγοντα επικινδυνότητας για την ψυχοκοινωνική προσαρμογή ενός εφήβου να ανήκει σε συγκεκριμένη μειονοτική ομάδα. Το δείγμα αποτελούνταν από 1035 μαθητές 12-15 ετών. 585 ήταν γηγενείς, 85 μετανάστες δεύτερης γενιάς, 136 Αλβανοί και 229 Ελληνοπόντιοι. Η ψυχολογική τους επάρκεια αξιολογήθηκε βάσει της σχολικής τους επίδοσης (βαθμοί σε μαθήματα), τον αριθμό των απουσιών τους, και της συμπεριφοράς τους στο σχολείο (αξιολόγηση καθηγητών με ειδικά κατασκευασμένο ερωτηματολόγιο). της δημοτικότητας τους και της συναισθηματικής τους διάθεσης (κοινωνιομετρικά τεστ). Ο βαθμός αντιξοότητας που βίωναν οι μαθητές αξιολογήθηκε με ένα ερωτηματολόγιο Γεγονότων Ζωής (Fthenakis & Minsel, 2002) καθώς και με ένα ερωτηματολόγιο που εξέταζε, μεταξύ άλλων, διάφορα κοινωνικά και δημογραφικά στοιχεία που αφορούν στην οικογένεια, και που θεωρούνται δείκτες επικινδυνότητας (Luthar, 1991). Αναλύσεις ιεραρχικής πολλαπλής παλινδρόμησης έδειξαν ότι τα παιδιά από την Αλβανία είχαν σημαντικά χαμηλότερη σχολική προσαρμογή απ'ότι τα παιδιά των Ελληνοπόντιων και τα παιδιά μεταναστών που είχαν γεννηθεί στην Ελλάδα. Κοινωνικοί παράγοντες, όπως είναι οι διακρίσεις εναντίον ορισμένων μειονοτικών ομάδων, θεωρούνται ότι πιθανόν συνδέονται με αυτά τα αποτελέσματα.

ΤΙΤΛΟΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ: Ατομικοί-ψυχολογικοί παράγοντες στη μάθηση με την υποστήριξη των Νέων Τεχνολογιών

Υπεύθυνος Συμποσίου: Εύη Μακρή-Μπότσαρη

Άλλες εργασίες του Συμποσίου:

1. Διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ αυτοαποτελεσματικότητας στη χρήση Η/Υ, κέντρου ελέγχου, αυτοαντίληψης και επαγγελματικών αξιών

Εύη Μακρή-Μπότσαρη¹ & Φωτεινή Παρασκευά²

1. Παιδαγωγικό Τμήμα, Ανωτάτη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης, Αθήνα
2. Διδακτική της Τεχνολογίας και Ψηφιακών Συστημάτων, Παν/μιο Πειραιά, Πειραιάς

2. Ατομικά χαρακτηριστικά και αυτοαποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών στην αξιοποίηση των Η/Υ στη σχολική τάξη.

Φ. Παρασκευά¹, Χ. Μπούτα²

1. Διδακτική της Τεχνολογίας & Ψηφιακών Συστημάτων, Παν/μιο Πειραιά, Πειραιάς.
2. Διδακτική της Τεχνολογίας & Ψηφιακών Συστημάτων, Παν/μιο Πειραιά, Πειραιάς

3. Κίνητρα και Στρατηγικές Μάθησης

Ε. Κολιάδης¹, Μ. Νικολακάκη², Κ. Παπαγιάννη³

1. Ε. Κολιάδης, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Παν/μιο Αθήνας, Αθήνα.
2. Μ. Νικολακάκη, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Παν/μιο Θεσσαλίας, Θεσσαλίας
3. Σχολική Σύμβουλος, 1^η Περιφ. Α' Αθήνας, Αθήνα.

4. Ένα διαδικτυακό εργαλείο αξιολόγησης των μαθητών και η διασύνδεσή του με την αυτοπεποίθηση του μαθητή

Σ. Ψυχάρης¹

1. Πανεπιστήμιο Αιγαίου Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Ρόδος και Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αγία Παρασκευή Αθήνα

Διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ αυτοαποτελεσματικότητας στη χρήση Η/Υ, κέντρου ελέγχου, αυτοαντίληψης και επαγγελματικών αξιών

Εύη Μακρή-Μπότσαρη¹ & Φωτεινή Παρασκευά²

¹ Παιδαγωγικό Τμήμα, Ανωτάτη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης, Αθήνα

² Διδακτική της Τεχνολογίας και Ψηφιακών Συστημάτων, Παν/μιο Πειραιά, Πειραιάς

Η ευρεία διάδοση και χρήση των νέων τεχνολογιών και ειδικότερα των Η/Υ έχει διαμορφώσει ένα νέο διεθνές οικονομικό και κοινωνικό σκηνικό. Οι Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) δεν είναι μόνο απαραίτητες σε κάθε σχεδόν επιχείρηση και κάθε οργανισμό, αλλά ανοίγουν νέες προοπτικές στην ανθρώπινη νοημοσύνη και μεταβάλλουν τον τρόπο με τον οποίο συνεργαζόμαστε και συμβιώνουμε. Στη σημερινή κοινωνία της γνώσης και της πληροφορίας, ο “ψηφιακά” εγγράμματος πολίτης δεν αποτελεί απλά και μόνο μια ανάγκη, αλλά κοινωνική επιταγή. Η σχέση ψυχολογικών μεταβλητών στο επίπεδο του ατόμου με τη χρήση και την αξιοποίηση των τεχνολογιών αυτών ήταν λοιπόν φυσικό να ελκύσει το ενδιαφέρον της ψυχολογικής έρευνας. Χρησιμοποιώντας δομικά μοντέλα εξισώσεων με ένα δείγμα 207 πρωτοετών και τεταρτοετών φοιτητών με εξειδίκευση στον τομέα των πληροφοριακών συστημάτων, η μελέτη εξετάζει το πλέγμα των σχέσεων μεταξύ αυτοαποτελεσματικότητας στη χρήση Η/Υ, κέντρου ελέγχου, αυτοαντίληψης και επαγγελματικών αξιών.

Ατομικά χαρακτηριστικά και αυτοαποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών στην αξιοποίηση των Η/Υ στη σχολική τάξη

Φ. Παρασκευά¹, Χ. Μπούτα²

¹ Διδακτική της Τεχνολογίας & Ψηφιακών Συστημάτων, Παν/μιο Πειραιά, Πειραιάς.

² Διδακτική της Τεχνολογίας & Ψηφιακών Συστημάτων, Παν/μιο Πειραιά, Πειραιάς.

Σήμερα, αρκετοί καθηγητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχουν πρόσβαση στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, εκπαιδεύονται στη χρήση τους και δηλώνουν την πεποίθησή τους για την αξία της χρήσης των ηλεκτρονικών υπολογιστών στο εκπαιδευτικό τους έργο. Παρ’ όλα αυτά δε φαίνεται να τους αξιοποιούν ιδιαίτερα στην καθημερινή εκπαιδευτική τους πρακτική. Παράγοντες, που σχετίζονται με τη φύση της προσωπικότητας του εκπαιδευτικού, όπως η αυτοαποτελεσματικότητα στη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών, η έννοια του εαυτού, οι στάσεις, τα κίνητρα, οι ανάγκες κ.α., θεωρούνται καθοριστικοί για την ενσωμάτωση και την ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών στο καθημερινό εκπαιδευτικό έργο. Σε αυτήν την έρευνα εξετάζεται η σχέση ατομικών χαρακτηριστικών των Ελλήνων εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με την αυτοαποτελεσματικότητα στη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και τις προοπτικές των εκπαιδευτικών ως προς τις νέες τεχνολογίες.

Κίνητρα και Στρατηγικές Μάθησης

Ε. Κολιάδης¹, Μ. Νικολακάκη², Κ. Παπαγιάννη³

¹ Ε. Κολιάδης, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Παν/μιο Αθήνας, Αθήνα.

² Μ. Νικολακάκη, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Παν/μιο Θεσσαλίας, Θεσσαλίας

³ Σχολική Σύμβουλος, 1^η Περιφ. Α' Αθήνας, Αθήνα.

Τα κίνητρα και οι στρατηγικές μάθησης είναι κρίσιμοι παράγοντες για την επίδοση των μαθητών στο σχολείο. Οι παράγοντες αυτοί φαίνεται να αλληλεπιδρούν με τρόπο δυναμικό στην ικανότητα αυτορύθμισης της συμπεριφοράς μέσα από την ανάπτυξη και τη μάθηση ανώτερης τάξης δεξιοτήτων, όπως είναι οι γνωστικές και οι μεταγνωστικές δεξιότητες (κριτική σκέψη). Με βάση τη διεθνή βιβλιογραφία, όσο πιο ενεργά οι μαθητές ρυθμίζουν, ελέγχουν, αξιολογούν και προσαρμόζουν αυτά τα κίνητρα και τις στρατηγικές, τόσο πιο επιτυχημένοι φαίνεται να είναι. Επιπλέον, τέτοιας ανώτερης τάξης δεξιότητες συμβάλλουν στην ικανότητα του ατόμου να προσαρμόζεται στις απαιτήσεις των νέων περιστάσεων. Έτσι ο μαθητής διαμορφώνει προσωπικά την ακαδημαϊκή του εξέλιξη και επαγγελματική σταδιοδρομία, ειδικότερα όταν αυτό επιβάλλεται από τις ανάγκες της δια βίου μάθησης στις μεταβαλλόμενες συνθήκες της σύγχρονης κοινωνίας. Η μελέτη διερευνά τα κίνητρα και τις στρατηγικές μάθησης στα μαθηματικά με ένα δείγμα μαθητών γυμνασίου. Ειδικότερα, η μελέτη εξετάζει τις σχέσεις μεταξύ άγχους εξετάσεων, γνωστικών και μεταγνωστικών στρατηγικών μάθησης, επίδοσης, αυτοαποτελεσματικότητας και κριτικής σκέψης.

Ένα διαδικτυακό εργαλείο αξιολόγησης των μαθητών και η διασύνδεσή του με την αυτοπεποίθηση του μαθητή

Σ. Ψυχάρης¹

¹ Πανεπιστήμιο Αιγαίου Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Ρόδος και Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αγία Παρασκευή Αθήνα

Στην εργασία αυτή παρουσιάζουμε ένα εργαλείο αξιολόγησης του μαθητή το οποίο δημιουργήθηκε με χρήση της αντικειμενοστραφούς γλώσσας προγραμματισμού VISUAL BASIC. Με το εργαλείο αυτό καταγράφονται οι απαντήσεις που δίνει ο μαθητής σε τεστ οποιοδήποτε γνωστικού αντικείμενου και ταυτόχρονα παρακολουθείται η πορεία των απαντήσεων του μαθητή μέχρι να αποφασίσει για την επιλογή του σε συγκεκριμένη ερώτηση. Από την καταγραφή των διαδρομών του μαθητή μέχρι να επιλέξει την απάντηση μπορεί να εξαχθούν συμπεράσματα για το επίπεδο της αυτοπεποίθησης του μαθητή κατά την συμμετοχή του σε τεστ. Τα αποτελέσματα καταγράφονται σε βάση δεδομένων η οποία μπορεί να χρησιμοποιείται από την σχολική μονάδα ή και τον μαθητή για την παρακολούθηση της εξελικτικής του πορείας ενώ η διεπαφή της εφαρμογής είναι απλή και επιτρέπει στον εκπαιδευτικό να δημιουργεί πολύ εύκολα νέα τεστ.

Η επίδραση της αποδοτικότητας του καρδιαγγειακού συστήματος σε διανοητική εργασία

Σοφιάδου Β.¹, Αργυριάδου Ειρ.², Μαυροβουνιώτης Φ.², Τοπαλίδου Μ.³ Π. Αντωνίου⁴
Γενικό Νοσοκομείο Ξάνθης¹, Κομοτηνής³

² Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τ.Ε.Φ.Α.Α. Θεσσαλονίκη

⁴ Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης Τ.Ε.Φ.Α.Α. Κομοτηνή

Σκοπός ήταν να μελετηθεί η επίδραση του δείκτη αποδοτικότητας του καρδιαγγειακού συστήματος (Δ.Α.Κ.Α.Σ.) στην εκτέλεση διανοητικής εργασίας (Δ.Ε.). Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 100 φοιτητές-τριες του Τ.Ε.Φ.Α.Α. (62 κορίτσια και 38 αγόρια). Με βάση τις μεταβλητές του Κ.Α.Σ. (καρδιακή συχνότητα, συστολική πίεση) υπολογίστηκε ο Δ.Α.Κ.Α.Σ. πριν και μετά τη Δ.Ε., όπως αυτή αξιολογήθηκε μέσω του Τεστ Δοκιμαστικής Διόρθωσης (ΤΔΔ). Κατά τη μέτρηση ζητήθηκε από τους δοκιμαζόμενους να υπογραμμίζουν το γράμμα "κ", να σβήνουν το γράμμα "π" και να κυκλώνουν το γράμμα "τ", όσο το δυνατόν πιο γρήγορα και χωρίς λάθος σε χρόνο 3 λεπτών, σε ένα έντυπο με γράμματα χωρίς νόημα. Μετρήθηκαν το ποσοστό επεξεργαζόμενων γραμμάτων (Σ), λανθασμένων σημαδιών (η) και απαραίτητων (σβησμένων, υπογραμμισμένων και κυκλωμένων) γραμμάτων (Ν), η ταχύτητα (Μ), ορθότητα (Ο) και αποτελεσματικότητα (Α) εργασίας και ο δείκτης παραγωγικότητας (Π). Η ανάλυση των δεδομένων έδειξε ότι υπάρχει σημαντική συσχέτιση μεταξύ παραμέτρων του Κ.Α.Σ. και της Δ.Ε. Επιπρόσθετα, υψηλή τιμή του Δ.Α.Κ.Α.Σ. προκάλεσε υψηλή Π, Α και Ο εργασίας, καθώς και μείωση των λαθών (η). Συνεπώς, όσο πιο υψηλός είναι ο Δ.Α.Κ.Α.Σ. τόσο πιο αυξημένη είναι η αποδοτικότητα σε Δ.Ε. Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας δείχνουν ότι η έκθεση σε αξύ διανοητικό στρες επηρεάζει το ΚΑΣ ανδρών και γυναικών. Τα αποτελέσματα της έρευνας υπογραμμίζουν τη σπουδαιότητα της αποδοτικότητας του Κ.Α.Σ. στην εκτέλεση Δ.Ε.

Η στάση των φοιτητριών απέναντι στο κάπνισμα σε σχέση με την εγκυμοσύνη

Β. Σοφιάδου¹, Μ. Τοπαλίδου², Αντωνίου Π.³, Τσαπκίνη Β.⁴

Γενικό Νοσοκομείο Ξάνθης¹, Κομοτηνής², Δράμας⁴

³Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Τ.Ε.Φ.Α.Α. Κομοτηνής

Σκοπός της έρευνας ήταν να εξετάσει τη συμπεριφορά των φοιτητριών απέναντι στη συνήθεια του καπνίσματος και τη στάση τους σε σχέση με το κάπνισμα κατά την περίοδο της εγκυμοσύνης. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 128 φοιτήτριες του ΤΕΦΑΑ του Δ.Π.Θ. ηλικίας 19-21 ετών. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν με ερωτηματολόγιο πενταβάθμιας κλίμακας 14 ερωτήσεων από τις οποίες 5 κατέγραφαν πληροφορίες για την άσκηση, το κάπνισμα, τη λήψη καφέ, αλκοολούχων ποτών και 9 τις στάσεις για το κάπνισμα σε σχέση με την εγκυμονούσα γυναίκα. Η ανάλυση των δεδομένων έδειξε ότι οι φοιτήτριες του ΤΕΦΑΑ συγκριτικά με το μέσο όρο ασκούνται αρκετά τακτικά κατά τη διάρκεια της εβδομάδας ($t=8,3$ $p<0,001$), καπνίζουν λίγο ($t=-5,6$ $p<0,001$), πίνουν καφέ και ξενυχτάνε χωρίς στατιστικά σημαντική διαφορά από το μέσο όρο, και τέλος πίνουν λίγο αλκοόλ ($t=-4,4$ $p<0,001$). Οι φοιτήτριες σε στατιστικά σημαντικό επίπεδο έχουν αρνητική στάση σε ότι αφορά το κάπνισμα κατά την περίοδο της εγκυμοσύνης ($t=32$ $p<0,001$). Τα αποτελέσματα της έρευνας πείθουν ότι οι περισσότερες από τις δοκιμαζόμενες φοιτήτριες του ΤΕΦΑΑ έχουν αρνητική στάση προς το κάπνισμα, ενώ ένα σημαντικό μέρος του δείγματος επιβεβαιώνει ότι χρειάζεται και έγκαιρη ενημέρωση για τους κινδύνους που προκαλεί το κάπνισμα, η χρήση του αλκοόλ γενικότερα και ειδικά κατά την περίοδο της εγκυμοσύνης.

Η επίδραση του αγωνιστικού χαρακτηριστικού άγχους και οι διαφορές φύλου μεταξύ ελλήνων αθλητών και αθλητριών αντιπτερίσης

Ε. Μπεμπέτσος, Π. Αντωνίου, Ο. Κούλη

Τ.Ε.Φ.Α.Α., Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Κομοτηνή

Ο σκοπός της εργασίας ήταν η διερεύνηση του αγωνιστικού χαρακτηριστικού άγχους και πιο συγκεκριμένα οι πιθανές διαφορές ως προς το φύλο μεταξύ των αθλητών και αθλητριών αντιπτερίσης. Το δείγμα αποτέλεσαν 56 αθλητές, εκ των οποίων 37 ήταν αγόρια και 19 κορίτσια, τα οποία έλαβαν μέρος στο Πανελλήνιο Πρωτάθλημα Αντιπτερίσης Νέων & Νεανίδων (κάτω των 17 ετών), το 2004. Το δείγμα συμπλήρωσε το ερωτηματολόγιο του Αγωνιστικού Αθλητικού Άγχους (SCAT) (Martens, 1977), το οποίο σχεδιάστηκε για την εκτίμηση του Αγωνιστικού Χαρακτηριστικού Άγχους, και το οποίο έχει μεταφραστεί στα ελληνικά (Ζέρβας, Κάκκος, 1990). Στα αποτελέσματα παρουσιάστηκαν διαφορές λόγω φύλου. Τα κορίτσια χαρακτήρισαν το εαυτό τους ως πιο «ήρεμο» από ότι τα αγόρια. Προφανώς η ανταγωνιστικότητα και επιθετικότητα είναι δύο παράγοντες οι οποίοι δεν βρίσκονται ψηλά στην αθλητική ιεραρχία των κοριτσιών. Συμπερασματικά τα αποτελέσματα της έρευνας θα βοηθήσουν αθλητές, αθλήτριες, όπως και προπονητές να εξοικειωθούν περισσότερο με την γενική προδιάθεση που ονομάζεται αγωνιστικό χαρακτηριστικό άγχος και τα αποτελέσματά του, στο άθλημα της αντιπτερίσης.

Διερευνώντας το ψυχολογικό φαινόμενο της μεταστροφής στη διδασκαλία της φυσικής αγωγής

Μ. Σαλβαρά

Π.Τ.Δ.Ε.-Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Η παρούσα έρευνα σχεδιάστηκε προκειμένου να διερευνηθεί το ψυχολογικό φαινόμενο της μεταστροφής στη διδασκαλία της Φυσικής Αγωγής. Δύο τμήματα μαθητών Ε' Δημοτικού εκπαιδεύτηκαν με αντίθετες στρατηγικές διδασκαλίας. Η πρώτη στρατηγική διδασκαλίας είναι ανοδική. Η διδασκαλία δομείται επαγωγικά. Η δεύτερη στρατηγική διδασκαλίας είναι καθοδική. Η διδασκαλία δομείται απαγωγικά. Τα δύο τμήματα μαθητών εκπαιδεύτηκαν εναλλάξ με τις δύο στρατηγικές διδασκαλίας με την ίδια διδακτέα ύλη. Μετά από κάθε διδασκαλία γινόταν μετρήσεις με τεστ επίδοσης. Οι ίδιες μετρήσεις επαναλήφθηκαν πάνω στην ίδια διδακτέα ύλη και μετά παρέλευση διμήνου. Οι συγκεκριμένες υποθέσεις που κατηύθυναν την έρευνα ήταν: (1) Αυτό που κερδίζουν οι μαθητές με την ανοδική προσέγγιση βήμα-βήμα κατά την διάρκεια της εκμάθησης, να καταρρέει αργότερα κατά τη διάρκεια της διατήρησής και (2) Αυτό που χάνουν οι μαθητές με την καθοδική προσέγγιση με την προτυποποίηση του ενεργήματος κατά τη διάρκεια της εκμάθησης, να το κερδίζουν κατά τη διάρκεια της διατήρησης. Τα αποτελέσματα επιβεβαίωσαν τις υποθέσεις έρευνας. Αποδείχθηκε ότι οι ανοδικές προσεγγίσεις είναι επιφανειακές χωρίς μεγάλη διάρκεια ζωής. Η διασφάλιση της διατήρησης των γνώσεων μακροπρόθεσμα απαιτεί καθοδικές προσεγγίσεις. Η ολιστική μεθοδολογία της διδασκαλίας κρίνεται πιο αποτελεσματική.

Αξιολόγηση και εσωτερική συσχέτιση επί μέρους νοητικών ικανοτήτων παιδιών της Πρώτης Σχολικής Ηλικίας

Γ. Ρεκαλίδου¹, Δ. Παπαεμμανουήλ²

¹ Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης στην Προσχολική Ηλικία του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης – Αλεξανδρούπολη

² Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης στην Προσχολική Ηλικία του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης – Αλεξανδρούπολη

Η αξιολόγηση και συσχέτιση επί μέρους νοητικών ικανοτήτων έχει εξαιρετική σημασία για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή διαφοροποιημένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Η παρούσα έρευνα έχει σκοπό να εξετάσει και να συσχετίσει επί μέρους ειδικές νοητικές ικανότητες παιδιών πρώτης σχολικής ηλικίας. Ειδικότερα να συσχετίσει μεταξύ τους: α) την ικανότητα της οριζόντιας και της κάθετης οργάνωσης των εννοιών (εννοιολογικός πλούτος και βαθμός αφαίρεσης – γενίκευσης εννοιών). β) την ικανότητα ανάλυσης και συσχέτισης εννοιών κατά τρόπο λογικό. γ) το επίπεδο οπτικο - αντιληπτικής ικανότητας.

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 96 παιδιά (47 αγόρια και 49 κορίτσια) τα οποία κατά τον χρόνο διεξαγωγής της έρευνας φοιτούσαν στην Α' τάξη Δημοτικών Σχολείων του Ν. Ημαθίας. Για τη συλλογή δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν οι επί μέρους Κλίμακες της Νοητικής Ικανότητας του "Αθηνά Τεστ": 1) "Γλωσσικές αναλογίες" που αξιολογεί την ικανότητα ανάλυσης και συσχέτισης εννοιών κατά τρόπο λογικό, 2) "Λεξιλόγιο", που αξιολογεί τον βαθμό οργάνωσης των εννοιών και 3) "Αντιγραφή Σχημάτων" που αξιολογεί την οπτικο-αντιληπτική ωριμότητα του παιδιού. Για την συσχέτιση των μεταβλητών χρησιμοποιήθηκε το τεστ συσχέτισης του Spearman. Από τα αποτελέσματα προέκυψε στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ όλων των ικανοτήτων στα κορίτσια. Στα αγόρια προέκυψε στατιστικά σημαντική συσχέτιση μόνο μεταξύ των ικανοτήτων της ανάλυσης και συσχέτισης των εννοιών και του βαθμού οργάνωσης των εννοιών.

Η ψυχική ανθεκτικότητα παιδιών προσχολικής ηλικίας με γονιό που αντιμετωπίζει πρόβλημα ψυχικής υγείας

Κουντουράς Γεώργιος, Πετρογιάννης Κωνσταντίνος
Τ.Ε.Ε.Π.Η., Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Αλεξανδρούπολη

Σε μια εποχή όπου η ψυχολογία και η ψυχιατρική δίνουν μεγάλο βάρος στην αντιμετώπιση -διαγνωστικά, παρεμβατικά, προληπτικά, θεραπευτικά- διάφορων μορφών παρεκκλίτουσας συμπεριφοράς και ψυχοκοινωνικών προβλημάτων, ο αριθμός των οποίων αυξάνει σε παγκόσμια κλίμακα, η προσέγγιση της ψυχικής ανθεκτικότητας προβάλλει ως το μοντέλο εκείνο που εστιάζεται στις δυνάμεις και πόρους που διαθέτουν τα άτομα εκείνα που ενώ βιώνουν αντίξοες και στρεσογόνες συνθήκες, αντί να καμφθούν από αυτές, αντιθέτως, πετυχαίνουν να ξεπεράσουν τις αντιξοότητες και να «επιβιώσουν» και να λειτουργούν ομαλά. Στόχος της, εν εξελίξει, εμπειρικής μελέτης είναι, μέσα από την μελέτη περιπτώσεων αγοριών και κοριτσιών προσχολικής ηλικίας που κατοικούν στην ευρύτερη περιοχή του Νομού Ξάνθης, να διερευνήσει-αναδείξει τις διεργασίες και μηχανισμούς που συνδέονται με την ψυχική ανθεκτικότητα που φαίνεται να παρουσιάζουν τα παιδιά αυτά τα οποία ζουν σε οικογένειες όπου κάποιος από τους γονείς αντιμετωπίζει, διαγνωσμένα, προβλήματα ψυχικής διαταραχής.

Η επιλογή των συγκεκριμένων περιπτώσεων έγινε μετά τον έλεγχο των αποτελεσμάτων από τη χορήγηση συγκεκριμένων ψυχοδιαγνωστικών δοκιμασιών (Children's Apperception Test, Coloured Progressive Matrices, Ερωματηματολόγιο Δια προσωπικής και Ενδο προσωπικής Προσαρμογής). Διαπιστώθηκε πως τα παιδιά αυτά φάνηκε να «αντέχουν» και να μην έχουν αναπτύξει προβλήματα ψυχο-κοινωνικής προσαρμογής. Σε δεύτερη φάση, και προκειμένου να αναζητηθούν οι διεργασίες-μηχανισμοί που αναπτύσσονται και επιτρέπουν στο παιδί να αντιμετωπίσει επιτυχώς τις δυσκολίες του οικογενειακού περιβάλλοντος, διενεργήθηκε ημιδομημένη συνέντευξη με μέλη της οικογένειας του παιδιού (γιαγιά) που καταρτίστηκε με βάση τα ευρήματα της διεθνούς έρευνας σχετικά με το θέμα αυτό (μηχανισμοί ψυχικής ανθεκτικότητας) ενώ πλαισιώθηκε και από άλλα συναφή εργαλεία (π.χ. Five Minutes Speech Sample). Αναλόγου περιεχομένου συνέντευξη θα διενεργηθεί και με άτομα έξω από την οικογένεια τα οποία γνωρίζουν τα παιδιά-περιπτώσεις της μελέτης, όπως η νηπιαγωγός της τάξης του νηπιαγωγείου που παρακολουθούν τα παιδιά αυτά.

Σε πρώτη φάση φαίνεται ότι οι οικογένειες αυτές εφαρμόζουν παρόμοιες τακτικές, σύμφωνα με τη σχετική βιβλιογραφία, άλλων οικογενειών με παρόμοια προβλήματα μέσω των οποίων το παιδί «βοηθείται» να αναπτύξει μηχανισμούς ανθεκτικότητας, όπως για παράδειγμα ότι οι γονείς δεν κρύβουν το πρόβλημα, σχεδιάζουν πώς να μιλήσουν στο παιδί τους, σπάζουν τη σιωπή τους μοιράζοντας το πρόβλημα με το παιδί τους, το αφήνουν να προσφέρει και αυτό τη δική του βοήθεια κλπ.

Στην παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζεται το θεωρητικό και μεθοδολογικό πλαίσιο της μελέτης, το εμπειρικό τμήμα της οποίας αναμένεται να ολοκληρωθεί τους προσεχείς μήνες.

Διερεύνηση προβλημάτων λόγου σε παιδιά προσχολικής ηλικίας

Στ. Μηνά¹, Στ. Μαύρου¹, Α. Σέμκου², Μ. Μαρκοβίτης³

Μεταπτυχιακές φοιτήτριες Εξελικτικής-Σχολικής Ψυχολογίας Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Θεσσαλονίκης ¹,

Υπεύθυνη Ψυχολογικής Υπηρεσίας Ιατροπαιδαγωγικού Κέντρου Τμήματος Ψυχικής Υγείας
Παίδων-Εφήβων, Γ.Ν. «Γ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ»² Θεσ/νίκη,

Διευθυντής Τμήματος Ψυχικής Υγείας Παίδων-Εφήβων Γ.Ν. «Γ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ»³ Θεσ/νίκη.

Η παρούσα εργασία αναφέρεται σε αναδρομική μελέτη φακέλων του αρχείου ασθενών που προσήλθαν στο Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο του Τμήματος Ψυχικής Υγείας Παιδών – Εφήβων του Γ. Ν. Γ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ Θεσσαλονίκης με αίτημα τη διερεύνηση προβλημάτων λόγου. Συγκεκριμένα, το δείγμα αποτελείται από παιδιά προσχολικής ηλικίας. Διερευνήθηκαν παράμετροι όπως το φύλο και η ένταξη στο σχολικό πλαίσιο, η εθνικότητα, το μορφωτικό επίπεδο των γονέων, ο χρόνος και τρόπος παραπομπής του παιδιού στο Τμήμα, καθώς και ο παράγοντας της κληρονομικότητας. Επίσης, ερευνήθηκαν καταγραφές του παιδοψυχιατρικού ιστορικού που αφορούν περιγεννητικά προβλήματα και αναπτυξιακά στοιχεία όπως ο χρόνος έναρξης της ομιλίας. Στην ανάλυση που πραγματοποιήθηκε εξετάστηκε η συσχέτιση των παραπάνω παραμέτρων με το πρόβλημα λόγου, τη διάγνωση και τα συνοδά ευρήματα.

Όταν οι πατέρες μιλούν στα βρέφη τους...

Θ. Κοκκινάκη

Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο

Ο σκοπός της παρούσας εμπειρικής εργασίας είναι η διερεύνηση των συναισθημάτων που εκδηλώνουν οι πατέρες και τα βρέφη τους κατά τη διάρκεια της πατρικής ομιλίας. Πιο συγκεκριμένα, το ερώτημα που διερευνήθηκε κατά τη διάρκεια της παρούσας μελέτης ήταν κατά πόσο η επικοινωνία των συναισθημάτων και / ή συναισθηματικής ταύτισης των πατέρων και των βρεφών αποτελεί μια από τις λειτουργίες της πατρικής ομιλίας καθώς και το πως αυτή η επικοινωνία εξελίσσεται διαχρονικά. Για το σκοπό αυτό, 12 ζεύγη πατέρων και βρεφών βιντεοσκοπήθηκαν κατά τη διάρκεια της ελεύθερης αλληλεπίδρασης τους από το 2^ο έως τον 6^ο μήνα της ζωής των βρεφών. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι υπάρχουν ενδείξεις συναισθηματικής επικοινωνίας και / ή συναισθηματικής ταύτισης κατά τη διάρκεια της πατρικής ομιλίας. Τα αποτελέσματα αυτά συζητώνται στο πλαίσιο της θεωρίας της έμφυτης διυποκειμενικότητας που φαίνεται να χαρακτηρίζει την αλληλεπίδραση πατέρα-βρέφους.

Η ορθογραφική μάθηση και τα είδη λαθών στα θεματικά και τα καταληκτικά μορφήματα

Μ. Ζησοπούλου και Α. Βλάχου

Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο Πάτρα

Στην παρούσα έρευνα γίνεται προσπάθεια να διερευνηθούν τα είδη λαθών στα καταληκτικά και θεματικά μορφήματα που κάνουν οι μαθητές/τριες της Β', Γ', Δ', Ε' και ΣΤ τάξης Δημοτικού σχολείου, καθώς και η ορθογραφική τους ικανότητα. Για το σκοπό αυτό έλαβαν μέρος 341 μαθητές/τριες των παραπάνω τάξεων. Χρησιμοποιήθηκαν τα εξής μέσα συλλογής δεδομένων: α') τρία κείμενα, ένα για τη Β' τάξη, ένα για την Γ' και Δ' και ένα για την Ε' και ΣΤ' και β') μία λίστα λέξεων για κάθε τάξη. Η επιλογή των λέξεων έγινε από το αντίστοιχο κάθε τάξης βιβλίο «Η γλώσσα μου». Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι παρατηρείται μια σημαντική βελτίωση στην ορθογραφική ικανότητα των μαθητών/τριών της Γ' στη φωνηματογραφηματική αντιστοιχία, της Δ' τάξης στη μορφηματογραφηματική αντιστοιχία και της ΣΤ' και στα δύο είδη αντιστοιχίας. Τα αποτελέσματα δείχνουν, επίσης, ότι οι μαθητές/τριες όλων των τάξεων έχουν υψηλότερη επίδοση στη φωνηματογραφηματική αντιστοιχία από ό,τι στη μορφηματογραφηματική και ότι υπάρχει σημαντική αλληλεπίδραση μεταξύ των δύο αυτών ειδών αντιστοιχίας.

Ατομικές διαφορές ηλικίας, φύλου και κοινωνικο-οικονομικού επιπέδου στον έλεγχο της δράσης

Γ. Παπαντωνίου & Α. Ευκλείδη

Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα & Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Στόχος της έρευνας ήταν η διακρίβωση του βαθμού στον οποίο παράγοντες ατομικών διαφορών, όπως η ηλικία, το φύλο και το Κ.Ο.Ι.Ε. των μαθητών επηρεάζουν τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας του προσανατολισμού προς τη δράση α) έπειτα από προηγούμενη αποτυχία, β) κατά τη λήψη αποφάσεων, και γ) κατά την εκτέλεση δραστηριοτήτων. Στην έρευνα συμμετείχαν 390 μαθητές και φοιτητές, και των δύο φύλων, ηλικίας 11, 13, 15, 17 και 22 ετών, οι οποίοι προέρχονταν από υψηλο-αστικό και μέσο-αστικό κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο. Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν στην Κλίμακα Ελέγχου της Δράσης (Kuhl, 1994) η οποία ήταν οργανωμένη σε τρεις υποκλίμακες που μετρούσαν: α) την απεμπλοκή έπειτα από αποτυχία, β) την πρωτοβουλία κατά τη λήψη αποφάσεων, και γ) την επιμονή κατά την εκτέλεση δραστηριοτήτων. Οι επιδράσεις των παραγόντων ατομικών διαφορών στις αναφορές του προσανατολισμού προς τη δράση ελέγχθηκαν μέσα από μια σειρά αναλύσεων διακύμανσης. Η κύρια επίδραση της ηλικίας ήταν σημαντική στις αναφορές της πρωτοβουλίας και της επιμονής. Τα δύο φύλα βρέθηκαν να διαφέρουν σημαντικά ως προς την επιμονή και, οριακά, ως προς την απεμπλοκή που ανέφεραν. Τέλος, το Κ.Ο.Ι.Ε. βρέθηκε να διαφοροποιεί σημαντικά μόνο τις αναφορές της επιμονής.

Η επίδραση της αισθηματικότητας και της ανησυχίας κάποιων λέξεων στη συνειδητή επίγνωση της μνήμης της ξένης γλώσσας

Χ. Νέγκα, Μ. Δεληγιώργη

Τμήμα Ψυχολογίας, Αμερικανικό Κολλέγιο Ελλάδος, Αθήνα

Σε Έλληνες συμμετέχοντες που χρησιμοποιούσαν τα αγγλικά σαν ξένη γλώσσα παρουσιάστηκαν αισθηματικά φορτισμένες, και συσχετισμένες με ανησυχία λέξεις, είτε στα Ελληνικά (ηρεμία, κραυγή, κίνδυνος) είτε στα Αγγλικά (smile, despair, accident), σε μικτές λίστες. Στα τεστ αναγνώρισης ναι/όχι, οι συμμετέχοντες έπρεπε να αναφέρουν μία από τις δύο καταστάσεις της συνειδησης κατά την αναγνώριση μιας λέξης: θυμάμαι ή γνωρίζω. Η απάντηση «θυμάμαι» δείχνει ανάμνηση της λέξης μέσα στη λίστα μελέτης. Η απάντηση «γνωρίζω» δείχνει ότι η λέξη είναι οικεία αλλά δεν υπάρχει ανάμνησή της από τη λίστα μελέτης. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι συμμετέχοντες «θυμήθηκαν» πιο πολλές λέξεις της μητρικής τους γλώσσας (Ελληνικές λέξεις) και «γνώρισαν» πιο πολλές λέξεις της ξένης γλώσσας (Αγγλικές λέξεις). Το φαινόμενο αυτό παρουσιάζεται εντονότερο με αρνητικά φορτισμένες λέξεις απ' ότι με θετικά, και με συσχετισμένες με ανησυχία απ' ότι με ουδέτερης έννοιας λέξεις. Αυτά τα ευρήματα συζητήθηκαν σε σχέση με τη θεωρία συστημάτων μνήμης (Tulving, 1995), και την εφαρμογή αυτών στην εκμάθηση ξένης γλώσσας.

Πιλοτικό πρόγραμμα για χρήση ουσιών στο 4^ο Μειονοτικό Δημοτικό σχολείο Ηφαίστου Ν. Ροδόπης

Σ. Βόλτσης, Β. Δημητρίου, Γ. Εσαγιάν, Σ. Σερήφ, Θ. Τζελέπη

Κέντρο Πρόληψης της χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών Ν. Ροδόπης "ΟΡΦΕΑΣ"

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται το πιλοτικό προληπτικό πρόγραμμα του Κέντρου Πρόληψης για τη σχολική χρονιά 2003 - 2004, στους μαθητές Δημοτικού Σχολείου σε μια ιδιαίτερη ομάδα της περιοχής. Πρόκειται για οικισμό αθίγγανων (1500) όπου εντοπίζονται παράγοντες κινδύνου, που ευνοούν το φαινόμενο της χρήσης ουσιών, όπως: ανέχεια, ανεργία, χαλαροί οικογενειακοί δεσμοί, αλκοολισμός, λήψη ψυχοφαρμάκων – επίδομα αναπηρίας \ εμπορία ουσιών, παραβατική συμπεριφορά, αναλφαβητισμός, ελλιπής φοίτηση ή πλήρης αποχή των παιδιών από το σχολείο, σχολική αποτυχία. Η προληπτική παρέμβαση στηρίζεται στην άποψη ότι ένας από τους στόχους της πρόληψης είναι η ενίσχυση της συνειδησης των μελών του οικισμού για το ρόλο που διαδραματίζει το σχολείο ως παράγοντας κοινωνικοποίησης, συμβάλλοντας στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού, προστατεύοντας το από το φαινόμενο της χρήσης. Το έργο του σχολείου συνίσταται όχι μόνο στην προσφορά γνώσης στα παιδιά, αλλά με ανάλογη οργάνωση και δομή ανταποκρίνεται σε ψυχολογικές και αναπτυξιακές ανάγκες τους. Με βάση τα παραπάνω δεδομένα εφαρμόστηκε πιλοτικό πρόγραμμα στο 4ο Μειονοτικό Δημοτικό σχολείο Ηφαίστου Ν. Ροδόπης με βάση το υλικό *Δεξιότητες για παιδιά του Δημοτικού*, που στοχεύει στην εκμάθηση προσωπικών και κοινωνικών δεξιοτήτων των μαθητών, στην ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών και των γονέων με στόχο τη μείωση της πιθανότητας της εμπλοκής των παιδιών στη χρήση ουσιών.

Ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα σε Έλληνες και Αλβανούς όπως τις αντιλαμβάνονται μαθητές των δημοτικών σχολείων

Χ. Καρακίτσου¹, Ν. Ανδρεάδης, Σ. Κόντου, Μ. Περράκη

*¹ Τμήμα Ψυχολογίας, Deree College, Αμερικάνικο Κολλέγιο Ελλάδος,
Αγία Παρασκευή Αττικής*

Η παρούσα έρευνα εστιάζεται στα προκαταρκτικά ευρήματα μιας ευρύτερης συγκριτικής μελέτης με Έλληνες και Αλβανούς μαθητές δημοτικών σχολείων της Αθήνας. Το δείγμα αποτελείται από 212 μαθητές με ισάριθμα αγόρια και κορίτσια Ελληνικής και Αλβανικής καταγωγής, ηλικίας από 8:04 χρονών έως 13:04. Στα πλαίσια μιας ωριαίας ατομικής συνέντευξης οι μαθητές αναφέρθηκαν στις ομοιότητες και διαφορές που διακρίνουν: α) τους Έλληνες από τους Αλβανούς μαθητές, και β) τις προσδοκίες των γονιών. Σύμφωνα με τις απαντήσεις, όλα τα παιδιά έχουν τις ίδιες ανθρώπινες ανάγκες και δικαιώματα καθώς και τις ίδιες συμπεριφορές, με τους Έλληνες μαθητές να τονίζουν το πρώτο και τους Αλβανούς το δεύτερο [$\chi^2(3,160)=8,33, p=0,040$]. Όλα τα παιδιά συμφώνησαν ότι οι κυρίαρχες διαφορές προκύπτουν στα πολιτισμικά στοιχεία (γλώσσα, θρησκεία, καταγωγή). Οι απαντήσεις των Ελλήνων περιείχαν περισσότερες αξιολογικές κρίσεις για τους Αλβανούς από ότι των Αλβανών για τους Έλληνες. Αυτό ίσχυε τόσο για τις αρνητικές όσο και για τις θετικές αξιολογήσεις, [$\chi^2(4,60) = 13,24, p=0,010$]. Τόσο οι Έλληνες όσο και οι Αλβανοί μαθητές πιστεύουν ότι οι γονείς των Ελλήνων θέλουν πρώτα απ' όλα τα παιδιά τους να είναι καλοί μαθητές, και αμέσως μετά να είναι «καλά παιδιά», ενώ για τους Αλβανούς γονείς, πιστεύουν ότι θέλουν το αντίθετο.

Συγκριτική ανάλυση παιδικών σχεδίων: τσιγγανοπαίδων μαθητών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Ι. Δουράλα

*Ελεύθερο Πανεπιστήμιο Βρυξελλών (Université Libre de Bruxelles), Τμήμα Επιστημών
Ψυχολογίας και Εκπαίδευσης, Βρυξέλλες*

Στην εργασία αυτή γίνεται παρουσίαση-συγκριτική ανάλυση σχεδίων τσιγγανοπαίδων μαθητών, δημ. σχολείου, σε τάξεις ένταξης και κοινές τάξεις. Στα πλαίσια ευρύτερης έρευνας για τη σχέση τσιγγανοπαίδων μαθητών με το σχολείο τούς ζητήσαμε να ζωγραφίσουν τον εαυτό τους στο σχολείο « Εγώ στο σχολείο » και στο σπίτι « Εγώ στο σπίτι ». Ενδιαφέρουσες διαφορές παρατηρήθηκαν στα παιδικά σχέδια με θέμα:

«Εγώ στο σχολείο» αναλόγως του τύπου της τάξης φοίτησης των μαθητών και αξιοσημείωτες ειδικότερα ήταν οι διαφορές στα σχέδια ενός ζεύγους μονοζυγωτικών διδύμων.

Νομικές και Ψυχολογικές διαστάσεις του φαινομένου της επίμονης και επαναλαμβανόμενης παρακολούθησης (“Stalking”)

Ο.Θεμελή¹

¹ Τμήμα ψυχολογίας – Σχολή Κοινωνικών Επιστημών,
Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο.

Το «stalking» αποτελεί σήμερα σε παγκόσμιο επίπεδο, τόσο ένα σημαντικό κοινωνικό πρόβλημα όσο και ένα σοβαρό πρόβλημα υγείας. Ο συγκεκριμένος ξενόγλωσσος όρος χρησιμοποιείται για να δηλώσει την επίμονη και επαναλαμβανόμενη παρακολούθηση-παρενόχληση ενός προσώπου. Πρόκειται για μια προσπάθεια ψυχικής εξόντωσης χωρίς τη χρήση φυσικής βίας, προκαλώντας στο θύμα υπέρμετρο άγχος και φόβο. Σε κάποιες μάλιστα ευνομούμενες πολιτείες συνιστά και αξιόποινη πράξη στο βαθμό που επηρεάζει την δικαίως αξία προστασίας ιδιωτική σφαίρα του ατόμου καθώς συχνά φτάνει μέχρι την προσβολή της προσωπικής του ασφάλειας. Τη δεκαετία μόλις του '90 η συγκεκριμένη μορφή συμπεριφοράς ποινικοποιήθηκε σε πολλές χώρες. Στη διεθνή βιβλιογραφία απαντώνται διάφορες κατηγοριοποιήσεις των δραστών, ενώ τα τελευταία χρόνια ιδιαίτερη έμφαση δίδεται σε εκείνους που στρέφονται στην υιοθέτηση αυτής της συμπεριφοράς μετά τη διακοπή στενής διαπροσωπικής σχέσης (ex-partners stalkers). Έρευνες δείχνουν ότι το 12-16 τοις εκατό των γυναικών και το 4-7 τοις εκατό των ανδρών έχει υποστεί επίμονη και επαναλαμβανόμενη παρακολούθηση-παρενόχληση η οποία διήρκεσε από 2 μέρες έως και 12 χρόνια. Οι επιπτώσεις στα θύματα είναι τόσο ψυχολογικές όσο και κοινωνικοοικονομικές. Τονίζεται μεταξύ των άλλων η εμφάνιση υπερβολικού φόβου, σύγχυσης, θυμού, κόπωσης, διαταραχών ύπνου και όρεξης. Συχνά τα θύματα υποφέρουν από μετατραυματικό σύνδρομο ενώ δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις υιοθέτησης αυτοκτονικής συμπεριφοράς.

Πρόγραμμα Μέριμνας ΜΥΛΟΣ: Μια πολυεπίπεδη πρόταση ψυχοκοινωνικής υποστήριξης στο χώρο του σχολείου

Μπαφίτη, Τ., Ρήγος, Η., Γεωργουλέας, Γ., Κανδεράκη, Μ., Κοπακάκη, Μ., Λαμπρινοπούλου, Μ., Μπαφίτη, Σ., Μπιζάνου, Ν.

«Εκ των Ένδον» - Χώρος Συμβουλευτικής και Ψυχοθεραπείας, Αθήνα

Το Πρόγραμμα Μέριμνας ΜΥΛΟΣ, αποτελεί μια πολυεπίπεδη πρόταση ψυχοκοινωνικής υποστήριξης στο χώρο του σχολείου. Περιλαμβάνει τη διοργάνωση ημερίδων και βιωματικών σεμιναρίων, που απευθύνονται σε γονείς, εκπαιδευτικούς και παιδιά, με θεματολογία σχετική με την ανάπτυξη των παιδιών, τη διαχείριση προβλημάτων συμπεριφοράς, τη βελτίωση της επικοινωνίας στην οικογένεια και την καλλιέργεια κοινωνικών δεξιοτήτων. Το πρόγραμμα προβλέπει επίσης τη λειτουργία ανοικτής γραμμής επικοινωνίας καθώς και συμβουλευτικής υπηρεσίας επικεντρωμένης στην αξιολόγηση και αντιμετώπιση σχολικών και συναισθηματικών προβλημάτων. Υιοθετώντας μία συστημική προοπτική, η παρέμβαση εμπλέκει τόσο τους γονείς όσο και τους εκπαιδευτικούς και αναγνωρίζει την κρίσιμη επίδραση που αυτοί ασκούν στη δημιουργία και τη διατήρηση, αλλά και στη μείωση ή πρόληψη των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα παιδιά. Η σημασία της σύνθεσης όλων των διαθέσιμων δυνάμεων κατά τη συμβουλευτική ή θεραπευτική παρέμβαση στο παιδί, καθώς και η εμπειρία από τη δουλειά με γονείς, παιδιά και εκπαιδευτικούς κατά την υλοποίηση του Προγράμματος, αποτελούν το αντικείμενο του συγκεκριμένου εργαστηρίου. Μέσα από βιωματική εμπλοκή, οι συμμετέχοντες θα κληθούν να ανασυνθέσουν το πλαίσιο μέσα στο οποίο ένα παιδί **Μαθαίνει-Υποστηρίζει-Λειτουργεί-Ονειρεύεται-Συνεργάζεται**.

Λειτουργική ανάλυση και διαχείριση προβλημάτων συμπεριφοράς σε άτομα με Διαταραχές αυτιστικού φάσματος

Μία συνολική προσέγγιση

Ι.Τσιούρη¹

*¹ Πανεπιστημιακό, Γενικό Νοσοκομείο Λάρισας, Λάρισα
Τμήμα Ειδικής Αγωγής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος*

Οι Διαταραχές Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ) είναι στενά συνδεδεμένες με μικρότερου ή μεγαλύτερου εύρους προβλήματα συμπεριφοράς, τα οποία αποτελούν ένα μεγάλο εμπόδιο στην εκπαίδευση, την κοινωνικοποίηση και γενικότερα την ένταξη του αυτιστικού παιδιού στην κοινότητα. Στόχος αυτού του εργαστηρίου είναι να περιγράψει εμπειρικά και κοινωνικά έγκυρες μεθόδους κατανόησης και ανάπτυξης προγραμμάτων παρέμβασης για τη διαχείριση προβλημάτων συμπεριφοράς. Η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει εκτίμηση και ανάλυση των προβλημάτων συμπεριφοράς, προκειμένου να σχεδιαστούν συνολικές παρεμβάσεις θετικής υποστήριξης της συμπεριφοράς, τέτοιες που να μπορούν να εφαρμοστούν καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας, τόσο από ειδικούς, όσο και από γονείς. Πιο συγκεκριμένα, η θετική υποστήριξη της συμπεριφοράς αναφέρεται στην κατανόηση της λειτουργίας ή του σκοπού των συμπεριφορών που χαρακτηρίζονται ως προβληματικές, και στο σχεδιασμό ενός προγράμματος παρέμβασης που στόχο έχει, αφενός την ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων, και αφετέρου την ελαχιστοποίηση της ανάγκης του ατόμου να εμφανίζει προβλήματα συμπεριφοράς. Η προσέγγιση αυτή λαμβάνει υπόψη της τις γενικές συνθήκες ή το γενικό πλαίσιο ζωής του συγκεκριμένου ατόμου και την αλληλεπίδραση του με τους σημαντικούς άλλους, προκειμένου να σχεδιάσει παρεμβάσεις, οι οποίες μπορούν να εφαρμοσθούν αποτελεσματικά σε διαφορετικά περιβάλλοντα και να οδηγήσουν σε αναβάθμιση της ποιότητας ζωής τόσο του ίδιου του παιδιού όσο και της οικογένειάς του.

Διερεύνηση των ιδιαίτερων αναγκών και της αυτοεκτίμησης των φοιτητών με ειδικές ανάγκες στα τμήματα Φ.Π.Ψ. και Προγράμματος Ψυχολογίας του Ε.Κ.Π.Α.

Φ. Μπακομήτρου, Ε. Καβροχωριανού, Ο. Φλώρου, Α. Καλαντζή-Αζίζι

Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών Πανεπιστημίου Αθηνών-Τομέας Ψυχολογίας

Η παρούσα έρευνα είχε ως στόχο την καταγραφή και μελέτη των ιδιαίτερων αναγκών των εγγεγραμμένων φοιτητών με ειδικές ανάγκες κατά τα ακαδημαϊκά έτη 1993-2005 που φοιτούν στα τμήματα Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής-Ψυχολογίας και του Προγράμματος Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, ως προς θέματα σπουδών, εμπόδια που μπορεί να προκύπτουν από την προσβασιμότητα στις κτιριακές υποδομές και τον περιβάλλοντα χώρο ή δυσκολίες ακαδημαϊκής φύσεως (ύπαρξη ή μη τεχνολογικών βοηθημάτων, δομών και υποστηρικτικών προγραμμάτων). Διερευνήθηκε επίσης η συμμετοχή τους σε συλλογικές δραστηριότητες του Πανεπιστημίου και η αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου τους. Επίσης, στην παρούσα έρευνα διερευνήθηκε η σχέση των προαναφερθεισών μεταβλητών με τον παράγοντα αυτοεκτίμηση. Χορηγήθηκαν το ερωτηματολόγιο «Σπουδές, ζωή στο Πανεπιστήμιο και ελεύθερος χρόνος των φοιτητών με ειδικές ανάγκες» (Κωσταρίδου-Ευκλείδη, 2002) και το Διαπολιτισμικό Ερωτηματολόγιο Αυτοεκτίμησης για Ενήλικες (Battle, 1981).

Ο εντοπισμός του δείγματος έγινε μέσω της γραμματείας των τμημάτων. Από τους 115 φοιτητές των οποίων τα στοιχεία ήταν διαθέσιμα, δέχθηκαν να συμμετάσχουν στην έρευνα 60 φοιτητές με τη συμπλήρωση ερωτηματολογίων (μέσω προσωπικής επαφής ή μέσω ταχυδρομικής αποστολής χωρίς χρέωση) (με τους υπόλοιπους φοιτητές είτε δεν ήταν εφικτή η επικοινωνία, είτε αρνήθηκαν). Ο τελικός αριθμός των φοιτητών με ειδικές ανάγκες που συμμετείχαν στην έρευνα ήταν 50 άτομα. Παράλληλα, χορηγήθηκε το ίδιο ψυχομετρικό υλικό σε φοιτητές του γενικού πληθυσμού, έτσι ώστε να υπάρξει η δυνατότητα σύγκρισης των αποτελεσμάτων που προκύπτουν από άτομα με ή χωρίς ειδικές ανάγκες.

Δυσκολίες και προβληματισμοί εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης που υπηρετούν σε Τμήματα Ένταξης και Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής

Σ. Κουβαβά¹, Αικ. Αντωνοπούλου²

¹ ΚΔΑΥ, Δ' Περιφέρειας Αθηνών,

² Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Στην πιλοτική αυτή έρευνα εξετάζονται οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Τμημάτων Ένταξης (Τ.Ε.) και Σχολικών Μονάδων Ειδικής Αγωγής (ΣΜΕΑ) στην Αττική. Από την ανάλυση των ερωτηματολογίων που δόθηκαν σε 100 εκπαιδευτικούς, που υπηρετούν στο χώρο της Ειδικής Αγωγής από 1 έως 15 χρόνια και έχουν διαφορετικό επιστημονικό υπόβαθρο (Μετεκπαίδευση, Μεταπτυχιακό, Διδακτορικό), προέκυψε ο σοβαρός προβληματισμός τους για την ποιότητα της συνεργασίας τους τόσο με τους συναδέλφους του γενικού σχολείου, όσο και με το ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό (ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς, λογοθεραπευτές, κλπ). Επιπλέον, μερικά από τα ζητήματα που απασχολούν έντονα τους εκπαιδευτικούς είναι τα ακόλουθα: (1) Ο συνεχώς αυξανόμενος αριθμός παιδιών με (διαγνωσμένες ή μη) εκπαιδευτικές ανάγκες σε σύγκριση με το σχετικά σταθερό αριθμό δομών στήριξης των παιδιών αυτών στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (και την υποτυπώδη παρουσία τους στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση). (2) Η μεγάλη ποικιλομορφία των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών που συναντάμε σήμερα τόσο στο ειδικό όσο και στο γενικό σχολείο όπως αυτό προκύπτει από τις διαφοροδιαγνώσεις. Η έρευνα τονίζει την ανάγκη παροχής διαρκούς επιμόρφωσης και στήριξης των εκπαιδευτικών προκειμένου να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά τις ποικίλες ανάγκες των μαθητών μέσα από κατάλληλα εξατομικευμένα εκπαιδευτικά προγράμματα. Τέλος, γίνεται σύγκριση των απαντήσεων των εκπαιδευτικών των Τ.Ε. και των ΣΜΕΑ.

Αξιολόγηση της Κινητικής Συμπεριφοράς & Αθλητικής Απόδοσης των Χαρισματικών/Ταλαντούχων μαθητών

Δ. Κουτσούκη¹, Καθηγήτρια, Αικ. Ασωνίτου² Υποψήφ. Διδάκτωρ, Θ. Καρζή³ Master of Science, Σ. Χαρίτου⁴ Υποψήφ. Διδάκτωρ, Εμμ. Σκορδίλης⁵ Λέκτορας

¹ Εργαστήριο Προσαρμοσμένης Κινητικής Δραστηριότητας, Τ.Ε.Φ.Α.Α., Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

² Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

³ Εργαστήριο Προσαρμοσμένης Κινητικής Δραστηριότητας, Τ.Ε.Φ.Α.Α., Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

⁴ Εργαστήριο Προσαρμοσμένης Κινητικής Δραστηριότητας, Τ.Ε.Φ.Α.Α., Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

⁵ Εργαστήριο Προσαρμοσμένης Κινητικής Δραστηριότητας, Τ.Ε.Φ.Α.Α., Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Οι χαρισματικοί/ταλαντούχοι μαθητές χαρακτηρίζονται από αυξημένη ικανότητα συγκέντρωσης, υψηλή αποτελεσματικότητα, δημιουργικότητα κ.α. (Calmettes-Jean & Berges-Bounes 2003; Reis & Renzulli, 2004). Η κινητική τους ανάπτυξη κατά την προσχολική ηλικία συντελείται μέσα από την κατάκτηση των θεμελιωδών κινητικών προτύπων (Ευαγγελινού & Παπά, 2002). Η έρευνα σχεδιάστηκε, για να ανιχνεύσει μαθητές/-ήτριες προσχολικής ηλικίας με αυξημένες γνωστικές ικανότητες και να εξετάσει τα θεμελιώδη κινητικά τους πρότυπα σε συνάρτηση με τις γνωστικές τους ικανότητες. Το δείγμα συγκεντρώθηκε με τυχαία δειγματοληψία από 20 δημόσια νηπιαγωγεία του νομού Αττικής. Η αρχική ανίχνευση πραγματοποιήθηκε από τις νηπιαγωγούς. Αξιολογήθηκαν συνολικά 50 μαθητές/-ήτριες. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 4 αγόρια και 3 κορίτσια (N=7) ηλικίας 5-6 ετών, με αυξημένες γνωστικές ικανότητες. Στη συνέχεια το δείγμα εξετάστηκε από δύο κινητικά τεστ: **α)** *Movement Assessment Battery for Children (MABC)* και **β)** *Test of Gross and Motor Development (TGMD)*. Τέλος, διανεμήθηκε στις νηπιαγωγούς ερωτηματολόγιο για τις ακαδημαϊκές και κινητικές επιδόσεις των μαθητών/-ητριών. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, οι μαθητές με αυξημένες γνωστικές ικανότητες βρίσκονταν κινητικά λίγο πάνω από το μέσο όρο, ενώ δεν εμφάνιζαν το σύνδρομο αναπτυξιακής διαταραχής του κινητικού συντονισμού. Από την έρευνα φαίνεται η σημασία της έγκαιρης ανίχνευσης των παιδιών, που διαθέτουν εξαιρετικές ικανότητες, ώστε να αντιμετωπιστούν κατάλληλα από το οικογενειακό και το εκπαιδευτικό τους περιβάλλον.

Βιβλιογραφία

Calmettes-Jean, S., & Berges-Bounes, M. (2003). Conduite à tenir devant un enfant étiqueté surdoué. *Archives de pediatrie*, 10, 738-741.

pupils describe their processes of problem solving? *Learning and Instruction*, 13, 305-325.

Reis, S. M., & Renzulli, J. S. (2004). Current research on the social and emotional development of gifted and talented students: good news and future possibilities. *Psychology in the Schools*, 41, (1), 119-130.

Renzulli, J. S. (1978). What makes giftedness: Reexamining a definition. *Phi Delta Kappan*, 60, 180-184.

Ευαγγελινού, Χ., & Παπά, Α. (2002). Σωματική και κινητική ανάπτυξη στην παιδική ηλικία. *Αναπτυξιακή Φυσική Αγωγή για τα Σημερινά Παιδιά* (3^η εκδ.) (Gallahue, D. L.). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Επιστημονικών Βιβλίων & Περιοδικών. (Έκδοση πρωτότυπου το 1996).

Ψυχο-Κοινωνικο-Εκπαιδευτικές Διαφορές Παιδιών Με και Χωρίς Διάσπαση Προσοχής & Μαθησιακές Δυσκολίες

Γκιούρου, Ε.Θ.¹, Παυλίδης, Γ.Θ.² & Evans, Ρ.³

¹ Ειδική Παιδαγωγός, M.Phil., efigiourou@yahoo.co.uk

² Καθηγητής Μαθησιακών δυσκολιών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, pavlidis@uom.gr

³ Καθηγητής, Brunel University, England

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Διάσπαση Προσοχής, Μαθησιακές Δυσκολίες, Ψυχο-κοινωνικο-εκπαιδευτικό Προφίλ, Ερωτηματολόγιο Παυλίδη

Συγκρίθηκαν τα Ψυχο-Κοινωνικο-Εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά των παιδιών με και χωρίς διάσπαση προσοχής και μαθησιακές δυσκολίες στην Ελλάδα.

Μέθοδος Πενήντα (50) παιδιά με ΔΠΠΥ και μαθησιακές δυσκολίες, που δεν ακολουθούσαν φαρμακευτική αγωγή (Μ.Ο. 8.4 ετών, SD: .64) διαγνώστηκαν από τον Καθηγητή Παυλίδη στο 'Dyslexia Centers' της Θεσ/νίκης και 50 κανονικοί μαθητές ηλικίας 7-10 ετών (Μ.Ο. 7.10 ετών, SD: 1.29). Οι γονείς τους συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο του καθηγητή Παυλίδη, το οποίο συμπεριλαμβάνει συμπτώματα ΔΠΠΥ, συμπεριφοράς, επίδοση σε γνωστικά έργα, πλαγίωση, σχολικό, αναπτυξιακό και οικογενειακό ιστορικό.

Αποτελέσματα Ένα πολύ υψηλό ποσοστό των μεταβλητών (85%) παρουσίασαν υψηλή στατιστική σημαντικότητα ($p < .000 - p < .002$), αποδεικνύοντας έτσι ότι ο συνδυασμός του συνδρόμου ΔΠΠΥ με Μαθησιακές Δυσκολίες (ΜΔ) επηρεάζει συνολικά την συμπεριφορά και τη σχολική επίδοση του παιδιού. Οι μεταβλητές οι οποίες παρουσίαζαν τη μεγαλύτερη δυναμική στο μοντέλο της παλινδρόμησης αφορούσαν προβλήματα συμπεριφοράς και γνωστικά χαρακτηριστικά (Binary Logistic Regression: 96.2%) ενώ οι γονείς των παιδιών με ΔΠΠΥ & ΜΔ σε μεγάλο ποσοστό ανέφεραν σημαντικά προβλήματα στη σχολική τους επίδοση, όπως ανάγνωση (46%, $p < .001$), ορθογραφία (50%, $p < .001$) και μαθηματικά (30%, $p < .001$). Στον τομέα της συμπεριφοράς, οι γονείς χαρακτηρίζουν τα παιδιά με ΣΕΠΥ & ΜΔ ως υπερσυναισθηματικά ($p < .001$), ανοργάνωτα ($p < .001$), ριψοκίνδυνα ($p < .001$) και ευερέθιστα ($p < .001$). Ταυτόχρονα ανέφεραν και σημαντικά προβλήματα στη σειριακή επεξεργασία όπως για παράδειγμα δυσκολίες στη σειρά των ημερών της εβδομάδας ($p < .001$), στο αλφάβητο ($p < .001$) ή στο ν' ακολουθεί διαδοχικές οδηγίες ($p < .001$).

Συμπεράσματα Τα ευρήματα αυτά επιβεβαιώνουν τόσο τη θεωρία των «συνοδών διαταραχών» ("the comorbidity theory"), όπου πηγές από τη διεθνή βιβλιογραφία αναφέρουν πολύ υψηλά ποσοστά, έως 87%, συνύπαρξης διαταραχών όπως ΣΕΠΥ, μαθησιακές δυσκολίες και διαταραχές συμπεριφοράς (Kadesjii, & Gillberg, 2000), όσο και τη θεωρία της Νευρο-Αλληλοδιαδοχής & Οφθαλμοκίνησης (Pavlidis, 1990, 2005). Η ύπαρξη των τόσο έντονων συνοδών διαταραχών πρέπει να ληφθεί υπ' όψη τόσο στη διαγνωστική όσο και στην εκπαιδευτική πρακτική, καθώς η αξιολόγηση ενός παιδιού με ΣΕΠΥ πρέπει να είναι πολύπλευρη και η εκπαίδευσή του να περιλαμβάνει εκτός από τις ΜΔ και ένα φάσμα γνωστικών και συμπεριφορικών δεξιοτήτων.

Η Επίδραση της ΣΕΠΥ με Μαθησιακές Δυσκολίες στην Ορθογραφία

Γκιούρου, Ε.Θ.¹, Παυλίδης, Γ.Θ.², Evans, Ρ.³

¹ M.Phil., Special Education efigiourou@yahoo.co.uk

² Καθηγητής Μαθησιακών δυσκολιών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, pavlidis@uom.gr

³ Καθηγητής, Brunel University, England

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Διάσπαση Προσοχής, Μαθησιακές Δυσκολίες, Κανονικοί Αναγνώστες, Ορθογραφία

Σκοπός της έρευνας ήταν να διαπιστωθεί αν τα ορθογραφικά λάθη παιδιών με και χωρίς διάσπαση προσοχής (ΣΕΠΥ) & μαθησιακές δυσκολίες (ΜΔ) είναι τόσο διαφορετικά ώστε με ακρίβεια να διαχωρίζουν τις δύο ομάδες.

Μέθοδος: Εκατό (100) παιδιά χωρίστηκαν σε δύο ομάδες: 1. Με διάγνωση ΣΕΠΥ και ΜΔ (50, Μ.Ο. ηλικίας=8.04, SD=.64) από τον Καθηγητή Παυλίδη στο 'Dyslexia Centers' της Θεσ/νίκης, και 2. Κανονική ομάδα ελέγχου (50, Μ.Ο. ηλικίας=7.10, SD=1.29), από τα σχολεία της περιφέρειας Ημαθίας. Για την αξιολόγηση της ορθογραφίας χορηγήθηκε η λίστα λέξεων Παυλίδη.

Αποτελέσματα: Η ανάλυση των λαθών της ορθογραφίας ήταν ποιοτική και ποσοτική. Συνολικά, τα παιδιά με διάσπαση προσοχής είχαν στατιστικά σημαντικά χαμηλότερη επίδοση σε σχέση με την ομάδα ελέγχου, με περισσότερα λάθη (Μ.Ο. λαθών 63 έναντι 38, $p < .001$) και λιγότερες σωστές λέξεις (Μ.Ο. λέξεων 10 έναντι 22, $p < .001$). Ακόμη, η ποιοτική ανάλυση των λαθών έδειξε ότι τα παιδιά με ΣΕΠΥ & ΜΔ έκαναν συγκεκριμένους τύπους λαθών όπως παράλειψη τονισμού ($p < .001$), χωρισμός γραμμάτων ή συλλαβών ($p < .001$), παρατονισμούς ($p < .001$), προσθέσεις και αντικαταστάσεις γραμμάτων ($p = .001$) ενώ παράλληλα παρουσίαζαν ιδιαίτερα δυσανάγνωστο γραφικό χαρακτήρα. Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι η παρορμητικότητα και όχι η διάσπαση προσοχής, παρουσιάζει τις υψηλότερες συσχετίσεις με τα ορθογραφικά λάθη (Spearman correlations: $r = .667 - r = .510$, $p < .001$). Ήταν τόσο μεγάλη η διαφορά τους στην ορθογραφία ώστε η διωνυμική παλινδρόμηση με υψηλή ακρίβεια (93%) διαχώρισε τις δύο ομάδες.

Συμπεράσματα: Τα αποτελέσματα έχουν χρηστική αξία τόσο στη διαφορική διάγνωση όσο και στην αντιμετώπιση, καθώς λάθη όπως συχνές παραλείψεις, παρατονισμοί ή χωρισμοί λέξεων χρίζουν εξειδικευμένης εκπαίδευσης ώστε να αντιμετωπιστούν με επιτυχία.

Η αναπαράσταση των πρακτικών της ειδικής παιδαγωγικής σε βρεφονηπιακούς σταθμούς

Κ. Μιχαηλίδης, Α. Φράντζιου, Β. Ζησιμοπούλου

*Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας, Τομέας Ιατροπαιδαγωγικών Μαθημάτων, Σχολή Επαγγελματιών
Υγείας και Πρόνοιας, ΤΕΙ Αθηνών, Αθήνα.*

Το φαινόμενο της ένταξης παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες σε βρεφονηπιακούς σταθμούς, μας οδηγεί στη διατύπωση της υπόθεσης μιας πολυπαραγοντικής προσέγγισης μέσω της διερεύνησης της κοινωνικής αναπαράστασης της ένταξης παιδιών με δυσκολίες κοινωνικής προσαρμογής και μάθησης. Ο σκοπός της ερευνητικής αυτής εργασίας είναι α) η συμβολή στη διαμόρφωση μιας πολυμεθοδολογικής προσέγγισης για τη μελέτη δραστηριοτήτων στο πλαίσιο της ειδικής παιδαγωγικής στην προσχολική αγωγή, β) ο εντοπισμός του περιεχομένου της κοινωνικής αναπαράστασης της ένταξης σε διάφορες ομάδες εμπλοκής, και γ) η συστηματική μελέτη των αλληλεπιδραστικών σχέσεων ανάμεσα στα διάφορα περιφερειακά στοιχεία της συγκεκριμένης αναπαράστασης. Για τη συλλογή των δεδομένων της έρευνας πραγματοποιήθηκαν ημι-δομημένες συνεντεύξεις σε ομάδες εμπλοκής. Τα στοιχεία που προέκυψαν από την ποιοτική ανάλυση των συνεντεύξεων αυτών, χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή ερωτηματολογίου προκειμένου να αξιολογηθεί και ποσοτικά η αναπαράσταση του φαινομένου της ένταξης καθώς και της εφαρμογής εξατομικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων (Ε.Ε.Π) μέσα στις συνήθεις μονάδες των βρεφονηπιακών σταθμών. Σύμφωνα με τα πρώτα αποτελέσματα η γνώση του αντικειμένου της ειδικής παιδαγωγικής, σε συνάρτηση με τη γνώση της προσωπικότητας του μαθητή, σε επίπεδο βιο-ψυχο-κοινωνικού πλαισίου, είναι δυνατό να βοηθήσει στην εφαρμογή των προγραμμάτων για την καλύτερη αντιμετώπιση των δυσκολιών που παρουσιάζουν τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

«ΑΜΕΑ:η εκπαίδευση και η επαγγελματική τους κατάρτιση»

Γ.ΚΑΡΟΥΝΤΖΟΥ, Α.ΧΑΒΡΕΔΑΚΗ**, Β.ΚΑΤΣΙΓΙΑΝΝΗ****

**Υπ.Διδάκτορας Πανεπιστημίου Αιγαίου, Τμήμα ΤΕΠΑΕΣ*

***Υπ.Διδάκτορας Πανεπιστημίου Αιγαίου, Τμήμα ΤΕΠΑΕΣ*

****Υπ.Διδάκτορας Πανεπιστημίου Αιγαίου, Τμήμα ΤΕΠΑΕΣ*

Στην πορεία της ιστορίας, τα άτομα με ειδικές ανάγκες (ΑΜΕΑ), αντιμετώπισαν περιθωριοποίηση και αποκλεισμό από τις κοινωνικές δραστηριότητες. Στη συλλογική συνείδηση ταυτίστηκαν με την ανικανότητα και την αντιπαραγωγικότητα. Λόγω απουσίας τους από τις παραγωγικές σχέσεις, ο τρόπος ζωής τους ήταν απόλυτα εξαρτημένος από το οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον. Τα τελευταία χρόνια, αμφισβητείται η παγιωμένη αυτή θέση και αναζητούνται θεωρητικά και πρακτικά μέσα για την ενσωμάτωση των ΑΜΕΑ στην κοινωνία. Σήμερα η διεθνής τάση είναι ότι τα άτομα με ειδικές ανάγκες δεν πρέπει να συνεχίσουν να ζουν ως επιδοτούμενοι, αλλά ως φορολογούμενοι πολίτες. Εκείνο το οποίο προέχει δεν είναι η πρόνοια, αλλά η παροχή ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση, την κατάρτιση, την εργασία, ώστε να επιτευχθεί πραγματική ένταξη στην κοινωνία. Στην παρούσα εργασία θα μελετήσουμε την εκπαίδευση και την κατάρτιση των ΑΜΕΑ στη χώρα μας σε μια προσπάθεια προώθησης μιας εκπ/σης που θα στηρίζεται στην αρχή της ισοτιμίας και στην παροχή ίσων ευκαιριών, ιδιαίτερα για τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Η κατάλληλη εκπαίδευση αποτελεί προϋπόθεση για τη μετάβαση των ατόμων αυτών στο χώρο της εργασίας. Έχει λοιπόν ιδιαίτερη σημασία να μελετηθεί η εκπαίδευση που παρέχεται σ' αυτά τα παιδιά μέσω της ειδικής αγωγής, καθώς και οι δυνατότητες μετά την αποφοίτησή τους απ' αυτά τα σχολεία. Η εμπειρία δυστυχώς αποκαλύπτει ότι από τα ειδικά σχολεία απουσιάζει κάθε είδους επαγγελματικός προσανατολισμός και γενικότερα επαγγελματικής προετοιμασίας, παρά το γεγονός ότι τα περισσότερα παιδιά, όταν αποφοιτούν από τα σχολεία αυτά βρίσκονται σε μεγάλη σχετικά ηλικία. Απουσιάζει επίσης γι' αυτά τα παιδιά κάθε είδους προοπτική επαγγελματικής εκπαίδευσης. Δυστυχώς το επίσημο κράτος είναι απών από κάθε υπηρεσία επαγγελματικής εκπαίδευσης των ατόμων με ειδικές ανάγκες, αφήνοντας ελεύθερο πεδίο δράσης στην ιδιωτική πρωτοβουλία με ότι αυτό συνεπάγεται.

Πώς αντιλαμβάνονται τη φυσική κατάσταση των σωμάτων οι μαθητές με Νοητική Υστέρηση;

Π. Βογιατζόγλου¹, Κ. Καφαλούκου², Ε. Κωνσταντακοπούλου³, Σ. Χάσκου⁴

¹ Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Αθηνών

² Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Αθηνών

³ Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Αθηνών

⁴ Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η κατανόηση του φυσικού κόσμου είναι μια διαδικασία διαρκής μέσα από την οποία ο μαθητής με ελαφρά νοητική υστέρηση (Ν.Υ.) μαθαίνει να παρατηρεί, να διακρίνει ομοιότητες και διαφορές, να αντιλαμβάνεται «πραξιακά» τις ιδιότητες σωμάτων και μέσα από την πρακτική άσκηση να αποκτήσει την ικανότητα να προσδιορίζει τη σχέση του εαυτού του με το φυσικό κόσμο, γεγονός που θα τον οδηγήσει στην ασφαλή και λειτουργική ένταξή του στο κοινωνικό γίγνεσθαι. Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι: να ανιχνευτούν οι ιδέες και οι γνώσεις των μαθητών με Ν.Υ. αναφορικά με τις έννοιες φυσική κατάσταση των σωμάτων, τήξη και πήξη, να διερευνηθεί ο βαθμός προόδου των μαθητών μετά από παρέμβαση και να συγκριθεί ο βαθμός κατανόησης των παραπάνω εννοιών ανάμεσα σε μαθητές φυσιολογικής νοημοσύνης, που φοιτούν στην Δ' τάξη, και σε μαθητές με Ν.Υ. 30 μαθητές με Ν.Υ., που φοιτούν σε ειδικά σχολεία της Αττικής καθώς και 30 μαθητές φυσιολογικής νοημοσύνης συμπλήρωσαν ερωτηματολόγιο, που προέκυψε από βιβλία του Π.Ι. Η στατιστική ανάλυση των δεδομένων αναμένεται να προσπορίσει ενδιαφέροντα στοιχεία για τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται έννοιες της φυσικής οι μαθητές με Ν.Υ. και για το βαθμό που γίνονται κατανοητές από τους ίδιους καθώς και αν υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές στο βαθμό κατανόησης.

Αναγνωστικές δεξιότητες και κατανόηση κειμένου

Αθ. Πρωτόπαπας¹, Π. Σίμος², Α. Μουζάκη², Γ. Σιδερίδης², Χ. Σκαλούμπακας³

¹ Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου, Μαρούσι

² ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο

³ Παιδοψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής, Αθήνα

Η κατανόηση του γραπτού κειμένου είναι ο βασικός στόχος της ανάγνωσης, και η επίτευξή του θεωρείται ότι εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ικανότητα φωνολογικής αποκωδικοποίησης ή οπτικής αναγνώρισης των λέξεων που το απαρτίζουν. Πέρα όμως από τις πρώτες δύο τάξεις του δημοτικού, όπου αναπτύσσονται κατά βάση οι θεμελιώδεις αυτές αναγνωστικές δεξιότητες, η κατανόηση του κειμένου φαίνεται πως εξαρτάται κυρίως από τη γλωσσική νοητική ικανότητα, ενώ η ταχύτητα και η ακρίβεια της ανάγνωσης μεμονωμένων λέξεων δεν φαίνεται να παίζουν σημαντικό ρόλο. Το συμπέρασμα αυτό προκύπτει από την ανάλυση μετρήσεων εκατοντάδων μαθητών Δημοτικού και Γυμνασίου από το γενικό σχολικό πληθυσμό, καθώς και μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες στο γραπτό λόγο. Οι μαθητές με δυσκολίες κατανόησης διακρίνονται από χαμηλές επιδόσεις σε δοκιμασίες λεκτικής και μη λεκτικής νοημοσύνης, ενώ οι μαθητές με δυσλεξία διακρίνονται από αργή ανάγνωση χωρίς δυσκολίες κατανόησης όταν τα κείμενα είναι σύντομα και διαβάζονται χωρίς πίεση χρόνου. Η αποσυσχέτιση της κατανόησης από τις αναγνωστικές δεξιότητες έρχεται σε αντίφαση με το «απλό μοντέλο», σύμφωνα με το οποίο η κατανόηση κειμένου εξαρτάται εξίσου από την προφορική κατανόηση και την αποκωδικοποίηση του γραπτού. Τα ευρήματα είναι εν μέρει συμβατά με την υπόθεση ποιότητας των λεξικών αναπαραστάσεων στο βαθμό που το λεξιλόγιο εκφράζει το γενικότερο νοητικό δυναμικό.

Εκπαιδευτική πράξη και εκπαιδευτική έρευνα, σχέση ανταγωνιστική ή διαλεκτική; Διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών

Ανδρεαδάκης Νικόλαος¹, Πεδιαδίτης Αλέξανδρος², Ξανθάκου Γιώτα³

¹ ΠΤΔΕ, Παν/μιο Κρήτης, Ρέθυμνο,

² ΤΕΠΑΕΣ, Παν/μιο Αιγαίου,

³ ΤΕΠΑΕΣ, Παν/μιο Αιγαίου

Η εκπαιδευτική πράξη αναγνωρίζεται ως μια πολύπλοκη διαδικασία και ο χειρισμός αυτής της πολυπλοκότητας απαιτεί ποικίλες δεξιότητες και παράλληλα εναλλακτικές μεθοδολογίες. Πολλές φορές η εκπαιδευτική έρευνα αποτυγχάνει να προκαλέσει το ενδιαφέρον των εκπαιδευτικών για τα ευρήματά της. Μέρος τους προβλήματος είναι οι διαφορετικές απόψεις των ερευνητών και των εκπαιδευτικών για τη φύση και το σκοπό της εκπαιδευτικής έρευνας. Η σχέση της εκπαιδευτικής πράξης με την εκπαιδευτική έρευνα είναι στη βάση της προβληματικής που αναπτύσσεται για τη σχέση μεταξύ των επαγγελματικών γνώσεων-δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών και των γνώσεων που απορρέουν από την έρευνα στην εκπαίδευση.

Ποιες είναι οι απόψεις των εκπαιδευτικών για την εκπαιδευτική έρευνα; Ποια είναι η σχέση της εκπαιδευτικής πράξης με την εκπαιδευτική έρευνα; Είναι διατεθειμένοι οι εκπαιδευτικοί να προσαρμόσουν τα ερευνητικά πορίσματα στο μικρόκοσμο της σχολικής τους τάξης; Κάτω από ποιες προϋποθέσεις; Είναι σε θέση η έρευνα, σύμφωνα με την εκτίμηση των εκπαιδευτικών, να δώσει λύσεις στην καθημερινή τους πρακτική; Η συμμετοχή των εκπαιδευτικών με διάφορους τρόπους σε εκπαιδευτική έρευνα βοηθάει στην ανάπτυξη διαλεκτικής σχέσης ανάμεσα στην εκπαιδευτική πράξη και την εκπαιδευτική έρευνα;

Η παρούσα έρευνα αποσκοπεί στο να δώσει μερικές έστω απαντήσεις στα παραπάνω ερωτήματα.

Για τη συλλογή των δεδομένων το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε ήταν το ερωτηματολόγιο σε δείγμα 400 εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Αντιλήψεις δασκάλων για τους τύπους γονεϊκής εμπλοκής στο σχολείο

Μπόνια Αικατερίνη

ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

Η εμπλοκή των γονέων στο σχολείο αποτελεί σημαντική συνιστώσα της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η έρευνα των τελευταίων ετών επιβεβαιώνει την αναγκαιότητά της και καταγράφει με συστηματικό τρόπο τα οφέλη της. Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν να διερευνήσει τις απόψεις Ελλήνων δασκάλων για: α) τους τύπους εμπλοκής των γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία και β) την αναγκαιότητα βελτίωσης ή ανάπτυξής τους. Στην έρευνα συμμετείχαν 1.121 δάσκαλοι. Στους συμμετέχοντες χορηγήθηκε το ερωτηματολόγιο της Epstein & Salinas (1993), το οποίο μελετά τις απόψεις εκπαιδευτικών απέναντι στους τύπους γονεϊκής εμπλοκής. Η στατιστική ανάλυση των δεδομένων ανέδειξε έξι τύπους γονεϊκής εμπλοκής, οι οποίοι εφαρμόζονται ή θεωρείται αναγκαίο από τους δασκάλους να αναπτυχθούν: ενημέρωση των γονέων για τρόπους ανατροφής των παιδιών τους, επικοινωνία με το σχολείο, επικοινωνία με το δάσκαλο της τάξης, εθελοντική συμμετοχή των γονέων στα δρώμενα του σχολείου, βοήθεια στις κατ' οίκον εργασίες των μαθητών, συνεργασία σχολείου-οικογένειας-κοινότητας. Τα ευρήματα αυτής της έρευνας είναι δυνατό να αξιοποιηθούν στο σχεδιασμό και στην εφαρμογή προγραμμάτων ενδυνάμωσης της σχέσης σχολείου-οικογένειας με απώτερο στόχο τη βελτίωση της σχολικής επίδοσης και την προώθηση της κοινωνικής και συναισθηματικής ανάπτυξης των παιδιών.

Η διαγνωστική αξία της δοκιμασίας συμπλήρωσης προτάσεων σε παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες

Στ. Μαύρου¹, Στ. Μηνά¹, Α. Σέμκου², Μ. Μαρκοβίτης³

Μεταπτυχιακές φοιτήτριες Εξελικτικής-Σχολικής Ψυχολογίας Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης¹,

Υπεύθυνη Ψυχολογικής Υπηρεσίας Ιατροπαιδαγωγικού Κέντρου Τμήματος Ψυχικής Υγείας Παιδών-Εφήβων, Γ.Ν. «Γ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ»² Θεσ/νίκη,

Διευθυντής Τμήματος Ψυχικής Υγείας Παιδών-Εφήβων Γ.Ν. «Γ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ»³ Θεσ/νίκη

Η συμπλήρωση προτάσεων (Sentences Completion Test) είναι μία από τις ψυχολογικές δοκιμασίες που χρησιμοποιείται στο διαγνωστικό πακέτο αξιολόγησης των μαθησιακών δυσκολιών στο Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο του Τμήματος Ψυχικής Υγείας Παιδών – Εφήβων του Γ. Ν. «Γ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ». Η παρούσα εργασία σκοπό έχει να παρουσιάσει τη διαγνωστική αξία της δοκιμασίας αυτής στα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες. Το δείγμα της εργασίας αποτελούν περιπτώσεις παιδιών που παρακολουθούν τάξεις του δημοτικού και προσέρχονται στο Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο του Τμήματος Ψυχικής Υγείας Παιδών – Εφήβων του Γ. Ν. «Γ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ» με αίτημα τη διερεύνηση των μαθησιακών δυσκολιών που παρουσιάζουν. Οι καταγραφές των παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες στο φύλο συμπλήρωσης προτάσεων αναλύονται και συγκεκριμένα εξετάζεται η χρήση της δοκιμασίας συμπλήρωσης προτάσεων ως ένα πρώτο δείγμα γραφής- ανίχνευσης στοιχείων για τον εαυτό, το σχολικό περιβάλλον, τις γονεϊκές μορφές- οικογένεια, τους φόβους και τις ανεπάρκειες του παιδιού.

Ο ρόλος της συμβουλευτικής στο πλαίσιο υλοποίησης προγραμμάτων Αγ. Υγείας

Α. Λέφα¹, Η Κατσαούνας²

¹ Υπεύθυνη Αγωγής Υγείας, Δ/ση Α/θμιας Εκπ/σης Νομού Αχαΐας

² Δάσκαλος Α/θμιας Εκπ/σης Πάτρα.

Η εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων στο Εκπ/κό σύστημα της χώρας μας, όπως αυτών της Αγωγής Υγείας, δίνουν νέες διαστάσεις στην αναβάθμιση του σχολείου και στο ρόλο του Εκπ/κού, ο οποίος μεταβάλλεται ριζικά και από μεταδότης γνώσεων γίνεται συντονιστής της μαθησιακής διαδικασίας. Αυτό προϋποθέτει την ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων από την πλευρά του προκειμένου να είναι σε θέση να ανταποκρίνεται με επιτυχία στο νέο του ρόλο. Μία από αυτές τις δεξιότητες είναι και η Συμβουλευτική η οποία στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας ορίζεται ως η διαδικασία εκείνη μέσω της οποίας το άτομο οδηγείται προσοδευτικά στην ανάπτυξη της αυτογνωσίας και του αυτοελέγχου, καθώς επίσης και στην ανάπτυξη των δυνατοτήτων που έχει προκειμένου να εξελιχθεί σε μια προσωπικότητα η οποία είναι σε θέση να ελέγχει την πορεία της ζωής της, μέσω της δικής της βούλησης, των δικών της ενεργειών, των δικών της αναγκών και επιθυμιών. Με την εργασία μας αυτή θα επιχειρήσουμε να διερευνήσουμε τις αντιλήψεις των Εκπ/κών Α/θμιας Εκπ/σης σχετικά με το ρόλο και τη λειτουργία της συμβουλευτικής στο πλαίσιο υλοποίησης προγραμμάτων Αγωγής Υγείας. Η Συμβουλευτική στην εκπαιδευτική διαδικασία, η οποία θεωρείται σαν μια πολύπλοκη διαδικασία κοινωνικών σχέσεων και αλληλεπίδρασης, στοχεύει πρώτιστα στο να βοηθήσει το παιδί, τον έφηβο ή το νέο ενήλικα να αποκτήσει την ταυτότητά του, που δεν είναι τίποτα άλλο από το πώς βλέπει και φαντάζεται τον εαυτό του σε σχέση με τον κόσμο γύρω του και πως πιστεύει ότι τον κρίνουν οι άλλοι. Η Συμβουλευτική θεωρείται λοιπόν ως «βασική παιδαγωγική διάσταση», ως «παιδαγωγικό ενέργημα. Η διαδικασία λοιπόν της μάθησης δεν είναι άσχετη με την όλη δομή και ισορροπία της προσωπικότητας του ατόμου. Θα υποστηριχτούν τα παραπάνω με τα ερευνητικά αποτελέσματα πτυχιακής εργασίας των εισηγητών σε δείγμα 70 εκπαιδευτικών Α/θμιας Εκπ/σης του Νομού Αχαΐας που υλοποιούν προγράμματα Αγωγής Υγείας.

**Οι μαθησιακές δραστηριότητες
σύμφωνα με τις θεωρίες μάθησης και η δυνατότητα
ενσωμάτωσής τους στα μοντέλα διδασκαλίας:
Μια πρόταση ανάπτυξης των διδακτικών πρακτικών**

*Ε. Λώλη, Φιλολόγος-Παιδαγωγός,
Διδάκτωρ Επιστημών της Αγωγής
Τμήμα Χρηματοοικονομικής & Ελεγκτικής,
Τ.Ε.Ι. Ηπείρου, Πρέβεζα*

Στην παρούσα μελέτη επιχειρείται να συσχετιστούν οι θεωρίες μάθησης με τις θεωρίες διδασκαλίας που συνήθως δημιουργούνται και λειτουργούν ανεξάρτητα. Η απόπειρα ενοποίησης των δύο τύπων θεωριών αποσκοπεί στο να συμβάλλει στην αποτελεσματική σύνδεση της διδασκαλίας με τη μάθηση, καθώς στη μετανεωτερική εποχή η δεύτερη δεν εκλαμβάνεται ως απόκτηση προϋπάρχουσας γνώσης αλλά ως μια διαδικασία κατασκευής της γνώσης από το μαθητή με την ενίσχυση και την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού. Η διαπίστωση αυτή έχει ως αποτέλεσμα να θεωρείται απαραίτητο ο σχεδιασμός της διδακτικής πράξης να βασίζεται στα επιστημονικά πορίσματα για τη διαδικασία μάθησης των παιδιών. Στο πνεύμα αυτό, στη συγκεκριμένη εργασία γίνεται αρχικά μια ιστορική ανασκόπηση και εξετάζονται οι σημαντικότερες θεωρίες μάθησης, προκειμένου να εντοπιστούν τα εννοιολογικά πλαίσια που η καθεμιά παρέχει για να προσδιοριστεί και να αναλυθεί το μαθησιακό φαινόμενο. Επίσης, επιδιώκεται να διαπιστωθεί ο τρόπος με τον οποίο η διδακτική θεωρία εκμεταλλεύεται τα πορίσματα των θεωριών μάθησης για την οργάνωση των διδακτικών μοντέλων που κατά καιρούς προτάθηκαν. Στο πλαίσιο του προβληματισμού αυτού, καταβάλλεται προσπάθεια να καταγραφούν και να ταξινομηθούν οι μαθησιακές δραστηριότητες, έτσι ώστε να καταστεί δυνατή η αναγωγή τους σε κατάλληλες διδακτικές πρακτικές, προκειμένου να οργανωθούν και να ενισχυθούν οι γνωστικές, οι συναισθηματικές και οι μεταγνωστικές λειτουργίες του μαθητή.

«Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη στήριξη των παιδιών που βιώνουν απώλεια αγαπημένου προσώπου»

*Ε. Καραχάλιος, Κ. Διαμαντή
Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Πατρών, Πάτρα*

Ζωή και θάνατος, θάνατος και ζωή. Μαζί συνυπάρχουν και συμπορεύονται. Ο θάνατος δηλαδή είναι μέρος της ζωής του ανθρώπου. Όμως σπάνια το θέμα του θανάτου συζητιέται στα σχολεία και πολλοί δάσκαλοι πιστεύουν ότι δε χρειάζεται ν' ασχολείται κανείς μ' αυτό. Γι' αυτό στο σύνολο οι δάσκαλοι παραμένουν ανήμποροι να στηρίξουν μαθητές που θρηνούν. Ο θρήνος κάνει πιο δύσκολη τη διαδικασία της μάθησης, αλλά και το ρόλο του δασκάλου. Συνήθως η στήριξη προσφέρεται στα παιδιά μετά το θάνατο. Το καλύτερο όμως είναι για να γίνει σωστά η στήριξη, είναι η προετοιμασία να πραγματοποιείται προτού συμβεί ο θάνατος. Ο θάνατος ενός αγαπημένου προσώπου στη ζωή, αποτελεί πολλές φορές δραματική και τραυματική εμπειρία για ένα παιδί. Η κατάσταση αυτή μπορεί να προκαλέσει επιπτώσεις που επηρεάζουν την ομαλή εξέλιξη της ζωής του παιδιού βραχύχρονα αλλά και μακροπρόθεσμα. Ο δάσκαλος οφείλει να γνωρίζει ότι το παιδί που θρηνεί χρειάζεται περισσότερη βοήθεια στα μαθήματα και συνεργασία με τους γονείς εκείνο το χρονικό διάστημα, για να το βοηθήσει αποτελεσματικά. Όταν τα παιδιά εκτίθενται στο θάνατο θα στρέψουν το βλέμμα τους στο δάσκαλό τους, που αποτελεί γι' αυτούς πρότυπο και τους μαθαίνει ν' αντιμετωπίζουν τις δύσκολες καταστάσεις της ζωής τους. Αν ο δάσκαλος θέλει να στηρίξει και να βοηθήσει αποτελεσματικά τα παιδιά πρέπει κοιτώντας τα στα μάτια ν' ανοίξει την αγκαλιά του και την ψυχή του απέναντί τους, μακριά από μύθους και προκαταλήψεις, συζητώντας σ' ένα διαφορετικό και βαθύτερο επίπεδο για το θάνατο.

Ο σχηματισμός των νοητικών εικόνων στη Φόνισσα του Παπαδιαμάντη

*Μαρία Χρυσάνθου, Δρ. Δρ. Δήμητρα Μακρή
ΤΕΙ-Α*

Συχνά το λογοτεχνικό γίνεσθαι γίνεται δορυφόρος του κοινωνικού γίνεσθαι και η λογοτεχνία και το μυθιστόρημα αντανακλούν ως καθρέπτης, σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο, το είδωλο της εκάστοτε πραγματικότητας. Με αφορμή αυτό, στόχος της παρούσας ανακοίνωσης είναι να προσδιοριστεί ο τρόπος που σχηματίζονται οι νοητικές εικόνες στη φόνισσα του Παπαδιαμάντη, ένα σημαντικό έργο της νεοελληνικής λογοτεχνίας.

Η μεθοδολογία που ακολουθείται για την ανάλυση περιλαμβάνει:

- Χωρο-χρονικό εντοπισμό δράσης
- Προσδιορισμό σχέσεων και καταστάσεων
- Τρόπο σχηματισμού νοητικών εικόνων
- Πρόσωπα που επηρεάζουν την ψυχολογία της ηρωίδας και τη δράση της.

Τα στοιχεία που θα αντληθούν από το διήγημα θα συνδυαστούν με επιστημονικά δεδομένα, έτσι ώστε Τέχνη κι Επιστήμη να συμβάλλουν στην ολόπλευρη κατανόηση του μηχανισμού των νοητικών εικόνων.

Λέξεις κλειδιά: Νοητικές εικόνες, Λογοτεχνία, Φόνισσα, Παπαδιαμάντης

Το άρρωστο παιδί και η ποιότητα ζωής του

*Α. Μιχοπούλου, Β.Γούλα, Σ. Παπαθεοδώρου, Δ. Γιαννιός, Α. Ηλιάδου, Γ. Στεφάνου
Γενικό Νοσοκομείο Παιδων Πεντέλης, Τμήμα Ψυχολογίας
Παλαιά Πεντέλη, Αθήνα*

Σκοπός της μελέτης αυτής είναι η ανάλυση της ποιότητας ζωής των παιδιών που πάσχουν από κάποια ασθένεια και η παρουσίαση συγκριτικών στοιχείων μεταξύ τριών ομάδων: α) ομάδα παιδιών που νοσηλεύονταν στο Γενικό Νοσοκομείο Παιδων Πεντέλης β) ομάδα παιδιών που επισκέφθηκαν τμήματα των εξωτερικών ιατρείων του Νοσοκομείου (όπως το Παιδιατρικό, Ενδοκρινολογικό, Αλλεργιολογικό, Ορθοπεδικό, Αναπτυξιακό και Ψυχολογικό τμήμα) και γ) ομάδα ελέγχου. Τα παιδιά, ηλικίας 6 έως 14 χρονών, συμπλήρωσαν ένα ερωτηματολόγιο ποιότητας ζωής, το οποίο βασίζεται στο Kid-KINDL, που έχει μεταφραστεί και σταθμιστεί από τους Βιδάλη Α. και Βιδάλη Λ.Ε. Εξετάστηκαν πέντε τομείς της ποιότητας ζωής: σωματικός, ψυχο-συναισθηματικός, κοινωνικός, οικογενειακή και σχολική ζωή. Η υπόθεση μας επιβεβαιώθηκε, καθώς η ομάδα ελέγχου είχε καλύτερη ποιότητα ζωής από τις δύο ομάδες των άρρωστων παιδιών, ειδικά εκείνων που πάσχουν από κάποια χρόνια ασθένεια.

Ποιοτική Διερεύνηση των Ψυχολογικών χαρακτηριστικών Ασθενών με Χρόνια Νεφρική Νόσο

*Δ. Δαμίγος, Α. Καλτσούδα, Δ. Καρέτσου, Μ. Γκούβα, Κ. Σιαμόπουλος
Ιατρική Σχολή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα*

Όμοια με κάθε αγχογόνο γεγονός, η διάγνωση της χρόνιας νεφρικής νόσου διακινεί ποικίλες συναισθηματικές αντιδράσεις (π.χ. επιθετικότητα, κατάθλιψη, κ.α.) και κινητοποιεί διάφορους αμυντικούς μηχανισμούς (π.χ. άρνηση), τα οποία βρέθηκαν να έχουν πολύ συχνά ως αποτέλεσμα τη διακύβευση της ψυχικής αλλά και της σωματικής υγείας των ασθενών (π.χ. αδυναμία συμμόρφωσης στη θεραπεία). Παρά τη σπουδαιότητα της ψυχοκοινωνικής διάστασης της χρόνιας νεφρικής νόσου, η κλινική αξιοποίηση των σχετικών ευρημάτων είναι ιδιαίτερα περιορισμένη. Σε αυτή την ανάγκη φιλοδοξεί να απαντήσει η προσπάθεια δημιουργίας μιας Μονάδας Ψυχο-Νεφρολογίας στο Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ιωαννίνων. Ο πρώτος χρόνος συστηματικών υποστηρικτικών παρεμβάσεων στους ασθενείς που παρακολουθούνται από τη Νεφρολογική Κλινική του Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ιωαννίνων και στους οικείους τους, καθώς και τακτικών συναντήσεων της θεραπευτικής ομάδας με στόχο τη βιοψυχοκοινωνική προσέγγιση των ασθενών οδήγησε στη διατύπωση ειδικότερων κλινικών ερωτημάτων αναφορικά με την εμπλοκή ψυχολογικών παραγόντων στην έναρξη και την πορεία της χρόνιας νεφρικής νόσου. Η παρούσα μελέτη επιχειρεί να παρουσιάσει την ποιοτική διερεύνηση 5 ασθενών, επισημαίνοντας στοιχεία που αφορούν το ιατρικό (π.χ. αιτιολογία, χρόνος έναρξης και στάδιο της νόσου, θεραπευτική μέθοδος, κ.α.) και το ατομικό ιστορικό αυτών (π.χ. δομή προσωπικότητας, δομή και λειτουργία της οικογένειας των ασθενών, αγχογόνα γεγονότα ζωής, κ.α.). Έχει ως στόχο να αναδείξει τα ερωτήματα που προκύπτουν σε κλινικό επίπεδο, καθώς και να προτείνει ενδεχόμενες μεθόδους για την ποσοτική διερεύνηση αυτών.

Η Εκτίμηση της Υποκειμενικής Διάστασης της Ποιότητας της Ζωής σε Ασθενείς με Μείζων β-Μεσογειακή Αναιμία

Δ. Δαμίγος¹, Α. Dazord², Α. Καλτσούδα¹, Π. Μπουραντά¹, Μ. Γκούβα¹,
Α. Χάιδος¹, Γ. Αποστόλου¹, Σ. Μπίτσης¹, Β. Μαυρέας¹, Κ. Λ. Μπουραντάς¹.

¹ Ιατρική Σχολή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

² SCRIPT INSERM, Hospital Saint Jean de Dieu, Lyon, France

Η παρούσα περιγραφική μελέτη αφορά την εκτίμηση της υποκειμενικής διάστασης της ποιότητας της ζωής σε ασθενείς με Μείζων β-Μεσογειακή Αναιμία. 30 από τους 45 ασθενείς, οι οποίοι προσήλθαν στην Αιματολογική Κλινική του Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ιωαννίνων για την προγραμματισμένη μετάγγιση αίματος, δέχθηκαν να συμμετάσχουν οικειοθελώς. Το Ερωτηματολόγιο Αξιολόγησης της Υποκειμενικής Ποιότητας Ζωής (PQVS) του Εθνικού Ερευνητικού Κέντρου της Γαλλίας SCRIPT INSERM χρησιμοποιήθηκε για την απόδοση ενός προφίλ της υποκειμενικής βαρύτητας που δίνεται σε πιθανές αποκλίσεις από τους στόχους στη ζωή των ασθενών. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, το υψηλότερο επίπεδο ικανοποίησης προήλθε από τον τομέα των σχέσεων των ασθενών, στον οποίο αποδόθηκε ιδιαίτερη σπουδαιότητα και συγκεντρώθηκαν οι υψηλότερες προσδοκίες. Το χαμηλότερο επίπεδο ικανοποίησης προήλθε από το γεγονός της νόσου, καθώς και από την επαγγελματική δραστηριότητα των ασθενών. Ιδιαίτερη σπουδαιότητα αποδόθηκε σε ό,τι σχετίζεται με τη νόσο, η ικανότητα αντιμετώπισης της οποίας βρέθηκε, ωστόσο, υψηλή. Αξιοσημείωτο υπήρξε το πολύ υψηλό επίπεδο των προσδοκιών σε όλους τους τομείς, καθώς και η γενικότερη απουσία αρνητικών εκτιμήσεων. Επιχειρήθηκε η συζήτηση ζητημάτων σχετικών με την ψυχοκοινωνική διάσταση των ευρημάτων, ενώ παράλληλα προέκυψαν ερωτήματα αναφορικά με την αναπαράσταση της νόσου, καθώς και τους ασυνείδητους μηχανισμούς αντιμετώπισης των αγχογόνων διαστάσεων αυτής, τα οποία επισημαίνουν την αναγκαιότητα περαιτέρω διερεύνησης.

Διερεύνηση της αλεξιθυμίας και της εχθρότητας σε ασθενείς με οξεία λευχαιμία

Μ. Γκούβα³, Δ. Δαμίγος³, Β. Μαυρέας², Α. Καλτσούδα³, Π.Κ. Μπουραντά¹, Δ. Καρέτσου³, Α. Χάϊδος¹, Λ.Κ. Μπουραντάς¹, Ε. Τζουβάρα¹, Β. Αλυμάρα¹, Α. Βάσιου¹, Κ.Λ Μπουραντάς¹
Αιματολογικό Τμήμα¹ - Ψυχιατρική Κλινική² - Εργαστήριο Ιατρικής Ψυχολογίας³,
Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ιωαννίνων - Ιατρική Σχολή

ΣΚΟΠΟΣ: Η διερεύνηση της αλεξιθυμίας και της εχθρότητας σε ασθενείς με οξεία λευχαιμία. **ΥΛΙΚΟ – ΜΕΘΟΔΟΣ:** Η παρούσα έρευνα διεξήχθη στο Αιματολογικό Τμήμα του Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ιωαννίνων. Συνολικά οι ασθενείς που πληρούσαν τα κριτήρια εισόδου στη μελέτη ήταν 41 και στους οποίους δόθηκε το ερωτηματολόγιο επιθετικότητας και κατεύθυνσης της επιθετικότητας (HDHQ) των Foulds & Caine, και η Κλίμακα εκτίμησης της αλεξιθυμίας του Σιφναίου. **ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ:** Η μέση τιμή της επίκρισης των άλλων (criticism of others) ήταν $6,56 \pm 1,91$, με εύρος 3-10, της παρορμητικής εχθρότητας (acting-out hostility) $4,71 \pm 2,48$, με εύρος 1-9, της παρανοειδούς εχθρότητας (paranoid hostility) $2,37 \pm 1,30$, με εύρος 0-5, της αυτοεπίκρισης (self-criticism) $5,22 \pm 1,77$, με εύρος 2-8, της ενοχής (Guilt) $2,95 \pm 1,24$, με εύρος 1-6, της εξωστρεφούς εχθρότητας (Extrapunitiveness) $13,63 \pm 3,68$, με εύρος 8-22, της ενδοστρεφούς εχθρότητας (Intropunitiveness) $8,17 \pm 2,35$, με εύρος 4-14, και της ολικής εχθρότητας (total hostility) $21,80 \pm 5,11$. Οι μέσες τιμές της αλεξιθυμίας ήταν $7,54 \pm 2,03$, με εύρος της μέσης τιμής 3-11. **ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ:** Το πιο ενδιαφέρον στοιχείο της μελέτης είναι τα υψηλά επίπεδα της εχθρότητας που παρατηρήθηκαν και η μη ύπαρξη αλεξιθυμίας που διαπιστώθηκε στους ασθενείς με οξεία λευχαιμία, αποτελέσματα που δεν ενισχύονται από άλλες μελέτες.

Συγκριτική μελέτη του άγχους ασθενών με οξεία λευχαιμία και της οικογένειάς τους

Μ. Γκούβα³, Δ. Δαμίγος³, Β. Μαυρέας², Α. Καλτσούδα³, Π.Κ. Μπουραντά¹, Δ. Καρέτσου³, Λ.Κ. Μπουραντάς¹, Α. Χάϊδος¹, Β. Αλυμάρα¹, Α. Βάσιου¹, Κ.Λ Μπουραντάς¹
Αιματολογικό Τμήμα¹ - Ψυχιατρική Κλινική² - Εργαστήριο Ιατρικής Ψυχολογίας³,
Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ιωαννίνων - Ιατρική Σχολή

ΣΚΟΠΟΣ: Η διερεύνηση του άγχους συγγενών α' βαθμού ασθενών με οξεία λευχαιμία. **ΥΛΙΚΟ – ΜΕΘΟΔΟΣ:** Η παρούσα έρευνα διεξήχθη στο Αιματολογικό Τμήμα του Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ιωαννίνων. Συνολικά οι συγγενείς που πληρούσαν τα κριτήρια εισόδου στη μελέτη ήταν 70 και στους οποίους δόθηκε το ερωτηματολόγιο άγχους του Spielberger (State – Trait Anxiety Inventory – STAI). **ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ:** Συγκρίνοντας το παροδικό άγχος των δύο ομάδων με το Fisher's exact test παρατηρήθηκε ότι των συγγενών ήταν μεγαλύτερο από αυτό των ασθενών ($P=0,014$). Η σύγκριση των δύο ομάδων, κατόπιν σύμπτυξης των κλάσεων σε κατανομή που αποτελείται από δύο κατηγορίες με σημείο τομής τους 40 βαθμούς έδειξε και πάλι ότι το άγχος των συγγενών βρέθηκε μεγαλύτερο από αυτό των ασθενών ($P=0,021$). Όσον αφορά το μόνιμο άγχος (trait) δεν βρέθηκε καμιά διαφορά μεταξύ τους τόσο με το Mann - Whitney test ($P=0,744$) όσο και με το Fisher's exact test ($P=0,518$). **ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ:** Οι υψηλές τιμές του άγχους που εμφάνισαν τόσο οι ασθενείς με οξεία λευχαιμία όσο και οι συγγενείς τους, στηρίζουν την αρχική μας υπόθεση και ενισχύονται και με τις διαπιστώσεις τελευταίων ερευνών που αναφέρουν την αλληλεπίδραση μεταξύ του άγχους και του οικογενειακού περιβάλλοντος.

Διερεύνηση του άγχους ενήλικων ασθενών με οξεία λευχαιμία

Μ. Γκούβα³, Δ. Δαμίγος³, Β. Μαυρέας², Α. Καλτσούδα³, Π.Κ. Μπουραντά¹, Α. Χάϊδος³,
Β. Αλυμάρα³, Α. Βάσιου³, Κ.Λ Μπουραντάς³
Αιματολογικό Τμήμα¹ - Ψυχιατρική Κλινική² - Εργαστήριο Ιατρικής Ψυχολογίας³,
Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ιωαννίνων - Ιατρική Σχολή

ΣΚΟΠΟΣ: Η διερεύνηση του άγχους σε ασθενείς που πάσχουν από οξεία λευχαιμία.
ΥΛΙΚΟ – ΜΕΘΟΔΟΣ: Η παρούσα έρευνα διεξήχθη στο Αιματολογικό Τμήμα του Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ιωαννίνων. Συνολικά οι ασθενείς που πληρούσαν τα κριτήρια εισόδου στη μελέτη ήταν 41 και στους οποίους δόθηκε το ερωτηματολόγιο άγχους του Spielberger (State – Trait Anxiety Inventory – STAI). **ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ:** Το παροδικό άγχος των ασθενών βρέθηκε από 30 μέχρι 75 βαθμούς της κλίμακας του Spielberger και κατά μέσο όρο 53,3 με τυπική απόκλιση 14,8. Όσον αφορά το μόνιμο άγχος βρέθηκε από 28 μέχρι 73 βαθμούς της κλίμακας του Spielberger με μέσο όρο 42,8 και τυπική απόκλιση 10,7. Από τον έλεγχο για την ύπαρξη συσχετίσεων, προέκυψε ότι όσο μεγαλύτερο είναι το μόνιμο άγχος τόσο μεγαλύτερο βρέθηκε και το παροδικό άγχος ($P < 0,001$). **ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ:** Οι ασθενείς με οξεία λευχαιμία παρουσιάζουν υψηλές τιμές στο παροδικό και μόνιμο άγχος. Η μέση τιμή και στις δύο υποκλίμακες εμφανίζεται σε υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με άλλους ασθενείς με καρκίνο. Τα αποτελέσματα της μελέτης ενισχύονται από τα αποτελέσματα των Wrona-Polanska⁵ που μελέτησαν το άγχος ασθενών με λευχαιμία και διαπίστωσαν υψηλό άγχος καθώς και από τα αποτελέσματα των dos Santos et al., που μελέτησαν τις ψυχιατρικές διαταραχές ασθενών με αιματολογικές νεοπλασίες και παρατήρησαν υψηλό άγχος.

Διερεύνηση του άγχους συγγενών α' βαθμού ασθενών με οξεία λευχαιμία

Μ. Γκούβα³, Δ. Δαμίγος³, Β. Μαυρέας², Α. Καλτσούδα³, Π.Κ. Μπουραντά¹, Δ. Καρέτσου³,
Λ.Κ. Μπουραντάς¹, Α. Χάϊδος¹, Β. Αλυμάρα¹, Α. Βάσιου¹, Κ.Λ Μπουραντάς¹
Αιματολογικό Τμήμα¹ - Ψυχιατρική Κλινική² - Εργαστήριο Ιατρικής Ψυχολογίας³,
Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ιωαννίνων - Ιατρική Σχολή

ΣΚΟΠΟΣ: Η διερεύνηση του άγχους συγγενών α' βαθμού ασθενών με οξεία λευχαιμία.
ΥΛΙΚΟ – ΜΕΘΟΔΟΣ: Η παρούσα έρευνα διεξήχθη στο Αιματολογικό Τμήμα του Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ιωαννίνων. Συνολικά οι συγγενείς που πληρούσαν τα κριτήρια εισόδου στη μελέτη ήταν 70 και στους οποίους δόθηκε το ερωτηματολόγιο άγχους του Spielberger (State – Trait Anxiety Inventory – STAI). **ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ:** το παροδικό (state) άγχος των συγγενών κυμάνθηκε από 30 μέχρι 78 βαθμούς της κλίμακας του Spielberger με μέσο όρο 58,7 και τυπική απόκλιση 11,7. Όσον αφορά το μόνιμο άγχος (trait) βρέθηκε από 22 μέχρι 76 βαθμούς της ίδιας κλίμακας με μέσο όρο 43,7 και τυπική απόκλιση 11,4. Από τον έλεγχο για την ύπαρξη συσχετίσεων, προέκυψε ότι όσο μεγαλύτερο είναι το μόνιμο άγχος τόσο μεγαλύτερο βρέθηκε και το παροδικό άγχος ($P < 0,01$). **ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ:** Οι υψηλές τιμές του άγχους που εμφάνισαν οι συγγενείς των ασθενών με οξεία λευχαιμία, ιδιαίτερα του παροδικού, στηρίζουν την αρχική μας υπόθεση και ενισχύονται και από τα αποτελέσματα άλλων ερευνών που υποστηρίζουν ότι οι συγγενείς των ασθενών με καρκίνο παρουσιάζουν υψηλότερα επίπεδα άγχους και ιδιαίτερα στην αρχική περίοδο της έναρξης της νόσου διακατέχονται από μεγάλο άγχος.

Το οικογενειακό περιβάλλον στην οξεία λευχαιμία

Μ. Γκούβα³, Δ. Δαμίγος³, Β. Μαυρέας², Α. Καλτσούδα³, Π.Κ. Μπουραντά¹, Α. Χαΐδος¹,
Στ. Τσιάρα¹, Δ. Καρέτσου³, Β. Αλυμάρα¹, Α. Βάσσιου¹, Κ.Λ Μπουραντάς¹
Αιματολογικό Τμήμα¹ - Ψυχιατρική Κλινική² - Εργαστήριο Ιατρικής Ψυχολογίας³,
Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ιωαννίνων - Ιατρική Σχολή

ΣΚΟΠΟΣ: Η εκτίμηση του οικογενειακού περιβάλλοντος στην οξεία λευχαιμία. **ΥΛΙΚΟ – ΜΕΘΟΔΟΣ:** Η παρούσα έρευνα διεξήχθη στο Αιματολογικό Τμήμα του Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ιωαννίνων, σε 41 οικογένειες που ένα μέλος του έπασχε από οξεία λευχαιμία (111 άτομα, 41 ασθενείς και 70 συγγενείς). Το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε ήταν η Κλίμακα Οικογενειακού Περιβάλλοντος των Moos and Moos. **ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ:** οι δύο ομάδες διέφεραν σημαντικά ως προς τη σύγκρουση ($P=0,016$), τον προσανατολισμό για πολιτισμό ($P=0,035$), τον προσανατολισμό για ψυχαγωγία ($P=0,043$), την οργάνωση του οικογενειακού συστήματος ($P=0,001$). Επίσης, διέφεραν σημαντικά ως προς την ηθική και θρησκευτική έμφαση ($P=0,001$). Για τον έλεγχο παραγόντων κινδύνου (risk factors) εφαρμόστηκε η λογιστική εξάρτηση, από την οποία προέκυψαν ως ανεξάρτητοι παράγοντες κινδύνου με στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση η συνοχή ($OR=2,27$, 95%ΔΕ 1,18-4,37), η σύγκρουση ($OR=1,61$ 95%ΔΕ 1,04-2,51), η οργάνωση ($OR=26,94$, 95%ΔΕ 5,94-122,19). Επίσης, βρέθηκαν ως ανεξάρτητοι παράγοντες με στατιστικά σημαντική αρνητική συσχέτιση η έκφραση των συναισθημάτων ($OR=0,50$, 95%ΔΕ 0,26-0,97), ο προσανατολισμός για ψυχαγωγία ($OR=0,57$ 95%ΔΕ 0,33-0,97) και η ηθική και θρησκευτική έμφαση ($OR=0,28$ 95%ΔΕ 0,13-0,61). **ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ:** οι οικογένειες που μέλος τους νοσεί από οξεία λευχαιμία απαντούν στις απαιτήσεις της ασθένειας, αυξάνοντας την ακαμψία των προτιμώμενων μοντέλων αλληλεπίδρασης. Φαίνεται να λειτουργούν ως κλειστά συστήματα και να βρίσκονται σε δυσλειτουργία.

Επαγγελματική απασχόληση χρόνιων ψυχικά πασχόντων με σκοπό την κοινωνική επανένταξη: εφαρμογή, οφέλη και δυσκολίες

*Π. ΚΑΡΑΟΥΛΑΝΗ, Γ. ΛΙΑΡΑΚΟΥ, Μ. ΤΟΥΜΠΑΛΙΔΟΥ, Β. ΜΠΟΓΙΑΤΖΗΣ, Α. ΚΑΡΑΣΤΕΡΓΙΟΥ
ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ
ΟΙΚΟΤΡΟΦΕΙΟ 'ΕΙΡΜΟΣ'
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ*

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η παρουσίαση ενός προγράμματος επαγγελματικής απασχόλησης χρόνιων ψυχικά πασχόντων σε επαγγελματικούς χώρους της περιοχής διαμονής τους.

Το πρόγραμμα είναι μια πρωτοβουλία του οικοτροφείου 'ΕΙΡΜΟΣ', που βρίσκεται στο Δρυμό Θεσσαλονίκης, είναι μια από τις τέσσερις δομές ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης της Δ.Ε.Υ.Ψ.Υ. και φιλοξενεί 15χροnius ψυχικά πάσχοντες, πρώην τροφίμους του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης.

Στο πρόγραμμα έλαβαν μέρος 5 ένοικοι του οικοτροφείου, με κριτήριο την ψυχική τους κατάσταση, της ιδιαίτερες ικανότητες και τις ανάγκες τους, όπως αυτές αξιολογήθηκαν από τους επιστημονικά υπεύθυνους του προγράμματος.

Όπως θα αναφερθεί αναλυτικά στην παρούσα εργασία, μετά από 10 μήνες εφαρμογής του προγράμματος, φαίνεται πως ιδιαίτερα σημαντικός είναι ο αρχικός σχεδιασμός και η επαφή με τους εργοδότες των ατόμων. Τα οφέλη είναι σημαντικά και εφαρμόζονται σε πολλά επίπεδα. Τέλος, οι δυσκολίες εντοπίζονται κυρίως στην διαχείριση κρίσεων ή απροσδόκητων γεγονότων κατά τη διάρκεια της εργασίας καθώς και στην ειδική εκπαίδευση των συνοδών.

Η Ψυχική Υγεία των Φοιτητών και οι Στάσεις τους απέναντι στην Ψυχική Ασθένεια και την Ψυχοθεραπεία

Α. Πομποδάκη¹

1Τμήμα Ψυχολογίας - Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, η ψυχική υγεία ορίζεται ως “η ενσάρκωση κοινωνικής, συναισθηματικής και ψυχικής ευεξίας. Διαμορφώνει άτομα με ζωτικότητα και βασίζεται στην αίσθηση νοήματος και ελέγχου της ζωής” (Wainer & Chesters, 2000). Σκοπός της έρευνας που πραγματοποιήθηκε ήταν η συλλογή πληροφοριών αναφορικά με την ψυχική υγεία των φοιτητών του Ρεθύμνου και η διερεύνηση των παραγόντων που επηρεάζουν τις στάσεις τους απέναντι στην ψυχική ασθένεια και στο αίτημα για ψυχολογική βοήθεια. Το δείγμα αποτελούταν από 154 φοιτητές (36 άνδρες και 118 γυναίκες) - ηλικίας 17 έως 36 χρόνων - από δύο τμήματα του Πανεπιστημίου Κρήτης, το τμήμα της Ψυχολογίας και το τμήμα του Οικονομικού. Τα ερωτηματολόγια που χορηγήθηκαν ήταν το «General Health Questionnaire» του Goldberg και το «Attitudes toward Seeking Professional Help» των Fischer και Turner. Από τις αναλύσεις των αποτελεσμάτων παραθέτουμε τα εξής πιο σημαντικά και αξιοπρόσεκτα στοιχεία: 1) Οι γυναίκες δήλωσαν ότι υποφέρουν από ψυχολογικά προβλήματα σε μεγαλύτερο ποσοστό απ’ ότι οι άνδρες. 2) Όσο μεγαλύτερο είναι το έτος φοίτησης τόσο περισσότερη είναι η κοινωνική δυσλειτουργία των φοιτητών. 3) Οι φοιτητές του τμήματος του Οικονομικού έχουν πιο θετική στάση απέναντι στην ψυχοθεραπεία από τους φοιτητές του τμήματος Ψυχολογίας 4) Οι φοιτητές με πατέρες απόφοιτους Λυκείου είναι πιο δεκτικοί απέναντι στην ψυχοθεραπεία συγκριτικά με τους φοιτητές που οι πατέρες τους είναι απόφοιτοι Δημοτικού, Γυμνασίου ή Ανώτερης / Ανώτατης Σχολής. 5) Οι μόνιμοι κάτοικοι πολύ κλειστών (χωριά) και πολύ ανοιχτών κοινωνιών (μεγάλα αστικά κέντρα) δεν φαίνονται πρόθυμοι να εμπλακούν σε ψυχοθεραπεία. Επιπλέον, επισημαίνουμε ότι βρέθηκε υψηλός βαθμός συσχέτισης σε αρκετούς παράγοντες ανάμεσα στα δύο ερωτηματολόγια.

Συνήθειες διατροφής, άσκησης, καπνίσματος και ύπνου σε σχέση με την κατάθλιψη σε γυναίκες που επισκέπτονται πολυδύναμα κέντρα αισθητικής και αδυνατίσματος

Ε. Νικολάου, Κ. Αγγελή, Α. Καλαντζή-Αζίζι

Τομέας Ψυχολογίας, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Η παρούσα έρευνα μελετά την επίδραση της κατάθλιψης στις πεποιθήσεις και τις συμπεριφορές 101 γυναικών που επισκέπτονται πολυδύναμα κέντρα αισθητικής και αδυνατίσματος σε τέσσερις τομείς υγείας: διατροφή, άσκηση / κίνηση, κάπνισμα και ύπνος. Για τη συγκέντρωση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν το B.D.I. για τη μέτρηση της κατάθλιψης και το «Ερωτηματολόγιο για τη διερεύνηση της συμπεριφοράς σε θέματα υγείας». Τα ευρήματα συμφωνούν ως επί το πλείστον με συναφείς έρευνες, οι οποίες δείχνουν ότι υπάρχει επίδραση της κατάθλιψης και στους τέσσερις τομείς υγείας που μελετήθηκαν. Ωστόσο, η επικράτηση της κατάθλιψης στο συγκεκριμένο δείγμα είναι υψηλότερη απ' αυτή που αναφέρουν άλλες έρευνες. Επιπλέον βρέθηκε ότι οι καταθλιπτικές γυναίκες αναφέρουν πως καταναλώνουν περισσότερη τροφή και καπνίζουν περισσότερο από ότι συνήθως όταν αισθάνονται αρνητικά συναισθήματα, ασκούνται ή κινούνται περισσότερο και αντιμετωπίζουν περισσότερες δυσκολίες στον ύπνο τους σε σχέση με τις μη καταθλιπτικές. Βρέθηκε επίσης ότι οι καταθλιπτικές γυναίκες αναφέρουν πως δυσκολεύονται να αλλάξουν τις διατροφικές τους συνήθειες όπως και τις συνήθειές τους στην άσκηση/ κίνηση, στο κάπνισμα και στον ύπνο, λόγω της μειωμένης ευεξίας που νιώθουν. Τέλος βρέθηκε πως η συμβουλευτική από ψυχολόγο θεωρείται σημαντική από εκείνες προκειμένου να πραγματοποιήσουν κάποιες από αυτές τις αλλαγές.

Αξιολόγηση Επανερχόμενων Περιστατικών σε Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής

Ε. Λουκαδάκης¹, Α. Κούτρα¹, Σ. Παναγιωτοπούλου¹, Κ. Παππά¹, Κ. Κόλλιας¹, Δ. Πλουμπιδής¹
¹ Ψυχιατρική Κλινική Πανεπιστημίου Αθηνών, Κ.Κ.Ψ.Υ. Βύρωνα-Καισαριανής, Αθήνα

Η παρούσα εργασία αποτελεί μέρος της έρευνας που διεξάγεται στο Κέντρο μας με σκοπό την καταγραφή και αξιολόγηση των ψυχικά πασχόντων που επανέρχονται για θεραπεία. Στόχος της έρευνας είναι η καταγραφή του ψυχοκοινωνικού προφίλ και των αναγκών των θεραπευομένων και η διευκρίνιση των λόγων διακοπής και επανόδου τους. Για τις ανάγκες της έρευνας κατασκευάστηκε το Ερωτηματολόγιο Αξιολόγησης Επανερχόμενων Περιστατικών, το οποίο αποτελείται από 32 ερωτήσεις κλειστού και ανοικτού τύπου και μελετά συγκεκριμένες μεταβλητές, όπως διαγνωστική εκτίμηση, λόγοι διακοπής και επανόδου των θεραπευομένων, τύποι θεραπευτικών παρεμβάσεων, σημαντικά γεγονότα μετά την διακοπή της παρακολούθησης, στάση και συμπεριφορά ως προς τις θεραπευτικές οδηγίες, κτλ. Το Ερωτηματολόγιο χορηγήθηκε σε 80 ενήλικα άτομα ηλικίας 17-64 ετών. Τα πρώτα ευρήματα της μελέτης - τα οποία συζητούνται στην παρούσα εργασία - εστιάζονται στη σχέση μεταξύ των λόγων διακοπής και επανόδου στη θεραπεία των ατόμων με ψυχική διαταραχή και των κοινωνικοδημογραφικών στοιχείων, της διαγνωστικής κατηγορίας στην οποία εντάσσονται και του τύπου της θεραπευτικής παρέμβασης. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στη συσχέτιση συγκεκριμένων ψυχικών διαταραχών με αυξημένη πιθανότητα διακοπής της θεραπείας, καθώς και στη διερεύνηση του συγκεκριμένου προφίλ που διαθέτουν τα άτομα που αποφασίζουν να διακόψουν τη θεραπευτική σχέση και, κατόπιν, επανέρχονται με το ίδιο ή διαφορετικό αίτιο.

Τα αποτελέσματα της ομάδας διαχείρισης του στρες και επίλυσης προβλημάτων του Εργαστηρίου Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών

Κ. Αγγελή, Μ. Βλαβιανού

*Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα*

Στόχος της ομάδας διαχείρισης του στρες και επίλυσης προβλημάτων είναι η βελτίωση των δεξιοτήτων διαχείρισης του άγχους και η εκμάθηση τρόπων επίλυσης προβλημάτων. Η ομάδα ακολουθεί τις αρχές της γνωσιακής – συμπεριφοριστικής προσέγγισης και διεξάγεται σε 10 δομημένες 2ωρες συνεδρίες. Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2004-2005, τα μέλη της ομάδας συμπλήρωσαν ερωτηματολόγιο σχετικά με το άγχος, την κατάθλιψη και τη γενική υγεία (DAI, BDI, GHQ, CDES) πριν από την έναρξη της ομάδας και μετά τη λήξη της. Επιπλέον, απάντησαν κατά τη λήξη της ομάδας σε ανοικτές ερωτήσεις σχετικά με τις αλλαγές που θεωρούν ότι επήλθαν ως προς το άγχος, τα σχετικά με αυτό προβλήματα και τη διαχείρισή τους μετά την ολοκλήρωση της ομάδας. Θα γίνει αναλυτική αναφορά στη δομή, το πρόγραμμα και τους στόχους της συγκεκριμένης ομάδας. Επιπλέον, θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα της σύγκρισης των βαθμολογιών στις διάφορες κλίμακας πριν την έναρξη και μετά τη λήξη της ομάδας, καθώς επίσης και η ανάλυση περιεχομένου των εκτιμήσεων των μελών ως προς τις αλλαγές που επιτεύχθηκαν.

Μια ειδική προβολική δοκιμασία στην υπηρεσία της ψυχοθεραπείας

Κ. Χατήρα

Τμήμα Ψυχολογίας, Σχολής Κοινωνικών Επιστημών.
Πανεπιστήμιο Κρήτης. Ρέθυμνο

Οι προβολικές τεχνικές έχουν μια μεγάλη και ζωτικής σημασίας ιστορία στην αξιολόγηση της προσωπικότητας. Αποτελούν διαχρονικά εργαλεία διερεύνησης του ψυχικού πεδίου και εν γένει της ψυχικής υγείας του ατόμου.

Το Η.Ρ.Τ. (Hatira's Projective Technique) είναι μια προβολική τεχνική διερεύνησης του παιδιού που πάσχει από ένα βαρύ και χρόνιο νόσημα. Χρησιμοποιήθηκε, στη παρούσα μελέτη, ως εργαλείο επεξεργασίας της συναισθηματικής κατάστασης 80 παιδιών, ηλικίας 6-14 χρόνων (Μ.Η. 10.4 χρόνων) σε 15 από 40 συνεδρίες βραχείας ψυχοθεραπείας δυναμικού τύπου. Τα ίδια παιδιά είχαν συμμετάσχει στη διαδικασία στάθμισης της τεχνικής και όλα εξέφρασαν την επιθυμία να επαναλάβουν τη διαδικασία και στο πρόγραμμα της ψυχοθεραπείας τους. Αυτό αποτέλεσε το έναυσμα της χρήσης του ΗΡΤ και στη θεραπευτική επεξεργασία. Τόσο το περιεχόμενο του εικονογραφημένου υλικού και όσο και η διαδικασία της διευθέτησής του προκάλεσε το ενδιαφέρον στα περισσότερα παιδιά. Πρόσφερε μια πολύμορφη ελευθερία έκφρασης, καθώς αποκρίθηκαν ικανοποιητικά στις διαφορούμενες και σχετικά μη απειλητικές προβολικές μεθόδους. Ο περιορισμός της αμυντικότητά τους, λόγω της συμμετέχουσας και απορροφούσας φύσης των στόχων, επέτρεψε την έκφραση των συναισθημάτων και τη λεκτικοποίηση των φόβων τους, ενώ ενθάρρυνε να μιλήσουν για πράγματα που τους ήταν μερικώς ή και πλήρως «απαγορευμένα» από το περιβάλλον τους. Οι προοπτικές που αναπτύσσονται μέσω της χρήσης ενός προβολικού εργαλείου, γενικά, στη θεραπευτική επεξεργασία είναι ουσιαστική ιδιαίτερα στα παιδιά όταν συνδυάζεται με παράλληλες πληροφορίες από άλλες πηγές. Καθιερώνουν τους σκοπούς και τους στόχους για τη διαδικασία παροχής συμβουλών και εμπλουτίζουν τις υποθέσεις για τη δυναμική της επεξεργασίας.

Λέξεις κλειδιά:

Προβολική δοκιμασία, εργαλείο ψυχοθεραπείας, παιδιά

Κατάθλιψη: ένα βιο - ψυχο - κοινωνικό πρόγραμμα αντιμετώπισης

*Μηνάς Νιτσόπουλος Κλινικός Ψυχολόγος
Ψυχολογικό Κέντρο Καβάλας, Καβάλα*

Σύμφωνα με τα πρόσφατα ευρήματα των ερευνών ως προς την βιο-νευροφυσιολογία της κατάθλιψης, ο παράγοντας της φυσιολογίας του στρες πρέπει να παίζει σημαντικό ρόλο (Νοραδρεναλίνη, Σεροτονίνη, Κορτιζόλη).

Στο Κέντρο μας μία ομάδα 15 διαγνωσμένων καταθλιπτικών (δυσθυμικών) αντιμετωπίστηκε με φαρμακολογία, με υποστηρικτική ψυχοθεραπεία (ROGERS γνωσιακή) αλλά και με ένα ειδικό πρόγραμμα που περιλαμβάνει: φυσική ζωή άσκηση του σώματος αλλαγές περιβάλλοντος, θετική σκέψη, εντοπισμός-καταγραφή αρνητικών σημείων, οπτικο-ακουστικός ερεθισμός, ελαχιστοποίηση δημοσιοποίησης, συνεχή τηλεφωνική επαφή αποφυγή αρνητικών ερεθισμάτων, φυσιολογικός ρυθμός ζωής, καταγραφή – ισολογισμός γεγονότων ζωής, επεξεργασία θλίψης – δυσθυμίας – κατάθλιψης.

Οι ασθενείς κρατούσαν καθημερινά πρωτόκολλο, αυτοελέγχου, αυτοενίσχυσης, όπου καταγράφονται οι πρόοδοί τους.

Μετά από 3 μήνες ομάδα παρουσίασε στη κλίμακα HAMILTON HDRS στατιστικά σημαντική βελτίωση.

Τα δεδομένα αυτά συμβαδίζουν με αντίστοιχα άλλων ερευνών που αφορούν καταθλιπτικούς, όσο και φοβικούς ασθενείς. Στο Follow up μετά από 6 μήνες προέκυψαν ενδιαφέροντα στοιχεία που σχετίζονται με την αιτιολογία της κατάθλιψης (π.χ. αναπηρία, ανεργία, κ.λ.π.).

Άτομα που ήταν για μεγάλα χρονικά διαστήματα άνεργοι, άτομα που είχαν αναπηρίες και άτομα με σοβαρά οικογενειακά προβλήματα (διαζύγιο, θάνατος) εμφάνισαν εκ νέου καταθλιπτικά συμπτώματα.

Φαίνεται ότι η θεραπεία θα πρέπει να επαναλαμβάνεται σε τακτά χρονικά διαστήματα, όπου θα λαμβάνονται υπ' όψιν τόσο γενετικοί, όσο και περιβαλλοντικοί παράγοντες.

Συγκριτική μελέτη ύπαρξης αλεξιθυμίας σε τυχαίο δείγμα πρωτοετών φοιτητών των τμημάτων Ψυχολογίας και Ιατρικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ)

Σ.Μ. Κανδύλη, Δ. Σκρίμπα, Ε. Σοφού, Δ. Κανδύλης
Θεσσαλική Εταιρεία Ψυχικής Υγείας Περίθαλψης Αποκατάστασης, Λάρισα

Εισαγωγή: Η αλεξιθυμία χαρακτηρίζεται από τη δυσκολία του ατόμου να αναγνωρίζει τα συναισθήματά του, να τα περιγράφει και να τα εξωτερικεύει. Τα επιδημιολογικά στοιχεία ποικίλλουν, σε μεγάλο βαθμό, καθώς φαίνεται να εξαρτώνται από και να συσχετίζονται με πολλούς παράγοντες. Σκοπός: Στη μελέτη διερευνούμε τυχόν ύπαρξη διαφοράς ως προς την εμφάνιση αλεξιθυμίας σε πρωτοετείς φοιτητές/τριες των τμημάτων Ψυχολογίας και Ιατρικής του ΑΠΘ. Μέθοδος: Το ερωτηματολόγιο αλεξιθυμίας του Τορόντο (TAS26) συμπληρώθηκε από 236 υποκείμενα (76 άνδρες, 160 γυναίκες). Στο τμήμα Ψυχολογίας (ομάδα Ι) φοιτούσαν 81 άτομα και στο τμήμα Ιατρικής (ομάδα ΙΙ) 155. Αποτελέσματα: Οι δύο ομάδες είναι συγκρίσιμες ως προς το φύλο και την ηλικία [φύλο, $z=-,9$, p n.s και ηλικία $t(234)=1,86$, p n.s]. Διαπιστώθηκε ότι 43 υποκείμενα (7 άνδρες, 36 γυναίκες), ποσοστό 18,33% εμφάνιζαν αλεξιθυμία. (cut off ≥ 74). Από τη σύγκριση των ομάδων προέκυψε ότι $t(41)=-,14$, p n.s. Συμπέρασμα: Η αλεξιθυμία στους πρωτοετείς φοιτητές/τριες των τμημάτων Ψυχολογίας και Ιατρικής δε διαφέρει ως προς τη συχνότητα εμφάνισης.

Η επίδραση των αντιλήψεων των παιδαγωγών στην εκτίμησή τους για την παραπομπή παιδιών με ΔΕΠ-Υ σε υπηρεσίες ψυχικής υγείας

N. Κάκουρου, M. Μπαδικιάν, P. Καραμπιά

Ψυχολογικό Κέντρο Αναπτυξιακών και Μαθησιακών Δυσκολιών «ΑΡΣΗ», Αθήνα

Ένας από τους παράγοντες που έχει βρεθεί να επηρεάζει τη διαδικασία της παραπομπής των παιδιών με Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής – Υπερκινητικότητα (ΔΕΠ-Υ) σε υπηρεσίες ψυχικής υγείας, αφορά στις αντιλήψεις που συχνά διαμορφώνουν γονείς και παιδαγωγοί σχετικά με τη διαταραχή. Στην παρούσα εργασία επιχειρείται η διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στις αντιλήψεις των παιδαγωγών σχετικά με τη σοβαρότητα της ΔΕΠ-Υ, της αποτελεσματικότητας τους να χειριστούν τη διαταραχή και στην εκτίμησή τους για παραπομπή των παιδιών με τη διαταραχή αυτή σε υπηρεσίες ψυχικής υγείας. Στην έρευνα συμμετείχαν 338 παιδαγωγοί παιδιών προσχολικής και σχολικής ηλικίας, από τους οποίους ζητήθηκε να αξιολογήσουν την τυπική εικόνα ενός παιδιού με ΔΕΠ-Υ βάσει δύο κλιμάκων: α) «Scale for Assessment of Attributions about the Severity of Problem Behaviour», (Maniadaki, Sonuga-Barke & Kakouros, 2002) και β) «AD/HD Parenting Efficacy in Behaviour Management Scale», (Tschahnnen-Moran & Woolfolk, 2001). Από την επεξεργασία των αποτελεσμάτων διαπιστώθηκε πως όσο πιο προβληματική αξιολογούν τη συμπεριφορά του παιδιού με ΔΕΠ-Υ οι παιδαγωγοί, τόσο λιγότερο αποτελεσματικοί νιώθουν να είναι ως προς το χειρισμό της και, τόσο μεγαλύτερη εκτιμούν την αναγκαιότητα της παραπομπής του παιδιού σε κάποια υπηρεσία ψυχικής υγείας. Με βάση τα ευρήματα αυτά, συζητείται η επίδραση των αντιλήψεων των παιδαγωγών στον έγκαιρο εντοπισμό παιδιών των με ΔΕΠ-Υ, καθώς επίσης και οι παράγοντες που επηρεάζουν την παραπομπή των παιδιών αυτών σε υπηρεσίες ψυχικής υγείας.

Η εφαρμογή ενός μοντέλου ψυχοδυναμικής ψυχοθεραπείας από τη ψυχοθεραπευτική ομάδα του Κέντρου Ψυχικής Υγείας Περιστερίου

*Δ. Μαλιδέλης, Ε. Τερζιόγλου, Μ. Ζωγράφου, Γ. Βενιζέλου, Ν. Λύτρα, Α. Τριαντοπούλου,
Α. Σταμούλη, Τ. Καβαλιέρου, Ε. Φατσέα, Κ. Καπώνη
Κέντρο Ψυχικής Υγείας Περιστερίου, Αθήνα*

Στο Κέντρο Ψυχικής Υγείας Περιστερίου εφαρμόζεται ένα μοντέλο ψυχοθεραπείας ψυχοδυναμικού τύπου. Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό, το οποίο εστιάζει στην ερμηνεία της μεταβίβασης, ο καλύτερος τρόπος να διερευνήσει κανείς το υλικό του ασθενή είναι να αναδείξει τις μεταβιβαστικές εκδηλώσεις, ιδιαίτερα εκείνες που αφορούν στη μη λεκτική επικοινωνία και την αντιμεταβίβαση. Τα τελευταία χρόνια οι ασθενείς που προσέρχονται στο Κ.Ψ.Υ. για ψυχοθεραπεία, παρουσιάζουν ένα ευρύ φάσμα κλινικών εκδηλώσεων και σημαντικές δυσκολίες στις διαπροσωπικές σχέσεις. Οι ασθενείς αυτοί χαρακτηρίζονται στη βιβλιογραφία ως «δύσκολοι» ασθενείς και χρησιμοποιούν κυρίως μη λεκτικούς τρόπους για να επικοινωνήσουν στον θεραπευτή τους τα βασικά άγχη τους. Η μεταβίβαση γίνεται αντιληπτή ως μια συνολική κατάσταση όπου ενεργοποιούνται στη θεραπεία πρωτόγονες, διασπασμένες, εσωτερικευμένες σχέσεις αντικειμένου. Οι σχέσεις αυτές καθώς και τα συναισθήματα που εγείρονται, διερευνώνται και ερμηνεύονται με όρους αναπαραστάσεων εαυτού και αντικειμένων. Σκοπός της προσέγγισης αυτής είναι η απαρτίωση των εσωτερικών αναπαραστάσεων του ασθενή, η συναισθηματική του ωρίμανση, η μεγαλύτερη ανοχή στο άγχος και ο καλύτερος έλεγχος των παρορμήσεών του.

Η δημιουργία μιας ψυχοθεραπευτικής ομάδας στο πλαίσιο λειτουργίας του Κέντρου Ψυχικής Υγείας Περιστερίου

Δ. Μαλιδέλης, Γ. Καπράλος, Φ. Διαμαντοπούλου, Ε. Τερζιόγλου, Γ. Βενιζέλου, Τ. Καβαλιέρου, Κ. Καπώνη, Ν. Κουλός, Σ. Ματιάτου, Ε. Φατσέα, Ε. Μπεθάνη, Α. Τριαντοπούλου, Π. Παπαδόπουλος, Γ. Τυχόπουλος
Κέντρο Ψυχικής Υγείας Περιστερίου, Αθήνα

Το Κέντρο Ψυχικής Υγείας Περιστερίου, το οποίο λειτουργεί από το 1990 έχει αναπτύξει τα τελευταία χρόνια μια ιδιαίτερα σημαντική εκπαιδευτική δραστηριότητα, με σκοπό την εκπαίδευση μεταπτυχιακών ψυχολογίας στην ψυχοδυναμική ψυχοθεραπεία. Προκειμένου να επιτευχθεί ο σκοπός αυτός δημιουργήθηκε μια ψυχοθεραπευτική ομάδα με βασικό στόχο την απορρόφηση περιστατικών που προσέρχονται στο Κέντρο ζητώντας βοήθεια. Την ομάδα αυτοί συστήνουν δέκα ψυχολόγοι, οι οποίοι προέρχονται από το Μεταπτυχιακό πρόγραμμα Κλινικής Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών και από το Μεταπτυχιακό πρόγραμμα Κοινωνικής Ψυχιατρικής. Η σύστασή της στηρίχτηκε στην επιτέλεση ενός διπλού σκοπού: Α) την θετική ανταπόκριση στο αίτημα των ασθενών που προσέρχονται στο κέντρο, μέσα από τη δυνατότητα που τους παρέχεται να ενταχθούν σε ένα θεραπευτικό πλαίσιο, και Β) την εκπαίδευση των ψυχολόγων που συστήνουν τη συγκεκριμένη θεραπευτική ομάδα, μέσα από μια πρακτική άσκηση που περιλαμβάνει ανάληψη περιστατικών και οργανωμένο πρόγραμμα εποπτείας. Το πρόγραμμα εποπτείας, το οποίο αποτελεί προϋπόθεση για την ανάληψη περιστατικών, συμπεριλαμβάνει εβδομαδιαία εσωτερική εποπτεία στο Κέντρο από τους υπεύθυνους του προγράμματος, καθώς και εξωτερικές εποπτείες, τις οποίες έχουν αναλάβει έμπειροι ψυχαναλυτές. Παράλληλα, η ομάδα αναλαμβάνει εκπαιδευτικές δραστηριότητες, όπως τη μετάφραση αγγλόφωνων βιβλίων και τη δημοσίευση άρθρων σημαντικών στην κλινική πράξη.

Εφαρμογή ομάδων μύθου σε χρόνιους ψυχικά πάσχοντες: συγκριτική μελέτη των βασικών θεμάτων που προκύπτουν μύθου μεταξύ μελών Κέντρου Ημέρας και ενοίκων οικοτροφείου κοινωνικής αποκατάστασης

Π. Καραουλάνη¹, Α. Αργυρούδη², Β. Μπογιατζής¹, Α. Καραστεργίου³

¹ Οικοτροφείο Κοινωνικής Αποκατάστασης Χρόνιων Ψυχικά Πασχόντων «Ειρμός», Δ.Ε.Υ.Ψ.Υ.,
Θεσσαλονίκη

² έντρο Ημέρας για Άτομα με Ψυχικές Διαταραχές και σοβαρά Ψυχοκοινωνικά Προβλήματα
«Πορεία», Δ.Ε.Υ.Ψ.Υ., Γιαννιτσά

³ Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η συγκριτική μελέτη των βασικών θεμάτων μύθων, όπως αυτά προκύπτουν μετά από ανάλυση περιεχομένου (CDA: critical discourse analysis) των παραμυθιών που κατασκευάζονται από χρόνιους ψυχικά πάσχοντες σε δύο διαφορετικά θεραπευτικά περιβάλλοντα. Οι ομάδες μύθου είναι μια πρωτότυπη τεχνική που εφαρμόζεται στα πλαίσια ομαδικής παρέμβασης σε χρόνιους ψυχικά πάσχοντες. Σκοπός της παρέμβασης είναι η έκφραση των συμμετεχόντων μέσω των μύθων που οι ίδιοι κατασκευάζουν. Παράλληλα, επιτυγχάνεται και ο εντοπισμός και η διαπραγμάτευση ζητημάτων που τους απασχολούν. Το θεωρητικό τους υπόβαθρο εντοπίζεται σε γλωσσολογικές έρευνες που προτείνουν ότι «*με έμμεσες ερωτήσεις είναι περισσότερο πιθανό να πάρει κανείς άμεσες απαντήσεις*» (Lakoff, G. 1998). Στις ομάδες έλαβαν μέρος συνολικά 11 χρόνιοι ψυχικά πάσχοντες (4 μέλη του Κέντρου Ημέρας και 7 ένοικοι του οικοτροφείου Ειρμός). Οι μύθοι που κατασκευάστηκαν από τους συμμετέχοντες καταγράφηκαν από τους συντονιστές των ομάδων και κατόπιν έγινε ανάλυση περιεχομένου με τη μέθοδο CDA. Έπειτα, έγινε σύγκριση των βασικών θεμάτων που προέκυψαν και φάνηκε ότι αυτά διαφοροποιούνται μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών ασθενών. Από την παρούσα μελέτη προκύπτει ότι η διαφοροποίηση στα θέματα που εμφανίζονται με μεγαλύτερη συχνότητα παραπέμπει σε αντίστοιχη διαφοροποίηση στα βασικά ζητήματα που απασχολούν χρόνιους ψυχικά πάσχοντες που διαμένουν σε διαφορετικά περιβάλλοντα.

Η επίδραση της κατάθλιψης στην διατροφή, τον ύπνο και τις στάσεις απέναντι στην υγεία και την ασθένεια σε μαθητές τρίτης λυκείου

Θ.Ε. Μαντέλη, Κ. Αγγελή, Α. Καλαντζή- Αζίζι

Τομέας Ψυχολογίας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η μελέτη της επίδρασης της κατάθλιψης σε θέματα που αφορούν την υγεία: την διατροφή, τον ύπνο και τις στάσεις απέναντι στην υγεία και την ασθένεια σε 144 μαθητές Γ' λυκείου. Για τη συγκέντρωση των πληροφοριών χρησιμοποιήθηκαν για την κατάθλιψη το BDI και το «Ερωτηματολόγιο για τη διερεύνηση της συμπεριφοράς σε θέματα υγείας». Τα ευρήματα συμφωνούν επί των πλείστον με συναφείς έρευνες και δείχνουν ότι υπάρχει επίδραση της κατάθλιψης στη διατροφή και τον ύπνο, ενώ για τις στάσεις απέναντι στη υγεία και την ασθένεια η επίδραση είναι σχεδόν μηδαμινή. Επιπλέον, αναφορικά μόνο με την κατάθλιψη, βρέθηκε ένα πολύ μεγάλο ποσοστό να έχει υψηλή βαθμολογία στο ερωτηματολόγιο της κατάθλιψης, εύρημα που δεν συμφωνεί με προηγούμενες έρευνες, ενώ σχετικά με τα δημογραφικά και τα στοιχεία βάρους βρέθηκε ότι παρουσιάζεται συσχέτιση της κατάθλιψης με την οικογενειακή κατάσταση των γονέων, το ατομικό βάρος και τις σημαντικές αλλαγές στο βάρος, όχι όμως με το Δείκτη Μάζας Σώματος. Βρέθηκε επίσης ότι υπάρχει αλληλεπίδραση ανάμεσα στην οικογενειακή κατάσταση των γονέων και το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα ως προς την κατάθλιψη. Τα ευρήματα αυτά μπορούν να χρησιμεύσουν για τον σχεδιασμό προληπτικών και παρεμβατικών προγραμμάτων.

Η Θεραπευτική Συμμαχία στην ψυχοθεραπεία-ορισμός-σπουδαιότητα-εγκαθίδρυση-εμπόδια

Α.Χαλκιαδάκη, Κ.Σαμαράς, Α.Καλαϊτζάκη, Ι.Ν.Νέστορος

Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Γάλλος, Ρέθυμνο

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση της Θεραπευτικής συμμαχίας. Η θεραπευτική συμμαχία θεωρείται ως ένα από τα πλέον απαραίτητα στοιχεία για μια αποτελεσματική ψυχοθεραπεία, καθώς και ο πιο πολλά υποσχόμενος παράγοντας για μελλοντική έρευνα. Στο χώρο της κλινικής ψυχολογίας, ένα μεγάλο τμήμα της βιβλιογραφίας αναφέρεται στη θεραπευτική συμμαχία (Therapeutic Alliance). Η θεραπευτική συμμαχία χαρακτηρίζεται επίσης ως η «πεμπουσία» των μεταβλητών του συνθετικού μοντέλου. Η θεραπευτική σχέση όπως εμφανίζεται με όρους όπως «Working Alliance»-αναφέρεται στην ταύτιση του πελάτη με το συγκεκριμένο στυλ προσέγγισης του θεραπευτή, «Therapeutic Relationship», «Therapeutic Alliance»-που αναφέρεται στην προσκόλληση και στην ταύτιση του πελάτη με τον θεραπευτή και «Ego Alliance»-που αναφέρεται στη σχέση που δημιουργείται ανάμεσα στις λογικές αντιδράσεις της συμπεριφοράς του θεραπευτή και του θεραπευόμενου. Η θεραπευτική συμμαχία περιλαμβάνει τις εξής έννοιες: α) την μεταβιβαστική-αντιμεταβιβαστική σχέση, την εξελικτική σχέση (διαδικασία εξέλιξης του ατόμου μέσα από την θεραπευτική σχέση), και την διαπροσωπική σχέση θεραπευτή-θεραπευόμενου, β) το θεραπευτικό συμβόλαιο, γ) τα χαρακτηριστικά και τις δεξιότητες του θεραπευτή. Οι πρόσφατες έρευνες αναφέρουν την θεραπευτική συμμαχία ως σημαντικό παράγοντα ο οποίος σχετίζεται με διάφορες ψυχοθεραπευτικές προσεγγίσεις ψυχοδυναμικές, γνωστικές, εκλεκτικές κ.α. Οι ρήξεις στη θεραπευτική συμμαχία διαφέρουν σε ένταση, διάρκεια και συχνότητα ανάλογα με το θεραπευτή και τον θεραπευόμενο.

Αξιολόγηση μιας Ενισχυμένης Γνωστικό-Συμπεριφοριστικής Θεραπείας για τις Διαταραχές Πανικού

M. Καρεκλά, Ph.D.

Τμήμα Ψυχολογίας, Intercollege, Λευκωσία

Η Γνωστικό-Συμπεριφοριστική Θεραπεία (Panic Control Treatment, PCT) έχει λάβει ευρεία ερευνητική και κλινική υποστήριξη για την θεραπεία των διαταραχών πανικού. Παρ'όλο που το PCT έχει αποδειχθεί ως αποτελεσματική θεραπεία, δεν ανταποκρίνονται σε αυτό όλοι οι πελάτες και πολλοί μάλιστα παρουσιάζουν υποτροπές μετά την διεκπεραίωση της θεραπείας. Καινούργιες εναλλακτικές αλλά και συμπληρωματικές θεραπείες έχουν παρουσιαστεί κατά τα τελευταία χρόνια με σκοπό να καλυτερεύσουν τα κλινικά αποτελέσματα της Γνωστικό-Συμπεριφοριστικής Θεραπείας (π.χ. Acceptance and Commitment Therapy, Dialectical Behavior Therapy). Αντίθετα από το PCT, οι εναλλακτικές αυτές θεραπείες εστιάζονται στην αποδοχή του άγχους ως κάτι το φυσιολογικό και αντιλαμβάνονται την ψυχοπαθολογία ως το αποτέλεσμα ελαττωματικών στρατηγικών αποφυγής και ελέγχου ανεπιθύμητων σκέψεων, αισθημάτων και συμπεριφορών. Η παρούσα μελέτη παρουσιάζει μια Γνωστικό-Συμπεριφοριστική Θεραπεία ενισχυμένη με ιδέες από τις καινούργιες αυτές θεραπείες και περιγράφει τα αποτελέσματα μιας αρχικής κλινικής έρευνας με σκοπό να αξιολογήσει την αποτελεσματικότητα της προτεινόμενης προσέγγισης σε σύγκριση με το PCT για άτομα με διαταραχές πανικού. Τα αποτελέσματα της έρευνας βρίσκουν κλινικές βελτιώσεις και στις δυο θεραπείες, με την καινούργια θεραπεία να παρουσιάζει πλεονεκτήματα ως προς την ετοιμότητα που νιώθουν οι πελάτες στο να εκθέσουν τον εαυτό τους σε συμπτώματα και καταστάσεις που τους φοβίζουν.

Η σχέση μεταξύ Διαταραχής Ελλειμματικής Προσοχής – Υπερκινητικότητας (ΔΕΠ-Υ) και αναγνωστικών δεξιοτήτων

Χ. Παπαηλιού¹, Ε. Κάκουρος², Ξ. Καφετζή¹, Θ. Κυριακού¹, & Α. Σαλλιακέλη¹

¹ Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ., Πανεπιστήμιο Αιγαίου

² Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας, Τ.Ε.Ι. Αθήνας

Σχετικές έρευνες καταδεικνύουν ισχυρή αλληλεπίδραση μεταξύ της ΔΕΠ-Υ και της διαταραχής στην αναγνωστική ικανότητα. Με τη σειρά της η αναγνωστική ικανότητα βασίζεται σε προ-αναγνωστικές δεξιότητες όπως η ακουστική διάκριση και η φωνολογική ενημερότητα. Η παρούσα μελέτη έχει ως στόχο να εξετάσει τη σχέση μεταξύ προ-αναγνωστικών δεξιοτήτων και της ΔΕΠ-Υ κατά την προσχολική ηλικία. Συμμετείχαν 20 παιδιά με υψηλή πιθανότητα εμφάνισης ΔΕΠ-Υ (μέσος όρος ηλικίας 5.3 έτη τ.α.=4.1) και 20 παιδιά ομάδας ελέγχου (μέσος όρος ηλικίας 5.5 έτη τ.α.=3.2). Η πιθανότητα εμφάνισης ΔΕΠ-Υ αξιολογήθηκε με βάση την κλίμακα DuPaul. Οι ικανότητες ακουστικής διάκρισης και φωνολογικής ενημερότητας αξιολογήθηκαν με βάση τις ακόλουθες δοκιμασίες: διάκριση φωνημάτων, διάκριση συλλαβών, ανίχνευση ρίμας, συλλαβική κατάτμηση, συλλαβική σύνθεση, απαλοιφή συλλαβής. Σε σύγκριση με την ομάδα ελέγχου, τα παιδιά με υψηλή πιθανότητα εμφάνισης ΔΕΠ-Υ είχαν στατιστικά σημαντικά χαμηλότερες επιδόσεις στις δοκιμασίες διάκρισης φωνημάτων, διάκρισης συλλαβών και την ανίχνευση ρίμας. Ωστόσο, δε διαπιστώθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο ομάδων στις δοκιμασίες συλλαβικής κατάτμησης και συλλαβικής σύνθεσης. Η δοκιμασία απαλοιφής συλλαβής φαίνεται να είναι το ίδιο δύσκολη και για τις δύο ομάδες. Η ισχυρή συσχέτιση μεταξύ ΔΕΠ-Υ και προ-αναγνωστικών δεξιοτήτων κατά την προσχολική ηλικία μπορεί να χρησιμεύσει ως προγνωστικός δείκτης για την ανίχνευση δυσκολιών ανάγνωσης στο δημοτικό σχολείο.

Σχέσεις αλεξιθυμίας με άλλες ψυχοπαθολογικές εκδηλώσεις σε επαγγελματίες ψυχικής υγείας

Β.Ξηρομερίτη, Σ.Μ.Κανδύλη, Δ.Σκρίμπα, Ε.Σοφού, Δ.Κανδύλης
Θεσσαλική Εταιρεία Ψυχικής Υγείας, Αποκατάστασης, Λάρισα

Εισαγωγή: Υποστηρίζεται ότι η αλεξιθυμία μπορεί να συνδέεται με λειτουργικές εκδηλώσεις νόσων και με την τάση να αναφέρεται κάποιος συχνά σε σωματικά ενοχλήματα. Σκοπός: Στη μελέτη μας διερευνούμε πιθανές σχέσεις της αλεξιθυμίας με διάφορες ψυχοπαθολογικές εκδηλώσεις σε αλεξιθυμικούς επαγγελματίες ψυχικής υγείας που εργάζονται σε μονάδες ψυχοκοινωνικής επανένταξης της περιφέρειας Θεσσαλίας. Μέθοδος: Τα ερωτηματολόγια TAS20, IAS, SCL 90R, BDI, STAI και EPQ συμπληρώθηκαν από 115 εγγράμματα υποκείμενα (13 άνδρες, 102 γυναίκες), με μ ο ηλικίας 32,82 έτη (s=7,30). Αποτελέσματα: Από το σύνολο των ερωτηθέντων, 21 (ποσοστό 18,26%) ήταν αλεξιθυμικοί (cut off ≥ 61). Αναζητήθηκαν συσχετίσεις της αλεξιθυμίας με διαστάσεις κατάθλιψης, άγχους, υποχονδρίασης, σωματοποίησης, νευρωτισμού και διαπιστώθηκε ότι υπάρχουν στατιστικώς σημαντικά θετικές συσχετίσεις με τη διάσταση του θυμού - επιθετικότητας της κλίμακας SCL-90R, [$\rho(19) = .43$ $p < .05$], και τη διάσταση του νευρωτισμού του ερωτηματολογίου EPQ [$\rho(19) = .46$ $p < .05$]. Συμπεράσματα: Η αλεξιθυμία επαγγελματιών ψυχικής υγείας, που εργάζονται σε μονάδες ψυχοκοινωνικής επανένταξης στην περιφέρεια Θεσσαλίας, συσχετίζονται θετικά με το θυμό - επιθετικότητα και το νευρωτισμό.

Μετατραυματική συμπεριφορά μετά από έκθεση σε τρομοκρατική ενέργεια

Β. Βάββα

Τμήμα Νοσηλευτικής- Τομέας Ψυχικής Υγείας, Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Κατά την τελευταία δεκαετία έχουν παρατηρηθεί δραστικές αλλαγές στο χώρο της τρομοκρατίας, όπου, μαζικά χτυπήματα έντονης βίας που θυμίζουν εγκλήματα πολέμου, έχουν σηματοδοτήσει το πέρασμα από την **εσωτερική** στη **διεθνή** τρομοκρατία. Μια μειοψηφία από τους ανθρώπους που εκτίθενται σε ένα τραυματικό συμβάν θα παρουσιάσει επίμονα μετατραυματικά συμπτώματα που διαμορφώνουν ψυχιατρικές διαγνώσεις ή συνιστούν υποδιαγνωστικές εκδηλώσεις. Πυρήνας αυτών των διαταραχών είναι η διαταραχή μετά από τραυματικό στρες (posttraumatic stress disorder), η οποία συχνά συνυπάρχει με άλλες διαταραχές, όπως η κατάθλιψη. Το εύρος της επικράτησης του PTSD, της κατάθλιψης και άλλων διαταραχών, μετά από την έκθεση σε τρομοκρατική ενέργεια, χαρακτηρίζεται από αξιολογή διακύμανση (PTSD: βάσει έξι ερευνών, βρέθηκε ένα εύρος 18-50%) και εξαρτάται από κοινωνικούς, οικονομικούς, δημογραφικούς, γενετικούς, ατομικούς, περιπρωσιολογικούς παράγοντες και από τις μεθοδολογικές ιδιαιτερότητες κάθε έρευνας. Ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες είναι τα παιδιά, οι ψυχικά πάσχοντες, οι άνθρωποι που εκτίθενται σε μεγάλο βαθμό στο γεγονός (π.χ. διασώστες) και οι άνθρωποι που έχουν εκτεθεί σε παρελθοντικό τραυματικό γεγονός (π.χ. βετεράνοι). Βασικό μέλημα του δικτύου ψυχικής υγείας θα πρέπει να είναι η άμεση ψυχιατρική διαλογή των εκτεθειμένων, η προσβασιμότητα και διαθεσιμότητα των υπηρεσιών, η στελέχωσή τους με έμπειρα μέλη, το διαπολιτισμικό πνεύμα στην προσέγγιση των ενδιαφερομένων, η συνεργασία με φορείς μετάδοσης χρήσιμων πληροφοριών (MME).

Διαπροσωπικά σχήματα (*interpersonal schemata*), οικογένεια και ψυχοπαθολογία στη παιδική και εφηβική ηλικία

Ε. Βιταλάκη¹, Η. Κουρκούτας²

¹ Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστήμιο Κρήτης Ρέθυμνο

² Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστήμιο Κρήτης Ρέθυμνο

Στη συγκεκριμένη εισήγηση θα παρουσιασθούν οι θεωρίες που αφορούν τις πρώιμες αλληλεπιδράσεις και την ανάπτυξη της *διυποκειμενικότητας*. Στη συνέχεια θα αναλυθούν οι θεωρίες του δεσμού, οι διαδικασίες της εσωτερίκευσης (Deci) και της δημιουργίας των πρώτων «εσωτερικών λειτουργικών προτύπων» (*internal working models*) και «διαπροσωπικών σχημάτων», καθώς και οι θεωρίες που συσχετίζουν την ανάπτυξη των συγκεκριμένων μηχανισμών με την οικογενειακή δυναμική. Στη συνέχεια θα παρουσιασθούν πρόσφατα ερευνητικά δεδομένα που αφορούν τη διαπλοκή της οικογενειακής δυναμικής και τη δημιουργία προβληματικών και ψυχοπαθολογικών φαινομένων στη παιδική και εφηβική ηλικία. Στο τέλος της εισήγησης θα παρουσιασθεί μία σειρά δεδομένων από έρευνα συνεργατών (Scriva & Heriot) σε δείγμα παιδιών στην Αυστραλία, που αναδεικνύει τη ποιότητα και τη μορφή των διαπροσωπικών σχημάτων σε παιδιά με διαταραχές συμπεριφοράς.

Εκτίμηση Πειθαναγκασμού σε Αποκαταστασιακή Δομή με Ψυχογηριατρικούς Ασθενείς

Δ. Συμεωνίδου, Ι. Ιωσηφίδης, Α. Μαστρογιάννη, Ε. Γεωργιάδου

Σ. Κοτρώτσιος, Α. Καραστεργίου

Ερευνητικό Πρόγραμμα "Ευνομία", 'Δ Τμήμα Βραχείας Νοσηλείας, Ψ.Ν.Θ.

Διεθνής Εταιρεία Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας, Οικοτροφείο «Εποχή», Γιαννιτσά Πέλλας.

Η παρούσα μελέτη βασίζεται στο πρωτόκολλο του ευρωπαϊκού ερευνητικού προγράμματος EUNOMIA, για τα περιοριστικά μέτρα στην ψυχιατρική. Στόχος της είναι η καταγραφή όλων των περιοριστικών μέτρων, που εφαρμόζονται σε οικότροφους μιας ψυχογηριατρικής αποκαταστασιακής δομής. Η έρευνα διεξήχθη στο Ψυχογηριατρικό Οικοτροφείο «Εποχή», που βρίσκεται στα Γιαννιτσά Πέλλας. Το Οικοτροφείο ιδρύθηκε από τη Διεθνή Εταιρεία Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας, στα πλαίσια του προγράμματος αποασυλοποίησης «Ψυχαργός». Σε αυτό διαμένουν 15 ηλικιωμένοι ψυχιατρικοί ασθενείς, που μετεφέρθησαν από Τμήματα Μακράς Νοσηλείας του Ψ.Ν.Θ. Στη διαδικασία της εκτίμησης συμμετέχουν μέλη του προσωπικού και χρησιμοποιούνται δομημένα εργαλεία εκτίμησης. Μέσα σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο καταγράφονται όλα τα περιοριστικά μέτρα που ελήφθησαν για τους ασθενείς (αναγκαστική χορήγηση φαρμάκου, άσκηση πίεσης και πειθούς, περιορισμός στο χώρο). Συνεκτιμάται η αντίληψη του πειθαναγκασμού από την πλευρά των ασθενών, η συμμόρφωση με την θεραπεία, τα επεισόδια επιθετικότητας, η σοβαρότητα των τωρινών ψυχοπαθολογικών συμπτωμάτων και το επίπεδο λειτουργικότητας. Συμπερασματικά, φαίνεται ότι κάποιες μορφές περιοριστικών μέτρων εφαρμόζονται ακόμα και σε αποκαταστασιακές δομές και ότι οι ασθενείς βιώνουν πειθαναγκασμό, όπως εκτιμάται από το προσωπικό. Τέλος, γίνεται αναφορά στους παράγοντες που υποκινούν το προσωπικό να επιλέγει περιοριστικά μέτρα αντί για εναλλακτικές θεραπευτικές παρεμβάσεις.

Μεταγνωστική προσέγγιση στην ψυχοθεραπεία της Γενικευμένης Αγχώδους Διαταραχής. Παρουσίαση περιστατικού

Φ.Πρίφτης¹, Α. Φωτιάδου Α.¹

¹ Γενικό Νοσοκομείο Ιωαννίνων «Γ.Χατζηκώστα», Ψυχιατρικό τμήμα

Η γενικευμένη αγχώδης διαταραχή χαρακτηρίζεται από έντονη ανησυχία για καθημερινά προβλήματα την οποία το άτομο αισθάνεται ότι δύσκολα μπορεί να ελέγξει. Η μέχρι τώρα θεραπεία της διαταραχής εστιαζόταν στην αμφισβήτηση των αγχογόνων σκέψεων και στον έλεγχο του άγχους με ασκήσεις χαλάρωσης, με αποτελέσματα που δεν ξεπερνούσαν το 50%. Σύμφωνα με τη θεωρία του A. Wells οι ασθενείς αυτοί έχουν πεπειθήσεις για τη χρησιμότητα της ανησυχίας και του άγχους καθώς και ότι είναι ανεξέλεγκτο και επικίνδυνο για την σωματική και ψυχική υγεία (μετα- ανησυχία). Η αμφισβήτηση αυτών των μεταγνωστικών πεποιθήσεων κρίνεται ότι μπορεί βελτιώσει την αποτελεσματικότητα της θεραπείας. Παρακάτω παρουσιάζουμε τη θεραπεία της Α., μιας γυναίκας 30 ετών. Εκτός από το έντονο καθημερινό άγχος που είχε, πίστευε ότι αν συνεχίσει έτσι στο τέλος θα τρελαθεί ή θα σταματήσει η καρδιά της και ότι ήταν αδύνατον να ελέγξει το άγχος της. Από την άλλη, πίστευε ότι η ανησυχία την βοηθούσε με έναν υπερφυσικό τρόπο από το κακό και ότι έτσι θα ήταν καλύτερα προετοιμασμένη. Η θεραπεία της εστιάσθηκε στο να την βοηθήσει να καταλάβει ότι το άγχος δεν έχει σχέση με την τρέλα ούτε ότι μπορεί να πάθει κάτι η καρδιά της, μια και ήταν νέα και υγιής. Επίσης, τη βοηθήσαμε να αναβάλει την ανησυχία της για μια προκαθορισμένη ώρα 30 λεπτών την ημέρα για να δει ότι το άγχος δεν είναι ανεξέλεγκτο. Στο τέλος την βοηθήσαμε να καταλάβει ότι το άγχος δεν τη βοηθάει σε τίποτα, αντίθετα είναι πηγή καταπόνησης. Μετά από 16 συνεδρίες το άγχος της Α. μειώθηκε στα φυσιολογικά επίπεδα.

Συγκριτική μελέτη ύπαρξης αλεξιθυμίας σε τυχαίο δείγμα πρωτοετών φοιτητών των τμημάτων Ψυχολογίας και Ιατρικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ)

Σ.Μ. Κανδύλη, Δ. Σκρίμπα, Ε. Σοφού, Δ. Κανδύλης

Θεσσαλική Εταιρεία Ψυχικής Υγείας Περίθαλψης Αποκατάστασης, Λάρισα

Εισαγωγή: Η αλεξιθυμία χαρακτηρίζεται από τη δυσκολία του ατόμου να αναγνωρίζει τα συναισθήματά του, να τα περιγράφει και να τα εξωτερικεύει. Τα επιδημιολογικά στοιχεία ποικίλλουν, σε μεγάλο βαθμό, καθώς φαίνεται να εξαρτώνται από και να συσχετίζονται με πολλούς παράγοντες. Σκοπός: Στη μελέτη διερευνούμε τυχόν ύπαρξη διαφοράς ως προς την εμφάνιση αλεξιθυμίας σε πρωτοετείς φοιτητές/τριες των τμημάτων Ψυχολογίας και Ιατρικής του ΑΠΘ. Μέθοδος: Το ερωτηματολόγιο αλεξιθυμίας του Τορόντο (TAS26) συμπληρώθηκε από 236 υποκείμενα (76 άνδρες, 160 γυναίκες). Στο τμήμα Ψυχολογίας (ομάδα I) φοιτούσαν 81 άτομα και στο τμήμα Ιατρικής (ομάδα II) 155. Αποτελέσματα: Οι δύο ομάδες είναι συγκρίσιμες ως προς το φύλο και την ηλικία [φύλο, $z=-,9$, p n.s και ηλικία $t(234)=1,86$, p n.s]. Διαπιστώθηκε ότι 43 υποκείμενα (7 άνδρες, 36 γυναίκες), ποσοστό 18,33% εμφάνιζαν αλεξιθυμία. ($cut\ off \geq 74$). Από τη σύγκριση των ομάδων προέκυψε ότι $t(41)=-,14$, p n.s. Συμπέρασμα: Η αλεξιθυμία στους πρωτοετείς φοιτητές/τριες των τμημάτων Ψυχολογίας και Ιατρικής δε διαφέρει ως προς τη συχνότητα εμφάνισης.

Η παθολογική ενασχόληση με τα τυχερά παιχνίδια

Σ. Σανίδα

*Νοσηλευτική Σχολή-Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Ειδίκευσης στην Ψυχική Υγεία, Εθνικό και
Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα*

Η παρούσα εργασία αποτελεί μελέτη της βιβλιογραφίας για την παθολογική ενασχόληση με τα τυχερά παιχνίδια. Η διαταραχή τείνει να αυξάνεται τις τελευταίες δεκαετίες τόσο στον ενήλικο όσο και στον εφηβικό πληθυσμό. Ταξινομείται στις διαταραχές ελέγχου των παρορμήσεων, αν και από ορισμένους ερευνητές συγκαταλέγεται στο φάσμα των εξαρτήσεων ή της ψυχαναγκαστικής διαταραχής. Η αιτιολογία του φαινομένου παραμένει ένα θέμα υπό διερεύνηση. Επικρατεί το νευροβιολογικό και το ψυχοκοινωνικό μοντέλο. Το πρώτο δίνει έμφαση στη δυσλειτουργία στο νευροδιαβιβαστικό σύστημα της ντοπαμίνης, σεροτονίνης και νοραδρεναλίνης, ενώ το δεύτερο επικεντρώνεται σε ιδιοσυγκρασιακούς παράγοντες και στην αλληλεπίδραση του ατόμου με το περιβάλλον. Οι παίκτες κατατάσσονται σε κατηγορίες ανάλογα με το είδος των τυχερών παιχνιδιών, στα οποία συμμετέχουν, και τα οφέλη που εξυπηρετεί αυτή η ενασχόληση. Συνοπτικά, οι παίκτες ενδέχεται μέσω της ασχολίας τους είτε να μειώνουν την ένταση των συμπτωμάτων κατάθλιψης ή άγχους είτε να επιδιώκουν προσωπική διέγερση και ενθουσιασμό από έναν ανιαρό τρόπο ζωής ή να διοχετεύουν την παρορμητική τους συμπεριφορά. Οι άντρες εκδηλώνουν διαφορετικό προφίλ παίκτη σε σύγκριση με τις γυναίκες. Σύμφωνα με τα θεωρητικά μοντέλα προτείνονται αντίστοιχες θεραπευτικές παρεμβάσεις. Ανάμεσα στις φαρμακευτικές θεραπείες, οι πιο αποτελεσματικές ουσίες είναι η ναλτρεξόνη και η βουπροπιόνη. Στο πλαίσιο των ψυχοθεραπευτικών προσεγγίσεων, η γνωσιακή-συμπεριφορική ψυχοθεραπεία έχει δείξει καλά θεραπευτικά αποτελέσματα.

Συζητήσεις για τη Παιδική Παραβατικότητα στα πλαίσια του μαθήματος της σωφρονιστικής στην Σχολή Αξιωματικών στην Αστυνομική Ακαδημία

Μ. Δροσινού

Τμήμα Ειδικής Αγωγής, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αγ. Παρασκευή

Η μελέτη επιχειρεί να καταγράψει τις αντιλήψεις των Δοκίμων Αξιωματικών στην Αστυνομική Ακαδημία σχετικά με την ψυχολογική και εννοιολογική κατανόηση της Παιδικής Παραβατικότητας στα πλαίσια της διδασκαλίας του μαθήματος της σωφρονιστικής, τα ακαδημαϊκά έτη 2003-2004, και 2004-2005.

Το δείγμα εστιάστηκε σε (N=250) τεταρτοετείς Δοκίμους Αξιωματικούς ηλικίας 22-38 χρόνων με μέσο όρο ηλικίας 25 χρόνια. Η μεθοδολογία αξιοποίησε τις δομημένες συζητήσεις με σκοπό να αναδειχθούν ψυχολογικές σημασίες γύρω από τα στοιχεία των παραβατικών συμπεριφορών και πράξεων των ανήλικων ατόμων. Η βασική υπόθεση διερεύνησε την γνωσιακή και συναισθηματική δυσκολία των ατόμων στην επεξεργασία - κατανόηση των ορίων, κανόνων, περιορισμών, νόμων, που εμπλέκονται στη διαδικασία της κοινωνικής μάθησης.

Αποτελέσματα-α) οι τελειόφοιτοι Δόκιμοι Αξιωματικοί ανέπτυσαν οι ίδιοι παραβατικές συμπεριφορές στα πλαίσια των συμβατικών ορίων σχετικά με το χρόνο, χώρο και μέθοδο διδασκαλίας του μαθήματος της σωφρονιστικής. Οι αρνητικές εκδηλώσεις της συμπεριφοράς καταγράφονται ως συζητήσεις με τους διπλανούς τους, διάβασμα με άλλα αντικείμενα, ύπνος πάνω στο έδρανο, αδιαφορία. β) Η κατανόηση των ενδοατομικών δυσκολιών και διαφορών στην κοινωνική προσαρμογή ανέδειξε την μη λεκτικοποιημένη, στις περισσότερες περιπτώσεις ψυχοπαιδαγωγική σημασία της ένστολης παρέμβασης, και γ) Η διαχείριση των θεμάτων της Παιδικής παραβατικότητας και της Νεανικής εγκληματικότητας απαιτεί και άλλα ποιοτικά χαρακτηριστικά στη δόμηση της προσωπικότητας και του προφίλ του Αξιωματικού.

Πεποιθήσεις απέναντι στην Ψυχική Νόσο (πρόδρομη ανακοίνωση)

Θ. Τριανταφύλλου¹, Ο. Γιωτάκος², Ε. Μητσοπούλου, Μ. Χατζημανώλη

¹ 414 Στρατιωτικό Νοσοκομείο Ειδικών Νοσημάτων, Ψυχιατρική Κλινική, Αθήνα
Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο

² 414 Στρατιωτικό Νοσοκομείο Ειδικών Νοσημάτων, Ψυχιατρική Κλινική, Αθήνα

Τα τελευταία χρόνια διενεργείται εντατική έρευνα στον τομέα των στάσεων του κοινού απέναντι στην ψυχική νόσο. Η διερεύνηση των θετικών και των αρνητικών στάσεων (οι τελευταίες οδηγούν συνήθως σε πρακτικές διάκρισης των ατόμων που πάσχουν ψυχικά -στιγματισμός) προσφέρει πλούσιες πληροφορίες τόσο για την διαμόρφωση της τακτικής των υπηρεσιών ψυχικής υγιεινής όσο και για την εκπαίδευση του ευρύτερου πληθυσμού, με στόχο τον αποστιγματισμό και την ψυχοκοινωνική αποκατάσταση των ψυχικά ασθενών.

Με στόχο την διερεύνηση των πεποιθήσεων απέναντι σε συγκεκριμένες ψυχοπαθολογικές οντότητες δομήθηκε ερωτηματολόγιο που εξετάζει τις βασικές παραμέτρους οι οποίες συνθέτουν τις στερεότυπες αναπαραστάσεις του «στίγματος».

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από συστάδες προτάσεων – παραμέτρων για την Κατάθλιψη, τις Αγχώδεις εκδηλώσεις (και τις εκδηλώσεις Πανικού), τη Σχιζοφρένεια, την Άνοια, την Ψυχογενή Ανορεξία και Βουλιμία, την κατάχρηση Αλκοόλ και την χρήση Τοξικών Ουσιών.

Η συγκεκριμένη εργασία παρουσιάζει τα πρώτα αποτελέσματα της εμπειρικής αυτής έρευνας που διενεργήθηκε -σε μια πρώτη φάση- σε δείγμα τριακοσίων φοιτητών του Τμήματος Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης και σε δείγμα διακοσίων προσερχομένων στα εξωτερικά ιατρεία του 414 Στρατιωτικού Νοσοκομείου Ειδικών Νοσημάτων.

Η έρευνα συνεχίζεται, με στόχο και άλλες ομάδες του ευρύτερου πληθυσμού.

Εικόνα εαυτού και αναζήτηση νοήματος στη σχιζοφρένεια

Ε. Καραγεωργίου, Α. Ζήση

Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη

Στην έρευνα της σχιζοφρένειας, η μελέτη της υποκειμενικής εμπειρίας, της εικόνας εαυτού και των αλλαγών που αυτή υφίσταται μετά την εμπειρία του πρώτου ψυχωτικού επεισοδίου και σε βάθος χρόνου είναι περιορισμένη. Τα εμπειρικά ευρήματα δείχνουν ότι οι αλλαγές στην εικόνα εαυτού μπορεί να συντελούνται τόσο σε επίπεδο αυτοαντίληψης, όσο και αυτοαξιολόγησης ενώ για την ερμηνεία αυτών των αλλαγών θεωρείται χρήσιμη η διερεύνηση των νοημάτων που συνδέονται με τη σχιζοφρένεια και η σχέση τους με την ανάρρωση. Παρουσιάζεται ένα θεωρητικό μοντέλο που προσεγγίζει κριτικά την εναισθησία στη σχιζοφρένεια συνδέοντάς την με την εικόνα εαυτού, τις στρατηγικές αντιμετώπισης και την εύρεση νοήματος. Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται και ένα πρόδρομικό, μακροχρόνιο ερευνητικό σχέδιο που εφαρμόζει συνδυαστική μεθοδολογική προσέγγιση σε ψυχικά πάσχοντες που έχουν υποστεί πρώτο ψυχωτικό επεισόδιο.

Ψυχική Υγεία και Ποιότητα Ζωής μεταναστριών

Μ. Σαββίδου, Α. Ζήση

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη

Η παρούσα συγκριτική συγχρονική μελέτη εξετάζει την ψυχική υγεία και την ποιότητα ζωής μεταναστριών από τη Βουλγαρία ($n = 30$), Αλβανία ($n = 30$) και από Ρωσόφωνες χώρες ($n = 30$) που ζουν και εργάζονται στο νησί της Λέσβου. Η ψυχική τους υγεία διερευνάται σε σχέση με μια σειρά από μεταβλητές, όπως κοινωνικο-δημογραφικά χαρακτηριστικά, αυτό-αποτελεσματικότητα, δίκτυα υποστήριξης και υποκειμενικές τακτικές επιπολιτισμού. Τα ερευνητικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν είναι τα εξής: Mental Health Index, General Self-Efficacy Scale (Sherer et al., 1982), Ερωτηματολόγιο Αντιλαμβανόμενης Κοινωνικής Υποστήριξης (Sarason et al., 1987), βινιέτες που περιγράφουν τέσσερις διαφορετικές τακτικές επιπολιτισμού και μια φόρμα κοινωνικο-δημογραφικών χαρακτηριστικών. Τα αποτελέσματα της έρευνας παρουσιάζονται.

Διαστάσεις της εκπαιδευτικής σχέσης μέσα από τις κοινωνικές αναπαραστάσεις, σε διαπολιτισμικά και μη διαπολιτισμικά σχολεία της Μέσης Εκπαίδευσης

Ε. Γεωργιάδου

Εκπαιδευτικός, υποψήφια διδάκτωρ στο Φ.Π.Ψ., Τομέας Παιδαγωγικής, του Κ.Π.Α., Αθήνα

Η παρούσα εισήγηση αφορά στη σχέση μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών μέσα από τις κοινωνικές αναπαραστάσεις, έτσι όπως εξελίσσεται στο πλαίσιο των νέων κοινωνικών συνθηκών, δηλαδή της πολυπολιτισμικότητας στην εκπαίδευση. Πιο συγκεκριμένα, αποτελεί ένα τμήμα της εκπαιδευτικής έρευνας που πραγματοποιήθηκε σε σχολεία με πολυπολιτισμικό μαθητικό πληθυσμό (γηγενείς, παλιννοστούντες και αλλοδαποί μαθητές), διαπολιτισμικά (σχολεία όπου υπήρξε διαπολιτισμική παρέμβαση μέσω εκπαιδευτικού υλικού και επιμορφωτικών σεμιναρίων στους εκπαιδευτικούς) και μη διαπολιτισμικά (σχολεία όπου δεν υπήρξε παρέμβαση διαπολιτισμικού περιεχομένου) σε γυμνάσια της Αττικής, των Χανίων, της Θεσσαλονίκης και της Θράκης. Στο δείγμα της εκπαιδευτικής έρευνας, η οποία πραγματοποιήθηκε με ερωτηματολόγια, έχουν συμπεριληφθεί 1382 μαθητές της τρίτης τάξης των παραπάνω γυμνασίων και 141 εκπαιδευτικοί των αντίστοιχων τάξεων των γυμνασίων. Η παρούσα εισήγηση εστιάζεται στην αναπαράσταση της αυτοαντίληψης των μαθητών και της αναπαράστασης των μαθητών στους εκπαιδευτικούς. Στην ανάλυση των αποτελεσμάτων εμφανίζονται αρκετά σημαντικές διαφορές στο πεδίο των αναπαραστάσεων ως προς την αυτοεκτίμηση των μαθητών, τα συναισθήματα, το άγχος, την απογοήτευση και την αδιαφορία τους, καθώς και στις αιτίες που προκαλούν αυτά τα φαινόμενα. Είναι αξιοσημείωτη η έλλειψη διαφοράς ανάμεσα στα διαπολιτισμικά και μη σχολεία ενώ αντίθετα υπάρχουν αρκετές διαφορές μεταξύ των εθνοπολιτισμικών ομάδων. Τα αποτελέσματα συζητούνται σε συνάρτηση με τη θεωρία των κοινωνικών αναπαραστάσεων.

Μουσικοθεραπεία - μια εναλλακτική θεραπευτική προσέγγιση σε ηλικιωμένους

*Δρ. Ιωάννης Μακρής, Δρ. Δρ. Δήμητρα Μακρή
Ε.Ρ.Η.Ε. – Γαλλία*

Στόχος της παρούσας εισήγησης είναι:

1) να παρουσιάσει τους στόχους που έχουν ήδη επιτευχθεί στις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Δυτική Ευρώπη και αφορούν μουσικοθεραπευτικά προγράμματα για ηλικιωμένους που βρίσκονται σε ιδρύματα (νοσοκομεία ή οίκους ευγηρίας) καθώς και εξατομικευμένα προγράμματα κατ' οίκον θεραπείας. Στις περιπτώσεις αυτές με τη βοήθεια των μουσικοθεραπευτικών αυτών προγραμμάτων βελτιώθηκε η ποιότητα της ζωής των ηλικιωμένων και παρεμποδίστηκε ή μειώθηκε η πνευματική και φυσική τους φθορά,

2) να προτείνει ένα μουσικοθεραπευτικό πρόγραμμα που περιλαμβάνει πέντε ομαδοποιημένες κατηγορίες στόχων και τους αντίστοιχους πίνακες αξιολόγησης της προόδου των, γιατί, η αξιολόγηση και η στοχοθεσία είναι άρρηκτα συνδεδεμένες.

Φυσικά, επειδή οι ανάγκες των ηλικιωμένων ποικίλλουν, χρειάζεται οι στρατηγικές θεραπείας και οι πίνακες αξιολόγησης της προόδου να εξατομικεύονται, ακόμα και όταν η μουσικοθεραπεία πραγματοποιείται σε ομάδες.

Λέξεις κλειδιά: Μουσικοθεραπεία, Τρίτη ηλικία, Μουσικοθεραπευτικά προγράμματα, πίνακες αξιολόγησης

Επανεξέταση της προσοχής ένα χρόνο μετά τον τραυματισμό σε άτομα που υπέστησαν ελαφρά κρανιοεγκεφαλική κάκωση

Α. Γιαζκουλίδου¹, Μ.Ε. Κοσμίδου², Π. Σελβιάριδης²

¹ Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

² Τμήμα Ιατρικής-Τομέας Νευροεπιστημών, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Κλινικές μελέτες έχουν δείξει ότι άτομα με ελαφρά κρανιοεγκεφαλική (εΚΕΚ) κάκωση παραπονιούνται για προβλήματα προσοχής ακόμη και πολλούς μήνες μετά τον τραυματισμό (Cicerone, 2002. Park, Proulx, & Towers, 2000). Σκοπός της εργασίας ήταν να διερευνηθεί η σοβαρότητα των προβλημάτων προσοχής σε άτομα με εΚΕΚ μία μέρα και ένα χρόνο μετά τον τραυματισμό. Χρησιμοποιήσαμε τη Δοκιμασία της Προσοχής σε Καθημερινές Δραστηριότητες (ΔΠΚΔ) (Robertson et al., 1994), που διαθέτει τρεις παραλλαγές (Α, Β, Γ) και βασίζεται σε σενάρια καθημερινής ζωής. Στη μελέτη συμμετείχαν 10 άτομα με εΚΕΚ που εξετάστηκαν με τις παραλλαγές Α και Β και 10 υγιείς εξισωμένοι κατά φύλο, ηλικία και μορφωτικό επίπεδο που εξετάστηκαν με την παραλλαγή Β. Η εφαρμογή *paired samples t-test* έδειξε ότι οι επιδόσεις των ατόμων με εΚΕΚ στην πρώτη εξέταση και την επανεξέταση δε διαφέρουν σημαντικά. Η σύγκριση των επιδόσεων στην παραλλαγή Β των ατόμων με εΚΕΚ και της ομάδας ελέγχου δεν έδειξε στατιστικά σημαντική διαφορά. Η απουσία ελλειμμάτων προσοχής μία μέρα μετά από εΚΕΚ μπορεί να οφείλεται στη σχεδόν αμελητέα σοβαρότητα του τραυματισμού ή/και στο μικρό μέγεθος του δείγματος. Σημειώνουμε ότι η ΔΠΚΔ, λόγω των απαιτήσεών της στο γνωστικό σύστημα, οδήγησε πολλά άτομα με εΚΕΚ, που εξαιρέθηκαν από το δείγμα, να τη διακόψουν στην αρχή.

Η σχέση της δυσλεξίας με την παρεγκεφαλιδική λειτουργία και την ταχύτητα εκφοράς λόγου

Δ. Σ. Κασελίμης¹, Μ. Μαργαρίτη² & Φ. Βλάχος³

¹ Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο

² Τμήμα Βιολογίας, Πανεπιστήμιο Πατρών, Πάτρα

³ Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος

Στόχος της παρούσας έρευνας είναι ο έλεγχος της υπόθεσης του παρεγκεφαλιδικού ελλείμματος και της διαφοροποίησης της ταχύτητας εκφοράς λόγου σε παιδιά με δυσλεξία. Στην έρευνα συμμετείχαν 30 παιδιά, ηλικίας 8-12 ετών. Δέκα από αυτά παρουσίαζαν δυσλεξία, δέκα παρουσίαζαν υπερκινητικότητα και διαταραχή της προσοχής και δέκα ήταν καλοί αναγνώστες και αποτελούσαν την ομάδα ελέγχου. Οι τρεις ομάδες ήταν εξισωμένες ως προς το φύλο και την ηλικία. Όλοι οι συμμετέχοντες υποβλήθηκαν σε μία συστοιχία δοκιμασιών, η οποία απαρτιζόταν από πέντε παρεγκεφαλιδικές δοκιμασίες, πέντε γνωστικές δοκιμασίες και μία δοκιμασία ταχύτητας εκφοράς λόγου. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα δυσλεξικά παιδιά είχαν στατιστικά σημαντικά χαμηλότερη επίδοση από τα παιδιά της ομάδα ελέγχου στην παρεγκεφαλιδική δοκιμασία διάρκειας της ισορροπίας. Επίσης, τα δυσλεξικά παιδιά είχαν στατιστικά σημαντικά χαμηλότερη επίδοση από τα παιδιά της ομάδα ελέγχου και τα υπερκινητικά παιδιά στις γνωστικές δοκιμασίες ταχύτητας επεξεργασίας λέξεως και επανάληψης ψευδολέξεων. Τέλος, τα δυσλεξικά παιδιά είχαν στατιστικά χαμηλότερη επίδοση από τα παιδιά της ομάδας ελέγχου στη δοκιμασία ταχύτητας εκφοράς λόγου. Τέτοια διαφορά δεν παρατηρήθηκε μεταξύ της ομάδας ελέγχου και των υπερκινητικών παιδιών. Η πιλοτική αυτή μελέτη παρέχει ενδείξεις προς υποστήριξη της υπόθεσης του παρεγκεφαλιδικού ελλείμματος και της πιθανής σχέσης της αναγνωστικής ικανότητας με την ταχύτητα εκφοράς λόγου.

Ο ρόλος της παρεγκεφαλίδας στην ανάγνωση και τη δυσλεξία

Φίλιππος Βλάχος

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής, Βόλος

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η συνολική παρουσίαση και αξιολόγηση των θεωρητικών μοντέλων και των πρόσφατων ερευνητικών ευρημάτων, τα οποία αφορούν στο ρόλο της παρεγκεφαλίδας στην ανάγνωση και τη δυσλεξία. Αυτή η σύγχρονη άποψη για την παρεγκεφαλιδική λειτουργία και δραστηριότητα τεκμηριώνεται από ευρήματα που προέρχονται από τρεις αρκετά διαφορετικές περιοχές. Παρατηρήσεις από το χώρο της νευροανατομίας, νευροψυχολογικά δεδομένα και μελέτες λειτουργικής νευροαπεικόνισης επισημαίνουν τη δραστηριότητα της παρεγκεφαλίδας και κατά τη διάρκεια γλωσσικών και άλλων γνωστικών λειτουργιών και υποστηρίζουν την εμπλοκή της παρεγκεφαλίδας στην ανάγνωση και την σχέση της με τις ειδικές αναγνωστικές δυσκολίες. Πιο συγκεκριμένα, κλινικές και νευροαπεικονιστικές μελέτες υποστηρίζουν ότι πολλοί δυσλεξικοί παρουσιάζουν ελαφρά διαταραγμένη ανάπτυξη της δεξιάς παρεγκεφαλίδας, η οποία διατηρεί συνδέσεις με τον αριστερό εγκεφαλικό φλοιό, συμπεριλαμβανομένης και της περιοχής Broca. Τα ευρήματα αυτά είναι σύμφωνα με τον πρόσφατα αναγνωρισμένο ρόλο της παρεγκεφαλίδας ως ρυθμιστή νοητικών και κοινωνικών λειτουργιών και υποδηλώνουν ότι αυτός ο ρόλος ενεργοποιείται από τα πρώτα χρόνια της παιδικής ηλικίας. Ενισχύουν επίσης θεωρητικά μοντέλα που υποστηρίζουν ότι τα παρεγκεφαλιδικά ελλείμματα μπορεί να είναι υπεύθυνα για την εμφάνιση αναπτυξιακής δυσλεξίας.

Δοκιμασία Symbol Digit Modalities Test (SDMT): Προκαταρκτικές νόρμες για τον ελληνικό πληθυσμό

Ε. Αργυροκαστρίτου¹, Θ. Σαμαντά,¹ Λ. Μεσσήνης¹
¹ Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Πατρών, Πάτρα

Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να παρουσιάσουμε προκαταρκτικές νόρμες για τη δοκιμασία Symbol Digit Modalities Test (SDMT) για τον ενήλικο ελληνικό πληθυσμό. Το SDMT είναι μία Νευροψυχολογική δοκιμασία κωδικοποίησης και χρησιμεύει στη διάκριση εγκεφαλικών βλαβών σε παιδιά και ενήλικες. Περιλαμβάνει την αντικατάσταση τυχαία παρουσιαζόμενων γεωμετρικών σχημάτων με Αραβικούς αριθμούς από το 1 έως το 9, είτε γραπτά είτε προφορικά. Η βαθμολογία των εξεταζόμενων προκύπτει από τον αριθμό των σωστών αντικαταστάσεων σε διάστημα 90 δευτερολέπτων. Η δοκιμασία χορηγήθηκε σε 196 υγιείς ενήλικες, 18-75 ετών από την ευρύτερη περιοχή της Πάτρας και της Αθήνας, στους οποίους έγινε ατομική χορήγηση της δοκιμασίας, στην γραπτή εκδοχή της. Η στατιστική ανάλυση των δεδομένων έδειξε επίδραση του παράγοντα ηλικία (αυξημένη ηλικία επηρέασε αρνητικά την επίδοση των υποκειμένων) και μορφωτικού επιπέδου (άτομα με περισσότερα έτη σπουδών είχαν καλύτερες επιδόσεις). Ο παράγοντας φύλο αντίθετα δεν είχε καμία επίδραση στην επίδοση των υποκειμένων. Τα παρόντα αποτελέσματα σε γενικές γραμμές συνάδουν με αυτά άλλων χωρών όπου υπάρχουν σταθμισμένα δεδομένα. Συζητούμε επίσης την κλινική χρησιμότητα της δοκιμασίας αυτής για τον ελληνικό πληθυσμό.

Νευροψυχολογικά ελλείμματα σε ασθενείς με χρόνια ηπατίτιδα C

Α. Μεσσήνης¹, Ι. Τσάκωνα¹, Β. Σκαρλή², Α. Μπίρης³, Ι. Παρτσαλάκη¹

¹ Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Πατρών, Πάτρα

² Μονάδα Αντιμετώπισης Νόσου Αλτσχάιμερ, Βόλος

³ Κέντρο Διάγνωσης Αξιολόγησης και Υποστήριξης, Βόλος

Σε ασθενείς με κίρρωση και τελικού σταδίου ηπατική νόσο, τα νευροψυχολογικά ελλείμματα είναι έκδηλα και έχουν αποδοθεί στη συσσώρευση μορίων και τοξινών στο αίμα που δεν μεταβολίζεται στο ήπαρ. Ωστόσο, υπάρχουν ελάχιστες μελέτες στη διεθνή βιβλιογραφία και καμία στην Ελληνική, που να έχουν εξετάσει την πιθανότητα νευροψυχολογικής εξασθένησης από ελαφρά βλάβη της ηπατικής λειτουργίας, πριν την ανάπτυξη της κίρρωσης, αλλά και την πιθανότητα η ίδια η λοίμωξη με τον ιό ΗCV να έχει ως αποτέλεσμα τη νευροψυχολογική εξασθένηση. Στην παρούσα μελέτη, χορηγήθηκε συστοιχία νευροψυχολογικών δοκιμασιών, με σκοπό την εκτίμηση ελλειμμάτων στην μνήμη, ψυχοκινητική ταχύτητα, γλώσσα, και προσοχή, σε 25 ασθενείς με χρόνια ηπατίτιδα C, σε ομάδα 19 ασθενών με ηπατίτιδα B και ομάδα ελέγχου αποτελούμενη από 24 άτομα. Στην ομάδα με χρόνια ηπατίτιδα C συμπεριλήφθηκαν μόνο μη κίρρωτικοί ασθενείς, χωρίς συννοσηρότητα με αλκοολική ηπατίτιδα, λοίμωξη HIV ή πρόσφατη χρήση ουσιών. Οι τρεις ομάδες εξισώθηκαν ως προς την ηλικία, το εκπαιδευτικό επίπεδο, το φύλο, το προνοσηρό νοητικό δυναμικό και τη βαρύτητα της κατάθλιψης. Επιπροσθέτως, εκτιμήθηκαν οι παράμετροι της βαρύτητας της ηπατικής νόσου και η χρήση θεραπείας. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η επίδοση της ομάδας με χρόνια ηπατίτιδα C στην εκμάθηση νέων πληροφοριών, διέφερε σημαντικά τόσο από την ομάδα με ηπατίτιδα B, όσο και από την ομάδα ελέγχου. Σημαντικές διαφορές βρέθηκαν επίσης ανάμεσα στην ομάδα με ηπατίτιδα C και την ομάδα ελέγχου στις παραμέτρους της προσοχής και ψυχοκινητικής ταχύτητας. Τα προκαταρκτικά αυτά ευρήματα υποδεικνύουν την πιθανότητα νευροψυχολογικής εξασθένησης στο πλαίσιο ελαφριάς βλάβης της ηπατικής λειτουργίας, πριν την ανάπτυξη της κίρρωσης.

Γνωστικά ελλείμματα σχετιζόμενα με το σύνδρομο επίκτητης ανοσολογικής ανεπάρκειας

Ι.Τσάκωνα¹, Λ.Μεσσήνης¹, Β.Σκαρλή², Α.Μπίρης³, Ι.Παρτσαλάκη¹

¹ Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο Πατρών, Πάτρα

² Μονάδα Αντιμετώπισης Νόσου Αλτσχάιμερ, Βόλο

³ Κέντρο Διάγνωσης Αξιολόγησης και Υποστήριξης Μαγνησίας, Βόλος

Πολλές έρευνες έχουν δείξει ότι οι οροθετικοί στον ιό HIV ασθενείς είναι επιρρεπείς σε νευροψυχολογική εξασθένηση. Τα γνωστικά ελλείμματα, που σχετίζονται με τη μόλυνση από τον ιό HIV, μπορεί να ποικίλλουν από πολύ ήπια έως και πάρα πολύ σοβαρά, φθάνοντας ακόμα και σε επίπεδο ενός ανοικού συνδρόμου. Τα πρώιμα κλινικά συμπτώματα της «Άνοιας σχετιζόμενης με το Σύνδρομο Επίκτητης Ανοσολογικής Ανεπάρκειας» (HAD-HIV associated dementia), υποδηλώνουν μια υποφλοιική εγκεφαλική διεργασία, που χαρακτηρίζεται από ελλείμματα κυρίως στην συγκέντρωση, μνήμη (οπτική και λεκτική), μείωση της νοητικής ικανότητας, καθώς επίσης από απάθεια και αδράνεια. Οι όψιμες εκδηλώσεις της HAD περιλαμβάνουν βαριάς μορφής νοητική δυσλειτουργία, σύγχυση, μείωση ψυχοκινητικότητας και σχεδόν απόλυτη αλαλία με απλανές βλέμμα. Γνωστικές αλλαγές, όχι αρκετά σοβαρές ώστε να εκληφθούν ως άνοια, έχουν παρατηρηθεί σε οροθετικούς ασθενείς σε όλα τα στάδια της λοίμωξης. Είναι γνωστό επίσης, ότι το να ανιχνεύσει κανείς την επίδραση που έχει ο ιός HIV στο ΚΝΣ και γενικότερα στις γνωστικές λειτουργίες, απαιτεί αξιόπιστα και ευαίσθητα νευροψυχολογικά εργαλεία. Οι νευροψυχολογικές δοκιμασίες που θεωρούνται κατάλληλες για την αξιολόγηση οροθετικών στον HIV ασθενών, περιλαμβάνουν τη δοκιμασία ακουστικής λεκτικής μάθησης της Καλιφόρνια, τη δοκιμασία οπτικο-νοητικής ιχνηλάτησης μέρος Α και Β (TMT A & TMT B), τη δοκιμασία κατονομασίας της Βοστόνης, τη δοκιμασία λεξιλογίου, μνήμης αριθμών και σχέδια με κύβους της αναθεωρημένης κλίμακας νοημοσύνης ενηλίκων (WAIS-R), κ.ά. Στην παρούσα ανακοίνωση, θα αναφερθούμε στα αποτελέσματα διεθνών ερευνών στο χώρο αυτό, καθώς επίσης και στα προκαταρκτικά ευρήματα μελέτης, σε Έλληνες οροθετικούς ασθενείς, που διεκπεραίωσαν οι εν λόγω συγγραφείς στο Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο της Πάτρας, σε συνεργασία με το Εξωτερικό Ιατρείο λοιμωδών νοσημάτων του Νοσοκομείου ΑΧΕΠΑ.

Η ανάπτυξη των εκτελεστικών λειτουργιών στη διάρκεια της ζωής

Λ. Βάρβογλη

Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Το σύστημα των εκτελεστικών λειτουργιών είναι ένα από τα θεωρητικά συστήματα του εγκεφάλου, υπεύθυνο για την εύρυθμη λειτουργία γνωστικών διαδικασιών. Εμπλέκεται στην επίλυση προβλημάτων, πραγματοποίηση μελλοντικών στόχων, γνωστική ευελιξία, αφηρημένη σκέψη και την αναστολή ακατάλληλων πράξεων και αισθητηριακών πληροφοριών. Εντοπίζεται στον προμετωπιαίο φλοιό και σχετίζεται με διαδικασίες όπως: οργανωτικές ικανότητες, προγραμματισμό, επιλεκτική προσοχή, αυτορρύθμιση, συναισθηματική οργάνωση, κίνητρα, αναστολή αντιδράσεων, δημιουργικότητα (Pennington, 1991; Pennington & Ozonoff, 1996). Οι Norman και Shallice (2000) εντοπίζουν 5 βασικές καταστάσεις όπου η συνηθισμένη ενεργοποίηση συμπεριφοράς δεν είναι αρκετή για την καλύτερη απόδοση. Είναι αυτές που εμπλέκουν: (α) προγραμματισμό και λήψη αποφάσεων, (β) διόρθωση λαθών, (γ) νέες ή όχι καλά μαθημένες ακολουθίες πράξεων, (δ) επικίνδυνες ή τεχνικά δύσκολες καταστάσεις και (ε) καταστάσεις που απαιτούν να ξεπεραστούν εδραιωμένες αντιδράσεις ή αντίσταση στον πειρασμό. Η ομιλία αυτή στοχεύει να παρουσιάσει το πώς αναπτύσσονται οι εκτελεστικές λειτουργίες από τη βρεφική ηλικία ως την ενηλικίωση, μέσα από ερωτήσεις όπως «πώς μαθαίνουμε να σκεφτόμαστε; Πώς ένα μωρό που παύει να ενδιαφέρεται για ένα παιχνίδι που φεύγει από το οπτικό του πεδίο γίνεται ενήλικας ικανός να αξιολογήσει ένα πρόβλημα, να σκεφτεί μια στρατηγική επίλυσης και να την εφαρμόσει;». Επίσης, γίνεται αναφορά στη δυσλειτουργία των εκτελεστικών ικανοτήτων σε διάφορες διαταραχές.

Ελληνικές νόρμες για τη Δοκιμασία Ταξινόμησης Καρτών του Wisconsin

Ε. Αρετούλη, Μ. Κοσμίδου

Τμήμα Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Δεδομένης της επίδρασης πολιτισμικών παραγόντων στην επίδοση σε νευροψυχολογικά εργαλεία, δημιουργήσαμε νόρμες για τη Δοκιμασία Ταξινόμησης Καρτών του Wisconsin (WCST) για τον ελληνικό πληθυσμό. Η WCST εκτιμάει την αφηρημένη σκέψη, την ικανότητα σχηματισμού και διατήρησης εννοιολογικού κριτηρίου, τη χρήση γνωστικών στρατηγικών σε μεταβαλλόμενες συνθήκες, τη χρήση ανατροφοδότησης από το περιβάλλον καθώς και τη νοητική ευελιξία. Η WCST παρέχει αντικειμενικά αποτελέσματα, όχι μόνο της γενικής επιτυχίας, αλλά επίσης για ιδιαίτερους τομείς δυσκολίας της δοκιμασίας. Χορηγήσαμε τη WCST σε 200 Έλληνες υγιείς ενήλικες με σκοπό να δημιουργήσουμε νόρμες για ερευνητική και κλινική χρήση. Η συνεισφορά δημογραφικών παραγόντων στην επίδοση σε επιμέρους μεταβλητές της δοκιμασίας, εξετάστηκε με τη μέθοδο της γραμμικής παλινδρόμησης κατά βήμα με ανεξάρτητες μεταβλητές το φύλο, το μορφωτικό επίπεδο και την ηλικία. Διαπιστώσαμε ότι η ηλικία και η εκπαίδευση συνεισφέρουν σημαντικά στην επίδοση στις μεταβλητές σύνολο λαθών, κατηγορίες που ολοκληρώθηκαν, εννοιολογική κατανόηση, εμμονές και λάθη εμμονών, ενώ μόνο το μορφωτικό επίπεδο συνεισφέρει στην επίδοση στις μεταβλητές αποτελεσματικότητα μάθησης, σύνολο σωστών απαντήσεων, σύνολο προσπαθειών, αριθμός προσπαθειών για την πρώτη κατηγορία, λάθη που δεν οφείλονται σε εμμονές. Το φύλο δε βρέθηκε να συνεισφέρει στην επίδοση σε καμιά από τις μεταβλητές. Παρουσιάζουμε αναλυτικά την αναμενόμενη επίδοση στις επιμέρους παραμέτρους της δοκιμασίας WCST.

Στρες και Εγκέφαλος

Κ. Στρομπούλη και Λ. Βάρβογλη

Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Πρόσφατες ιατρικές και ψυχολογικές μελέτες δείχνουν ότι μεγάλος αριθμός προβλημάτων υγείας σχετίζονται με ψυχολογικά προβλήματα και την ύπαρξη έντονου ή χρόνιου στρες. Το στρες είναι μια φυσιολογική διαδικασία που χρησιμοποιούμε για να εκτιμήσουμε και να ανταποκριθούμε σε συναισθηματικές απειλές και προκλήσεις. Ο τρόπος που αντιλαμβανόμαστε τα στρεσογόνα γεγονότα καθορίζουν αν το στρες γίνεται αντιληπτό ως πανικός ή πρόκληση. Ενώ το φυσιολογικό στρες προστατεύει τον οργανισμό σε ώρα κινδύνου, το χρόνιο στρες έχει αρνητικές επιπτώσεις στον εγκέφαλο και το σώμα. Στόχος της παρουσίασης είναι η ανάλυση της αλληλεπίδρασης του στρες με τον εγκέφαλο. Γίνεται αναφορά στον τρόπο με τον οποίο ο εγκέφαλος αντιδρά στο στρες, καθώς επίσης και στη νευροχημική αντίδραση στο στρες μέσω διαφόρων ορμονών. Πολλές διαδικασίες επιβραδύνονται εντυπωσιακά ή σταματούν συνολικά, ενόσω το σώμα χειρίζεται ένα στρεσογόνο παράγοντα. Οι μικρές στρεσογόνες καταστάσεις δε φαίνεται να βλάπτουν τον εγκέφαλο, ωστόσο επίπονοι, χρόνιοι ή μακροπρόθεσμοι στρεσογόνοι παράγοντες μπορεί να έχουν σημαντικά αρνητικά αποτελέσματα στην ανάπτυξή του. Επίσης, αναλύονται οι τρόποι αντιμετώπισης του στρες. Παρουσιάζονται τα τελευταία ερευνητικά δεδομένα σχετικά με το ρόλο της άσκησης, της χαλάρωσης, των κοινωνικών επαφών, αλλά και της στάσης και στυλ ζωής που χρειάζονται για να κυμαίνεται το στρες σε χαμηλά επίπεδα.

Η σχέση μεταξύ Επαγγελματικής Αφοσίωσης, του Μοντέλου των Πέντε Παραγόντων Προσωπικότητας και της Επαγγελματικής Ικανοποίησης σε Ελληνίδες νοσοκόμες

Μ. Χατζησταματίου

Τμήμα Ψυχολογίας-Τομέας Εργασιακής & Οργανωτικής Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Σάρει, Μ. Βρετανία

Σκοπός αυτής της έρευνας ήταν να μελετήσει τη σχέση ανάμεσα στην Επαγγελματική Αφοσίωση, στα Μεγάλα Πέντα Χαρακτηριστικά Προσωπικότητας, και στην Επαγγελματική Ικανοποίηση σε Ελληνίδες νοσηλεύτριες. Οι συμμετέχουσες νοσηλεύτριες ήταν 106. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν από διάφορα νοσοκομεία και κλινικές (δημόσιες ή ιδιωτικές) στην Ελλάδα με τρία διαφορετικά ερωτηματολόγια: το ερωτηματολόγιο αποτελούνταν από τρία μέρη: το Ερωτηματολόγιο Επαγγελματικής Αφοσίωσης (Meyer, Allen, & Smith, 1993) που αποτελείται από τρία μέρη (Συναισθηματική, Συνεχής και Δεοντολογική Αφοσίωση), το Τεστ Χαρακτηριστικών Προσωπικότητας (Τσαούσης, 1999), που είναι μια ελληνική προσαρμογή του Μοντέλου των Πέντε Παραγόντων Προσωπικότητας (Νευρωτισμός, Εξωστρέφεια, Δεκτικότητα στην Εμπειρία, Προσήνεια, Συνέπεια) και την κλίμακα Επαγγελματικής Ικανοποίησης (Kunin, 1955). Η ανάλυση των δεδομένων έγινε με το Στατιστικό Πακέτο για τις Κοινωνικές Επιστήμες SPSS, χρησιμοποιώντας T-test Ανεξάρτητων Δειγμάτων, Συσχετίσεις και Πολλαπλή Παλινδρόμηση. Από τα χαρακτηριστικά της Προσωπικότητας, η Εξωστρέφεια, ο Νευρωτισμός, η Προσήνεια και η Δεκτικότητα στην Εμπειρία φάνηκε ότι αποτελούν προβλεπτικούς παράγοντες της Συναισθηματικής Αφοσίωσης στο Επάγγελμα. Κανένα από τα Πέντε Χαρακτηριστικά Προσωπικότητας δεν ήταν προβλεπτικά της Συνεχούς Αφοσίωσης στο Επάγγελμα και τελικά, ο Νευρωτισμός, όπως επίσης και η Προσήνεια αποδείχτηκε ότι προβλέπουν την Δεοντολογική Αφοσίωση στο Επάγγελμα. Επιπρόσθετα, η Επαγγελματική Ικανοποίηση αποδείχτηκε προβλεπτικός παράγοντας της Συναισθηματικής, Συνεχούς και Δεοντολογικής Αφοσίωσης στο Επάγγελμα.

Η επίδραση της οργανωσιακής ταύτισης και δέσμευσης στην επαγγελματική ικανοποίηση και οργανωσιακή συμπεριφορά των εργαζομένων σε εκπαιδευτικούς οργανισμούς

Ε. Εξαρχοπούλου¹, Α. Γαρδικιώτης²

¹ Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη

² Τμήμα Δημοσιογραφία και Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Η παρούσα εργασία εξετάζει τη σημασία των ομαδικών διαδικασιών στις στάσεις και τη συμπεριφορά των εργαζομένων. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρατηρείται στη βιβλιογραφία τα τελευταία χρόνια για την επίδραση της κοινωνικής και οργανωτικής ταυτότητας των εργαζομένων στην επαγγελματική ικανοποίηση αλλά και την οργανωτική συμπεριφορά τους (Haslam, 2004). Στα πλαίσια της θεωρίας της κοινωνικής ταυτότητας (Tajfel & Turner, 1979) και της θεωρίας της αυτό-κατηγοριοποίησης (Turner, Hogg, Oakes, Reicher, & Wetherell, 1987) εξετάζεται το κατά πόσο ο βαθμός ταύτισης με τις εργασιακές ομάδες και τους οργανισμούς (μέτρηση με την κλίμακα των Mael & Ashforth, 1992) αλλά και η οργανωσιακή δέσμευση προς αυτούς (μέτρηση με την κλίμακα των Allen & Meyer, 1990) επηρεάζει την επαγγελματική ικανοποίηση καθώς και τη φιλότιμη οργανωτική συμπεριφορά (organizational citizenship behaviour, Dyne & LePine, 1998) των εργαζομένων. Η έρευνα γίνεται σε εργαζομένους σε εκπαιδευτικά ιδρύματα και θα παρουσιαστούν τα αρχικά ευρήματα.

Ανάγκες Συμβουλευτικής Μαθητών Λυκείου

Λ. Πάτση¹, Α. Μπρούζος

¹ ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

Οι κοινωνικές μεταβολές των τελευταίων δεκαετιών δεν επέφεραν μόνο πρόοδο και εξέλιξη, αλλά παράλληλα προκάλεσαν πολλές ανεπιθύμητες παρενέργειες. Ο αυξανόμενος αριθμός παιδιών με διαταραχές, η συνεχώς αυξανόμενη χρήση ναρκωτικών ουσιών, η δυσπιστία της νεολαίας απέναντι στην κοινωνία, ο σκληρός ανταγωνισμός μεταξύ των μαθητών, η έλλειψη θέσεων εργασίας, η σχετική απώλεια της παιδαγωγικής ικανότητας της οικογένειας αποτελούν επιγραμματικά μερικές από τις παρενέργειες αυτές. Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν να μελετήσει τις επιπτώσεις των κοινωνικών μεταβολών σε μαθητές Λυκείου και τις συναρτώμενες με αυτές ανάγκες για συμβουλευτική στήριξη. Ειδικότερα, εξετάστηκαν οι ανάγκες συμβουλευτικής μαθητών ως προς τη λήψη επαγγελματικών και εκπαιδευτικών αποφάσεων και ως προς τις διαπροσωπικές τους σχέσεις με γονείς, εκπαιδευτικούς και συνομήλικους. Επιπλέον διερευνήθηκε ο βαθμός ικανοποίησης των μαθητών από το θεσμό του ΣΕΠ και τους τομείς συμβουλευτικής που καλύπτει. Στην έρευνα συμμετείχαν 451 μαθητές που φοιτούσαν σε ΕΛ και ΤΕΕ των νομών Άρτας και Πρέβεζας. Σ' αυτούς χορηγήθηκε ερωτηματολόγιο για τις «Ανάγκες Συμβουλευτικής Ελλήνων Μαθητών» (Brouzos 1990). Η στατιστική επεξεργασία των δεδομένων βρίσκεται σε εξέλιξη και τα αποτελέσματά της θα ανακοινωθούν στο Συνέδριο.

Προβλήματα συμπεριφοράς παιδιών σχολικής και εφηβικής ηλικίας

Μ. ΜΠΡΟΥΜΟΥ¹, Α. ΜΠΡΟΥΖΟΣ

¹ Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν ο εντοπισμός και η αξιολόγηση της προβληματικής συμπεριφοράς παιδιών σχολικής και εφηβικής ηλικίας στα πλαίσια του σχολικού περιβάλλοντος. Εξετάστηκε η συσχέτιση των δυσκολιών αυτών με το φύλο, την ηλικία, το βαθμό, το κοινωνικό-μορφωτικό επίπεδο της οικογένειας των παιδιών, την οικογενειακή κατάσταση, τα πρόσωπα με τα οποία τα παιδιά συζητούν τα προβλήματά τους κ.ά. **Το δείγμα** της έρευνας αποτέλεσαν 500 μαθητές της ΣΤ' Δημοτικού και της Γ' Γυμνασίου που φοιτούσαν σε δημόσια και ιδιωτικά σχολεία των νομών Ιωαννίνων, Θεσπρωτίας, Κέρκυρας. Για τη συλλογή του υλικού, χρησιμοποιήθηκε το **Ερωτηματολόγιο Ενδο-προσωπικής και Δια-προσωπικής Προσαρμογής των Παρασκευόπουλου και Γιαννίτσα - ΕΔΕΠ** (1999), στο οποίο προστέθηκαν 43 ερωτήσεις από το ερωτηματολόγιο του Μπρούζου για τις «**Ανάγκες Συμβουλευτικής των Ελλήνων μαθητών**» (1990). Συνολικά, το ερωτηματολόγιο περιελάμβανε 173 ερωτήσεις και ήταν χωρισμένο σε δύο ενότητες. Η πρώτη αποτελούνταν από 20 ερωτήσεις σχετικές με τα ατομικά στοιχεία των υποκειμένων. Η δεύτερη ενότητα εμπεριείχε 153 ερωτήσεις και κάλυπτε τις δυσκολίες που εμφανίζουν τα παιδιά στην ενδο-προσωπική και δια-προσωπική τους προσαρμογή, καθώς και κάποιους φόβους, σχολική απροθυμία, συγκρούσεις με γονείς, με συμμαθητές και γενικές σχολικές δυσκολίες. Τα παιδιά κλήθηκαν να τοποθετηθούν σε κάθε πρόταση ξεχωριστά, επιλέγοντας μια απάντηση από μια πενταβάθμια κλίμακα τύπου Likert. Η έρευνα διεξήχθη από τον Μάρτιο έως τον Μάιο του 2005 και υπόκειται σε ποσοτική ανάλυση. Για το λόγο αυτό δεν υπάρχουν ακόμη ερευνητικά αποτελέσματα.

Λέξεις κλειδιά: Ικανοποιητική Προσαρμογή, Ενδο-προσωπική προσαρμογή, Δια-προσωπική Προσαρμογή, Προβληματική Συμπεριφορά.

Συνεργατική συμβουλευτική: Μια προσέγγιση για την ψυχολογική συμβουλευτική ενηλίκων εκπαιδευόμενων στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας

Δ. Γιβροπούλου

Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας Βόλου

Τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ) είναι ένα ευέλικτο καινοτομικό πρόγραμμα. Απευθύνεται σε ενήλικες που δεν έχουν ολοκληρώσει την εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση, παρέχοντάς τους τη δυνατότητα να αποκτήσουν απολυτήριο Γυμνασίου και να αναπτύξουν δεξιότητες χρήσιμες για την οργάνωση της προσωπικής, επαγγελματικής και κοινωνικής τους ζωής. Οι Σύμβουλοι Ψυχολόγοι στα ΣΔΕ συμβάλλουν στην εξομάλυνση των παραγόντων που μπορεί να αποτελούν εμπόδιο στην πορεία των εκπαιδευόμενων και υποστηρίζουν τη μαθησιακή, συναισθηματική και κοινωνική τους ανάπτυξη. Για την ατομική συμβουλευτική των εκπαιδευόμενων προτείνεται μια μορφή βραχείας συμβουλευτικής που ενσωματώνει στοιχεία των συνεργατικών προσεγγίσεων. Ο όρος «συνεργατικές» ουσιαστικά αναφέρεται σε μια σειρά κοινών πρακτικών της ομάδας των μεταμοντέρνων προσεγγίσεων. Το χαρακτηριστικό τους είναι ότι εστιάζουν στη μοναδικότητα και διαφορετικότητα του κάθε συμβουλευόμενου και προωθούν την ισότιμη και ενεργητική συμμετοχή του στη συμβουλευτική διαδικασία. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην πρώτη συνάντηση, στην οποία τίθενται οι βάσεις για τη συμβουλευτική συν-εργασία. Στην παρούσα ανακοίνωση υποστηρίζεται ότι η προτεινόμενη προσέγγιση συνάδει με τα χαρακτηριστικά της εργασίας και του ρόλου των Συμβούλων Ψυχολόγων στα ΣΔΕ και επιπλέον είναι εναρμονισμένη με τους σκοπούς και τις αρχές λειτουργίας του θεσμού.

Αξιολόγηση των υπηρεσιών του Κέντρου Συμβουλευτικής και Στήριξης Φοιτητών (Κ.Σ.Σ.Φ.) του Πανεπιστημίου Μακεδονίας

Ε. Ι. Σαμαρά, Κ. Μηλούση & Μ. Πλασιδίου

Κέντρο Συμβουλευτικής και Στήριξης Φοιτητών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη

Η παρούσα έρευνα επιχειρεί μια αξιολόγηση των υπηρεσιών που προσφέρθηκαν από το ΚΣΣΦ κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους 2004-2005: των σεμιναρίων και των βιωματικών ομάδων, που στοχεύουν στην πρόληψη προβλημάτων, την εκπαίδευση και τη βιωματική συμμετοχή των φοιτητών/τριών για την καλλιέργεια των ακαδημαϊκών, συναισθηματικών και διαπροσωπικών τους ικανοτήτων, καθώς και των ατομικών συνεδρίων, που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση συγκεκριμένων δυσκολιών και προβλημάτων. Για το σκοπό αυτό, συντάχθηκε ένα ερωτηματολόγιο, που περιλάμβανε τόσο κλειστές όσο και ανοιχτές ερωτήσεις, στο οποίο κλήθηκαν να απαντήσουν φοιτητές/τριες του Πανεπιστημίου Μακεδονίας που πήραν μέρος στις δραστηριότητες ή έκαναν χρήση κάποιων από τις υπηρεσίες του ΚΣΣΦ. Σύμφωνα με τα πρώτα αποτελέσματα της έρευνας, οι φοιτητές/τριες αξιολόγησαν από αρκετά ως πολύ ικανοποιητικό το επίπεδο των παρεχόμενων υπηρεσιών (ως προς την οργάνωση, ποιότητα και χρησιμότητα των σεμιναρίων, κ.ά.) και έκαναν προτάσεις για τη βελτίωσή τους. Ως προς τους τομείς στους οποίους η συμβολή των συμβουλευτικών παρεμβάσεων ήταν σημαντική, οι φοιτητές/τριες ανέφεραν την πληροφόρηση/ενημέρωση για διάφορα θέματα ψυχικής και σωματικής υγείας, την καλλιέργεια διαλόγου και επικοινωνίας με άλλους συμφοιτητές/τριες και την ανάπτυξη προσωπικών ικανοτήτων και δεξιοτήτων (π.χ., αυτοεκτίμηση, αυτογνωσία, ενθάρρυνση, κτλ.).

Στάσεις και πρακτικές μαθητών με και χωρίς μαθησιακές δυσκολίες (Μ.Δ.) για τη μελέτη στο σπίτι

Α. Δαρβούδης, Σ. Παντελιάδου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής, Βόλος

Ο στόχος της παρούσας έρευνας είναι η μελέτη των στάσεων και των πρακτικών των μαθητών με και χωρίς Μ.Δ. σχετικά με τη διεκπεραίωση των εργασιών τους στο σπίτι. Στην έρευνα συμμετείχαν 145 μαθητές με Μ.Δ. και 286 μαθητές χωρίς Μ.Δ. οι οποίοι φοιτούσαν στις τρεις τελευταίες τάξεις 67 δημοτικών σχολείων της Κεντρικής Μακεδονίας. Για κάθε μαθητή με Μ.Δ. επιλέχθηκαν από την τάξη του οι δύο επόμενοι στον κατάλογο της τάξης μαθητές του ίδιου φύλου χωρίς Μ.Δ. (ομάδα σύγκρισης). Όλοι οι μαθητές συμπλήρωσαν ερωτηματολόγιο σε ομάδες των τριών μαθητών. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι μαθητές με Μ.Δ. εμφανίζουν σημαντικά περισσότερες πρακτικές και στάσεις που δυσχεραίνουν τη διεκπεραίωση των εργασιών τους στο σπίτι, σε σύγκριση με τους συμμαθητές τους χωρίς Μ.Δ. Οι μαθητές με Μ.Δ. αξιολογούν χαμηλότερα την επίδοσή τους στη διεκπεραίωση των κατ' οίκον εργασιών σε σχέση με μαθητές χωρίς Μ.Δ. Αν και δεν υπάρχουν σημαντικές διαφορές στο χρόνο που αφιερώνουν οι μαθητές με και χωρίς Μ.Δ. στη μελέτη στο σπίτι, οι μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες δέχονται πιο συχνά βοήθεια από τη μητέρα, ενώ δεν υπάρχουν διαφορές στη συχνότητα βοήθειας από τον πατέρα. Τα αποτελέσματα ερμηνεύονται στο πλαίσιο της προσαρμογής του έργου των δασκάλων των τμημάτων ένταξης και των γενικών τάξεων.

Συνεργασία του δασκάλου της τάξης με το δάσκαλο του τμήματος ένταξης και τους γονείς των μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες (Μ.Δ.) για τη μελέτη στο σπίτι

Α. Δαρβούδης, Σ. Παντελιάδου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής, Βόλος

Η συνεργασία-σχολείου οικογένειας θεωρείται σήμερα ουσιαστική για την εκπαίδευση των μαθητών. Στην περίπτωση των μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες αυτή θεωρείται περισσότερο αναγκαία. Η μελέτη στο σπίτι αποτελεί ένα από τα βασικά αντικείμενα αυτής της συνεργασίας. Ο στόχος της παρούσας έρευνας είναι μια αρχική διερεύνηση του επιπέδου της συνεργασίας ανάμεσα στο δάσκαλο της τάξης, το δάσκαλο του τμήματος ένταξης και τους γονείς σχετικά με τη μελέτη στο σπίτι των μαθητών με Μ.Δ. 69 δάσκαλοι τμημάτων ένταξης της Κεντρικής Μακεδονίας, 132 δάσκαλοι γενικών τάξεων και 136 γονείς συμπλήρωσαν ερωτηματολόγια τα οποία περιλάμβαναν και ερωτήσεις για τη μεταξύ τους συνεργασία. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι περισσότεροι γονείς των μαθητών με Μ.Δ. συνεργάζονται με το δάσκαλο της τάξης και το δάσκαλο του τμήματος ένταξης έως μια φορά το μήνα. Η μελέτη στο σπίτι αποτελεί συχνά αντικείμενο συζήτησης σ' αυτές τις συναντήσεις. Οι προτάσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων στη μελέτη στο σπίτι είναι η πρώτη μορφή συνεργασίας που εφαρμόζουν τόσο οι δάσκαλοι της τάξης, όσο και των τμημάτων ένταξης. Δύο στους τρεις δασκάλους θεωρούν ότι την ευθύνη για την προσαρμογή των εργασιών για το σπίτι για μαθητές με Μ.Δ. πρέπει να την έχουν εξίσου ο δάσκαλος της τάξης και ο δάσκαλος του τμήματος ένταξης.

Παιδική παχυσαρκία, εικόνα σώματος και αυτοεκτίμηση ως παράγοντες κινδύνου για την εμφάνιση διατροφικών διαταραχών σε παιδιά σχολικής ηλικίας του Ν. Ιωαννίνων

Π. Αγγελόπουλος¹, Ι. Μανιός², Γ. Τσίτσας², Χ. Βλαχάκη², Χ. Μηλιώνης¹

¹ Τομέας Παθολογίας, Ιατρική Σχολή Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Ιωάννινα

² Τμήμα Διαιτολογίας Διατροφής Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Σκοπός της μελέτης ήταν να προσδιορίσει την επίδραση της παχυσαρκίας, της αρνητικής εικόνας σώματος και της μειωμένης αυτοεκτίμησης στην εμφάνιση διατροφικών διαταραχών σε παιδιά. Στη μελέτη συμμετείχαν 14 δημοτικά σχολεία με παιδιά ηλικίας 10-12 ετών από αγροτικές και αστικές περιοχές. Δημογραφικά στοιχεία, σωματομετρήσεις, διαιτητική ανάκληση 24ώρου, ερωτηματολόγιο εκτίμησης δραστηριότητας, ερωτηματολόγιο διατροφικών διαταραχών, ερωτηματολόγιο εικόνας σώματος και ερωτηματολόγιο αυτοεκτίμησης λήφθηκαν από 282 μαθητές. Τα αποτελέσματα έδειξαν συσχέτιση μεταξύ διατροφικών διαταραχών και του δείκτη μάζας σώματος (Pearson's correlation coefficient, $r=0.153$, $p<0.012$), της περιμέτρου μέσης ($r=0.172$, $p<0.005$), της περιμέτρου λεκάνης ($r=0.167$, $p<0.006$), και της εικόνας σώματος ($r=0.478$, $p<0.001$). Σημαντική θετική συσχέτιση υπήρξε μεταξύ της εικόνας σώματος και του δείκτη μάζας σώματος ($r=0.323$, $p<0.001$), της περιμέτρου μέσης ($r=0.290$, $p<0.001$), της περιμέτρου λεκάνης ($r=0.287$, $p<0.001$), του χρόνου τηλεθέασης καθημερινά ($r=0.193$, $p<0.002$), της ημερήσιας πρόσληψης θερμίδων ($r=0.146$, $p<0.015$) και πρόσληψης υδατανθράκων ($r=0.169$, $p<0.005$). Αρνητική συσχέτιση παρουσιάστηκε μεταξύ διατροφικών διαταραχών και της φυσικής εμφάνισης ($r=-0.127$, $p<0.041$), μεταξύ της εικόνας σώματος και της αθλητικής ικανότητας ($r=-0.177$, $p<0.001$), της φυσικής εμφάνισης ($r=-0.177$, $p<0.001$) και του χρόνου της σωματικής δραστηριότητας ($r=-0.120$, $p<0.045$). Η έλλειψη σωματικής δραστηριότητας, η μειωμένη φυσική εμφάνιση, και η αρνητική εικόνα του σώματος επιδρούν στην εμφάνιση διατροφικών διαταραχών και αποτελούν καλούς αρχικούς στόχους για εκπαιδευτικά προγράμματα παρέμβασης στο χώρο του σχολείου.

Διερεύνηση των αναπαραστάσεων των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για τη δυσλεξία των παιδιών

Ο. Χρόνη, Σ. Τάνταρος

Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης & της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία,
Πανεπιστήμιο Πατρών, Πάτρα

Τις τελευταίες δεκαετίες, πολλές και ποικίλες έρευνες εστιάζουν όλο και περισσότερο το ενδιαφέρον τους στις δυσκολίες εκμάθησης της ανάγνωσης και ειδικότερα στη δυσλεξία με απώτερο στόχο τη βαθύτερη και λεπτομερή εξέτασή τους. Κυρίαρχο θέμα αυτής της εργασίας είναι να διερευνηθούν οι αναπαραστάσεις των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για τη δυσλεξία των παιδιών. Η έρευνα αυτή πραγματοποιήθηκε το έτος 2004-2005 στο Νομό Αργολίδας. Το δείγμα (N=20) αποτελούν δάσκαλοι της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (ισάριθμοι άνδρες και γυναίκες) που εργάζονται σε δημόσια σχολεία του Νομού. Χρησιμοποιήθηκαν συνεντεύξεις με τους εκπαιδευτικούς ως το πλέον κατάλληλο μέσο έρευνας για τη διερεύνηση των αναπαραστάσεων. Διερευνήθηκαν οι αναπαραστάσεις των δασκάλων για την **έννοια** και τα **αίτια** της δυσλεξίας, για τα **συμπτώματα**, τη **διάγνωση** και την **αντιμετώπιση**, για τις **σχέσεις** των δυσλεξικών παιδιών μέσα στο σχολικό περιβάλλον, για το ρόλο και τη στάση της **οικογένειας** και τέλος για την **εκπαιδευτική πολιτική** του κράτους σχετικά με το ζήτημα αυτό. Στην ανακοίνωση αυτή, παρουσιάζονται και συζητούνται τα αποτελέσματα που προκύπτουν από την έρευνα.

Στάσεις, αντιλήψεις και προσδοκίες εκπαιδευτικών προσχολικής, πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για το θεσμό και το ρόλο του σχολικού ψυχολόγου στην εκπαίδευση

Ανδρέας Ζεργιώτης,

Διδάκτωρ Σχολικής Ψυχολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών

Η παρούσα έρευνα έχει σκοπό να καταγράψει τις στάσεις, τις αντιλήψεις αλλά και τις προσδοκίες των εν ενεργεία εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης, αναφορικά με την εισαγωγή του θεσμού του σχολικού ψυχολόγου στην εκπαίδευση. Συγκεκριμένα διερευνώνται, καταγράφονται και αναλύονται οι απόψεις των εκπαιδευτικών από την προσχολική ως και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αναφορικά με τις επιμέρους λειτουργικές διαστάσεις του θεσμικού ρόλου του σχολικού ψυχολόγου στη σημερινή εκπαιδευτική πραγματικότητα. Οι διαστάσεις αυτές αφορούν στις επιμέρους αρμοδιότητες και υποχρεώσεις του σχολικού ψυχολόγου, τόσο σε ό,τι αφορά στην επαφή του με τους μαθητές του σχολείου και τους γονείς τους, όσο και στη συνεργασία του με τους εκπαιδευτικούς του σχολείου, με σκοπό τη σκιαγράφηση των γενικότερων αρμοδιοτήτων που πρέπει να αναλαμβάνει ο σχολικός ψυχολόγος μέσα στο σύστημα του σχολείου, σύμφωνα με τη γνώμη των εκπαιδευτικών. Στην έρευνα έλαβαν μέρος 256 εκπαιδευτικοί (N=256) εκπαιδευτικοί από όλη την Ελλάδα. Η έρευνα αυτή αναδεικνύει μερικές από τις πραγματικές ανάγκες του εκπαιδευτικού μας συστήματος στη σημερινή εποχή, δίνει ένα πρώτο στίγμα για τις διαμορφωμένες στάσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων σχετικά με το θεσμικό ρόλο του σχολικού ψυχολόγου και αναδεικνύει τελικά την αναγκαιότητα της ύπαρξης σχολικού ψυχολόγου σε κάθε σχολική μονάδα. Πιστεύουμε ότι τέτοιες έρευνες είναι απαραίτητες και πρέπει ασφαλώς να προηγούνται πριν από την εισαγωγή ενός νέου θεσμού στην εκπαίδευση, αφού μόνο όταν οι θεσμοί εξυπηρετούν πραγματικές ανάγκες, εξασφαλίζεται η βιωσιμότητά τους.

Ψυχοκοινωνική Προσαρμογή και Μαθησιακές Δυσκολίες

Γ. Ψαρρά, Φρ. Μόττη-Στεφαν.ιδη

Τμήμα Φ.Π.Ψ-Τομέας Ψυχολογίας Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Θα παρουσιαστούν ερευνητικά δεδομένα από πρόσφατη έρευνα που πραγματοποιήθηκε υπό την εποπτεία του Κέντρου Δυσλεξίας του Ιατροπαιδαγωγικού Κέντρου Παλλήνης Αττικής. Χορηγήθηκαν τα ερωτηματολόγια α. Ερωτηματολόγιο σχολικής ηλικίας του συστήματος Achenbach για γονείς (CBCL), β. το Ερωτηματολόγιο σχολικής ηλικίας του συστήματος Achenbach για εκπαιδευτικούς (TRF) και γ. τη Κλίμακα αξιολόγησης Ελλειματικής προσοχής/Υπερκινητικότητας σύμφωνα με τα κριτήρια του DSM IV (Δ.Ε.Π.Υ./IV) για γονείς και για εκπαιδευτικούς.

Το δείγμα περιλαμβάνει 92 μαθητές μεταξύ 6 και 10 ετών από σχολεία της Αθήνας και της επαρχίας, με διαγνωσμένες μαθησιακές δυσκολίες.

Από τα αποτελέσματα της έρευνας δεν διαπιστώθηκε να διαμορφώνουν κάποιο προφίλ η ομάδα των παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες ως προς την Ψυχοκοινωνική Προσαρμογή. Αναδείχτηκαν τα σωματικά προβλήματα ως προς τις ειδικές μαθησιακές δυσκολίες και η παράβαση κανόνων ως προς τις γενικές μαθησιακές δυσκολίες. Διαπιστώθηκε επίσης, ότι οι μαθησιακές δυσκολίες, συνδέονται με το επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων.

Τα παραπάνω ευρήματα ερμηνεύονται στο πλαίσιο της αξιολόγησης μαθησιακών δυσκολιών και προτείνονται τρόποι αξιοποίησης τους από τους Ψυχολόγους και τους Εκπαιδευτικούς.

“Πρόγραμμα Ομάδων Γονέων Προσχολικής – Σχολικής & Εφηβικής Ηλικίας”

Ζ.Κωνσταντινίδου, Γ.Κοτσυφάκου

Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας & Προληπτικής Ιατρικής – Συμβουλευτικός Σταθμός Δήμου Κερατσινίου, Κερατσίνι

Ο Συμβουλευτικός Σταθμός του Δήμου Κερατσινίου, είναι επιφορτισμένος με την παροχή κοινωνικών, συμβουλευτικών και ιατροπαιδαγωγικών υπηρεσιών στους Δημότες του Κερατσινίου, τόσο σε παιδιά όσο και σε ενήλικες. Ο ευρύτερος σκοπός του είναι η προαγωγή της ψυχοκοινωνικής υγείας των δημοτών, με βασικούς στόχους την πρόληψη και ευαισθητοποίηση της κοινότητας, την έγκαιρη παρέμβαση και τη θεραπευτική αντιμετώπιση.

Η λειτουργία ομάδων γονέων γίνεται σε συνεργασία με Συλλόγους Γονέων σχολείων της περιοχής του Δήμου και αφορά σε προγράμματα στήριξης και φροντίδας της οικογένειας.

Το πρόγραμμα που θα παρουσιαστεί αφορά σε ομάδες γονέων που λειτούργησαν σε 10 διαφορετικά εκπαιδευτικά πλαίσια για παιδιά προσχολικής, σχολικής και εφηβικής ηλικίας, με στόχο την παρουσίαση και τη συζήτηση θεμάτων ανάπτυξης και διαπαιδαγώγησης παιδιών.

Συμμετείχαν 210 γονείς, με ηλικίες από 25-54 ετών, ενώ πραγματοποιήθηκαν από 5-7 μηνιαίες συναντήσεις κατά το σχολικό έτος 2004-2005 στους χώρους των σχολείων τους.

Την ευθύνη του προγράμματος είχε η σχολική ψυχολόγος της υπηρεσίας, αλλά συμμετείχαν με μικρό αριθμό εισηγήσεων ακόμα 2 ψυχολόγοι, 1 λογοπεδικός και 1 διαιτολόγος.

Θα παρουσιαστεί, επίσης, ο τρόπος λειτουργίας, η διαδικασία επιλογής των θεμάτων, τα βασικά θέματα που αναπτύχθηκαν, οι παρατηρήσεις των συμμετεχόντων και η αξιολόγηση του προγράμματος.

Η εικόνα που διαμορφώνουν οι μαθητές για τους δασκάλους τους

*Ι. Δημάκος, Θ. Μπαλή, Σ. Μπαλασοπούλου
ΠΤΔΕ, Τομέας Ψυχολογίας, Παν/μιο Πατρών, Πάτρα*

Η εικόνα που διαμορφώνουν οι μαθητές για το δάσκαλό τους εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, μερικοί από τους οποίους είναι ο τρόπος διδασκαλίας και άσκησης δασκαλικής εξουσίας και η γενικότερη στάση και συμπεριφορά του εκπαιδευτικού προς τους μαθητές μέσα και έξω από την τάξη. Επειδή τα παιδιά περνούν ένα σημαντικό μέρος της ημέρας με τον εκπαιδευτικό, το θέμα της εικόνας που διαμορφώνουν οι μαθητές για το δάσκαλό τους αφορά όλη τη σχολική κοινότητα και όχι μόνο τον εκπαιδευτικό. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να μελετήσει την εικόνα αυτή των παιδιών για τους δασκάλους του. Σε μαθητές δημοτικού σχολείου δόθηκε ένα ερωτηματολόγιο για το πώς περνούν τη σχολική ημέρα. Επίσης, τους ζητήθηκε να σχεδιάσουν ένα ιχνογράφημα με θέμα το δάσκαλό τους. Από τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων προέκυψε πως τα παιδιά έχουν μια γενικά θετική εικόνα για το δάσκαλό τους και οι σχέσεις τους είναι σε καλά – θετικά επίπεδα. Όσον αφορά τα ιχνογραφήματα των μαθητών, αυτά ανέδειξαν τη μοναδική σχέση που υπάρχει μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητή, τι νιώθουν οι μαθητές για τους δασκάλους τους και σε ορισμένες περιπτώσεις τι αναμένουν από αυτούς. Με βάση τα συμπεράσματα της έρευνας προτείνονται τρόποι βελτίωσης των σχέσεων μαθητών – εκπαιδευτικών και ενίσχυσης του θετικού κλίματος της σχολικής κοινότητας.

Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις των παιδιών για τη φιλία: Μια εξελικτική διάσταση

*Α. Ράλλη και Ε. Δουδωνή
Νέα Γενιά Ζηρίδη, Κέντρο Ανάπτυξης Παιδιού, Αθήνα*

Οι σχέσεις των παιδιών με τους συνομηλικούς τους είναι πολύ σημαντικές για την προσαρμογή τους στο σχολείο. Σε κάθε ηλικιακή περίοδο παρατηρούνται διαφορετικά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά. Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν να κατανοήσουμε καλύτερα τις αντιλήψεις των παιδιών για τη φιλία κοιτάζοντάς αυτές μέσα από ένα εξελικτικό πρίσμα. Στην έρευνα συμμετείχαν παιδιά από την Α' Δημοτικού μέχρι και τη Γ' Γυμνασίου. Η μέθοδος συλλογής δεδομένων που ακολουθήθηκε ήταν κυρίως το ερωτηματολόγιο. Η ανάλυση των στοιχείων εντοπίζεται στους παρακάτω τομείς: (α) τα κριτήρια που τα παιδιά χρησιμοποιούν για να επιλέξουν τους φίλους τους, (β) ποιους τρόπους τα παιδιά επιλέγουν για να δείξουν τη φιλία τους, (γ) ποια συνήθως αποτελούν τα αίτια διακοπής μιας φιλίας, (δ) πως τα παιδιά αντιμετωπίζουν τελικά τη διακοπή μιας φιλίας και (ε) ποια είναι τα χαρακτηριστικά εκείνων των παιδιών που δεν έχουν φίλους. Όλα τα παραπάνω ευρήματα διερευνώνται και υπό το πρίσμα μιας εξελικτικής διάστασης και συζητούνται οι αναπτυξιακές διαφορές που επηρεάζονται κάθε φορά από το εξελικτικό στάδιο που τα παιδιά βρίσκονται.

Επαγγελματική εξουθένωση σε εκπαιδευτικούς ειδικής και γενικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης

Κ. Μ. Κόκκινος¹, Α. Δαβάζογλου²

¹ Τμήμα Επιστημών Εκπαίδευσης στην Προσχολική Ηλικία

² Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Αλεξανδρούπολη

Σκοπός της συγκριτικής αυτής μελέτης είναι να εξετάσει το βαθμό της επαγγελματικής εξουθένωσης εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας που εργάζονται στην ειδική και τη γενική εκπαίδευση. Επιπλέον, διερευνά την επίδραση των δημογραφικών και επαγγελματικών χαρακτηριστικών των εκπαιδευτικών στις τρεις διαστάσεις της επαγγελματικής εξουθένωσης: τη συναισθηματική εξάντληση, την αποπροσωποποίηση και την προσωπική επίτευξη. Το δείγμα αποτέλεσαν 745 εκπαιδευτικοί (430 από τη γενική και 315 από την ειδική εκπαίδευση). Για τη μέτρηση της επαγγελματικής εξουθένωσης χρησιμοποιήθηκε το Ερωτηματολόγιο Επαγγελματικής Εξουθένωσης της Maslach (έκδοση για εκπαιδευτικούς) (Maslach, Jackson & Leiter, 1996).

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ο βαθμός επαγγελματικής εξουθένωσης που βιώνουν οι εκπαιδευτικοί στο σύνολό τους είναι σε γενικές γραμμές μέτριος. Οι εκπαιδευτικοί ειδικής εκπαίδευσης δηλώνουν στατιστικά σημαντικά υψηλότερα επίπεδα συναισθηματικής εξάντλησης, χαμηλότερο αίσθημα προσωπικής επίτευξης, ενώ το αίσθημα της αποπροσωποποίησης είναι χαρακτηριστικά χαμηλό και στις δύο ομάδες εκπαιδευτικών, αν και στην περίπτωση των εκπαιδευτικών ειδικής εκπαίδευσης είναι στατιστικά σημαντικά υψηλότερο. Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι οι εκπαιδευτικοί ειδικής εκπαίδευσης φαίνεται να είναι περισσότερο επιρρεπείς στην εκδήλωση συμπτωμάτων εξουθένωσης από τους συναδέλφους τους της γενικής εκπαίδευσης.

Οι διαστάσεις της επαγγελματικής εξουθένωσης μελετώνται επίσης σε σχέση με τα δημογραφικά και επαγγελματικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών.

Εκφοβισμός - θυματοποίηση και προβλήματα συμπεριφοράς: Η περίπτωση των επιθετικών θυμάτων.

Κ. Μ. Κόκκινος

*Τμήμα Επιστημών Εκπαίδευσης στην Προσχολική Ηλικία
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Αλεξανδρούπολη*

Η έρευνα που αφορά στη μελέτη του φαινομένου του εκφοβισμού και της θυματοποίησης στο χώρο του σχολείου, έχει καταδείξει πως μια ομάδα παιδιών που θυματοποιούνται παρουσιάζουν σοβαρά προβλήματα προσαρμογής, που χαρακτηρίζονται τόσο από συμπτώματα κατάθλιψης, άγχους, και άλλες μορφές εσωτερικευμένων συμπεριφορών, όσο και από επιθετικότητα και άλλες εξωτερικευμένες μορφές συμπεριφοράς.

Στην παρούσα έρευνα συμμετείχαν 116 μαθητές των δύο τελευταίων τάξεων του δημοτικού σχολείου, οι οποίοι συμπλήρωσαν ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς: α) για την εμπλοκή τους σε περιστατικά εκφοβισμού – θυματοποίησης, β) για συμπεριφορές εσωτερικευσης και εξωτερικευσης, καθώς και γ) δελτίο κοινωνικοδημογραφικών χαρακτηριστικών.

Από τις αναλύσεις προέκυψε ότι η ομάδα των επιθετικών θυμάτων δήλωσε στατιστικά σημαντικά περισσότερα προβλήματα εσωτερικευμένης συμπεριφοράς, από την ομάδα των θυμάτων και των μη εμπλεκόμενων παιδιών, ενώ δεν διέφερε από την ομάδα των θυτών. Ως προς τις εξωτερικευμένες συμπεριφορές, η ομάδα των επιθετικών θυμάτων διέφερε στατιστικά σημαντικά από τις τρεις άλλες ομάδες (θύματα, θύτες, μη εμπλεκόμενοι), δηλώνοντας περισσότερα κοινωνικά προβλήματα και επιθετική συμπεριφορά.

Τα ευρήματα υπογραμμίζουν μια διαφορετική θεώρηση του φαινομένου εκφοβισμού, υποστηρίζοντας πως μπορεί να αποτελεί εκδήλωση υποκείμενης ψυχοπαθολογίας.

Η επίδραση των επαγγελματικών χαρακτηριστικών της αυτονομίας, της προσφοράς κοινωνικής υπηρεσίας, της ειδικής και συστηματικής εκπαίδευσης, του κοινωνικού κύρους και αμοιβών και της πλήρους απασχόλησης, στην ικανοποίηση που αισθάνονται οι εκπαιδευτικοί νομικών και πολιτικών επιστημών για το επάγγελμα τους και για την διδασκαλία των νομικών μαθημάτων

Ι. Αδαμόπουλος

Καθηγητής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε τεχνικό-επαγγελματικό εκπαιδευτήριο στην Επανομή Θεσσαλονίκης

Η παρούσα ερευνητική προσπάθεια επικεντρώνει το ενδιαφέρον της σε μια συγκεκριμένη ομάδα εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αυτή των πτυχιούχων νομικών και πολιτικών επιστημών. Η εργασία είναι μια εμπειρική έρευνα που έγινε το 2002-2003 με βάση ένα δείγμα 308 καθηγητών που υπηρετούν σε κάθε τύπο σχολείου σε όλη τη χώρα. Σε οριακό σημείο μεταξύ της Κοινωνιολογίας των Επαγγελμάτων, της Εκπαίδευσης και της Κοινωνικής Ψυχολογίας ερευνάται το επαγγελματικό προφίλ των καθηγητών της συγκεκριμένης ειδικότητας. Ειδικότερα, από τη θεωρία των χαρακτηριστικών (traits theory), όπως αναπτύσσεται στον χώρο της Κοινωνιολογίας των επαγγελμάτων επιλέχθηκαν ορισμένα επαγγελματικά χαρακτηριστικά, όπως η προσφορά κοινωνικής υπηρεσίας, η αυτονομία, η ειδική και συστηματική εκπαίδευση (επιμόρφωση), το κοινωνικό κύρος και οι αμοιβές και η πλήρης απασχόληση (δηλ. η απασχόληση στο εκπαιδευτικό επάγγελμα σε συγκριτική αντιπαράθεση με τη δυνατότητα απασχόλησης σε άλλα επαγγέλματα όπως αυτό της δικηγορίας). Επιδιώχθηκε να εξεταστούν με βάση τις αντιλήψεις των υποκειμένων της έρευνας κατά πόσον το προαναφερθέντα επαγγελματικά χαρακτηριστικά επηρεάζουν τις μεταβλητές πρώτο, της προσωπικής επαγγελματικής ικανοποίησης και δεύτερο, της ικανοποίησης από τη διδασκαλία των νομικών μαθημάτων.

Η ενδυνάμωση του εκπαιδευτικού της Α/βάθμιας Εκπαίδευσης. Διαμόρφωση τελικού εργαλείου

Σ. Παναγιωτάκου

Τμήμα ΦΠΨ-Τομέας Παιδαγωγικής, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Η έρευνα αναφέρεται στην ενδυνάμωση του Έλληνα εκπαιδευτικού της Α/θμιας εκπαίδευσης η οποία έχει άμεση επίδραση στο διδακτικό και παιδαγωγικό του έργο. Η ενδυνάμωση του εκπαιδευτικού συσχετίζεται άμεσα με μια σειρά ενδογενών και εξωγενών παραγόντων όπως προέκυψε από τη μελέτη της ελληνικής και ξένης βιβλιογραφίας. Η έρευνα βασίστηκε στις ακόλουθες κλίμακες: *The Empowerment Scale (Short & Rinehart 1992)*, *The Teacher Job Satisfaction Questionnaire (Lester, P.E, 1984)*, *The Teacher Self-Efficacy Scale (Hillman, S.J. 1986)*, *The Teacher Efficacy Scale (Gibson, S. 1984)*, *The School Level Environment Questionnaire (Fisher, Frasher, 1990)*. Η έρευνα έγινε σε δείγμα εκπαιδευτικών Α/βάθμιας εκπαίδευσης όπου παρουσιάζονται τα δεδομένα που προέκυψαν από το πιλοτικό στάδιο της έρευνας καθώς το κύριο ερευνητικό μέρος είναι σε εξέλιξη. Το εργαλείο διερευνά τις μεθοδολογικές προσεγγίσεις που εφαρμόζει ο δάσκαλος, την παιδαγωγική σχέση δασκάλου – μαθητή, το σχολικό κλίμα, τη δια βίου εκπαίδευση και την επαγγελματική ικανοποίησή του. Στην παρούσα έρευνα καταγράφονται οι αντιλήψεις των δασκάλων ως προς την ενδυνάμωσή τους.

Ο ρόλος της αποδοχής από τους συμμαθητές στην ανάπτυξη της έννοιας του εαυτού από μαθητές της Β' τάξης Δημοτικού Σχολείου

Α. Σιμοπούλου¹, Ε. Ζερβουδάκη²

¹ Σχολή Επιστημών Αγωγής - Π.Τ.Ν. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

² Σχολή Επιστημών Αγωγής - Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

Οι σχέσεις των συνομηλίκων μέσα στο χώρο του σχολείου αποτελούν σημαντικό παράγοντα για τη θεμελίωση της κοινωνικής ζωής του παιδιού. Η ανάγκη των ατόμων να καθορίσουν τον εαυτό τους τα παρακινεί να ενταχθούν και να ανήκουν σε μια ομάδα. Ως άμεση αντίδραση υιοθετούν τις αντιλήψεις των κοινωνικών ομάδων που εμπλέκονται και τις κάνουν στοιχεία του εαυτού τους. Η παρούσα έρευνα έθεσε ως στόχο της: Να μελετήσει αν η αυτοαντίληψη και η αυτοεκτίμηση των μαθητών της Β' τάξης επηρεάζονται από την αποδοχή ή όχι που βιώνουν από την ομάδα της τάξης τους. Ο πληθυσμός της έρευνας ήταν όλοι οι μαθητές (407) της Β' τάξης των Δ. Σχολείων Ρεθύμνου. Μετά τη χορήγηση κοινωνιομετρικού τεστ σε όλους τους μαθητές, ως δείγμα της έρευνας επελέγησαν οι μαθητές, οι οποίοι ανήκαν στα άκρα του κοινωνικού κύρους, 75 «δημοφιλής» και 50 «απορριπτέοι». Στον καθένα απ' αυτούς ατομικά χορηγήθηκε το ΠΑΤΕΚ1 (2001, Εύα Μακρή Μπότσαρη). Τα αποτελέσματα του Ερωτηματολογίου και η συγκριτική τους ανάλυση υποδεικνύουν στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ της αποδοχής ή όχι των παιδιών από την ομάδα των συνομηλίκων και τη διαμόρφωση της αυτοαντίληψης και αυτοεκτίμησής τους.

Η έκφραση του χιούμορ μαθητών ΣΤ' Δημοτικού και Α' Γυμνασίου μέσω λεκτικών παιχνιδιών με αναφορές σε βιώματα από το σχολικό περιβάλλον. Μελέτες περιπτώσεων δύο σχολικών τάξεων

Α. Πηγιάκη

Τμήμα ΦΠΨ-Τομέας Παιδαγωγικής, Πανεπιστήμιο Αθήνας, Αθήνα

Τα βιώματα των παιδιών από το σχολικό τους περιβάλλον εκφράζονται συχνά μέσω χιουμοριστικών λεκτικών παιχνιδιών, δηλαδή παιχνιδιών με ήχους, λέξεις ή/φράσεις στα οποία κυριαρχούν χιουμοριστικά στοιχεία που αποσκοπούν στην πρόκληση γέλιου. Ο σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση των ειδών χιουμοριστικού λεκτικού παιχνιδιού που χρησιμοποιούνται από μαθητές ΣΤ' Δημοτικού και Α' Γυμνασίου κατά τις αναφορές τους σε βιώματα από το σχολικό περιβάλλον. Οι μαθητές μιας ΣΤ' τάξης Δημοτικού και μιας Α' τάξης Γυμνασίου από το Νομό Αττικής συμμετείχαν στην έρευνα που διεξήχθη κατά το σχολικό έτος 2002-2003. Το αυθόρμητο χιουμοριστικό λεκτικό παιχνίδι μελετήθηκε μέσω παρατήρησης ενώ το προκαλούμενο μελετήθηκε μέσω ατομικών συνεντεύξεων, αλλά και κατά τη διάρκεια μιας σειράς δραστηριοτήτων που διενεργήθηκαν μέσα στις σχολικές τάξεις, με ενθάρρυνση των παιδιών μέσω λεκτικής καθοδήγησης και παρουσίασης εικόνων. Από τις κατηγορίες χιουμοριστικού λεκτικού παιχνιδιού που προέκυψαν, παρουσιάζονται όσα σχετίζονται με βιώματα των παιδιών από το σχολικό περιβάλλον (όπως: μιμήσεις/παρωδίες της σχολικής ζωής, παρατσούκλια και επίθετα). Τα ευρήματα φανερώνουν ότι οι σχετικές αναφορές εντοπίζονται πολύ συχνότερα σε μαθητές Α' Γυμνασίου και σχολιάζονται σε σχέση με ψυχολογικές θεωρίες για το χιούμορ ως προς το αναπτυξιακό επίπεδο των παιδιών και τις προσωπικές τους εμπειρίες.

Ψυχολογικές διαστάσεις της επίγνωσης αυξημένου κινδύνου νόσησης σε συγγενείς καρκινοπαθών με καρκίνο του μαστού

A. Μωραΐτη

Τμήμα Νοσηλευτικής, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα

Στόχος της εργασίας είναι η παρουσίαση των ψυχολογικών επιπτώσεων της επίγνωσης αυξημένου κινδύνου νόσησης σε συγγενείς καρκινοπαθών με καρκίνο του μαστού. Μέσα από βιβλιογραφική ανασκόπηση ερευνών παρουσιάζονται οι εναλλακτικές δυνατότητες χειρισμού του αυξημένου κινδύνου νόσησης σε άτομα που φέρουν μετάλλαξη σε γονίδια που έχουν ενοχοποιηθεί για καρκίνο του μαστού, καθώς και οι επιπτώσεις από τη συμμετοχή τους σε αυτές. Τα αποτελέσματα των ερευνών είναι στο μεγαλύτερο μέρος κατησυχαστικά. Η γενετική συμβουλευτική φαίνεται να μειώνει, βραχυπρόθεσμα, το άγχος και είναι περισσότερο αποτελεσματική εάν έχει εκτιμηθεί η αρχική συναισθηματική κατάσταση και έχουν εντοπισθεί παρερμηνείες. Μεγαλύτερη πιθανότητα εμφάνισης κατάθλιψης φαίνεται να έχουν τα άτομα που υποβάλλονται σε γενετική εξέταση, αλλά αρνούνται να πληροφορηθούν το αποτέλεσμά της, ενώ η εξέταση δε φαίνεται να προκαλεί αρνητικές συναισθηματικές αντιδράσεις σε όσους λάβουν θετική απάντηση. Η προληπτική χημειοθεραπεία και η προφυλακτική επέμβαση δε φαίνεται να έχουν αρνητικές επιπτώσεις στη γενικότερη λειτουργικότητα, αλλά σε τομείς όπως το άγχος για την εμφάνιση της νόσου και την εικόνα του σώματος. Μια πιθανή ερμηνεία της απουσίας αρνητικών ψυχολογικών επιπτώσεων σχετίζεται με το προσδοκώμενο όφελος σε χρόνια ζωής από τις συμπεριφορές πρόληψης, το οποίο φαίνεται να αντισταθμίζει και να καθιστά παροδικές τις αρνητικές συναισθηματικές επιπτώσεις που εμφανίζονται.

Απόψεις των συγγενών των ψυχικά ασθενών για την Αποϊδρυματοποίηση

*Σ. Ζαριά, Γ. Γιαγλής, Β. Μιχαηλίδου, Γ. Αγγελίδης
Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Πέτρας Ολύμπου, Κατερίνη*

Ένα χρόνο μετά τη μετακίνηση των ασθενών του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Πέτρας Ολύμπου (Ψ.Ν.Π.Ο.) από τα Τμήματα Μακράς Νοσηλείας σε προστατευμένες δομές στέγασης στην Κοινότητα, διερευνήθηκαν οι απόψεις των συγγενών των ασθενών σχετικά με την Αποϊδρυματοποίηση και την επίδραση που αυτή είχε στην προσωπική ζωή τόσο των ασθενών όσο και των ιδίων. Για τους σκοπούς της έρευνας κατασκευάστηκε ερωτηματολόγιο, το οποίο χορηγήθηκε τηλεφωνικά. Από τους συγγενείς 79 ασθενών που εξήλθαν από το Ψυχιατρείο με το πρόγραμμα «Ψυχαργώς» Β' φάση, έγινε δυνατή η επικοινωνία με τους 65 (31 άνδρες, 34 γυναίκες, μ.ό. ηλικίας $58,6 \pm 14,6$ έτη). Η μεγάλη πλειονότητα των συγγενών (81,5%) συμφώνησαν ανεπιφύλακτα με την ορθότητα του κλεισίματος των Τμημάτων Μακράς Νοσηλείας. Θεωρούν ότι βελτιώθηκε όχι μόνον η ποιότητα ζωής των ασθενών (90,8% των συγγενών) αλλά και η ιατρική φροντίδα (73,8%) και η ικανότητά τους να αυτοεξυπηρετούνται (72,3%), παρότι το 41,5% δεν ένιωθαν απόλυτα σίγουροι για την ασφάλειά τους και το 50,8% για την τελική αποδοχή τους από τα μέλη της κοινότητας. Ανέφεραν επίσης ότι η συναισθηματική εγγύτητα μεταξύ ασθενών και συγγενών καθώς και η συχνότητα των συναντήσεων τους έχουν αυξηθεί, ενώ η προσωπική ζωή, ιδιαίτερα των στενότερων και περισσότερο ηλικιωμένων συγγενών, έχει αναλογικά βελτιωθεί. Συμπερασματικά είναι εμφανές ότι η προσπάθεια της Αποϊδρυματοποίησης όχι μόνον απολαμβάνει την απαραίτητη υποστήριξη των συγγενών των ασθενών αλλά και επιδρά θετικά στη μεταξύ τους σχέση.

Έκφραση συναισθημάτων, οφέλη στην συζυγική επικοινωνία και ποιότητα συζυγικής σχέσης σε γυναίκες που κάνουν εξωσωματική γονιμοποίηση (IVF)

Χ. Γκαϊνταρτζή¹, Ε. Παναγοπούλου, Β. Ταρλατζής

¹ Τμήμα Ψυχολογίας, Φιλοσοφική Σχολή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Στόχος της έρευνας ήταν (1) να μελετηθεί τις συνέπειες της έκφρασης συναισθημάτων, σε γυναίκες που κάνουν εξωσωματική γονιμοποίηση και αναμένουν το αποτέλεσμα της εμβρυομεταφοράς, στην σχέση τους με τον σύντροφό τους και (2) να διερευνήσει τους μηχανισμούς μέσω των οποίων η έκφραση συναισθημάτων μπορεί να επηρεάζει την ποιότητα συζυγικής σχέσης.

Διεξάγονταν δύο δομημένες συνεντεύξεις, η πρώτη την ημέρα της εμβρυομεταφοράς και η δεύτερη μια μέρα πριν το τεστ εγκυμοσύνης. Το δείγμα αποτέλεσαν 214 γυναίκες. Τα ερωτηματολόγια διερευνούσαν μεταξύ άλλων την έκφραση συναισθημάτων, την ποιότητα συζυγικής σχέσης και τα οφέλη στην συζυγική σχέση.

Εξέταση του διαχρονικού μοντέλου έδειξε ισχυρή θετική επίδραση της έκφρασης συναισθημάτων προς τον σύντροφο στην ποιότητα της συζυγικής σχέσης. Με ανάλυση παλινδρόμησης αποδείχθηκε ότι τα οφέλη στην συζυγική επικοινωνία διαμεσολαβούσαν στην σχέση έκφρασης συναισθημάτων και ποιότητας συζυγικής σχέσης.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, οι γυναίκες που έτειναν να μοιράζονται τα συναισθήματα τους με τον σύντροφο τους κατά την περίοδο της αναμονής των αποτελεσμάτων της θεραπείας ανέφεραν βελτίωση στην μεταξύ τους επικοινωνία και αυτό επιτυγχανόταν μέσω των οφελών που βίωναν στην σχέση τους. Επομένως, οι συνέπειες της έκφρασης συναισθημάτων στην ψυχική ευημερία μπορεί να είναι πιο εμφανείς αν περιγραφούν με κοινωνικούς όρους παρά αν εξεταστούν με σωματικές και ψυχολογικές μετρήσεις.

Η Εκπαιδευτική Συμβουλευτική στα πλαίσια της Σχολικής Αγωγής Υγείας

¹Α. Μιμιγιάννης, ²Α. Φλωράκης και ³Ι. Τσώλος

^{1,3}Διεύθυνση Π. Ε. Ν. Αιτωλ/νίας, ²Διεύθυνση Δ. Ε. Ν. Αιτωλ/νίας

Η πολυ-πολιτισμική σύνθεση των σχολικών τάξεων, η φθίνουσα παρέμβαση της οικογένειας στην αγωγή των νέων και η ανεξέλεγκτη λειτουργία της τηλεόρασης, δημιουργούν προβλήματα στην ανάπτυξη ομαλών διαπροσωπικών σχέσεων μεταξύ των μαθητών. Παράλληλα, με την παγκοσμιοποίηση διαμορφώνεται ένα πλαίσιο αντίξων συνθηκών, εντός του οποίου οι νέοι καλούνται να διεκδικήσουν την επαγγελματική τους αποκατάσταση και την κοινωνική τους καταξίωση. Στην αντιμετώπιση των αρνητικών αυτών παραγόντων το σχολείο μπορεί να αποτελέσει τον πυρήνα ενός εκπαιδευτικού μηχανισμού εντός του οποίου οι νέοι και οι γονείς τους θα αποκτούν τις απαραίτητες δεξιότητες και θα καθίστανται ικανοί να αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις του κοινωνικού περιβάλλοντος. Η Συμβουλευτική, ενταγμένη στις δραστηριότητες της Σχολικής Αγωγής Υγείας ή παράλληλα με αυτές, είναι δυνατόν να συμβάλλει στην αποτελεσματικότερη λειτουργία του εν λόγω μηχανισμού. Στην παρουσίαση αυτή καταγράφονται τα στατιστικά στοιχεία και η εμπειρία της υποστήριξης των προγραμμάτων Αγωγής Υγείας, που υλοποιήθηκαν σε σχολεία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του Νομού Αιτωλοακαρνανίας κατά την τριετία 2001-2004. Προτείνεται η κατ' αρχήν βασική επιστημονική κατάρτιση και η δια βίου εκπαίδευση των εκπαιδευτικών των δύο πρώτων βαθμίδων του εκπαιδευτικού μας συστήματος, έτσι ώστε να καθίστανται ικανοί να προσφέρουν την ψυχολογική υποστήριξη στους μαθητές εκείνους, οι οποίοι παρουσιάζουν δυσκολίες στην αντιμετώπιση των προκλήσεων και των απαιτήσεων του σχολείου, της οικογένειας και του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος.

Απόψεις, Πεπειθήσεις και Αξίες των στελεχών της εκπαίδευσης σε θέματα αξιολόγησης, κοινωνικής δικαιοσύνης και της ισότητας: Μια πρώτη θεώρηση

Αν. Παμουκτσόγλου

Πάρεδρος Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Σύμφωνα με την βιβλιογραφία οι ερευνητές εκτιμούν ότι οι πεπειθήσεις προαναγγέλλουν τη συμπεριφορά των ατόμων και οι πεπειθήσεις των εκπαιδευτικών επηρεάζουν τις αντιλήψεις, τις κρίσεις, και τις πρακτικές τους. Ακόμη ότι πεπειθήσεις είναι ιδιαίτερα ανθεκτικές στην μεταβολή (Bandura, 1986 Dewey, 1933 Pajares, 1992 Rokeach, 1968). Επομένως, η φύση των πεπειθήσεων, των απόψεων και των αξιών είναι ουσιαστική στην κατανόηση των επιλογών, των αποφάσεων και της αποτελεσματικότητας των μελλοντικών στελεχών της εκπαίδευσης (διευθυντές – σχολικοί σύμβουλοι), σε ότι αφορά τα θέματα της πολυπολιτισμικότητας, της κοινωνικής δικαιοσύνης και της ισότητας. Η εργασία μας αναφέρεται σε μια σύντομη βιβλιογραφική επισκόπηση τη μεθοδολογίας και των μελετών, που αξιολογούν τις προσωπικές και επαγγελματικές πεπειθήσεις των εκπαιδευτικών, τις απόψεις, τις αντιλήψεις και τις προκαταλήψεις, καθώς η θεωρία αυτο-αποτελεσματικότητας του Bandura εικάζει ότι η αυτοαντίληψη των στελεχών της εκπαίδευσης σχετικά με την αποτελεσματικότητά τους, τους στόχους της αξιολόγησης επιδρά στα κίνητρά τους και τα καθήκοντά τους. Η έρευνα μας προσπαθεί να μελετήσει τις απόψεις των στελεχών της εκπαίδευσης, για την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών σύμφωνα με τα αρκετά πρόσφατα μέτρα.

Κοινωνική σημασία του μαζικού αθλητισμού των ενηλίκων

Κ. Σγάρας¹ Κ. Δημουλάς² Θ. Παπαδημητρίου³ Ευ. Δημουλάς⁴

¹ Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τ.Ε.Φ.Α.Α., 42100, Τρίκαλα

² Τμήμα Ιατρικών Εργαστηρίων, ΤΕΙ Λάρισας, Λάρισα

³ 1ο Γυμνάσιο Λάρισας, Λάρισα

⁴ Αρχείο Μαθητικής Δημιουργίας, Λάρισα

Σκοπός της εργασίας είναι να διερευνηθεί κατά πόσο η συστηματική μακρόχρονη σωματική άσκηση μπορεί να συμβάλει αποφασιστικά στη βελτίωση και διατήρηση της καλής φυσικής κατάστασης των ενηλίκων, με θετική ποιοτική και ποσοτική απόδοση στην εργασία και καλύτερευση των διαπροσωπικών σχέσεών τους, κάνοντας τη ζωή τους ποιοτικότερη. Το δείγμα αποτέλεσαν 150 (100 άνδρες και 50 γυναίκες) υγιή άτομα 35-60 ετών διαφορετικής (δημόσιοι και ιδιωτικοί υπάλληλοι και ελεύθεροι επαγγελματίες) επαγγελματικής ενασχόλησης με ενδιαφέρον για άθληση. Χρησιμοποιήθηκαν δύο ομάδες, μία ερευνητική και μία ελέγχου. Η ερευνητική ομάδα ακολούθησε ειδικό πρόγραμμα άσκησης διάρκειας πέντε μηνών με συχνότητα τριών προπονητικών μονάδων την εβδομάδα. Το παρεμβατικό πρόγραμμα σωματικής άσκησης περιελάμβανε 70% βελτίωση της αερόβιας ικανότητας, 20% ενδυνάμωση των μεγάλων μυικών ομάδων και 10% βελτίωση της ευλυγισίας. Μετρήσεις έγιναν πριν και μετά το ερευνητικό πρόγραμμα, και στις δύο ομάδες. Μετρήθηκαν καρδιοαναπνευστική αντοχή, μυική ισχύς άκρων και κοιλιακών μυών και ευλυγισία. Χρησιμοποιήθηκαν δύο ερωτηματολόγια 14 κλειστών ερωτήσεων για την κοινωνική συμπεριφορά των υποκειμένων, μία εβδομάδα πριν και αμέσως μετά την εφαρμογή του προγράμματος. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι το πρόγραμμα άθλησης ωφέλησε περισσότερο τις γυναίκες δημόσιες και ιδιωτικές υπαλλήλους των μεγαλύτερων ηλικιών, για λόγους κύρια ψυχοκοινωνικούς. Συμπεραίνεται ότι η συστηματική διαρκής σωματική άσκηση βελτιώνει τη φυσική κατάσταση συνεπαγόμενη ποιοτικότερη ζωή.

Γνωσιακές επιδράσεις στη χωρική προσοχή και αντίληψη

A. Ραφτόπουλος & Μ. Αβραμίδης

Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κύπρου, Λευκωσία

Η προσοχή που εστιάζεται σε θέσεις στο χώρο και όχι σε αντικείμενα ή τις ιδιότητές τους ονομάζεται χωρική προσοχή. Η χωρική προσοχή μπορεί να διεγερθεί είτε με κεντρομόλες (όταν έντονα σήματα σε μία περιοχή του χώρου τραβούν την προσοχή σε εκείνο το σημείο) είτε με κεντρόφυγες διεργασίες (όταν οι γνωσιακές μας καταστάσεις καθορίζουν το σημείο εστίασης της προσοχής στο χώρο). Η κλασική θεώρηση της προσοχής θεωρεί ότι οι γνωσιακοί παράγοντες επηρεάζουν άμεσα την αντιληπτική επεξεργασία μέσω του καθορισμού της εστίασης. Ενάντια σε αυτή τη θέση θα επιχειρηματολογήσω χρησιμοποιώντας δεδομένα από τις νευροεπιστήμες ότι, αν και γνωσιακοί παράγοντες καθορίζοντας το χώρο εστίασης αυξάνουν το λόγο σήματος/θορύβου των πληροφοριών που προέρχονται από το χώρο εστίασης και συνεπώς διευκολύνουν την επεξεργασία αυτών των πληροφοριών σε σχέση με πληροφορίες από άλλες περιοχές, δεν διαμορφώνουν ωστόσο τις αντιληπτικές διεργασίες επεξεργασίας αυτών των πληροφοριών. Αντίθετα, οι αντιληπτικές διεργασίες διαμορφώνονται αποκλειστικά από τα χαρακτηριστικά των ερεθισμών στο σημείο εστίασης της προσοχής. Έτσι, οι γνωσιακοί παράγοντες καθορίζουν μεν το που θα εστιασθεί η προσοχή, δεν καθορίζουν όμως την επεξεργασία των πληροφοριών σε εκείνη την περιοχή. Με άλλα λόγια καθορίζουν το που θα εστιάσουμε την προσοχή αλλά δεν καθορίζουν το τι θα αντιληφθούμε σε εκείνο το σημείο.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Χωρική Προσοχή, Αντιληπτική Επεξεργασία. Διαμόρφωση Αντίληψης από Γνωσιακούς Παράγοντες.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΙΚΟΙ ΚΛΑΔΟΙ: Γνωστική Ψυχολογία. Νευροψυχολογία

Οι δάσκαλοι ως γονείς

Στέλιος Ν. Γεωργίου,
Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κύπρου, Λευκωσία

Στην έρευνα που θα παρουσιαστεί εδώ, πήραν μέρος δυο ομάδες γονιών. Η μια ομάδα (N=367) αποτελείτο από γονείς που ήταν δάσκαλοι στο επάγγελμα, και η άλλη (N=450) από άτομα άλλων επαγγελμάτων αλλά του ίδιου μορφωτικού και κοινωνικό-οικονομικού επιπέδου. Όλοι συμπλήρωσαν μια σειρά ερωτηματολογίων που ποσοστικοποιούν τις στάσεις και τη συμπεριφορά τους που σχετίζονται με τη σχολική επίδοση των παιδιών τους. Εντοπίστηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές στα ακόλουθα σημεία. Σε σύγκριση με τους υπόλοιπους γονείς, οι γονείς που ήταν δάσκαλοι στο επάγγελμα πίστευαν ότι η σχολική επίδοση των παιδιών τους οφείλεται στις έμφυτες ικανότητες και την ευφυΐα τους και όχι σε περιβαλλοντικούς παράγοντες όπως είναι η προσπάθεια των δασκάλων ή και των ίδιων των παιδιών. Αναφορικά με τις ευρύτερες αντιλήψεις τους για τη σχολική επίδοση των παιδιών (όχι μόνο των δικών τους) οι γονείς που ήταν δάσκαλοι δήλωσαν ότι το μορφωτικό και κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο των γονιών καθορίζει τη σχολική επίδοση, τα αγόρια είναι καλύτερα από τα κορίτσια στα μαθηματικά και πιο αδύνατα στα γλωσσικά μαθήματα, και ότι όταν ο μαθητής «δεν τραβά» ο δάσκαλος δεν μπορεί να κάνει τίποτε για να βελτιώσει τη σχολική του επίδοση. Λόγω του ρόλου τους οι δάσκαλοι επηρεάζουν τις ζωές πολλών παιδιών και γι' αυτό τα πιστεύω τους αξίζει να εξετάζονται και να συζητούνται.

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην αντιμετώπιση μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες – δυσλεξία

Β. Πασχαλιώρη

Τμήμα Φ.Π.Ψ. – Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εισήγηση επικεντρώνεται σε ζητήματα που αφορούν το ρόλο των εκπαιδευτικών στην αντιμετώπιση των μαθητών /τριών, που παρουσιάζουν κατά τη σχολική διαδικασία προβλήματα μαθησιακών δυσκολιών - δυσλεξίας, όπως παρουσιάζεται σε ελληνική και ξένη βιβλιογραφία.

Είναι ευρέως γνωστό ότι ένα σημαντικό κομμάτι του μαθητικού πληθυσμού αντιμετωπίζει δυσκολίες που δυσχεραίνουν την απρόσκοπτη πρόσληψη του γνωστικού αγαθού και, ως εκ τούτου, είναι άμεσα συνυφασμένες με τον κίνδυνο της ακαδημαϊκής αποτυχίας. Ταυτόχρονα, ένα άλλο κομμάτι του μαθητικού πληθυσμού αντιμετωπίζει μια ειδική μαθησιακή δυσκολία, δυσλεξία, που του δημιουργεί ακόμη περισσότερες δυσκολίες να ενταχθεί στο εκπαιδευτικό μας σύστημα.

Ειδικότερα, η παρουσίαση στοχεύει να καταδείξει:

- ποια είναι η έννοια των όρων «μαθησιακές δυσκολίες», «δυσλεξία». Ανάλυση και ερμηνεία της σημασίας των _
- το ρόλο των εκπαιδευτικών στην αντιμετώπιση των παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες – δυσλεξία _
- τη συνεργασία όλης της εκπαιδευτικής κοινότητας για την αντιμετώπιση και εκπαίδευση των μαθητών που παρουσιάζουν μαθησιακές δυσκολίες – δυσλεξία _
- τη συμμετοχή και της οικογένειας στην αντιμετώπιση των μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες – δυσλεξία.

Συναισθήματα θύτη και θύματος σε υποθετικά σενάρια αποκλεισμού όπως τα αντιλαμβάνονται μαθητές δημοτικού σχολείου Ελληνικής και Αλβανικής καταγωγής.

Ε. Ταπίνη¹, Μ. Καλογεροπούλου, Α. Μπόλα, Ι. Ρίζου

¹Deree College, Αμερικάνικο Κολλέγιο Ελλάδος, Αθήνα

Η παρούσα έρευνα εστιάζεται στα προκαταρκτικά ευρήματα ευρύτερης συγκριτικής μελέτης που έγινε σε δημοτικά σχολεία περιοχής Αθηνών όπου συμμετείχαν 160 Έλληνες και Αλβανοί μαθητές με ισάριθμα αγόρια και κορίτσια ηλικίας 8:06 έως 12:06 χρονών. Σε ατομική συνέντευξη, οι μαθητές κλήθηκαν να αναφερθούν στα συναισθήματα των πρωταγωνιστών δύο υποθετικών σεναρίων όπου ένα παιδί Αλβανικής καταγωγής βιώνει μια μορφή αποκλεισμού: α) όταν προσπαθεί να συνάψει φιλία με ένα παιδί ελληνικής καταγωγής, β) όταν, αν και εκλέγεται πρόεδρος της τάξης, υφίσταται πιέσεις από το συμβούλιο της τάξης να παραιτηθεί προς όφελος Έλληνα υποψηφίου. Το αντικείμενο και η φύση των συναισθημάτων που βιώνουν θύτης και θύμα παρουσιάζονται αναλυτικά και συγκρίνονται με βάση την εθνική καταγωγή των ερωτηθέντων μαθητών. Στο πρώτο σενάριο, ένας σημαντικά μεγαλύτερος αριθμός Αλβανών μαθητών αναφέρθηκε στα θετικά συναισθήματα του θύτη, ενώ ένας σημαντικά μεγαλύτερος αριθμός Ελλήνων αναφέρθηκε στα αρνητικά συναισθήματά του λόγω ενσυναίσθησης με το θύμα [$\chi^2(5, 153) = 32,9 p = .000$]. Στο δεύτερο σενάριο, σε σχέση με τα συναισθήματα που βιώνει το συμβούλιο της τάξης, οι μαθητές Αλβανικής καταγωγής αναφέρονται περισσότερο στα ίδια τα αποτελέσματα των εκλογών, ενώ οι μαθητές Ελληνικής καταγωγής εστιάζονται περισσότερο στην απόφαση για την άσκηση πιέσεων για παραίτηση [$\chi^2(1, 118) = 5,6 p = .018$]. Συμπερασματικά, οι δύο ομάδες επικεντρώνονται σε διαφορετικές πτυχές του κοινωνικού αποκλεισμού.

Παρουσίαση ενός καινοτόμου προγράμματος εμπλουτισμένης εκπαίδευσης (FasTracKids) για παιδιά προσχολικής ηλικίας

Κατερίνα Αθανασίου

ΜΑ. Σύμβουλος Ανθρωπίνων Συστημάτων, Area Developer FasTracKids

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το πρόγραμμα Εμπλουτισμένης Εκπαίδευσης FasTracKids απευθύνεται σε παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας. Κύριος στόχος του προγράμματος είναι να δοθούν ερεθίσματα σε μια πρώιμη ηλικία – στην οποία συντελείται γρήγορη ανάπτυξη των εγκεφαλικών συνάψεων- για την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας των παιδιών: γνωστική, κοινωνική, συναισθηματική. Σημαντικό σημείο είναι επίσης ότι, η παροχή στα παιδιά εμπλουτισμένων γνώσεων και πληροφοριών, ενισχύεται από την διδασκαλία του τρόπου που θα τις εφαρμόσουν και θα τις μεταφέρουν στην προσωπική τους ζωή. Τα μαθήματα της FasTracKids είναι ειδικά σχεδιασμένα ώστε να προκαλούν τους μαθητές να σκέφτονται δημιουργικά και παραγωγικά, ενώ ταυτόχρονα να αναπτύσσουν τις προφορικές και επικοινωνιακές τους ικανότητες.

Το πρόγραμμα διεξάγεται σε 96 δίωρες συναντήσεις, μία φορά την εβδομάδα, και καλύπτει 12 θεματικές ενότητες που αφορούν διάφορα καινοτόμα γνωστικά αντικείμενα, όπως: Βιολογία, Αστρονομία, Επιστήμες της Γης, Οικονομικά, καθώς και ενότητες που δίνουν έμφαση στην ανάπτυξη δεξιοτήτων επικοινωνίας, αναγνώρισης και έκφρασης συναισθημάτων και ανάληψης πρωτοβουλιών όπως: Στόχοι και Μαθήματα Ζωής, Δημιουργικότητα, Επικοινωνία, Λογοτεχνία, κ.ά. Για παράδειγμα, στο μάθημα «Στόχοι & Μαθήματα Ζωής» τα παιδιά ευαισθητοποιούνται σε χρήσιμα θέματα για την ψυχοκοινωνική τους προσαρμογή στο σύγχρονο κόσμο, όπως: η θέσπιση στόχων, οι κανόνες ασφαλείας, ο σεβασμός και η αποδοχή της διαφορετικότητας, οι φιλικές σχέσεις και οι σύγχρονες μορφές οικογένειας, η ανάληψη ευθυνών και πρωτοβουλιών στη ζωή τους, κλπ.

Το εκπαιδευτικό υλικό προβάλλεται μέσα από έναν «έξυπνο» διαδραστικό πίνακα, ο οποίος μεταδίδει τις πληροφορίες με εικόνες και ήχο και η επεξεργασία τους γίνεται με πρακτική εφαρμογή από τα παιδιά, με τη συνεργασία δύο ειδικά εκπαιδευμένων παιδαγωγών που συμμετέχουν σε κάθε τμήμα (ανώτερος αριθμός παιδιών ανά τμήμα 16). Η χρησιμοποίηση του πίνακα από το παιδί κάνει το μάθημα ευχάριστο και επομένως εύκολα αφομοιώσιμο, ενώ παράλληλα διατηρεί την προσοχή του για περισσότερο χρονικό διάστημα και το εξοικειώνει με τη νέα τεχνολογία.

Διαφοροποίηση από την οικογένεια καταγωγής και συζυγική ικανοποίηση

Βασιλική Παπαδιώτη, επίκ. Καθηγήτρια,
Μαρία Τσακοπιάκου, υποψ. Διδάκτωρ, Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα ΦΠΨ

Ελεύθερη ανακοίνωση

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η διαφοροποίηση αποτελεί βασική έννοια στη θεωρία του Bowen.

Σε ένα ενδοπροσωπικό επίπεδο αναφέρεται στο βαθμό που το άτομο μπορεί να εξισορροπήσει τη νοητική από τη συναισθηματική λειτουργία, και σε ένα διαπροσωπικό επίπεδο, την ικανότητά του να συνδυάζει την οικειότητα με την αυτονομία.

Τα άτομα με υψηλό βαθμό διαφοροποίησης δεν αντιδρούν παρορμητικά, παρασυρόμενα από το συναίσθημά τους και επίσης, μπορούν να έχουν αυτονομία και συγχρόνως να βιώνουν στενές σχέσεις με τους άλλους. Τα άτομα με χαμηλό βαθμό διαφοροποίησης εμπλέκονται σε μεγάλο βαθμό συναισθηματικά με την οικογένειά τους και αντιδρούν ή με ένα αδιαφοροποίητο εγώ με τους άλλους ή με συναισθηματική αποκοπή. Φεύγοντας από την οικογένεια αναζητούν άλλες σχέσεις εξάρτησης (Bowen, 1978, Kerr & Bowen, 1988).

Η διαφοροποίηση συνδέεται με τον βαθμό ωριμότητας του ατόμου και θεωρείται ότι επηρεάζει τη σχέση του ζευγαριού.

Σε 75 ζευγάρια διερευνήθηκε η συσχέτιση ανάμεσα στο βαθμό διαφοροποίησης του κάθε συζύγου (*Family of Origin Scale*. Hovestadt A., Anderson W.T, Piercy F.P., Cochran S.W., 1985) και την ικανοποίησή του στη σχέση με τον σύντροφό του (*Marital Satisfaction Scale: Form B*. Roach A.J., Frazier L.P., Bowden S., 1981).

Η στάση απέναντι στη στοματική υγεία και τα πρώϊμα στοματικά βιώματα

Σ. Αντωνιάκη¹

¹ Οδοντίατρος. Δρ Επικοινωνίας και ΜΜΕ, Επιστημονικός Συνεργάτης της Οδοντιατρικής Σχολής Αθηνών

Στην εργασία που ακολουθεί επιχειρείται να συνδεθεί η στάση απέναντι στην στοματική υγεία και την οδοντιατρική φροντίδα με τα ιδιαίτερα προσωπικά βιώματα του κάθε ατόμου και ιδιαίτερα με τον τρόπο που καταγράφηκε στην μνήμη του η πρώϊμη “στοματικότητα”. Η θέση αυτή ποστηρίζεται μέσα από μία θεωρητική επισκόπηση των απόψεων και των κλινικών ευρημάτων ορισμένων από τους σημαντικότερους θεωρητικούς εκπροσώπους της ψυχαναλυτικής σκέψης, της ψυχολογίας του Εγώ και της διαπροσωπικής προσέγγισης σχετικά με το πώς οι πρώϊμες λειτουργίες του στόματος και τα συναισθηματικά βιώματα που τις συνοδεύουν συνδέονται με την συνολική ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη του ατόμου. Πιο συγκεκριμένα, εξετάζεται το στοματικό στάδιο και οι λειτουργίες του στο πλαίσιο της ψυχοδυναμικής θεώρησης για τη διαμόρφωση της προσωπικότητας καθώς και οι μετέπειτα θεωρήσεις για το ρόλο των πρώϊμων στοματικών βιωμάτων στην ατομικοποίηση και στην διαμόρφωση της αντίληψης για τον εαυτό, η συμβολή της στοματικότητας στην εδραίωση του βασικού αισθήματος εμπιστοσύνης και δυσπιστίας καθώς και στην είσοδο του παιδιού στον κόσμο της αμφιθυμίας και της ταυτόχρονης ύπαρξης του “κακού”, και του “καλού”, ο ρόλος του στόματος στην διαμόρφωση της αντίληψης και στην εδραίωση σχέσεων πρόσδεσης με τους κοντινούς άλλους ξεκινώντας από τη σχέση με τη μητέρα. Επίσης σημειώνεται η λειτουργία του στόματος σαν τόπου συνάντησης του σωματικού και του ψυχικού πόνου και ο ρόλος του στην “κάθαρση” μέσα από την ψυχοθεραπευτική σχέση. Ο στόχος της εργασίας είναι να ευαισθητοποιήσει τους σύγχρονους επαγγελματίες της στοματικής υγείας στην σύνθετη και μοναδική για κάθε άνθρωπο, νοηματοδότηση του στόματος και κατά συνέπεια των παραγόντων που διαμορφώνουν τη στάση απέναντι στην στοματική υγεία, στο πλαίσιο της ολιστικής θεώρησης του οδοντιατρικού ασθενούς.

Πολυπολιτισμικότητα και σύγχρονη εκπαίδευση στην Κύπρο: μια ψυχοκοινωνική προσέγγιση

Χ. Νίτσιου¹, Α. Νικολάου, Σ. Χαράλαμπος

¹ Τμήμα Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών, Intercollege, Κύπρος

Ο σύγχρονος πολυπολιτισμικός χαρακτήρας των σχολικών τάξεων στην Κύπρο, λόγω της μετακίνησης πληθυσμών, της συγκέντρωσης πολιτισμικών ομάδων με διαφορετική ταυτότητα, καθώς και της ένταξης της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, καθιστά επιτακτική την ανάγκη δημιουργίας μηχανισμών στη Δημόσια Εκπαίδευση, που θα βοηθήσουν όλους τους μαθητές να συνυπάρχουν ειρηνικά και να αποκτήσουν μια θετική στάση απέναντι στην πολιτιστική κληρονομιά όλων των εμπλεκόμενων συμμετεχόντων. Παράλληλα, η ψυχολογική διάσταση της διαπολιτισμικής παιδαγωγικής τονίζει την αλληλεπίδραση μεταξύ της αυτοεικόνας, της ακαδημαϊκής επίδοσης, της εθνικότητας, της πολιτισμικής και ατομικής ταυτότητας των μαθητών, και τις επιπτώσεις της αλληλεπίδρασης αυτής στις συνθήκες μάθησης που επικρατούν σε μια τάξη. Η παρούσα εισήγηση στοχεύει στην παρουσίαση των μέχρι τώρα αποτελεσμάτων ενός Ερευνητικού Προγράμματος που χρηματοδοτείται από το Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας και πραγματοποιείται σε συνεργασία με την Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού της Κύπρου. Η έρευνα έχει σαν πεδίο εφαρμογής δημόσια σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με σημαντικό ποσοστό αλλοδαπών μαθητών και βασικός στόχος της είναι η διερεύνηση των συνθηκών μάθησης των αλλοδαπών μαθητών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, όπως και η ανίχνευση των στάσεων των εκπαιδευτικών και των μαθητών ως προς την διαπολιτισμική εκπαίδευση. Για την επίτευξη των στόχων της έρευνας χορηγήθηκαν γραπτά ερωτηματολόγια σε εκπαιδευτικούς και μαθητές, και πραγματοποιήθηκε διεξαγωγή ημιδομημένων συνεντεύξεων με εκπαιδευτικούς. Η ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων έδειξε ότι είναι επιτακτική η ανάγκη για ανάπτυξη πολιτισμικής συνείδησης, τόσο από την πλευρά των καθηγητών όσο και από την πλευρά των μαθητών.

